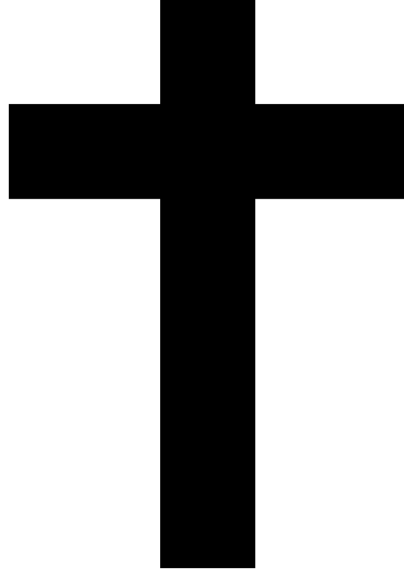

Version Pular
Fuuta-Jallon

The New Testament in the Fouta-Jallon Pular language of
Guinea

Version Pular Fuuta-Jallon
The New Testament in the Fouta-Jallon Pular language of Guinea

copyright © 2010 Pioneer Bible Translators

Language: Pular

Translation by: Traducteurs Pionniers de la Bible

Contributor: Pioneer Bible Translators

This translation, published by Pioneer Bible Translators, was published in 2011.

If you are interested in obtaining a printed copy, please contact wab.admin@pbti.org.

The translation was completed in collaboration with Christian Reformed World Mission.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures. Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2018-02-06

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 29 Jan 2022
024b8126-79ef-5039-bc54-7d61889f8ae6

Contents

Matta	1
Markuusa	48
Luuka	78
Yuuhanna	127
Deftere Kuude Sahaabaabe Ben	164
Roomu	210
1 Korenti	230
2 Korenti	248
Galaasi	260
Efeesi	267
Filipii	274
Koloosi	279
1 Tesalonii	284
2 Tesalonii	288
1 Timotee	291
2 Timotee	296
Tiituusa	300
Filimuunu	303
Yahuudiyankeefe	304
Yaaquuba	319
1 Petruusu	324
2 Petruusu	330
1 Yuuhanna	334
2 Yuuhanna	339
3 Yuuhanna	340
Yuudu	341
Ferñinannde	343

NO MATTA YOTTINIRI LINJIILA ON NON

Taariika fii Iwdi Iisaa Almasiihu on (Luk. 3.23-38)

¹ Taariika iwdi Iisaa *Almasiihu mo Daawuuda mo Ibraahiima.

² Ko Ibraahiima jibini Issaaqa, Issaaqa jibini Yaaquuba, Yaaquuba jibini Yahuuda e musibbe mun ben, ³ Yahuuda kadi jibini Faarisa e Zaaraha, tawi yumma ben no wi'ee Tamaaru. Faarisa jibini Hasruunu, Hasruunu jibini Araama, ⁴ Araama jibini Ammiina-Daaba, Ammiina-Daaba jibini Nahasuuna, Nahasuuna jibini Salmaana, ⁵ Raabi* jibinani Salmaana Bo'aaza, Rugiyata jibinani Bo'aaza Obiida, Obiida jibini Yassaa'u, ⁶ Yassaa'u jibini Daawuuda lando on, oo wonnoodo beyngu Uriyaa jibinani mo kanko Daawuuda Sulaymaana.

⁷ Sulaymaana jibini Rahabaama, Rahabaama jibini Abiiya. Abiiya jibini Asaa, ⁸ Asaa jibini Yuhusaafata, Yuhusaafata jibini Yuuraama, Yuuraama jibini Uziiya, ⁹ Uziiya jibini Yotaana, Yotaana jibini Ahaaza, Ahaaza jibini Hazikiiya, ¹⁰ Hazikiiya jibini Manase, Manase jibini Amuunu, Amuunu jibini Yuusiya, ¹¹ Yuusiya jibini Yeekoniya e musibbe mun ben fewndo egginegol nabee *Baabiila.

¹² Bawto egginegol nabee Baabiila ngol, Yeekoniya jibini Sa'alti'iila, Sa'alti'iila jibini Zarubaabila, ¹³ Zarubaabila jibini Abiyuuda, Abiyuuda jibini Alyaqiima, Alyaqiima jibini Aazuru, ¹⁴ Aazuru jibini Saduuga, Saduuga jibini Akiima, Akiima jibini Eliyuuda. ¹⁵ Eliyuuda jibini Eliyaasaru, Eliyaasaru jibini Mataana, Mataana jibini Yaaquuba. ¹⁶ Yaaquuba jibini Yuusufu moodibbo Mariyama on, on jibinnoodo Iisaa wi'aado Almasiihu on.

¹⁷ Gila e Ibraahiima haa e Daawuuda, fow mun hawri jamaanuuji sappoo e nay. Gila e Daawuuda kadi haa e egginegol nabee Baabiila hawri jamaanuuji sappoo e nay. Gila egginegol nabee Baabiila kadi haa e Almasiihu on ko jamaanuuji sappoo e nay.

Fii jibineede Iisaa Almasiihu on (Luk. 2.1-7)

¹⁸ E hino no Iisaa Almasiihu on jibiniraa. Tawi ko Yuusufu yami Mariyama yumma makko. Ado be yiidude, tawi kanko jiwo on ko o sowiido e dow bawgal *Ruuhu Seniido on. ¹⁹ Tawi Yuusufu, on yamufo mo, ko gorko feewufo, hari o faalaaka mo wirtude, o miiiji accitugol mo e nder gundoo.

²⁰ Nde tawnoo himo miiiji d'un, malaa'ikaajo Joomiraado on feenani mo e koydol, wi'i mo: «Yuusufu mo Daawuuda, wota a hulu yettugol Mariyama, o wona beyngu maa, ko fii bidfo mo o saawi on ko immorde e Ruuhu Seniido on. ²¹ O heboyay bidfo, innoyaa mo Iisaa, ko fi ko kanko dandoyta jamaa makko on lette junuubaaji mabbe d'in.» ²² Dun fow wadiri fii ko Joomiraado on daalirnoo annabaajo on kon no laatora, wonde: ²³ «Awa, jiwo mo andaali gorko on reeday, o firtoo boobo gorko, o innee Imanu'iila.» Ko woni firo d'un ko: <Alla no wondi e men.>^a

a 1:23 1.23 Isa. 7.14

²⁴ Bay kanko Yuusufu o finii, o waɗi ko malaa'ikaajo Joomiraado on yamiri mo kon, o yetti beyngu makko, o addi ka makko. ²⁵ Kono laatii o yiidaali e debbo on haa nde o firtinoo on biɗɗo gorko, o inni mo Iisaa.

2

Fii no Jom-Gande'en Ardi Bayti-Lahiimi

¹ Bay wonii Iisaa jibinaama Bayti-Lahiimi, ɗun ko e nder diiwal *Yahuuda fewndo laamu *Heroodu, onsay gandiɗube iwri funnaange ari *Yerusalaam, ² be wi'i: «Ko honto oo lando *Yahuudiyankeebe arɗo e jibineede woni? Ko fii men yi'ii hoodere makko nden ka funnaange, men arii sujjangol mo.» ³ Bay kanko Heroodu lando on o nanii ɗun, o jiiɓii, o jiiɓodi e be Yerusalaam ben fow. ⁴ Onsay o mottindiri hooreebe *yottinoobe sadaka ben fow e jannoobe fii Sariya on fii landagol be ko honto *Almasihu on haanaa jibinireede. ⁵ Ben wi'i mo: «Ko Bayti-Lahiimi e nder ngal diiwal Yahuuda. Ko fii e hino ko annabaajo on windi kon:

⁶ «Ko an yo kofolun Bayti-Lahiimi,
jeyaakun e nder leydi bolondaa Yahuuda,
hinaa a gasoohun hayfineede e yeeso
ɗiya kofooli hittuɗi e nder Yahuuda.

Ko fii lando yaltay e maa

ko arɗoo jamaa an *Isra'iila on.» ^b

⁷ Onsay Heroodu noddi ben gandiɗube e gundoo, o torii be yo be tentinan mo saa'i mo hoodere nden feeɗi e mun on. ⁸ Onsay o immiini be Bayti-Lahiimi, o wi'i be: «Yahee humpitoyoɗon no laabiri fii kun paykun. Si on yi'oyii kun, humpiton mi min kadi, mi yaha mi sujjana kun.» ⁹ Bay wonii be nanii ko lando on wi'i kon, be yahi. Tawi hoodere nde be yi'unoo ka funnaange nden no wontirde yeeso maɓɓe. Bay wonii nde hewtii fewndo ka paykun kun woni ɗon, nde darii. ¹⁰ Bay kambe gandiɗube ben be yiitii hoodere nden, be heewi weltaare. ¹¹ Onsay be naati ka suudu, be yi'i paykun kun e yumma mun Mariyama, be jiccii, be sujjani kun. E hoore ɗun be yaltini jawle maɓɓe, be okkori kun kanje e urngallo no wi'ee libaana e *mirri. ¹² Onsay Allaahu on andini be e koyɗol wonde hita be yiltito ka Heroodu. Be rewti laawol goo, be hooti ka leydi maɓɓe.

Fii no Yuusufu Yaltiri Misira

¹³ Bay wonii ben gandiɗube yahii, malaa'ikaajo Joomiraado on feɗnani Yuusufu e koyɗol, o wi'i mo: «Immo, yettaa paykun kun e yumma mun, dogaa yahaa *Misira, wonaa ton haa nde mi wi'i yo a artu woo. Ko fii Heroodu ɗabbitoyay paykun kun fii warugol kun.» ¹⁴ Yuusufu immii jemma, yetti paykun kun e yumma mun, yahi Misira. ¹⁵ O woni ton haa Heroodu maayi. Ko nii ko Joomiraado on daalirnoo annabaajo on kon laatori, wonde: «Mi noddii Biɗɗo an on yo o yaltu Misira.» ^c

¹⁶ Bay Heroodu yi'ii wonde gandiɗube ben janfike mo, o tikki. Onsay o yamiri yo be waroy kala paykun gorun kun duubi ɗiɗi maa jaasukun ɗun wonkun e nder Bayti-Lahiimi e kofoloy takkiikoy ɗon koy, ɗun yaadi e saa'i mo gandiɗube ben feppinannoo mo on. ¹⁷ Ko nii ko daaliranoo annabi Yeremiiya kon laatori, wonde:

¹⁸ «Hito nanike ka wi'etee ɗon Raama:
wullaandu e sowru tiɗɗundu.

Tawi ko Raahiilu woni wullude biɓɓe mun ben,

o jabaano yarlineede, ko fii be woodaaka han kadi.»^d

Fii no Yuusufu Yiltitori Leydi Isra'iila

¹⁹ Bay wonii Heroodu maayii, malaa'ikaajo Joomiraado on feepani Yuusufu e koydol Misira, ²⁰ o wi'i mo: «Immo, yettaa paykun kun e yumma mun, yiltitodaa leydi Isra'iila, ko fii faalanoobe warude paykun kun ben maayii.» ²¹ Onsay Yuusufu yetti paykun kun e yumma mun, o yahi leydi Isra'iila. ²² Kono o nani wonde Arkalaawu laamike diiwal Yahuuda ngal lonto ben mun Heroodu, o huli wonoygol ton. Allaahu on banginani mo e koydol, o yaari e ngal diiwal Jaliilu, ²³ o wonoyi e saare no wi'ee Naasirata, fii no ko daaliranoo annabaabe ben kon laatora, wonde: «O noddoyte Naasirayankoojo.»

3

Fii no Yaayaa Lootiraynoo Maande Tuubuubuyee Waajo

(Mrk. 1.1-8; Luk. 3.1-18; Yhn. 1.19-23)

¹ Ko e on saa'i don, Yaayaa *lootoowo maande tuubuubuyee on feepi, tawi himo waajoo ka wulaa diiwal Yahuuda, ² himo wi'a: «Tuubee, ko fii laamu kammu ngun badike!» ³ Tawi ko fii makko annabi *Isaaya wowlunoo, o wi'i:

«Kaa hawa ko hawa ewnotoодо ka wulaa, wi'a:

«Moyyinee laawol Joomiraado on,
fewnon juri makko din!»^d

⁴ Tawi dolokke Yaayaa on ko leebi ngelooba, dattol keeci makko din ko guri. Tawi ko kanu e njuuri buruure o paamata. ⁵ Hodube Yerusalaam ben e be ka diiwal Yahuuda ben fow e kodooli hundudi Yurdayniwol din fow ari e makko. ⁶ Be qirritii junuubaaji mabbe din, o looti be maande tuubuubuyee ka maayo Yurdayniwol.

⁷ Bay o yi'ii *Fariisiyaabe e *Sadduusiyaabe buy no arude fii *lootegol maande tuubuubuyee, o wi'i be: «Ko onon yo iwdi kuura! Ko hombo tindini on dogugol tikkere aroyaynde nden? ⁸ Awa yo kuude mon den hollu wonde on tuubii. ⁹ Hara on hooloraali wi'ugol wonde ko Ibraahiima woni maama mon, ko fii mi andinii on, Alla no waawi wattude dee kaaye doo bibbe Ibraahiima. ¹⁰ Toode teenirde nden no waalii ka binde ledde. Kala leggal ngal rimataa bibbe moyyube, ngal soppete, ngal bugee ka yiite!

¹¹ «Min ko ndiyan mi woni on lootirde maande tuubuubuyee. Kono on aroyoowo baawo an no furi lan doole, awa kadi mi hewtaa hay solugol pade makko den. On non ko *Ruuhu Seniido on e yiite o lootirta on. ¹² Himo jogii feeteewo makko ngon ka jungo ko o hentinira bete^e makko on, o mooba paamete on ka beembal makko, o sunnira foron on yiite nge daanotaako.»

Fii no Iisaa Lootiraa

(Mrk. 1.9-11; Luk. 3.21-22)

¹³ Onsay Iisaa iwri Jaliilu, o ari Yurdayniwol ka Yaayaa, fii yo on lootu mo. ¹⁴ Kono Yaayaa salii, wi'i: «Ko min haani arude yo a lootan! Kono an a arii yo mi loote!» ¹⁵ Kono Iisaa jaabii mo wi'i: «Accu wonira non, ko fii ko nii haanirani en timmingol peewal ngal fow.» Ko e hoore dun Yaayaa jabi mo lootude. ¹⁶ No Iisaa gayniranoo looteede, o yawi ka ndiyan, tun kammu ngun udditii, o yi'i Ruuhu Allaahu on no tippora e makko wa gabooru.

^d 2:18 2.18 Yer. 31.15   ^d 3:3 3.3 Isa. 40.3   ^e 3:12 3.12 Maa: «gete».

17 Onsay hawa nanii ka kammu, no wi'a: «Ko oo woni Bid'fo an Yida'fo, mo mi weltori on!»

4

Fii no Ibuliisa Ndarndori Iisaa (Mrk. 1.12-13; Luk. 4.1-13)

1 Bawto d'un, Ruuhu Allaahu on nawri Iisaa ka wulaa fii no Ibuliisa ndarndora mo. 2 O hooi balde cappande nay, jemma e jalorma. Bawto d'un o weelaa. 3 Ndarndotoodo on badii mo, wi'i: «Si tawii ko a *Bid'fo Alla, yamir dee kaaye yo de wontu paametee.»

4 Iisaa jaabii: «No windii wondema: <Ned'fo hinaa paametee tun wuurirta, kono ko kala kongudi iwrudi ka Alla.> »f

5 Ibuliisa nawri mo kadi ka saare hormorde, d'un ko Yerusalaam, o jod'finoyi mo ka hoore warnakere *juulirde mawnde, o wi'i mo: 6 «Si tawii ko a Bid'fo Alla, hocco don cikkodaa ka leydi, ko fii no windii wondema: <O yamiray malaa'ikaabe makko ben fii maa, be tamboro-maa juude mabbe den, fi wota koyngal maa ngal feggo e hayre.> »g

7 Iisaa jaabii mo wi'i: «No windii kadi wondema: <Wota a ndarndo Joomiraado on, on Alla maa.> »h

8 Ibuliisa nawri mo kadi e fello toowungo fota, o holli mo laamateerijii aduna on fow e darja mun. 9 O wi'i mo: «Mi okkete d'un fow si a jiccike, a sujjanii lan.»

10 Iisaa jaabii, wi'i: «Pottito, yo Ibuliisa, ko fii no windii: <Ko Alla Joomiraado maa on sujiantaa, rewaa mo kanko tun.> »i

11 Onsay Ibuliisa pottitii mo. Bawto d'un malaa'ikaabe badii Iisaa fii kurkanagol mo.

Fii Ardu Iisaa ndun Jaliilu e Kafernahuum (Mrk. 1.14-15; Luk. 4.14-15)

12 Bay Iisaa andii Yaayaa wattaama e joge, o yahi Jaliilu. 13 O eggi Naasirata, o yahi, o hod'foyi Kafernahuum ka daande weendu ka kernidi don e Zabuluunu e Naftali, 14 fii no ko daaliranoo annabi Isaaya kon laatora, wonde:

15 «Ko an yo leydi Zabuluunu e Naftali
leyde wonde ka daande weendu,
gada Yurdayniwol,
d'un ko Jaliilu ka diya leyyi hodi e mun.

16 Oo jamaa wondo e nder niwre
yi'ii ndaygu moolanaangu,
e hoore ben joodiibe e ndin leydi
ndi dowdi mayde woni e mun,
ndaygu jalbanii be.» j

17 Gila d'un Iisaa fud'fii waajaade, wi'a: «Tuubee, ko fii laamu kammu ngun badike!»

Fii Be Iisaa Adii Noddude ben (Mrk. 1.16-20; Luk. 5.1-11)

18 E nder ko o yiilotoo e daande *Weendu Jaliilu ndun kon, o yi'i musibbe d'ido no bugoo *jalaaji ka weendu, tawi ben ko yungoobe: god'fo on no wi'ee Sim'uunu, mo o jammoyta Petruusu, oya on no wi'ee Andaraawu,

f 4:4 4.4 Yaj. 8.3   g 4:6 4.6 Zab. 91.11-12   h 4:7 4.7 Yaj. 6.16   i 4:10 4.10 Yaj. 6.13
j 4:16 4.16 Isa. 8.23 e 9.1

mijjiraawo makko kanko Sim'uunu on. ¹⁹ O wi'i be: «Jokkee lan, mi wattay on yungoobe yimbe.» ²⁰ Don kisan be acciti jalaaji din, be jokki mo.

²¹ E nder yaadu mabbe ndun, Iisaa yi'i musibbe dɔdo goo kadi, tawi ben ko Yaaquuba e mijan mun Yuuhanna, ben ko bibbe Zabadii. Tawi ben no wondi e ben mun Zabadii ka nder laana, hibe moyyintina jalaaji mabbe. Kanko Iisaa o noddi be. ²² Don kisan be acci don laana kan e ben mabbe, be jokki mo.

²³ Tawi Iisaa no yiiloo e nder Jaliilu fow, janna ka nder juulirde, waajoo fii Kibaaru Moyyo *laamu Alla ngun, e himo pawndora kala noone nabbeeli e nawnaaje yimbe ben. ²⁴ Fii makko andii e nder Sirii on fow. O addanaa kala tampirɔo nawnaare e noonee muuseendiiji e be jinna e iirotoobe e maaya-banduube, o ndikkini be. ²⁵ Jamaa moolanaado iwruɔo Jaliilu e *Dekapooli e Yerusalaam e diiwal Yahuuda ngal e be gaɗa Yurdayniwol jokki mo.

5

Fii Waaju ngun ka hoore Fello (Mrk. 3.13; Luk. 6.12-13, 20-26)

¹ Bay Iisaa yi'ii jamaa on, o yawi ka fello, o joodii, taalibaabe makko ben kadi badii mo. ² Onsay o woni e jannugol jamaa on, wi'a:

³ «Yondiniibe ka bernde ben ko malaabe,
bay laamu kammu ngun ko kambe wonani.

⁴ Yoomube ben ko malaabe,
bay berde mabbe buttinoyte.

⁵ Newiibe ben ko malaabe,
bay be ronoyay leydi ndin.k

⁶ Weelaabe dɔndaa peewal ben ko malaabe,
bay be harnoyte.

⁷ Yurmeteebe ben ko malaabe,
bay be yurminoyte.

⁸ Laaba-berndeebe ben ko malaabe,
bay be yi'oyay Alla.

⁹ Buttinoobe ben ko malaabe,
bay be noddiroyte bibbe Alla.

¹⁰ Cukketeebe sabu peewal ngal ko malaabe,
bay laamu kammu ngun ko kambe wonani.

¹¹ «On wonay malaabe nde be yenni on e nde be cukkii on e nde be fawi penaale e kala bone e hoore mon sabu an. ¹² Weltee, wonon e nder welo-welo, bay hidon maranaa njoddi mawndi ka kammu, ko fii ko nii be cukkornoo annabaabe adinoobe on ben.

¹³ «Ko onon woni landan aduna on. Kono si dakamme majjan on iwii, haray ko honno dakamme majjan on wattirtee? Haray dan alaa nafa fus si hinaa bugegol ka yaasi, dan yaabee.

¹⁴ «Ko onon woni ndaygu aduna on. Si saare wonii e hoore fello, haray nde waawetaake suudeede. ¹⁵ Hay gooto hubbintaa lampu, hippa mo e miran, kono o waday mo e kene, o ndayginana kala wondo ka nder suudu.

¹⁶ Yo ndaygu mon ngun jalbir nii yeeso yimbe ben, fii no be yi'ira kuude mon moyye den, be mawnina Ben mon Wondo ka kammu on.»

Fii Laatingol Sariya on

¹⁷ «Wota on sikku ko mi arani ko fii firtugol Sariya on maa ko annabaabe ben wi'i kon. Min mi ardaali fii firtugol di, kono ko fii laatingol di. ¹⁸ Ka haqiiqa mi andinii on, haa kammu ngun e leydi ndin muta, ko hay ciifun e tobbere iwataa e nder bindol Sariya on, haa fow laato. ¹⁹ Kala non bonnudo gootel e burngel fandude e yamirooje den, janni kadi yimbe ben warrugol wano non, o innete burdo fandude e laamateeri kammu ngun. Kono kala doftiido janni, on innete tedduo e nder laamateeri kammu ngun. ²⁰ Awa mi andinii on, si peewal mon ngal buraali ngal jannoobe fii Sariya on ben ngal e ngal *Fariisiyaabe ben ngal, on naatataa ka laamateeri kammu few.

²¹ «On nanii wonde maamaabe men ben wi'ano: <Wota a ittu hoore^m, kala on ittudo hoore jaawete.> ²² Kono min mi wi'ay on, kala tikkando musiddo mun jaawete. Kala wi'udo musiddo mun kadi <komoojo> jaawete yeeso dental fewjoobe ben. Kala non wi'udo musiddo mun <la'iifu> haray no e laawol yiite jahannama.

²³ «Si hida sakkaade ka juulirde, a anditii don wonde musiddo maa no monoran-maa godfun, ²⁴ haray accu don ittugol sadaka maa on, yahaa taho moyyintinoyaa hakkunde maa e musiddo maa on, si araa non ittaa sadaka maa on.

²⁵ «Eto no faamondiriraa e mo habidudaa on kisan fewndo wonudon ka fatal, fii wota on mo habidudaa watte e juude jaawoowo on, on jaawoowo kadi watte e juude suufaajo on, on wade ka kaso. ²⁶ Ko fii ka haqiiqa mi andinii ma, a yaltataa don fannamaa a yobaali mbuudu sakkitoro on.

²⁷ «On nanii kadi wi'aama wonde: <wota a jeenu.>ⁿ ²⁸ Kono min mi wi'ay on, kala ndaarudo debbo fii himmangol mo, haray ontigi jeenii mo ka bernde mun. ²⁹ Si tawii yiitere maa jaamere nden wonay sabu haa feggodaa, haray awu nde, bugodaa nde ka woddfiti-maa. Ko fii no buru-maa moyyande ka teral maa gootal hayra, edii ka bandu maa ndun fow bugee ka jahannama. ³⁰ Si tawii jungo maa jaamo ngon kadi wonay sabu haa feggodaa, haray tayu ngo, bugodaa ka woddfiti-maa. Ko fii no buru-maa moyyande ka teral maa gootal hayra edii ka bandu maa ndun fow yaha ka jahannama.

³¹ «Wi'aama kadi, kala on accitudo beyngu mun haray yo o wadan mo kaydi sertigal.^p ³² Kono min mi wi'ay on, kala on accitudo beyngu mun, si hinaa hara on jeenu, haray o wadii mo jeenoowo. Kala non kadi yettudo debbo seedaado haray ondon kadi jeenii.

³³ «On nanii kadi wonde maamaabe men ben wi'ano: <Wota mo firta woondoore, hunnu woondooje de woondandaa Joomiraado on den.>^l

³⁴ Kono min mi wi'ay on, wota on woonda toode, wota on woondir kammu ngun, ko fii ko ngu jullere laamu Alla. ³⁵ Wota on woondir kadi leydi ndin, ko fii ko ndi ndadfdudi tundaaje makko den, maa woondiron Yerusalaam, ko fii ko saare Lando Mawdo on non. ³⁶ Wota mo woondira hoore mun nden kadi, ko fii on waawaa rawninde maa bawlinde hay cukulol gootol. ³⁷ Yo <hiiyii> mon on wonu <hiiyii>, <oo'o> mon on wona <oo'o.> Ko beyditaa e dun woo, haray ko e Ibuliisa iwri.

³⁸ «On nanii kadi wi'aama wonde: <ko yiitere yobirtee yiitere, piire yobiree piire.>^p ³⁹ Kono min mi wi'ay on, wota mo dartoo bondo, awa kadi mo bantike ma e wabbugo jaamo, tudan mo ngoya kadi. ⁴⁰ On mo faala-maa nabude ka jaawoore fii yettugol ma fokiya on, accidu mo e

waramba on kadi. ⁴¹ On mo karhu-maa kadi rondanagol mo dongal, naba a yeru sagara gooto, naban mo yeru sagara didi. ⁴² Okkor on toriido ma, wota a huccu kadi on faalaado ma pawlaade.

⁴³ «On nanii kadi wi'aama wonde: <Yo a yidufu gido maa, apana gano maa.> ⁴⁴ Kono min mi wi'ay on: yidufu aybe mon ben, toranodon wonbe cukkaade on ben, ⁴⁵ dun on wonay bibbe Ben mon Wondo ka kammu on. Ko fii himo fudinana bonbe ben e moyyube ben naange makko ngen, himo saayinana kadi feewube ben e be feewaa ben ndiyan dan. ⁴⁶ Si tawii non ko yidufu on ben tun yidufuon, haray ko mbarjaari hondi heboyton? E hinaa yantiroobe sagalle janfa ben kadi ko non warrata? ⁴⁷ Si tawii ko musibbe mon ben tun hiwrotodon, haray ko hondun wadufuon ko beyditii? Hinaa be gomdinaa ben kadi ko non warrata? ⁴⁸ Awa wonee timmube wano Ben mon kammuyankeejo on woniri Timmudo non.»

6

Fii no Iisaa Waajori fii Sakkagol e Juulugol e Hoorugol

¹ «Reenee e wadirgol golle mon moyye den yiingo. Si hinaa dun on hebataa njoddi ka Ben mon Wondo ka kammu on.

² «Nde hidon okkora miskinbe ben, wota on wuttu *liite yeeso mon wano faasiqiibe ben gerdata non ka juulirde e ka date fii no yimbe ben mantira be. Ko fii ka haqiiqa mi andinii on be hendike mbarjaari maabe ndin.

³ Nde hidon okkora miskinbe ben, wota jungo mon nano ngon andu ko naamo ngon wadi kon, ⁴ fii no dokkal mon ngal wonira e gundoo, dun Ben mon, on Yi'oowo ko yi'otaako, jonnitoyay on mbarjaari mon ndin.

⁵ «Nde hidon juula kadi wota on wa'u wa faasiqiibe ben, ben yidufu juulugol hara no darii ka nder juulirde e ka sera ballane fii hollitagol yimbe ben. Ko fii, ka haqiiqa mi andinii on, be hendike mbarjaari maabe ndin.

⁶ Kono onon, nde hidon juula, naatee ka nder cuudi mon, ombon baafe mon den, juulon e Ben mon mo yi'otaako on. Dun, Ben mon Yi'oowo ko yi'otaako kon, jonnitoyay on mbarjaari mon ndin.

⁷ «Nde hidon juula, wota on fillifillinno haalaaji duudufu wano be wonaa Yahuudiyanke ben non, ko fii ben no sikka ko no be duudufu nder haalaaji woo be jabirantee. ⁸ Wota on nandintino e maabe, ko fii Ben mon no andi ko hondun faaladon ado on toraade mo.

⁹ «Ko nii haanufuon tororde Alla:

<Baaba amen Wondo ka kammu,
yo innde maa nden hormore,

¹⁰ yo laamu maa ngun feenu,
yo faale maa on wadu ka aduna
wano woniri non ka kammuuli.

¹¹ Okkor men hande naamete haanando men on.

¹² Yaafanodaa men bonnereji amen din,
wano menen kadi men yaaforani bonnube men ben non.

¹³ Wota a naadu men e jarrabuyee,
kono jattin men Bondo on.

Ko fii ko an heerori laamu e bawgal e mangu, haa poomaa. Aamiina.>

¹⁴ «Si on yaafanike yimbe ben bonnereji maabe din, haray Baaba mon kammuyankeejo on yaafanto on onon kadi bonnereji mon din. ¹⁵ Kono si on yaafanaaki yimbe ben, haray Ben mon kadi yaafantaako on bonnereji mon din.

¹⁶ «Nde hidon hoora, wota on pirbin geece mon den wa faasiqiibe ben, ko fii kambe be waylay geece maabe den fii hollugol yimbe ben wonde

hibe hoori. Ka haqiiqa mi andinii on, kambe be hendike mbarjaari maɓɓe ndin. ¹⁷ Kono onon, nde hidon hoora, urnee ko'e mon den, looton geece mon den, ¹⁸ fii wota on hollu yimbe ben wonde hidon hoori, hara ko Ben mon mo yi'otaako on tun yi'i kon ko wafudon e nder gundoo. Dun, Ben mon Yi'oowo ko yi'otaako on, jonnitay on mbarjaari mon ndin.»

*Fii Keyee Haqinqindo on
(Luk. 12.33-34)*

¹⁹ «Wota on moobu jawle ka hoore leydi, ka de bonirta wudugol e kornugol, e ka wuybe fusata yetta. ²⁰ Kono moobee de ka kammu ka de wudataa e ka de kornataa e ka wuybe fusataa yetta. ²¹ Ko fii ko ka keyee mon on woni woo, bernde mon nden wonata.

²² «Ko yiitere woni ndaygu bandu. Si tawii yiitere nden no selli, haray bandu ndun fow no ndaygi. ²³ On mo yiitere mun jawi, haray bandu ontigi ndun fow no e nder niwre. Si tawii non ngun ndaygu wongu e ontigi ko niwre, haray ko embere honto nden niwre mawni!

²⁴ «Hay gooto waawataa gollande jeybe dun difo, ko si o apay oya, o yida oya, maa o habboo e oya, o itta bote e oya. Ko dun wadi si on waawataa rewude Alla rewon jawdi.

²⁵ «Ko dun wadi si mi wi'ay on: wota on aanu fii ko jaamon maa ko yaron e nder ngurndan mon dan, maa fii ko bornon balli mon din. Taw si hinaa ngurndan buri neema, awa kadi bandu buri koltu? ²⁶ Ndaaree colli din ka kammu: di sankataa, di wa'ataa, di moobataa hay huunde e nder caagaaje, kono Ben mon Kammuyankeejo on no wurni di. E taw si on buraa di hittude? ²⁷ Ko hombo e mon, e nder annde mun, waawata beydude ngurndan mun dan beru sogonal gootal?

²⁸ «E ko hondun aananton fii concii? Ndaaree no dii piindiji ka gese fufirta njanda: hara-le di gollataa, di sajjataa. ²⁹ Kono non mi andinii on, hay Sulaymaana e nder darja mun on fow holtiraali hay wa wootiri e majji. ³⁰ Si tawii non Allaahu on no holtinirde non hay hudo wonuko hande ka ngesa kon, bugoyteeko jango ka yiite kon, hara o ronkay wafande on ko buri dun, onon bee fanda-gomdinalbe? ³¹ Awa wota on aanu haa wi'on: <ko hondun men jaamata?> maa: <ko hondun men yarata?> maa: <ko hondun men bornotoo?> ³² Dun, ko be gomdinaa ben dabbata dun. Kono Ben mon Kammuyankeejo on no andi hidon handi e dun. ³³ Kono dabbee taho laamu makko ngun e peewal makko ngal, din piiji fow beydanoyte on. ³⁴ Awa wota on aanu fii jango, ko fii jango aananay hoore mun. Nalaande bee arday e maapunde mun.»

7

*Fii Naawugol e Etugol
(Luk. 6.37-42)*

¹ «Wota on jaawu fii wota on jaawe. ² Ko fii, ko wano jaawirdon non naawirtefon, e ko sariyaare nde etirdon nden etirantedon.

³ «Ko honno yiirataa lojol wongol ka yiitere musidfo maa on, hara a yi'aali falimawal wongal ka yiitere maa ngal? ⁴ Ko honno wawrataa wi'ude musidfo maa on: <Accu mi ittane lojol ngol ka yiitere maa>, e hara falimawal no ka yiitere maa an? ⁵ Ko an yo faasiqiijo, ittu taho falimawal wongal ka yiitere maa ngal, onsay non a yi'ay no ittiranaa musidfo maa on lojol wongol ka yiitere makko ngol.

⁶ «Wota on yettu ko hormortee kon, jonnon bareeji dɛn, fii wota dɛ yiltito dɛ yakka on. Wota on bugo kadi kode mon lambiri dɛn yeeso koseeji dɛn, sakko dɛ yaaba dɛ.

⁷ «Toree, on okkorte. Dabbee, on hebay. Hoddee, on udditante. ⁸ Ko fii kala toriido okkorte, kala dabɓudo hebay, awa kadi kala on hoddiido udditante.

⁹ «Ko hombo e mon, bidɔo mun torotoo dɛn bireedi, ontigi jonna mo hayre? ¹⁰ Maa o toroo mo lingii, ontigi jonna mo mboddi? ¹¹ Si tawii non hay onon bonbe ben hidon waawi wadande bibbe mon ben piiji moyyi, haray ko haa honto Ben mon Wondo ka kammu on okkorta ben toriibe mo moyyereji! ¹² Wadane yimbe ben wano faaliradon yo be wadan on non. Ko fii ko dɛn Sariya on e annabaabe ben wi'i.»

Fii Date dɛn Didɛ
(Luk. 13.24)

¹³ «Naatiree ka dambugal faadungal. Ko fii dambugal nawrayngal e hayrannde ngal ko yaajungal. Datal nawrayngal e hayrannde ngal kadi ko weebungal, awa-le duudube naatiray dɛn. ¹⁴ Kono dambugal nawrayngal e ngurndan ngal e datal nawrayngal e ngurndan ngal ko faadufe, kono ko seedaabe hebata dɛn.»

Fii Waditiibe ko Annabaabe
(Luk. 6.43-44)

¹⁵ «Awa reenee e waditiibe annaba ben, ko fii be arday e mon wa baali, kono hara ka nder ko be caapaali hunyudi. ¹⁶ Ko kuude mabbe dɛn anditirton be. E hara en ittay sungalaɗ e hoore bulle-konon, maa yibbe e hoore bulle-baali? ¹⁷ Kala leggal moyyal ko bibbe moyyube rimata, kono leggal bongal ko bibbe bonbe rimata. ¹⁸ Leggal moyyal waawataa rimude bibbe bonbe, leggal bongal kadi waawataa rimude bibbe moyyube. ¹⁹ Kala leggal ngal rimataa bibbe moyyube ko soppeteengal bugee ka yiite. ²⁰ Awa ko kuude mabbe dɛn anditirton be.

²¹ «Hinaa wi'oobe lan <Koohoojo, Koohoojo> ben fow naatata ka laamateeri kammu, kono ko wadaybe ko Baaba an Wondo ka kammu on faalaa kon tun. ²² Nden pande, buy wi'oyay lan: <Koohoojo, Koohoojo! Taw si hinaa e innde maa men haaliraynoo ko Alla longini men, men radora kadi jinnaaji e innde maa, men wada kadi kaawakeeji moyyi buy e innde maa?> ²³ Onsay mi wi'oyay be: <Mi andaano on few. Pottitee lan, yo onon wadoobe ko boni!»

²⁴ «Awa kala nanudo dɛn kongudɛ an, huutori dɛ, wa'ay wa faamudo, darnudo suudu mun e hoore fetere. ²⁵ Ndiyan dɛn saayi, waameeji dɛn ari, keneeli dɛn wifi, dɛn piyii e ndun suudu, ndu ronka yanude, ko fii hari ko e fetere ndu darii. ²⁶ Kono kala nanudo kongudɛ an dɛn, huutoraali dɛ, on no wa'i wa njoofojo darnudo suudu mun e hoore njaare. ²⁷ Ndiyan dɛn saayi, waameeji dɛn ari, keneeli dɛn wifi, dɛn piyii e ndun suudu, ndu yani, yanal tiidungal.»

²⁸ Bay wonii Iisaa timminii yewtere mun nden, jamaa on naldɛ fii ko o jannaynoo kon, ²⁹ ko fii hari himo jannirde be bawgal, hara wonaa wano jannoobe fii Sariya on ben janniraynoo non.

8

Fii no Iisaa Nawndiri mo Damajan
(Mrk. 1.40-45; Luk. 5.12-16)

¹ Bay wonii Iisaa tippike ka fello, jamaa moolanaado jokki mo. ² Onsay mo damajan ari jiccii yeeso makko, wi'i: «Koohoojo, si hidon faalaa, hidon waawi lan sellinde, mi laaba.» ³ Iisaa fonti jungo mun ngon, meemi mo, wi'i: «Midfo faalaa, laato selludo, laabaa.» Don kisan o selli damajan dan, o laabi. ⁴ E hoore d'un Iisaa wi'i mo: «Reeno wota a wowlan d'un hay gooto, kono yahu hollitoyodaa *yottinoowo sadaka on, ittaa sadaka wano Muusaa yamiri non, fii yo d'un wonan be seedee.»

Fii no Iisaa Selliniri Kurkaadu Suufaajo

(Luk. 7.1-10; Yhn. 4.43-54)

⁵ Bay wonii Iisaa naatii Kafernahuum, hooreejo suufaabe teemedere badii mo, jeeji, ⁶ wi'i: «Koohoojo, kurkaadu an ndun no waalii ka suudu, bandu makko ndun no maayi, awa kadi himo tampi fota.»

⁷ Iisaa wi'i mo: «Mi yahay, mi sellina mo.»

⁸ Onsay kanko hooreejo suufaabe ben o jaabii mo, o wi'i: «Koohoojo, mi foddaa e mo'on ka suudu an. Kono maakee tun kongol gootol, kurkaadu an ndun ndikkay. ⁹ Ko fii min tigi, ko mi wondo e ley kongol hooreebe goo, min kadi midfo mari suufaabe wonbe e ley kongol an. Si mi wi'ii goddo e ben <yahu>, o yahay. Si mi wi'ii oya on <aru>, o aray. Awa kadi si mi wi'ii kurkaadu an ndun <wafu d'un>, ndu wafay.»

¹⁰ Bay Iisaa nanii d'un, o naldi, o wi'i jokkuba mo ben: «Ka haqiiqa mi andinii on, hay ka *Isra'iila'en mi yi'aali nedfo gomdinirfo wa oo. ¹¹ Mi andinii on, duudube iwroyay funnaange e hirnaange, be nafodoya e Ibraahiima e Issaaqa e Yaaquuba ka laamateeri kammu. ¹² Kono haanunoobe ronude laamateeri ndin ben bugete ka niwre ka furi wodfude, ka wullaandu e natindiro piye woni ton.»

¹³ Onsay Iisaa wi'i on hooreejo suufaabe ben: «Yahu, yo d'un wonirane wano gomdinirdaa non.» E on saa'i tigi kurkaadu ndun sellinaa.

Fii no Iisaa Nawndiri Nawnube buy

(Mrk. 1.29-34; Luk. 4.38-41)

¹⁴ Bawto d'un Iisaa yahi ka galle Petruusu, o tawi esiraawo Petruusu suddiido on no waalii nawnaare nguli-bandu. ¹⁵ O meemi jungo on ngon, nguli-bandu kin yalti e makko. Onsay on immii, o woni e kurkanagol Iisaa.

¹⁶ Bay nibbii, be addani mo duudube be jinna nangi, o radori din jinnaaji kongol makko ngol, o sellini nawnube ben fow. ¹⁷ Ko nii ko daaliranoo annabi Isaaya kon laatori, wonde:

«O yettii nawnaaje men den,
o fawtike pabbeeli men din.»^r

¹⁸ Bay Iisaa yi'ii jamaa hundudo mo on, o yamiri taalibaabe makko ben yo be lumbitu gada. ¹⁹ Jannoowo fii Sariya on goo badii mo, wi'i: «Karamoko'en, mi jokkete kala ka yaarudaa.»

²⁰ Iisaa jaabii mo wi'i: «Ndoni din no mari gayde mun, awa kadi colli din ka weeyo no mari pakkaaji mun, kono *Bii-Aaden on kan alaa hay ka fowtina hoore mun nden.»

²¹ Goddo e taalibaabe ben wi'i mo: «Koohoojo, newnanee lan taho mi yaha, mi wattinoya ben an en.»

²² Kono Iisaa jaabii mo, wi'i: «Jokkan, accaa maybe ben wattina maybe mun ben.»

Fii no Iisaa Deeyiniri Waabiliire nden

(Mrk. 4.35; Luk. 8.22-25)

²³ Bawto d'un Iisaa bakii ka laana, taalibaabe makko ben kadi jokki mo.
²⁴ Onsay waabiliire tiidunde wondunde e hendu tippii ka weendu haa morloode ndiyan den watti diwude laana kan, tawi kanko himo daanii.
²⁵ Be ari, be findini mo, be wi'i: «Koohoojo, dandu en, en mulay woni!»
²⁶ O wi'i be: «Ko fii hondun hulandon, onon bee fanda-gomdinalbe?»
 Onsay o immii, o tonjani hendu ndun e morloode ndiyan den, deeyaango tiidungo wadi.
²⁷ Ben naldfi fota, be wi'indiri: «Ko hombo woni oo? Ko fii hay keneeli din e baharu on doftoto mo!»

Fii no Jinnanoobe Did'o Selliniraa
 (Mrk. 5.1-20; Luk. 8.26-39)

²⁸ Bay wonii o hewtoyii gada weendu ndun, d'un ko e ndii leydi bee Gadariyankoobe, jinnaabe did'o sortii ka berde, ari fottugol e makko. Tawi hakkee ko ben hulbinii, hay gooto suusataano rewude don. ²⁹ Ben sonki e makko, be wi'i: «Ko hondun faalanadaa men, an oo *Bid'do Alla. E hara ko ardudaa doo ko fii lettugol men hara saa'i on hewtaali?»
³⁰ Tawi wuro kose moolanaango no ooraynoo ka wodditii be. ³¹ Onsay jinnaaji din jeeji mo, di wi'i: «Si a radoto men, nawru men e ngoo wuro kose.»
³² O wi'i di: «Yahee!» Onsay di yalti e ben, di naatoyi e nder din koseeji. Tun, koseeji din fow gididi ka falo, di unoyii ka weendu, di muli ka nder ndiyan. ³³ Ornaynoobe di ben dogi, yahi ka saare, fillitoyii ko wadi kon fow, tentinii ko hebi ben jinnanoobe kon. ³⁴ Onsay yimbe saare nden fow yalti fii fottugol e Iisaa. Nde be yiirunoo mo, be jeeji mo wodditagol leydi mabbe ndin.

9

Fii no Iisaa Imminiri Maaya-Banduujjo
 (Mrk. 2.1-12; Luk. 5.17-26)

¹ Bawto d'un Iisaa bakii don e laana, o lumboyi weendu ndun, o yahi ka saare makko. ² Be addani mo maaya-banduujo waaliido e boggi-dimbordi. Bay Iisaa yi'ii gomdinal mabbe ngal, o wi'i maaya-banduujo on: «Wakkilo yo boobo an. Junuubaaji maa din yaafaama.»
³ Onsay wobbe e jannoobe fii Sariya on wi'indiri: «Oo neddo no hoynude Alla!»
⁴ Nde tawnoo Iisaa no andi miijooji mabbe din, o wi'i be: «Ko hondun joganidon dii miijooji bondi ka berde mon? ⁵ Enee, hakkunde wi'ugol <junuubaaji maa din yaafaama> e <immo yahaa>, ko hondun e dii doo buri weebude? ⁶ Fii no andiron wonde *Bii-Aaden on no mari bawgal ka aduna doo fii yaafagol junuubaaji», o wi'i jukkudo on: «Immo yettaa boggi-dimbordi maa din, hootaa ka maa.» ⁷ On immii, o hooti ka makko.
⁸ Bay jamaa on yi'ii d'un, be huli, be mawnini Alla, on yedudo yimbe ben sifa ngal bawgal.

Fii no Matta Jokkiri Iisaa
 (Mrk. 2.13-17; Luk. 5.27-32)

⁹ Wa ko Iisaa iwata don, o yi'i goddo no wi'ee Matta no joodii ka yantirde sagalle. O wi'i mo: «Aru, jokkaa mi!» Kanko Matta o immii, o jokki mo.
¹⁰ Bawto d'un, Iisaa joodii fii naamugol ka suudu Matta, tawi *yantooobe sagalle e junuubankeefe duudube no joododi e makko, wondude e taalibaabe makko ben. ¹¹ Bay *Fariisiyaabe ben yi'ii d'un, be wi'i

taalibaabe makko ben: «E ko fii hondun karamoko mon jaamidanta e yantooŋe sagalle ben e junuubanke'en?»

¹² Bay wonii Iisaa nanii d'un, o wi'i: «Hinaa sellube ben hatonjini e pawndoowo, kono ko pawŋe ben. ¹³ Allaahu non no daali: «Ko yurmeende mi faalaa, wonaa sadaka.»^S Awa, yahee andinoyodon ko woni firo d'un. Ko fii min, wonaa noddugol feewube ben mi arani, kono ko junuubankeeŋe ben.»

Landal fii Hoorugol
(Mrk. 2.18-22; Luk. 5.33-39)

¹⁴ Onsay taalibaabe Yaayaa ben ari e Iisaa, be wi'i mo: «Ko fii hondun menen e Fariisiyaabe ben men hooranta, hara taalibaabe maa ben kan alaa hoorude?»

¹⁵ Iisaa jaabii be wi'i: «Taw si njaatigiibe jom jomba no haani yoomude yeru hibe wondi e jom jomba? Nalaade aroyay nde jom jomba pottinaa e hakkunde maŋŋe, onsay be hooray. ¹⁶ Hay gooto yettataa ceelol bagi keso, walkira dolokke kidŋo. Ko fii ceelol ngol pooday dolokke on, haa wuddere nden burta yaajude. ¹⁷ Njaram kesan men loowetaake e nder bootooji guri kidŋi. Si hinaa d'un, guri d'in seekoto, njaram d'an hibba, bootooji guri d'in kadi bona. Kono njaram kesan ko e nder bootooji guri kesi loowetee, di fow di maroda.»

Fii no Iisaa Wurnitiri Jiwo, Sellini Debbo
(Mrk. 5.21-43; Luk. 8.40-56)

¹⁸ Wa fewndo ko Iisaa yewtata be dii konguŋi, hooreejo goo hewti, jiccii yeeso makko, wi'i: «Jiwo an on maayii jooni jooni! Kono aree *fawon juude mon d'en e hoore makko, o wuuritay.» ¹⁹ Iisaa e taalibaabe mun ben immii jokki mo.

²⁰ Onsay debbo wonnoodo soncaade gila duubi sappoo e didi ari wontiri baawo Iisaa, o meemi kombol dolokke makko on. ²¹ Ko fii hari on debbo no miijoo wonde: «Si mi waawii tun meemude dolokke makko on, mi ndikkay.»

²² Onsay Iisaa yeyyitii. Bay o yi'ii mo, o wi'i: «Wakkilo, yo jiwo an! Gomdinal maa ngal sellinii ma.» On debbo selli e on saa'i tigi.

²³ Bay Iisaa hewtii ka suudu on hooreejo, o yi'ii ko wuttooŋe ceri bent e jamaa on woni e nder jii boldu kon, ²⁴ o wi'i be: «Pottitee, jiwo on maayaali, o daani.» Be jali mo. ²⁵ Bay wonii jamaa on yaltinaama, onsay o naati, o nangi jungo jiwo on, jiwo on immii. ²⁶ Fii d'un andii e leydi ndin fow.

Fii no Iisaa Wuntiniri Bumbe Didŋo

²⁷ Wa ko Iisaa iwata d'on, bumbe didŋo jokki mo, no ewnoo wi'a: «Yurminee men, yo bii Daawuuda!»

²⁸ Bay o hewtii ka suudu, bumbe ben badii mo. Iisaa wi'i be: «Hidon sikka mido waawi wafude d'un?»

Be jaabii mo: «Hiiyii, yaa an Koohoojo.»

²⁹ Onsay o meemi be gite d'en, o wi'i: «Yo d'un woniran on wano gomd'inirdon non.» ³⁰ Gite maŋŋe d'en wunti. Iisaa yamiri be d'undoo, o sattini, o wi'i: «Reenee wota gooto andu.» ³¹ Kono nde be yaltirnoo, be nangi e fillagol e nder leydi ndin fow ko Iisaa wafani be kon.

Fii no Iisaa Selliniri Mbobojo mo Jinna Nangi

^S 9:13 9.13 Hus. 6.6 ^t 9:23 9.23 E naamu Yahuudiyankeeŋe ben, si godŋo maayiino ko wuttooŋe ceri ben e rewŋe todŋaabe fii wullugol noddetenoo fii ko wulla mayŋo on.

³² Wa ko Iisaa e taalibaabe mun ben fokkitata, be addani mo mboboojo mo jinna nangi. ³³ Bay wonii jinnawii ngin radfaama, mboboojo on wowli. E nder ko jamaa on njalɗi kon, be wi'i: «Haa hande sifa ɗun yi'aaka e leydi Isra'iila ndin!» ³⁴ Kono Fariisiyaabe ben kapun wi'i: «Ko tippude e lando jinnaaji ɗin o woni raɗorde jinnaaji ɗin.»

Fii no Iisaa Yurmiraama Jamaa on
(Mrk. 6.34; Luk. 10.2)

³⁵ Tawi Iisaa no yiilotonoo e ca'e den fow e kofooli ɗin, janna ka nder juulirde mabbe, waajoo fii Kibaaru Moyyo *laamu Alla ngun, pawnda kadi kala nawnaaje e pabbeeli. ³⁶ Bay o yi'ii jamaa on, o yurmaa, ko fii hari hibe aybi, hibe ɗakkiraa ballo wa baali ɗi alaa ngaynaako. ³⁷ Onsay o wi'i taalibaabe makko ben: «Baagol ngol no ɗuudi, kono wa'ooɓe ben ɗuudaa. ³⁸ Awa jooni, toree non Jom baagol ngol yo o addu wa'ooɓe ka baagol makko.»

10

Fii no Iisaa Nuliri Sahaabaabe mun ben Sappoo e Didɗo
(Mrk. 3.13-19; Luk. 6.12-16)

¹ Bawto ɗun, Iisaa noddi *sahaabaabe makko ben sappoo e ɗiɗo, o okki be bawgal raɗagol jinnaaji ɗin e sellingol kala paw e kala nawnaare. ² E hino inde ben sahaabaabe sappoo e ɗiɗo: arano on e mabbe ko Sim'uunu, jammaaɗo on Petruusu, e Andaraawu neene-gooto makko on, e Yaaquuba mo Zabadii, e Yuuhanna neene-gooto on on, ³ e Filiipu e Bartolomaawu e Tooma e Matta, yantaynoodo sagalle on, e Yaaquuba mo Alfaa, e Taddaawu, ⁴ e Sim'uunu tawdaaɗo e fedde *Zelotiibe ben, e Yudaasi Iskariiyu, janfoytodo mo on.

⁵ Ko bee sappoo e ɗiɗooɓe ɗoo Iisaa immiini bawto o yamirde be ɗunɗoo: «Wota on yaaru ka be wonaa Yahuudiyanke ben e wota on naatu ka ca'e Samariyankeeɓe ben. ⁶ Kono yaaree ka baali suudu *Isra'iila majjudi ɗin. ⁷ E nder yaadu mon ndun, waajodon wonde laamu kammu ngun baɗike. ⁸ Nawndon pawbe ben, immintinon maybe ben, sellinon be ɗamajan ben, be laaba, raɗodon jinnaaji ɗin. On hendike ɗun e hoore on ittaa hay huunde, onon kadi okkee ɗun, hara on ittinaali hay huunde. ⁹ Wota on datto kanje maa kaalisi maa sila, yoobodon, ¹⁰ maa bonfo fii yaadu ndun, maa dolokkaaji ɗiɗi, maa pade, maa tuggordu. Ko fii golloowo no handi e paametee mun.

¹¹ «Kala saare maa hodo ka naatudon, andee si tawii no woodi ɗon godɗo hebuliido jabugol on, haray weeree ka makko haa nde hidon yaha. ¹² Nde hidon naata e suudu, salminee. ¹³ Si yimbe ndun suudu jabii on, haray yo buttu mon on wonu e mabbe, kono si tawii be jabaali on, haray yo buttu mon on artan on. ¹⁴ Si tawii non on jabaaka, maa kongudi mon ɗin heɗaaka, haray yaltee e ndun suudu maa e nden saare, honkon mbullaari teppe mon den. ¹⁵ Ka haqiiqa mi andinii on, pande jaawoore nden ko ɗee ca'e Saduuma e *Amuura buretee hoynaneede edii nden saare ɗon.

¹⁶ «Jooni mido immiirde on wa baali e hakkunde caapaali, awa reenoree wa mboddi, neworon wa gabooji. ¹⁷ Reenodon e yimbe ben, ko fii be naboyay on ka jaawirdi, be foccoya on ka juulirde mabbe. ¹⁸ On nabete ka yeesooɓe ben e ka lambe ben sabu an, seeditodon fii an yeeso mabbe, kambe e be wonaa Yahuudiyanke ben.

¹⁹ «Kono tuma be watti on e joge, wota on jiboyo ko honno haalirton maa ko wi'on. Ko fii ko wowloyton kon longinte on e on saa'i tigi. ²⁰ Ko fii

wonaa onon yewtoyta, kono ko Ruuhu Ben mon on yewtiroyta on. ²¹ Ko fii goddo yettoyay musiddo mun, watta mo e joge fii yo o ware, baabaajo kadi warra non biddo mun. Faybe ben kadi hawtanoyoo mawbe mun ben, be wona sabu haa be waree. ²² Fow apoyay on sabu innde an nden. Kono mo nappike d'un haa ka lannoode, o dandoyte. ²³ Kono si on cukkaama e ndee saare d'oo, dogee yaaron e wonnde goo. Ko fii ka haqiiqa mi andinii on, on waawataa yahude e ca'e Isra'iilayanke den fow ado *Bii-Aaden on arude.

²⁴ «Awa taalibaajo buraa karamoko mun, wano non kadi kurkaadu buraa jeydo d'un. ²⁵ Yonanii taalibaajo ka o wa'a wa karamoko makko, kurkaadu ndun kadi wa'a wa jom mun. Si be jammii non jom suudu ndun *Balzabuula, haray ko haa honto non be jammata yimbe suudu makko ndun!

²⁶ Awa wota on hulu be few, ko fii alaa ko suudii ko feenataa, awa kadi alaa gundoo mo andotaako. ²⁷ Ko mi wowlani on kon ka niwre, fejninee d'un tumbere jalorma. Ko sowndadon kon kadi, ewnee d'un ka warjakke.

²⁸ Awa wota on hulu waroobe bandu ben, hara waawataa warude wonkii. Kono hulee waawudo mulude wonkii e bandu on ka jahannama. ²⁹ Hinaa seresereji didi no yeeyee tammaaru wooturu? Kono hay wooturu yanataa e leydi e baawo muyde Ben mon. ³⁰ Onon e hoore mon, hay cukuli ko'e mon den fow no limaa. ³¹ Awa, wota on hulu, ko fii hidon buri seresereji buy hittude ka Alla.

³² «Ko d'un wadi, kala qirritiido fii an yeeso yimbe ben, min kadi mi qirritoyto fii makko yeeso Ben an Wondo ka kammu on. ³³ Kono kala yeddufo fii an yeeso yimbe ben, min kadi mi yeddoyay fii makko yeeso Ben an Wondo ka kammu on.

³⁴ «Wota on sikku ko addugol buttu e oo aduna mi arani. Wonaa buttu mi addi, kono ko kaafa. ³⁵ Ko mi arani ko liddondiral: gorko e ben mun liddondira, jiwo e yumma mun liddondira, jiwo e esiraawo mun debbo liddondira. ³⁶ Yimbe suudu ontigi ndun wona aybe makko.

³⁷ «Kala yidufu ben mun maa yumma mun buri lan min, haray ontigi foddaa e an. Kala yidufu kadi biddo mun gorko maa biddo mun jiwo buri lan, haray ontigi foddaa e an. ³⁸ Kala mo yettaali leggal mun altindiraangal* ngal, jokkimmi, haray ontigi foddaa e an.^u ³⁹ Kala faalaado dandude ngurndan mun dan, dan hayriray mo, kala non mo ngurndan mun dan hayriraa sabu an min, o hettoyay dan.

⁴⁰ «Kala jabufo on haray jabii lan, kala non jabufo lan haray o jabii Nulufu lan on. ⁴¹ Kala jabufo annabaajo sabu on ko annabaajo, o hebay mbarjaari annabaajo. Kala jabufo feewufo sabu on ko feewufo, o hebay mbarjaari feewufo. ⁴² Ka haqiiqa mi andinii on, kala okkordoo goddo e koy taalibahoy an ndiyan buubufan, sabu kun ko taalibahun an, o fadataa mbarjaari makko ndin few.»

11

Fii Lande Yaayaa den (Luk. 7.18-35)

¹ Bay wonii Iisaa gaynii yamirde *sahaabaabe makko ben sappoo e dido, o iwi don, o yahi e ca'e diiwal ngal fii jannugol waajoo.

² Fewndo Yaayaa woni ka nder kaso, o nani fii kuude *Almasiihu on no wowlee. Onsay o immiini taalibaabe makko ben ³ ko landoyoo mo, wi'a:

^u **10:38** 10.38 «Yettugol leggal mun altindiraangal ngal» ko hebilagol jokkugol Iisaa haa maaya.

«Taw si ko onon woni haanudo arude on, kaa hara yo men habbo godfo goo?»

⁴ Iisaa jaabii be wi'i: «Yahee fillitanodfon Yaayaa ko yi'udfon kon e ko nanudfon kon, ⁵ wonde: bumbe ben yi'ii, bofooobe ben yahii, be damajan ben sellinaama laabii, pahidube ben nanii, maybe no immintineede, Kibaaru Moyyo on no feppinaneede miskinbe ben. ⁶ Kala mo feggaaki e an ko malaado.»^W

⁷ Bay be yiltitike, onsay Iisaa fudfdii yewtude jamaa on fii Yaayaa, o landii be dundoo, o wi'i: «Ko hondun yahunodfon ndaaroygol ka wulaa? Hara ko kudol ngol hendu ndun dimbata? ⁸ Kaa ko hondun yahunodfon ndaarugol? Ko nedfo borniido conci dimi? Ndaaree, bee borniibe conci dimi no e nder galleeji laamu. ⁹ Ko hondun non yahunodfon ndaarugol? Ko annabaajo? Hiiyii, min mi wi'ay on, ko ko buri annabaajo. ¹⁰ Ko oo doo woni mo fii mun windii on, wonde:

<Awa, mido imminde nulaado an on yeeso maa, fii ko fertano-maa laawol maa ngol.>Y

¹¹ «Ko fii ka haqiiqa mi andinii on, alaa mo suddiido jibini burdo Yaayaa *lootoowo maande tuubuubuyee on. Kono non burdo fandude on ka laamateeri kammu no buri mo teddude. ¹² Gila e Yaayaa lootoowo maande tuubuubuyee on haa hande laamu kammu ngun no jaarude yeeso e nder doole, tawi dooloobe ben no etaade fii halorgol ngu. ¹³ Ko fii ko haa e Yaayaa annabaabe ben fow e Sariya on haalunoo ko Alla longini dun. ¹⁴ Si hidfon faalaa jabude dun, ko kanko woni Iiliya, on haanunoodo arude. ¹⁵ Mo no mari noppi yo nanu!

¹⁶ «Hara ko e hondun mi ebbindirta nguu jamaanu? Hingu nandi e faybe, joodiibe e kubitirde, hara ben no noddindira, wi'a: ¹⁷ <Men wuttanii on ceri, on amaali, men yimani on gimdi yurmudi, on wullaali!> ¹⁸ Ko fii Yaayaa arno, o naamataano, o yarataano ko mandilinta, wi'udfon: <On ko mo jinna!> ¹⁹ Bii-Aaden* on kadi arii no paama no yara, wi'udfon: <On ko reeredudo, yaroowo, weldudo e yantooobe sagalle e junuubanke'en!> Kono kuude faamu Allaahu on den hollay wonde ko ngu feewungu.»

Fii Ca'e Saliide Gomdinde den
(Luk. 10.12-15)

²⁰ Onsay Iisaa woni e felugol ca'e de o buri wadude kaawakeeji moyyi e mun den, sabu ko de tuubaali kon, ²¹ o wi'i: «Bone wonanii ndee saare Kuuraziin e ndee saare Bayti-Sa'iida! Ko fii si tawno dii kaawakeeji moyyi wadunoodi ka mon ko non wadfirnoo e dee ca'e Tiiri e Siduuna, harayno neebii ko jeyaabe e den ca'e bornii conci heynordi, be wujitii ndoondi fii hollugol wonde be tuubii. ²² Ko dun wadi si mi wi'ay on, pande paawoore nden ko Tiiri e Siduuna buretee hoynaneede edii onon. ²³ Onon non, bee be Kafernahuum, hidfon sikka fii mon bantete haa ka aljanna? Oo'o, on bugete ka jahannama. Ko fii si tawno dii kaawakeeji moyyi wadufi e maa wadfirno non e ndee saare wi'eteende *Saduuma, harayno haa hande hinde woodaa. ²⁴ Ko dun wadi si mi wi'ay on, pande paawoore nden ko ndee saare Saduuma buretee hoynaneede edii ndee saare doo.»

Fii no Iisaa Noddiri en e Makko
(Luk. 10.21-22)

²⁵ E on saa'i don, Iisaa yetti haala kan, o wi'i: «Mi yettii ma yo Baaba, Jom leydi e kammu, fii koo ko wirnandaa dun ben faamube e bee gandidube,

fejninandaa dɔn bee faybe. ²⁶ Hiiyii, ko fii ko dɔn wonnoo yidɪ maa on, yo Baaba.

²⁷ «Awa, Baaba an wattii fow e juude an. Awa kadi hay gooto andaa Bidɔo on si hinaa Baabaajo on, wano tawiri non kadi hay gooto andaa Baabaajo on si hinaa Bidɔo on e on mo Bidɔo on faalaa mo fejninande.

²⁸ «Aree e an, on fow, yo rondiibe ko teddi haa ronki, mi fowtina on. ²⁹ Jabon yankinanagol ko mi fawi on kon, jabon janndeeji an dɔn. Ko fii min ko mi newiido, yankiniido kadi e bernde, dɔn on hebay fowtunde fii wonkijji mon dɔn. ³⁰ Ko fii ko mi fawata on kon no weli nabude, awa dongal ngal mi fawata on ngal ko hayfungal.»

12

Landal fii Nalaande Fowteteende nden

(Mrk. 2.23-28; Luk. 6.1-5)

¹ E on saa'i dɔn, tawi Iisaa no rewude e gese ngawri jande aseweere nden, dɔn ko *jalaande fowteteende nden. Tawi taalibaabe makko ben no woocora cawti dɔn gese, worsa dɪ jaama, ko fii hari hibe weelaa. ² Bay *Fariisiyaabe ben yi'ii dɔn, be wi'i mo kanko Iisaa: «E hino taalibaabe maa ben no wadude ko dagaaki e jalaande fowteteende nden!»

³ Kono Iisaa jaabii be, wi'i: «Hara on jangaali ko Daawuuda wadunoo kon fewndo o weelaa, kanko e yimbe wondunoo e makko ben? ⁴ O naati ka nder suudu Alla, onsay be jaami bireedijje weebitaade fii sadaka dɔn, dɔ tawata hinaa kanko, hinaa be o wondunoo ben daganinoo jaamugol, kono ko *yottinoo be sadaka ben tun daganinoo jaamugol dɔ. ⁵ Kaa on jangaali ka Sariya wonde e aseweeje dɔn hooreeje yottinoo be sadaka ben no bonna Sariya jalaande fowteteende nden ka nder *juulirde mawnde, hara fawaaki be? ⁶ Kono mi andinii on, burdo juulirde mawnde nden no dɔo. ⁷ Allaahu on no daali: «Ko yurmeende mi faalaa, wonaa sadaka.» Y Si hidon andunoo ko dɔn firi, on felataano yimbe be bonnaa. ⁸ Ko fii ko *Bii-Aaden on woni jom jalaande fowteteende nden.

Fii no Iisaa Selliniri Maaya-Jungoojo

(Mrk. 3.1-6; Luk. 6.6-11)

⁹ Onsay o iwi dɔn, o naatoyi ka nder juulirde maɓbe. ¹⁰ Tawi maaya-jungoojo no nder ton. Nde tawnoo hibe faalaa toopude Iisaa, be landii mo, be wi'i: «E hara no dagii ka godɔo jawndee e asewe?»

¹¹ O jaabii be, o wi'i: «Ko hombo e mon, si no mari baalii gootii, ngin ara e yanude e ngayka e aseweere, hara o ronkay ngii nangude, yawna? ¹² E ko haa honto non nedɔo hitti buri baalii! Awa no dagii wadugol ko moyyi jande jalaande fowteteende nden.»

¹³ Onsay o wi'i on nedɔo: «Fontu jungo maa ngon.» On fonti ngo, ngo selliri wa ngoya. ¹⁴ Onsay Fariisiyaabe ben yalti, fewjodi no be warira mo.

Fii Kurkaadu ndu Alla Subii ndun

¹⁵ Bay Iisaa faamii nden ebboore maɓbe, o iwi dɔn. Buy jokki mo, o sellini be fow. ¹⁶ O yamiri be wota be fejnin fii makko, ¹⁷ fii no ko daaliranoo annabi Isaaya kon laatora, wonde:

¹⁸ «E hino kurkaadu an ndu mi subii ndun,
on yidaado an mo mi weltori.

Mi wadɔy Ruuhu an on e makko,
o fejninanoya leyyi dɔn peewal ngal.

- 19 O yeddondiroytaa e godfo, o sonkoytaa,
e hay gooto nanoytaa hito makko ka ballane.
20 O heloytaa kudol bayyungol,
o roccinoytaa sarbu wondo e suurude,
haa o folna peewal ngal.
21 Onsay leyyi din tanyinoroyay innde makko nden.»Z

Fii no Iisaa Jaabori Tooje de O Toojaa
(Mrk. 3.22-30; Luk. 11.14-23)

22 Bawto dun be addani mo mo jinna nangi, tawi on ko mboboojo bundo, o sellini mo. Onsay on mboboojo wowli, yi'i. 23 Tawi dun no naldini jamaa on fota, be wi'i: «Taw si ko oo woni *Almasihu mo Daawuuda?»

24 Bay Fariisiyaabe ben nanii dun, be wi'i: «Oo neddo ko e innde *Balzabuula lando jinnaaji din tun o woni radorde jinnaaji din!»

25 Nde tawnoo Iisaa no andi ko be miiiji, o wi'i be: «Kala laamateeri liddondirndi, kayri tigi ndi caabay. E kala saare maa suudu, si liddondirii kapun tigi, haray waawataa tabitude. 26 Si tawii non Ibuliisa radike Ibuliisa, o liddike hoore makko kanko tigi. Haray ko honno laamateeri makko ndin tabitirta? 27 Si tawii non min ko tippude e Balzabuula mi woni radorde jinnaaji din, haray be mon ben non ko tippude e hombo woni di radorde? Ko dun wadi si kambe tigi be jaawoyay on. 28 Kono si tawii ko tippude e Ruuhu Alla on mi woni radorde jinnaaji din, haray *laamu Alla ngun arii haa e mon.

29 «Maa ko honno godfo waawirta naatude e nder suudu neddo dolnufo, mooba keyeeji on din, ado o habbude on neddo dolnufo taho. Ko onsay doo o waawata moobude ko woni ka suudu on kon. 30 Awa, kala mo aldaa e an haray ko gano an, awa kadi kala mo wallataa lan moobitude haray ko saakoowo.

31 «Ko dun wadi si mi wi'ay on, kala junuubu maa hoyre yaafante yimbe ben, kono hoyre hoynufo Ruuhu Alla on yaafetaake few. 32 Kala wowludo Bii-Aaden on ko boni, no ara ka yaafanee. Kono kala wowludo *Ruuhu Seniido on ko boni, o yaafantaake e oo aduna fewndiido doo, e aroyoowo on kadi.»

Misal Yettaangal e Leggal e Bibbe Mun
(Luk. 6.43-45)

33 «Si leggal no moyyi, haray bibbe maggal on no moyyi. Si leggal moyyaa, haray bibbe maggal on moyyaa. Ko fii leggal kala no anditiree bibbe mun ben. 34 Ko onon yo iwdi kuura! Ko honno wowlirton ko moyyi, hara ko on bonbe? Ko fii ko ko heewi e bernde woo hunduko wowlata. 35 Neddo moyyo on yaltinay moyyere ka moyyuki mun, neddo bondo on kadi yaltina bonki ka bonki mun. 36 Awa mi andinii on, pande jaawoore nden yimbe ben hasborte kala kongudi mehi di be wowlaynoo. 37 Ko fii ko kongudi maa din jaawirtedaa feewufo maa bondo.»

Fii no Iisaa Tororaa Wadugol Maande
(Mrk. 8.11-12; Luk. 11.29-32)

38 Onsay wobbe e jannoobe fii Sariya on e Fariisiyaabe ben yetti haala kan, wi'i: «Karamoko, meden faalaa yo a wadan men maande hawniinde, men yi'a.»

39 O jaabii be, o wi'i: «Jamaanu bonngu jinoowu no dabba maande, kono ngu jonnetaake maande si hinaa sifa ndee nde annabi Yuunusa. 40 Ko fii

ko wano Yuunusa wonirnoo ka nder reedu lingii njanii ngin non balde tati^a, ko wano non Bii-Aaden on wonirta ka nder leydi balde tati. ⁴¹ Awa kadi pande jaawoore nden, nde yimbe nguu jamaanu doo no jaawee woo, yimbe *Niinawa ben kadi immoyto, jaawoya be sabu kon ko be hedinoo ngun waaju Yuunusa, be tuubi, hara-le burdo Yuunusa no doo. ⁴² Nande jaawoore nden, nde yimbe nguu jamaanu doo no jaawee woo, onsay oo debbo laaminoo do ndii leydi hikkorndi ka sengo jaamo immoyto, jaawoya be sabu iwugol mo haa ka kattudi leyde, ara heditoo ngun faamu Sulaymaana, hara-le burdo Sulaymaana no doo.

⁴³ «Nde jinnawii yalti e neddo woo, ngii hammiray ka wulaa, hara hingii dabba nokkuure fowtorde. Si ngii tawii ngii hebaali, ⁴⁴ ngii wi'ay: <Yo mi yiltito ka suudu ka mi iwnoo don.> Nde ngii hewtiti, ngii tawa ndun suudu fittaama labbinaama. ⁴⁵ Onsay ngii yahay, ngii dabboya jinnaaji jeedidi burdi ngii hunyude, di naata don, di hoda. Onsay sakkitorde on neddo buray aranun dun bonude. Ko wano non woniranta nguu jamaanu bonngu.»

Fii Beynguure Iisaa nden
(Mrk. 3.31-35; Luk. 8.19-21)

⁴⁶ E nder ko Iisaa yewtata jamaa on kon, tawi yumma makko e yumma-gootoobe makko ben no darii ka yaasi, no faalaa yiidude e makko. ⁴⁷ Onsay goddo wi'i mo: «Yumma mon e yumma-gootoobe mon ben no darii ka yaasi, hibe faalaa on yewtude.»

⁴⁸ Kono Iisaa jaabii mo, wi'i: «Ko hombo woni yumma an e ko hombe woni yumma-gootoobe an ben?» ⁴⁹ Onsay o sappii taalibaabe makko ben, o wi'i: «E hino yumma an e yumma-gootoobe an ben. ⁵⁰ Ko fii kala wadudo faale Ben an Wondo ka kammu on, haray ko on woni yumma-gooto an on e bandiraawo an on e yumma an.»

13

Misal Yettaangal e Remoowo
(Mrk. 4.1-20; Luk. 8.4-15)

¹ Nden pande Iisaa yalti ka suudu, o joodoyii ka daande weendu. ² Hakkee ko jamaa moobinoo do takko makko on duudi, o bakii e laakun, o joodii, tawi jamaa on fow kapun no ka daande weendu. ³ O yewtiri be piiji buy mise, o wi'i: «Ko remoowo yaltunoo sankugol. ⁴ E nder ko o sankata kon, gabbe goo yani ka fatal, colli din ari modi de. ⁵ Godde den yani e hoore kaaye, ka leydi duudaa. De fudi hepa sabu dewlugol leydi ndin. ⁶ Bay naange ngen yaltii, de sumi, de yoori, sabu angal ka dadi din siŋoo. ⁷ Godde goo kadi yani ka sooyoore, de fufidi e mayre, sooyoore nden modi de. ⁸ Godde goo yani ka leydi moyyiri. De fudi, de rimi, cawti goo gabbe teemedere, cawti goo gabbe cappande jeegoo, cawti goo gabbe cappande tati. ⁹ Mo no mari noppi yo nanu!»

¹⁰ Onsay taalibaabe ben badii mo, wi'i: «Ko fii hondun yewtiranton be mise?»

¹¹ Iisaa jaabii be, wi'i: «Onon on yedaama andugol gundooji laamu kammu ngun, kono kambe be yedaaka fun. ¹² Ko fii ko mardo beydantee haa duuda, kono mo maraa on jabitante hay yeru ko o mari kon. ¹³ Ko wadi si mido yewtirde be mise, ko bay hibe ndaara, kono be yi'ataa, hibe jentoo, kono be nanataa, be faamataa. ¹⁴ Fii ko Alla longinnoo Isaaya kon no laatora e mabbe, wonde:

^a 12:40 12.40 Yun. 1.17

«Pellet hidon nana,
 kono on faamataa few.
 Pellet hidon ndaara,
 kono on yi'ataa few.

¹⁵ Ko fii dee berde oo jamaa wonii yoorude.

Be uddii noppi mabbe din,
 awa kadi be ombii gite den,
 sakko be yiira gite mabbe den,
 maa be nanira noppi mabbe din,
 maa be faamira berde mabbe den,
 haa be tuuba, mi sellina be.»^b

¹⁶ «Onon non, gite mon den malii ko fii hide yi'ude, noppi mon din malii ko fii hidi nanude. ¹⁷ Ko fii ka haqiiqa mi andinii on, annabaabe e feewube buy faalano yi'ude koo ko wondon yi'ude, kono be yi'aali. Be faalano kadi nanude koo ko wondon nanude, kono be nanaali.

¹⁸ «Kono onon, hedee firo ngal misal remoowo on. ¹⁹ Nde goddo hedii daalol *laamu Alla ngun, ronki ngol faamude, bondo on aray, itta ko aawaa kon ka bernde makko. Dun no wa'i wa nde awdi sankaa ndin saami ka d'atal. ²⁰ Nde awdi sankaa ndin saami ka kaaye, dun no wa'i wa nde goddo nani daalol ngol, o jaba ngol heja e nder weltaare. ²¹ Kono o alaa d'adi, ko fii hinaa o tabitudo. Nde satteendeeji maa cukkeede aroyi sabu jokkugol makko daalol ngol, o tertoto kisan. ²² Nde awdi sankaa ndin saami ka sooyoore, dun no wa'i wa nde goddo nani daalol ngol, hara ngol rimataa e makko ko fii haray ngol modiraama anndeeji aduna e dayniro jawle. ²³ Nde awdi sankaa ndin saami ka leydi moyyiri, dun no wa'i wa nde goddo nani daalol ngol, faami, ngol rimi e makko, wobbe ben laabi teemedere, wobbe ben laabi cappande jeegoo, beya ben laabi cappande tati.»

Misal Yettaangal e Gajo Sankoowo Kenkesama

²⁴ Iisaa addani be misal goo kadi, o wi'i be: «Laamu kammu ngun no wa'i wa nde aaden sanki awdi moyyiri e ngesa mun. ²⁵ Kono wa ko yimbe ben daanii, gajo makko on ari, sanki kenkesama ka ngesa makko ngawri, o yahi. ²⁶ Bay wonii ngawri ndin fudii haa mawnii sawtii, kenkesama on kadi yaltiti.

²⁷ «Kurkaaduube jom suudu ndun ari, wi'i mo: «Jom amen, e hinaa awdi moyyiri sankudon ka ngesa mon? E hara ko honto oo kenkesama iwri?»

²⁸ «O jaabii be, o wi'i: «Ko gajo wadi dun.»

«Onsay kurkaaduube ben wi'i mo: «Hidon faalaa yo men yahu men boroya dun?»

²⁹ «O jaabii be: «Oo'o, fii wota on boror ngawri ndin nde hidon bora kenkesama on. ³⁰ Accee di njandida haa ka baagol. Si baagol ngol fewndike, mi wi'ay wa'oobe ben yo be boru taho kenkesama on, be haabira ba'e ba'e fii ko sunnee, be mooba ngawri ndin ka tumusuuje an.» »

Misal Yettaangal e Abbere Bene (Mrk. 4.30-32; Luk. 13.18-19)

³¹ Iisaa addani be misal goo kadi, o wi'i be: «Laamu kammu ngun no wa'i wa abbere bene, nde goddo yetti, aawi e ngesa mun. ³² Pellet, ko nden buri fandude e ko aawetee kon fow, kono nde nde fudi, haray ko nden buri mawnude kala ko tutetee e naakoo, nde wonta leggal haa ka tawata colli din ka weeyo aray, hoda e caldi maggal on.»

^b 13:15 13.15 Isa. 6.9-10

Misal Yettaangal e Lewen
(Luk. 13.20-21)

³³ Iisaa addani be ngal misal d'oo kadi, o wi'i be: «Laamu kammu ngun no wa'i wa lewen mo debbo yetti, jillindiri e sariyaare tati condi farin, o piya d'un, on lewen wona sabu d'un fow yura.»

³⁴ Iisaa yewtiri d'un jamaa on mise. O yewtirtaano be si wonaa mise, ³⁵ fii no ko daaliranoo annabaajo on kon laatora, wonde: «Mi udditay hunduko an kon fii yewtirgol mise, mi fejjina piiji suudfinoodi gila ka fudfoode.»^C

Firo Misal Yettaangal e Kenkesama

³⁶ Onsay Iisaa acci don jamaa on, o naati ka suudu. Taalibaabe makko ben badii mo, be wi'i: «Sifanee men ngal misal kenkesama ka ngesa.»

³⁷ O jaabii be, o wi'i: «Sankudo awdi moyyiri on ko *Bii-Aaden on. ³⁸ Ngesa mban ko aduna on. Awdi moyyiri ndin, ko ben woni bibbe laamateeri ndin. Kenkesama on non ko ben woni bibbe bonfo on. ³⁹ Gano sankudo kenkesama on, ko on woni Ibuliisa. Baagol ngol non ko lannoode aduna on, wa'oobe ben ko ben woni malaa'ikaabe ben. ⁴⁰ Wano kenkesama on borirtee non fii bugogol ka yiite, ko non woniroyta nde aduna on lanni. ⁴¹ Bii-Aaden on imminoyay malaa'ikaabe mun ben ko suuta e nder laamateeri makko ndin fegginaybe ben fow e wadoobe ko boni ben, ⁴² be bugoo be ka nder beembal yiite ka wullaandu e natindiro piiye woni ton. ⁴³ Kono feewube ben jalbiroyay wa naange ka nder laamateeri Ben mabbe. Mo no mari noppi, yo nanu!»

Mise Ebbindiraafe e Laamu Alla ngun

⁴⁴ Iisaa wi'i kadi: «Laamu kammu ngun no wa'i wa keyee suudiido e nder ngesa mo nedfo goo arata yi'a suuda. E nder weltaare makko nden o yaha, o yeeya kala ko o jogii, o sooda mban ngesa.

⁴⁵ «Laamu kammu ngun no wa'i kadi wa njulaajo wondo dabude lambiri. ⁴⁶ Bay o yi'ii satta-cogguure, o yahi, o yeeyiti kala ko o jeynoo, o soodi nde.

⁴⁷ «Laamu kammu ngun no wa'i kadi wa *jalaaji bugaafi e nder maayo, moobi noone liyyi fow. ⁴⁸ Bay di heewii, di poodaa ka pencen, joodaa. Moyyi din yettaa wattaa ka miranji, bondi din bugaa. ⁴⁹ Ko non kadi woniroyta nde aduna on lanni. Malaa'ikaabe ben yahoyay sendindira bonbe ben e moyyube ben. ⁵⁰ Be bugoo bonbe ben ka beembal yiite ka wullaandu e natindiro piiye woni ton.

⁵¹ «E hara on faamii d'un fow?»

Be jaabii: «Hiyyii!»

⁵² O wi'i be kadi: «Ko d'un wadi, kala jannoowo jamaa on fii Sariya on, si no jannaa fii laamu kammu ngun, no wa'i wa nde jom suudu no yaltina e nder marga mun keyeeji kesi e kidfi.» ⁵³ Bay wonii Iisaa gaynii dee mise, o iwi don.

Fii no be Naasirata ben Yawori Iisaa
(Mrk. 6.1-6; Luk. 4.16-30)

⁵⁴ Iisaa yahi ka o ne'aa don, d'un ko Naasirata, o woni e waajagol ka nder juulirde mabbe. Dun naldini be haa be wi'i: «Ko honto nguu faamu e dii kaawakeeji moyyi iwrani mo? ⁵⁵ E hinaa bidfo minisiyeejo on nii? Hinaa yumma makko wi'etee Mariyama? E hara neene-gootoobe makko ben hinaa Yaaquuba e Yuusufu e Sim'uunu e Yuudu? ⁵⁶ E hinaa bandiraabe

makko ben fow no wondi e men? E hara ko honto dɔn fow iwrani mo?»
⁵⁷ Dun hadi be gomdingol mo.

Kono Iisaa wi'i be: «Annabaajo ko ka leydi mun tun e ka beynguure mun yawaa.» ⁵⁸ Laatii o wadaali dɔn kaawakeeji moyyi buy sabu angal gomɔinal mabbe ngal.

14

Fii no Yaayaa Wariraa

(Mrk. 6.14-29; Luk. 9.7-9)

¹ Ko e on saa'i dɔn, *Heroodu lando diiwal Jaliilu ngal nani fii Iisaa no wowlee. ² O wi'i kurkaaduube makko ben: «Ko Yaayaa lootaynoodo maande tuubuubuyee on nii! O immitike e hakkunde maybe ben! Ko dɔn wadi si himo mari bawgal wadugol kaawakeeji moyyi!»

³ Ko Heroodu wi'irnoo dɔn ko bay hari o nangiino Yaayaa, o jolkii mo, o wadii e kaso sabu oo debbo wi'eteedo Heroodiia, beyngu Filiipu, yumma-gooto makko on nun kanko Heroodu, ⁴ ko fii hari Yaayaa wi'ii mo kanko Heroodu wonde daganaaki mo ka o yetta on debbo. ⁵ O faalaa mo warude, kono o huli jamaa on, ko fii hari hibe jogori Yaayaa wa annabaajo.

⁶ Kono e nder palaande anditugol jibineede makko nden kanko Heroodu, jiwo Heroodiia on ami e hakkunde saatinaabe ben. Dun weli Heroodu ⁷ haa o fodi on jiwo e hoore woondoore wonde o wadanay mo kala ko o torii mo fewndo dɔn. ⁸ Tippude e ko yumma makko kanko jiwo on lowi mo kon, on jiwo wi'i: «Jonnan dɔo hoore Yaayaa lootoowo maande tuubuubuyee on nden, hara hinde tumbaa e miran.»

⁹ Onsay lando on aani. Kono sabu woondooje makko dɔn, e be o saatinnoo ben, o yamiri yo nde jonne mo. ¹⁰ O immini ko tayoya hoore Yaayaa nden ka kaso, ¹¹ nde addaa e miran, dɔn jonnaa jiwo on, kanko kadi o nabani nde yumma makko. ¹² Onsay taalibaabe Yaayaa ben ari, yetti furee makko on, surroyi. Be yahi, be humpitoyi Iisaa.

Fii no Iisaa Namminiri Yimbe Guluuje Njowo

(Mrk. 6.30-44; Luk. 9.10-17; Yhn. 6.1-14)

¹³ Bay Iisaa nanii dɔn, o iwi dɔn e laana ndiyan, kanko tun o yahi e nokkuure wulɔinnde. Jamaa on humpitii dɔn, be iwi ka ca'e, be seppi, be jokki mo. ¹⁴ Bay o iwii ka laana, o yi'i jamaa moolanaado, o yurmaa be, o nawndi nawbe wonnoobe dɔn ben.

¹⁵ Bay nibbii, taalibaabe ben badii mo, wi'i: «Doo ko nokkuure wulɔinnde nii, pallal ngal poodike. Accitee jamaa on, be yaha ka kodooli, be dabba ko be paama.»

¹⁶ Iisaa jaabii be, wi'i: «Jaraa ka be yaha. Onon tigi okkoree be ko be paama.»

¹⁷ Kono be wi'i mo: «Ko bireediije jowi e liyyi didi pet men mari dɔo!»

¹⁸ Kanko kadi o wi'i be: «Addanee lan dundoo.» ¹⁹ Onsay o yamiri jamaaji dɔn yo be joodo ka hudɔ. O yetti bireediije dɔn jowi e liyyi dɔn didi, o banti gite dɔn, o fewtini ka kammu. O du'ii, o tayiti bireedi on, o jonni taalibaabe ben, taalibaabe ben hewtini jamaa on. ²⁰ Fow paami haa haari. Be moobiti debeeje sappoo e didi tew kunte ko lutti. ²¹ Tawi ben naamube ko wa be worbe guluuje njowo, hara rewbe e faybe lintaaka.

Fii no Iisaa Seppiri ka hoore Ndiyan

(Mrk. 6.45-52; Yhn. 6.16-21)

²² Bawto dɔn kisan, Iisaa yamiri taalibaabe mun ben yo be bako ka laana, be hikkoo yeeso makko, be lumba gada fewndo o yiltata jamaa on.

²³ Bay wonii o yiltii be, o yawi ka fello fii juulugol toroo ka weddii. Bay nibbii, tawi ko kanko tun woni don. ²⁴ Tawi laana kan wodfditorii leydi ndin wa palandfe teemedfe, awa kadi morloofe ndiyan dan no piyaade e makka, ko fii hari hika tiindondiri e hendu ndun.

²⁵ Ka subaka, Iisaa sutori e mabbe, himo seppa ka hoore ndiyan. ²⁶ Bay taalibaabe ben yi'ii himo seppa ka hoore ndiyan, be huli, be wi'i: «Ko mbeelu!» E nder kulol mabbe ngol be sonki.

²⁷ Iisaa wi'i be kisan: «Hoolee, ko min nii! Wota on hulu!»

²⁸ Onsay Petruusu jaabii mo, wi'i: «Si tawii ko onon, yo Koohoojo, yamiree lan yo mi rewu ka hoore ndiyan, mi yaha ka wondon ton.»

²⁹ Iisaa wi'i mo: «Aru!»

Onsay Petruusu tippii ka laana, o seppi ka hoore ndiyan, o yahi fottoygol e Iisaa. ³⁰ Kono bay o yi'ii ko hendu ndun tiidfi kon, o huli. Tun o fudfdii mutude, o sonki, o wi'i: «Dandee lan, yo Koohoojo!»

³¹ Iisaa fonti jungo mun ngon, nangi mo, o wi'i: «Ko an yo fanda-gomdinaljo, ko hondun sikkitantodaa?»

³² Onsay be yawi ka laana, hendu ndun deyyiti. ³³ Wonnoobe ka laana ben sujjani mo, wi'i: «Ka haqiiqa, ko a *Bidfo Alla!»

³⁴ Bay be gaynii lumbude weendu ndun, be hewti Jaani-Saarata. ³⁵ Yimbe nden nokkuure anditi Iisaa, be nuli e banjeeji don din fow. Be addani mo jawbe ben fow, ³⁶ be jeeji mo yo o newnan be tun be meema kombol dolokke makko on, onsay meemunooobe mo ben fow ndikki.

15

Fii Fariisiyaabe ben e Aadaaji mun din

(Mrk. 7.1-23)

¹ Onsay *Fariisiyaabe e jannoobe fii Sariya on iwri Yerusalaam, ari tawi Iisaa, be landii mo, be wi'i: ² «Ko fii hondun taalibaabe maa ben jaggitanta naamuuji mawbe ben? Ko fii be soodotaako nde hibe jaama.»

³ O jaabii be, o wi'i: «Onon non ko hondun jaggitanton yamirooje Alla den sabu naamuuji mon din? ⁴ Ko fii Allaahu on no daali: <Teddin yumma maa e ben maa>^d awa kadi: <on mo hudfi ben mun maa yumma mun donkinirte mayde.>^d ⁵ Kono onon, hidon wi'a wonde kala wi'udfo ben mun maa yumma mun: <mi yefii Alla ko mi nafiraynoo on kon>, ⁶ haray fawaaki ontigi wallugol ben mun maa yumma mun. Si ko nii, haray on mehindinii daaluyee Alla on sabu naamu mon on. ⁷ Ko onon yo faasiqiibe, Isaaya no haalunoo ko Alla longini mo fii mon moyya, o wi'i:

⁸ <Oo jamaa ko ka toni mun woni lan mawninde,

kono berde mabbe den no wodfondiri e an fota.

⁹ Ko e nder meere be woni lan rewude,

janndeeji di be woni jannude din ko di yimbe ben sinci.> »^e

¹⁰ Onsay Iisaa noddi jamaa on e makko, o wi'i be: «Hedee, faamon.

¹¹ Hinaa ko naatiri ka hunduko tuuninta nedfo, kono ko ko yaltirta ka hunduko kon tuuninta nedfo.»

¹² Onsay taalibaabe makko ben badii mo, wi'i: «Hidon andi Fariisiyaabe ben mettinii sabu nanugol ngol kongol?»

¹³ O jaabii be, o wi'i: «Kala ko tutaa, ko tawi hinaa Ben an Kammuyan-keejo on tuti, borete. ¹⁴ Tertee be, ko bumbe woni dowude bumbe. Si bundo non dowii bundo, be didoo non be yanay e nder ngayka.»

¹⁵ Petruusu yetti haala kan, wi'i: «Sifanee men fii ngal misal.»

^d 15:4 15.4 Egg. 20.12 e Yaqn. 5.16   ^d 15:4 15.4 Egg. 21.17 e Lew. 20.9   ^e 15:9 15.9 Isa. 29.13

16 Iisaa wi'i mo: «E onon kadi haa jooni ko on be alaa faamu? 17 E on andaa kala ko naati ka hunduko ko ka nder reedu yahata, bawto d'un hawkoyee ka weddii? 18 Kono ko yaltiri ka hunduko kon ko ka bernde iwri, e ko d'un-le tuuninta ned'fo. 19 Ko fii, ko e nder bernde ned'fo miijooji bondi yaltata, kapun e waru-hoore e jinaa e cagayaagal e nguyka e seeditagol fenaande e hoyre. 20 Ko d'un woni ko tuuninta ned'fo. Kono naamugol hara soodaaki, d'un tuunintaa ned'fo.»

Fii no Debbo Kanaaniyankeejo on Gomd'iniri
(Mrk. 7.24-30)

21 Bay Iisaa iwii e nden nokkuure, o yahi e ndii leydi dee ca'e Tiiri e Siduuna. 22 Tun, debbo Kanaaniyankeejo hod'ud'o don ari tawi mo, no ewnoo, wi'a: «Koohoojo, bii Daawuuda, yurminee lan! Jinna no tampini jiwo an on no hawnori!»

23 Laatii kanko Iisaa o jaabaaki mo hay kongol. Taalibaabe makko ben badii mo, wi'i: «Yiltee oo debbo, ko fii himo sonkude baawo men.»

24 O jaabii, o wi'i: «Ko fii ko baali suudu Isra'iila majjudi d'in tun mi addiraa.»

25 Kono kanko debbo on o ari, o jiccii yeeso makko e hoore himo wi'a: «Koohoojo, faabee lan!»

26 O jaabii debbo on, o wi'i: «Moyyaa ka bireedi paykoy koy yettee, buganee bareeji d'in.»

27 Debbo on jaabii: «Hiyyii, Koohoojo, kono hay bareeji d'in jaamay ko iwata ka taabal jom majji, samaa kon.»

28 Onsay Iisaa jaabii mo, wi'i: «Debbo, gomd'inal maa ngal no tiidi. Yo wonirane no faaliradaa non.» E on saa'i tigi jiwo makko on ndikki.

Fii no Iisaa Namminiri Yimbe Guluuje Nayo
(Mrk. 8.1-10)

29 Bay feyyii e d'un, Iisaa iwi e nden nokkuure, o takkii sera *Weendu Jaliilu ndun. O yawoyi don e fello, o joodii. 30 Jamaa moolanaado kadi badii mo, wondude e bofoobe e bumbe e layoobe e pahidube-mbobidi e pawbe goo buy. Be wallini ben e ley koyde makko, o sellini be. 31 Bay jamaa on yi'ii pahidube-mbobidi ben wowlii, layoobe ben kadi hettii cellal, bofoobe ben yahii, bumbe ben yi'ii, be njaldi, be mawnini Alla Isra'iilayankeebe ben.

32 Onsay Iisaa noddi taalibaabe mun ben, o wi'i: «Oo jamaa no yurmammi, wonii nii balde tati hibe wondi e an, be alaa ko be jaama. Mi faalaaka be yiltude hibe weelaa, sakko be lo'a ka laawol.»

33 Kono taalibaabe ben wi'i mo: «Ko honto men hebata bireedi ko yonata oo jamaa d'oo fow e ndee nokkuure wuld'innde?»

34 Iisaa landii be, wi'i: «Ko bireediije jelu mardon?»

Be jaabii mo, be wi'i: «Ko bireediije jeedidi e likkoy tosokoy seeda.»

35 Onsay o torii jamaa on joodagol ka leydi. 36 Bay o yettii bireediije den jeedidi e liyyi d'in, o jarnii Alla, o tayiti, o woni e jonnugol taalibaabe makko ben, taalibaabe ben kadi hewtini jamaa on. 37 Fow jaami haa haari, moobitaa debeeje jeedidi tew ko lutti. 38 Tawi ben jaamu be ko be worbe guluuje nayo, hara rewbe e faybe lintaa. 39 Bawto d'un o yilti jamaa on, o bakii e laana, o yahi e ndii leydi Magaduuna.

16

Fii no Iisaa Tororaa Hollugol Maande

(Mrk. 8.11-13; Luk. 12.54-56)

¹ Onsay *Fariisiyaabe ben e *Sadduusiyaabe ben badii mo kanko Iisaa fii ndarndagol mo, be torii mo yo o hollu be maande iwrunde ka kammu. ² Iisaa jaabii be, wi'i: «Kiikiide on wi'ay: <Yaasi on hentoto, fii ko kammu ngun wojji kon.> ³ Bimbi kadi wi'on: <Hande wundinay, ko fii kammu ngun no wojji bawli.> Hidon waawi faamude fii ko feepi ka kammu kon, kono on waawataa faamude fii maandeeji saa'iiji d'in? ⁴ Jamaanu bonngu jinoowu no d'abba maande, kono ngu jonnetaake maande goo, si hinaa sifa ndee nde Yuunusa.» Onsay o acci be don, o yahi.

Fii <Lewen> Fariisiyaabe ben e Sadduusiyaabe ben

(Mrk. 8.14-21)

⁵ Ko be lumbitata, taalibaabe ben yejjiti yettorde bireedi. ⁶ Iisaa wi'i be: «Reenee fota e lewen Fariisiyaabe ben e Sadduusiyaabe ben!»

⁷ Taalibaabe ben wi'indiri: «Ko o wi'iri d'un, ko fii en yettaali bireedi.»

⁸ Bay Iisaa andii d'un, o wi'i be: «Ko fii hondun wi'andon d'un, onon bee fanda-gomdinalbe? Ko fii on yettaali bireedi? ⁹ Jaka on faamaali haa jooni, on anditaali fii bireediije jowi senditananoode worbe guluuje njowo den, e ko debbeeje jelu artirnodon ko lutti? ¹⁰ E bireediije den jeedidi senditananoode worbe guluuje nayo den, e yeru debbeeje ko artirnodon ko lutti? ¹¹ Ko honno woniri on faamaali wonde hinaa fii bireedi mi wowlani on? Kono reenee e lewen Fariisiyaabe ben e Sadduusiyaabe ben!» ¹² Onsay be faami ko o inni yo be reeno, ko e jannde Fariisiyaabe ben e Sadduusiyaabe ben, hinaa e lewen wafeteedo e bireedi.

Fii Qirritannde Petruusu nden

(Mrk. 8.27-30; Luk. 9.18-21)

¹³ Nde Iisaa naatunoo Seezariiya-Filiipu, o landii taalibaabe makko ben ngal landal doo, o wi'i: «E wi'i yimbe ben, ko hombo woni *Bii-Aaden on?»

¹⁴ Be jaabii mo, be wi'i: «Wobbe no wi'a ko onon woni Yaayaa lootaynoodo on, wobbe kadi no wi'a ko onon woni Iiliya, wobbe goo kadi no wi'a ko onon woni Yeremiiya maa goddo goo e annabaabe ben.»

¹⁵ O wi'i be: «Onon non wi'udon ko hombo woni lan min?»

¹⁶ Sim'uunu Petruusu jaabii mo wi'i: «Ko onon woni *Almasiihu on, on *Biddo Alla Wuurudo on!» ¹⁷ Iisaa yettiti haala kan, wi'i mo: «A malii, yo Sim'uunu mo Yuunusa, ko fii hinaa bandu e yiiyan feppinan-maa d'un, kono ko Ben an, on Wondo ka kammu. ¹⁸ Min non mi wi'ii an Petruusu, ko a fetere.^f Ko e hoore ndee fetere mi darnata *moftal an ngal, hay doole jahannama foolataa ngal. ¹⁹ Awa kadi mi jonnoyte saabiije laamateeri kammu ngun: ko tojudaa ka leydi woo haray tojaama ka kammu, ko jabudaa ka leydi woo haray jabaama ka kammu.» ²⁰ Onsay o yamiri taalibaabe ben, o tentini, wota be wowlan hay gooto wonde ko kanko woni Almasiihu on.

Fii Tampereji Iisaa d'in e Artugol makko ngol

(Mrk. 8.31-9.1; Luk. 9.22-27)

²¹ Gila nden pande, Iisaa fudfii hollude taalibaabe mun ben wonde ko bee o yaha Yerusalaam, o tampinoyee fota immorde e mawbe ben e

^f 16:18 16.18 Ndee innde «Petruusu» no firi «fetere».

hooreebe *yottinoobe sadaka ben e jannoobe fii Sariya on ben, o waree, o immintinoyee ka jalaande tammere.

²² Onsay Petruusu pottini mo sera, o woni mo e felugol wi'a: «Yo Allaahu on reenu on, yo Koohoojo, hara d'fun hewtaali on!»

²³ Kono Iisaa yeyyitii, wi'i Petruusu: «Yilto baawo an, yo Ibuliisa, bay an ko a fegginoowo lan! Ko fii miijooji maa d'fin hinaa d'i Alla, kono ko d'i yimbe ben!»

²⁴ Onsay Iisaa wi'i taalibaabe mun ben: «Kala faalaado jokkude lan, yo o hayfintino, o yetta *leggal makko altindiraangal ngal, g o jokkammi. ²⁵ Kala faalaado dandude ngurndan mun, d'an hayriray mo, kono kala non mo ngurndan mun hayriraa sabu an min, o hettay d'an. ²⁶ E ko nafa hondun woodani neddo hebugol aduna on fow, hayra wonkii mun kin? Maa ko hondun neddo ittata fii sottugol wonkii mun kin? ²⁷ Ko fii Bii-Aaden on ardoyay e mangural Ben mun ngal, wondude e malaa'ikaabe mun ben, o jonnita mo kala njoddi kuude mun. ²⁸ Ka haqiiqa mi andinii on, no woodi wobbe e mon onon wonbe doo ben, be maayataa ado be yi'ude Bii-Aaden on no arda e laamu mun ngun.»

17

Fii Waylannde Mbaadi Iisaa ndin (Mrk. 9.2-10; Luk. 9.28-36)

¹ Balde jeegoo bawto d'fun, Iisaa yetti Petruusu e Yaaquuba e Yuuhanna neene-gooto Yaaquuba on, o nabi be kambe tun e hoore fello toowungo.

² Mbaadi makko ndin waylii yeeso mabbe, yeeso makko ngon jalbiri wa naange, concii makko d'fin kadi rawniri wa ndaygu. ³ Muusaa e Iiliiya feepani be, tawi hiibe yewtida e makko kanko Iisaa.

⁴ Onsay Petruusu yetti haala kan, o wi'i Iisaa: «Koohoojo, no moyyi ka wonen doo. Si hidon faalaa toode mi darnay doo togooji tati, onon wonndu, Muusaa wonndu, Iiliiya kadi wonndu.»

⁵ Wa fewndo ko o wowlata d'fun, duulere jalbunde tippii buumi be. Onsay hawa yalti ka duulere, wi'i: «Oo doo ko Biddo an yidaado, mo mi weltori on. Heditee mo!»

⁶ Bay wonii kambe taalibaabe ben be nanii d'fun, be hebi kulol tiidungol, be suuyi, be sujji. ⁷ Kono Iisaa badii, meemi be, o wi'i: «Immee! Wota on hulu!» ⁸ Onsay be banti gite den, be tawi be yi'itaali hay gooto, si hinaa Iisaa tun.

⁹ E nder ko be tippotoo kon ka fello, Iisaa yamiri be, wi'i: «Wota on wowlan hay gooto fii ko yi'udon kon, haa nde *Bii-Aaden on immintinaa e hakkunde maybe ben woo.»

¹⁰ Onsay taalibaabe ben landii mo, be wi'i: «Ko fii hondun jannoobe fii Sariya on ben wi'anta wonde ko Iiliiya haani arude taho?»

¹¹ O jaabii be, o wi'i: «Ko goonga Iiliiya aray, wattitoo fow. ¹² Kono mi andinii on Iiliiya ariino, kono be anditaali mo, be wadiri mo no be faaliraa non. Ko wano non kadi be tampinirta Bii-Aaden on.» ¹³ Onsay taalibaabe ben faami wonde ko fii Yaayaa lootaynoodo maande tuubuubuyee on o yewti be.

Fii no Paykun Jinnaakun Selliniraa (Mrk. 9.14-29; Luk. 9.37-43)

¹⁴ Bay wonii be hewtii takko jamaa on, onsay gorko goo ari jiccii yeeso Iisaa, o wi'i: ¹⁵ «Koohoojo, yurminee fidfo an on. Ko o iirotoodo, himo tampi fota. Soono woo o yanay ka yiite e ka ndiyan. ¹⁶ Mi addii mo ka taalibaabe mon ben, kono be waawaali mo jawndude.»

¹⁷ Iisaa jaabii, wi'i: «Onon ko on jamaanu boyliingu ngu gomdinaa. Ko haa honde tuma mi wondata e mon? E ko haa honde tuma mi mupantoo on? Addanee lan mo doo.» ¹⁸ Iisaa tojani jinnawii ngin, ngii yalti e paykun kun, kun ndikki e on saa'i tigi.

¹⁹ Onsay taalibaabe ben gundii Iisaa, wi'i mo: «Ko fii hondun menen men waawaali radaade ngii jinnawii?»

²⁰ Iisaa jaabii be, wi'i: «Ko sabu ko gomdinal mon ngal fandii kon. Ko fii ka haqiiqa mi andinii on, hay si tawii gomdinal mon ngal no fota e abbere bene, si on wi'iino ngoo fello: <Iwu doo!>, ngo iwayno. Harayno hay huunde alaa ko ronkaynodon. ²¹ Kono sifa ngii jinnawii, ko toraare Alla e hoorugol tun yaltinta ngii.»

Fii Mayde Iisaa nden e Ummutal Makko ngal
(Mrk. 9.30-32; Luk. 9.43-45)

²² Nande goo tawi Iisaa e taalibaabe mun ben no mottondiri Jaliilu, o wi'i be: «Bii-Aaden on wattete e juude yimbe ben, ²³ be wara mo, ka palaande tammere o immintinoyee.» Dun aanini be fota.

Fii Yobugol Sagalle Juulirde Mawnde nden

²⁴ Fewndo ko be naatata Kafernahuu, yantooobe sagalle fii *juulirde mawnde nden ari, be tawi Petruusu, be landii mo, be wi'i: «E hara karamoko mon yobataa sagalle fii juulirde mawnde nden?»

²⁵ Kono o jaabii be, o wi'i: «Oo'o, be yobay!»

Bay wonii Petruusu naatii ka suudu, Iisaa attii mo landaade, o wi'i: «Sim'uunu, ko hondun sikkudaa? Ko hombo lambe leydi yantata sagalle? Ko bibbe mabbe ben kaa ko heddiibe ben?»

²⁶ O jaabii mo, o wi'i: «Ko heddiibe ben.»

Iisaa wi'i mo: «Awa yobugol dun fawaaki bibbe ben kan. ²⁷ Kono fii wota en mettin berde ben yantooobe sagalle, yahu ka weendu, bugodaa ndolinwal maa ngal ka ndiyan, nangaa lingii adingii modude ngin, udditaa hunduko maggii on, a taway ton tammaaru kaalisi ndu mbuudii nay. Yettaa ndu, jonnaa ben yantooobe fii sagalle men den enen difo.»

18

Fii Burfo Teddude on ka Laamu Kammu
(Mrk. 9.33-37; Luk. 9.46-48)

¹ E on saa'i don taalibaabe ben badii mo kanko Iisaa, be wi'i mo: «Ko hombo buri teddude ka laamu kammu ngun?»

² Onsay Iisaa noddi paykun, o jodfina kun hakkunde mabbe, ³ o wi'i: «Ka haqiiqa mi andinii on, si on waylaali jikku mon on, wa'on wa paykoy, on naataa few ka laamu kammu. ⁴ Ko dun wadi, kala jippindo hoore mun, wa'i wa kun paykun doo, o wonay burfo teddude on ka laamu kammu. ⁵ Awa kadi kala jabudoo paykun wa kun doo, e innde an, haray ko min tigi o jabi. ⁶ Kono on mo woni sabu feggingol gokkun e koy paykoy gomdinkoy lan, haray ko buri mo moyyande ko kolmbireede tuntere hayre, o bugee ka ndanka baharu.

⁷ «Bone wonanii oo aduna sabu dii piiji fegginaydi. Ko fii bee pegge wada, kono bone wonanii on nedfo wondo sabu haa dun wadi! ⁸ Si tawii jungo maa ngon maa koyngal maa ngal wonay sabu ko feggin-maa,

haray tayu de, bugodaa ka wodditi-maa. Ko fii no buru-maa moyyande ka naataa ka ngurndan, hara ko a taya-jungoojo maa taya-koyngaljo, edii a jogaade koyde didi maa juude didi bugedaa ka yiite poomayankeewe. ⁹ Si tawii-le ko yiitere maa nden wonata sabu ko feggin-maa, haray awu nde, bugodaa ka wodditi-maa. Ko fii no buru-maa moyyande ka naataa ka ngurndan hara ko mo a yiitere wootere, edii a jogaade gite didi, bugedaa ka yiite jahannama.»

Misal Yettaangal e Baalii Majjungii
(Luk. 15.1-7)

¹⁰ «Wota on hayfin hay gootun e koy paykoy. Ko fii mi andinii on, malaa'ikaabe makkoy on ka kammu no darii tabiti yeeso Ben an Wondo ka kammu on. ¹¹ Ko fii ko addi *Bii-Aaden on, ko fii dandugol majjube ben.

¹² «Ko hondun sikkudon? Si godfo no mari baali teemedere, si gootii e din majjii, e hara o accataa diya cappande jeenay e jeenay ka hoore fello, o dabbitoaya ngiya majjungii? ¹³ Si o aru ngii e yitude, ka haqiiqa mi andinii on, o weltoray ngii buri diya cappande jeenay e jeenay di majjaali. ¹⁴ Ko wano non, hinaa e sago Ben mon Wondo ka kammu on si gooto e bee faybe no majja.»

Fii Yaafondirgol e Yaafaneede

¹⁵ «Si musidfo maa fawjike e maa, yahu yiidaa e makko, hara ko an tun kanko tun. Si o jabanii ma, haray a hettii musidfo maa on. ¹⁶ Kono si o jabanaali ma, haray dabbu gooto maa dido, wattidaa e maa, fii kala ko yewtaa yo naawiroye kongudi seedebe dido maa tato. ¹⁷ Si o jabanaali bendon kadi, haray yeeto *moftal ngal. Si o jabanaali non moftal ngal kadi, haray yo o jogore wa mo gomdinaa maa wa yantiroowo sagalle janfa.

¹⁸ «Ko fii ka haqiiqa mi andinii on, ko tonudon ka leydi woo haray tonjama ka kammu, e ko jabudon ka leydi woo haray jabama ka kammu. ¹⁹ Ka haqiiqa mi andinii on kadi, si dido e hakkunde mon nanondirii ka hoore leydi fii toragol kala ko woni, Ben an Wondo ka kammu on okay be dun. ²⁰ Ko fii ka dido maa tato mottondiri e innde an woo, haray mido hakkunde mabbe.»

²¹ Onsay Petruusu badii, wi'i mo: «Koohojo, ko haa laabi jelu mi haani yaafaade musidfo an, si himo fawpaade e an? Ko haa laabi jeedifi?»

²² Iisaa jaabii mo: «Mi wi'aali ma dey ko haa laabi jeedifi, kono ko haa cappande jeedifi laabi jeedifi. ²³ Ko dun wadi, laamu kammu ngun no wa'i wa lando faalanoodo yo jiyaabe mun hunito dun. ²⁴ No on lando fudfornoo, be addani mo godfo joganiido mo ujune kaalisi. ²⁵ Nde tawnoo alaa ko o yobira, jom makko yamiri yo o yeeyite, kanko e beyngu makko e bibbe makko ben e kala ko o joginoo, namaande nden yobee.

²⁶ «Onsay jiyaado on suuyi ka leydi, jiccii yeeso makko, wi'i: <Koohojo, muɲpane lan, mi yobay on fow!> ²⁷ Jom makko yurmaa mo, o yaafanii mo namaande nden, o acciti mo, o yahi.

²⁸ «Ko on jiyaado yaltata don, o yiidi e dimmoojo makko goo, joganiido mo *dinaruujii teemedere. O nangi mo, o deddi, e hoore himo wi'a: <Yoban ko joganiidaa mi kon!> ²⁹ On dimmoojo makko yani e ley koyde makko, jeeji mo, wi'i: <Muɲpano lan, mi yobete!> ³⁰ Kono o jabaali. O nabi mo, o sokoyi haa o yoba mo ko o joganii mo kon. ³¹ Bay dimmoobe makko ben yi'ii kon ko wadi, be aani fota, be yahi, be fillitanii jom mabbe ko wadi kon fow.

³² «Onsay jom maɓɓe noddii on jiyaado, o wi'i mo: «Ko an, yo jiyaado bonɗo, mi yaafanike ma jamaande maa nden fow, bay a jeejii lan. ³³ An kadi a waawataano yurmeede ɗimmoojo maa on, wano mi yurmira-maa non?» ³⁴ Jom makko tikki, o wattidi mo e lettoobe ben haa nde o yobi ko o pawlii kon fow woo. ³⁵ Ko nii Ben an Kammuyankeejo on wadirta on, si mo kala e mon yaafanaaki musidɗo mun on ka bernde mun.»

19

Fii Sertigal Yettindirbe

(Mrk. 10.1-12)

¹ Bay wonii Iisaa gaynii ɗin yewterejeji, o iwi Jaliilu ɗon, o ari ka seraaji diiwal Yahuuda gada Yurdayniwol. ² Jamaa moolanaado jokki mo. O sellini be ɗon.

³ Onsay *Fariisiyaabe goo badii mo fii ndarndagol mo, be wi'i: «E hara no daganii godɗo accitugol beyngu mun fii ko woni woo?»

⁴ O jaabii be, o wi'i: «On jangaali wonde ka fudɗoode, Tagudo on tagii be, o wadi be gorko e debbo, ⁵ o daali: «Ko ɗun wadi si gorko selay ben mun e yumma mun, humoo e beyngu mun, onsay kambe ɗido be wona gooto.»^h ⁶ Dun haray hinaa be ɗido hande kadi, kono ko gooto. Awa wota godɗo sendindir ko Alla hawtindiri kon.»

⁷ Kono Fariisiyaabe ben landii mo, wi'i: «Ko hondun non Muusaa yamirani accitoowo beyngu mun woo yo wadfan mo kaydi sertigal, si o accita mo?»

⁸ Kanko Iisaa o jaabii be, o wi'i: «Ko sabu cattal mon bernde ngal wadi si Muusaa newnani on accitugol rewbe mon ben, kono ka fudɗoode hari hinaa non. ⁹ Kono mi andinii on, kala accitudo beyngu mun yetti godɗo goo, si wonaa hara on jeenu, haray ontigi jeenii.»

¹⁰ Onsay taalibaabe makko ben wi'i mo: «Si tawii ko nii woniri hakkunde gorko e debbo, haray nafa alaa himo tigga.»

¹¹ O jaabii be, o wi'i: «Wonaa fow jabata ngol kongol, kono ko yedaafe ɗun ben tun. ¹² Ko fii no woodi mayraabe hara ko hebidaabe e mun, no woodi wobbe kadi hara ko be bujaabe, no woodi wobbe kadi hara ko ruudii be fii laamu kammu ngun. On waawudo jabude yo jabu!»

Fii no Iisaa Du'orani Paykoy koy

(Mrk. 10.13-16; Luk. 18.15-17)

¹³ Onsay yimbe ben addani mo paykoy, fii yo o *fawu juude makko ɗen e makkoy, o du'anoo koy, kono taalibaabe ben toɗani ben. ¹⁴ Iisaa wi'i: «Tertee paykoy koy, wota on haɗu koy arugol e an, ko fii laamu kammu ngun ko sifa makkoy wonani.» ¹⁵ Onsay o fawi juude makko ɗen e makkoy, o du'anii koy, o iwi ɗon.

Fii Suka Galo on

(Mrk. 10.17-31; Luk. 18.18-30)

¹⁶ Godɗo goo kadi badii Iisaa, wi'i mo: «Karamoko, hara ko hondun e ko moyyi mi haani wadude fii yo mi heboy *ngurndan poomayankejan ɗan?»

¹⁷ Onsay Iisaa jaabii mo, wi'i: «Ko fii hondun landortaa mi fii ko moyyi kon? Ko gooto pet moyyi. Si hida faalaa naatude aljanna, dofto yamirooje ɗen.»

¹⁸ O jaabii: «Honɗe?»

^h 19:5 19.5 Fudf. 2.24

Iisaa jaabii mo: «Wota a ittu hoore, wota a jeenu, wota a seedito fenaande, wota a wujju, ¹⁹ teddinaa kadi yumma maa e ben maaⁱ, yidiraa nokondo maa on wano yidirdaa hoore maa non.»^j

²⁰ On suka wi'i mo: «Midfo wadude d'un fow. E hara ko hondun njakkanimmi kadi?»

²¹ Iisaa wi'i mo: «Si hidfa faalaa wonude timmufo, yahu yeeyitaa ko mardaa kon, okkaa miskinbe ben, d'un wonanoyte keyee ka kammuuli, onsay araa jokkaa mi.»

²² Bay on suka nanii d'in kongud'i, o yahi himo aani, ko fii hari himo aldi fota.

Fii Accube ko Jeyi kon fow, Jokki Iisaa

²³ Onsay Iisaa wi'i taalibaafe mun ben: «Ka haqiiqa mi andinii on, no sattani jom jawle ka o naata ka laamu kammu. ²⁴ Mi andinii on kadi, no furi weebande ngelooba ka mba rewa e wuddere meselal edii ka jom jawle naata ka *laamu Alla.»

²⁵ Bay taalibaafe ben nanii d'un, fe njal'di fota, fe wi'i: «E hara ko hombo dandoytee?»

²⁶ Iisaa ndaari fe, wi'i: «Dun waawantaako ned'danke, kono fow no waawanoo Alla.»

²⁷ Onsay Petruusu yetti haala kan, wi'i mo: «Awa e hino, men accii ko men jeyi kon fow, men jokkii on. Ko honno non woniranoyta men?»

²⁸ Iisaa jaabii fe, wi'i: «Ka haqiiqa mi andinii on, nde *Bii-Aaden on joodii ka jullere mun laamu darjinnde, tuma nde kala huunde no heydintinee, onon jokkunoobe lan ben kadi, on joodoyto e julle laamu sappoo e didi, laamoyodon *bolondaaji Isra'iila d'in sappoo e didi. ²⁹ Awa kadi kala accudo suudu mun ndun e musibbe mun ben e bandiraafe mun ben e yumma mun e ben mun e bibbe mun ben e gese mun den sabu inde an nden, o heboyay ko furi d'un laabi teemedere ka aduna doo, o ronoyay kadi ngurndan poomayankejan dan. ³⁰ Kono wonbe yeeso buy wontiroyay baawo, baawoobe ben wontiroya yeeso.»

20

Misal Yettaangal e Jom Ngesa e Golloobe mun

¹ «Ko fii laamu kammu ngun no wa'i wa jom galle, yaltufo bimbi law fii yettugol golloobe ko golla ka ngesa mun *wiipu. ² Be fotti e njoddi, pallal kala *dinaruuru. Onsay o immi be ka ngesa makko wiipu. ³ O yaltoyi ka walluhaa, o yi'i wofbe ka fottirde, tawi ben alaa wadude hay huunde. ⁴ O wi'i ben: «Onon kadi yahee ka ngesa an wiipu, mi yobiray on no haaniri.» Ben yahi. ⁵ O yaltoyi kadi ka ado fanaa e ka baawo fanaa, o wadiri wano non. ⁶ O yaltoyi kadi ka alansaraa, o tawi wofbe ka fottirde kadi, o wi'i ben: «Ko fii hondun pallandon doo, hay huunde on alaa wadude?» ⁷ Ben jaabii mo, fe wi'i: «Ko fii men hebaali golle.» O wi'i ben kadi: «Awa, yahee ka ngesa an wiipu.»

⁸ «Bay nibbii, jom ngesa wiipu mban wi'i mbatulaajo mun on: «Noddu golloobe ben, yobaa fe njoddi mabbe ndin. Fudforaa yettaabe sakkitorun ben, sakkitoraa adaabe yetteede ben.» ⁹ Yettaabe ka alansaraa ben ari, mo kala e mabbe hendii dinaruuru. ¹⁰ Attaabe yetteede ben kadi ari, e hoore no sikka hebay ko furi d'un. Kono kambe kadi mo bee e mabbe hendii dinaruuru. ¹¹ Bay fe hendike, fe njurnjurti jom galle on, ¹² fe wi'i: «Bee sakkitiife arude ko saa'i gooto pet golli! A fonnii fe e amen, menen bee

tudiiɓe yangi e nguleendi jallal ngal peetu?› ¹³ O jaabii godɗo e maɓɓe, o wi'i: «Njaatigi an, mi janfaaki ma, hinaa en fottuno dinaruuru? ¹⁴ Yettu ko maa kon, yahaa. Ko e yidfi an wadi si mido jonnude sakkitiido arude on wa ko maa kon. ¹⁵ E hara mi newnanaaka wadɗirgol ko mi jeyi kon no mi faaliraa woo? Kaa ko fii mido moyyi ndaarirtaa mi gite bonde?›

¹⁶ «Ko wano nii kadi baawoobe ben wontiroyta yeeso, yeesoobe ben kadi wontiroyta baawo.»

Fii ko Saatii Heboyde Iisaa kon
(Mrk. 10.32-34; Luk. 18.31-34)

¹⁷ Fewndo ko ɓe yahata Yerusalaam, Iisaa pottini taalibaabe mun ben sappoo e dido sera, o wi'i ɓe: ¹⁸ «Awa hiden yahude Yerusalaam. Bii-Aaden on wattete e juude hooreɓe *yottinoobe sadaka ben e jannoobe fii Sariya on ben, ɓe happana mo wareede. ¹⁹ Be watta mo e juude ɓe wonaa Yahuudiyanke ben, ben jala mo, ɓe focca mo, ɓe fempa. Bawto dɗun o immintinoyee ka jalaande tammere.»

Fii ko Yumma Yaaquuba e Yuuhanna Torii Iisaa kon
(Mrk. 10.35-45)

²⁰ Onsay yumma fayɓe Zabadii ben e ɓiɓɓe mun ben ɓadii Iisaa, ɓe jiccii fii toragol mo. ²¹ Kanko Iisaa o wi'i mo: «Ko hondun faaladaa?›

Kanko debbo on o jaabii mo, o wi'i: «Yamiree yo ɓee ɓiɓɓe an doo dido joodoyo ka laamateeri mon, godɗo on wonira ka naamo mon, oya on ka nano mon.»

²² Iisaa jaabii ɓe, wi'i: «On andaa ko wondon lan toraade. E hara on waaway yarirde jardukun tampere kun mi yarirta kun?›

Be jaabii: «Men waaway.»

²³ O wi'i ɓe: «Ko goonga on yariray jardukun an kun. Kono fii joodoyagol ka naamo an maa ka nano an, hinaa min yedata dɗun, kono ko Ben an yedata dɗun ɓe o eɓɓani fii dɗun ben.»

²⁴ Bay beya taalibaabe sappo nanii dɗun, ɓe seytinani ben neene-gootoobe dido. ²⁵ Onsay Iisaa noddii ɓe, o wi'i: «Hidon andi hooreɓe diya leyyi no laamori di doole, awa kadi lamɓe maɓɓe ben no feyyintini laamu ngun e hoore maɓɓe. ²⁶ Kono onon, wota on wa'u wa ben. Kala faalaado wonde tedduɗo e hakkunde mon, yo wonu kurkaadu mon. ²⁷ Awa kadi kala faalaado wonde yeesoojo e hakkunde mon, yo wonu maccuɗo mon. ²⁸ Ko wano non, *Bii-Aaden on ardaali fii kurkanegol, kono ko fii kurkanagol, okkitira ngurndan mun dan fii cottudi duudube.»

Fii no Iisaa Wuntiniri Bumbe dido Yeerikoo
(Mrk. 10.46-52; Luk. 18.35-43)

²⁹ Bay wonii ɓe yaltii Yeerikoo, jamaa duududo jokki mo kanko Iisaa. ³⁰ Tawi bumbe dido no joodii ka sera laawol. Be nani wonde Iisaa no feyyude, ɓe ewnii, ɓe wi'i: «Yurminee men, yo Koohoojo, ɓii Daawuuda!›

³¹ Jamaa on feli ɓe fii yo ɓe fanku. Kono ɓe ɓurti ewnaade, wi'a: «Yurminee men, yo Koohoojo, ɓii Daawuuda!›

³² Onsay Iisaa dartii, o noddii ɓe, o wi'i: «Ko hondun faaladon yo mi wadan on?›

³³ Be wi'i mo: «Ko yo men wuntu, yo Koohoojo!›

³⁴ Iisaa yurmaa ɓe, o meemi gite maɓɓe dɗen. Be wunti kisan, ɓe jokki mo.

21

Fii Naatugol Iisaa Yerusalaam

(Mrk. 11.1-11; Luk. 19.28-44; Yhn. 12.12-19)

¹ Bay wonii be badike Yerusalaam haa be hewtii Bayti-Faazii, d'un ko takko Fello *Zaytuuni ngon, kanko Iisaa o nuli taalibaabe makko d'ifo, ² o wi'i be: «Yahee e ngoo hodo wongo yeeso mon d'oo, on taway don kisan mbabba no humii, hara himba wondi e mbabun mabba. Hunton di, addanon mi. ³ Si godfo aru on e landaade godfun, on wi'ay mo: <Ko haaju Koohoojo on yani e majji.> Onsay o accay di ara.»

⁴ Dun wadiri fii ko daaliranoo annabaajo on kon no laatora:

⁵ «Wi'u jamaa *Siyuuna on:

<E hino lando maa on ka arata e maa,
himo wad'dii mbabba,
himo yawi e hoore mbabun keccun,
e hoore bikkun mbabba,
himo heewi newaare.> »^k

⁶ Taalibaabe ben yahi, wadi ko Iisaa yamiri be kon. ⁷ Be addoyi mbabba mban e mbabun mabba on. Be ndad'dani mo conci mabbe din e hoore majji, o joodii don. ⁸ Tawi yimbe duudube e nder jamaa on no ndad'danaynoo mo conci mun din ka laawol, wobbe ben taya caldi ledde den, ndad'dana mo ka laawol. ⁹ Tawi jamaa hikkornoodo yeeso e iwtirnoodo baawo Iisaa on no ewnaade, wi'a:

«Hosannaa*, yo bii Daawuuda!

Yo barki wonan oo wondo arude e innde Joomiraado on,
darja burdo toowude wonanii ma.»^m

¹⁰ Bay wonii o naatii Yerusalaam, saare nden fow memminii, wi'i: «Ko hombo woni oo?»

¹¹ Jamaa on jaabii, wi'i: «Ko annabi Iisaa oo jeyaado Naasirata, d'un ko e nder Jaliilu.»

Fii no Iisaa Rad'ori Yeeyoobe ben ka Juulirde Mawnde

(Mrk. 11.15-19; Luk. 19.45-48; Yhn. 2.13-16)

¹² Bay wonii Iisaa naatii ka dingiral *juulirde mawnde, o radii yeeyaynoobe ton ben fow e soodaynoobe ben. O wayliti taabe wadaynoobe sensa-sensita ben, e julle yeeyaynoobe gabooji ben, ¹³ hara himo wi'ora be: «No windii: <Suudu an ndun innoyte suudu torordu Alla>,ⁿ kono onon on wattii ndu fammeere wuybe!»

¹⁴ Tawi bumbe e layoobe no badaade mo ka juulirde, o sellina be. ¹⁵ Kono bay hooreebe *yottinoobe sadaka ben e jannoobe fii Sariya on ben yi'ii kaawakeeji moyyi di o wadi din, e ko faybe ben ewnotoo kon ka juulirde mawnde wi'a «Hosannaa*, yo bii Daawuuda», be seytini, ¹⁶ be wi'i mo: «A nanii ko be woni wi'ude kon?»

Iisaa jaabii be: «Hiiyii, e hara haa hande on jangaali dii kongudi wonde: <Ko kundule faybe ben e muynoobe ben hebirtaa mantoore?> »^p

¹⁷ O acci be don, o yalti saare nden, o yahi *Betanii, o waali ton.

Fii no Yibbehi kin Hud'iraa

(Mrk. 11.12-14, 20-26)

¹⁸ Ko Iisaa yilitotoo ka saare bimbi, o weelaa. ¹⁹ O yi'i yibbehi ka laawol, o badii ki. Kono ko kaaki tun o tawi e makki. Onsay o wi'i ki: «A rimitataa hande kadi.» E on saa'i don kisan yibbehi kin yoori.

²⁰ Bay taalibaabe ben yi'ii d'un, be nald'i, be wi'i: «Ko honno kii yibbehi yooriri kisan?»

²¹ Onsay Iisaa jaabii be, wi'i: «Ka haqiiqa mi andinii on, si tawii hidon gomdini, hara on sikkitaaki, wonaa ko wad'aa e kii yibbehi kon tun wadoton. Kono kadi, si on wi'ii ngoo fello yo ngo boro doo, ngo yaha ka baharu, d'un waday. ²² Kala ko landordon gomdinal e nder toragol Alla, on hebay.»

Lande fii Bawgal Iisaa ngal
(Mrk. 11.27-33; Luk. 20.1-8)

²³ Bawto d'un Iisaa naati ka juulirde mawnde. E nder ko o jannata kon, hooreebe yottinoobe sadaka ben e mawbe jamaa on ari, wi'i mo: «Ko e ley kongol hombo wondaa wadude d'un, e ko e ley kongol hombo wondaa?»

²⁴ Iisaa jaabii be, wi'i: «Min kadi mi landoto on huunde wootere. Si on jaabike lan, onsay mi yeetoto on ko e ley kongol hombo mi woni wad'irde d'un. ²⁵ E hara lootugol ko Yaayaa lootaynoo yimbe ben kon, ko honto iwri: ko ka arsi, kaa ko e neddfanke?»

Kono be wi'indiri: «Si en jaabike mo ko ka arsi iwri, o wi'ay en ko hondun hadunoo gomdinen mo? ²⁶ Si en jaabike mo-le ko e neddfanke d'un iwri, haray hulen jamaa on.» (Ko fii fow no jogori Yaayaa wa annabaajo.)

²⁷ Onsay be jaabii Iisaa: «Men andaa!»

Kanko kadi o wi'i be: «Min kadi mi wowlantaa on ko e ley kongol hombo mi woni wad'irde d'un.»

Misal Yettaangal e Bibbe Dido

²⁸ Iisaa wi'i be kadi: «Ko hondun miijidon e dundoo? Hari goddo no mari bibbe dido. O wi'i arano on e ben: <Bid'do an, yahu golloyaa hande ka ngesa an *wiiju.> ²⁹ On jaabii mo wi'i: <Mi woniraa!> Bawto d'un o ninsiti, o yahi ka ngesa. ³⁰ Ben maɓbe ɓadii dimmo on kadi, o yamiriri on kadi wano non. Ondon jaabii wi'i: <Mid'o woniri d'un, yo baaben!> Kono o yahaali. ³¹ Ko hombo e ben dido wadi faale baaba mun on?»

Be jaabii mo, be wi'i: «Ko arano on.»

Iisaa kadi wi'i be: «Ka haqiiqa mi andinii on, yantiroobe sagalle janfa ben e cagaabe ben attike on ka *laamu Alla. ³² Ko fii Yaayaa ariino e laawol feewungol, ronkudon mo gomdinde. Kono yantiroobe sagalle janfa ben e cagaabe ben gomdini mo. Onon non, ben yi'unoobe d'un, on tuubaano ɓawto d'un, gomdindon mo.»

Misal Yettaangal e Halfinaabe Ngesa Wiiju
(Mrk. 12.1-12; Luk. 20.9-19)

³³ «Hedee kadi misal goo: No woodunoo jom galleejo, tutunoodo *wiiju. O howi tutateeri ndin, o jasi ngayka fii ka wiiju on oyyee, o wadi bente ka reenoowo on wona, o halfini ndi remooɓe wiiju ben, o yahi safaari. ³⁴ Bay saa'i sojitugol wiiju on hewtii, o immiini kurkaadi makko haa e remooɓe wiiju ben fii yo be jonnu be bibbe wiiju.

³⁵ «Kono ben remooɓe wiiju hendii d'in kurkaadi, piyi goddo on, wari oya, be ferii goddo goo kaaye. ³⁶ O immiini kurkaadi makko goo kadi burɓe ɓeya aranun duudude, remooɓe wiiju ben wad'iri bendon kadi wano non.

³⁷ Ka sakkitorun o immiini bid'do makko on haa e maɓbe, himo wi'a: <Be teddinay bid'do an on.> ³⁸ Kono bay remooɓe wiiju ben yi'ii bid'do on, be wi'indiri: <Ko oo woni ronoowo on! Aree waren mo, d'un en hendoto ndondi makko ndin.> ³⁹ Onsay be nangi mo, be nabi ka ɓaawo tutateeri wiiju, be wari.»

⁴⁰ Iisaa wi'i kadi: «Jooni non, nde jom tutateeri wiiju ndin ari, ko hondun o wadata ben remooɓe wiiju?»

⁴¹ Ben hooreɓe jaabii mo, ɓe wi'i: «O re'iray ben bonɓe no yurmiri, onsay o halfina tutateeri ndin remooɓe goo, hara ko jonnitooɓe mo ɓiɓɓe wiiju ben ka dabbunde.»

⁴² Onsay Iisaa wi'i ɓe: «E hara on jangaali haa hande ko bindi ɗin wi'i kon? Ko fii hidɗi wi'i wonde:

«Hayre nde mahooɓe ben hawkunoo nden

wontii hittunde ka soɓɓundu.

Dun ko e Joomiraado on iwri,

ɗun no hawnii e gite men!» ɲ

⁴³ «Ko ɗun waɗi si mi wi'ay on, laamu Alla ngun yettitante on, ngu yedee jamaa waɗayɗo ko Alla yidɗi kon. ⁴⁴ Awa kala yanuɗo e nden hayre, o lancoto, kala kadi mo nde yani e hoore mun, o muncoto.»P

⁴⁵ Bay hooreɓe yottinooɓe sadaka ben e *Fariisiyaabe ben nanii ɗen mise, ɓe andi ko fii maɓɓe Iisaa woni wowlude. ⁴⁶ Be woni e ɗaɓɓugol feere no ɓe nangira mo, kono hari hibe huli jamaa on, ko fii hari jamaa on no jogori mo wa annabaajo.

22

Misal Yettaangal e Saatinaabe e Peera

(Luk. 14.15-24)

¹ Iisaa yewtiri ɓe kadi misal, o wi'i ɓe: ² «Laamu Alla ngun no wa'i wa lando, waɗuɗo caatal fii peera ɓiɗɗo mun. ³ O nuli kurkaadi makko ɗin yo noddoy saatinaabe ben ka caatal. Kono tawi ben faalaaka arude. ⁴ O nuli kadi kurkaadi goo, o wi'i: «Yahee wi'on saatinaabe ben: Mi eɓɓindike fii caate ɗen. Ga'oy an koy e daabeeji an fayudɗi ɗin hirsama. Fow gasii. Aree ka caatal!»

⁵ Kono ɓe foygiti fii ngal caatal, ɓe yahi, oya on ka ngesa mun, godɗo on ka ngeygu mun. ⁶ Beya heddiibe nangi kurkaadi ɗin, tampini, wari.

⁷ Lando on tikki. O immiini suufaabe makko ben, o muloyi ben ittube ko'e, o sunni saare maɓɓe nden. ⁸ Onsay o wi'i kurkaadi makko ɗin: «Caatal ngal fewndike, kono saatinanooɓe ben handaa e mun. ⁹ Jooni, yahee ka ɗate-cele, saatinon kala mo yi'udon ton ka caatal!»

¹⁰ Onsay kurkaadi makko ɗin yahi ka ɗate, ɓe mottindiri kala ɓe ɓe tawnoo ton, bonɓe e moyyube, haa suudu ka caatal ngal wadata ɗon heewi yimɓe. ¹¹ Bay lando on arii yi'ugol arube tawegol ben, o haynii ɗon godɗo mo ɓornaaki concɗi peera. ¹² Lando on wi'i mo: «Njaatigi an, ko honno waawirɗaa arude doo, a ɓornaaki concɗi peera?» On nedɗo fanki. ¹³ Onsay lando on wi'i kurkaadi ɗin: «Habɓee mo juude e koyɗe, bugodon mo ka niwre ka ɓuri wofɗude, ka wullaandu e ɲatindiro jiiye woni ton!» ¹⁴ Ko fii noddaabe ben no ɗuudɗi, kono ko seedaabe subaa.»

Fii no Iisaa Ndarndoraa fii Yoɓugol Sagalle

(Mrk. 12.13-17; Luk. 20.20-26)

¹⁵ Onsay *Fariisiyaabe ben yahi, fewjodi fii no ɓe nangira Iisaa konguɗi makko ɗin. ¹⁶ Be immiini e makko taalibaabe maɓɓe ben, e yimɓe *Heroodu ben, ben wi'i mo: «Karamoko, meden andi ko on nundube, hidon jannirde laawol Alla ngol goonga, awa kadi on ɗenyotaako hay gooto, ko fii on ɓurdindinaa yimɓe ben. ¹⁷ Yeetee men jooni ko miijidon: E hara no haani ka men yoba lando mawɗo Roomu on sagalle, kaa haanaa?»

¹⁸ Kono nde tawnoo Iisaa no andi miijooji maɓɓe bondi ɗin, o jaabii be, o wi'i: «Ko fii hondun ndarndorton mi, faasiqiibe? ¹⁹ Hollee lan wuundu yobeteendu sagalle.» Onsay be yeebani mo *dinaruuru. ²⁰ O landii be, o wi'i: «Ko nandolla hombo e bindi hombo woni e mayru?»

²¹ Be jaabii: «Ko lando mawɗo Roomu on.»

Onsay o wi'i be: «Jonnitee lando mawɗo Roomu on ko makko kon, jonniton Alla kadi ko mun kon.» ²² Be ɗalɗi fii kon ko be nani, be acci mo don, be yahi.

Fii Sadduusiyaabe ben e Ummutal ngal

(Mrk. 12.18-27; Luk. 20.27-40)

²³ Nden jande tigi *Sadduusiyaabe, wi'ube wonde ummutal alaa ben, ari landii Iisaa, ²⁴ be wi'i mo: «Karamoko'en, Muusaa no wi'i wonde si godɗo maayii, o accaali ɓiɓɓe, haray miɗɗiraawo makko on no haani yettude on keynguujjo mo o acci, fii no o hebirana on kotiraawo makko jurriya. ²⁵ Tawi no woodunoo hakkunde amen ɓiɓɓe njeediɗo. Arano on jombi, maayi. Nde tawnoo o accaali jurriya, miɗan makko roni debbo on. ²⁶ Dimmo on kadi woniri wano non, tammo on kadi wano non, haa be njeediɗoo non be timmi. ²⁷ Bawto maɓɓe be fow, debbo on kadi maayi. ²⁸ Bay hari ben njeediɗoo non resii on debbo, ko hombo e ben on debbo wontanoyta ka ummutal?»

²⁹ Iisaa jaabii be, wi'i: «Hidon e nder palji, ko fii on alaa faamude bindi ɗin, on alaa faamude kadi bawgal Alla ngal. ³⁰ Ko fii ka ummutal, worbe ben resataa, rewbe ben kadi resetaake, kono be wa'ay wa malaa'ikaabe ben ka kammuuli. ³¹ E on jangaali ko Alla daalani on kon fii ummutal maybe ben, wonde: ³² «Ko min woni Alla Ibraahiima e Alla Issaaqa e Alla Yaaquuba?» Awa Alla wonaa Alla maybe ben, kono ko o Alla wurbe ben.»

³³ Jamaa heɗinooɗo on ɗalɗi fii janndeeji ɗi Iisaa jannaynoo ɗin.

Fii Yamirooje Burɗe Mawnude ɗen

(Mrk. 12.28-34; Luk. 10.25-28)

³⁴ Bay Fariisiyaabe ben humpitike wonde o fankinii Sadduusiyaabe ben, be mottondiri. ³⁵ Godɗo e maɓɓe, waawuɗo fii Sariya on, landii mo ɗundoo fii ndarndagol mo, o wi'i: ³⁶ «Karamoko'en, ko yamiroore honde furi mawnude ka Sariya?»

³⁷ Iisaa jaabii mo, wi'i: «Yo a yidiri Alla Joomiraado maa on bernde maa nden fow e wonkii maa kin fow e hakkil maa kin fow. ³⁸ Ko ɗun woni yamiroore aranere nden e mawnde nden. ³⁹ E hino ɗimmere nden ko wa mayre: Yo a yidiri jokondo maa on wano yidirdaa hoore maa non. ⁴⁰ Ko e ɗee yamirooje ɗoo ɗiɗi Sariya on fow e annabaabe ben tippi.»

Fii Hakkunde Almasihu on e Daawuuda

(Mrk. 12.25-37; Luk. 20.41-44)

⁴¹ Nde tawnoo Fariisiyaabe ben no moobondiri, Iisaa landii be ɗundoo, ⁴² o wi'i: «Ko hondun miijiɗon fii *Almasihu on, ko o jurriya hombo?»

Be jaabii mo: «Ko Daawuuda.»

⁴³ Onsay Iisaa wi'i be: «Ko honno Daawuuda noddiri mo Joomi? Bay ko Ruuhu Allaahu on ardii mo fewndo o wi'i:

⁴⁴ «Joomiraado on daalani Joomi an on:

Joodor ka sengo an jaamo,

haa mi wafa aybe maa ben ka ley teppe maa.»^t

⁴⁵ «Si Daawuuda tigi wi'ii Almasiihu on <Joomi>, haray ko honno non Almasiihu on woniri jurriya makko?»

⁴⁶ Laatii hay gooto waawaali mo jaabaade hay kongol. Gila nden jande hay gooto suusaali landaade mo.

23

*Fii no Iisaa Feliri Hooreebe Diina ben
(Mrk. 12.38-39; Luk. 11.39-52, 20.45-46)*

¹ Onsay Iisaa yewti jamaa on e taalibaabe mun ben, ² o wi'i: «Ko jannoobe fii Sariya on ben e *Fariisiyaabe ben newnanaa jannugol fii Sariya Muusaa on. ³ Awa doftée, wadon kala ko be wi'i on, hara on wadiraali wa kuude mabbe den. Ko fii be wowlay, hara be wadataa. ⁴ Hibe habba dolle teddude, mettude nabude, be fawa de e hoore balbe yimbe ben, hara kambe tigi be faalaaka de memminirde hay hoore hondu fii wallugol be. ⁵ Kuude mabbe de be wadata den fow ko fii yo yimbe ben yi'an be. Awa kadi hibe yanpa *paaloy bindi mabbe koy^u, be juutina binsanji conci mabbe.^w ⁶ Hibe yidi ndad'dule arane den ka nafagol e saffeeji arani din ka juulirde, ⁷ e hiwreede ka fottirde. Hibe yidi kadi yo yimbe ben noddir be karamoko'en.

⁸ Kono onon, wota on wadu haa noddedon karamoko, ko fii ko gooto woni Karamoko mon, onon on fow ko on musibbe. ⁹ Awa kadi, wota on noddu hay gooto baaba ka hoore leydi doo, ko fii ko gooto woni Ben mon, d'un-le ko on Wondo ka kammu. ¹⁰ Wota on wadu haa noddedon yeesoojo, ko fii ko gooto woni Yeesoojo mon on, on-le ko *Almasiihu on. ¹¹ Yo burdo teddude on e hakkunde mon wonu kurkaadu mon. ¹² Ko fii mawnintiniido woo jippinoyte, jippindo hoore mun woo kadi mawninoyte.

¹³ «Bone wonanii on, yo faasiqiibe, d'un ko onon jannoobe fii Sariya on e Fariisiyaabe ben, bay hidon falande yimbe ben laamu kammu ngun, hara on naatataa, on accataa faalaabe naatude ben naata.

¹⁴ «Bone wonanii on, yo faasiqiibe, d'un ko onon jannoobe fii Sariya on e Fariisiyaabe ben, bay hidon jatta galleeji keynguube, hidon juutina julde fii yiingo. Sabu d'un on heboyay naawooje burde sattude.

¹⁵ «Bone wonanii on, yo faasiqiibe, d'un ko onon jannoobe fii Sariya on e Fariisiyaabe ben, bay hidon jinda ka baharu e ka leydi fii silmingol gooto. Nde on silmi, wadon mo bid'do jahannama nde laabi d'idi furi ko mon kon!

¹⁶ «Bone wonanii on, yo bumbe d'owoobe, wi'a: <Si god'do woondirii *juulirde mawnde nden, haray hinaa huunde. Kono si god'do woondirii kanje juulirde mawnde nden, haray d'un farlike mo.> ¹⁷ Ko onon yo njofoobe e bumbe! Ko hondun furi mawnude hakkunde kanje den e juulirde mawnde labbinde kanje den nden? ¹⁸ Maadun hidon wi'a: Si god'do woondirii *layyorde nden, haray d'un hinaa huunde, kono si god'do woondirii ko sakkaa kon ka hoore layyorde, haray d'un farlike mo. ¹⁹ Ko onon yo bumbe, ko hondun furi mawnude hakkunde ko sakkaa kon e layyorde labbinaynde ko sakkaa kon? ²⁰ Awa, kala on woondirdo layyorde nden, haray o woondirii nde, kayre e kala ko woni e mayre. ²¹ Awa kadi kala woondirdo juulirde mawnde nden, haray o woondirii nde, kayre e Hodudo e mayre on. ²² Kala woondirdo kammu ngun kadi, haray o woondirii jullere laamu Alla nden e Joodiido e mayre on.

²³ «Bone wonanii on, yo faasiqiibe, d'un ko onon jannoobe fii Sariya on e Fariisiyaabe ben, bay hidfon ittana naana e suukooran e namaku farilla, hara hidfon welsindanii ko furi hittude kon ka Sariya, d'un ko peewal ngal e yurmeende nden e sella-findeyaagal ngal. Hara-le ko d'un haanunodon jukkude, tawa kadi on welsindaaki e ko heddii kon. ²⁴ Ko onon yo bumbe d'owoobe, sukkitooobe buubii ka yarata, hara-le on mod'ay ngelooba!

²⁵ «Bone wonanii on, yo faasiqiibe, d'un ko onon jannoobe fii Sariya on e Fariisiyaabe ben, bay ko baawo miranji d'in tun labbinton, hara hidfi heewi miile e angal waawugol hoore mun. ²⁶ Ko onon yo Fariisiyaabe bumbe, adee labbinon taho nder miranji d'in, fii no baawo on kadi laabira.

²⁷ «Bone wonanii on, yo faasiqiibe, d'un ko onon jannoobe fii Sariya on e Fariisiyaabe ben, bay hidfon wa'i wa genaale rawninaade fotude e kene, hara nder majje on no heewi tew yi'e maybe e kala noone tuundi. ²⁸ Onon kadi ko nii! Ka kene hidfon wa'ani yimbe ben wa feewube, kono hara ka nder hidfon heewi faasiqankaaku e angal peewal.

²⁹ «Bone wonanii on, yo faasiqiibe, d'un ko onon jannoobe fii Sariya on e Fariisiyaabe ben, bay hidfon maha maandina genaale annabaabe ben, para kadi maandeeji genaale feewube ben, ³⁰ hara kadi hidfon wi'a: <Si tawno meden woodanoo e tawnde baabiraabe amen ben, men wontidataano e ma'bbe fii hibbugol yiiyan annabaabe ben.> ³¹ Ko nii wondon seeditorde e hoore mon tigi, wonde ko on bibbe ben warunooobe annabaabe ben. ³² Awa juurinee sariyaare baabiraabe mon ben!

³³ «Ko onon, yo bolle, iwdi kuura! Ko honno non dadirton donkinireede jahannama? ³⁴ Ko d'un wadi si mido nabande on annabaabe e faamu'be e jannoobe, waroyon wobbe, fempon wobbe, foccon beya ka juulirde mon, cukkodon be gila e saare hebi e saare, ³⁵ fii yo yiiyan kala feewudo hibbaadan yantu e hoore mon, d'un non ko gila e yiiyan Haabiila d'an, on feewudo, haa addani e yiiyan Zakariyaa, oo bid'oo oo wi'eteedo Berekiiya, on mo warunodon hakkunde layyorde nden e juulirde mawnde nden, ³⁶ ko fii ka haqiiqa mi andinii on, d'un fow yantoyay e hoore nguu jamaanu.

³⁷ «Ee Yerusalaam! Ee Yerusalaam! Ko an yo saare sahinbinoore annabaabe, wariroore nelaabe e mun kaaye! Ko haa honto mi faalanoo moobude bee faybe maa wano gertogal moobirta coppo e ley gabitti mun, e hin-le on jabaali d'un! ³⁸ Awa nokkuure mon nden eggaama, nde caabii! ³⁹ Ko fii mi andinii on, on yiitataa lan haa pande wi'oyton: <Yo barki wonan oo wondo arude e innde Joomiraado on!> »Y

24

Maandeeji fii Artoygol Iisaa Almasiihu on (Mrk. 13.1-2; Luk. 21.5-6)

¹ Bay wonii Iisaa fokkitii yaltude ka *juulirde mawnde, taalibaabe makko ben badii mo fii hollugol mo darnoodi juulirde nden. ² Kono o jaabii be, o wi'i: «On yi'ii d'un fow? Ka haqiiqa mi andinii on, hay hayre e hoore hayre luttooytaa d'oo ko lancaaka.»

³ Onsay o joodoyii ka Fello *Zaytuuni. Taalibaabe ben ari tawi mo e gundoo, be wi'i mo: «Yeetee men, ko honde tuma d'un wad'oyta, e ko hondun wonoyta maande aroygol mon ngol e lannoode aduna on?»

⁴ Iisaa jaabii be, wi'i: «Reenee fii wota gooto faljin on, ⁵ ko fii buy aroyay baarora innde an nden, hara no wi'a ko kapun woni *Almasiihu on. Awa ben faljinoyay yimbe d'uud'ube. ⁶ On nanoyay kadi fii hareeji no wowlee,

e haalaaji fii gerejeji. Awa wota on hulu, ko fii bee d̄un waɗa. Kono hinaa d̄on wonata lannoode nden. ⁷ Harejeji kadi waɗoyay hakkunde leyyi d̄in. Laamateeriji d̄in kadi immondirana, nokkeeli goo heegejeji waɗa, kapun e dimbande leydi. ⁸ Kono ko d̄un fow wonata fud̄foode sattendejeji nanditaydi e muuseendi n̄ata d̄in.

⁹ «Awa be wattoyay on e juude tampinoobe ben, be wara on. Leyyi d̄in fow kadi aɗa on sabu innde an nden. ¹⁰ Buy seloyay gomd̄inal ngal, be janfondira, be aɗindira. ¹¹ Awa waɗitiibe annaba d̄uudube yaltitoyay, be faljina yimbe buy. ¹² Sabu beydagol angal peewal ngal, giggol d̄uudube d̄uytoyto, ¹³ kono kala n̄appiido haa ka lannoode, o dandoyte. ¹⁴ Oo Kibaaru Moyyo fii *laamu Alla ngun feɗpinte e aduna on fow, fii no leyyi d̄in fow nanira seeditoore nden. Ko onsay aduna on lannata.

¹⁵ «Awa, nde yi'udon huunde harmunde caabinaynde nde annabi Danu'iila wowlunoo fii mun nden daakanike nokkuure hormorde nden wooY, (haray yo jangoowo on faamu), ¹⁶ onsay yo hodube ka diiwal Yahuuda ben dogir ka pelle. ¹⁷ On wondo ka fowtorde hoore suudu mun wota tippano ko woni kon ka nder suudu. ¹⁸ On wondo kadi ka ngesa wota yiltito fii yettugol dolokke mun on. ¹⁹ E nder d̄en balde d̄on, bone wonanay sowiibe ben e muyninaybe ben. ²⁰ Awa toree fii wota ndun dogudu mon ardu ndungu maa e *jalaande fowteteende e mun nden. ²¹ Ko fii onsay satteende mawnde waɗay, nde sifa mun waɗaali gila aduna dawi haa hande, e nde buri mun waɗitataa han kadi. ²² Si tawno d̄en jalaade rabbindinanooka, hay gooto daɗataano. Kono sabu subaabe ben, d̄en jalaade rabbindinte.

²³ «Awa si god̄fo aru on e wi'oyde wonde: <Almasiihu on no d̄oo!> maa <himo d̄aa!>, wota on hoolo mo. ²⁴ Ko fii waɗitiibe almasiihu e waɗitiibe annaba feepoyay, be waɗoya maandeeji njani e kaawakejeji fii no be faljinira hay subaabe ben, si no gasaynoo. ²⁵ Awa mi *hiitanike on fii d̄un.

²⁶ «Awa si be wi'ii on: <E hino himo ka wulaa>, wota on yahu, maa: <Himo ka nder cuudi>, wota on hoolo! ²⁷ Awa ko wano mayande mayirta non iwra ka funnaange, jalba haa ka hirnaange, ko wano non ardu *Bii-Aaden on woniroyta. ²⁸ Ko ka ko maayi kon woni woo, jigaaje d̄en moobotoo.

²⁹ «Kisan bawto satteende d̄en jalaade, <Naange ngen nibbitay, tawa lewru ndun jalbataa, koode d̄en ka kammu kadi yana, ko tiidi kon ka kammu kadi dimboyoo.>Z

³⁰ «Ko onsay maande Bii-Aaden on feepata ka kammu, bolondaaji d̄in fow ka hoore leydi fesa, be yi'oya non Bii-Aaden on no ara e duule iwruude ka kammu, hara himo arda e bawgal e mangural mawngal. ³¹ Onsay o nuliroya malaa'ikaabe makko ben hito moolanaango *liital, be mooba subaabe makko ben, gila funnaange hebi hirnaange e gila nano hebi naamo, gila ka kammuuli d̄in fud̄di haa ka d̄i haadi.

³² «Yo misal yibbehi kin wonan on gandal. Nde caldi makki d̄in heccid̄iri, d̄i wiliti, on andanay hoore mon wonde setto ngon badike. ³³ Ko wano non kadi, no yiirudon d̄ii piiji fow no waɗa woo, haray andee wonde Bii-Aaden on badike ka dambugal. ³⁴ Ka haqiiqa mi andinii on, d̄un fow waɗay ado nguu jamaanu feyyude. ³⁵ Kammu ngun e leydi ndin feyyay, kono min kongudi an d̄in feyyataa.»

Fii Hebulanagol Saa'i Artoygol Bii-Aaden on
(Mrk. 13.32-37; Luk. 17.26-36)

³⁶ «Kono hay gooto andaa fii nden palaande e on saa'i, hinaa hay malaa'ikaabe ben ka kammuuli, hinaa hay Bidfo on, kono ko Baabaajo on tun andi fii nden palaande e on saa'i. ³⁷ Ko wadunoo kon fewndo jamaanu Nuuhu, wadoyay kadi ka palaade ado artugol Bii-Aaden on. ³⁸ Ko fii, e dee palaade ado waamere nden wadude, hari yimbe ben no paamaynoo yara, no jomba jombanee, haa pande Nuuhu naatunoo ka laana. ³⁹ Be sogitaaki hay huunde haa nde waamere nden arnoo, nde yooli be be fow. Ko wano non woniroyta ardu Bii-Aaden on.

⁴⁰ «Onsay yimbe dido wondube e ngesa woota, goddo e mabbe yettete, oya on lotta. ⁴¹ Wano non kadi, rewbe dido wonbe unidude, goddo e mabbe yettete, oya on lotta. ⁴² Awa wattanee yiila, ko fii on andaa ko e palaande honde Joomiraado mon on aroyta. ⁴³ Ko fii andee fota, si tawno jom galle no andunoo nde ngujo on araynoo wujjugol e nder jemma on, o wattanayno yiila, hara o accaali galle makko den fusee. ⁴⁴ Ko dun wadi, onon kadi hebilee, ko fii Bii-Aaden on aroyay e saa'i nde on sogitaaki.»

Fii Golloowo Holniido e Golloowo Bondo
(Luk. 12.41-48)

⁴⁵ «Hara ko jiyaado hombo reeniido holniido woni ko jom mun halfinta neemingol kurkaadi mun din e saa'i haanudo? ⁴⁶ Maloore wonanii on jiyaado, mo jom mun ari tawi no jokkiri non. ⁴⁷ Ka haqiiqa mi andinii on, o halfinay mo jawle makko den fow. ⁴⁸ Kono si tawii on jiyaado ko bondo, wi'oowo: «Jom an neebii araali», ⁴⁹ onsay, o nangana tilfugol dimmoobe makko ben, hara kanko himo jaama yarida e mandiloobe ben, ⁵⁰ jom on jiyaado aray nde on jiyaado sabbaaki mo, e saa'i mo o sogitaaki, ⁵¹ o letta mo lette sattude, o wada mo ka faasiqiibe ben wadatee ton, ka wullaandu e natindiro piiye woni ton.

25

Misal Yettaangal e Jiwbe Sappo

¹ «Awa laamu kammu ngun no wa'i wa nde jiwbe sappo yetti lampuuji mun, yahi fii fottoygol e jom jomba. ² Tawi njowo e mabbe ko njoofoobe, beya njowo ko faamube. ³ Ko njoofoobe ben yettata lampuuji mun din, be ronki naborde nebban ko be hubbinira di, ⁴ kono faamube ben kanun ardi e lampuuji e tindohoy nebban. ⁵ Nde tawnoo jom jomba neebii, fow soyyii daanii.

⁶ «Bay wonii tumbere jemma, ewnaa: «E hino jom jomba! Yaltee fii jabbagol mo!» ⁷ Onsay ben jiwbe immii, be ebbindanii lampuuji mabbe din. ⁸ Njoofoobe ben wi'i faamube ben: «Okkoree men nebban, ko fii lampuuji amen din no e fii daanagol!» ⁹ Faamube ben jaabii be, wi'i: «Oo'o, dan yonataa! Yahee soodoyon ka yeeyoobe ben.»

¹⁰ «Fewndo ko be yahi soodoygol, jom jomba hewti. Hebulinoobe ben naatidi e makko ka peera, baafe den ombaa. ¹¹ Bay nettii, beya jiwbe kadi ari, be wi'i: «Koohojo, Koohojo, udditane men!» ¹² Kono o jaabii be, o wi'i: «Ka haqiiqa, mi andaa on!» »

¹³ Onsay Iisaa wi'i: «Awa wattanee yiila, ko fii on andaa palaande e saa'i nde mi arata.»

Misal Yettaangal e Kurkaaduube Tato
(Luk. 19.11-27)

¹⁴ «Laamu Alla ngun no wa'i kadi wa ned'fo fokkitudo safaari. O noddi kurkaduube mun, o halfini be jawle makko den. ¹⁵ O jonni god'fo on *talanji jowi, o jonni oya talanji didi, o jonni tammo on talanru wooturu, mo bee e taaqa mun, onsay o yahi e safaari makko. ¹⁶ Don kisan hendiido talanji jowi din yahi gollitiroyi di, o heboyi talanji jowi e hoore majji. ¹⁷ Wano non kadi hendiido talanji didi on, o hebi e hoore majji talanji didi. ¹⁸ Kono hendinoofo talanru wooturu on, o yahi, o jasi ngayka, o iri mbuudi jom makko din.

¹⁹ «Bay neeboyii, jom ben kurkaaduube arti. O landitii be ko honno be golliri. ²⁰ Hendinoofo talanji jowi on badii, o addidi di e talanji jowi goo kadi, o wi'i: «Koohoojo, on acciranno talanji jowi, awa e hino talanji jowi kadi ko mi hebi e hoore majji kon.» ²¹ Jom makko wi'i mo: «A wadii ko moyyi, yo kurkaaduujoo moyyo holniido. Ko fii a nundii e hoore ko fandi, mi wafete e hoore ko duudi. Weltodu e jom maa!»

²² «Hendinoofo talanji didi on kapun kadi badii, wi'i: «Koohoojo, on acciranno talanji didi, e hino talanji didi ko mi hebi e hoore majji kon.» ²³ Jom makko wi'i mo: «A wadii ko moyyi, yo kurkaaduujoo moyyo holniido. Ko fii a nundii e hoore ko fandi, mi wafete e hoore ko duudi. Weltodu e jom maa!»

²⁴ «Hendinoofo talanru wooturu on kapun kadi badii, wi'i: «Koohoojo, bay mido andunoo ko a ned'fo sattudo fii, sojitoowo ko a aawaa e wa'ooowo ko a sankaa, ²⁵ mi huli, mi yahi, mi iroyi talanru maa ndun ka nder leydi. E hino ndu, jabu ko jeydaa kon.»

²⁶ «Jom makko jaabii mo wi'i: «Ko an yo jiyaado bonfo puydo! E hida andunoo mi sojitay ko mi aawaa, maa mi wa'ay ko mi sankaa? ²⁷ Awa, hida haanunoo accude mbuudi an din e juude gollitiroobe di ben^a, dun, nde mi artunoo woo, mi hettayno di mi jeynoo din e hoore tono!»

²⁸ «Onsay jom makko wi'i: «Jabitee di e juude makko, jonnon di oo jogiido talanji sappo din! ²⁹ Ko fii ko mardo on beydantee haa duuda, kono mo maraa on jabitante hay yeru ko o mari kon. ³⁰ Awa, jiyaado fussaajiijo on, bugee mo ka niwre ka furi wofdude, ka wullaandu e natindiro jiiye woni ton!» »

Fii Naawoore Sakkitorde nden

³¹ «Tuma *Bii-Aaden on ardoyi e mangural mun ngal, wondude e malaa'ikaabe ben fow, o joodoyto ka jullere makko laamu darjinnde. ³² Onsay leyyi din fow mottindirte yeeso makko. O sendindira yimbe ben, wano ngaynaako sendindirirta baali e be'i. ³³ O wadira baali din ka sengo makko naamo, be'i din ka sengo makko nano.

³⁴ «Onsay Lando on wi'ay wonirbe ka sengo mun naamo ben: «Aree, yo be Ben an barkini! Hendodon ndondi laamateeri ebbananoondi on ndin gila ka fudfoode aduna on. ³⁵ Ko fii mi weelano, okkordon mi ko mi naama, mi dondano, okkordon mi ko mi yara, mi wonno kodo, wernudon mi, ³⁶ mi holi, holtindon mi, mi jawi, dankidon mi, mi sokaa, ndaarudon mi.»

³⁷ «Onsay feewube ben jaaboyto mo, wi'a: «Joomi, ko honde tuma men yi'u-maa hida weelaa, men okkor-maa ko naamaa, maa ka dondadaa, men okkor-maa ko yaraa? ³⁸ E ko honde tuma men yi'u-maa ko a kodo, men wernu-maa, e ka holudaa, men holtin-maa? ³⁹ E ko honde tuma men yi'u-maa hida nawni, maa hida sokii, men yahi e maa?» ⁴⁰ Onsay Lando on

a **25:27** 25.27 Accugol mbuudi e «juude gollitiroowo di on», no firi wallingol di ka «banki».

jaaboto be, wi'a: <Ka haqiiqa mi andinii on, nde tawnoo on wadani d'un burdo fandude e musibbe an ben, tawi ko min wadandon d'un.>

⁴¹ «Bawto d'un o wi'a wontirbe ka nano makko ben: <Pottitee lan, yo hudaabe, yahee ka yiite poomayankeewe ebbanaange Ibuliisa e malaa'ikaabe mun. ⁴² Ko fii mi weelano, on okkoraano lan ko mi jaama, mi d'ondaa, on okkoraali lan mi yara, ⁴³ mi woni kodo, on wernaali lan, mi holi, on holtinaali lan, mi nawni, mi soka, on ndaaraali lan!>

⁴⁴ «Onsay kambe kadi be jaaboyto, be wi'a: <Joomi, ko honde tuma men yi'u-maa hida weelaa, maa hida d'ondaa, maa ko a kodo, maa hida holi, maa hida nawni, maa e kaso, men wallaali ma?>

⁴⁵ «Onsay o jaaboyto be, o wi'a: <Ka haqiiqa mi andinii on, nde tawnoo on wadanaali d'un goddo e bee burbe fandude, tawi ko min woni on wadanaali d'un!> ⁴⁶ Ben non nawrete ka lette poomayankeeje. Kono feewube ben nawrete ka *ngurndan poomayankejan.»

26

Fii no Hooreebe Diina ben Haldiri Janfagol Iisaa

(Mrk. 14.1-2; Luk. 22.1-2; Yhn. 11.45-53)

¹ Bay wonii Iisaa gaynii d'in yewtereje fow, o wi'i taalibaabe makko ben: ² «Hidon andi si balde didi feyyi, *Juldeere Yawtaneede nden waday, awa *Bii-Aaden on wattete e joge fii yo o fempe e *leggal altindiraangal.»

³ Tawi onsay hooreebe *yottinoobe sadaka ben e mawbe jamaa on no moobondiri ka nder tata yottinoowo mawdo sadaka on, d'un ko oo wi'eteedo Qayaafa. ⁴ Be haldi nangirgol Iisaa yoyre, be wara. ⁵ Kono fow e mun be wi'i: «Hinaa ka fewndo juldeere, fii wota murtaldu wadu e hakkunde jamaa on.»

Fii no Debbo Juuriri Nebban ka hoore Iisaa

(Mrk. 14.3-9; Yhn. 12.1-8)

⁶ Nde tawnoo Iisaa no ka saare *Betanii, ka suudu Sim'uunu, oo nawnunoodo damajan, ⁷ debbo ari tawi mo kanko Iisaa. Tawi on debbo no jogii tindohun hayre daneere tew angiri satta-cogguuri. Wa fewndo ko Iisaa joodii fii nafagol, kanko debbo on o juuri angiri ndin ka hoore Iisaa.

⁸ Bay wonii taalibaabe ben yi'ii d'un, be seytini, be wi'i: «Ko hondun woni nafa ndee bonnere? ⁹ En waawayno yeeyude ndii angiri ko satti, jonna coggu mayri on miskinbe ben.»

¹⁰ Bay Iisaa andii d'un, o wi'i be: «Ko hondun sattinanton oo debbo? Ko fii ko kuugal moyyal o wadanimmi. ¹¹ Miskinbe ben kan, hidon wondi e mabbe soono woo, kono min, on wondataa e an soono woo. ¹² Ko o hibbiri ndii angiri ka bandu an, ko fii no mi hebulanora surreede. ¹³ Ka haqiiqa mi andinii on, kala ka oo Kibaaru Moyyo feppinaa e aduna on, fii koo ko oo debbo wadi kadi sifete, o anditane.»

Fii no Yudaasi Janfori Iisaa

(Mrk. 14.10-11; Luk. 22.3-6)

¹⁴ Onsay goddo e *sahaabaabe Iisaa ben sappoo e dido, d'un ko Yudaasi Iskariiyu, yahi ka hooreebe yottinoobe sadaka ben, ¹⁵ o wi'i: «Ko hondun waawoton mi okkude, mi watta Iisaa e juude mon?» Be limani mo tammaaji cappande tati kaalisi.^b ¹⁶ Gila ontuma himo dabbe feere no o wattira Iisaa e juude mabbe.

b 26:15 26.15 Zak. 11.12

Fii Nafakka Juldeere Yawtaneede nden

(Mrk. 14.12-26; Luk. 22.7-23; Yhn. 13.21-30)

¹⁷ Ka jallal aranal *Juldeere Bireedi de Aldaa e Lewen den, taalibaabe ben ari, wi'i Iisaa: «Ko honto faaladon yo men moyyanoy on nafakka Juldeere Yawtaneede nden?»

¹⁸ O jaabii be, o wi'i: «Yahee ka saare haa ka kaariijo, wi'on mo: <Karamoko'en wi'ii woo: Saa'i mabbe on badike, ko ka mon be juulidata e taalibaabe mabbe ben Juldeere Yawtaneede nden.> »

¹⁹ Taalibaabe ben wadoyi ko Iisaa yamiri be kon, be moyyini nafakka juldeere nden.

²⁰ Bay nibbii, kanko Iisaa o badii fii nafagol, wondude e sappoo e didoobe ben. ²¹ E nder ko be paamata kon, o wi'i: «Ka haqiiqa mi andinii on, godfo e mon janfoto lan.»

²² Be aani fota. Onsay mo bee e mabbe woni e wi'ugol mo: «E hara Koohoojo, ko min?»

²³ O jaabii be, o wi'i: «Ko on mo mi yollidi jungo e miran gooto janfotoo lan. ²⁴ Awa Bii-Aaden on no yahude wano fii makko windori non, kono bone wonanii on janfotoodo Bii-Aaden on. Ko burnoo moyyande on nedfo ko si o jibinanooka!»

²⁵ Onsay Yudaasi, dun ko janfotoodo mo on, yetti haala kan, wi'i: «Karamoko'en, e hara ko min?»

Iisaa jaabii: «Ko wano wi'irdaa non!»

²⁶ E nder ko be paamata kon, Iisaa yetti bireedi. Bay o gaynii du'aade, o tayiti, o jonni taalibaabe ben, e hoore himo wi'a: «Jabee paamon, dundoo ko bandu an ndun nii.»

²⁷ O yetti kadi jardukun wadorkun njaram, o jarni Alla, o jonni be, e hoore himo wi'a: «On fow yaree. ²⁸ Ko fii dun ko yiiyan an dan nii, yiiyan *ahadi hibboyteedan dan fii yaafuyee junuubaaji duudube. ²⁹ Mi andinii on, mi yaritataa hande kadi njaram bibbe *wiiju haa pande mi yaridoyta e mon njaram wiiju kesan ka laamateeri Baaba an.» ³⁰ Bay wonii be beytii beyti Zabuura, be yahi ka Fello *Zaytuuni.

Fii no Iisaa Hiitori fii Yeddande Petruusu nden

(Mrk. 14.27-31; Luk. 22.31-34; Yhn. 13.36-38)

³¹ Onsay Iisaa wi'i be: «E nder oo jemma, on fow on selay lan, ko fii no windii: <Mi waray ngaynaako on, wuro baali ngon saakoo.>^c ³² Kono tuma mi immintinaa, mi hikkanto on yeeso, tawoyon mi Jaliilu.»

³³ Onsay Petruusu yetti haala kan, wi'i mo: «Hay si fow selay on, min non mi selataa on few.»

³⁴ Onsay Iisaa jaabii mo, wi'i: «Ka haqiiqa mi andinii ma, e oo jemma tigi, ado ndonto yoggude, haray a yeddii fii an laabi tati.»

³⁵ Petruusu jaabii mo kadi, wi'i: «Hay si tawii bee mi maayida e mon, mi yeddataa fii mon few!» Taalibaabe ben fow kadi wi'iri non.

Fii no Iisaa Torori Alla ka wi'etee don Jatsaymaani

(Mrk. 14.32-42; Luk. 22.39-46)

³⁶ Bawto dun Iisaa yaadi e mabbe e ndee nokkuure wi'eteende *Jatsaymaani, o wi'i taalibaabe ben: «Joodee doo haa mi wodfitoo fii toragol.» ³⁷ O nabori Petruusu e bibbe Zabadii ben dido. Onsay o fudfii hebude annde e sokola, ³⁸ o wi'i be: «Wonkii an kin no aani haa e mayde. Wonee doo, hiiren.»

³⁹ Onsay o yahi yeeso seeda, o sujji, o torori nii, o wi'i: «Baaba an, si no gasa, yo kun jardukun tampere pottito lan. Kono non wota faale an on wadu, kono yo faale maa on wadu.»

⁴⁰ O artoyi e taalibaabe ben, o tawi be daanike. O wi'i Petruusu: «Jaka on waawaali hiiridude e an hay saa'i gooto? ⁴¹ Hiiree torodon fii wota on naatu e jarrabi. Wonkii kin no yidi wadugol ko moyyi, kono bandu ndun no lo'i.»

⁴² O wofditii be kadi dimmun, o torori nii, o wi'i: «Baaba an, si tawii gasataa ka kun jardukun tampere pottitoo lan, hara mi yaraali kun, yo faale maa on wadu.» ⁴³ O artoyi kadi, o tawi be daanike, ko fii hari gite mabbe den teddi. ⁴⁴ O acci be don, o yahi, o wofditii be kadi, o torii kadi tammun, o fillitii din kongudi.

⁴⁵ Onsay o arti e taalibaabe ben, o wi'i be: «E on daani kadi, fowtidon? Awa jooni saa'i on badike, Bii-Aaden on no watteede e juude junuubanke'en. ⁴⁶ Immee mahen, ko fii wondo janfaade lan on badike!»

Fii no Iisaa Nangiraa

(Mrk. 14.43-50; Luk. 22.47-53; Yhn. 18.3-12)

⁴⁷ E nder ko o yewtata kon, hawrondiri Yudaasi, tawdaado e sappoo e didoobe ben, hewtidii e jamaa duududo jogiido kaafaaje e bedi, immerde e hooreebe yottinoobe sadaka ben e mawbe jamaa on. ⁴⁸ Tawi wondo mo janfaade on wadaniino be ndee maande doo, o wi'i: «Mo mi hirbii woo, haray ko on. Nangee mo.» ⁴⁹ Tun o badii Iisaa, e hoore himo wi'a: «On jaaraama karamoko'en!» Onsay o hirbii mo.

⁵⁰ Iisaa wi'i mo: «Gido an, wadu ko ardaa wadugol kon.» Onsay ben yimbe badii, fawi Iisaa juude, be nangi mo. ⁵¹ Tun, goddo e wondunoobe e Iisaa ben fonti jungo, sorti kaafa mun kan, o soppi kurkaadu yottinoowo mawdo sadaka on, o itti mo nowru ndun. ⁵² Onsay Iisaa wi'i mo: «Wattu kaafa maa kan ka ka wonnoo don, ko fii yettube kaafa ben fow, ko kaafa mulirtee. ⁵³ Kaa a sikku mi waawataa toraade Ben an ballal, o addanammi kisan buri koneeli sappoo e didi malaa'ika? ⁵⁴ Kono si dun wadii, haray ko honno ko bindi din wi'i kon laatorta? Bay ko di wi'i kon ko nii haani wonirde!»

⁵⁵ Onsay Iisaa wi'i jamaa on: «Hidon ardi e kaafaaje e bedi fii nangugol lan, wa si ko ngujjo arandon? E hin-le pande woo mido joodii ka *juulirde mawnde, mido janna, on nangaali lan. ⁵⁶ Kono dun fow ko wadiri ko fii ko annabaabe ben windunoo kon yo laato.» Onsay taalibaabe ben fow acci mo don, dogi.

Fii no Iisaa Addiraa Yeeso Hooreebe Diina ben

(Mrk. 14.53-65; Luk. 22.54, 22.63-71; Yhn. 18.12-14, 19-24)

⁵⁷ Onsay nangube Iisaa ben nabi mo ka yottinoowo mawdo sadaka on, dun ko Qayaafa, ka jannoobe fii Sariya on e mawbe ben mottondiri don. ⁵⁸ Tawi Petruusu no iwtiri baawo makko ka wofditii haa ka tata yottinoowo mawdo sadaka on. O naati, o joododi e aynoobe ben fii andugol ko honno dun wattinirta.

⁵⁹ Tawi hooreebe yottinoobe sadaka ben e dental fewjooobe ben fow no dabba seedeeji fenaandeeji goo e hoore Iisaa fii no be warira mo, ⁶⁰ kono be hebaali, fii kala seeditotoobe penaale duudube arii.

Kono bawto dun yimbe dido ari, ⁶¹ be wi'i: «Oo wi'ii no waawi lancude juulirde Alla mawnde nden, darnitoo nde e nder balde tati.»

⁶² Onsay yottinoowo mawdo sadaka on immii, wi'i mo: «A jaabotaako hay huunde e ko bee woni seeditaade e hoore maa kon?» ⁶³ Kono Iisaa

fanki. Yottinoowo mawɗo sadaka on wi'i mo: «Mi woondinirii ma Alla Wuurudɗo on, yeeto men si ko an woni *Almasiihu on, ɗun ko *Bidɗo Alla on.»

⁶⁴ Iisaa jaabii mo wi'i: «Ko wano wi'irdaa non. E hoore ɗun mi andinii on, gila jooni on yi'ay Bii-Aaden on no joodii ka sengo jaamo Jom Bawgal on, no arda e duule iwrude ka kammu.»

⁶⁵ Onsay yottinoowo mawɗo sadaka on seeki concii mun ɗin, wi'i: «O hoynii Alla! Ko seedeeji honɗi kadi faaladen? On nanii hoyre makko nden!

⁶⁶ Ko honɗun sikkudon?»

Be jaabii mo, be wi'i: «Himo foddi e mayde!»

⁶⁷ Onsay be tutti mo ka yeeso, be uttii mo, wobbe ben bantii mo ⁶⁸ e hoore hiibe wi'a: «Ko an yo Almasiihu, hotto ko hombo luubi-maa!»

Fii no Petruusu Yeddiri fii Iisaa

(Mrk. 14.66-72; Luk. 22.54-62; Yhn. 18.15-18, 25-27)

⁶⁹ Onsay tawi Petruusu no joodii ka nder tata. Debbo kurkaaduujo ari badii mo, wi'i: «An kadi hiɗa wondunoo e Iisaa, oo jeyaadɗo Jaliilu.»

⁷⁰ Kono o yeddi yeeso fow, o wi'i: «Mi andaa ko wondaa wowlude!»

⁷¹ Wa ko o fokkitiri ka dambugal njanal, debbo kurkaaduujo goo kadi yi'i mo, wi'i wonnoobe ɗon ben: «Oo no wondunoo e Iisaa, oo jeyaadɗo Naasirata.»

⁷² O yeddi kadi e nder woondoore, o wi'i: «Mi andaa oo nedɗo!»

⁷³ Bay nettii seeda, wonnoobe ɗon ben badii, wi'i Petruusu: «Ka haqiiqa ko a godɗo e mabbe, ko fii haala maa kan no holli iwɗi maa ndin.»

⁷⁴ Onsay o woni e huditagol woonda, wi'a: «Mi andaa oo nedɗo!» Tun, ndontoori ndin yoggi. ⁷⁵ Petruusu anditi kisan kongol ngol Iisaa wi'unoo mo ngol, wonde: «Ado ndonto yoggude, a yedday fii an laabi tati.» Onsay o yalti ka yaasi, o wulli wullaandu sattundu.

27

Fii no Iisaa Nabiraa ka Pilaatu

(Mrk. 15.1-15; Luk. 23.1-7, 13-25; Yhn. 18.28-40)

¹ Bay weetii, hooreebe *yottinoobe sadaka ben fow e mawbe jamaa on fewjodi fii no be warira Iisaa. ² Bay wonii be habbii mo, be nabi mo, be watti e juude Pilaatu, ɗun ko hooreejo diiwal ngal.

Fii no Yudaasi Wartori

(Sah. 1.18-19)

³ Bay Yudaasi janfiɗo mo on tawii Iisaa happanaama wareede, o ninsi, o natti tammaaji cappande tati kaalisi ɗin ka hooreebe yottinoobe sadaka ben e ka mawbe ben, ⁴ e hoore himo wi'a: «Mi wadfi junuubu, fawugol mo bonnaa mayde.»

Be jaabii mo, be wi'i: «Haaju amen e ɗun? Dun ko haaju maa!»

⁵ Onsay Yudaasi bugii tammaaji kaalisi ɗin ka nder *juulirde mawnde, o iwi ɗon, o yahi, o wengitoyii.

⁶ Hooreebe yottinoobe sadaka ben moobiti tammaaji kaalisi ɗin, be wi'i: «Dagaaki ka ɗi wattee ka marirde laabunde, ko fii ko ɗi coggu yiiyan.»

⁷ Bay wonii be fottanii, be yetti ɗin mbuudi, be soodi ngesa mahoowo paya fii ko wona berde hobbe. ⁸ Ko ɗun wadi si mban ngesa no wi'ee haa hande Ngesa Yiiyan. ⁹ Ko nii ko annabi Yeremiiya wi'unoo kon laatori, wonde: «Be yettii tammaaji cappande tati kaalisi ɗin, ɗun ko mbuudi ɗi

*Isra'ilayankeebe ben fottunoo yobugol fii makko dɪn, ¹⁰ be soodii dɪ ngesa mahoowo paya, wano Joomiraado on yamirirnoo lan non.»^d

Fii no Pilaatu Landori Iisaa

(Mrk. 15.2-15; Luk. 23.2-5, 13-25; Yhn. 18.29-40)

¹¹ Bay wonii Iisaa bannaama yeeso hooreejo diiwal ngal, kanko hooreejo on o landii mo, o wi'i: «Hara ko an woni lando Yahuudiyanke'en?»

Iisaa jaabii mo: «Ko wano wi'irdaa non.» ¹² Kono o jaabaaki huunde e ko hooreebe yottinoobe sadaka ben e mawbe ben toonata mo kon.

¹³ Onsay Pilaatu landii mo, wi'i: «A nanaali koo ko be woni seeditaade e hoore maa fow?» ¹⁴ Kono Iisaa jaabaaki mo hay huunde e dɪn. Dun ndɪdɪni hooreejo diiwal ngal fota.

¹⁵ Tawi juldeere kala, hooreejo diiwal ngal no woowi accitande be kasoojo gooto, mo jamaa on torinoo fii mun woo. ¹⁶ Hari hibe marnoo kasoojo andanoodo fii mun, wi'eteedo Barabaasi. ¹⁷ Nde tawnoo hibe moobondiri, Pilaatu landii be, o wi'i: «Ko hombo e bee faaladon yo mi accitan on? Ko Barabaasi kaa ko Iisaa, wi'eteedo *Almasiihu on?» ¹⁸ Ko fii hari himo andunoo ko sabu nawliigu be wadiri Iisaa e joge.

¹⁹ Wa fewndo ko o joodii himo jaawude ka jaawirdu, beyngu makko nuli e makko, wi'i: «Wota a ukko e fii oo feewudo, ko fii hande mi tampii fota e koydol fii makko.»

²⁰ Kono hooreebe yottinoobe sadaka ben e mawbe ben yuuni jamaa on tortagol Barabaasi, be wara Iisaa. ²¹ Onsay hooreejo diiwal ngal yetti haala kan, wi'i be: «Ko hombo e hakkunde bee dido faaladon yo mi accitan on?»

Be jaabii: «Ko Barabaasi!»

²² Pilaatu wi'i be kadi: «Ko hondun non mi wadata Iisaa, oo wi'eteedo Almasiihu?»

Fow jaabii: «Ko yo o fempe!»

²³ Kanko hooreejo diiwal ngal, o wi'i: «Hara ko bone hombo oo wadi?»

Be burti ewnaade, wi'a: «Yo o fempe!»

²⁴ Bay Pilaatu tawii alaa waawude huunde, awa kadi murtaldu ndun beydoto woni, onsay o yetti ndiyan, o soodii e tawnde jamaa on, o wi'i: «Min mi tawetaake e hibbugol yiiyan oo dɪn! Dun ko onon wonani!»

²⁵ Onsay jamaa on fow jaabii, wi'i: «Si men toonu mo, yo yiiyan makko dɪn hibbitu e hoore amen, e hoore bibbe amen ben kadi!»

²⁶ Bawto dɪn, Pilaatu accitani be Barabaasi. Bay wonii Iisaa gaynaama focceede, kanko Pilaatu o watti mo e juude mabbe fii yo o fempe.

Fii no Suufaabe ben Wadiri Iisaa Jalnori

(Mrk. 15.16-20; Luk. 23.11; Yhn. 19.2-3)

²⁷ Onsay suufaabe hooreejo diiwal ngal nabi Iisaa ka nder suudu laamu, be mottindiri dental suufaabe ben fow, be hunditi mo. ²⁸ Be borti mo concɪ dɪn, be borni mo dolokke bodseejo.^d ²⁹ Be sacci katanwol bulle, be wadi ka hoore makko, be tambini mo kalinwol ka jungo makko naamo. E hoore dɪn be ari, be jiccii yeeso makko e nder jalnori, e hoore hibe wi'a: «Salminaango e maa, yaa an lando Yahuudiyankeebe!» ³⁰ Be tutti mo, be yetti kalinwol ngol, be tappiri mo ka hoore. ³¹ Bay wonii be gaynii mo wadude jalnori, be borti mo dolokke on, be borni mo concɪ makko dɪn, be nabi mo fii fempoyegol.

Fii no Iisaa Wariraa

(Mrk. 15.21-32; Luk. 23.26-43; Yhn. 19.17-27)

^d 27:10 27.10 Yer. 18.2-3 e Zak. 11.12-13. ^d 27:28 27.28 Ko dolokke bodseejo lando on bornotonoo.

³² Ko be yaltata, be fotti e gorko mo Sirenii wi'eteedo Sim'uunu, be karhi mo nabugol *leggal Iisaa altindiraangal ngal. ³³ Bay wonii be hewtii e ndee nokkuure wi'eteende Golgotaa, ko woni firo d'un ko <Nokkuure Laalagal Hoore>, ³⁴ be okkori mo njaram jillaadan hahhannde. Kono bay o mettike d'an, o jabaali yarude. ³⁵ Bay wonii be fempii mo, be sendiri concii makko d'in urba.^e ³⁶ E hoore d'un be joodii don, be ayni mo. ³⁷ Be wadi ka dow hoore makko bindi bangindi fii ko o happiranaa kon, d'un ko: «Ko oo woni Iisaa Lando Yahuudiyanke'en.» ³⁸ Tawi wuybe dido no fempidaa e makko, goddo on ka sengo makko naamo, oya on ka nano makko. ³⁹ Tawi feyyoobe ben no hoyna mo, hayla hoore, ⁴⁰ hara hibe wi'a: «An oo wi'unoodo lancay juulirde mawnde nden, darnita nde e nder balde tati, dandito an tigi! Si tawii ko an woni *Biddo Alla on, tippo ka leggal altindiraangal don!»

⁴¹ Tawi hooreebe yottinoobe sadaka ben e jannoobe fii Sariya on ben e mawbe ben kapun kadi no jalaynoo mo, wi'a: ⁴² «O dandii beya, kono o waawataa dandude hoore makko? Si ko o lando Isra'iila'en, yo o jippo ka leggal altindiraangal, d'un en gomdinay mo. ⁴³ Bay himo halfinii e Alla, yo Allaahu on dandu mo jooni si himo yidi mo, ko fii o wi'ii ko o Biddo Alla!» ⁴⁴ Tawi wuybe be o fempidaa ben no yennira mo wano non kapun kadi.

Fii Mayde Iisaa nden

(Mrk. 15.33-41; Luk. 23.44-49; Yhn. 19.25-30)

⁴⁵ Gila naange e hoore, niwre wadi e leydi ndin fow haa ka baawo fanaa. ⁴⁶ Telen wa ka baawo fanaa, Iisaa ewnii ko tiidi, o wi'i: «Iilooyi, Iilooyi, lama sabaxtanii?»^f (Dun no firi: Alla an, Alla an, ko fii hondun tertanidaa mi?)

⁴⁷ Wobbe e wonnoobe don ben nani ko o wi'i kon, be wi'i: «O noddii Iiliya!» ⁴⁸ Tun, goddo e mabbe dogi, yettoyi linsere, o bubini nde haa nde loppii ndiyan lammudan, o wadi nde e tuggordu, o townani mo fii yo o yaru. ⁴⁹ Kono beya wi'i: «Accu, ndaaren si Iiliya aray danda mo.»

⁵⁰ Iisaa ewnii kadi ko tiidi, o timmi.

⁵¹ Onsay *wirngallo ngon ka juulirde mawnde seekii, woni pecce didi, gila dow haa ley. Leydi ndin dimbii, pete den feccii. ⁵² Genaale den udditii, balli yimbe Alla maayunooobe buy immitii, ⁵³ be yalti ka genaale, be naati ka saare hormorde bawto immitagol Iisaa, be feepani yimbe duuduube.

⁵⁴ Bay hooreejo suufaabe ben e wondunooobe e makko ben fii aynugol Iisaa yi'ii ko leydi ndin dimbii kon e ko ari e wadude kon, be huli fota, be wi'i: «Ka haqiiqa, hari oo ko Biddo Alla!»

⁵⁵ Tawi rewbe duuduube no ka wodditii, no ndaara, tawi ko ben tigi jokkunoo Iisaa gila Jaliilu fii ko kurkanoo mo. ⁵⁶ Tawi no tawdanoo e mabbe Mariyama jeyaado Magaduuna, e Mariyama yumma Yaaquuba e Yuusufu, e yumma bibbe Zabadii ben.

Fii no Iisaa Surriraa

(Mrk. 15.42-47; Luk. 23.50-56; Yhn. 19.38-42)

⁵⁷ Bay nibbii, aaden aldudo, wi'eteedo Yuusufu jeyaado Raamati ari, tawi on kadi ko taalibaajo Iisaa. ⁵⁸ O yahi ka Pilaatu, o torii mo hettugol furee Iisaa on. Onsay Pilaatu yamiri jonnugol mo mo. ⁵⁹ Bawto d'un, kanko Yuusufu o yetti furee on, o tumbi e kasange laabudo, ⁶⁰ o belnoyi mo e qaburu keso mo o asunoo e feto fii hoore makko. O talli hayre njannde, o wadi ka dambugal qaburu, o yahi. ⁶¹ Tawi Mariyama jeyaado Magaduuna e Mariyama oya no joodii don, fewtondiri e yenaande nden.

e 27:35 27.35 Zab. 22.19 f 27:46 27.46 Zab. 22.2

Fii no be Ayniri Yenaande Iisaa nden

⁶² Bimbi nden pande, d'un ko pande bawto hebulanagol fii *aseweere nden, hooreebe yottinoobe sadaka ben e *Fariisiyaabe ben yaadi ka Pilaatu. ⁶³ Be wi'i: «Kooohoojo, men anditii, oo majjinoowo wi'uno wa fewndo ko o wuuri, si balde tati feyyii o immitoto. ⁶⁴ Awa yamir fii yo yenaande nden ayne haa ka jalaande tammere, fii wota taalibaabe makko ben aru wujjita furee on, wi'a jamaa on wonde o immitike e hakkunde maybe ben. Dun, nden majjinande don buray aranere nden.»

⁶⁵ Onsay Pilaatu wi'i be: «E hino suufaabe ko yaha ayna. Yahee ayninon be yenaande nden yeru no waawirdon woo.» ⁶⁶ Onsay be yahi ka yenaande, be burti hibbude hayre nden, nota. Be jodfini don aynooobe ben.

28

Fii Ummutal Iisaa Almasiihu on (Mrk. 16.1-10; Luk. 24.1-12; Yhn. 20.1-10)

¹ Bay *jalaande fowteteende nden feyyii, e alat ka subaka, d'un ko jallal aranal e nder yontere nden, Mariyama jeyaado Magaduuna e Mariyama oya yahi ndaarugol yenaande nden. ² Tawi dimbannde leydi tiifunde wadii, ko fii hari malaa'ikaajo Joomiraado on tippike iwruude ka kammu, tallii hayre ombiranoonde yenaande nden, joodfike e hoore mayre. ³ Tawi yeeso makko ngon no wa'i wa ndaygu, dolokke makko on kadi no rawniri wa cuddi. ⁴ Hakkee ko ben suufaabe aynunooobe don diwni kulol, be wa'i wa maybe.

⁵ Kono malaa'ikaajo on wi'i ben rewbe: «Onon wota on hulu, ko fii mido andi ko Iisaa fempaado on wondon dabbitude. ⁶ Awa o alaa doo, o immitike, wano o wiirunoo non. Aree ndaaron nokkuure ka o belinoo don. ⁷ Yahon tinna, andinoyon taalibaabe makko ben wonde o immintinaama e hakkunde maybe ben, awa kadi o adoyto on Jaliilu. Ko ton yi'oyton mo. Awa, mi yeetike on d'un.»

⁸ Onsay be pottitii yenaande nden hepa, e hoore hibe huli, wondude e weltaare mawnde. Be dogi fii yeetoyagol taalibaabe ben on kibaaru. ⁹ Onsay Iisaa ari fotti e mabbe, o wi'i be: «Mi salminii on!» Onsay be badii, be nangi koyde makko den, be sujani mo. ¹⁰ Bawto d'un Iisaa wi'i be: «Wota on hulu. Yahee, humpitoyon musibbe an ben, yo be yahu Jaliilu, ko ton be yi'oytammi.»

Fii ko Suufaabe ben Sifi kon

¹¹ Wa fewndo ko ben rewbe woni ka laawol, tawi wobbe e suufaabe ben naatii ka saare, be yeetike hooreebe *yottinoobe sadaka ben ko wadi kon fow. ¹² Bay wonii ben hooreebe yottinoobe sadaka mottondirii e mawbe ben, be fewjodi, be yeeni suufaabe ben kaalisi duududo, ¹³ be wi'i be: «On wi'ay wonde taalibaabe makko ben arno jemma, wujjiti mo fewndo ko daanidon. ¹⁴ Si hooreejo diiwal ngal non aru e nanude fii d'un, men yahay, men yewta mo haa o hooloo, men itta on e annde.» ¹⁵ Onsay suufaabe ben yetti kaalisi on, be wadiri wano be wi'iraa non. Kaa haala lolli e hakkunde Yahuudiyankeebe ben haa weetaango hande ngoo.

Fii no Iisaa Feepirani Sahaabaabe ben (Mrk. 16.14-18; Luk. 24.36-49; Yhn. 20.19-23; Sah. 1.6-8)

¹⁶ Taalibaabe ben sappoo e goo yahi Jaliilu, e hoore ngoo fello ngo Iisaa tod'daninoo be. ¹⁷ Bay wonii be yi'ii mo, be sujani mo. Kono wobbe e

maɓɓe sikkirii. ¹⁸ Iisaa ɓadii ɓe, wi'iri ɓe nii: «Mi yedaama kala bawgal ka kammu e ka hoore leydi, ¹⁹ awa yahee, wadon leyyi din fow taalibaabe, *looton ɓe maande kisiyee e innde Baabaajo on e Bidɗo on e *Ruuhu Seniido on, ²⁰ waajodon ɓe doftagol ko mi yamiri on kon fow. Awa, mido wondi e mon jande woo, haa ka lannoode aduna.»

NO MARKUUSA YOTTINIRI LINJIILA ON NON

Fii Waaju Annabi Yaayaa ngun

(Mat. 3.1-12; Luk. 3.1-18; Yhn. 1.19-28)

- ¹ Ko fudfoode Kibaaru Moyyo Iisaa Almasiihu, *Bidfo Alla on, nii.
- ² Wano windori non ka deftere annabi *Isaaya:
«Awa, mido imminde nulaado an on yeeso maa,
fii ko fertano-maa laawol maa ngol.»
- ³ «Kaa hawa ko hawa ewnotofo ka wulaa, wi'a:
«Moyyinee laawol Joomiraado on,
fewnon juri makko din!»^a
- ⁴ Yaayaa yaltiti no *loota maande tuubuubuyee ka wulaa, e himo waajoo yimbe ben yo be aru, be *lootee maande tuubuubuyee fii yo junuubaaji maabe din yaafe. ⁵ Yimbe diiwal *Yahuuda ngal fow e hofube *Yerusalaam ben fow ari e makko. Be girritii junuubaaji maabe din, o looti be maande tuubuubuyee ka maayo Yurdayniwol. ⁶ Tawi dolokke Yaayaa on ko leebi ngelooba, dattol keeci makko din ko guri. Tawi ko kanu e njuuri buruure o naamata. ⁷ Kanko Yaayaa o wi'i: «Burfo lan doole on no arude baawo an mo mi hewtaa hay ugginagol, firta boggi pade mun. ⁸ Min ko ndiyan mi woni on lootirde, kono kanko ko *Ruuhu Seniifo on o lootirta on.»

Fii Lootegol Iisaa e Ndarndegol Makko

(Mat. 3.13-17; Luk. 3.21-22)

- ⁹ Ko e on saa'i fon Iisaa iwi saare Naasirata e nder Jaliilu. Yaayaa looti mo Yurdayniwol. ¹⁰ E saa'i mo o yawaynoo ka ndiyan on, o yi'i kammu ngun no udditoo, Ruuhu Allaahu on no tippora e makko wa gabooru. ¹¹ Onsay hawa nanii ka kammu, no wi'a: «Ko an woni Bidfo an yidaado on, mido weltor-maa.»
- ¹² Onsay kisan, Ruuhu Allaahu on nawri Iisaa ka wulaa. ¹³ O woni ka wulaa e nder balde cappande nay, Ibuliisa no ndarndoo mo. Tawi ko kulle buruure den o wondi, malaa'ikaabe ben no kurkanoo mo.

Fii Be Iisaa Adii Noddude ben

(Mat. 4.12-22; Luk. 4.14-15)

- ¹⁴ Bay wonii Yaayaa wattaama e joge, Iisaa yahi Jaliilu, tawi himo waajoo fii Kibaaru Moyyo Alla on, ¹⁵ himo wi'a: «Saa'i on hewtii, awa kadi *laamu Alla ngun badike! Tuubee, gomdinon Kibaaru Moyyo on!»
- ¹⁶ E nder ko o takkotoo *Weendu Jaliilu ndun kon, o yi'i Sim'uunu e Andaraawu mijniraawo mun on no bugoo *jalaaji ka weendu, ko fii hari ko be yungoobe. ¹⁷ Iisaa wi'i be: «Jokkee lan, mi wattay on yungoobe yimbe.» ¹⁸ Don kisan be acciti jalaaji din, be jokki mo.
- ¹⁹ No be yaarunoo seeda, Iisaa yi'i Yaaquuba bidfo Zabadii on, e Yuuhanna mijnan makko kanko Yaaquuba, tawi ben kadi no e nder laana, hife moyyintina jalaaji maabe. ²⁰ Kanko Iisaa o noddi be kisan, be acci fon ben maabe Zabadii ka nder laana, wondude e yettanoobe golle ben, be jokki mo.

Fii no Iisaa Radori Jinnawii e nder Nedfo

(Luk. 4.31-37)

a 1:3 1.3 Mal. 3.1 e Isa. 40.3

²¹ Be yahi Kafernahuum. E *ɲalaande fowteteende nden, ɗun ko aseweere nden, Iisaa naati ka juulirde, woni e jannugol. ²² Ko o jannaynoo kon ɲaldini jamaa on, ko fii himo janniraynoo bawgal, hara wonaa wano jannoobe fii Sariya on ben janniraynoo non. ²³ Hawrondiri nedɗo no ka juulirde mabbe ɗon mo jinnawii bonngii nangi, on sonki, wi'i: ²⁴ «Hey ko hondun faalanadɗaa men, an Iisaa oo jeyaadɗo Naasirata? Hara ko mulugol men arandaa? Min mido andi ko hombo wonu-maa, ko a *Seniidɗo mo Alla!»

²⁵ Onsay Iisaa yamiri ngii, wi'i: «Fanku, yaltaa e oo nedɗo!» ²⁶ Onsay ngin jinnawii yeyi on nedɗo, ngii yalti e makko, hingii haaca ko tiidi.

²⁷ Fow ɲaldi, landondiri, be wi'i: «Ko hondun woni ɗu'un? Ko jannde heyre arunde bawgal. Himo yamira hay jinnaaji bondi ɗin, ɗi ɗoftoo mo!» ²⁸ Onsay kisan, kibaaru fii makko lolli e nder diiwal Jaliilu ngal fow.

Fii no Iisaa Nawndiri Nawnube buy
(Mat. 8.14-17; Luk. 4.38-41)

²⁹ Bay be yaltii ka juulirde ɗon, kambe e Yaaquuba e Yuuhanna, be yahi ka galle Sim'uunu e Andaraawu. ³⁰ Tawi esiraawo Sim'uunu suddiidɗo on no waalii nawnare nguli-bandu. Tun, be wowlani Iisaa fii makko. ³¹ Iisaa ɓadii mo, nangi jungo ngon, immini mo. Nguli-bandu kin yalti e makko, kanko debbo on o woni e kurkanagol be.

³² Bay niɓɓii, wonii naange ngen mutii, be addani mo jawbe ben fow e be jinna nangi ben fow. ³³ Tawi saare nden fow no mottondiri ka yeeso dambugal. ³⁴ O sellini jawbe buy, tampirnoobe jabbeeli nooneji nooneji. O radii kadi jinnaaji buy, o salii ɗi wowla, bay hari hidɗi andi mo.

Fii no Iisaa Waajori e nder Jaliilu
(Luk. 4.42-44)

³⁵ Bimbi nden pande subaka, tawi hentaaki taho, o immii, o yalti, o yaari e nokkuure wulɗinnde, o woni e toragol Alla. ³⁶ Onsay Sim'uunu e be o wondunoo ben woni e ɗabbitugol mo. ³⁷ Bay wonii be yi'ii mo, be wi'i mo: «Fow no ɗabbitude on.»

³⁸ Iisaa jaabii be, o wi'i: «Yahen ka kodooli kawtirdi e ɗoo, fii yo mi waajo ton kadi, ko fii ko ɗun addimmi.» ³⁹ Onsay o yahi e nder Jaliilu fow, himo waajoo e nder juulirde ɗen, raɗoo jinna.

Fii no Iisaa Nawndiri mo Damajan
(Mat. 8.1-4; Luk. 5.12-16)

⁴⁰ Onsay mo damajan ari e makko, jiccii, jeeji mo, wi'i: «Si hidon yidi, hidon waawi lan sellinde, mi laaba.»

⁴¹ Iisaa yurmaa mo, fonti jungo mun ngon, meemi mo, wi'i: «Midɗo yidi, laato selludo laabaa.» ⁴² Don kisan, ɗamajan ɗan iwi e makko, o selli, o laabi.

⁴³ Iisaa immintini mo kisan e hoore yamiroore sattunde, ⁴⁴ o wi'i mo: «Reeno wota a wowlan ɗun hay gooto, kono yahu hollitoyodaa *yottinoowo sadaka on, ittaa sadaka fii ko labbinadɗaa kon wano Muusaa yamiri non, fii yo ɗun wonan be seedee.» ⁴⁵ Bay wonii on nedɗo yahii, o woni e wowlugol towna ko wadi kon, e lollingol haa tawi Iisaa waawataa naatude han kadi e saare e kene, kono ko ka ɓaawo ka wulɗini o wonaynoo. Tawi no iwree e cende ɗen fow, aree e makko.

2

Fii no Iisaa Imminiri Maaya-Banduujo (Mat. 9.1-8; Luk. 5.17-26)

¹ Balde seeda bawto d'un, Iisaa arti Kafernahuum, yimbe ben andi wonde himo ka suudu. ² Yimbe duudube moobii d'on, tawi hay ka dambugal alaa ka rewee, Iisaa no yewta be daaluyee on. ³ Yimbe nayo rondii maaya-banduujo, addani mo. ⁴ Nde tawnoo be waawataa mo hewtinde Iisaa sabu duudugol jamaa on, be tufi warpakere nden fewndo ka Iisaa woni d'on, be tippindini on maaya-banduujo e boggi dimbordfi d'in. ⁵ Bay Iisaa yi'ii gomdinal mabbe ngal, o wi'i maaya-banduujo on: «Boobo an, junuubaaji maa d'in yaafaama.»

⁶ Tawi wobbe e jannoobe fii Sariya on no d'on, hibe miijoo ka berde mabbe: ⁷ «Ko fii hondun oo kan wowliranta nii? Dun ko hoynugol Alla! Ko hombo waawi yaafaade junuubi, ko wonaa Alla?»

⁸ Iisaa andiri kisan ruuhu mun on miijooji mabbe d'in. O wi'i be: «Ko hondun miijantod'on d'un ka berde mon? ⁹ Enee, hakkunde wi'ugol maaya-banduujo <junuubaaji maa d'in yaafaama> e <immo yettaa boggi-dimbordfi maa d'in, yahaa>, ko hondun e d'ii doo furi weebude? ¹⁰ Fii no andiron wonde *Bii-Aaden on no mari bawgal ka aduna doo fii yaafagol junuubaaji», ¹¹ o wi'i jukkudo on: «Mi yamirii ma, immo yettaa boggi-dimbordfi maa d'in, hootaa ka maa.»

¹² On immii d'on kisan yeeso mabbe, o yetti boggi dimbordfi makko d'in, o yalti. Sabu d'un wadi be fow be haawii, tawi hibe mawnina Alla, wi'a: «Hari haa hande men yi'aali sifa d'un!»

Fii no Lewi Jokkiri Iisaa (Mat. 9.9-13; Luk. 5.27-32)

¹³ Iisaa yiltori kadi ka daande weendu. Jamaa on fow ari e makko, o woni e jannugol be. ¹⁴ Wa ko Iisaa feyyata, o yi'i Lewi mo Alfaa no joodii ka yantirde sagalle. O wi'i mo: «Aru jokkaa mi!» Kanko Lewi o immii, o jokki mo.

¹⁵ Bawto d'un, Iisaa joodii fii naamugol ka suudu Lewi, tawi *yantooobe sagalle duudube e junuubankeebe duudube no joododi e makko, wondude e taalibaabe makko ben, ko fii hari jukkunoobe mo ben no duudi. ¹⁶ Bay jannoobe fii Sariya on, be fedde *Fariisiyaabe ben, yi'ii himo naamida e yantooobe sagalle ben e junuubanke'en, be wi'i taalibaabe makko ben: «E ko fii hondun oo naamidanta e yantooobe sagalle ben e junuubanke'en?»

¹⁷ Bay wonii Iisaa nanii d'un, o wi'i be: «Hinaa sellube ben hatonjini e pawndoowo, kono ko pawbe ben. Awa min, wonaa noddugol feewube ben mi arani, kono ko junuubankeebe ben.»

Landal fii Hoorugol (Mat. 9.14-17; Luk. 5.33-39)

¹⁸ Tawi taalibaabe Yaayaa ben e Fariisiyaabe ben kapun no hoori. Be ari, be wi'i Iisaa: «Ko fii hondun taalibaabe Yaayaa ben e be Fariisiyaabe ben kapun hooranta, hara taalibaabe maa ben kan alaa hoorude?»

¹⁹ Iisaa jaabii be, wi'i: «Taw si njaatigiibe jom jomba no waawi hoorude nde hibe wondi e jom jomba? Be gasataa hoorude yeru jom jomba no wondi e mabbe. ²⁰ Aray e saa'i nde jom jomba pottinaa e hakkunde mabbe. Onsay e den balde d'on be hooray.

²¹ «Hay gooto yettataa ceelol bagi keso walkira dolokke kidfo. Dun haray kesun d'un naboray fow, wuddere nden burta yaajude. ²² Hay gooto

kadi loowataa njaram kesan e nder bootooji guri kidɗi. Si hinaa ɗun, ɗan njaram kesan wonay sabu ko feeri ɗin guri. Onsay njaram ɗan woo, bootooji guri ɗin woo, bona. Kono njaram kesan ko e nder bootooji guri kesi loowetee.»

Landal fii Nalaande Fowteteende nden

(Mat. 12.1-18; Luk. 6.1-5)

²³ E aseweere goo, ɗun ko *nalaande fowteteende nden, hari Iisaa no rewude e gese ngawri. E nder yaadu maɓɓe ndun, tawi taalibaabe makko ben no woocora cawti ɗen gese. ²⁴ Fariisiyaabe ben wi'i mo: «Ko hondun bee wadanta ko dagaaki e nalaande fowteteende nden?»

²⁵ Kono Iisaa jaabii be, wi'i: «Hara on jangaali haa hande ko Daawuuda wadunoo kon fewndo o weelaa, o faalaa ko o jaama, kanko e yimbe wondunoobe e makko ben? ²⁶ O naati ka nder suudu Alla fewndo oo *yottinoowo mawɗo sadaka wi'eteedo Abiyyaataraa, o jaami bireediije weebitaade fii sadaka ɗen, ɗe tawata ko yottinoobe sadaka ben tun daganinoo naamugol, o okkori kadi wondube e makko ben.»

²⁷ O wi'i be kadi: «Aseweere nden ko fii yimbe ben taganaa, yimbe ben taganaaka fii aseweere nden. ²⁸ Ko ɗun si ko Bii-Aaden on woni jom hay nalaande fowteteende nden.»

3

Fii no Iisaa Selliniri Maaya-Jungoojo

(Mat. 12.9-14; Luk. 6.6-11)

¹ Iisaa naatiti kadi ka juulirde. Tawi maaya-jungoojo no nder ton. ² Nde tawnoo *Fariisiyaabe ben no faalaa toopude Iisaa, be ayni mo, hiibe ndaara si o jawnday mo e *nalaande fowteteende nden. ³ Iisaa wi'i on maaya-jungoojo: «Immo darodaa ka hakkunde ɗoo.»

⁴ Ontuma Iisaa landii ben: «E hara no dagii ka godɗo wada ko moyyi maa ko boni, danda wonkii maa wona sabu makki e *aseweere?» Kono be deyyi.

⁵ Onsay Iisaa ndaari be e hoore himo tikki, aani fii sattere berɗe maɓɓe ɗen. O wi'i on nedɗo: «Fontu jungo maa ngon.» On fonti ngo, jungo makko ngon selli. ⁶ Onsay Fariisiyaabe ben yalti, be woni e fewjodugol e yimbe *Heroodu lando on fii no be warira Iisaa.

Fii no Jamaa on Iwri hen fow, Ari e Iisaa

⁷ Bawto ɗun, Iisaa e taalibaabe mun ben yaari ka weendu. Jamaa moolanaado iwruɗo ka diiwal Jaliilu e ka diiwal Yahuuda ⁸ e Yerusalaam e Iduuma e leyɗe wonirɗe gada Yurdayniwol ɗen e ɗii banjeeji Tiiri e Siduuna jokki mo. On jamaa, nanunooɗo ko o wonnoo wadude kon fow ari e makko. ⁹ Onsay Iisaa yamiri taalibaabe mun ben yo be ɗaɓɓan mo laakun fii wota jamaa on biyu mo. ¹⁰ Nde tawnoo himo sellinde yimbe ɗuudube, tampirnoobe jabweeli ben fow wubbi e makko fii meemugol mo. ¹¹ Kono be jinna nangi ben, si yi'i Iisaa, jiccotono yeeso makko, ewnoo, wi'a: «Ko a *Bidɗo Alla!» ¹² Kono kanko Iisaa o yamirayno ɗin jinnaaji, o tentina wota ɗi feppin fii makko.

Fii no Iisaa Subori Sahaabaabe mun ben

(Mat. 10.1-4; Luk. 6.12-16)

¹³ Bawto ɗun, Iisaa yawi e fello, o noddi be o faalaa ben, ben ari e makko. ¹⁴ O subii sappoo e ɗiɗo, o toɗɗii be *sahaabaabe, ko o wonda e mun, ko o immina waajoyoo, ¹⁵ wondude e bawgal fii raɗagol jinnaaji

din. ¹⁶ Ben sappoo e dīdo, be o todfii, ko Sim'uunu, on mo o jammi Petruusu, ¹⁷ e Yaaquuba mo Zabadii, e Yuuhanna neene-gooto on on (ben be Iisaa jammi Bowanesiisa, ko woni firo dūn ko «bibbe-farjitere»), ¹⁸ e Andaraawu e Filiipu e Bartolomaawu e Matta e Tooma e Yaaquuba mo Alfaa e Taddaawu e Sim'uunu tawdaado e fedde *Zelotii be, ¹⁹ e Yudaasi Iskariiyu, janfoytodo mo on.

Fii no Iisaa Jaabori Tooje de O Toojaa

(Mat. 12.22-32; Luk. 11.14-23)

²⁰ Bawto dūn, kanko Iisaa o arti ka suudu. Yimbe ben moobii kadi haa ka tawata kanko e taalibaa be makko ben be waawataa hay naamude. ²¹ Bay sibbe Iisaa ben nanii dūn, be ari nangugol mo, ko fii hari hibe wi'a: «O wilike!»

²² Nde tawnoo jannoobe fii Sariya on, iwru be Yerusalaam ben, no wi'a: «Balzabuula* no e makko, ko tippude e lando jinnaaji dūn o woni radorde jinnaaji dūn.»

²³ Onsay Iisaa noddii be, yewtiri be misal, o wi'i: «Ko honno Ibuliisa waawirta radorde Ibuliisa? ²⁴ Si tawii laamateeri liddondirii kayri tigi, haray ndin laamateeri waawataa tabitude. ²⁵ Awa kadi si suudu liddondirii, ndun suudu waawataa tabitude. ²⁶ Si tawii non Ibuliisa dartike hoore mun tigi, o liddike hoore makko, haray o waawataa tabitude, haray fii makko lannii. ²⁷ Ko fii hay gooto waawataa naatude e nder galle neddo dolnudo, o mooba keyeeji on dūn, ado o habbude on neddo dolnudo. Ko onsay doo o waawata moobude ko woni ka suudu on kon. ²⁸ Ka haqiiqa mi andinii on, yimbe ben yaafante junuubaaji dūn fow e hoyreeji dī be hoynata dūn, ²⁹ kono kala hoynudo *Ruuhi Seniido on hebataa yaafuyee few, haray himo fawtii junuubu haa poomaa.» ³⁰ Ko Iisaa wi'iri be dūn, ko bay hibe wi'ude: «Jinna no e makko.»

Fii Beynguure Iisaa nden

(Mat. 12.46-50; Luk. 8.19-21)

³¹ Onsay yumma Iisaa e yumma-gootoobe makko ben ari, darii ka yaasi. Be immi goddo ko noddana be mo. ³² Tawi jamaa on no joodii, hundi mo, be wi'i mo: «Yumma mon e yumma-gootoobe mon ben no darii ka yaasi, hibe dabitude on.»

³³ Iisaa jaabii be, o wi'i: «Ko hombo woni yumma an e yumma-gootoobe an ben?» ³⁴ Onsay o layyi gite e hoore joodiibe hundi mo ben, o wi'i: «E hino yumma an e yumma-gootoobe an ben. ³⁵ Ko fii kala wadudo faale Alla on, haray ko on woni yumma-gooto an on e bandiraawo an on e yumma an.»

4

Misal Yettaangal e Remoowo

(Mat. 13.1-23; Luk. 8.4-15)

¹ Iisaa woni kadi e waajagol ka daande weendu. Hakkee ko jamaa moobinodo takko makko on duudi, o bakii e laakun ka nder weendu, o joodii, jamaa on fow woni ka daande weendu. ² O janniri be piiji buy mise. E nder ko o waajotoo kon, o wi'i: ³ «Hedee, ko remoowo yaltunoo sankugol. ⁴ E nder ko o sankata kon, gabbe goo yani ka d'atal, colli dūn ari modi de. ⁵ Godde den yani e hoore kaaye, ka leydi duudaa, de fufi hepa sabu dewlugol leydi ndin. ⁶ Bay naange ngen yaltii, de sumi de yoori sabu angal ka d'adi dūn siṅoo. ⁷ Godde goo kadi yani ka sooyoore, de fufidi e mayre, sooyoore nden modi de, laatii de rimaali few. ⁸ Godde goo yani

ka leydi moyyiri. De fufi, de mawni, de sawti, cawti goo gabbe cappande tati, cawti goo cappande jeegoo, cawti goo teemedere.»

⁹ E hoore fun, o wi'i: «Mo no mari noppi nanirdi yo nanu!»

¹⁰ Bay luttii mo kanko tun, d'owtunoobe mo ben e *sahaabaabe sappoo e didoobe ben woni e landagol mo firo dee mise. ¹¹ O wi'i be: «Onon on yedaama gundoo *laamu Alla ngun, kono bee ka yaasi, be wowlirante fow mise, ¹² fii yo be ndaaru, hara be yi'ataa, yo be nanu, hara be faamataa, fii wota be tuubu, junuubaaji mabbe din yaafee.»^b

¹³ O wi'i be kadi: «On faamaali ngal misal doo? Ko honno non faamiroyton deya mise fow? ¹⁴ Remoowo on sanki awdi ndin, fun ko daalol ngol. ¹⁵ Wobbe no wa'i wa nde awdi sankaa ka fatal ka daalol ngol sankaa fon. Be nana ngol tun, Ibuliisa ara, itta daalol sankangol e mabbe ngol. ¹⁶ Wobbe goo kadi no wa'i wa nde awdi sankaa ka kaaye. Nde be nani daalol ngol, be jaba ngol hepa e nder weltaare. ¹⁷ Kono be alaa dafi, ko fii hinaa be tabitube. Nde satteendeeji maa cukkeede aroyi sabu jokkugol mabbe daalol ngol, be tertoto kisan. ¹⁸ Wobbe goo kadi no wa'i wa nde awdi sankaa ka sooyoore. Ko ben woni nanoobe daalol ngol, ¹⁹ kono ngol ronka rimude e mabbe, ko fii haray ngol modiraama anndeeji aduna e dayniro jawle e faaleeji ngurndan goo. ²⁰ Beya ben non no wa'i wa nde awdi sankaa ka leydi moyyiri. Ko ben woni nanoobe daalol ngol, jaba, ngol rima e mabbe, wobbe goo laabi cappande tati, wobbe goo laabi cappande jeegoo, beya ben laabi teemedere.»

Misal Yettaangal e Lampu

(Luk. 8.16-18)

²¹ O wi'i be kadi: «Taw si hara lampu ko ka wirnii wafetee maa ko e ley danki? E hara hinaa ka kene? ²² Ko fii alaa ko suudii ko feepataa, awa kadi kala gundoo ko sakkirtorta ko feepugol. ²³ Mo no mari noppi nanirdi yo nanu!»

²⁴ O wi'i be kadi: «Wattanee yiila e ko hedotodon kon. Ko fii ko sariyaare nde etirdon nden etirantedon, beyditanedon kadi. ²⁵ Ko fii ko mardo beydantee, kono mo maraa on jabitante hay yeru ko o mari kon.»

Fii no Laamateeri Alla ndin Ebbindiriraa e Awdi

²⁶ O wi'i be kadi: «Laamu Alla ngun no wa'i wa nde neddo yetti awdi, sanki ka leydi. ²⁷ Woni o daanii woo, o daanaaki woo, jemma e jalorma awdi ndin fuday, njanda, hara ko no o andiraa. ²⁸ Leydi ndin fufinanay hoore mun, ndi adora pudol ngol, hikka cawtol ngol, si gabbe den kadi moyyinoo moyya ka cawtol. ²⁹ No gabbe den bendiri, wortowal ngal no yetteede, ko fii haray baagol ngol fewndike.»

Fii no Laamateeri Alla ndin Ebbindiriraa e Bene

(Mat. 13.31-32; Luk. 13.18-19)

³⁰ O wi'i kadi: «Ko hondun ebbindirten e laamu Alla ngun, maa ko misal hongal hollirten fun? ³¹ Hingu wa'i wa abbere bene, kon ko buri fandude e ko aawetee kon fow ka leydi. ³² Kono si wonii nde aawaama, nde hawtoo, nde njanda, nde bura ko aawetee e naakoo kon fow, nde wafa caldi njani haa ka tawata colli din ka weeyo waaway hodude ka ley dowdi makki.»

³³ Ko mise buy wa'itaynoode nii o yewtiraynoo be daaluyee on, noone no be waawiraynoo faamirde. ³⁴ O yewtirtaano be si wonaa mise, kono si wonii ka weddii o sifantono fow taalibaabe makko ben.

^b 4:12 4.12 Isa. 6.9-10

Fii no Iisaa Deeyiniri Waabiliire nden
(Mat. 8.23-27; Luk. 8.22-25)

³⁵ Nden pande kiikiide Iisaa wi'i be: «Lumbiten gada.» ³⁶ Be acciti jamaa on, be nabori Iisaa ka weendu e nder laakun kun o wonnoo e mun kun, laade goo d'owti be. ³⁷ Tun waabiliire tiidunde wondunde e hendu woni e wifugol, tawi morloode ndiyan den no piyoo e laakun kun, kun heewa ndiyan. ³⁸ Tawi kanko Iisaa himo awlii ngawlu, daanii baawo. Be findini mo, be wi'i: «Karamoko'en, e on kippataa fii ko men woni mulude kon?»

³⁹ O immii, o tojani hendu ndun, o wi'i ndiyan dan: «Deeyu, fankaa!» Hendu ndun deyyi, deeyaango tiidungo wadi. ⁴⁰ E hoore dun o wi'i be: «Ko fii hondun hulandon? E hara on alaa gomdinal haa jooni?»

⁴¹ Be huli kulol tiidungol, be wi'indiriri: «Ko hombo woni oo? Ko fii hay keneeli din e baharu on doftoto mo!»

5

Fii no Jinnanoobe Did'o Selliniraa
(Mat. 8.28-34; Luk. 8.26-39)

¹ Be hewtoyi gada weendu ndun, dun ko e ndii leydi bee Gadariyankoobe. ² Nde Iisaa tippornoo ka laana, aaden mo jinna woni e mun iwri ka genaale, ari yeeso makko. ³ Tawi ka on mari hodo ko ka genaale. Hari hay gooto waawataa mo habbude hande kadi, hay si tawii non ko jolokooje. ⁴ Ko fii hari soono woo o dumbete, o jolkee, o taya jolokooje den, o hela dumbirde den. Tawi hay gooto waawataa mo dahude. ⁵ Tawi jemma e palorma ko ka genaale e ka pelle o tabiti, e himo sonka, barmintinora kaaye.

⁶ No o haccornoo Iisaa ka woddi, o dogi, o ari, o jiccii yeeso makko, ⁷ o ewnii ko tiidi, o wi'i: «Ko hondun faalanadaa lan, an oo *Bid'do Alla Jom Bural? Mi torike ma fii Alla, wota a lettan!» ⁸ Ko fii hari Iisaa no wi'ude ngii: «Yaltu e oo ned'do, yo jinnawii!»

⁹ Onsay Iisaa landii mo: «Ko honno inneted'aa?»

On jaabii: «Ko <Konu>, ko fii meden duufi!» ¹⁰ Awa kadi hidi jeejaynoo mo fota fii wota o yaltin di leydi ndin.

¹¹ Tawi wuro kose moolanaango no ooraynoo ka binde falo don. ¹² Onsay jinnaaji din jeeji Iisaa, hidi wi'a: «Nawru men e dii koseeji fii no men naatira e nder majji!» ¹³ O newnani di dun. Jinnaaji din yalti e on ned'do, di naati e nder din koseeji. Onsay koseeji din gididi ka falo, di unoyii ka weendu, di yoolii, tawi ko wa di guluuji d'idi.

¹⁴ Onsay ornaynoobe di ben dogi, be fillitoyii dun ka saare e ka fulawaaji, yimbe ben ari yi'ugol kon ko wadi. ¹⁵ Bay be arii e Iisaa, be yi'ii on mo konu jinna wonnoo e mun no joodii bornii, wondi e hakkille timmude, be huli. ¹⁶ Yi'unoobe ko wadi kon fillitanii be ko wadi e hoore jinnanoodo on kon e ko wadi e koseeji din kon. ¹⁷ Onsay be woni e jeejugol Iisaa fii yo o yaltu ka leydi mabbe.

¹⁸ Wa ko kanko Iisaa o yawata ka laana, jinnanoodo on torii mo yo o accu be wonda. ¹⁹ Laatii Iisaa newnanaali mo, kono o wi'i mo: «Yahu ka mon, dun ko ka sibbe maa ben, fillitanodaa be ko Joomiraado on wadan-maa kon fow e ko honno o yurmira-maa.» ²⁰ Onsay o yahi, o woni e fillitagol e nder *Dekapooli ko Iisaa wadani mo kon fow. Hediiibe mo ben fow njaldi.

Fii no Iisaa Wurnitiri Jiwo, O Sellini Debbo
(Mat. 9.18-26; Luk. 8.40-56)

²¹ Bay Iisaa yettii laana kan, lumbitoyii gada, jamaa moolanaado ari, moobii takko makko kadi ka daande weendu. ²² Tun goddo e hooreebe juulirde nden wi'eteedo Yaayirusu, ari. Bay o yi'ii mo, o yani e ley koyde makko. ²³ O torii mo, o jeeji e hoore himo wi'a: «Biddo an jiwo on no e daande mayde. Seenee fawon sookeeje mon den e makko fii no o dadira, o wuura.» ²⁴ Onsay Iisaa yaadi e makko.

Jamaa duududo jokki mo, bittiri mo cende den fow. ²⁵ Tawi kadi debbo no don, hebii duubi sappoo e didi himo soncaade. ²⁶ Tawi o tampii fota e juude jawndooobe duudube, awa kadi o ittii ko o jogii fow, fun nafaali huunde, kono jaw ngun burto. ²⁷ Bay o nanii fii Iisaa no wowlee, o ari e jamaa on, o wontiri baawo Iisaa, o meemi dolokke makko on, ²⁸ ko fii hari kanko debbo on himo miijoo: «Si mi waawii tun meemude concii makko din, mi ndikkay.» ²⁹ E on saa'i tigi ko o soncotonoo kon tayi, o andi ka bandu makko wonde o ndikkii jaw makko ngun.

³⁰ Tun Iisaa andi wonde bawgal makko ngal gollii godfun. O yeyyitii e hakkunde mbatu ngun, o wi'i: «Ko hombo meemi concii an din?»

³¹ Taalibaabe makko ben wi'i mo: «Ndaaree jamaa ko bitti on, si hidon maaka <ko hombo meemi lan?> »

³² Onsay o layyi gite takko makko fii yo o yi'u wadudo fun on. ³³ Nde tawnoo debbo on no andi ko feyyi e makko kon, o huli, o diwni, o ari o yani e ley koyde Iisaa, o wowlani mo goonga on fow. ³⁴ Kono Iisaa wi'i mo: «Jiwo an, gomdinal maa ngal sellinii ma. Yahu e hoore buttu, sellaa jaw ngu wondudaa ngun.»

³⁵ Wa fewndo ko Iisaa yewtata fun, wobbe e jeyaaabe ka hooreejo juulirde nden iwi ton ari, wi'i mo: «Jiwo maa on maayii. Ko fii hondun sonjantaa oo karamokoojo?»

³⁶ Kono bay Iisaa nanii fun, o wi'i hooreejo juulirde nden: «Wota a hulu, gomdin tun.»

³⁷ Kono laatii Iisaa jabaano hay gooto dowta mo, si hinaa Petruusu e Yaaquuba e Yuuhanna neene-gooto Yaaquuba on. ³⁸ Bay be hewtii ka hooreejo juulirde nden, kanko Iisaa o yi'ii jii boldu ndun e ko yimbe ben wullata fesa ko tiidi kon. ³⁹ O naati, o wi'i be: «Ko hondun woni nduu jii boldu e dii gondi? Ko fii jiwo on maayaali, o daani.» ⁴⁰ Be jali mo.

Onsay o yaltini be fow, o yetti ben jiwo on e yumma jiwo on, wondude e dwtunooobe mo ben, be naati ka jiwo on woni don. ⁴¹ O nangi jungo jiwo on, o wi'i mo: «Talitaa kumi!» (ko woni firo fun: «Mi wi'ii ma: <jiwo, immo!> ») ⁴² Don kisan jiwo on immii, o woni e jindugol, ko fii hari ko mo o duubi sappoo e didi. Kaawee mawdo hebi be. ⁴³ Iisaa yamiri be, tentini, wota hay gooto andu fun. O wi'i be yo be okkor jiwo on ko o jaama.

6

Fii no be Naasirata ben Salori Gomdinde Iisaa (Mat. 13.53-58; Luk. 4.16-30)

¹ Onsay Iisaa iwi don, o yahi ka leydi makko. Taalibaabe makko ben kadi jokki mo. ² Bay wonii *jalaande fowteteende nden hewtii, fun ko *aseweere nden, o woni e waajagol ka juulirde. Tawi duudube no hedotonoo mo. Be naldi, be wi'i: «Dun ko honto iwraani oo? Ko hongu woni nguu faamu ngu oo yedaa, e ko honno sifa dii kaawakeeji moyyi woni wafirde e juude makko?» ³ E hinaa minisiyeejo on nii? Hinaa kanko woni biddo Mariyama on? E hara neene-gootooobe makko ben hinaa Yaaquuba

e Yuusufu e Yuudu e Sim'uunu? E hinaa bandiraaɓe makko ben no wondi e men doo?» Dun haɗi ɓe gomɗingol mo.

⁴ Kono Iisaa wi'i ɓe: «Annabaajo ko ka leydi mun tun e ka musidal mun e ka ɓeynguure mun yawaa.» ⁵ Laatii o waawaali wadude don kaawake woo, si hinaa *fawugol juude e hoore nawnube goo, sellina ɓe. ⁶ Kono o naldi sabu angal gomɗinal maɓɓe ngal. O jindi e kodooli hundudi don din, o janni.

Fii no Iisaa Nulirnoo Sahaabaabe mun ben Sappoo e Didɗo
(Mat. 10.2-20; Luk. 9.1-6)

⁷ Onsay o noddii sappoo e diɗooɓe ben, o woni ɓe e imminirgol diɗo diɗo e hoore jonnugol ɓe bawgal radagol jinnaaji din. ⁸ E hoore don, himo yamiri ɓe wota ɓe yettu hay huunde ko ɓe yooɓoo, si hinaa tuggordu wooturu tun: hinaa bireedi, hinaa bonfooji, hinaa yettugol dattol mbuudi.

⁹ Kono o wi'i ɓe: «On wattoto pade, kono wota on borno dolokkaaji diɗi.»

¹⁰ O wi'i ɓe kadi: «Kala suudu ndu naatoydon e mun, weeree don haa nde hidon iwa e nden nokkuure woo. ¹¹ Kono si woodii e saare nde yimɓe ben jabaali on, hedii on, nde hidon yalta don woo, honkee mbullaari teppe mon den fii yo don wonan ɓe seedee ella maɓɓe on.»

¹² Be yahi ɓe waajoyii fii yo yimɓe ben tuubu. ¹³ Tawi hiɓe radoo jinnaaji duududi, juura neɓɓe e jawɓe duudube, sellina ɓe.

Fii Mayde Annabi Yaayaa nden
(Mat. 14.1-12; Luk. 9.7-9)

¹⁴ Heroodu* lando on humpitii don. E hoore don tawi innde Iisaa nden lollii, hiɓe wi'a: «Yaayaa lootaynooɗo maande tuubuubuyee on immitike e hakkunde mayɓe ben! Ko don wadi si himo mari bawgal wadugol kaawakeeji moyyi.»

¹⁵ Tawi wobɓe ben no wi'a wondema ko Iiliya, beya ben kadi no wi'a ko annabaajo wa godɗo e annabaabe hiɓɓe ben.

¹⁶ Kono bay Heroodu nanii don, tawi himo wi'a: «Ko Yaayaa, on mo mi wadi haa daande mun tayaa. Ko on woni ko immitii!»

¹⁷ Ko fii hari kanko Heroodu tigi o nangiino Yaayaa, o jolkii mo, o wadi e kaso, sabu oo debbo wi'eteedo Heroodiyya mo kanko Heroodu o yetti, tawi-le on ko ɓeyngu Filiipu, yumma-gooto makko on nun kanko Heroodu, ¹⁸ sabu ko Yaayaa wi'unoo mo kon wonde daganaaki mo ka o yetta ɓeyngu yumma-gooto makko on. ¹⁹ Tawi oo debbo wi'eteedo Heroodiyya no haamanii mo kanko Yaayaa, no faalaa mo warude, kono o waawaali, ²⁰ ko fii hari Heroodu no huli Yaayaa, sabu ko o andi kon on ko nedɗo feewuɗo laabuɗo, jaka himo hiwunoo mo. Tawi himo yidunoo hedagol mo, fii kala si o nanii himo yewta, o jibotono fota.

²¹ Kono pande goo kanko Heroodiyya o heɓi sabu weebando mo e nder ngal caatal, ngal Heroodu wadani ɓe o lammini ben e hooreɓe suufaabe makko ben e hooreɓe ben Jaliilu fii anditugol jibineede makko kanko Heroodu ngol. ²² E nder don, jiwo Heroodiyya on naati, ami, o weli Heroodu e saatinaabe ben.

Onsay lando on wi'i jiwo on: «Toro lan kala ko faalad'aa, mi wadante.»

²³ O wadani mo ndee woondoore doo, o wi'i: «Kala ko torid'aa mi, mi wadante, hay si ko feccere laamateeri an ndin.»

²⁴ Kanko jiwo on o yalti, o landii yumma makko: «Ko hondun mi landotoo?»

Neene makko jaabii mo wi'i: «Ko hoore Yaayaa lootoowo maande tuubuubuyee on.»

²⁵ Kanko jiwo on o hawjiti kisan, o naati, o ari e lando on, o wi'i: «Mido faalaa yo a jonnann doo hoore Yaayaa lootoowo on kisan, hara hinde tumbaa e miran!»

²⁶ Onsay lando on aani, kono sabu woondooje makko den, e be o saatinnoo ben, tawi o faalaaka mo salanaade. ²⁷ O immini kisan suufaajo, o yamiri mo addoygol hoore Yaayaa nden. Suufaajo on yahi, tayoyi hoore Yaayaa nden ka kaso, ²⁸ o addi hoore nden e nder miran, o jonni jiwo on. Jiwo on kadi jonnoyi nde yumma mun. ²⁹ Bay wonii dun andike, taalibaabe Yaayaa ben ari, yetti furee makko on, be surroyi.

Fii no Iisaa Namminiri Yimbe Guluuje Njowo
(Mat. 14.13-21; Luk. 9.10-17; Yhn. 6.1-14)

³⁰ Sahaabaabe* ben mottondiri takko Iisaa, be sifanii mo ko be wadi kon fow e ko be janni kon. ³¹ Onsay o wi'i be: «Aree ka weddii, hara ko ka wuldini, fowtofon seeda.» Ko fii hari yimbe buy no wada yaha ara, tawi Iisaa e taalibaabe mun ben alaa hay feere no be paamira.

³² Onsay kambe tun be bakii e laana fii yahugol e nokkuure wulfinnde. ³³ Buy yi'i hibe yaha, anditi be. Yimbe ben ka ca'e fow dogi, aditoyii be ka be yahaynoo ton. ³⁴ Bay wonii kanko Iisaa o tippike ka laana, o yi'i jamaa duududo, o yurmaa be, ko fii hari hibe wa'i wa baali di alaa ngaynaako. Onsay o woni be e jannugol piiji duududi.

³⁵ Nde tawnoo pallal ngal poodike, taalibaabe makko ben badii mo wi'i: «Ndee nokkuure ko wulfinnde, awa kadi pallal ngal poodike. ³⁶ Accitee be, be yaha ka fulawaaji e ka kodooli kawtirdi e doo, be dabboya ko be paama.»

³⁷ Iisaa jaabii be wi'i: «Onon tigi okkoree be ko be paama.»

Kono be wi'i mo: «E hara men yahay, men soodoya bireedi yeru *dinaruui teemedde didi, men okkora be ko be paama?»

³⁸ Onsay o jaabii be, o wi'i: «Ko bireediije jelu mardon? Yahee ndaaroyon.» Be yahi, be humpitoyii, be ari, be wi'i mo: «Ko bireediije jowi e liyyi didi.»

³⁹ Onsay o yamiri be yo be jodfinir be fow mojobe mojobe ka hoore hudo hecco. ⁴⁰ Be jodfiniri be saffeeji saffeeji, di yimbe teemedere, e di yimbe cappande njowo. ⁴¹ O yetti bireediije den jowi e liyyi din didi, o banti gite den, o fewtini ka kammu, o du'ii. Onsay o tayiti bireedi on, o woni e jonnugol taalibaabe ben ko hewtina jamaa on. O senditi kadi liyyi din e hakkunde fow. ⁴² Fow paami haa haari. ⁴³ Be moofiti debbeeje sappoo e didi tew kunte bireedi e liyyi. ⁴⁴ Ben paamunoo be on bireedi hari ko be worbe guluuje njowo.

Fii no Iisaa Seppiri ka hoore Ndiyan
(Mat. 14.22-33; Yhn. 6.16-21)

⁴⁵ Bawto dun kisan, o yamiri taalibaabe makko ben yo be bako ka laana, be hikkoo yeeso makko, be lumba gada, telen Bayti-Sa'iida, e nder ko o yiltata jamaa on kon. ⁴⁶ Bay o waynondirii e mabbe, o yawi ka fello fii toragol Alla.

⁴⁷ Bay nibbii, tawi laana kan no ka tumbo weendu, kanko Iisaa tun himo ka leydi. ⁴⁸ O andi hibe e nder satteende fota e nder awyingol laakun kun, ko fii hari hibe tiindondiri e hendu ndun. Wa fewndo ka subaka, o sutori e mabbe, himo seppa ka hoore ndiyan, tawi himo faalaa be feyyitaade. ⁴⁹ Bay taalibaabe ben yi'ii himo seppa ka hoore ndiyan, be sikki ko mbeelu, be sonki, ⁵⁰ ko fii hari be fow be yi'ii mo, be hulii.

Iisaa wi'i be kisan: «Hoolee, ko min nii! Wota on hulu!» ⁵¹ Onsay o yawi ka laana takko maɓɓe, hendu ndun deyyiti. Be fow be ɗaldi fota, ⁵² ko fii hari be faamaali kaawake moyyo wadufɗo on ka bireediije, bay hari berde maɓɓe ɗen no uddi.

⁵³ Bay be gaynii lumbude weendu ndun, be hewtii Jaani-Saarata, be saani laana kan. ⁵⁴ Bay be tippike ka laana, yimbe ben anditi kisan Iisaa. ⁵⁵ Be dogi e diiwal ngal fow, be woni e addangol mo nawnube e hoore foggi-dimbordfi, kala ka andanoo himo ɗon. ⁵⁶ Kala ka o naatunoo, woni ka kofooli, woni ka ca'e maa ka fulawaaji, be addayno nawnube ben ka fottirde, be jeeja mo yo o newnan be tun be meema kombol dolokke makko on. Meemunooɓe ngol ben fow ndikki.

7

Fii Fariisiyaabe ben e Aadaaji mun ɗin

(Mat. 15.1-9)

¹ Onsay *Fariisiyaabe ben e wobbe e jannoobe fii Sariya on, iwranoobe Yerusalem, moobii takko Iisaa. ² Be yi'i wobbe e taalibaabe makko ben no naamira juude tuunude, e maanaa ɗe soodaaka. ³ (Tawi-le Fariisiyaabe ben e *Yahuudiyankabee ben fow naamataano si soodaaki haa laabi, ko fii hiibe jogitinoo naamuuji mawbe maɓɓe ben. ⁴ Si be iwtiino ka fottirde, be naamiino woo nde be labbinii. Hiibe joginoo kadi naamuuji buy ɗi be wadaynoo, wano lawyugol jardukoy koy e payande ɗen e miranji ɗin.)

⁵ Onsay Fariisiyaabe ben e jannoobe fii Sariya on landii mo kanko Iisaa, be wi'i: «Ko hondun haɗi taalibaabe maa ben jokka naamuuji mawbe ben? E ko fii hondun be naamata, hara be soodaaki?»

⁶ Iisaa jaabii be wi'i: «Isaaya* no haalunoo ko Alla longini mo fii mon moyya, yo faasiqiibe, wano windori non:

<Oo jamaa ko ka toni mun woni lan mawninde,
kono berde maɓɓe ɗen no wodɗondiri e an fota.

⁷ Ko e nder meere be woni lan rewude,
janndeeji ɗi be woni jannude ɗin
ko ɗi yimbe ben sinci.>^C

⁸ «Hidon tertaade yamirooje Alla ɗen, jogitoo naamuuji yimbe ben.»

⁹ O beyditi, o wi'i: «Hidon bugitoo few yamirooje Alla ɗen fii huutorgol naamuuji mon ɗin, ¹⁰ ko fii Muusaa no wi'i: <Teddin yumma maa e ben maa>, awa kadi: <on mo hudfi ben mun maa yumma mun donkinirte mayde.> ¹¹ Kono onon hidon wi'a godɗo no waawi wi'ude ben mun maa yumma mun: <Mi yefii Alla ko mi nafiraynoo on kon.> ¹² E nder wi'ugol mon ɗun, on accataa ontigi wadana ben mun maa yumma mun hay huunde han kadi. ¹³ Ko nii wondon mehindinirde daaluyee Alla on tippude e naamu mon mo sincanadon on. Hidon wada kadi piiji ɗuudufi goo nandufi e mun!»

Fii ko Tuuninta Nedɗo kon

(Mat. 15.10-20)

¹⁴ Iisaa nodditi kadi jamaa on, o wi'i be: «Hedee lan on fow, faamon. ¹⁵ Hay huunde alaa e kene naataynde e nedɗo, tuunina mo, kono ko ko yaltata e nedɗo kon tuuninta mo. ¹⁶ Mo no mari noppi nanirɗi yo nanu!»

¹⁷ Bay wonii o naatoyii e suudu ka wodɗitii jamaa on, taalibaabe makko ben landii mo fii ngal misal. ¹⁸ O wi'i be: «E jaka, onon kadi ko on be alaa faamu? E on andaa hay huunde alaa e kene naataynde e nedɗo,

waawaynde tuuninde mo? ¹⁹ Ko fii d̄un naatataa ka bernde makko, kono ko ka reedu makko yaarata, d̄un yaltinoyee ka baawo.» (Tawi ko o wi'i d̄on ko wonde jaameteeki d̄in fow no laabi.)

²⁰ O wi'i kadi: «Ko ko yaltata e ned̄fo kon woni ko tuuninta mo, ²¹ ko fii, ko e nder bernde ned̄fo miijooji bondi yaltata, kapun e cagayaagal e nguyka e waru-hoore e ²² jeeno e miile e hunyeendi e janfa e jiibaare e nawliigu e hoyre e mawnintinaare e njofoyaagal. ²³ Dii piiji bondi fow ko yaltaydi e nder ned̄fo, tuunina mo.»

Fii no Gomd̄inal Debbo Feniisiyankeejo Bangiri

(Mat. 15.21-28)

²⁴ Bay kanko Iisaa o iwii e nden nokkuure, o yahi e ndii leydi ndee saare Tiiri. O naati d̄on e suudu, tawi o yidaa hay gooto anda. Kono o waawaali suudaade, ²⁵ ko fii hari debbo mo tawata jinna no nangi bid̄fo mun jiwo, naniino fii makko kanko Iisaa no wowlee, o ari, o yani e ley koyde makko. ²⁶ Tawi on debbo ko *Gereekiyankeejo, mo iwdi mun woni Fenisii, d̄un ko e nder Sirii. O torii mo rad̄anagol mo jinnawii wongii e jiwo makko on ngin.

²⁷ Iisaa wi'i mo: «Accu taho faybe ben haara, ko fii moyyaa ka bireediije paykoy koy yettee, buganee bareeji d̄in.»

²⁸ Debbo on jaabii mo: «Hiiyii, Koochojo, kono hay bareeji wondi ka ley taabal d̄in jaamay ko paykoy koy samminta kon.»

²⁹ Onsay kanko Iisaa o wi'i mo: «Sabu ngol kongol, yahu, jinnawii ngin yaltii e jiwo maa on.»

³⁰ Bay wonii kanko debbo on o naatoyii ka suudu makko, o tawi bid̄fo makko jiwo on no waalii ka danki, awa kadi jinnawii ngin yaltii e makko.

Fii no Iisaa Selliniri Pahid̄fo-Mbobidi

³¹ Onsay Iisaa iwi e ndin leydi Tiiri, o tayiti leydi Siduuna ndin, o artiri *Dekapooli telen ka *Weendu Jaliilu. ³² Be addani mo pahid̄fo-mbobidi, be jeeji mo *fawugol juude d̄en e hoore on, sellina mo. ³³ O nabi mo sera, ka wod̄ditii jamaa on, o ukki kolli makko d̄in ka nder noppi nawnudo on, o tutti, o meemini d̄enngal on ngal. ³⁴ Onsay o banti gite makko d̄en, o fewtini ka kammu, o tayiti foofaango, o wi'i: «Efataa!» (Dun no firi: «Uddito!») ³⁵ Tun kisan noppi makko d̄in udditii, d̄enngal makko ngal kadi bowri, o woni e wowlugol no feewiri.

³⁶ Iisaa yamiri be wota be wowlan d̄un hay gooto, kono, ko no o had̄irnoo be woo, be burtiraynoo lollinirde. ³⁷ Be woni e nder njalaw tiid̄fo, be wi'i: «Ko o wadata kon fow ko ko moyyi. O naninay hay pahid̄ube ben, o wowlina kadi mbobid̄ube ben!»

8

Fii no Iisaa Namminiri Yimbe Guluuje Nayo

(Mat. 15.32-39)

¹ E d̄en balde d̄on, nde tawnoo jamaa moolanaado kadi no d̄on, awa kadi alaa ko be jaama, Iisaa noddi taalibaabe mun ben, o wi'i: ² «Oo jamaa no yurmammi, wonii nii balde tati hibe wondi e an, be alaa ko be jaama. ³ Si mi yiltii be ka maŋbe hibe weelaa, be lo'ay ka laawol, ko fii woŋbe e maŋbe ko ka wod̄di iwi.»

⁴ Kono taalibaabe makko ben jaabii mo, wi'i: «Ko honto men hebata bireedi e ndee nokkuure wulfinnde ko haarata bee?»

⁵ Iisaa landii be, wi'i: «Ko bireediije jelu mard̄on?»

Be jaabii mo, be wi'i: «Ko de jeed̄idi.»

⁶ Onsay o torii jamaa on joodagol ka leydi, o yetti bireediije den jeedifi. Bay o jarnii Alla, o tayiti, o jonni taalibaabe makko ben fii yo be hewtin jamaa on, kambe kadi be hewtini. ⁷ Tawi hibe marnoo kadi liyyi seeda. Dun kadi, bay Iisaa gaynii du'aade, o wi'i yo be hewtin be. ⁸ Be naami haa be haari, moobitaa debeeje jeedifi tew ko lutti. ⁹ Tawi ben ko wa be worbe guluuje nayo. Bawto d'un Iisaa yilti be. ¹⁰ Ontuma o bakodi e taalibaabe makko ben e laana ndiyan, o yahi e ndii leydi Dalmanuuta.^d

Fii no Iisaa Tororaa Hollugol Maande
(Mat. 16.1-4)

¹¹ Onsay *Fariisiyaabe ben ari, fudfii yeddondirde e Iisaa. Be landii mo fii ndarndagol mo, yo o hollu be maande iwrunde ka kammu. ¹² Iisaa tayiti foofaango tiidungo, o wi'i: «Ko fii hondun nguu jamaanu landorta maande? Ka haqiiqa mi andinii on, nguu jamaanu jonnetaake maande.» ¹³ Onsay o acci be d'on, o bakii kadi e laana fii lumbugol gada.

Fii <Lewen> Fariisiyaabe ben e mo Heroodu Land'o on
(Mat. 16.5-12)

¹⁴ Laatii taalibaabe ben yejjiti yettorde bireedi, tawi ko bireediwal gootal pet be mari ka nder laana. ¹⁵ Iisaa yamiri be d'undoo, o wi'i: «Reenee fota e lewen Fariisiyaabe ben e lewen *Heroodu on.»

¹⁶ Taalibaabe ben wi'indiri: «Ko o wi'iri d'un, ko fii en maraa bireedi.»

¹⁷ Iisaa andi ko be wi'i kon, o wi'i be: «Ko fii hondun wi'and'on ko bay on maraa bireedi? E on andaali, e on faamaali kadi? E hara berde mon den sattii? ¹⁸ Hidon jogii gite, e hara on yi'ataa? Hidon mari noppi, e hara on nanataa? ¹⁹ Fewndo mi tayiti bireediije den jowi fii yimbe ben guluuje njowo, e on anditaali ko debeeje jelu heewude tew kunte bireedi artirnodon?»

Be jaabii mo: «Ko de sappoo e d'idi.»

²⁰ «Bay kadi mi tayitii bireediije den jeedifi fii yimbe ben guluuje nayo, ko debeeje jelu tew kunte bireedi artirnodon?»

Be jaabii: «Ko de jeedifi.»

²¹ O wi'i be kadi: «Hara on faamaali haa jooni?»

Fii no Iisaa Wuntiniri Bundo goo Bayti-Sa'iida

²² Bawto d'un be yahi Bayti-Sa'iida. Be addani mo bundo, be jeeji mo yo o meemu mo fii yo o sellin mo. ²³ Onsay o jogii jungo bundo on, o nabi mo ka baawo hodo. O wadi tuuta ka gite on, o *fawi juude makko den e hoore makko, o landii mo, o wi'i: «Hida yi'ude goddun?»

²⁴ O banti gite den, o wi'i: «Mid'o haccaade yimbe, kono mid'o yiirude be wa ledde wonde yahude.»

²⁵ Iisaa waditi kadi juude den ka gite makko. Bundo on ndaari tenyini, o ndikki, o yi'i fow ko laabi. ²⁶ Onsay Iisaa immintini mo yo o hootu ka makko e hoore himo wi'a: «Wota a naatu ka hodo.»

Fii Qirritannde Petruusu nden
(Mat. 16.13-20; Luk. 9.18-21)

²⁷ Nde Iisaa naatunoo e kodooli Seezariiya-Filiipu d'in, o landii taalibaabe makko ben ngal landal doo, o wi'i: «E wi'i yimbe ben, ko hombo woni lan min?»

²⁸ Be jaabii mo: «Wobbe no wi'a ko onon woni Yaayaa lootaynoodo on, wobbe kadi no wi'a ko onon woni Iiliya, wobbe goo kadi no wi'a ko on goddo goo e annabaabe ben.»

^d 8:10 8.10 «Dalmanuuta» no wi'ee kadi «Magaduuna».

²⁹ O landii be kadi, o wi'i: «Onon non wi'ufon ko hombo woni lan min?» Petruusu jaabii mo, wi'i: «Ko onon woni *Almasiihu on!»

³⁰ Iisaa yamiri be, tentini, wota be wowlan hay gooto ko hombo woni mo.

Fii Tampereejii Iisaa d'in e Artugol makko ngol
(Mat. 16.21-28; Luk. 9.22-27)

³¹ Onsay o fufdii be jannude wonde bee *Bii-Aaden on tampa fota, awa kadi mawbe ben e hooreebe *yottinoobe sadaka ben haa nabani jannoobe fii Sariya on wikkoyto mo, o waree, o immintinoyee ka palaande tammere.

³² Tawi ko no laabiri o yewtata d'ii piiji. Petruusu pottini mo sera, o woni mo e felugol.

³³ Kono Iisaa yeyyitii, o ndaari taalibaabe makko ben, o feli Petruusu, o wi'i mo: «Yilto baawo an, yo Ibuliisa, ko fii miijooji maa d'in hinaa di Alla, kono ko di yimbe ben!»

³⁴ Onsay o noddi jamaa on e taalibaabe makko ben, o wi'i be: «Kala faalaado jokkude lan, yo o hayfintino, o yetta *leggal makko altindiraangal ngal,^d o jokkammi. ³⁵ Kala faalaado dandude ngurndan mun, dan hayriray mo, kono kala non mo ngurndan mun hayriraa sabu an min e Kibaaru Moyyo on, haray ontigi dandoyay dan. ³⁶ E ko nafa hondun woodani neddo hebugol aduna on fow, hayra wonkii mun kin? ³⁷ Maa ko hondun neddo ittata fii sottugol wonkii mun kin? ³⁸ Awa kadi, kala hersirdo lan, hersiri kongudi an d'in e hakkunde oo jamaa jinoowo wafa junuubi, Bii-Aaden on kadi hersiroyay mo tuma o ardoyi e mangural Ben makko ngal wondude e malaa'ikaabe laabu be ben.»

9

¹ O wi'i be kadi: «Ka haqiiqa mi andinii on, no woodi wobbe e mon onon wonbe doo ben, be maayataa ado be yi'ude *laamu Alla ngun no ardi e doole.»

Fii Waylannde Mbaadi Iisaa ndin
(Mat. 17.1-13; Luk. 9.28-36)

² Balde jeegoo bawto dun, Iisaa yetti Petruusu e Yaaquuba e Yuuhanna, o nabi be kambe tun e hoore fello toowungo. Mbaadi makko ndin waylii yeeso mabbe, ³ concii makko d'in jalbi. Hakkee ko di rawni alaa wuppoowo e hoore ndii leydi labbiniroowo non. ⁴ Iiliiya e Muusaa feenani be, be woni e yewtidugol e makko kanko Iisaa.

⁵ Onsay Petruusu yetti haala kan, o wi'i Iisaa: «Karamoko'en, no moyyi ka wonen doo. Darnen togooji tati, onon wonndu, Muusaa wonndu, Iiliiya kadi wonndu.» ⁶ (Tawi kanko Petruusu o andaa ko o woni wowlude, ko fii hari kambe tato kulol heewii e mabbe.)

⁷ Tun duulere ari buumi be. Onsay hawa yalti ka duulere, wi'i: «Oo doo ko Biddo an yidaado. Heditee mo!»

⁸ Tun taalibaabe ben ndaari binde don, be yi'itaali hay gooto, si hinaa kambe tun e Iisaa.

⁹ E nder ko be tippotoo kon ka fello, Iisaa yamiri be wota be wowlan hay gooto ko be yi'i kon, haa nde *Bii-Aaden on immintinaa e hakkunde maybe ben woo. ¹⁰ Be maanditii ngol kongol e nder yeddondirgol hakkunde mabbe, hiibe wi'a: «Ko hondun woni immitagol e hakkunde maybe ben?»

¹¹ Onsay taalibaabe ben landii mo, be wi'i: «Ko fii hondun jannoobe fii Sariya on ben wi'anta wonde ko Iiliiya haani arude taho?»

^d 8:34 8.34 «Yettugol leggal mun altindiraangal ngal» ko hebilagol jokkugol Iisaa haa maaya.

¹² O jaabii be, o wi'i: «Ko goonga Iliiya aray taho, wattitoo fow. Ko hondun windii fii Bii-Aaden on? Hinaa o tampay fota, o wikkee? ¹³ Kono mi andinii on Iliiya ariino, kono be wadiri mo no be faaliraa non, wano windori fii makko non.»

Fii no Iisaa Selliniri Jinnaado goo
(Mat. 17.14-21; Luk. 9.37-43)

¹⁴ Bay be hewtitii takko taalibaabe ben, be yi'i jamaa duudufudo e jannoo be fii Sariya on takko maabe no yeddondira e maabe. ¹⁵ No jamaa on yiirunoo Iisaa, be naldfi fota, be dogi fii hiwroyagol mo. ¹⁶ Kanko Iisaa o landii be, o wi'i: «Ko e hoore hondun wondon yeddondirde e maabe?»

¹⁷ Onsay gorko goo e nder jamaa on jaabii mo wi'i: «Karamoko'en, mi addanii on oo bidfo an gorko, mo jinnawii mbobindinayngii nangi. ¹⁸ Tuma ngii nangi mo woo, ngii libay mo ka leydi, o yaltina ngurda, o natindira piye den, o yooraa ken. Mi torike taalibaabe mon ben radagol ngii jinnawii, kono be waawaali.»

¹⁹ Iisaa jaabii be, wi'i: «Onon ko on jamaanu ngu gomdinaa. Ko haa honde tuma mi wondata e mon? E ko haa honde tuma mi muppantoo on? Addanee lan mo doo.»

²⁰ Onsay be addani mo mo. No paykun kun yiirunoo Iisaa, jinnawii ngin iirini kun, kun yani ka leydi, kun woni e tallagol, yaltina ngurda. ²¹ Onsay Iisaa landii ben paykun kun: «Ko gila honde tuma fun hewtitii kun?»

Ben makkun jaabii: «Ko gila e booboyaagal makko. ²² Awa kadi soono woo jinnawii ngin bugoto kun ka yiite e ka ndiyan fii mulugol kun. Kono si tawii hidon waawi godfun, yurmee men, wallon men!»

²³ Iisaa kadi wi'i mo: «Wi'udaa si mido waawi! Fow no newanii gomdindo!»

²⁴ Tun ben paykun kun ewnii, wi'i: «Midu gomdini! Kono wallitee lan ko fii gomdinal an ngal no njakkanimmi!»

²⁵ Bay Iisaa yi'ii jamaa on no dogaa, ara e maabe, onsay o tonjani jinnawii ngin, o wi'i: «Ko an, yo jinnawii mbobindinayngii, mi wi'ii ma yo a yaltu e makko, wota a naatitu e makko hande kadi!»

²⁶ Onsay ngii haaci, e hoore iiringol kun ko tiidfi, ngii yalti e makkun. Paykun kun wa'i wa maykun, haa duudufube wi'i: «Kun maayii!» ²⁷ Kono Iisaa jogii kun, immiini, kun darii.

²⁸ Bay wonii Iisaa naatii ka suudu, taalibaabe makko ben landii mo e gundoo, be wi'i: «Ko fii hondun menen men waawaali radaade ngii jinnawii?»

²⁹ O wi'i be: «Sifa ngii jinnawii, ko toragol Alla tun waawata ngii yaltinde.»

³⁰ Onsay be iwi fon, be tayitoyi Jaliilu. Tawi Iisaa faalaaka andee ko honto o woni, ³¹ ko fii hari himo jannude taalibaabe makko ben, o wi'a be: «Bii-Aaden on wattete e juude yimbe ben, be wara mo. Balde tati bawto maygol makko, o immitoo.» ³² Kono hari taalibaabe ben alaa faamude fin kongudi, awa kadi be huli landitagol mo di.

Fii Burdo Teddude on e Hakkunde Mabbe
(Mat. 18.1-5; Luk. 9.46-48)

³³ Onsay be hewti Kafernahuum. Bay be naatii ka suudu, Iisaa landii be, wi'i: «Ko e hoore hondun wonnofon yeddondirde ka laawol?» ³⁴ Kono be deyyi, ko fii hari ka laawol be yewtidii fii andugol ko hombo buri teddude.

³⁵ Onsay kanko Iisaa o joodfii, o noddii sappoo e didfoobe ben, o wi'i be: «Mo no faalaa wonude arano, o wonay sakkitoro e di fow, kurkaadu fow.»

³⁶ Onsay o yetti paykun, o jodɗini kun hakkunde maɓɓe. Bay o hirbiki kun, o wi'i be: ³⁷ «Kala jabuɗo paykun tosokun e innde an, haray ko min tigi o jabi. Awa-le kala jabuɗo lan, haray hinaa min tigi o jabi, kono ko Nuludo lan on.»

³⁸ Onsay Yuuhanna wi'i mo: «Karamoko'en, men yi'ii godɗo no radioo jinnaaji e innde mo'on. Men toɗani mo ɗun bay o wonda e amen fii jokkugol on.»

³⁹ Kono Iisaa wi'i: «Wota on toɗan mo ɗun. Ko fii hay gooto waawataa wadude kaawake moyyo e innde an, yiltoo kisan bawto ɗun, wowlammi ko boni. ⁴⁰ Ko fii kala mo wonaa gapo men, haray ko gido men. ⁴¹ Awa kadi, kala okkorɗo on ndiyan yareteedan e innde an min, fii ko on be *Almasihu on, ka haqiiqa mi andinii on o faɗataa mbarjaari makko ndin few.

⁴² «Kono on mo woni sabu feggingol gokkun e koy paykoy gomɗinkoy lan, haray ko buri mo moyyande ko kolmbireede tuntere hayre, o bugee ka baharu. ⁴³⁻⁴⁴ Si tawii jungo maa ngon wonay sabu haa feggodaa, haray tayu ngo. Ko fii no buru-maa moyyande ka naataa ka ngurndan, hara ko a taya-jungoojo, edii a jogaade juude ɗiɗi yahaa ka jahannama, ka yiite nge ɗaanotaako. ⁴⁵⁻⁴⁶ Si tawii-le koyngal maa ngal wonay sabu haa feggodaa, haray tayu ngal. Ko fii no buru-maa moyyande ka naataa ka ngurndan, hara ko a taya-koyngaljo, edii a jogaade koyde ɗiɗi, bugedaa ka jahannama. ⁴⁷ Si tawii-le yiitere maa nden wonay sabu haa feggodaa, haray awu nde. Ko fii no buru-maa moyyande ka naataa ka *laamateeri Alla hara ko mo a yiitere wootere, edii a jogaade gite ɗiɗi, bugedaa ka jahannama ⁴⁸ ka gildi maɓɓe ɗin maayataa ɗon e ka yiite ngen ɗaanotaako ɗon.

⁴⁹ «Ko fii kala nedɗo lensinirte yiite. ⁵⁰ Landan ko huunde moyyere, kono si dakamme majjan on iwii, haray ko honno dakamme majjan on wattirtee? Wadee landan e mon onon tigi, wondon e hoore buttu.»

10

Fii Sertigal Yettindirbe (Mat. 19.1-12; Luk. 16.18)

¹ Onsay Iisaa iwi ɗon, o ari ka seraaji diiwal Yahuuda gafa Yurdayniwol, jamaa on moobii kadi takko makko. Wano o woowiri non, o woni e jannugol be kadi.

² Onsay *Fariisiyaabe goo ɓadii mo fii ndarndagol mo, be wi'i: «E hara no daganii godɗo accitugol beyngu mun?»

³ O jaabii be, o wi'i: «Ko hondun Muusaa yamiri on?»

⁴ Fariisiyaabe ben wi'i: «Muusaa no newnani ontigi wadangol beyngu mun kaydi sertigal, accita mo.»

⁵ Iisaa kadi wi'i be: «Ko sabu cattal mon bernde ngal wadi si Muusaa windani on nden yamiroore. ⁶ Kono ka fudfoode, Alla tagii be, o wadi be gorko e debbo.

⁷ «Ko ɗun wadi si gorko selay ben mun e yumma mun, humoo e beyngu mun,

⁸ onsay kambe ɗiɗo be wona gooto.»^e

Dun haray hinaa be ɗiɗo hande kadi, kono ko gooto. ⁹ Awa wota godɗo sendindir ko Alla hawtindiri kon.»

¹⁰ Bay wonii be naatoyii ka suudu, taalibaabe ben landii mo kadi fii ɗun. ¹¹ O jaabii be, o wi'i: «Kala accitudo beyngu mun, yetti godɗo goo,

^e 10:8 10.8 Fud. 2.24

haray ontigi jeenii e telen-ma makko. ¹² Si debbo kadi seedii e moodi mun, yettoyaama ka godfo, haray on debbo kadi jeenii.»

Fii no Iisaa Du'orani Paykoy koy
(Mat. 19.13-15; Luk. 18.15-17)

¹³ Onsay yimbe ben addani mo paykoy fii yo o meemu koy, kono taalibaabe ben tojani ben. ¹⁴ Bay wonii Iisaa yi'ii d'fun, o tikki, o wi'i: «Accee paykoy koy ara e an, wota on haɗu koy, ko fii *laamu Alla ngun ko sifa makkoy wonani. ¹⁵ Ka haqiiqa mi andinii on, kala mo jabiraali laamu Alla ngun wa paykun, haray o naatataa ton few.» ¹⁶ Bawto d'fun o hirbii paykoy koy, o *fawi juude makko d'en e makkoy, o du'anii koy.

Fii Hooreejo Alduɗo on
(Mat. 19.16-30; Luk. 18.18-30)

¹⁷ Bay wonii Iisaa fokkitii, onsay godfo dogi, ari, jiccii yeeso makko. O landii mo, o wi'i: «Karamokoojo moyyo, hara ko hondun mi haani wafude fii yo mi heboy *ngurndan poomayankejan d'an?»

¹⁸ Onsay Iisaa jaabii mo, wi'i: «Ko fii hondun wi'irtaa mi moyyo? Hay gooto moyyaa si hinaa Alla Bajjo on. ¹⁹ Hid'a andi yamirooje d'en: d'un ko wota a ittu hoore, wota a jeenu, wota a wujju, wota a seedito fenaande, wota a janfo hay gooto, teddinaa kadi yumma maa e ben maa.»^f

²⁰ O jaabii, o wi'i: «Karamoko'en, mido wafude d'un fow gila e cukankaaku an.»

²¹ Bay Iisaa ndaaririi mo giggol, o wi'i mo: «No ɗakkan-maa fahin huunde wootere: yahu yeeyitaa kala ko jeyɗaa, okkaa miskinbe ben, d'un wonanoyte keyee ka kammuuli, onsay araa jokkaa mi.» ²² Bay on nanii d'in konguɗi, o jirbinii, o yahi himo aani, ko fii hari himo alɗi fota.

Fii Accube ko Jeyi kon fow, Jokki Iisaa

²³ Onsay kanko Iisaa o wi'i taalibaabe makko ben: «Emba no sattani jom jawle en ka be naata ka laamu Alla.»

²⁴ Taalibaabe ben ɗalɗi fii d'in yewtereje. Kanko Iisaa o fillitii kadi, o wi'i be: «Faybe an, emba naatugol ka laamu Alla no satti. ²⁵ No furi weebande ngelooba ka mba rewa e wuddere meselal edii ka jom jawle en naata ka laamu Alla.»

²⁶ Taalibaabe ben burti ɗalɗude kadi, be woni e wi'indirgol: «E hara ko hombo dandoytee?»

²⁷ Iisaa ndaari be, wi'i: «Dun waawantaako nedɗanke, kono Alla kan wonaa non, kala huunde no waawanoo mo.»

²⁸ Onsay Petruusu wi'i mo: «Awa e hino, men accii ko men jeyi kon fow, men jokkii on.»

²⁹ Iisaa jaabii, o wi'i: «Ka haqiiqa mi andinii on, kala accuɗo suudu mun ndun e musibbe mun ben e bandiraabe mun ben e yumma mun e ben mun e bibbe mun ben e gese mun d'en sabu innde an nden e Kibaaru Moyyo on, ³⁰ o heboyay ko furi d'un laabi teemedere: cuuɗi e musibbe e bandiraabe e neeniraabe e bibbe e gese e cukkeede ka aduna d'oo. Ka aduna aroyoowo o heboyay ngurndan poomayankejan. ³¹ Kono wonbe yeeso buy wontiroyay baawo, baawoobe ben wontiroya yeeso.»

Fii ko Saatii Heboyde Iisaa kon
(Mat. 20.17-19; Luk. 18.31-34)

³² Nde tawnoo hibe ka laawol fii yahugol Yerusalaam, Iisaa wonti yeeso maɓbe, taalibaabe ben ɗalɗi, jokkunoobe ben kadi huli. Iisaa pottini

^f 10:19 10.19 Egg. 20.12-16

sappoo e dīdoobe ben sera, o woni be e yewtugol ko heḥoyta mo kon.
³³ O wi'i be: «Awa hiden yahude Yerusalaam. Bii-Aaden* on wattete e juude hooreebe yottinoobe sadaka ben e jannooḥe fii Sariya on ben, be happana mo wareede, be watta mo e juude be wonaa Yahuudiyanke ben,
³⁴ ben jala mo, be tutta e hoore makko, be focca mo, onsay be wara mo. Balde tati ḥawto dūn o immitoo.»

Fii ko Yaaquuba e Yuuhanna Torii Iisaa kon
 (Mat. 20.20-28; Luk. 22.25-27)

³⁵ Onsay Yaaquuba e Yuuhanna, dūn ko bibbe Zabadii ben, badii Iisaa, be wi'i mo: «Karamoko'en meden faalaa yo on wadfan men ko men torotoo on kon.»

³⁶ O wi'i be: «Ko hondun faaladon yo mi wadfan on?»

³⁷ Be wi'i mo: «Ko yo on newnan men joodoyagol ka laamu mon darjinngu, goddo e amen wonira ka jaamo mon, oya on ka nano mon.»

³⁸ Kono Iisaa wi'i be: «On andaa ko wondon lan toraade. E hara on waaway yarirde jardukun tampere kun mi yarirta kun, maa looteede lootande tampere nde mi lootoytee nden?»

³⁹ Be jaabii: «Men waaway.»

Iisaa wi'i be kadi: «Ko goonga on yariray jardukun kun mi yarirta kun, e on lootete lootande tampere nde mi lootoytee nden. ⁴⁰ Kono fii joodoyagol ka jaamo an maa ka nano an, hinaa min yedata dūn: don no yedaa be fii mun ebbanaa ben.»

⁴¹ Bay beya taalibaabe sappo nanii dūn, be fudfdii seytinande Yaaquuba e Yuuhanna. ⁴² Onsay Iisaa noddi be, o wi'i: «Hidon andi bee be jogitorden wa hooreebe dīya leyyi no laamori dī doole, awa kadi lambe mabbe ben no feyyintini laamu ngun e hoore mabbe. ⁴³ Kono onon, wota on wa'u wa ben. Kala faalaado wonde tedduḥo e hakkunde mon, yo wonu kurkaadu mon. ⁴⁴ Awa kadi kala faalaado wonde yeesoojo e hakkunde mon, yo wonu maccuḥo fow, ⁴⁵ ko fii Bii-Aaden on ardaali fii kurkanegol, kono ko fii kurkanagol, okkitira ngurndan mun dan fii cottudi dūudube.»

Fii no Iisaa Wuntiniri Bundo Yeerikoo
 (Mat. 20.29-34; Luk. 18.35-43)

⁴⁶ Onsay be hewti Yeerikoo. Bay wonii kanko Iisaa e taalibaabe makko ben e jamaa dūududo on be yaltii dūn, tawi bundo torotoodo no wi'ee Bartimaawu, on ko biddo oo wi'eteedo Timaawu, no joodii ka sera laawol.

⁴⁷ O nani wonde ko Iisaa oo jeyaado Naasirata woni feyyude. Onsay o woni e ewnagol, wi'a: «Ko an yo Iisaa, bii Daawuuda, yurminan!»

⁴⁸ Duudube feli mo fii yo o fanku, kono o burti ewnaade, wi'a: «Ko an yo bii Daawuuda, yurminan!»

⁴⁹ Onsay Iisaa dartii, o wi'i: «Noddee mo!»

Be noddi bundo on, e hoore hibe wi'a mo: «Wakkilo, immoḥaa, himo noddude ma!» ⁵⁰ Bundo on kadi bugii dolokke mun on, immii tinna, o ari e Iisaa.

⁵¹ Onsay Iisaa jaabii mo, wi'i: «Ko hondun faaladfaa yo mi wadane?»

Kanko bundo on o wi'i mo: «Karamoko'en, ko yo mi hettu giide an den.»

⁵² Iisaa wi'i mo kadi: «Yahu, gomdinal maa ngal hisinii ma.» Don kisan o wunti, o woni e jokkugol Iisaa e yaadu ndun.

11

Fii Naatugol Iisaa Yerusalaam
 (Mat. 21.1-11; Luk. 19.28-40; Yhn. 12.12-19)

¹ Bay wonii be badike Yerusalaam haa be hewtii Bayti-Faazii e *Betanii, dfun ko takko Fello *Zaytuuni ngon, kanko Iisaa o nuli taalibaabe makko dido, ² o wi'i be: «Yahee e ngoo hodo wongo yeeso mon doo. No naatirdon e maggo on taway don mbabun kun godfo waddaaki haa hande no humii don. Hunton kun, addon. ³ Si godfo aru on e landaade: <Ko hondun wadanton dun?>, on wi'ay mo: <Ko haaju Koohoojo on yani e makkun. O artiray kun ko neebaa.> »

⁴ Onsay be yahi, be tawi mbabun no humii ka yaasi e binde dambugal ka datal, be hunti kun. ⁵ Wobbe e wonnoobe don ben wi'i be: «Ko hondun wadi si hidon huntude mbabun kun?» ⁶ Be jaabori no Iisaa wiirunoo be non. Onsay be acci be yahi. ⁷ Be addani Iisaa mbabun kun. Be ndadani mo concii mabbe din e hoore makkun. Iisaa joodii e hoore makkun. ⁸ Yimbe buy ndadani mo concii mun din ka laawol, wobbe caldi di be saltii ka buruure din. ⁹ Tawi hikkornoobe yeeso makko ben e iwtirnoobe baawo ben no ewnaade wi'a:

«*Hosannaa!

Yo barki wonan oo wondo arude e innde Joomiraado on!

¹⁰ Barki wonanii nguu laamu wongu arude,
dfun ko nguu laamu ben men Daawuuda!
Darja burdo toowude wonanii ma!»g

¹¹ Bay Iisaa naatii Yerusalaam, o yahi ka *juulirde mawnde, o taskii fow. Nde tawnoo nibbii, o yahi Betanii kanko e sappoo e didoobe ben.

Fii no Iisaa Hudiri Yibbehi (Mat. 21.18-19)

¹² Bimbi nden pande, ko be yaltata Betanii, kanko Iisaa o weelaa. ¹³ O haynii yibbehi maruki haako ka wodditii. O yahi ndaarugol si o taway ton godfun. Bay o badike o tawi ko haako tun, ko fii hari hinaa dabbunde yibbe. ¹⁴ Onsay o wi'i ki: «Wota godfo naamitu hande kadi bibbe maa ben.» Taalibaabe makko ben nani ko o wi'i kon.

Fii no Iisaa Radori Yeeyoobe ben ka Juulirde Mawnde (Mat. 21.12-17; Luk. 19.45-48; Yhn. 2.13-16)

¹⁵ Bay be hewtii Yerusalaam, Iisaa naatiri ka dingiral juulirde mawnde, o woni e radagol yeeyaynoobe ben e soodaynoobe ben ka juulirde. O wayliti taabe wadaynoobe sensa-sensita ben e julle yeeyaynoobe gabooji ben. ¹⁶ Tawi o jabataa hay gooto nabora godfun ka nder dingiral juulirde, ¹⁷ e hoore himo jannaynoo be, wi'a: «Hinaa no windii: <Suudu an ndun innoyte suudu torordu ndu leyyi din fow torotoo Alla e mun?>h Kono onon on wattii ndu fammeere wuybe!»i

¹⁸ Kono bay hooreebe *yottinoobe sadaka ben e jannoobe fii Sariya on nanii dun, be woni e dabbugol feere no be sahinbinira mo. Kono tawi hibe huli mo, ko fii hari jamaa on fow no njaldidi e ko o jannata kon. ¹⁹ Bay nibbii, Iisaa e taalibaabe mun ben yalti ka saare.

Jannde fii Yibbehi kin (Mat. 21.20-22)

²⁰ Wa ko be feyyata bimbi, taalibaabe ben yi'i kiya yibbehi no yoori haa ka dadi. ²¹ Onsay Petruusu anditi ko feyyi kon. O wi'i Iisaa: «Karamoko'en, ndaaree! Yibbehi ki hudunodon kin yoorii!»

²² Iisaa yetti haala kan, wi'i be: «Gomdinee Alla! ²³ Ko fii, ka haqiiqa mi andinii on, si godfo wi'u ngoo fello yo ngo boro doo, ngo yaha ka

baharu, hara o sikkitaaki ka bernde makko, hara himo gomdini ko o wi'i kon wad'ay, d'un wad'ante mo. ²⁴ Ko d'un wad'i si mi wi'ay on, kala ko landifon e nder toragol Alla, hoolee on hendike d'un, d'un wad'ante on. ²⁵ Nde hid'fon toroo Alla, hara hid'fon seytinani god'fo, yaafee mo, fii no Ben mon Wondo ka kammu on yaaforana on onon kadi bonnereeeji mon d'in. ²⁶ Kono si on yaafanaaki be, haray Ben mon Wondo ka kammu on kapun kadi yaafantaako on bonnereeeji mon d'in.»

Lande fii Bawgal Iisaa ngal
(Mat. 21.23-27; Luk. 20.1-8)

²⁷ Be yilitii kadi Yerusalaam. E nder ko Iisaa jindata kon ka nder juulirde mawnde, hooreebe yottinoobe sadaka ben e jannoo'be fii Sariya on wondude e maw'be ben ari e makko. ²⁸ Be wi'i mo: «Ko e ley kongol hombo wondaa wad'ude d'un e ko e ley kongol hombo wondaa fii ko wondaa wad'ude koo?»

²⁹ Iisaa jaabii be, wi'i: «Min kadi mi landoto on huunde wootere. Si on jaabike lan, onsay mi yeetoto on ko e ley kongol hombo mi woni wad'irde d'un. ³⁰ E hara lootugol ko Yaayaa lootaynoo yimbe ben kon, ko honto iwri: ko ka arsi, kaa ko e ned'danke? Jaabee lan.»

³¹ Kono be wi'indiri: «Si en jaabike mo ko ka arsi iwri, o wi'ay en ko hondun had'unoo gomdinen mo? ³² Si en jaabike mo-le ko e ned'danke d'un iwri.» (E hin-le hibe huli jamaa on, ko fii fow no jogori Yaayaa wa annabaajo tigi.) ³³ Onsay be jaabii Iisaa: «Men andaa.»

Kanko kadi o wi'i be: «Min kadi mi wowlantaa on ko e ley kongol hombo mi woni wad'irde d'un.»

12

Misal Yettaangal e Halfinaabe Tutateeri Wiiju
(Mat. 21.33-46; Luk. 20.9-19)

¹ Bawto d'un Iisaa woni kadi yewtirgol be mise, o wi'i be: «God'fo tutuno *wiiju, o howi tutateeri ndin, o jasi ngayka fii ka wiiju on oyyee, o wad'i bente ka reenoowo on wona, o halfini ndi remoo'be wiiju ben, o yahi safaari. ² Bay saa'i sonitugol wiiju on hewtii, o immini kurkaadu makko haa e remoo'be wiiju ben fii yo ben jonnann mo bib'be wiiju gebal makko ngal. ³ Kono ben hendii mo piyi, be immintini mo juude mehe. ⁴ O immini kurkaadu makko goo kadi, be piyi ondon kadi e hoore, be hersini. ⁵ O immini kadi tammo, be wari on. E duudu'be be o imminnoo piyaa, wob'be waraa.

⁶ «Tawi ko bid'fo makko yid'aado on tun o luttirnoo. Ka sakkitorun o immini mo haa e mab'be, himo wi'a: <Be teddinay bid'fo an on.>

⁷ «Kono kambe remoo'be wiiju ben be haldi: <Bay ko oo woni ronoowo on, waren mo, d'un ndondi ndin wontanay en!> ⁸ Onsay be nangi mo, be wari, be bugii ka baawo tutateeri wiiju.»

⁹ Iisaa wi'i kadi: «Jooni non, hara ko hondun jom ndin tutateeri wiiju wadata ben? On aray, re'a ben remoo'be wiiju, o jonna tutateeri ndin wob'be goo.» ¹⁰ Onsay Iisaa wi'i be kadi: «E hara on jangaali ko bindi d'in wi'i kon? Ko fii hid'i wi'i wonde:

<Hayre nde mahoo'be ben hawkunoo nden
wontii hittunde ka sob'undu.

¹¹ Dun ko e Joomiraado on iwri,
d'un no hawnii e gite men!> »j

¹² Bay be faamii wonde ko fii maɓɓe Iisaa waɗani ngal misal, be woni e ɗabbugol feere no be nangira mo, kono hari hiɓe huli jamaa on. Onsay be acci mo ɗon, be yahi.

Fii no Iisaa Ndarndoraa fii Yobugol Sagalle

(Mat. 22.15-22; Luk. 20.20-26)

¹³ Onsay be immiini e Iisaa *Fariisiyaabe goo e yimɓe Heroodu goo fii ko nangira mo konguɗi makko ɗin. ¹⁴ Ben ari, wi'i mo: «Karamoko'en meɗen andi ko on nundube, awa kadi on denyotaako hay gooto, ko fii on burdindinaa yimɓe ben, hiɗon jannirde laawol Alla ngol goonga. E hara no haani ka men yoba lando mawɗo Roomu on sagalle, kaa haanaa? Meɗen haani yobude kaa men haanaa yobude?»

¹⁵ Nde tawnoo Iisaa no andi faasiqiyaagal maɓɓe ngal, o jaabii be, o wi'i: «Ko fii hondun ndarndorton mi? Addanee lan *dinaruuru, mi ndaara.»

¹⁶ Be addi wooturu. Iisaa landii be wi'i: «Ko nandolla hombo e bindi hombo woni e mayru?»

Be jaabii: «Ko lando mawɗo Roomu on.»

¹⁷ Onsay o wi'i be: «Jonnitee lando mawɗo Roomu on ko makko kon, jonniton Alla kadi ko mun kon.» Be ɗalɗi e makko.

Fii Sadduusiyaabe ben e Ummutal ngal

(Mat. 22.23-33; Luk. 20.27-40)

¹⁸ Sadduusiyaabe*, wi'ube wonde ummutal alaa ben, ari landii Iisaa, be wi'i mo: ¹⁹ «Karamoko'en, e hino ko Muusaa wi'i men kon: Si godɗo maayii accii ɓeyngu e ɓaawo ɓiɗɗo, haray miɗɗiraawo on mayɗo no haani yettude on keynguujoo mo o acci fii no o hebirana on kotiraawo makko jurriya. ²⁰ Tawa non ben ɓiɓɓe ko be njeedɗo. Arano on jombii, maayii, accaali jurriya. ²¹ Dimmo on kadi yettii on keynguujoo, maayii, accaali jurriya. Tammo on kadi wano non. ²² Tawii hay gooto e ben njeedɗo accaali jurriya. Bay feyyii e maɓɓe be fow, debbo on kadi maayii. ²³ Bay hari ben njeedɗoo non resii on debbo, ko hombo e ben on debbo wontanoyta ka ummutal?»

²⁴ Iisaa jaabii be, wi'i: «E hino ko waɗi kon si hiɗon e nder palji, ko fii on alaa faamude bindi ɗin, on alaa faamude kadi bawgal Alla ngal.

²⁵ Ko fii ka ummutal, worɓe ben resataa, rewɓe ben kadi resetaake, kono be wa'ay wa malaa'ikaabe ben ka kammuuli. ²⁶ E on jangaali ka deftere Muusaa fii mayɓe ben kan e ummutal maɓɓe ngal, ko Alla daalani mo kon ka binde pitahun, wonde: «Ko min woni Alla Ibraahiima e Alla Issaaqa e Alla Yaaquuba?»^k ²⁷ Awa Alla wonaa Alla mayɓe ben kono ko o Alla wurɓe ben. Awa on faljii few!»

Fii Yamirooje Burɗe Mawnude ɗen

(Mat. 22.34-40; Luk. 10.25-28)

²⁸ Godɗo e jannoobe fii Sariya on ben, bay nanii ko be yewtidi kon, o ndarii kadi o tawii Iisaa jaaborii no moyyiri, o ɓadii, o landii mo: «E nder yamirooje ɗen fow ko hondun adii?»

²⁹ Iisaa jaabii, wi'i: «E hino ko adii kon: «Heditee yo *Banii-Isra'iila'en, Alla Joomiraado men on ko Joomiraado gooto, ³⁰ awa kadi yo a yidir Alla Joomiraado maa on bernde maa nden fow e wonkii maa kin fow e hakkil maa kin fow e doole maa ɗen fow.»^m ³¹ E hino ko hikki ɗon kon: «Yo a yidir jokondo maa on wano yidirdaa hoore maa non. Yamirooje goo burɗe dee mawnude alaa.»ⁿ

³² On jannoowo fii Sariya on wi'i mo: «Moyyii, yo karamoko'en, on wowlii goonga wi'ugol Alla ko Bajjo, godfo goo kadi alaa ko wonaa kanko, ³³ yidira mo bernde mun nden fow e hakkil mun kin fow e doole mun den fow, e yidirgol jokondo mun wa hoore mun, dun no buri sadakaaji sunneteedi din fow e diya sadakaaji fow.»

³⁴ Bay Iisaa ndaarii tawii o jaaborii hakkil, o wi'i mo: «A wodfondiraa e *laamu Alla ngun.» Bawto dun hay gooto suusaali mo landaade.

Fii Hakkunde Almasiihu on e Daawuuda
(Mat. 22.41-46; Luk. 20.41-44)

³⁵ Wa fewndo ko Iisaa jannata ka *juulirde mawnde, o wi'i: «Ko honno jannoobe fii Sariya on ben waawiri wi'ude wonde *Almasiihu on ko jurriya Daawuuda? ³⁶ E hin-le, immorde e *Ruuhu Seniido on, Daawuuda tigi no wi'i:

«Joomiraado on daalani Joomi an on:

Joodor ka sengo an jaamo,

haa mi wada aybe maa ben ka ley teppe maa.»^p

³⁷ «Daawuuda tigi wi'ii Almasiihu on «Joomi», haray ko honno non Almasiihu on woniri jurriya makko?»

Tawi jamaa duudufo no hedii mo e nder weltaare.

³⁸ O wi'i be e nder ko o waajotoo kon: «Reenee e bee jannoobe fii Sariya on, dun ko bee yidube jindidugol e dolokkaaji njani, yidi hiwreede ka fottirde, ³⁹ yidi saffawol aranol ngol ka juulirde, yidi ndadfulu arane den ka nafagol. ⁴⁰ Hibe jatta galleeji keynguube, hibe junna julde mabbe fii yiingo. Awa ben heboyay naawooje burde sattude.»

Fii Sadaka mo Keynguujjo on Itti on
(Luk. 21.1-4)

⁴¹ Onsay Iisaa joodii ka yeeso arkawal sadaka, o woni e ndaarugol wadaynoobe ton kaalisi ben. Aldube buy wadi ton kaalisi duudufo. ⁴² O yi'i kadi keynguujjo baaso no liba ton tammahoy didoy, fotaykoy e peccun gootun si mbuudu feccaama nay. ⁴³ Onsay kanko Iisaa o noddi taalibaabe makko ben, o wi'i be: «Ka haqiiqa mi andinii on, ko oo keynguujjo baaso itti kon no buri ko beya fow itti kon wadi ka arkawal sadaka. ⁴⁴ Ko fii beya fow ko ko burtani dun kon be wadi, kono kanko keynguujjo on e waasidude, ko ko o mari kon fow fii ko o wuurira o wadoyi ton.»

13

Maandeeji fii Artoygol Iisaa Almasiihu on
(Mat. 24.1-2; Luk. 21.5-6)

¹ Wa fewndo ko Iisaa iwata ka *juulirde mawnde, godfo e taalibaabe makko ben wi'i mo: «Karamoko'en, ndaaree kaaye labaade e darnoodi fotundi!»

² Iisaa jaabii mo, wi'i: «A yi'ii ndii darnoodi mawndi? Hay hayre e hoore hayre luttoytaa doo ko lancaaka.»

³ Onsay o joodoyii ka Fello *Zaytuuni yeeso juulirde nden. Onsay Petruusu e Yaaquuba e Yuuhanna e Andaraawu landii mo e gundoo, ⁴ be wi'i: «Yeeto men ko honde tuma dun wadoyta, e ko hondun wonoyta maande laatagol dun fow?»

⁵ Onsay Iisaa wi'i be: «Reenee fii wota hay gooto faljin on, ⁶ ko fii buy aroyay baarora innde an nden, hara no wi'a ko kapun woni *Almasiihu on. Awa ben faljinoyay yimbe duudufo. ⁷ Awa kadi, nde nanoydon fii hareeji

no wowlee woo, e haalaaji fii gereegi, haray wota on hulu, ko fii bee d'un wada, kono hinaa d'on wonata lannoode nden. ⁸ Hareegi kadi wadoyay hakkunde leyyi d'in. Laamateeriiji d'in kadi immondirana, dimbande leydi wadira e nokkeeli goo, heegegi kadi wada. Ko d'un wonata fudfoode sattendeeji nanditaydi e muuseendi n'ata d'in.

⁹ «Awa reenee hoore mon, ko fii be naboyay on ka jaawirdi, be foccoya on ka juulirde, nabe don ka yeesoobe ben e ka lambe ben sabu an, fii ko wonana be seedee. ¹⁰ Kono ko adii kon bee Kibaaru Moyyo on feppinane leyyi d'in fow. ¹¹ Kono tuma be nabi on fii wattugol on e joge, wota on jiboyo ko wi'on. Kono wowlee ko longinadon e on saa'i don kon tigi. Ko fii haray hinaa onon woni wowlude, kono ko *Ruuhu Seniido on. ¹² Ko fii godfo yettoyay musidfo mun, watta mo e joge fii yo o ware, baabaajo kadi warra non bidfo mun. Faybe ben kadi hawtanoyoo mawbe mun ben, be wona sabu haa be waree. ¹³ Fow apoyay on sabu innde an nden. Kono mo nappike d'un haa ka lannoode, o dandoyte.

¹⁴ «Nde yi'udon huunde harmunde caabinaynde nden daakike ka nde haanaa wonude don woo,] (haray yo jangoowo on faamu), onsay yo hodube ka diwal Yahuuda ben dogir ka pelle. ¹⁵ On wondo ka fowtorde hoore suudu mun wota tippano godfun ka nder suudu. ¹⁶ On wondo kadi ka ngesa wota yiltito fii yettugol dolokke mun on. ¹⁷ E nder den balde don, bone wonanay sowiibe ben e muyninaybe ben. ¹⁸ Awa toree fii wota d'un ardu ndungu. ¹⁹ Ko fii satteende waday e den palaade nde sifa mun wadaali haa hande, gila ka fudfoode aduna mo Alla tagi, e nde furi mun waditataa han kadi. ²⁰ Si tawno Joomiraado on rabbindinaano den palaade, hay gooto dadataano, kono o rabbindinay de sabu subaabe be o subii ben.

²¹ «Awa si godfo aru on e wi'oyde wonde: <Almasiihu on no d'oo!> maa <himo daa!>, wota on hoolo mo. ²² Ko fii waditiibe almasiihu e waditiibe annaba feenoyay, be wadoya maandeeji e kaawakeegi fii no be faljinira hay subaabe ben, si no gasaynoo. ²³ Awa reenee, ko fii mi *hiitanike on fii d'un fow.»

Fii Ardu Bii-Aaden on, d'un ko Iisaa
(Mat. 24.29-31; Luk. 21.25-28)

²⁴ «Kono e den palaade, bawto nden satteende, <Naange ngen nibbitay, tawa lewru ndun jalbataa, ²⁵ koode den ka kammu kadi yana, ko tiidi kon ka kammu kadi dimboyoo.>P

²⁶ «Ontuma non *Bii-Aaden on yi'oyte, no ara e duule, hara himo arda e bawgal mawngal e mangural. ²⁷ Onsay o nuloya malaa'ikaabe makko ben, o mooba subaabe makko ben gila funnaange hebi hirnaange e gila nano hebi jaamo, gila ka leydi haa ka kattudi kammuuli.

²⁸ «Yo misal yibbehi kin wonan on gandal. Nde caldi makki on heccidiri, di wiliti, on andanay hoore mon wonde setto ngon badike. ²⁹ Ko wano non kadi, no yiirudon d'ii piiji no wada woo, haray andee wonde *Bii-Aaden on badike ka dambugal. ³⁰ Ka haqiiqa mi andinii on, d'un fow waday ado nguu jamaanu feyyude. ³¹ Kammu ngun e leydi ndin feyyay, kono min kongudi an d'in feyyataa.

³² «Kono hay gooto andaa fii nden palaande e on saa'i, hinaa hay malaa'ikaabe ben ka kammuuli, hinaa hay Bidfo on, kono ko Baabaajo on tun andi fii nden palaande e on saa'i. ³³ Awa reenee, wattanon yiila! Ko fii on andaa nde on saa'i wonata. ³⁴ Dun no wa'i wa nedfo wondo

yahude safaari, acca suudu mun, o halfina mo kala e kurkaaduube makko ben golle mun, o yamira wondo ka dambugal on aynugol. ³⁵ Awa, wattanee yiila, ko fii on andaa nde jom suudu ndun artata, si ko kiikiide, maa si ko tumbere jemma, maa si ko nde ndonto no yogga, maa si ko bimbi. ³⁶ Hulee wota o aru cuppet, o tawa hidon d'aanii. ³⁷ Ko mi wowlani on kon, ko fow mi wowlani: wattanee yiila!»

14

Fii no Hooreebe Diina ben Haldiri Janfagol Iisaa

(*Mat. 26.1-5; Luk. 22.1-2; Yhn. 11.45-53*)

¹ Tawi, si balde d'idi feyyii, *Juldeere Yawtaneede nden e *Juldeere Bireedi de Aldaa e Lewen den waday.¶ Tawi hooreebe yottinoobe sadaka ben e jannoobe fii Sariya on ben no d'abbaynoo ko honno be nangirta Iisaa yoyre, be wara mo. ² Tawi hiibe wi'a: «Hinaa ka fewndo juldeere, fii wota murtaldu wadu e hakkunde jamaa on.»

Fii no Debbo Juuriri Nebban ka hoore Iisaa

(*Mat. 26.6-13; Yhn. 12.1-8*)

³ Nde tawnoo Iisaa no ka saare *Betanii ka suudu Sim'uunu oo nawnunoodo damajan, wa fewndo ko o joodii fii nafagol, debbo naati. Tawi on debbo no jogii tindohun hayre daneere tew angiri laabundi, satta-cogguuri, no wi'ee <naar>. On debbo fusi tindohun kun, o juuri angiri ndin ka hoore Iisaa.

⁴ Wobbe e taalibaabe ben seytini, be wi'indiri: «Ko hondun woni nafa bonnugol ndii angiri? ⁵ Ko fii en waawayno ndi yeeyude buri *dinaruuji teemedde tati, okken miskinbe ben!» Onsay be feli debbo on.

⁶ Kono Iisaa wi'i: «Tertee mo! Ko fii hondun sattinanton mo? Ko kuugal moyyal o wadanimmi. ⁷ Miskinbe ben kan, hidon wondi e mabbe soono woo, on waaway be wadande ko moyyi nde faaladon woo, kono min, on wondataa e an soono woo. ⁸ Kanko debbo on o wadii ko o waawi kon: o urnii bandu an ndun ado ndu surreede. ⁹ Ka haqiiqa mi andinii on, kala ka oo Kibaaru Moyyo feppinaa e aduna on, fii koo ko oo debbo wadi kadi sifete, o anditane.»

Fii no Yudaasi Janfori Iisaa

(*Mat. 26.14-16; Luk. 22.3-6*)

¹⁰ Onsay goddo e *sahaabaabe Iisaa ben sappoo e dido, d'un ko Yudaasi Iskariiyu, yahi tawoyi hooreebe yottinoobe sadaka ben, fii no o wattira Iisaa e juude mabbe. ¹¹ Be hedii mo, be weltori d'un, be fodi mo yeenugol mo kaalisi. Onsay, kanko Yudaasi, o woni e d'abbugol feere no o wattira Iisaa e juude mabbe.

Fii Nafakka Juldeere Yawtaneede nden

(*Mat. 26.17-29; Luk. 22.7-23; Yhn. 13.21-30*)

¹² Ka pallal aranal Juldeere Bireedi de Aldaa e Lewen den, d'un ko pande baalun kun hirsetee, taalibaabe Iisaa ben wi'i mo: «Ko honto faaladon yo men moyyanoy on nafakka Juldeere Yawtaneede nden?»

¹³ Onsay o immini dido e taalibaabe makko ben, o wi'i be: «Yahee ka saare. On fottay e gorko rondiido loonde ndiyan, on jokkay mo. ¹⁴ Ka o naatiri woo, on wi'ay jom ndun suudu: <Karamoko'en wi'ii men yo men lando on ko honto be weerata, be nafoda e taalibaabe mabbe ben nafakka

Juldeere Yawtaneede nden?»¹⁵ Ontuma o hollay on konkooru njanndu, weyyitaandu wertaa, ka koore dow. Ko don moyyinton.»

¹⁶ Bay taalibaabe ben yahii, be hewtoyii ka saare, be tawroyi no o haalirannoo be non, be moyyini nafakka juldeere nden.

¹⁷ Bay nibbii, kanko Iisaa o ardi e sappoo e didoobe ben. ¹⁸ Wa fewndo ko be joodii, hibe nafaade, kanko Iisaa o wi'i be: «Ka haqiiqa mi andinii on, goddo e mon, mo mi woni hawtidude, janfoto lan.»

¹⁹ Onsay be fuddii aanude fota, mo bee e mabbe woni e wi'ugol mo: «E hara ko min?»

²⁰ O jaabii be, o wi'i: «Ko goddo e onon sappoo e didoobe ben, dun ko on mo mi yollidi jungo e miran gooto. ²¹ Awa *Bii-Aaden on no yahude wano fii makko windori non, kono bone wonanii on janfotoodo Bii-Aaden on! Ko burnoo moyyande on neddo ko si o jibinanooka!»

²² E nder ko be naamata kon, Iisaa yetti bireedi. Bay o gaynii du'aade, o tayiti, o jonni be, e hoore himo wi'a: «Jabee naamon, dundoo ko bandu an ndun nii.»

²³ O yetti kadi jardukun wadorkun njaram, o jarni Alla, o jonni be, be fow be yari. ²⁴ O wi'i be kadi: «Dundoo ko yiiyan an dan nii, yiiyan *ahadi hibboyteedan fii duuduube. ²⁵ Ko fii ka haqiiqa mi andinii on, mi yaritataa hande kadi njaram bibbe *wiipuu haa jande mi yaritoyta njaram wiipuu kesan ka *laamateeri Alla.»

²⁶ Bay wonii be beytii beyti Zabuura, be yahi ka Fello *Zaytuuni.

Fii no Iisaa Hiitori fii Yeddanne Petruusu nden

(Mat. 26.31-35; Luk. 22.31-34; Yhn. 13.36-38)

²⁷ Onsay Iisaa wi'i be: «On fow on selay lan, ko fii no windii: <Mi waray ngaynaako on, wuro baali ngon saakoo.>^r ²⁸ Kono tuma mi immintinaa, mi hikkanto on yeeso, tawoyon mi Jaliilu.»

²⁹ Petruusu wi'i mo: «Hay si fow selay on, min dun wonantaa lan!»

³⁰ Onsay Iisaa jaabii mo, wi'i: «Ka haqiiqa mi andinii ma, hande e oo jemma tigi, ado ndonto yoggude laabi didi, haray a yeddii fii an laabi tati.»

³¹ Kono Petruusu tentini fota, o wi'i: «Hay si tawii bee mi maayida e mon, mi yeddataa fii mon few!» Beya fow kadi wi'iri non.

Fii no Iisaa Torori Alla ka wi'etee don Jatsaymaani

(Mat. 26.36-46; Luk. 22.39-46)

³² Bawto dun be yahi e ndee nokkuure wi'eteende *Jatsaymaani. Kanko Iisaa o wi'i taalibaabe makko ben: «Joodee doo haa mi toroyoo.» ³³ O nabori Petruusu e Yaaquuba e Yuuhanna. Onsay, o fuddii hebude annde e sokola, ³⁴ o wi'i be: «Wonkii an kin no aani haa e mayde. Wonee doo, hiiren.»

³⁵ O yahi yeeso seeda, o sujji, o torii, o wi'i: «Si no gasa yo oo saa'i yawtan.» ³⁶ O wi'i kadi: «Abba*, Baaba an, hidfa waawi kala huunde. Yo kun jardukun tampere pottito lan. Kono non wota faale an on wadu, kono yo faale maa on wadu.»

³⁷ O artoyi e taalibaabe ben, o tawi be daanike. O wi'i Petruusu: «Sim'uunu, a daanike? Jaka a waawaali hiirude hay saa'i gooto? ³⁸ Hiiree torodon fii wota on naatu e jarrabi. Wonkii kin no yidi wadugol ko moyyi, kono bandu ndun no lo'i.»

³⁹ O wofditii be kadi d'immun, o torii, o fillitii diya kongudfi. ⁴⁰ O artoyi kadi, o tawi be d'aanike, ko fii hari gite mabbe den teddi. Tawi be andaa ko be wi'a mo.

⁴¹ O artoyi tammun, o wi'i be: «E on d'aani kadi, fowtidon? Jooni yonii, saa'i on hewtii. Awa Bii-Aaden on no watteede e juude junuubanke'en.

⁴² Immee mahen, ko fii wondo janfaade lan on badike!»

Fii no Iisaa Nangiraa

(Mat. 26.47-56; Luk. 22.47-53; Yhn. 18.3-12)

⁴³ E nder ko o yewtata kon, hawrondiri Yudaasi, tawdaado e sappoo e d'ifoobe ben, hewtidii e jamaa jogiido kaafaaje e bedi, immorde e hooreebe yottinoobe sadaka ben e jannoobe fii Sariya on ben e mawbe ben.

⁴⁴ Tawi wondo mo janfaade on wadaniino be ndee maande doo, o wi'i: «Mo mi hirbii woo, haray ko on. Nangee mo, nabon, aynon mo fota.»

⁴⁵ Tun o hewti, o badii Iisaa, e hoore himo wi'a: «Karamoko'en!» Onsay o hirbii mo. ⁴⁶ Onsay ben yimbe fawi Iisaa juude, be nangi mo. ⁴⁷ Tun godfo e wonnoobe don ben sorti kaafa mun kan, o soppi kurkaadu yottinoowo mawdo sadaka on, o itti mo nowru ndun.

⁴⁸ Onsay Iisaa wi'i: «Hidon ardi e kaafaaje e bedi fii nangugol lan wa si ko ngujo arandon? ⁴⁹ E hin-le mido wondi e mon pande woo ka *juulirde mawnde, mido janna, on nangaali lan. Kono d'un wadiri fii ko windanoo kon yo laato.» ⁵⁰ Onsay be o wondunoo ben fow acci mo don, dogi.

⁵¹ Suka waaniido suddaare tun jokki mo, be nangi mo kanko kadi. ⁵² Kono o sortii, o acci don suddaare nden, o dogi, o bornaaki.

Fii no Iisaa Addiraa Yeeso Hooreebe Diina ben

(Mat. 26.57-68; Luk. 22.54, 22.63-71; Yhn. 18.12-14, 18.19-24)

⁵³ Onsay be nabi Iisaa ka yottinoowo mawdo sadaka on, ka hooreebe yottinoobe sadaka ben e mawbe ben e jannoobe fii Sariya on ben fow mottondiri don. ⁵⁴ Tawi Petruusu no iwtiri baawo makko ka wofditii haa ka nder tata yottinoowo mawdo sadaka on, o joododi e aynoobe ben, tawi himo iwlaade ka binde yiite.

⁵⁵ Tawi hooreebe yottinoobe sadaka ben e dental fewjooobe ben fow no d'abba seedeeji e hoore Iisaa fii no be warira mo, kono laatii be hebaali.

⁵⁶ Ko fii hari duudube no seeditoo penaale e hoore makko, kono tawi seedeeji mabbe din yaadaa.

⁵⁷ Kono wobbe immii, seeditii fenaande e hoore makko, tawi hibe wi'a: ⁵⁸ «Men nanii himo wi'a o lancay ndee juulirde mawnde darniraande juude yimbe, o darna wonnde goo e nder balde tati, nde tawata hinaa darniraande juude yimbe.» ⁵⁹ Tawi hay e hoore d'un seedee mabbe on yaadaa.

⁶⁰ Onsay yottinoowo mawdo sadaka on immii ka hakkunde dental, o landii Iisaa, o wi'i: «A jaabotaako hay huunde e ko bee woni seeditaade e hoore maa kon?» ⁶¹ Kono Iisaa fanki, o jaabaaki hay huunde.

Yottinoowo mawdo sadaka on landii mo kadi, wi'i: «E hara ko an woni *Almasihu on, d'un ko *Bidfo Alla Jom Barki on?»

⁶² Iisaa jaabii, wi'i: «Ko min. On yi'ay kadi Bii-Aaden on no joodii ka sengo naamo Jom Bawgal on, no arda e duule iwruude ka kammu.»

⁶³ Onsay yottinoowo mawdo sadaka on seeki concii mun din, wi'i: «Ko seedeeji hondfi kadi faalafen? ⁶⁴ On nanii hoyre makko nden. Ko hondfun fottandon e d'un?»

Fow happirani mo foddugol e mayde. ⁶⁵ Wobbe woni e tuttugol mo, e buumugol mo yeeso ngon, e uttagol mo e hoore hibe wi'a mo: «Hotto!». Aynoobe ben kadi jabbori mo bante.

Fii no Petruusu Yeddiri fii Iisaa

(Mat. 26.69-75; Luk. 22.54-62; Yhn. 18.15-18, 25-27)

⁶⁶ Fewndo ko Petruusu joodii ley ka nder tata, godfo e rewbe kurkaaduube ka yottinoowo mawfo sadaka on ari. ⁶⁷ O yi'i Petruusu ka iwlootoo, o tenyini mo, o wi'i mo: «An kadi, hida wondunoo e Iisaa, oo jeyaado Naasirata.»

⁶⁸ O yeddi e hoore himo wi'a: «Mi andaa, mi faamaali ko hondun wondaa wi'ude.» O yalti, o yaari ka ley jimbe, tun ndontoori ndin yoggi.

⁶⁹ On debbo kurkaaduujo ndaari mo, wi'i wonnoobe don ben kadi: «Oo ko tawdaado e mabbe.» ⁷⁰ O yeddi kadi.

Bay nettii seeda, wonnoobe don ben wi'i Petruusu: «Ko haqiiqa, an ko a godfo e mabbe. Ko fii ko mo a Jaliilu.»

⁷¹ Onsay o woni e huditagol woonda, wi'a: «Mi andaa oo nedfo mo wondon wowlude fii mun!» ⁷² Tun ka dimmun ndontoori ndin yoggi. Petruusu anditi kisan kongol ngol Iisaa wi'unoo mo ngol: «Ado ndonto yoggude laabi difi, haray a yeddi fii an laabi tati.» Onsay o ugginii o wulli.

15

Fii no Iisaa Nabiraa ka Pilaatu

(Mat. 27.1-2, 11-26; Luk. 23.1-7, 13-25; Yhn. 18.28-40)

¹ Bay weetii, hooreebe *yottinoobe sadaka ben e mawbe ben e jannoobe fii Sariya on ben e dental fewjoobe ben fow yewtidani. Be habbi Iisaa, be nabi mo, be watti e juude Pilaatu. ² Pilaatu landii mo, wi'i: «Hara ko an woni lando Yahuudiyanke'en?»

Iisaa jaabii mo: «Ko wano wi'irdaa non.»

³ Tawi hooreebe yottinoobe sadaka ben no libi toone duufude e hoore makko. ⁴ Pilaatu landitii mo kadi, wi'i: «A jaabotaako hay huunde? A nanii dee toone de be woni libude e hoore maa fow?»

⁵ Kono Iisaa jaabaaki hay huunde e mun. Dun naldini Pilaatu.

⁶ Tawi juldeere kala, o accitanay be kasoojo gooto mo be torinoo mo fii mun woo. ⁷ Hari godfo no wi'ee Barabaasi no ka kaso, wondude e wadunoobe gere, e nder gere on be itti hoore. ⁸ Onsay jamaa on yawi tawoyi Pilaatu, be woni e toragol mo, wi'a yo o wadan be ko woowani be kon.

⁹ Pilaatu jaabii be, wi'i: «Hara hidon yidi yo mi accitan on lando Yahuudiyanke'en?» ¹⁰ Ko fii hari himo andunoo ko sabu nawliigu wafi si hooreebe yottinoobe sadaka ben wadiri mo e joge. ¹¹ Kono hooreebe yottinoobe sadaka ben yuuni jamaa on fii yo Pilaatu accitan be Barabaasi.

¹² Pilaatu yettiti kadi haala kan, o wi'i be: «Ko hondun non faaladon yo mi wadu oo mo wi'oton lando Yahuudiyankeebe ben?»

¹³ Be ewnii kadi, be wi'i: «Fempee mo!»

¹⁴ Pilaatu wi'i be kadi: «E hara ko hondun oo bonni?»

Be burti kadi sonkude, ewnoo, wi'a: «Fempee mo!»

¹⁵ Nde tawnoo Pilaatu no faalaa weltinde jamaa on, o accitani be Barabaasi. Bay wonii Iisaa gaynaama focceede, kanko Pilaatu o watti mo e juude mabbe fii yo o fempe.

Fii no Suufaabe ben Waḍiri Jalnori e hoore Iisaa
(*Mat. 27.27-31; Yhn. 19.2-3*)

¹⁶ Onsay suufaabe ben naadi Iisaa ka nder tata, e maanaa ka nder suudu laamu. Be nodditi dental suufaabe ben fow, ¹⁷ be borni mo dolokke boḍeejo,^s be waḍi ka hoore makko katanwol bulle saccaangol. ¹⁸ E hoore ḍun, be woni e hiwragol mo, wi'a: «Salminaango e maa, yaa an Lando Yahuudiyankeebe!» ¹⁹ Be tappiri mo kadi kalinwol ka hoore, be tutti mo, be jiccii, be sujjinkinanii mo. ²⁰ Bay wonii be gaynii mo waḍude jalnori, be borti mo dolokke boḍeejo on, be borni mo concii makko ḍin, be nabi mo fii fempoyegol.

Fii no Iisaa Wariraa
(*Mat. 27.32-44; Luk. 23.26-43; Yhn. 19.17-27*)

²¹ Tawi godḍo no wi'ee Sim'uunu mo Sirenii no iwaynoo ngesa, rewi ḍon. Tawi ko on woni ben Aleksander e Rufuusa. Be karhi mo nabugol *leggal Iisaa altindiraangal ngal. ²² Onsay be nabi Iisaa e ndee nokkuure wi'eteende Golgotaa, ko woni firo ḍun ko <Nokkuure Laalagal Hoore>. ²³ Be okkori mo njaram jillaadani *mirri, kono laatii o jabaali ḍan yarude. ²⁴ Onsay be fempii mo. Be sendiri concii makko ḍin urba^t fii andugol mo kala ko gasata hendaade.

²⁵ Wa ko be fempata mo, tawi ko e walluhaa on. ²⁶ Hari ḍunḍoo no windii fii ko o happiranaa kon: «Ko lando Yahuudiyanke'en.» ²⁷ Tawi wuybe ḍido no fempidaa e makko, godḍo on ka sengo makko jaamo, oya on ka nano makko. ²⁸ Ko nii ko bindi ḍin wi'unoo kon laatori, wonde: «O wattidete e bonbe ben.»^u ²⁹ Tawi feyyoobe ben no hoyna mo, hayla hoore, wi'a: «Hey, an oo wi'unooḍo lancay *juulirde mawnde nden, darnita nde e nder balḍe tati, ³⁰ awa dandito an tigi, tippooḍaa ka leggal altindiraangal ḍon!»

³¹ Tawi hooreebe yottinoobe sadaka ben e jannoobe fii Sariya on ben kadi no jalaynoo mo hakkunde maḍbe, wi'a: «O dandii beya, kono o waawataa dandude hoore makko!» ³² Si ko o *Almasiihu on, ḍun ko lando *Isra'iila'en, yo o jippo ka leggal altindiraangal, yi'en, ḍun en gomḍinay mo!» Tawi fempidaabe e makko ben kadi no hoynaynoo mo.

Fii Mayde Iisaa nden
(*Mat. 27.45-56; Luk. 23.44-49; Yhn. 19.28-30*)

³³ Gila naange e hoore, niwre waḍi e leydi ndin fow haa ka baawo fanaa. ³⁴ Wa fewndo ka baawo fanaa, Iisaa ewnii ko tiidii, o wi'i: «Iilooyi, Iilooyi, lama sabaxtanii?»^w. (Ḍun no firi: Alla an, Alla an, ko fii hondun tertanidaa mi?)

³⁵ Wobbe e wonnoobe ḍon ben nani ko o wi'i kon, be wi'i: «On nanii, o noddii Iiliiya!»

³⁶ Tun godḍo e maḍbe dogi, yettoyi linsere, o buḍbini nde haa nde loppii ndiyan lammudani, o waḍi nde e tuggordu, o townani mo fii yo o yaru, e hoore himo wi'a: «Accee, ndaaren si Iiliiya aray, tippina mo.»

³⁷ Iisaa ewnii ko tiidii, onsay o timmi.

³⁸ Wirngallo* ngon ka juulirde mawnde seekii, woni pecce ḍiḍi, gila dow haa ley. ³⁹ Bay hooreejo suufaabe wonnooḍo yeeso makko kanko Iisaa on yi'ii no o timmiri non, o wi'i: «Ka haqiiqa, hari oo neḍḍo ko *Biḍḍo Alla!»

⁴⁰ Tawi rewbe kadi no ka wodḍitii, no ndaara. Tawi no tawdaa e maḍbe Mariyama jeyaado Magaduuna e Mariyama yumma Yaaquuba tosooko on e Yuusufu, e Saliimatu. ⁴¹ Tawi ko ben jokkunoo mo kanko Iisaa, no

S 15:17 15.17 Ko dolokke boḍeejo lando ben bornotonoo. t 15:24 15.24 Zab. 22.19 u 15:28 15.28 Isa. 53.12 W 15:34 15.34 Zab. 22.2

kurkanoo mo wa fewndo ko o wonnoo Jaliilu, e d'uudube goo kadi be o yaadunoo Yerusalaam.

Fii no Iisaa Surriraa

(Mat. 27.57-61; Luk. 23.50-56; Yhn. 19.38-42)

⁴² Hawrondiri nibbii, tawi ko hebulanagol *jalaande fowteteende nden. ⁴³ Onsay oo wi'eteedo Yuusufu hewti. On ko hooloraado goo e ngal dental maɓbe, on ko jeyaado Raamati, tawi on kapun tigi ko *laamu Alla ngun o tijjii. O hebi cuucal yahugol ka Pilaatu, toroo mo hettugol furee Iisaa on. ⁴⁴ Pilaatu ɗaldi ko tawi o maayii kon. O noddi hooreejo suufaabe ben, o landii mo si tawii o maayiino. ⁴⁵ Bay hooreejo on humpitii mo d'un, o jonniti Yuusufu furee Iisaa on. ⁴⁶ Kanko Yuusufu o soodoyi kasange, o tippini furee Iisaa on ka hoore leggal, o tumbi e kasange, o belnoyi mo e qaburu asaado e feto. O talli hayre, o wadi ka dambugal qaburu. ⁴⁷ Tawi Mariyama jeyaado Magaduuna e Mariyama yumma Yuusufu no ndaara ka o belniraa.

16

Fii Ummutal Iisaa Almasiihu on

(Mat. 28.1-8; Luk. 24.1-12; Yhn. 20.1-10)

¹ Bay *jalaande fowteteende nden feyyii, d'un ko aseweere nden, Mariyama jeyaado Magaduuna e Mariyama yumma Yaaquuba, e Saliimatu soodi tiiri fii ko be fulla e furee Iisaa on. ² E alat, d'un ko jallal aranal e nder yontere nden, ben rewbe dawi bimbi subaka ka yenaande, d'un ko ka puɗal naange. ³ Tawi hiɓe wi'indira: «Taw ko hombo tallanta en hayre wonde nden ka dambugal yenaande nden?» ⁴ Tun be banti gite, be haynii, be tawi nden hayre njannde tallaama. ⁵ Be naati ka nder yenaande, be yi'i suka gorko, no bornii daneeji, no joodori ka sengo jaamo. Be ɗaldi, be huli.

⁶ On wi'i be: «Wota on hulu! Iisaa oo jeyaado Naasirata, fempaado on, mo wondon dabbitude on, immitike, o alaa doo. E hino nokkuure ka o belnanoo don. ⁷ Awa yahee andinoyon taalibaabe makko ben e Petrusu, o adoyto on Jaliilu. Ko ton yi'oyton mo, wano o wiirunoo on non.»

⁸ Onsay be dogi be yalti ka yenaande ko fii hari diwnol e kaawee hebii be. Kono laatii be wowlanaali hay gooto huunde, ko fii hari hiɓe huli.

Fii no Iisaa Feejirani Sahaabaabe ben Sappoo e Go'o

(Mat. 28.9-10; Yhn. 20.11-18)

⁹ Bay Iisaa immitike e jalaande aranere nden e nder yontere nden bimbi, ko o adii hollitaade ko Mariyama jeyaado Magaduuna, on mo o yaltinoo jinnaaji jeediɗi e mun. ¹⁰ On yahi, o banginanoyi d'un be Iisaa wondunoo ben, tawi ben no yoomi, no wulla. ¹¹ Bay be nanii wonde himo wuuri, awa kadi kanko debbo on o yi'ii mo, laatii be hoolaaki mo.

¹² Bawto d'un, tawi diɗo e maɓbe no e hoore laawol, no yahaynoo e fulawaa, kanko Iisaa o feejirani be noone goo. ¹³ Ben kadi arti, holliti d'un beya, laatii be hoolaaki ben kadi. ¹⁴ Ka sakkitorun o feejirani sappoo e go'oobe ben, wa fewndo ko be joodii fii jaamugol, o feli be sabu angal gomɗinal maɓbe ngal e cattal berɗe maɓbe den, fii ko be hoolaaki yi'unooɓe mo ben kon bawto o immintineede.

¹⁵ E hoore d'un o wi'i be: «Yahee e aduna on fow, fejjinanon tageefo ngon fow Kibaaru Moyyo on. ¹⁶ Kala on gomɗindo, *lootaa maande kisiyee, dandoyte, kono kala on mo gomɗinaali, happante. ¹⁷ E hino maandeeji wondayɗi e ben gomɗinbe: e innde an be raɗoyto jinnaaji d'in,

ƙe wowla kadi e *haalaaji goo, ¹⁸ ƙe nanga bolle, si ƙe yaru kadi njaram waroojan, ɗun masinbintaa ƙe. Si ƙe *fawoyii kadi juude maɓɓe ɗen e hoore nawnube ƙen, ƙen ndikkay.»

¹⁹ Bay lisaa Joomi on gaynii ƙe yewtude, o yentinaa ka kammu, o jooɗori ka sengo jaamo Alla. ²⁰ Kamɓe kadi ƙe yahi, ƙe waajoyii hen fow, tawi Joomiraado on no gollidude e maɓɓe, o haqinqiniri daalol ngol maandeeji ɗi ngol wondunoo ɗin.

NO LUUKA YOTTINIRI LINJIILA ON NON

Hunorde

¹ Bay woodiino yimbe d'uudube, nangannoobe wallifagol fillayeeji fii piiji feyyunoodi hakkunde men, ² wano bee tawanoobe gila ka fudfoode yottinirnoo non e men, ben seeditorbe gite mun, wonti kurkantoobe daaluyee on, ³ min kadi mi taw no hawranimmi, yo Tawaafilu teddufo, tippude e koo ko mi tefi, mi fensiti gila ka fudfoode, weebitirangol on dun bindudi rewruudi, ⁴ fii no andiron pellital wongal ngal e nder d'ii janndeeji d'i jannadon.

Fii Fejpinannde Jibineede Yaayaa

⁵ Fewndo *Heroodu laaminoo diiwal *Yahuuda ngal, wooduno *yottinoowo sadaka wi'eteedo Zakariyaa'u jeyaado e mojobere oo wi'eteedo Abiyya. Sonna makko ko e lepol *Haaruuna jeyaa, on no wi'ee Elisabaatu. ⁶ Be didoo non ko be feewube yeeso Alla, awa kadi hibe jokkunoo yamirooje e sariyaaji Joomiraado on e baawo feloore. ⁷ Kono tawi be maraa bidfo, bay hari Elisabaatu wonaa jiidotofo, awa kadi mo kala e mabbe nawyii.

⁸ Tawi non e nder ko kanko Zakariyaa'u o gollaynoo golle yottingol sadakaaji ka Alla, dun ko fewndo ko mojobere makko nden ardinaa yottingol sadakaaji, ⁹ o todforano urba tippude e naamuuji mabbe kambe yottinoobe sadaka ben naatugol ka nder juulirde Joomiraado on, fii ittugol sadaka urngallooji sunneteedi. ¹⁰ Fewndo on saa'i ittugol sadaka urngallooji, tawi jamaa on fow no juula ka yaasi.

¹¹ Ko fewndo on saa'i malaa'ikaajo Joomiraado on feepani mo, no darii ka naamo ittirde sadaka urngallooji. ¹² Bay Zakariyaa'u yi'ii on malaa'ikaajo, o denyii, o huli. ¹³ Kono malaa'ikaajo on wi'i mo: «Wota a hulu, yo Zakariyaa'u, ko fii toraare maa nden jabaama. Sonna maa Elisabaatu jibinante boobo gorko, a innay on Yaayaa. ¹⁴ O wonane welo-welo e weltaare, awa kadi yimbe buy weltoray jibinegol makko, ¹⁵ sabu o wonay aaden mawfo yeeso Joomiraado on. O yaroytaa njaram mandilinaidan e kala ko caakinta. *Ruuhu Seniido on wonoyay e makko gila ka teege yumma makko, ¹⁶ awa kadi o artiroyay *Banii-Isra'iilayankeebe buy e laawol Joomiraado on, on Alla mabbe. ¹⁷ O yaaray yeeso Joomiraado on e nder ruuhu e doole wa Iiliya, fii no o artira berde baabiraabe e telen-ma bibbe mun, o artira murtube ben e telen-ma faamu feewube ben, e fii no o ebbirana Joomiraado on jamaa hebulaniido mo.»

¹⁸ Zakariyaa'u wi'i malaa'ikaajo on: «Ko honno dun henirantammi? Ko fii mi nawyii, awa beyngu an kadi wonii nayejejo.»

¹⁹ Malaa'ikaajo on jaabii mo: «Ko min woni Jibriilu, darotofo takko Allaahu on. Ko mi imminaado fii yewtugol ma, humpite oo kibaaru moyyo. ²⁰ Jooni, a mbobiday, a waawataa wowlude doo e dun laataade, sabu a hoolaaki d'ii kongudi an laatoytoodi e saa'i happaado on.»

²¹ Tawi non jamaa on no habbi Zakariyaa'u, hibe jibii ko hondun neebini mo ka nder *juulirde mawnde ton. ²² Bay o yaltii, o waawaali be yewtude hay fus. Be ndaari, be tawi o fejpinanaama ka nder juulirde mawnde ton. O woni e ebbirangol be juude, o lutti mbobidude.

²³ Bay palaade makko yottingol sadakaaji den timmii, o yiltitii ka suudu makko. ²⁴ Bay feyyii e dun, sonna makko Elisabaatu yetti reedu. O suudfitii e nder lebbi jowi, himo wi'a:

²⁵ «E hino ko Joomiraado on wadanimmi kon,
o yeyyitike lan jooni,
o ittanii lan kaa hersa
ka mi wondunoo e hakkunde bee yimbe.»

Fii Fejpinannde Jibineede Iisaa

²⁶ Ka lewru jeegaburu, Allaahu on nuli oo malaa'ikaajo wi'eteedo Jibriilu e ndee saare Naasirata jeyaande e ngal diiwal Jaliilu ²⁷ haa e oo jiwo wi'eteedo Mariyama, mo gorko wi'eteedo Yuusufu jeyaado e bolondaa Daawuuda yami. ²⁸ Malaa'ikaajo on naati ka on jiwo, wi'i: «Mi salminii ma, an oo yedaado sulfu. Joomiraado on no wondi e maa.»

²⁹ Ngol kongol jibi mo, o miiiii ko hondun e salminaango nii. ³⁰ Malaa'ikaajo on wi'i mo: «Wota a hulu yo Mariyama, sabu a hebii sulfu immorde ka Allaahu on. ³¹ Awa a yettay reedu, jibinaa boobo gorko, innoyaa mo Iisaa. ³² O wonay mawdo, o noddiree Gedal Jom Bural on. Allaahu Joomiraado on jonnoyay mo jullere laamu maama makko Daawuuda nden. ³³ O laamoyto suudu Yaaquuba ndun haa poomaa, awa kadi laamu makko ngun lannataa.»

³⁴ Mariyama wi'i malaa'ikaajo on: «E ko honno dun laatorta, bay mi andaali gorko?»

³⁵ Malaa'ikaajo on jaabii mo, wi'i: «Ruuhu Seniido on aray e maa, bawgal Jom Bural on duwirte^a dowdi mun ndin. Ko dun si boobo *seniido heboyteedo on noddiroyte *Biddo Alla. ³⁶ Jooni non, Elisabaatu oo musiddo maa ko sowiido, o sowike kanko kadi e nder nayeewu makko boobo gorko. On wi'anoodo jiidotaako no e nder lewru jeegaburu mun ³⁷ sabu alaa ko Allaahu on ronki.»

³⁸ Onsay Mariyama wi'i: «Min ko mi kordo Joomiraado on. Yo woniranan wano wiirudon non.» Onsay malaa'ikaajo on yahi.

Fii no Mariyama Humpitoroyi Elisabaatu

³⁹ E nder den balde don, Mariyama immii no hepii yahugol e saare goo ka hoore pelle e nder ndii leydi bolondaa Yahuuda. ⁴⁰ O naati ka suudu Zakariyaa'u, o salmini Elisabaatu. ⁴¹ No Elisabaatu nanirnoo salminaango Mariyama ngon, biddo makko on memminii ka nder reedu makko, kanko Elisabaatu o heewi Ruuhu Seniido on, ⁴² o ewnii ko tiidi, o wi'i: «An ko a barkinaado e hakkunde rewbe ben, awa kadi biddo mo saawudaa on ko barkinaado! ⁴³ E ko honno mi newniranaa yo yumma Koohoojo an on seeno ka an. ⁴⁴ No hito salminaango maa ngon naatirnoo ka noppi an, boobo mo mi saawi on memminii weltaare ka reedu an. ⁴⁵ On hooliido ko Joomiraado on fodi dun kon ko laatotoofun, haray ko malaado!»

Beytol Mariyama ngol

⁴⁶ Onsay Mariyama wi'i:
«Wonkii an kin no manta Joomiraado on.

⁴⁷ Ruuhu an on no weltanii Allaahu on,
on Dandoowo lan,

⁴⁸ Bay o liiyii giide makko den e ndee lo'ere an
min oo kordo makko.

Ko dun wadi, gila hande kala jamaanu aroyayngu

^a 1:35 1.35 Maa: «duhirte».

- wi'oyay ko mi barkinaaɗo,
⁴⁹ Bay Jom Bawgal on waɗanii lan piiji mawnuɗi,
 innde makko nden ko hormorteende.
⁵⁰ Awa kadi yurmeende makko nden no layude
 e hoore ben huloobe mo,
 gila e jamaanu hebi e jamaanu.
⁵¹ O golliri doole jungo makko ngon golle mawɗe.
 O saakiti ben waɗube e berɗe mun miiɗooji townitaare.
⁵² O jippini ben marbe doole ka julle mun laamu.
 O towni lo'ube ben.
⁵³ O harniri weelaabe ben piiji moyyi.
 O raɗii alɗube ben juude mehe.
⁵⁴ O faabii *Isra'iila'en, ben jiyaabe makko.
 O anditi fii yurmeende makko nden,
⁵⁵ wano o fodirnoo maamaabe men ben
 e Ibraahiima e jurriya mun on non haa poomaa.»
⁵⁶ Mariyama wondi ɗon e Elisabaatu e nder lebbi tati. Onsay o yiltitii ka
 makko.

Fii Jibineede Yaayaa

⁵⁷ Bay hewtii ka Elisabaatu jibinta, o jibini boobo gorko. ⁵⁸ No
 kawtalbe makko ben e sibbe makko ben humpitornoo nden yurmeende
 nde Joomiraado on yedii mo, be weltodi e makko.

⁵⁹ Ka pallal jeetatabal, be ari *sunningol boobo on, be faalaa mo innitirde
 ben makko Zakariyaa'u. ⁶⁰ Kono yumma makko yetti haala kan, wi'i:
 «Oo'o, ko Yaayaa o inetee!»

⁶¹ Be wi'i mo: «Hay gooto e musibbe maa ben innaaka nden innde ɗon!»

⁶² Be landori ben boobo on ebbirangol mo juude fii andugol ko honno
 o innata boobo on. ⁶³ Zakariyaa'u torii alluwal, o windi ɗon: «Ko Yaayaa
 o inetee.» Onsay be fow be ɗalɗi. ⁶⁴ Don kisan, o hetti hunduko makko
 kon e ɗenngal makko ngal, o wowli, o jarni Alla. ⁶⁵ Onsay yimbe kawtal
 ngal fow huli, awa kadi kodooli wondi ka hoore pelle Yahuuda ɗin fow
 hollondiri fii kon ko waɗi ɗon. ⁶⁶ Kala nanuɗo ɗun miiɗii e bernde mun,
 wi'i: «Ko hondun oo boobo laatotoo?» Tawi bawgal Joomiraado on no
 wondi e makko.

Beytol Zakariyaa'u ngol

⁶⁷ Bay Zakariyaa'u ben boobo on heewii Ruuhu Seniido on, o woni e
 haalugol ko o longinaa, o wi'i:

⁶⁸ «Mantooɗe wonanii Joomiraado on, on Alla Isra'iila'en,
 e nder ko o faabii o sotti jamaa makko on kon.

⁶⁹ O yedii en Dandoowo mawɗo
 e nder nduu suudu Daawuuda, on jiyaado makko

⁷⁰ wano o daalirnoo e kundule annabaabe makko laabube ben
 gila e duubi feyyunoodi,

⁷¹ hisingol en e juude aybe men e kala aɗube en.

⁷² Ko nii o yedirnoo maamiraabe men ben yurmeende,
 o anditi *ahadi makko seniindi ndin,

⁷³ ɗun ko woondoore nde o woondannoo ben men Ibraahiima nden

⁷⁴ fii jatingol en e juude aybe men ben
 e newnangol en rewugol mo e ɗaawo kulol

⁷⁵ e nder laabal e peewal yeeso makko,
 e nder ngurndan men ɗan fow.

- ⁷⁶ An-le oo boobo, a innete annabaajo Alla Jom Bural on,
 sabu a hikkanto Joomiraado on yeeso
 fii moyyinangol mo laawi makko dɪn,
⁷⁷ fii no o andinira jamaa makko on wonde
 ko yaafuyee junuubaaji maɓɓe dɪn o yedirta ɓe kisiyee,
⁷⁸ ko fii Alla men on ko heewudo yurmeende,
 dɪn ko nden nde o immirani en ndaygu immorde ka dow
⁷⁹ fii ndayginangol wonɓe ka niwre ɓen
 e ɓen joodiibe ka dowdi mayde
 e fii ardagol en e laawol ɓuttu.»
⁸⁰ Paykun kun njandi, ruuhu makko on kadi tiidi. Ko ka wulaa o daakinoo
 haa pande o feepannoo *Banii-Isra'iila'en.

2

Fii Jibineede Iisaa *(Mat. 1.18-25)*

¹ E nder den balde don Awgustu lando mawdo Roomu on yamiri
 winditagol laamateeri makko ndin fow. ² Fewndo nden winditannde
 aranere, hari ko Kiriniyu woni ko halfinaa ardagol leydi Sirii ndin. ³ Mo
 kala winditorayno ka saare mun.

⁴ Yuusufu kapun kadi iwri ka diiwal Jaliilu e ndee saare Naasirata fii
 yahugol ka diiwal Yahuuda, ka saare Daawuuda wi'eteende Bayti-Lahiimi,
 ɓay hari ko o jeyaado e nder ɓeynguure Daawuuda nden, awa kadi ko e
 ndun suudu o jeyaa, ⁵ fii no o winditodira e Mariyama on yamaado makko,
 tawi on ko sowiido. ⁶ Fewndo ɓe wonnoo don, saa'i ka Mariyama jibinta
 hewti. ⁷ O firtii dikkuru makko ndun. O buumi mo e wudere, o wallini e
 nder kunnawal jamminirgal daabeeji, ɓay hari ɓe heɓaali werde ka suudu
 hobbe.

Fii Hakkunde Malaa'ikaabe ɓen e Ngaynaakoobe ɓen

⁸ Tawi e on jemma, no woodunoo e ngal diiwal don ngaynaakoobe
 daakinoobe fii aynugol gureeli mun dɪn. ⁹ Malaa'ikaajo Joomiraado on
 feepani ɓe, annoora Joomiraado on jalbini nokkuure ka ɓe woni don. ɓe
 huli fota. ¹⁰ Kono malaa'ikaajo on wi'i ɓe: «Wota on hulu, sabu mido
 feppinande on Kibaaru Moyyo mo welo-welo moolanaango wonanayngo
 jamaa on fow. ¹¹ Hande e ndee saare Daawuuda, on dapanaama ton
 Dandoowo, on-le ko *Almasiihu on, ko kanko woni Joomi on. ¹² Awa seedee
 mun, on taway boobo peno no buumaa e nder wudere, wallinaa e nder
 kunnawal.»

¹³ No o gaynirnoo wowlude dɪn, don kisan konu malaa'ikaabe
 moolanaangu tawti malaa'ikaajo on, no manta Allaahu on, hiɓe wi'a:

¹⁴ «Mangural wonanii Allaahu on ka kammu,
 ɓuttu wonii e oo aduna,
 hakkunde ɓen ɓe o wadani sulfu makko on!»

¹⁵ Bay malaa'ikaabe ɓen yentii, ngaynaakoobe ɓen wi'indiri: «Mahen
 Bayti-Lahiimi ndaaroyen ko wadi ton kon, dɪn ko koo ko Joomiraado on
 andini en fii mun!»

¹⁶ ɓe yahi heɓa, ɓe tawoyi Mariyama e Yuusufu ton, tawi boobo peno
 on kadi no wallinaa ka nder kunnawal. ¹⁷ Bay ɓe yi'ii mo, ɓe fillitii ko ɓe
 wowlananoo kon fii on boobo. ¹⁸ Kala nanunoobe ko ɓen ngaynaakoobe
 yewtaynoo kon wontiri dɪn ɲalaw. ¹⁹ Mariyama mari dɪn fow ka ɓernde
 mun, maanditii fii miijitagol. ²⁰ Ontuma ngaynaakoobe ɓen yilitii, hiɓe

manta mawnina Allaahu on fii kala ko be nanunoo e ko be yi'i wano be wowlirananoo non tigi.

²¹ Bay balde jeetati den timmii, o sunninaa o innaa Iisaa, innde nde malaa'ikaajo on todfaninoo boobo on nden ado neene makko saawude mo.

Fii no Iisaa Weebitiraa Yeeso Joomiraado on

²² Bay palaade fii labbinagol mabbe ngol timmii, wano Sariya Muusaa on wiirunoo non, be nabi boobo on *Yerusalaam fii weebitangol mo Joomiraado on, ²³ (wano windori non ka Sariya Joomiraado on: «Kala boobo gorko afo on ka neene mun ko Joomiraado on jeyi.»),^b ²⁴ e fii ittugol sadaka legetereeji didi maa gabooji kecci didi wano wiiranoo non ka Sariya Joomiraado on.

²⁵ Tawi no woodunoo Yerusalaam gorko wi'eteedo Sim'uunu. On ko feewudo e kadi ko rewoowo Joomiraado on. Himo tijjaninoo *Isra'iila'en on Dandoowo, tawi kadi *Ruuhu Seniido on no e hoore makko. ²⁶ Ruuhu Seniido on feppinanno mo wonde o maayataa ado o yi'ude Almasiihu Joomiraado on. ²⁷ Ruuhu Seniido on ardii mo haa ka *juulirde mawnde. Fewndo ko mawbe paykun kun addata kun, dun ko Iisaa, fii laatinangol kun aadaaji mabbe tippude e Sariya Muusaa on, ²⁸ kanko Sim'uunu o tambii paykun kun ka juude makko, o jarni Alla, o wi'i:

²⁹ «Jooni non, yaa an Joomiraado,

a accay jiyaado maa on maaya e nder buttu
wano daalirannodaa mo non,

³⁰ sabu mi yi'irii gite an den kisiyee iwrufo e maa on,

³¹ mo moyyindaa yeeso jamaaji din fow,

³² dun-le ko ndaygu hentinanayngu leyyi aduna on fow
e darja wonanayfo jamaa maa *Isra'iila on.»

³³ Ben makko e yumma makko njaldfi fii ko wowlanoo fii makko kon.

³⁴ Sim'uunu du'anii be, wi'i Mariyama neene paykun kun: «Awa kun paykun wonoyay fii libugol wobbe, banta beya e nder leydi Isra'iila ndin e fii wonugol maande nde yimbe ben yeddata, ³⁵ e fii no miijooji berde buy feepira. An kadi a hebay nguli bernde wa tufiraande kaafa.»

³⁶ Tawi no woodunoo don kadi debbo haaloowo ko Alla longini dun wi'eteedo Hannatu, on ko gedal Fanu'iila, jeyaado e bolondaa Asiira, duubindo fota. On ko yeru duubi jeedifi wondunoo e moodi mun gila curbayaagal makko. ³⁷ Ontuma o heynii haa o hebi duubi cappande jeetati e nay. E nder dun kadi, o iwataano ka juulirde mawnde, himo duuminoo ton e rewugol Alla, hoora, toroo jemma e jalorma. ³⁸ On debbo hewti e on saa'i tigi, himo jarna Alla, himo wowlana kala tijjinoofa hisineede ndee saare Yerusalaam fii kun paykun.

³⁹ Bay Yuusufu e Mariyama wadii ko Sariya Joomiraado on yamiri kon fow, be yilitii ka saare mabbe Naasirata, dun ko e nder Jaliilu. ⁴⁰ Tawi paykun kun no njandude tun tiifa e nder ko kun heewata faamu kon. Awa kadi sulfu Alla on no e hoore makkun.

Fii Iisaa Paykun ka Juulirde Mawnde

⁴¹ Tawi mawbe Iisaa ben yahayno hitaande kala Yerusalaam fii *Juldeere Yawtaneede ndenC. ⁴² Bay kun hebii duubi sappoo e didi, be yaadi e makkun e nden juldeere wano woowiri non. ⁴³ Bay juldeere nden feyyii,

b **2:23** 2.23 Maa:«Kala boobo gorko afo on ka neene mun noddroyte laabudfo Joomiraado on.» Egg. 13.2, 13.12 e Lew. 12.6 c **2:41** 2.41 Egg. 12

mawbe paykun kun hooti, kono kapun paykun kun, d'un ko Iisaa, luttiti Yerusalaam, tawi mawbe makkun ben andaali. ⁴⁴ Bay hibe sikka paykun kun no wondi e be be ardunoo ben, be yahi yeru jallal. Onsay be woni e dabbitungol kun e hakkunde sibbe mabbe ben e andindiraabe mabbe ben. ⁴⁵ Bay be yiitaali kun, be yiltitii Yerusalaam fii dabbitoygol kun. ⁴⁶ Balde tati baawo d'un, be tawoyi kun ka juulirde mawnde, hikun joodii hakkunde karamokoobe ben, heditii be, e kadi hikun landotonoo be lande. ⁴⁷ Nanunooobe hikun yewta ben fow njaldi sabu hakkille makkun d'en e ko kun jaabotonoo kon.

⁴⁸ Bay mawbe makkun ben yi'ii kun, be njaldi, neene makkun wi'i kun: «Boobo an, ko hondun wadandaa men d'un? E hino d'un fow min e ben maa meden dabbitude ma e nder sokola!»

⁴⁹ Kun wi'i be: «Ko fii hondun dabbitirton mi? Hari on andaa mido haani wonude ka suudu Ben an?» ⁵⁰ Kono kambe be faamaali ngol kongol ngol kun haalani be.

⁵¹ Ontuma kun yiltodi e mabbe Naasirata, kun yankinani be. Neene makkun mari d'in piiji fow ka bernde mun maanditii. ⁵² Tawi kun paykun, d'un ko Iisaa, no mawnde tun, faamu makko on kadi ko yeeso tun woni jaarude, himo beydoo tun welude Allaahu on e yimbe ben.

3

Fii Waaju Yaayaa ngun

(Mat. 3.1-12; Mrk. 1.1-8; Yhn. 1.19-28)

¹ Ka laamu Tibariiyu hebi duubi sappoo e jowi don, d'un ko lando mawdo Roomu on, fewndo onsay hari ko Pilaatu Pontii woni lando diiwal Yahuuda ngal, tawi ko *Heroodu laamii diiwal Jaliilu ngal, tawi ko Filiipu mijjiraawo makko on kadi laamii dee leyde doo, d'un ko Ituuriiya e Taraahuuniti, tawi ko Lisaaniyu laamii diiwal Abiliya ngal, ² fewndo Hannaana e Qayaafa wonnoo *yottinoobe mawbe sadaka, Allaahu on daalanno Yaayaa mo Zakariyaa'u ka wulaa. ³ Onsay Yaayaa yahi daande Yurdayniwol fow himo waajoo yimbe ben yo be aru be *lootee maande tuubuubuyee fii yo junuubaaji mabbe d'in yaafe ⁴ wano windori non ka deftere fii d'ii kongudi annabi *Isaaya:

«Kaa hawa ko hawa ewnotodo ka wulaa, wi'a:
Moyyinee laawol Joomiraado on,
fewnon juri makko d'in.

⁵ Ayde den fow uddete,
pelle njane e tosooke den fow joltinee.
Date boyliide den fewnee,
laawi kaanudi d'in newdinee.

⁶ Kala nedfanke yi'ay kisiyee iwrufo ka Alla on.»^d

⁷ O wi'ayno d'in jamaaji araydi e makko fii *lootegol maande tuubuubuyee: «Ko onon yo iwdi kuura! Ko hombo tindini on dogugol tikkere aroyaynde nden? ⁸ Awa yo kuude mon den hollu wonde on tuubii. Hara on hooloraali wi'ugol wonde ko Ibraahiima woni maama mon, ko fii mi andinii on, Alla no waawi wattude dee kaaye doo bibbe Ibraahiima. ⁹ Toode teenirde nden no waalii ka binde ledde. Kala leggal ngal rimataa bibbe moyyube, ngal soppete, ngal bugee ka yiite!»

¹⁰ Onsay yimbe ben landii mo: «Ko hondun men wadata jooni?»

¹¹ O jaabii be: «Kala mardo dolokkaaji didi yo sendodu di e mo maraa. Kala jogiido kadi naametee yo o warru wano non.»

^d 3:6 3.6 Isa. 40.3-5

¹² Yantooƙe* sagalle ƙen ari e makko fii lootegol maande tuubuubuyee, ƙe wi'i mo: «Karamoko, ko hondfun men haani wafude?»

¹³ O wi'i ƙe: «Wota on yantu toonin ko yamiradon kon.»

¹⁴ Suufaaƙe goo kadi landii mo: «Menen-le, ko hondfun men haani wafude?»

O jaabii ƙe: «Wota on jattu hay gooto kaalisi, wota on ittin hay gooto e hoore toone, yo njoddi mon ndin yonu on.»

¹⁵ Tawi mo bee e mabƙe no miijotonoo ka ƙernde mun si tawii wonaa Yaayaa woni *Almasiihu on, ko fii hari jamaa on no sabbinoo on. ¹⁶ Kanko Yaayaa o jaabii ƙe, o wi'i: «Min, ko ndiyan mi woni on lootirde, kono ƙurɗo lan doole on, mo mi hewtaa hay firtugol boggi pade mun, no arude. On non ko *Ruuhu Seniido on e yiite o lootirta on. ¹⁷ Himo jogii feeteewo makko ngon ka jungo, ko o hentinira bete^d makko on, o moofa jaametee on ka beembal makko, o sunnira foron on yiite nge dfaanotaako.»

¹⁸ Tawi Yaayaa no feppinanaynoo jamaa on Kibaaru Moyyo wondude e waajuuji heewuɗi. ¹⁹ Kono ƙay Yaayaa felii *Heroodu lando diiwal ngal, sabu ko on resi sonnaajo yumma-gooto mun on kon, dɗun ko debbo wi'eteedo Heroodiia, wondude e kala bonnereejii dɗi o wafaynoo, ²⁰ onsay Heroodu ƙeyditiri dɗun hendagol Yaayaa, soka mo.

Fii no Iisaa Lootiraa
(Mat. 3.13-17; Mrk. 1.9-11)

²¹ Fewndo ko jamaa on fow ari fii lootegol maande tuubuubuyee, Iisaa kadi lootoraa. Fewndo ko o du'otoo, kammu ngun udditii, ²² Ruuhu Seniido on yetti mbaadi gabooru tippii e makko. Onsay hawa nanii ka kammu, no wi'a: «Ko an woni Biɗɗo an yidaaɗo on, mido weltor-maa.»

Fii Iwɗi Iisaa ndin
(Mat. 1.1-17)

²³ Ko Iisaa fudɗii waajaade, ko wa mo duubi cappande tati. Ko o tuumanooɗo wonugol geɗal Yuusufu, on biɗɗo Helii, ²⁴ mo Matsaata, mo Lewi, mo Malkii, mo Yanna, mo Yuusufu, ²⁵ mo Mataasiyaa, mo Amuusa, mo Naahuuma, mo Haslii, mo Najji, ²⁶ mo Maasa, mo Mataasiyaa, mo Sim'ii, mo Yuusuka, mo Yahuuza, ²⁷ mo Yuuhanna, mo Reesa, mo Zarubaabila, mo Sa'alti'iila, mo Neerii, ²⁸ mo Malkii, mo Addii, mo Qusaama, mo Almudaama, mo Iiri,

²⁹ mo Yuusii, mo Aliyaasaru, mo Yuriima, mo Matsaata, mo Lewi, ³⁰ mo Sim'uunu, mo Yahuuda, mo Yuusufa, mo Yuunaana, mo Alyaqiima, ³¹ mo Malayaa, mo Maynaana, mo Mataasa, mo Naasaana, mo Daawuuda, ³² mo Yassaa'u, mo Obiida, mo Bo'aaza, mo Salmaana, mo Nahasuuna, ³³ mo Ammiina-Daaba, mo Adumiina, mo Arnii, mo Hasruunu, mo Faarisa, mo Yahuuda,

³⁴ mo Yaaquuba, mo Issaaqa, mo Ibraahiima, mo Taaraha, mo Naahuura, ³⁵ mo Seruuja, mo Ra'uwa, mo Faalaja, mo Aabira, mo Saalaha, ³⁶ mo Kiinaana, mo Arfaksaada, mo Saama, mo Nuuhu, mo Laamaka, ³⁷ mo Matuusaalaha, mo Hanuuka, mo Yaarada, mo Mahalaliila, mo Kiinaana, ³⁸ mo Anuusa, mo Siita, mo *Aadama, mo Allaahu on.

^d 3:17 3.17 Maa: «gete».

4

Fii no Ibuliisa Ndarndori Iisaa
(*Mat. 4.1-11; Mrk. 1.12-13*)

¹ Iisaa iwi Yurdayniwol no heewi *Ruuhu Seniido on. Ruuhu on nawri mo ka wulaa. ² Ko ton Ibuliisa ndarndii mo fodde balde cappande nay. O naamaali hay fus e nder den balde don fow. Bawto dun o weelaa.

³ Onsay Ibuliisa wi'i mo: «Si tawii ko a *Bidfo Alla, yamir ndee hayre yo nde wontu naametee.»

⁴ Iisaa jaabii mo, wi'i: «No windii wondema: <Nedfo hinaa naametee tun wuurirta.> »^e

⁵ Onsay Ibuliisa nabi mo ka furi toowude, o holli mo laamateeriiji aduna on fow yeru hinyaango yiitere. ⁶ O wi'i mo: «Mi jonnete laamu e hoore majji di fow wondude e darja majji on, bay mi jonnanooma di, awa-le mi okay di mo mi faalanaa woo. ⁷ Si tawii a sujjanii lan, dii fow wontante.»

⁸ Iisaa jaabii mo, wi'i: «No windii wondema: <Ko Alla Joomiraado maa on sujiantaa, rewaa mo kanko tun.> »^f

⁹ Ibuliisa nawri mo kadi Yerusalaam, jodfinoyi mo ka hoore warpakere *juulirde mawnde, o wi'i mo: «Si tawii ko a Bidfo Alla, hocco don, cikkodaa ka leydi, ¹⁰ ko fii no windii wondema: <O yamiray malaa'ikaabe makko ben fii maa, yo be reene, ¹¹ awa kadi be tamborte juude mabbe den fii wota koyngal maa ngal feggo e hayre.> »^g

¹² Iisaa jaabii mo, wi'i: «No windii wondema: <Wota a ndarndo Joomiraado on, on Alla maa.> »^h

¹³ Bay Ibuliisa lannii mo ndarndaade e dii doo fow, o pottitii mo haa o eba feere goo.

Fii Golle Iisaa den Jaliilu
(*Mat. 4.12-17; Mrk. 1.14-15*)

¹⁴ Iisaa yiltodi e bawgal Ruuhu Allaahu on ka diiwal Jaliilu. Fii makko andii e nokkeeli heedudi don din fow. ¹⁵ O jannayno ka juulirde mabbe. Yimbe ben fow manti mo.

¹⁶ O yahi Naasirata ka o ne'aa don. E *jalaande fowteteende nden, dun ko asewe, o naati ka juulirde wano o woowiri non. O immii fii jangugol. ¹⁷ O jonnaa deftere annabi Isaaya nden, o udditi nde, o hawrondiri e cortewol ka dundoo windii:

¹⁸ «Ruuhu Joomiraado on no e hoore an,
sabu ko min woni Subaado on
fii feppinangol miskinbe ben Kibaaru Moyyo on.

O nelii lan
fii hollitugol nangaabe ben hettugol hoore mun,
hollita bumbe ben hettugol giide mun den,
hollita njaggaabe ben kadi hettugol hoore mun,

¹⁹ e fii humpitugol on ndee hitaande nde Joomiraado on wadi moyyere
mun nden e mun.»ⁱ

²⁰ Ontuma o jobbi deftere nden, o jonnii nde wallitotoodo on, o jottii. Tawi yimbe ben fow ka nder juulirde no punnii mo. ²¹ Onsay o wi'i be: «Oo daaluyee mo nanirdon noppi mon din laatike hande.» ²² Fow seeditanii mo, naldidi e din kongudi makko moyyi di o yewtaynoo, hibe wi'a: «Wonaa bidfo Yuusufu on nii?»

e **4:4** 4.4 Yap. 8.3   f **4:8** 4.8 Yap. 6.13   g **4:11** 4.11 Zab. 91.11-12   h **4:12** 4.12 Yap. 6.16
i **4:19** 4.19 Isa. 61.1-2

²³ Iisaa wi'i be: «Midfo andi on wowlanay lan ngol tindol doo: Nawndoowo, jawndu hoore maa tigi. Kala ko men nani wadii Kafer-nahuum, wadu dfun kadi ka leydi maa doo.» ²⁴ O wi'i be kadi: «Mi wowlanay on haqiiqa, annabaajo hay e gooto teddinaaka ka leydi mun. ²⁵ E hino goonga ko mi woni on wowlande: E fewndo jamaanu Iliiya, hari keynguube buy no woodi e nder leydi Isra'iila. Ko fewndo onsay wonnoo duubi tati e lebbi jeegoo kammu ngun no uddii ndiyan dan tobbaali, heege tiidunge wadi e leydi ndin fow, ²⁶ kono hari Iliiya nulaaka e hay gooto e ben keynguube, si hinaa e debbo keynguujjo mo Sarfati, dfun ko e nder leydi Siduuna. ²⁷ Tawi kadi e fewndo jamaanu annabi Iliyaasa, be damajan buy no leydi Isra'iila, kono hari hay gooto e mabbe sellinaaka, si hinaa oo Siriyankeejo wi'eteedo Na'amaana.»

²⁸ Bay be nanii dñi kongudñi makko, wonnoobe ka nder juulirde ben fow tikki. ²⁹ Be immii, be dupiri mo ka baawo saare, be nabi mo haa ka fello ngon yellitii don fii bugagol mo ley. Tawi nden saare ko e falo ngon fello darnaa. ³⁰ Kono o ukkitii hakkunde mabbe, o feyyi, o yahi.

Fii no Iisaa Radfori Jinna, Nawndiri Nabbeeli Buy
(Mrk. 1.21-28)

³¹ Iisaa yahi Kafer-nahuum, nden saare ko jeyaande e diiwal Jaliilu, himo janna e jalaande fowteteende nden, dfun ko aseweere nden. ³² Ko o jannaynoo kon ñaldini jamaa on, sabu himo wowliraynoo bawgal.

³³ Tawi no ka nder juulirde ton neddo mo jinnawii bonngii nangi, on sonki, wi'i: ³⁴ «Hey, ko hondun faalanadaa men, an Iisaa oo jeyaado Naasirata? Hara ko mulugol men arandaa? Min midfo andi ko hombo wonu-maa, ko a *Seniido mo Alla!»

³⁵ Onsay Iisaa yamiri ngii, wi'i: «Fanku, yaltaa e oo neddo!» Jinnawii ngin libi mo hakkunde mabbe, ngii yalti e makko, ngii barminaali mo.

³⁶ Fow ñaldi, no wi'indira: «E ko hondun woni ngol kongol? Oo no yamira jinnaaji bondi ñin e hoore doole e bawgal, ñi yalta!» ³⁷ Kibaaru fii makko lolli e nokkeeli heedudñi don ñin fow.

³⁸ Bay o iwii ka juulirde, o yahi ka galle Sim'uunu. Tawi esiraawo Sim'uunu suddiido on no nawni nawnaare nguli-bandu tiiduki. Be torii mo kanko Iisaa ballal. ³⁹ O ugginii e hoore makko, o yamiri nawnaare nden, nde yalti e makko. Don kisan on immii, o woni e kurkanagol be.

⁴⁰ Bay naange ngen mutii, kala marnoobe jawdo noone jaw fow, be addi be e makko. O *fawi juude makko ñen e hoore mo kala e mabbe, o sellini be. ⁴¹ Tawi kadi jinnaaji no yaltude e buy e mabbe, hara hidñi sonka, wi'a: «Ko an woni Biddo Alla on!» Kono o toñani ñi, o salii ñi wowlu, bay hari hidñi andi ko kanko woni *Almasiihu on.

⁴² No weetirnoo bimbi, Iisaa yalti yaari e nokkuure wulfinnde. Jamaaji ñin woni e dabbitugol mo, be ari haa e makko. Be faalaa mo tongude don, hara o accaali be don. ⁴³ Kono o wi'i be: «Bee mi feppinana ñeya ca'e kadi Kibaaru Moyyo on, dfun ko kibaaru fii *laamu Alla ngun, sabu ko fii don mi neliraa.» ⁴⁴ Onsay o woni e waajagol ka juulirde diiwal Yahuuda.

5

Fii Taalibaabe be Iisaa Adii Noddude ben
(Mat. 4.18-22; Mrk. 1.16-20)

¹ Nande goo, tawi Iisaa no e daande nduu *Weendu Jaani-Saarata. Tawi jamaa no dupindira e fee makko fii hedagol daaluyee Allaahu on.

² O haynii laakoy ñidoy ka sera weendu, tawi yungoobe ben no jippii

fii lootugol *jalaaji mabbe din. ³ O yawi e gokkun e koy laakoy, dun hawrondiri e kun Sim'uunu kun, o yamiri ondon wodfintingol be pence on seeda. Ontuma o joodii e nder makkun, o woni e jannugol jamaa on.

⁴ Bay o gaynii jannude, o wi'i Sim'uunu: «Nawru laakun kun ka luggi don, bugodon jalaaji mon din, nangan liyyi.»

⁵ Sim'uunu jaabii mo: «Jom amen, oo jemma feyyudo doo fow meden yungude, men hebaali hay fus. Kono sabu ko maakudon kon, mi bugoto jalaaji din.»

⁶ Bay be wadii dun, be nangi liyyi duudufu, benii jalaaji mabbe din fudfii tayude. ⁷ Onsay be baayi beya wondiibe mabbe wonbe e kuma laakun fii ko ara wallitoo be. Ben ari be hebbini laakoy koy didoy non, haa koy faalaa mutude.

⁸ Bay Sim'uunu Petruusu yi'ii dun, o yani e ley koyde Iisaa, o wi'i: «Koochojo an, wodfitee lan, sabu min ko mi junuubankeejo!» ⁹ Nalaw hebi mo, hebidi mo e be o wondunoo ben fow, sabu ngol nangugol din liyyi. ¹⁰ Ko wano non kadi Yaaquuba e Yuuhanna bee bibbe Zabadii wondiibe Sim'uunu ndaldirnoo.

Onsay Iisaa wi'i Sim'uunu: «Wota a hulu, gila jooni a wonay yungoowo yimbe.» ¹¹ Onsay be artiri laakoy koy ka pence, be acci fow don, be jokki mo.

Fii no Iisaa Nawndiri mo Damajan
(Mat. 8.1-4; Mrk. 1.40-45)

¹² Tawi Iisaa no e saare goo. Onsay mo damajan heewi e bandu mun yi'ii mo, ari yani yeeso makko. O jeeji mo, o wi'i: «Koochojo, si hidon faalaa, hidon waawi lan sellinde, mi laaba!»

¹³ Iisaa fonti jungo mun ngon, meemi mo, wi'i: «Mido faalaa, laato selludo laabaa.» Don kisan damajan dan yalti e makko.

¹⁴ Onsay o wi'i mo: «Wota a wowlan dun hay gooto. Kono non a yahay hollitoyodaa *yottinoowo sadaka on, ittaa sadaka fii ko labbinadaa kon wano Muusaa yamiri non fii yo dun wonan be seedee.»

¹⁵ Kono tawi innde makko nden no burtude lollude, jamaaji buy moobii fii jentagol mo e fii pawndegol jebbeeli mabbe, ¹⁶ kono tawi Iisaa no woowunoo pottitaade ka weddii, toroo Alla.

Fii no Iisaa Imminiri Maaya-Banduujo
(Mat. 9.1-8; Mrk. 2.1-12)

¹⁷ Nande goo tawi Iisaa no jannude. Hari *Fariisiyaabe e jannoobe fii Sariya on no joodii don, hibe iwri e kodooli diiwal Jaliilu ngal fow e diiwal Yahuuda ngal e ka saare Yerusalaam. Tawi bawgal Joomiraado on no wondi e makko no o pawndira. ¹⁸ Tawi kadi wosbe arii no rondii jukkudo e boggi-dimbordi. Hibe dabba fii no be naadira mo ka nder suudu, be wallina mo yeeso Iisaa. ¹⁹ Bay be hebaali ka be naadira mo sabu duudugol jamaa on, be yawdi e makko ka hoore suudu, be tufi ton yolnde, be tippindini mo e boggi-dimbordi din e hakkunde jamaa on yeeso Iisaa.

²⁰ Bay Iisaa yi'ii gomdinal mabbe ngal, o wi'i: «Musidfo, junuubaaji maa din yaafaama.»

²¹ Onsay Fariisiyaabe ben e jannoobe fii Sariya on woni e wi'indirgol: «Ko hombo woni oo hoynoowo? Ko hombo waawi yaafaade junuubu ko wonaa Alla?»

²² Iisaa andi din miijooji mabbe, o wi'i: «Ko hondun miijantodon dun ka berde mon? ²³ Enee, hakkunde wi'ugol <junuubaaji maa din yaafaama> e

«immo yahaa», ko hondun e dñi doo furi weebude?» ²⁴ O wi'i kadi: «Fii no andiron wonde *Bii-Aaden on no mari bawgal ka aduna doo fii yaafagol junuubaaji», o wi'i jukkudo on: «Immo yettaa boggi-dimbordfi maa dñin, hootaa ka maa.» ²⁵ On immii dñon kisan e tawnde mabbe, o yetti boggi-dimbordfi makko dñin, o hooti ka makko, himo manta Alla. ²⁶ Kaawee hebi be fow, be manti Alla, be huli fota, hibe wi'a: «Hande men yi'ii huunde hawniinde!»

Fii no Matta Jokkiri Iisaa
(Mat. 9.9-13; Mrk. 2.13-17)

²⁷ Bawto dñun, Iisaa yalti. Ko o yahata, o yi'i yantoowo sagalle wi'eteedo Lewi no joodii ka yantirde sagalle. O wi'i: «Aru jokkaa mi!» ²⁸ Lewi acci dñon ko o joginoo kon fow, o immii, o jokki mo.

²⁹ Lewi wadani mo caatal mawngal ka mun, yimbe buy yantoobe sagalle wondude e yimbe goo joododi e mabbe. ³⁰ Fariisiyaabe ben e jannoobe fii Sariya on jeyaabe e fedde mabbe nden nuni taalibaabe Iisaa ben, be wi'i be: «E ko fii hondun jaamidanton, yaridon e junuubankeebe ben e yantoobe sagalle ben?»

³¹ Iisaa jaabii be, wi'i: «Hinaa sellube ben hatonjini e jawndoowo, kono ko jawbe ben. ³² Min, wonaa noddugol feewube ben mi arani, kono ko junuubankeebe ben fii yo be tuubu.»

Landal fii Hoorugol
(Mat. 9.14-17; Mrk. 2.18-22)

³³ Onsay wobbe wi'i mo kanko Iisaa: «Taalibaabe Yaayaa ben e taalibaabe Fariisiyaabe ben kapun hooray, juula soono woo. An-le, be maa ben no naamude, yara!»

³⁴ Iisaa jaabii be wi'i: «Taw si on waaway hoorinde njaatigiibe jom jomba nande peera on, hara himo wondi e mabbe? ³⁵ Aray e saa'i nde jom jomba pottinaa e hakkunde mabbe, onsay e dñen balde dñon be hooray.»

³⁶ O haalani be ngal misal doo, o wi'i: «Hay gooto yettataa ceelol bagi keso, walkira dolokke kidfo. Si hinaa dñun, haray ontigi bonnii kesun dñun, walkere nden kadi yaadataa e kidfun dñun. ³⁷ Hay gooto loowataa njaram *wiipu kesan e nder bootooji guri kidfi. Si hinaa dñun, dan njaram kesan wonay sabu ko feeri dñin guri, njaram dan hibba, bootooji guri dñin kadi bona. ³⁸ Kono njaram kesan ko e nder bootooji guri kesi loowetee. ³⁹ Kala yarudo njaram kidfan faaletaake njaram kesan, ko fii o wi'ay: «Ko kidfan dan furi welude.» »

6

Landal fii Nalaande Fowteteende nden
(Mat. 12.1-8; Mrk. 2.23-28)

¹ E aseweere goo, dñun ko *jalaande fowteteende nden, hari Iisaa no rewude e gese ngawri, taalibaabe makko ben no woocora cawti dñen gese, worsa di, jaama. ² Fariisiyaabe* goo wi'i: «Ko hondun wadanton koo ko dagaaki e jalaande fowteteende nden?»

³ Kono Iisaa jaabii be, wi'i: «Hara on jangaali ko Daawuuda wadunoo kon fewndo o weelaa, kanko e yimbe wondunoobe e makko ben? ⁴ O naati ka nder suudu Alla, o yetti bireediije weebitaade fii sadaka dñen, o jaami ko daganinoo *yottinoobe sadaka ben tun kon, o okkori kadi wondufe e makko ben.» ⁵ Onsay o wi'i: «Ko *Bii-Aaden on woni jom jalaande fowteteende nden.»

Fii no Iisaa Selliniri Maaya-Jungoojo
(*Mat. 12.9-14; Mrk. 3.1-6*)

⁶ E aseweere goo, Iisaa naati ka juulirde, o woni e jannugol. Tawi goddoo no nder ton mo jungo mun paamo maayi. ⁷ Nde tawnoo jannoobe fii Sariya on ben e Fariisiyaabe ben no faalaa hebude ko be lamitora, be toona Iisaa, tawi hiibe ndaara si o pawnday e asewe, dun ko palaande fowteteende nden. ⁸ Kono tawi Iisaa no andunoo din miijooji mabbe. Onsay o wi'i maaya-jungoojo on: «Immo darodaa ka hakkunde doo.» On immii, darii.

⁹ Onsay Iisaa wi'i be: «Mi landike on, hara no dagii ka goddoo wada ko moyyi maa ko boni, danda wonkii maa wona sabu makki e aseweere?»

¹⁰ Onsay o ndaari be fow, o wi'i on neddo: «Fontu jungo maa ngon.» On fonti ngo, jungo makko ngon selli. ¹¹ Dun tikkini Fariisiyaabe ben e jannoobe fii Sariya on ben fota, be woni e yeddondirgol ko hondun be wadata Iisaa.

Fii no Iisaa Subori Sahaabaabe mun ben
(*Mat. 10.1-4; Mrk. 3.13-19*)

¹² E nder den balde don, Iisaa yaari ka fello fii toragol Alla, o waali toraade. ¹³ Bay weetii, o noddi taalibaabe makko ben, o subii sappoo e dido e mabbe, o toddii be *sahaabaabe: ¹⁴ dun ko Sim'uunu, on mo o jammi Petruusu, e Andaraawu neene-gooto Sim'uunu on, e Yaaquuba e Yuuhanna e Filiipu e Bartolomaawu ¹⁵ e Matta e Tooma e Yaaquuba mo Alfaa e Sim'uunu tawdaado e fedde *Zelotiibe ben, ¹⁶ e Yahuuda mo Yaaquuba e Yudaasi Iskariiyu, janfoytodo mo on.

Fii Waaju ngun ka hoore Fello
(*Mat. 4.23-25; Mrk. 3.7-11*)

¹⁷ Iisaa jippodi e ben taalibaabe be o subii, o darii e nokkuure ndeylere ka falo. Tawi taalibaabe makko duuduube no e nden nokkuure, wondude e jamaa moolanaado iwrufo e cende den fow e diiwal Yahuuda ngal e saare Yerusalaam nden e dii banjeeji Tiiri e Siduuna ka daande baharu.

¹⁸ Ben ko arnoobe hefagol mo e fii pawndegol jabweeli mun. Be jinna tampinnoo ben sellinaa. ¹⁹ Awa kadi mo kala e mabbe no faalanoo mo meemude, bay himo wondunoo e bawgal pawndaynoongal be fow.

²⁰ O banti gite makko den, o ndaari taalibaabe ben, o wi'i:

«On malii yo onon miskinbe,
bay *laamu Alla ngun ko onon wonani.

²¹ On malii yo onon weelaabe fewndo doo,
bay on harnoyte.

On malii yo onon wulloofe fewndo doo,
bay on weltoyto.

²² On wonay malaabe nde yimbe ben api on
e nde be radii on, be yenni on,
be piddini inde mon den sabu Bii-Aaden on.

²³ Nden pande, weltee, jipon welo-welo,
bay hidon maranaa njoddi mawndi ka kammu,
ko fii ko nii kadi mawbe mabbe ben warraynoo annabaabe ben.

²⁴ Kono bone wonanii on onon aldube ben,
bay on hendike neweende ko mon kon!

²⁵ Bone wonanii on onon bee haarube jooni,
bay on weeloyte.

Bone wonanii on onon bee jaloobe hande,
bay on yoomoyay wullon.

²⁶ Bone wonanii on nde yimbe ben fow wowli on ko moyyi,
 fay ko non mawbe mabbe ben wowliraynoo
 fii bee waditiibe annabaabe.»

Fii Yidugol Aybe mun

²⁷ «Kono min mi wi'ay on yo onon bee hediiibe lan: Yidfee aybe mon ben, moyyodon e apube on ben, ²⁸ du'anodon hudooobe on ben, toranodon tampinoobe on ben. ²⁹ Mo bantike ma e wabbugo, tudan mo ngoya kadi. Mo jattii ma waramba, wota a hadu mo yettude fokiya on kadi. ³⁰ Okkor kala toriido ma, hara kadi a yantaali ko maa kon e juude jattube ma ben. ³¹ Wadane yimbe ben wano faaliradon yo be wadan on non.

³² «Si on yidii yidube on ben, haray ko moyyere honde heboyton? Ko fii hay junuubankebe ben no yidi yidube be ben. ³³ Si on moyyike e moyyiibe e mo'on ben, haray ko moyyere honde heboyton? Hay junuubanke'en ko non warrata. ³⁴ Si on pawlii be tanyinidon yobitay on ben, haray ko moyyere honde heboyton? Hay junuubanke'en pawlindiray fii yo be yobitindir. ³⁵ Kono yidfee aybe mon ben, wadanon be ko moyyi, pawlon be hara on habbaaki yobiteede. Dun on heboyay njoddi mawndi, wonoyon kadi bibbe Jom Bural on, sabu himo moyyani dullube ben e bonbe ben. ³⁶ Wonee yurmeteebe wano Baaba mon Jom Bural on woniri Yurmeteedo non.»

Fii Naawitagol

(Mat. 7.1-5)

³⁷ «Wota on paawu, dun on paawetaake. Wota on felu, dun on feletaake. Yaafee, dun on yaafoyte. ³⁸ Okkee, dun on okkorte. On etirante sariyaare yedfunde, timmunde, yeyaande haa juuri, wadanedon ka jiifaaji mon. Ko fii ko sariyaare nde etirdon nden etirantedon.»

³⁹ O wowlani be ngal misal doo, o wi'i: «Hara bundo no waawi dowude bundo? Hara be didoo non be yanidaali e nder ngayka? ⁴⁰ Taalibaajo buraa karamoko mun. Kono kala taalibaajo eltiido wa'ay wa karamoko mun.

⁴¹ «Ko honno yiirataa lojol wongol ka yiitere musidfo maa on, hara a yi'aali falimawal wongal ka yiitere maa ngal? ⁴² Ko honno wawrataa wi'ude musidfo maa: <Musidfo, accu mi ittane lojol ngol ka yiitere maa>, hara an, a wattanaali yiila e falimawal wongal ka yiitere maa ngal? Ko an yo faasiqiijo, ittu taho falimawal wongal ka yiitere maa ngal, onsay non a yi'ay no ittiranaa musidfo maa on lojol wongol ka yiitere makko ngol.»

Misal Yettaangal e Leggal e Bibbe Mun

(Mat. 7.16-20, 12.33-35)

⁴³ «Leggal moyyal rimataa bibbe bonbe, wano non kadi leggal bongal rimataa bibbe moyyube. ⁴⁴ Leggal kala no anditiree bibbe mun: ko fii on ittataa yibbe e bulle-konon, wano non kadi on ittataa sungalaj e bulle-bete. ⁴⁵ Nedfo moyyo on yaltinay moyyere ka moyyuki bernde mun, nedfo bondo on kadi yaltina bonki ka bonki mun, ko fii ko ko heewi e bernde woo hunduko wowlata.»

Fii Ninnugol Waajuuji d'in

(Mat. 7.24-27)

⁴⁶ «Ko fii hondun noddanton mi <Koohoojo, Koohoojo>, hara on wadataa ko mi wi'i on kon? ⁴⁷ Kala nedfo ardo e an, nani waajuuji an d'in huutori di, mi hollay on no on wa'i. ⁴⁸ On no wa'i wa darnudo suudu. Hara o

jasu gaawol luggungol haa e fetere, o fudfdii d'on mahude. Nde waamere nden wadi, ndiyan dan ari e suudu ndun, dan waawataa ndu dillinde, ko fii daroodi mayru on no tiifi. ⁴⁹ Kono kala nanudo kongudi an din, huutoraali di, on no wa'i wa darnudo suudu ndu jasanaaka gaawol. Ilol ndiyan dan hawri e mayru tun, ndu yani kisan, fii mayru on mula few.»

7

Fii Kurkaadu Suufaajo on (*Mat. 8.5-13; Yhn. 4.46-54*)

¹ Bay o gaynii waajaade jamaa heditiido mo on, o naati Kafernahuum. ² Tawi hooreejo suufaabe teemedere no mari kurkaadu ndu o yidunoo, hari ndun no nawni haa moggo mayde. ³ Bay o nanii fii Iisaa, o nuli mawbe *Yahuudiyankeebe goo e makko fii toragol mo arugol jawndana mo ndun kurkaadu makko. ⁴ Bay be arii be tawii Iisaa, be jeeji mo be multi, be wi'i: «Himo handi e wadaneede d'un, ⁵ ko fii himo yidi lepol men ngol, awa-le kadi ko kanko darni juulirde amen nden.» ⁶ Iisaa yaadi e mabbe.

Bay o battike suudu hooreejo suufaabe ben, on suufaajo nuli yibbe mun goo e Iisaa ko wi'a mo: «Koohoojo, wota on tampintino, sabu mi foddaa e mo'on ka suudu an. ⁷ Ko d'un wadi si min tigi mi foddaa e arugol haa ka mon. Kono maakee tun kongol gootol, kurkaadu an ndun ndikkay. ⁸ Ko fii min tigi ko mi wondo e ley kongol hooreebe goo, min kadi mido mari suufaabe wonbe e ley kongol an. Si mi wi'ii goddo e ben <yahu>, o yahay. Si mi wi'ii oya on <aru>, o aray. Awa kadi si mi wi'ii kurkaadu an ndun <wadu d'un>, ndu wadafay.»

⁹ Bay Iisaa nanii din kongudi makko, o njaldi, o fewti e jamaa jokkudo mo on, o wi'i be: «Mi andinii on, hay ka *Isra'iila'en mi yi'aali neddo gomdinirido wa oo.» ¹⁰ Bay nulanoobe ben yiltitike ka suudu, be tawti kurkaadu nawnunoendu ndun ndikkii.

Fii no Biddo Keynguujo on Wurnitiraa

¹¹ E nder den balde d'on, Iisaa yahi e saare wi'eteende Naa'ina, taalibaabe makko ben wondude e jamaa duududo yaadi e makko. ¹² Ko o hewtaynoo ka naatirgal saare, o fotti e rondiibe furee, hari on furee ko biddo bajjo ka neene mun, tawi kadi neene makko ko keynguujo. Tawi jamaa duududo e nden saare no wondi e on debbo.

¹³ Bay Koohoojo on yi'ii on keynguujo, o yurmaa mo, o wi'i mo: «Wota a wullu!» ¹⁴ O badii furee on, o *fawi jungo makko ngon e hoore goyki kin, rondiibe furee on dartii, o wi'i: «Suka, mi yamirii ma yo a immo!» ¹⁵ Onsay maydo on immii joodii, o fudfdii yewtude. Iisaa jonniti mo yumma makko.

¹⁶ Be fow be huli, be manti Alla, be wi'i: «Annabaajo keldudo feenii e fewndo men. Allaahu on arii faabagol yimbe mun ben!» ¹⁷ Fii ngal kuugal makko lolli e diwal Yahuuda ngal haa e banjeeji heedudi d'on din fow.

Fii Lande Yaayaa den (*Mat. 11.2-19*)

¹⁸ Taalibaabe Yaayaa ben humpiti mo kanko Yaayaa kon ko wadi fow. ¹⁹ Yaayaa noddi dido e taalibaabe mun ben, o immini be e Koohoojo on yo be lando mo: «Taw si ko onon woni haanudo arude on, kaa hara yo men habbo goddo goo?»

²⁰ Bay ben imminaabe hewtii, be wi'i Iisaa: «Ko Yaayaa *lotoowo maande tuubuubuyee on immini men haa e mon fii landagol on si ko onon woni haanudo arude on, kaa hara yo men habbo goddo goo?»

²¹ Ko e on saa'i mo be hewti e mun tigi, Iisaa sellini jawbe e jukkube buy e jinnaabe, o wuntini kadi bumbe buy. ²² Ontuma o jaabii ben be Yaayaa immini, o wi'i be: «Yahee fillitanodfon Yaayaa ko yi'udfon kon e ko nanudfon kon wonde, bumbe ben yi'ii, boofoo be ben yahii, be damajan ben sellinaama, be laabii, pahidube ben nanii, maybe no immintineede, Kibaaru Moyyo on no feppinaneede miskinbe ben. ²³ Kala mo feggaaki e an ko malaado.k

²⁴ Bay ben be Yaayaa nelunoo yiltitike, onsay Iisaa fudfii yewtude jamaa on fii Yaayaa, o landii be dundoo, o wi'i: «Ko hondun yahunodfon ndaaroygol ka wulaa? Hara ko kudol ngol hendu ndun dimbata? ²⁵ Kaa ko hondun yahunodfon ndaarugol? Ko nedfo borniido conci dimi? Ndaaree bee borniibe conci dimi, wuurube ngurndan moyyan no e nder galleeji laamu. ²⁶ Ko hondun non yahunodfon ndaarugol? Ko annabaajo? Hiiyii, min mi wi'ay on, ko ko buri annabaajo. ²⁷ Ko oo doo woni mo fii mun windii on:

<Awa, mido imminde nulaado an on yeeso maa,
fii ko fertano-maa laawol maa ngol.>m

²⁸ «Mi andinii on, alaa mo suddiido jibini burdo Yaayaa. Kono non burdo fandude on ka laamateeri Alla no buri mo teddude.»

²⁹ (Jamaa hedinoodo mo on e yantoo be sagalle ben jabi laawol Alla feewungol ngol e nder ko be lootanoo maande tuubuubuyee ko Yaayaa lootaynoo kon. ³⁰ Kono Fariisiyaabe ben e waawube fii Sariya ben bugitii ko Allaahu on ebbannoo be kon, be salii Yaayaa loota be maande tuubuubuyee.)

³¹ «Hara ko e hondun mi ebbindirta bee yimbe nguu jamaanu? E ko hondun be nandi? ³² Hibe nandi e faybe joodiibe e kubitirde, hara ben no noddindira, wi'a:

<Men wuttanii on ceri, on amaali,
men yimanii on gimdi yurmudi, on wullaali!>

³³ «Ko fii Yaayaa lootoowo maande tuubuubuyee on arno, o jaamataano ko defaa, o yarataano ko mandilinta, wi'udfon: <On ko mo jinna!> ³⁴ Bii-Aaden* on kadi arii no jaama no yara, wi'udfon: <On ko reeredufo, yaroowo, weldufo e yantoo be sagalle e junuubanke'en!> ³⁵ Kono jabube faamu Allaahu on ben hollay wonde ko ngu feewungu.»

Fii no Debbo Junuubankeejo on Yaafora

³⁶ Fariisiyaajo goo wi'eteedo Sim'uunu torii Iisaa hawtidugol e makko. Iisaa naati ka suudu Fariisiyaajo on, o toolii fii nafagol. ³⁷ Tawi debbo junuubankeejo no e nden saare, on humpitii Iisaa no nafaade ka suudu Fariisiyaajo on. O ardi e tindohun hayre daneere tew angiri, ³⁸ o wontiri baawo Iisaa, o ugginii ka hoore koyde makko, o wulli haa gondi makko din bubini koyde Iisaa den. Ontuma debbo on fittiri de sukundu mun ndun, o lunnii de, o wuji de angiri.

³⁹ Bay Fariisiyaajo noddunoodo Iisaa on yi'ii dun, o wi'i e bernde makko: «Si tawno oo ko annabaajo, o andayno ko hombo woni oo debbo meemufo mo e ko honno on sifori, sabu oo ko junuubankeejo!»

⁴⁰ Iisaa yetti haala kan, wi'i: «Sim'uunu, no woodi ko mi haalanay-maa.»
On jaabii: «Maakee yo karamoko'en.»

⁴¹ O wi'i: «Godfo no jawlunoo yimbe difo. Gooto on no joganii mo *dinaruui teemedde jowi, oya on ko *dinaruui cappande jowi. ⁴² Bay

ben hebaali ko yobitira mo, o yaafanii be didoo non ko be pawlii mo kon. Ko hombo e ben dido burata mo yidude?»

⁴³ Sim'uunu jaabii: «Haray ko burdo namaande tiidunde on.»

Onsay Iisaa wi'i mo: «A jaawirii no moyyiri.»

⁴⁴ O fewti e debbo on, o wi'i Sim'uunu: «A yi'ii oo debbo? An, mi naatii ka suudu maa, a okkoraali lan ndiyan ko mi sembora, kono oo doo buɓɓinirii koyde an den gondi mun din, o fittirii de sukundu makko ndun. ⁴⁵ A hirbanooki lan lunnidaa, kono kanko gila mi naati doo, himo lunnaade lan koyde den. ⁴⁶ A wadaali nebban ka hoore an, kono kanko o wadii angiri ka koyde an. ⁴⁷ Awa mi andinii ma, junuubaaji makko e duudude yaafaama, ko dun wadi si giggol makko ngol no tiidi. Kono mo yaafaama seeda, ko seeda yidata.»

⁴⁸ Onsay o wi'i debbo on: «Junuubaaji maa din yaafaama.»

⁴⁹ Onsay naamidaynoobe e makko ben miijii e berde mun: «Ko hombo woni oo neddo yaafotoodo hay junuubaaji?»

⁵⁰ Ontuma o wi'i debbo on: «Gomɗinal maa ngal dandii ma. Yahu e hoore buttu.»

8

Fii Downtunoobe Iisaa ben

¹ Bawto dun, Iisaa yahayno gila e saare hebi e saare, gila e hodo haa e kofolun wondude e *sahaabaabe makko ben sappoo e dido, hara himo waajoo feppina Kibaaru Moyyo *laamu Alla ngun. ² Himo wondunoo kadi e rewbe goo pawndaabe jinnaaji bonɗi e jabbeeli, wano Mariyama oo jammaado Mariyama Magaduuna, mo jinnaaji jeedidi yaltinaa e mun, ³ e Yuuwanna on ko sonnaajo Kuusa oo mbatulaajo *Heroodu, e Suusanatu, e wobbe goo wallitoraynoobe be keyeeji mun.

Misal Yettaangal e Remoowo

(Mat. 13.1-23; Mrk. 4.1-20)

⁴ Jamaa njano moobii, yimbe buy iwri e ca'e heewude, ari e makko. O wadani be ngal misal doo: ⁵ «Ko remoowo yaltunoo sankugol awdi mun ndin. E nder ko o sankata kon, gabbe goo yani ka datal, feyyoobe ben yaabi, colli din kadi modi de. ⁶ Godde den yani e hoore fetere, no de fudirnoo, de yoori, bay de alaa e buubol. ⁷ Godde goo kadi yani ka sooyoore, de fudidi e mayre, sooyoore nden modi de. ⁸ Godde goo yani ka leydi moyyiri. De fudi, de rimi cawti di gabbe teemedere.» Wa fewndo ko o yewtaynoo dun, o ewnii, o wi'i: «Mo no mari noppi nanirdi yo nanu!»

⁹ Onsay taalibaabe makko ben landii mo ko ngal misal doo firi. ¹⁰ O jaabii be: «Onon on yedaama andugol gundooji laamu Alla ngun. Kono beya luttube, dun wowlirante be mise, fii yo be ndaaru, hara be yi'ataa, yo be nanu, hara be faamataa.ⁿ

¹¹ «E hino ko ngal misal firi: Awdi ndin ko daalol Alla ngol. ¹² Nde awdi sankaaɗi ndin saami ka datal, dun no wa'i wa nde wobbe nani daalol ngol, kono Ibuliisa ara itta ngol e berde mabbe fii wota be gomɗin sakko be dandee. ¹³ Nde awdi sankaaɗi ndin saami ka fetere, dun no wa'i wa nde wobbe nani daalol ngol, be jabira ngol weltaare. Kono be alaa fadi. Be gomɗinay haa e saa'i, kono si be ndarndaama, be tertoo. ¹⁴ Nde awdi sankaaɗi ndin saami ka sooyoore, dun no wa'i wa nde wobbe nani daalol ngol, kono hara be modiraama anndeeji aduna e jawle aduna e faaleeji ngurndan aduna e nder yaadu mabbe ndun, be ronka rimude moyya.

ⁿ 8:10 8.10 Isa. 6.9-10

¹⁵ Nde awdi sankaa ndin saami ka leydi moyyiri, d'un no wa'i wa nde wobbe naniri daaluyee on bernde laabunde moyyunde, jogitoo mara. Ko ben woni rimooobe e nder wakkilaare.

Misal Yettaangal e Lampu

(Mrk. 4.21-25)

¹⁶ «Hay gooto hubbintaa lampu buuma mo maa sorna mo e ley danki. Kono o jod'dinay mo e kene fii no naatooobe ben yi'ira ndaygu ngun. ¹⁷ Ko fii alaa ko suudii ko feepataa, kala gundoo ko sakkitorta ko feepoygol. ¹⁸ Awa wattanee yiila e no hedorton non, ko fii ko mardo beydantee, kono mo maraa on jabitante hay ko o sikki himo mari kon.»

Fii Beynguure Iisaa nden

(Mat. 12.46-50; Mrk. 3.31-35)

¹⁹ Yumma Iisaa e yumma-gootooobe makko ben ari, kono be waawaali tumbondirde e makko hakkee yimbe. ²⁰ O humpitaa wonde: «Yumma mon e yumma-gootooobe mon ben no darii ka yaasi, hibe faalaa yiidude e mon.»

²¹ Kono o jaabii be, o wi'i: «Yumma an e yumma-gootooobe an ben ko hedotoobe daaluyee Alla on, pinna mo.»

Fii no Iisaa Deeyiniri Waabiliire nden

(Mat. 8.23-27; Mrk. 4.35-41)

²² Nande goo Iisaa bakii e laakun wondude e taalibaafe mun ben. O wi'i be: «Lumbiten ka gada weendu.» Be yahi. ²³ E nder ko be lumbata kon, Iisaa daanii. Waabiliire tiidunde wondunde e hendu tippii ka weendu, laakun kun fuddii heewude ndiyan, d'un wonani be nawaare hulbiniinde.

²⁴ Be ari, be findini mo, be wi'i: «Karamoko'en, Karamoko'en, en mulay woni!»

O immii, o tojani hendu ndun e morloodfe ndiyan den, de deeyiti, onsay buttu wadi. ²⁵ Ontuma o wi'i be: «Ko honto gomdinal mon ngal woni?»

Be huli, be naldfi, hibe wi'indira: «Ko hombo woni oo nedfo yamiroowo hay hendu ndun e ndiyan dan, d'un doftoo mo?»

Fii no Iisaa Selliniri Jinnaado

(Mat. 8.28-34; Mrk. 5.1-20)

²⁶ Be hewtoyi e ndii leydi be Gadariyankoobe tiindondirndi e ngal diiwal Jaliilu. ²⁷ Bay Iisaa jippike ka leydi, nedfo jeyaado e nden saare mo jinnaaji buy nangi, ari e makko. Tawi gila neebii o bornotaako concii, o naatataa e suudu, ko ka hakkunde genaale o hodfunoo. ²⁸ No o yiirunoo Iisaa, o sonki, o yani e ley koyde makko, o ewnii, himo wi'a: «Ko hondun faalanadaa lan an Iisaa *Bidfo Alla Jom Bural on? Mi torike ma wota a lettan!» ²⁹ Ngii jinnawii bonngii wi'i d'un sabu ko Iisaa yamiraynoo ngin yaltugol e oo nedfo kon. Tawi ngin jinnawii nangayno mo soono woo, o dumbree juude e koyde fii aynugol mo, kono o bonnayno den jolokooje fow, onsay jinnawii ngin nawra mo ka wulaaji.

³⁰ Onsay Iisaa landii mo: «Ko honno innetedaa?»

Tawde hari jinnaaji buy no e makko, o jaabii: «Ko Konu.» ³¹ Awa kadi hidi jeejaynoo Iisaa fii wota o yamir di yahugol ka *gaygii ngin alaa kattudi ngin.

³² Tawi wuro kose moolanaango no ooraynoo ka falo. Onsay jinnaaji din jeeji Iisaa yo o accu di naata e din koseeji. O newnani di d'un. ³³ Jinnaaji din yalti e on nedfo, di naati e nder din koseeji. Onsay koseeji din gididi ka falo, di unoyii ka weendu, di yoolii.

³⁴ Bay ornaynooŋe ɗi ɓen yi'ii ɗun, ɓe dogi, ɓe fillitoyii ɗun ka saare e ka fulawaaji. ³⁵ Onsay yimbe ɓen ari yi'ugol kon ko waɗi. ɓe ari e Iisaa, ɓe tawi on nedɗo mo jinnaaji ɗin yalti e mun no joodii ka ley koyɗe Iisaa, himo ɓornii, himo wondi e hakkille timmude, ɓe huli. ³⁶ Yi'unoobe ko waɗi kon fillitanii ɓe no jinnanooɗo on selliniraa. ³⁷ Onsay jeyaabe e diiwal Gadariyankoobe ɓen fow torii mo yaltugol ka maɓɓe sabu kulol ngol ɓe hebi ɗon ngol. Ontuma Iisaa bakii ka laakun yiltitii.

³⁸ Onsay nedɗo mo jinnaaji ɗin yaltinaa e mun on torii Iisaa wondugol e makko. Kono Iisaa yilti mo, o wi'i mo: ³⁹ «Hootu ka mon, fillitoyodaa ko Alla waɗan-maa kon.» Onsay o yahi, o ukkii ka saare, o fillitii kala ko Iisaa waɗani mo kon.

Fii no Iisaa Wurnitiri Jiwo, O Sellini Debbo
(Mat. 9.18-26; Mrk. 5.21-43)

⁴⁰ Bay Iisaa lumbitii, jamaa on jabɓii mo, ko fii hari fow no sabbii mo. ⁴¹ Tun oo hooreejo juulirde maɓɓe wi'eteedo Yaayirusu ari e makko. Onsay o yani e ley koyɗe Iisaa, o torii mo hewtugol ka suudu makko, ⁴² ɓay tawi jiwo makko bajjo mo wa duubi sappoo e ɗiɗi no e daande mayde.

Wa fewndo kanko Iisaa o yahata ka oo nedɗo, tawi jamaa on no ɓittiri mo cende ɗen fow. ⁴³ Tawi kadi debbo no e nden nokkuure, heɓii duubi sappoo e ɗiɗi, himo soncaade. Awa kadi o ittii jawle makko fow o yobii ɓawndoobe ɓen, kono hay gooto e maɓɓe waawaali mo sellinde. ⁴⁴ On debbo wontiri ɓaawo Iisaa. No o meemirnoo kombol dolokke makko on, ko o soncotonoo kon tayi.

⁴⁵ Onsay Iisaa wi'i: «Ko hombo meemimmi?»

Tun mo kala wi'i wonaa kaɓun. Onsay Petruusu wi'i: «Karamoko'en, jamaa on no hundi on, awa kadi hiɓe hiɓɓii on!»

⁴⁶ Kono Iisaa jaabii, o wi'i: «Godɗo meemii lan, ko fii mi andii wonde bawgal an ngal gollii godɗun.»

⁴⁷ Nde debbo on tawnoo ko o waɗi kon pulfitike, o ari himo diwna, o yani e ley koyɗe Iisaa, o furɓiti yeeso jamaa on fow ko fii hondun o meemani mo e ko honno kadi o selliniraa ɗon kisan. ⁴⁸ Onsay Iisaa wi'i mo: «Jiwo an, gomɗinal maa ngal sellinii ma. Yahu e hoore ɓuttu.»

⁴⁹ Wa fewndo ko Iisaa yewtata ɗun, gorko jeyaado ka hooreejo juulirde nden ari, wi'i mo: «Jiwo maa on maayii. Hay tertidaa sonjugol oo karamokoojo.»

⁵⁰ Kono bay Iisaa nanii ɗun, o wi'i hooreejo juulirde nden: «Wota a hulu, gomɗin tun, jiwo maa on hisay.»

⁵¹ Bay Iisaa hewtii ka hooreejo juulirde nden, o jabaano naatidude hay e gooto ka suudu si hinaa Petruusu e Yaaquuba e Yuuhanna wondude e yumma jiwo on e ben jiwo on. ⁵² Tawi fow no wulla fesa fii on jiwo. Onsay Iisaa wi'i: «Wota on wullu mo, ko fii o maayaali, o ɗaani.»

⁵³ Onsay ɓe jali mo, ko fii hiɓe andi jiwo on maayii. ⁵⁴ Onsay Iisaa nangi jungo jiwo on, o ewnii, o wi'i: «Jiwo, immo!» ⁵⁵ Tun wonkii jiwo on arti, o immii ɗon kisan. Onsay Iisaa yamiri ɓe okkorgol mo ɓaamete. ⁵⁶ Kaawee hebi mawɓe jiwo on. Kono o yamiri ɓe wota ɓe wowlan hay gooto kon ko waɗi ɗon.

9

Fii no Sahaabaabe ɓen Sappoo e ɗiɗo Nuliraa
(Mat. 10.2-20; Mrk. 6.7-13)

¹ O noddi be o subunoo ben sappoo e dīfo, o okki be bawgal e doole e hoore jinnaaji dīn fow e fii sellingol jabbēeli. ² O immīni be waajoyagol fii *laamu Alla ngun e sellingol jawbe ben. ³ O wi'i be: «Wota on yoobo hay huunde e nder yaadu mon ndun, gila e tuggordu maa bonfo maa naameteē goo haa nabani e kaalisi. Awa kadi wota on yoobo dolokkaaji dīdi.»

⁴ O wi'i be kadi: «Kala suudu ka naatoydon, weeree don haa tuma fokkitudon woo, ⁵ e kala saare nde yimbe ben jabaali on e mun, nde hidon yalta don woo, honkee mbullaari teppe mon den fii yo don wonan be seedee ella maβbe on.» ⁶ Onsay be yahi kodolun e kodolii, hiβe waajoo fii Kibaaru Moyyo on e kadi hiβe sellina hen fow jawbe ben.

Fii Nalaw Heroodu on

(Mat. 14.1-12; Mrk. 6.14-16)

⁷ Heroodu* lando diiwal Jaliilu ngal humpitii fii ko woni wafude kon, dūn jiiβi mo bernde, sabu hari wobbe no wi'a ko Yaayaa immintinaa e hakkunde maybe ben, ⁸ wobbe ben no wi'a wondema ko Iliiya feepiti, wobbe goo no wi'a wondema ko godfo e annabaabe hiβbe ben immitii. ⁹ Kono Heroodu wi'i: «Mi tayiino daande Yaayaa nden, e hara ko hombo woni oo mo mi nanata fii mun nii?» Gila dūn himo etoo no o yi'ira mo.

Fii no Iisaa Namminiri Yimbe Guluuje Njowo

(Mat. 14.13-21; Mrk. 6.30-44; Yhn. 6.1-14)

¹⁰ Bay ben *sahaabaabe be o imminoo hewtitii, be sifanii mo kanko Iisaa ko be wafoyi kon fow. Onsay o yaadi e maβbe haa e takko ndee saare Bayti-Sa'iida, be bakitii don. ¹¹ No yimbe ben humpitornoo dūn, be jokki mo. Onsay Iisaa tolni be, o yewti be fii laamu Alla ngun, o jawndi kadi ben hatonjinbe e jawndeede.

¹² Tawi jallal ngal wodfike. Onsay sappoo e dīfoobe ben ari e makko, be wi'i mo: «Accitee non jamaa on, be yaha ka kodooli e ka fulawaaji kawtirdi e doo, be dabboya ko be jaama e ka be waaloo, ko fii ko e nokkuure wulfinnde wonden doo.»

¹³ Onsay Iisaa wi'i be: «Onon tigi okkoree be ko be jaama.»

Kono be jaabii, be wi'i: «Ko bireediije jowi e liyyi dīdi pet men mari doo, si hinaa hara menen tigi men yahay men soodoya ko oo jamaa doo fow jaama!» ¹⁴ Tawi worbe wonbe don ben tun ko wa be guluuje njowo.

Onsay Iisaa yamiri taalibaabe mun ben, wi'i: «Jodfiniree be mojobe mojobe, mojobere kala cappande njowo.» ¹⁵ Be jodfiniri be no o wi'iri be non. ¹⁶ Onsay Iisaa yetti bireediije den jowi e liyyi dīn dīdi, o banti gite makko den, o fewti ka kammu, o du'ii. Ontuma o tayiti de, o woni e jonnugol taalibaabe makko ben fii yo ben hewtin jamaa on. ¹⁷ Fow jaami haa haari. Be moβiti debeeje sappoo e dīdi kunte ko lutti.

Fii Qirritande Petruusu nden

(Mat. 16.13-19; Mrk. 8.27-30)

¹⁸ Nande goo tawi Iisaa no wondi e taalibaabe mun ben ka wirnii, himo toraade Alla. Ontuma o landii be dūndoo, o wi'i: «E wi'i jamaa on, ko hombo woni lan min?»

¹⁹ Be jaabii mo, be wi'i: «Wobbe no wi'a ko onon woni Yaayaa lootaynoodo on, wobbe kadi no wi'a ko onon woni Iliiya, wobbe goo kadi no wi'a ko on annabaajo kidfo goo immintinaa.»

²⁰ Onsay o landii be, o wi'i: «Onon non wi'udon ko hombo woni lan min?»

Petruusu jaabii mo, wi'i: «Ko onon woni *Almasihu Alla on.»

²¹ Iisaa yamiri be, tentini, wota be wowlan d'un hay gooto. ²² O beyditi e d'un, o wi'i: «Maa *Bii-Aaden on tampa fota, mawbe ben e hooreebe *yottinoobe sadaka ben e jannoobe fii Sariya on ben fow wikkoo mo, o waree, o immintinoyee ka palaande tammere.»

²³ Onsay o wi'i be fow wonde: «Kala faalaado jokkude lan, yo o hayfintino, o yetta pande woo pande *leggal makko altindiraangal ngal,^p o jokkammi. ²⁴ Kala faalaado dandude ngurndan mun, dan hayriray mo, kono kala non mo ngurndan mun hayriraa sabu an min, haray ontigi dandoyay dan. ²⁵ E ko nafa hondun woodani neddo hebugol aduna on fow si o hayrintinike maa si o halkitike kanko tigi? ²⁶ Awa kadi, kala hersirdo lan, hersiri kongudi an din, Bii-Aaden on kadi hersiroyay mo tuma o ardoyi e mangural makko ngal e mangural Baabaajo on wondude e malaa'ikaabe laafube ben. ²⁷ Mido wowlande on goonga, no woodi wobbe e mon onon wonbe doo ben, be maayataa ado be yi'ude laamu Alla ngun.»

Fii Waylannde Mbaadi Iisaa ndin
(Mat. 17.1-8; Mrk. 9.2-8)

²⁸ Bay wa balde jeetati feyyii bawto yewtugol mo be din kongudi, onsay o noddii Petruusu e Yuuhanna e Yaaquuba, be yahi ka fello fii toragol Alla. ²⁹ Fewndo ko o torotoo, mbaadi yeeso makko ngon waylii, dolokke makko on wonti daneejo jalbudo. ³⁰ E nder d'un, yimbe dido feepi no yewtida e makko, tawi ben-le ko Muusaa e Iiliiya. ³¹ Ben no feepidi e annoora, hibe yewta fii yaadu makko sakkitordu ndun Yerusalaam. ³² Tawi Petruusu e wondiibe mun ben no soyyaade, kono be nonti, be yi'i annoora Iisaa on e ben yimbe dido be o wondunoo e mun. ³³ Fewndo bee yimbe dido seedata e Iisaa, Petruusu wi'i mo: «Karamoko'en, no moyyi ka wonen doo. Darnen togooji tati, onon wonndu, Muusaa wonndu, Iiliiya kadi wonndu.» Tawi kanko Petruusu o andaa ko o woni wowlude.

³⁴ Wa fewndo ko o wowlata d'un, duulere ari buumi be. Ko nden duulere buumata be, be huli. ³⁵ Onsay hawa yalti ka duulere, no wi'a: «Oo doo ko Biddo an Subaado on. Heditee mo!» ³⁶ Bay ngol ewol wadii, be tawi ko Iisaa tun lutti don. Taalibaabe ben mari d'un fanki. Be fillitanaaki hay gooto kon ko be yi'i don e nder den balde don.

Fii no Iisaa Selliniri Paykun Jinnaakun
(Mat. 17.14-18; Mrk. 9.14-27)

³⁷ Bimbi nden pande ko be jippotoo ka ley fello, jamaa moolanaado ari fottugol e Iisaa. ³⁸ Onsay gorko goo ewnii ka hakkunde jamaa ton, o wi'i: «Karamoko'en, mi torike on tenyinee oo biddo an, ko fii ko bajjo an on nii. ³⁹ Nde jinnawii ngin nangi mo woo, o sonkay, o iiroo, o yaltina ngurda. Ngii letta mo, awa kadi ko karahan ngii yaltirta e makko. ⁴⁰ Mi torike taalibaabe mon ben radagol ngii jinnawii, kono be waawaali.»

⁴¹ Iisaa jaabii, wi'i: «Onon ko on jamaanu boyliingu ngu gomdinaa. Ko haa honde tuma mi wondata e mon, mido muppanoo on? Awa addu doo biddo maa on.»

⁴² Wa ko o bannata paykun kun, jinnawii ngin libi kun ka leydi, kun iirii. Kono Iisaa tonjani ngii. Onsay o sellini paykun kun, o jonniti kun ben makkun. ⁴³ Fow njaldi fii mangural Allaahu on.

Fii no Iisaa Hiitori fi Mayde mun nden
(Mat. 17.22-23; Mrk. 9.30-32)

^p 9:23 9.23 «Yettugol leggal mun altindiraangal ngal» ko hebilangol jokkugol Iisaa haa maaya.

Wa fewndo ko fow ɲaldidi e ko o waɗaynoo kon kanko Iisaa, onsay o wi'i taalibaabe ben: ⁴⁴ «Onon heditee fota dɛi konguɗi ɗoo: Bii-Aaden on janfoyte, watee e juude yimbe ben.» ⁴⁵ Kono hari taalibaabe ben alaa faamude ɗin konguɗi, sabu hari hiɗi wirnanii be fii wota be andu ko ɗi firi. Awa kadi hari hiɓe huli landitagol mo ɗi.

Fii Burɗo Teddude on e Hakkunde Maɓbe
(Mat. 18.1-5; Mrk. 9.33-37)

⁴⁶ Onsay yeddondiral waɗi hakkunde maɓbe fii andugol ko hombo e maɓbe buri teddude. ⁴⁷ Nde tawnoo Iisaa kapun no andunoo ɗin miijooji maɓbe, o yetti paykun, o jodɗini takko makko. ⁴⁸ Onsay o wi'i be: «Kala jabuɗo kun paykun e innde an, haray ko min o jabi. Awa kadi kala jabuɗo lan, haray ko Nuluɗo lan on o jabi. Ko fii ko burɗo fanɗude on e mon woni tedduɗo.»

⁴⁹ Yuuhanna yetti haala kan, wi'i: «Karamoko'en, men yi'ii godɗo no raɗoo jinnaaji e innde mo'on. Men toɲani mo ɗun, bay o wondaa e amen fii jokkugol on.»

⁵⁰ Onsay Iisaa wi'i mo: «Wota on toɲan mo ɗun. Ko fii kala mo wonaa gapo mon, haray ko gido mon.»

Fii no Samariyankeeɓe ben Salornoo Tolnude Iisaa

⁵¹ Bay wonii balɗe ɗe Iisaa ittete e ka aduna ɗoo ɗen hewtii, o fiɓi anniye e yahugol Yerusalaam. ⁵² O immini woɓɓe ko hikkoo yeeso makko, ben yahi haa e hoɗo Samariyankeeɓe goo fii ebbindanagol mo ɗon kanko Iisaa. ⁵³ Kono ben yimbe jabaali mo tolnude, bay ko Yerusalaam o sutii. ⁵⁴ Bay be yi'ii ɗun, Yaaquuba e Yuuhanna wi'i Iisaa: «Koohoojo amen, hiɗon faalaa yo men wi'u yo yiite ngen iwu ka kammu ara mula bee?» ⁵⁵ Onsay Iisaa fewti e maɓbe, feli be fota. ⁵⁶ Ontuma be yaari e hoɗo goo.

Fii ben Faalaabe Jokkude Iisaa
(Mat. 8.19-22)

⁵⁷ E nder ko be yahata kon, godɗo wi'i mo: «Mi jokkete kala ka yaarudaa.»

⁵⁸ Iisaa jaabii mo, wi'i: «Ndoni ɗin no mari gayɗe mun, awa kadi colli ɗin ka weeyo no mari ɲakkaaji mun, kono Bii-Aaden on kan alaa hay ka fowtina hoore mun nden.»

⁵⁹ Iisaa wi'i godɗo goo: «Jokkan!»

On jaabii mo: «Koohoojo, newnanee lan taho, mi yaha mi wattinoya ben an en.»

⁶⁰ Kono Iisaa jaabii mo, wi'i: «Accu maybe ben wattina maybe mun ben, kono an yahaa feɲɲinoyaa fii laamu Alla ngun.»

⁶¹ Godɗo goo kadi wi'i mo: «Koohoojo, mi jokkay on, kono newnanee lan taho, mi yaha mi waynoyoo beynguure an nden.»

⁶² Iisaa wi'i onɗon kadi: «Kala fawuɗo jungo mun e hoore keri sarin, ontigi yeyyitii baawo, haray on nafataa laamu Alla ngun.»

10

Fii no Taalibaabe ben Cappande Njeɗiɗo e Diɗo Nuliraa
(Mat. 10.5-14)

¹ Bay feyyii e ɗun, Koohoojo on toɗɗii fahin taalibaabe cappande njeɗiɗo e diɗo. O imminiri be diɗo diɗo ko yaha adoyoo mo e ca'e ɗen fow e kala nokkeeli ɗi o rewoyta e mun. ² O wi'i be: «Baagol ngol no ɗuudi, kono wa'oobe ben ɗuudaa. Awa jooni, toree non Jom baagol ngol yo o addu wa'oobe ka baagol makko. ³ Jooni miɗo imminirde on wa

baaloy e hakkunde caapaali, yahee. ⁴ Awa kadi wota on yoobo bonfohun kaalisi maa sasa maa pade goo, hara kadi on hiwraaki hay gooto ka hoore laawol. ⁵ Kala suudu ndu naatoton e mun, wi'ee taho: <Yo buttu wonu e nduu suudu!> ⁶ Si bii-buttu no e nder ndun suudu, buttu mon on juuroto mo. Si ko liddle mun, on buttu wontanay on. ⁷ Tabitee e ndun suudu don, naamon yaron ko be okkori on don woo, ko fii golloowo no handi e njoddi mun, hara on wadaali naata e nduu yalta e nduu.

⁸ «Kala saare nde naatudon e mun tolnadon, jaamee ko bannanadon kon. ⁹ Sellinon jawbe be tawdon don ben, wi'on be wonde *laamu Alla ngun badike be. ¹⁰ Kono kala saare nde naatudon e mun, be salii on tolnude, yahee ka fottirde mabbe, wi'on: ¹¹ <Men fidday e mon mbullaari saare mon nangundi men ndin e koyde! Kono andee tun wonde, laamu Alla ngun badike!> ¹² Mi andinii on, jande jaawoore nden ko ndee saare *Saduuma buretee hoynaneede edii nden saare don.

¹³ «Bone wonanii ndee saare Kuuraziin e ndee saare Bayti-Sa'iida! Ko fii si tawno d'ii kaawakeeji moyyi wadunoodi ka mon, ko non wadfirnoo e dee ca'e Tiiri e Siduuna, harayno neebii ko jeyaabe e den ca'e bornii concii heynordi, be wujitii ndoondi fii hollugol wonde be tuubii. ¹⁴ Ko dun wadi, jande jaawoore nden ko Tiiri e Siduuna buretee hoynaneede edii onon. ¹⁵ Onon non, bee be Kafernahuum, hidon sikka fii mon bantete haa ka aljanna? Oo'o, on bugete ka jahannama.

¹⁶ «Kala heditiido on onon bee taalibaabe an, haray ko min o heditii. Kala bugitiido on, haray ko min o bugitii. Awa-le kala bugitiido lan, haray ko Nuludo lan on o bugitii.»

¹⁷ Ben cappande njeedido e dido artidi e weltaare, be wi'i: «Koohoojo amen, hay jinnaaji din yankinanike men e innde mon!»

¹⁸ Onsay o wi'i be: «Mi yi'ayno Ibuliisa no iwa ka kammu yanira wa farpitere. ¹⁹ Awa mi okkii on bawgal tippugol e bolle den e jahe den e kala bawde gapo on, hara hay fus hebaali on. ²⁰ Wota on weltor ko jinnaaji din yankinani on kon. Kono weltoree ko inde mon den windaa ka kammuuli kon.»

*Fii Weltaare Iisaa nden
(Mat. 11.25-27, 13.16-17)*

²¹ Ko e on saa'i don tigi, Iisaa hebi weltaare fota immorde e *Ruuhu Seniido on, o wi'i: «Mi yettii ma yo Baaba, Jom leydi e kammu, fii koo ko wirnandaa dun ben faamube e bee gandifube, feppinandaa dun bee faybe. Hiiyii, ko fii ko dun wonnoo yidi maa on yo Baaba.

²² «Awa, Baaba an wattii fow e juude an. Awa kadi hay gooto andaa ko hombo woni Biddo on si hinaa Baabaajo on, wano tawiri non kadi hay gooto andaa ko hombo woni Baabaajo on si hinaa Biddo on e on mo Biddo on faalaa mo feppinande.»

²³ Onsay o fewtiti taalibaabe ben o wi'i be e gunuutu: «Gite yi'ude ko yi'udon kon malii! ²⁴ Ko fii mi andinii on, annabaabe e lambe buy faalano yi'ude koo ko wondon yi'ude, kono be yi'aali. Be faalano kadi nanude koo ko wondon nanude, kono be nanaali.»

Misal Yettaangal e Samariyankeejo Moyyo on

²⁵ Onsay goddo e waawube fii Sariya ben immii landii mo fii ndarndagol mo, o wi'i mo: «Karamoko'en, ko hondun mi haani wadude fii yo mi hebu dan *ngurndan poomayankejan?»

²⁶ Onsay Iisaa wi'i mo: «Ko hondun windii ka defte Sariya? Ko honno faamirdaa dun?»

²⁷ O jaabii mo, o wi'i: «Yo a yidfir Alla Joomiraado maa on bernde maa nden fow e wonkii maa kin fow e doole maa den fow e hakkil maa kin fow], yidiraa nokondo maa on wano yidirdaa hoore maa non.»P

²⁸ Onsay Iisaa wi'i mo: «A jaaborii no moyyiri. Warru non, a hebay dan ngurndan.»

²⁹ Kono tawi on no faalaa hollude peewal mun ngal, o wi'i Iisaa: «Ko hombo non woni on nokondo an?»

³⁰ Iisaa jaabori mo nii, o wi'i: «Goddo no iwraynoo Yerusalaam, no yaha Yeerikoo. O hawrondiri e wuybe, ben boori mo, piyi mo haa moggo mayde, be yahi, be acci mo don. ³¹ Hawrondiri *yottinoowo sadaka no feyyaynoo don, o yi'i oo neddo, o takkii mo, o feyyi. ³² Fahin *Lewiyankeejo ari tawi mo don, on kadi yi'i mo, takkii mo, feyyi. ³³ Kono Samariyankeejo wondo e nder safaari mun, ari tawi mo, yurmaa mo. ³⁴ Onsay o badii, o juurani mo njaram e nebban ka barmeeji, o habbi. Onsay o wadi mo ka mbaadateeri makko, o nabi mo haa e suudu hobbe, o dankii mo. ³⁵ Bimbi mun, o yetti *dinaruujii didi, o jonni jom suudu hobbe ndun, o wi'i mo: «Dankor mo dii doo. Kala ko fawoydaa e hoore dii doo, mi yobitoyte tuma mi rewtoyi.» »

³⁶ Ontuma Iisaa wi'i: «Ko hombo e bee doo tato woni nokondo oo mo bee wuybe yani e mun?»

³⁷ On waawudo fii Sariya jaabii, wi'i: «Ko yurmaado mo on.»

Onsay Iisaa wi'i mo: «Yahu an kadi warraa non.»

Fii no Mariyatu e Mariyama Werniri Iisaa

³⁸ Fewndo Iisaa e taalibaabe mun ben wonnoo e hoore laawol, be naati don e hodo. Debbo wi'eteedo Mariyatu werni be ka mun. ³⁹ Tawi on no mari neene-gooto wi'eteedo Mariyama, on joodii e ley koyde Koohoojo on no heditoo kongudi makko din. ⁴⁰ Tawi Mariyatu kapun no jindidude e muraadi nder suudu din. Onsay o ari, o wi'i: «Koohoojo an, on kippataa fii ko oo neene-gooto an accidimmi e dee golle doo kon fow? Wi'anee lan mo yo o wallito lan!»

⁴¹ Koohoojo on jaabii mo, wi'i: «Mariyatu, Mariyatu! Hida maapii aani fii piiji duudufi. ⁴² Kono ko huunde wootere tun hitti. Mariyama kapun subike ko furi hittude kon, dun-le o jabitantaake dun.»

11

Fii no Taalibaabe ben Haani Tororde Alla (Mat. 6.9-13, 7.7-11)

¹ Nande goo tawi Iisaa no toraade Alla nokku goo. Bay o gaynii toraade, goddo e taalibaabe makko ben wi'i mo: «Koohoojo, tindinee men no torortee wano Yaayaa tindinirnoo non taalibaabe mun ben.»

² Onsay o wi'i be: «Nde hidon toroo, on wi'iray nii:
«Baaba,

yo innde maa nden hormore,
yo laamu maa ngun feenu.

³ Okkor men pande woo paamete haanando men on.

⁴ Yaafanodaa men junuubaaji amen din,
wano menen kadi men woni yaaforande kala bonnudo men.
Wota a naadu men e jarrabuyee.»

⁵ O wi'i kadi: «Si goddo e mon aru e immaade tumbere jemma, yaha ka njaatigi mun, o findina mo, o wi'a mo: «Njaatigi, jawlan bireediije tati, ⁶ ko fii mido hebi kodo ka jemma doo, mi alaa hay fus ko mi okkora mo.»

⁷ «Si on non mo o findinoyi wi'ii mo: <Mi torike ma wota a finnan, ko fii a taw mi falii baafal ngal, min e faybe an ben men waalike. Mi waawataa immaade fewndo d'oo, mi jonne bireedi!» ⁸ Mi andinii on, hay si o immaaki, o jonnira mo sabu njaatigiyaagal wongal hakkunde maɓbe ngal, o jonniray mo kala ko o handi sabu ko on torotoodo haɓbitori angal hersa kon.

⁹ «Min-le mi wi'ii on: Toree, on okkorte. Daɓɓee, on heɓay. Hodɗee, on udditante. ¹⁰ Ko fii kala toriido okkorte, kala daɓɓudo heɓay, awa kadi kala on hodɗiido udditante.

¹¹ «Ko hombo e mon, biɗɗo mun torotoo d'un bireedi, ontigi jonna mo hayre? Maa o toroo mo lingii, ontigi jonna mo mboddi? ¹² Maa o toroo mo wofoonde, o jonna mo yaare? ¹³ Si tawii non hay onon bonɓe ben, hidon waawi waɗande biɓɓe mon ben piiji moyyi, haray ko haa honto Ben mon Wondo ka kammu on okkorta ben toriibe mo *Ruuhu Seniido on!»

Fii no Iisaa Raɗori Jinnaaji d'in

(Mat. 12.22-30; Mrk. 3.22-27)

¹⁴ Nande goo Iisaa raɗii jinnawii mbobindinngii godɗo. No ngii yaltirnoo e ontigi, o wowli, jamaa wonnoodo don on fow mugaa. ¹⁵ Wobɓe e maɓɓe wi'i: «Ko e immorde e *Balzabuula lando jinnaaji d'in o woni raɗorde jinnaaji d'in!» ¹⁶ Wobɓe goo kadi fii ndarndagol mo torii mo hollugol be maande iwrunde ka kammu.

¹⁷ Nde tawnoo himo andi d'in miijooji maɓɓe, o wi'i: «Kala laamateeri liddondirndi, kayri tigi ndi caabay. Awa kadi si suudu liddondirii, ndu lancoto. ¹⁸ Onon hidon wi'a ko tippude e Balzabuula mi woni raɗorde jinnaaji d'in. Si tawii non Ibuliisa liddike hoore mun tigi, ko honno laamateeri makko ndin tabitirta? ¹⁹ Si tawii non wonii min ko tippude e Balzabuula mi raɗorta jinnaaji d'in, d'un haray onon be mon ben non ko tippude e hombo be raɗorta di? Ko d'un wadi si kambe tigi be paawoyay on. ²⁰ Kono si tawii ko tippude e bawgal Alla ngal mi woni raɗorde jinnaaji d'in, haray *laamu Alla ngun arii haa e mon.

²¹ «Nde nedɗo dolnuɗo jom aalaaji ayni galle mun woo, jawle mun den daɗay. ²² Kono si tawii burɗo mo doole arii, yanii e makko, foolii mo, o jabitay d'in jogaaji di o hoolornoo, o sendita den jawle makko.

²³ «Kala mo aldaa e an, haray ko gano an, awa kadi kala mo wallataa lan moobitide, haray ko saakoowo.

²⁴ «Nde jinnawii yalti e nedɗo woo, ngii hammiray ka wulaa, hara hingii daɓɓa nokkuure fowtorde. Si ngii tawii ngii hebaali, ngii wi'ay: <Yo mi yiltito ka suudu ka mi iwnoo don.> ²⁵ Nde ngii hewtiti, ngii tawa ndun suudu fittaama labɓinaama. ²⁶ Onsay ngii yahay, ngii daɓɓoya jinnaaji jeediɗi burɗi ngii hunyude, di naata don, di hoda. Onsay sakkitorde on nedɗo buray aranun d'un bonude.»

²⁷ Fewndo ko Iisaa yewtaynoo d'un, debbo ewnii ka hakkunde jamaa ton, wi'i: «Maloore wonanii nduu reedu saawundu ma e d'in endi di muynudaa!»

²⁸ Kono Iisaa jaabii, wi'i: «Maloore wonanii kan ben heɗotooɓe daaluyee Alla on, doftoo mo!»

Fii Maande Annabi Yuunusa nden

(Mat. 12.38-42)

²⁹ Nde tawnoo jamaa on no beydaade tun, onsay kanko Iisaa o wi'i: «Nguu jamaanu d'oo ko jamaanu bonngu, hingu daɓɓa maande. Kono ngu jonnetaake maande si hinaa sifa ndee nde Yuunusa. ³⁰ Ko fii ko wano Yuunusa wonirannoo yimbe ndee saare *Niinawa maande non, ko

wano non *Bii-Aaden on kadi woniranta nguu jamaanu doo maande. ³¹ Nande jaawoore nden, nde yimbe nguu jamaanu doo no jaawee woo, onsay oo debbo laaminoofo ndii leydi hikkorndi ka sengo jaamo immoyto, jaawoya be sabu iwugol mo haa ka kattudi leyde, ara heditoo ngun faamu Sulaymaana, hara-le burfo Sulaymaana no doo. ³² Awa kadi nande jaawoore nden, nde yimbe nguu jamaanu doo no jaawee woo, yimbe Niinawa ben kadi immoyto, jaawoya be sabu ko be hedinoo waaju Yuunusa ngun, be tuubi, hara-le burfo Yuunusa no doo.»

Misal Yettaangal e Lampu

(Mat. 5.15, 6.22-23; Mrk. 4.21)

³³ «Hay gooto huɓbintaa lampu suuda mo maa hippa mo e ley siyonwal, kono o waday mo e kene fii no naatoobe ben yi'ira ndaygu ngun. ³⁴ Ko yiitere maa nden woni ndaygu bandu ndun. Si tawii yiitere maa nden no selli, haray bandu maa ndun fow no ndaygi. Si tawii non yiitere nden no paw, haray bandu maa ndun no e nder niwre. ³⁵ Reenee wota ndaygu wongu e mon ngun wontan on niwre. ³⁶ Si tawii bandu mon ndun no ndaygi, hara teral mon hay gootal alaa ka niwre, fun haray bandu mon ndun fow no ndaygi wa nde ndaygu lampu jalbi e mon.»

Fii no Iisaa Hajori Fariisiyaabe ben

(Mat. 23.1-36; Mrk. 12.38-40)

³⁷ Wa fewndo ko Iisaa yewtaynoo fun, *Fariisiyaajo goo torii mo yo be yaadu ka makko, be hirtodoya. Onsay o naati, o joodi fii jaamugol. ³⁸ Kono Fariisiyaajo on njaldi ko Iisaa toolii fii jaamugol kon soodaaki. ³⁹ Onsay Koohojo on wi'i mo: «Onon bee Fariisiyaabe, ko baawo miranji din tun labbinton, hara hidon heewi miile e bonki. ⁴⁰ Onon ko on faada-hakkilbe, hara hinaa Tagudo baawo on tagi nder on kadi? ⁴¹ Okkoree waasube ben ko woni ka nder kon, onsay ko heddi kon fow laabanay on.

⁴² «Kono bone wonanii on, onon bee Fariisiyaabe, bay hidon ittana naana e suukooran e kala tutateeriji wondi e naakoo farilla, hara hidon welsindanii peewal ngal Alla yedata ngal e giggol makko ngol. Hara-le ko fun haanunodon jokkude, tawa kadi on welsindaaki e ko heddi kon.

⁴³ «Bone wonanii on, onon bee Fariisiyaabe, bay hidon yidi saffawol aranol ngol ka juulirde e hiwreede ka fottirde.

⁴⁴ Bone wonanii on, bay hidon wa'i wa genaale de aldaa e maande, de godfo rewata e mun hara andaali!»

⁴⁵ Onsay godfo e hakkunde waawube fii Sariya ben yetti haala kan, wi'i mo: «Karamoko'en, si on maakirii nii, haray on aybinii men menen kadi!»

⁴⁶ Ontuma Iisaa jaabii mo, wi'i: «Bone wonanii on onon kadi bee waawube fii Sariya, bay hidon fawa yimbe ben dolle de be waawataa nabude, hara onon on fopportaa fun hay hoore hondu fii wallugol be.

⁴⁷ «Bone wonanii on, bay hidon maha maandina genaale annabaabe ben, hara-le ko baabiraabe mon ben sahinbini be. ⁴⁸ Dun no seedintini wonde hidon newni den kuude ben baabiraabe mon, bay ben sahinbiniino annabaabe ben, onon kadi hidon mahude maandina genaale mabbe den.

⁴⁹ Ko fun wadi si Alla, Jom faamu on, no daalunoo: «Mi nabanay be annabaabe e nulaabe, be wara wobbe e ben, be tampina beya ben», ⁵⁰ fii no nguu jamaanu doo yantiroyee yiiyan annabaabe hibbanoodan dan gila ka fudfoode aduna, ⁵¹ fun ko gila e yiiyan Haabiila dan haa addani e

¶ 11:44 11.44 Tippude e Sariya Muusa on, si godfo meemi furee maa o rewii e yenaande, haray o wonii harmufo. Lew. 21.11, Ada. 19.11

yiiyan Zakariyaa dan, on waranoodo hakkunde *layyorde nden e *juulirde mawnde nden. Mi andinii on, pellet nguu jamaanu doo yantoyte fii dun.

⁵² «Bone wonanii on, onon bee waawube fii Sariya, bay on suudii saabiwal gandal ngal, on naataali, awa kadi on jabaali faalanoobe naatude ben naata!»

⁵³ Bay o yaltii don, jannoobe fii Sariya on ben wondude e Fariisiyaabe ben fudfii mo monanaade, landoo mo lande duudude, ⁵⁴ wadana mo pirci, fii tun no be nangira mo immorde e kongudi makko din.

12

Fii Hajannde e Waaju (Mat. 10.26-28)

¹ Wa fewndo onsay, tawi yimbe guluuje guluuje moobondirii haa hibe yaabindira. Onsay Iisaa attii wi'i taalibaabe mun ben: «Reenee e lewen *Fariisiyaabe ben, dun ko faasiqankaaku ngun. ² Alaa ko suudii ko feepataa, awa kadi alaa gundoo mo andotaako. ³ Ko dun wadi, kala ko wowludon ka niwre feepay jalorma teddan, e kala ko sowndidon ka cuudi ewnorte ka warpakke.

⁴ «Mi andinii on yo yibbe an, wota on hulu waroobe bandu ben, toonin dun alaa ko be waawi. ⁵ Mi hollay on On mo gasoton hulude: hulee on Mardo bawgal warugol bugoo ka jahannama nde wari. Mi andinii on, ko on Mardo bawgal wadugol dun haanudon hulude. ⁶ Hinaa seresereji jowi no yeeyee tammaaji didi? Kono Allaahu on kapun yejjita hay gootun e majji. ⁷ Hay cukuli ko'e mon den fow no limaa. Wota on hulu, ko fii hidon furi seresereji buy hittude ka Alla.

⁸ «Mi andinii on, kala qirritiido fii an yeeso yimbe ben, *Bii-Aaden on kadi qirritoyto fii makko yeeso malaa'ikaabe Alla ben. ⁹ Kono kala yeddudo fii an yeeso yimbe ben, fii ontigi yeddoyte e yeeso malaa'ikaabe Alla ben. ¹⁰ Kala wowludo Bii-Aaden on ko boni, no ara ka yaafanee. Kono kala hoynudo *Ruuhu Seniido on yaafantaake.

¹¹ «Tuma noddadon ka juulirde e yeeso mawbe ben e laamiibe ben, wota on jiboyo ko jaabodon maa ko wi'on. ¹² Ko fii don kisan Ruuhu Seniido on tigi longinay on ko gasoton yewtude kon.»

Fii Galo Faafa-Hakkiljo

¹³ Goddo e hakkunde on jamaa wi'i Iisaa: «Karamoko'en, maakanee ben-gooto an on yo men sendodu ndondi amen ndin.»

¹⁴ O jaabii on neddo, o wi'i: «Ko hombo wadimmi jaawoowo maa sendanoowo on?» ¹⁵ O watti e dun: «Reenee wattanon yiila e kala miile, ko fii ko aaden aldi woo, ngurndan makko dan hinaa e dun humii.»

¹⁶ Onsay o wadani be ngal misal doo, o wi'i: «No woodunoo neddo aldufo mo toore leydi mun moyyiri dun fota. ¹⁷ Tawi on neddo no miiotonoo, wi'a: <Ko honno mi wadata, ko fii mi alaa ka mi wada ngal copal an?> ¹⁸ O wi'itii: <E hino ko mi wadata kon: Mi lancay tumusuuje an den, mi moyyina burde de njandude ka mi loowa nende an den e piiji an din fow. ¹⁹ Jooni yo wonkii an, bay mido mari jawle buy ko yonatammi e nder duubi buy, yo mi fowto, mi jaama, mi yara, mi weltoo!»

²⁰ «Kono Allaahu on wi'i mo: <Ko an yo faafa-hakkiljo, e nder oo jemma doo tigi a yantete wonkii maa kin. E hara koo ko faandidaa, ko hombo dun wontanta?»

²¹ «Awa ko nii woniranta kala on moobudo jawle e baawo alfangol Alla.»

Fii Hakkunde Anndeeji e Keyeeji
(Mat. 6.25-34)

²² Onsay Iisaa wi'i taalibaabe mun ben: «Ko d'un wadi si mi wi'ay on wonde, wota on aanu fii ko jaamon e nder ngurndan mon dan maa fii ko bornon balli mon d'in. ²³ Ko fii ngurndan no buri neema, awa kadi bandu no buri koltu. ²⁴ Ndaaree kayakayaaji d'in: di sankataa, di wa'ataa, di alaa tumusuuje e caagaaje, kono Allaahu on no wurni di, hara-le hidon buri colli d'in hittude. ²⁵ Ko hombo e mon e nder annde mun waawata beydude ngurndan mun dan beru sogonal? ²⁶ Si tawii non on waawataa hay ko buri lo'ude kon, haray ko hondun aananton fii ko lutti kon?

²⁷ «Ndaaree no d'ii piindijji fufirta njanda, hara-le di gollataa, di sajjataa. Kono non mi andinii on, hay Sulaymaana e nder darja mun on fow holtiraali hay wa wootiri e majji. ²⁸ Si tawii non Allaahu on no holtinirde non hay hudo wonuko hande ka ngesa kon, bugoyteeko jango ka yiite kon, hara o ronkay wadande on ko buri d'un, onon bee fanda-gomdinalbe? ²⁹ Onon non wota on yango fii ko jaamon maa ko yaron, wota fii d'un maapin on. ³⁰ Ko fii d'un fow ko be gomdinaa ka aduna ben dabbata d'un. Kono Ben mon Wondo ka kammu on no andi hidon handi e d'un. ³¹ Kono dabbee tun laamu makko ngun, d'in piiji fow beydanoyte on.

³² «Ko onon yo wuro tosooko, wota on hulu fus, sabu Ben mon Wondo ka kammu on tawii no wela mo ka o yeda on laamu ngun. ³³ Yeeyee ko jeydon kon, okkoron miskinbe ben, moyyinee bonfooji di hiddataa, d'un wonanay on keyee mo lannataa ka kammuuli, don mooyataa, awa kadi ngujjo meemataa. ³⁴ Ko fii ko ka keyee mon on woni woo, bernde mon nden wonata.»

Fii Reenugol e dow Hebulaare

³⁵ «Wonee hebuliibe,^r hara lampuuji mon d'in no hubbi. ³⁶ Wa'on wa nde jiyaado jijji jom mun, hara ko yahudo peera, hara no on hewtitiri hodfii, o udditanay mo. ³⁷ Ben jiyaabe malii nde jom maabe ari tawi hiibe aynude. Ka haqiiqa mi andinii on, jom ben daditoto, o bannana be ko be jaama. ³⁸ Ben jiyaabe be jom mun tawi no ayna tumbere jemma maa ka tatabal jemma, haray ben malii. ³⁹ Ko fii andee fota, si tawno jom galle no andunoo nde ngujjo on araynoo wujjugol, haray o accataano galle makko den fusee. ⁴⁰ Awa onon kadi hebilee, ko fii Bii-Aaden on aroyay e saa'i nde on sogitaaki.»

Fii Jiyaado Holniido e Jiyaado Bondo
(Mat. 24.45-51)

⁴¹ Onsay Petruusu wi'i mo kanko Iisaa: «Koohoojo amen, hara ngal misal doo ko fii amen tun kaa ko fii yimbe ben fow?»

⁴² Koohoojo on jaabii mo, wi'i: «Hara ko golloowo hombo reeniido holniido woni ko jom mun halfinta neemngol kurkaadi mun d'in e saa'i haanudo? ⁴³ Maloore wonanii on jiyaado mo jom mun ari tawi no jokkiri non. ⁴⁴ Ka haqiiqa mi andinii on, o halfinay mo jawle makko den fow. ⁴⁵ Kono si on jiyaado wi'itike: «Jom an neebii araali», onsay, o nangana tilfugol kurkaaduube ben worbe e rewbe e jaamugol yara haa mandila, ⁴⁶ jom on jiyaado aray nde on jiyaado sabbaaki mo e saa'i mo o sogitaaki, o letta mo lette sattude, o wada mo ka be gomdinaa ben wafetee ton.

⁴⁷ «Jiyaado andudo faaleeji jom mun d'in, kono o ebbindaaki, maa o wadaali faaleeji jom makko d'in, o piyete piggal duudungal. ⁴⁸ Kono si tawii

non ontigi andaa faale jom mun on, o wadfi kuude foddude e donkineede, o foccete ko hawri. On okkoraado ko duudi yantete ko duudi, awa kadi on halfinaado ko duudi landitoyte ko burti.»

Fii Liddondiral
(Mat. 10.34-36)

⁴⁹ «Mido ari bugagol yiite e oo aduna, mi faalete hara nge hubbii! ⁵⁰ Kono no woodi loyegol ngol mi loyoytee, e maanaa dun ko tampere, doo yo dun sollitanan, haray mido sonjii. ⁵¹ E hara on sikku ko addugol buttu e oo aduna mi arani? Oo'o, hinaa dun, kono ko liddondiral mi addi. ⁵² Ko fii gila jooni njowo wondube e nder suudu be woncondiray, tato liddondiray e beya dido, beya dido kadi liddondira e beya tato. ⁵³ Baaba liddondiray e bidfo, bidfo liddondira e baaba, neene liddondira e jiwo mun, jiwo kadi liddondira e neene mun, debbo liddondira e esiraawo mun jiwo, jiwo on kadi liddondira e esiraawo mun debbo.»

Fii Faamugol Firo Saa'iiji
(Mat. 16.2-3)

⁵⁴ Iisaa wi'i kadi jamaa on: «No yiirudon duulere no immori ka hirnaange, on wi'ay kisan <ndiyan dan aray>, dun wonira non. ⁵⁵ Awa kadi no yiirudon hendu ndun iwrii sengo jaamo woo, on wi'ay <nguleendi ndin arii>, dun kadi wada. ⁵⁶ Ko onon yo faasiqiibe, on waawii faamude fii ko feeni ka leydi kon e ko feeni ka kammu kon. Ko fii hondun non on waawaali andude oo saa'i fewndiido doo?

⁵⁷ «Hara ko fii hondun onon on waawataa faamande hoore mon ko feewi kon? ⁵⁸ Nde an e mo habidudaa hidon yaha ka yeesoojo on woo, wadu feere no faamondiron ka laawol, fii wota o watte e juude jaawoowo on, on jaawoowo kadi watte e juude aynoobe kaso ngon, ben sokoye. ⁵⁹ Mi andinii ma, a yaltataa don fannamaa a yobaali mbuudu sakkitoro on.»

13

Ewol Tuubuubuyee

¹ Ko fewndo onsay, wofbe ari fillitanii Iisaa fii bee be Jaliilu be Pilaatu warnoo fewndo be hirsata daabeeji fii ittugol sadakaaji mabbe. ² O jaabii be kanko Iisaa, o wi'i: «Hara on sikku ben be Jaliilu no buri Jaliiluyankoo be ben fow junuubu bay be lettorii non? ³ Min mi wi'ay on - oo'o! Kono si on tuubaali onon kadi, on fow on re'ay. ⁴ Kaa hara on sikku bee sappoo e njeetato, be nduu suudu aynirdu ka maadi Siluwaama yani e mun wari, no buri bee be Yerusalaam luttube fow bakkatu? ⁵ Min mi wi'ay on - oo'o! Kono si on tuubaali onon kadi, on fow on re'ay.»

⁶ Onsay o wadani be ngal misal doo: «Tawi godfo no marnoo yibbehi ka tutateeri mun. O ari dabbugol bibbe e makki, o hebaali. ⁷ Onsay o wi'i gollanoowo mo on ka tutateeri: <Hebii nii duubi tati mido arude dabbugol bibbe e ngal leggal, mi hebaali. Hara ko nafa hondun ngal wonani doo? Jooni soppu ngal!»

⁸ «Kono golloowo on jaabii mo, wi'i: <Jom an, accee ngal doo ndee hitaande doo. Doo e dun mi jasay binde maggal on fow mi wadana ngal polu. ⁹ No gasa ka ngal rima ko arata. Si ko liddu mun, onsay on soppoyay ngal.> »

Fii no Debbo Jukkunnaajo on Selliniraa e Aseweere

¹⁰ Tawi pande goo Iisaa no jannaynoo e juulirde goo e *jalaande fowteteende nden, dun ko asewe. ¹¹ Tawi no don debbo mo jinnawii

jukkini hebii duubi sappoo e jeetati, himo turii, o waawataano bantaade few. ¹² Bay Iisaa yi'ii mo, o noddi mo, o wi'i: «Debbo, a sendaama e jukkere maa nden!» ¹³ Onsay Iisaa *fawi juude mun den e makko. Don kisan debbo on feewi e darnde, o manti Allaahu on.

¹⁴ Kono yeesoojo juulirde nden seytini kon ko Iisaa jawndi pande asewe, o wi'i jamaa on: «No woodi balde jeegoo gaseteede golleede e mun. Aree jawndedon e den balde don, hara hinaa e jalaande asewe!»

¹⁵ Koohoojo on jaabii mo, wi'i: «Ko onon yo faasiqiibe! Hinaa mo kala e mo'on yaltinay nagge mun maa mbabba mun ka dingiraa mun pande asewe, naba yarnoya? ¹⁶ Hara oo debbo iwdi Ibraahiima mo Ibuliisa habbi gila duubi sappoo e jeetati, haanaa ka o firtanee din kabbi pande jalaande fowteteende nden?»

¹⁷ Bay o yewtirii non, dun hersini aybe makko ben fow, kono jamaa luttudo on weltori dii piiji hittudi di o wadaynoo.

Mise Yettaade e Abbere Bene e Lewen
(Mat. 13.31-33; Mrk. 4.30-32)

¹⁸ O wi'i fahin: «Hara ko hondun *laamu Alla ngun nandi, maa ko hondun mi ebbindirta e maggu? ¹⁹ Hingu wa'i wa abbere bene nde goddo yetti, bugii ka suntuure mun. Nden fufi, wonti leggal ngal colli din ka weeyo arata hoda e caldi mun.»

²⁰ O wi'i kadi: «E ko hondun mi ebbindirta e laamu Alla ngun? ²¹ Hingu wa'i wa lewen mo debbo yetti, jillindiri e sariyaare tati condi farin, o piya dun, on lewen wona sabu dun fow yura.»

Yewtere fii Damun Tosokun
(Mat. 7.13-14)

²² Ko Iisaa yahaynoo Yerusalaam, o rewayno kodolun e kodolii hara himo waajoo. ²³ Goddo goo landii mo, wi'i: «Koohoojo, hara ko yimbe seedaabe tun dandoytee?»

Onsay o wi'i be: ²⁴ «Etee no naatiron ka dambugal faadungal, ko fii mi andinii on, buy dabboyay no naatira don, kono be waawoytaa. ²⁵ Nde jom galle den immii ombi baafal ngal woo, hara hidon ka yaasi, onsay on fudfoto honkande mo baafal ngal, wi'a: <Koohoojo, udditanee men!> O jaaboyto on, o wi'a: <Min mi andaa ko on be honto!»

²⁶ «Wi'on kadi: <Men jaamuno men yaridi e mon, awa kadi on waajotono ka date amen.> ²⁷ O jaaboo on kadi, o wi'a: <Min mi andaa ko on be honto. Onon bee wadaynoobe ko boylii fow, pottitee lan!»

²⁸ «Tuma yi'udon Ibraahiima e Issaaqa e Yaaquuba e beya annabaabe heddiibe fow ka nder laamateeri Alla, tawa onon ko on bugoyteebe ka yaasi, ka wullaandu e natindiro jiiye woni ton. ²⁹ Iwroyte funnaange e hirnaange, nano e jaamo, be nafodoya ka laamateeri Alla. ³⁰ Awa andee wonde, no woodi baawoobe wontiroyaybe yeeso, wano tawiri non kadi no woodi yeesoobe wontiroyaybe baawo.»

Fii no Iisaa Aanirani Yerusalaam
(Mat. 23.37-39)

³¹ Ko e on saa'i don *Fariisiyaabe goo ari wi'i mo kanko Iisaa: «Yahu iwaa doo, ko fii *Heroodu no faalaa sahinbinde ma!»

³² O wi'i be: «Yahee hollon ndun saafaandu: Mido radaade jinnaaji din, mi sellina jawbe ben hande e jango, ka jalaande tammere haray timmanii lan. ³³ Kono bee mi seppa hande e jango e fadfi-jango, ko fii haanaa ka annabaajo waree ko wonaa Yerusalaam.»

³⁴ «Ee Yerusalaam! Ee Yerusalaam! Ko an yo saare sahinbinoore annabaabe, wariroore nelaabe e mun kaaye! Ko haa honto mi faalanoo moobude bee faybe maa wano gertogal moobirta coppi e ley gabitti mun, e hin-le on jabaali d'un! ³⁵ Awa nokkuure mon nden eggaama. Kono mi andinii on, on yitataa lan haa jande wi'oyton: <Yo barki wonan oo wondo arude e innde Joomiraado on!> »^S

14

Fii no Iisaa Nawndiri Nawnufo Goo

¹ E *aseweere goo, d'un ko *jalaande fowteteende nden, Iisaa naati e suudu hooreejo Fariisiyaabe ben fii nafagol, tawi ben Fariisiyaabe no tenyina mo. ² Tawi aaden buutudo no yeeso makko d'on. ³ Onsay Iisaa landii waawube fii Sariya ben e Fariisiyaabe ben, o wi'i: «Hara no dagii ka pawndee e aseweere kaa dagaaki?» ⁴ Kono be fow be deyyi. Onsay o yetti on pawdo, o sellini, o acciti mo, on yahi.

⁵ Onsay o wi'i be: «Ko hombo e mon, si bid'fo mun maa nagge mun aru e yanude e nder woyndu, salotoo nge yawnude maa yawna mo d'on kisan fii nden jande ko asewe?» ⁶ Laatii be waawaali jaabaade hay huunde e d'un.

Fii no Saatinirtee

⁷ Bay o yi'ii no ben saatinanoobe suboraynoo ndad'dule yeesooje d'en, o wadani be ngal misal d'oo, o wi'i be: ⁸ «Si on aru e saatineede e peera, wota on wonu ka ndad'dule yeesooje fii hita taw burdo on hittude no saatinaa d'on ⁹ haa saatindo on on ara wi'a on: <Accanee oo d'oo ndad'dudi ndin.> Onsay on hersay ruttagol ka ndad'dudi baawoori. ¹⁰ Kono tuma saatinadon woo, wontiree baawo fii tuma nde saatindo on on ari woo, yo o wi'u on: <Gido an, aru wonaa yeeso gaa.> Onsay d'un wonanay on teddungal e tawnde ben be saatindinadon fow. ¹¹ Ko fii kala mawnintiniido jippinoyte, awa kadi kala jippindo hoore mun mawninoyte.»

¹² Onsay kanko Iisaa o wi'i saatindo mo on: «Nde hida soyyina maa hirtina woo, wota a saatin yibbe maa ben maa neene-gootoobe maa ben maa musibbe maa ben maa kawtalbe maa aldube ben, fii wota kambe kadi be saatine jande goo, d'un wonane njoddi. ¹³ Kono nde wadataa caatal woo, saatin miskinbe ben e jukkunnaabe ben, e maanaa bofoobe ben e bumbe ben. ¹⁴ Dun a wonoyay malaado, ko fi ben alaa ko yobitire, a yobitoyte jande ummutal feewube ben.»

Misal Yettaangal e Saatinanoobe fii Nafagol

(Mat. 22.1-10)

¹⁵ Bay god'fo e be o nafodaynoo ben nanii d'in kongu'di makko kanko Iisaa, o wi'i mo: «Maloore wonanoyay on nafoytoodo ka *laamateeri Alla!»

¹⁶ Onsay Iisaa jaabii mo, wi'i: «Nande goo god'fo waduno caatal moolanaangal, o saatini yimbe buy. ¹⁷ Bay nafagol ngol fewndike, o nuli kurkaadu makko ndun yo on yahu wi'a be o saatinnoo ben yo ben aru, ko fii hebulaama.

¹⁸ «Kono be fow be kuylitidi. Arano on e ma'bbe wi'i ndun kurkaadu: <Mid'o soodi ngesa, bee mi yaha mi ndaaroya mba. Mi torike mo yo o yaaf'o lan.> ¹⁹ God'fo on wi'i: <Mid'o soodi kalali sappo, mid'o yahude mi lasindoo di, mi torike mo yo o yaaf'o lan.> ²⁰ God'fo goo kadi wi'i: <Mid'o jombi neebaali, ko d'un hadata mi yaha.>

²¹ «Bay kurkaadu ndun hewtitii, o yottintini e jom makko ko o nulaa kon fow. Onsay jom galle on tikki, o wi'i ndun kurkaadu makko: «Yahu kisan e d'ate den fow, njane e tosooke, addanoyaa mi misikinbe ben e jukkunnaabe ben e bumbe ben e boofooŋe ben fow.»

²² «Kurkaadu ndun wi'i: «Jom an, ko yamirdon kon wadaama, kono haa jooni ka joodŋee no lutti.»

²³ «Onsay jom galle den wi'i kurkaadu ndun: «Yahu haa ka fulawaa, takkodaa kowle den fow, rewaa e datoy koy fow, etodaa no yimbe ben arda fii no ka an heewira. ²⁴ Ko fii mi andinii on, hay gooto e bee be mi saatinnoo aranun mettotaako oo nafakka an!» »

Fii no Iisaa Haanaa Jokkireede
(Mat. 10.37-38)

²⁵ Tawi jamaa moolanaado no jokkondirnoo e Iisaa. O fewtiti be, o wi'i: ²⁶ «Si godŋo arii e an, hara o woniraa selugol ben makko e yumma makko e beyngu makko e biŋbe makko ben e neene-gootoobe makko ben worbe e rewbe haa naŋani wonkii makko kin tigi, haray onŋon waawataa wonude taalibaajo an. ²⁷ Awa kadi kala mo yettaali *leggal mun altindiraangal ngal jokkimmi, haray ontigi waawataa wonude taalibaajo an.^t

²⁸ «Hara ko hombo e mon si no faalaa darnude koore, ronkata joodaade taho, taskoo fii ko o eŋbi kon si ko ko yonata? ²⁹ Kulol wota ootigi fudŋo ronka gaynude, fii wota yi'ube mo e d'un ben fow jalu mo, ³⁰ wi'a: «Oo nedŋo fudŋino darnude, kono o waawaali lannitaade!»

³¹ «Maa hara ko lando hombo fokkitanta habidoogol e lando goo mo konu mun woni embere yimbe guluuje noogayo, hara kanko ngu makko ngun ko embere yimbe guluuje sappo, ronkata joodaade taho, taskoo si o heboyay kutu maŋbe? ³² Si o tawii non o heboytaa kutu maŋbe bay oya no wodŋitii mo taho, o nelay e on fii yo on wadŋan mo sartiiji no buttu on tabitira. ³³ Ko d'un wadŋi, kala e mon mo woniraa seedugol e ko o jeyi kon, haray gasataa wonde taalibaajo an.

³⁴ «Landan ko huunde moyyere, kono si dakamme majjan on iwii, haray ko honno dakamme majjan on wattirtee? ³⁵ Haray dan alaa nafa ka leydi maa ka polu, ko hawkoyteedan ka yaasi.

«Mo no mari noppi nanirdi yo nanu!»

15

Misal Yettaangal e Baalii Majjungii
(Mat. 18.12-14)

¹ Yantooŋe sagalle ben fow wondude e junuubanke'en no badotonoo Iisaa fii hedagol mo. ² Fariisiyaabe* ben e jannoobe fii Sariya on no nŋaynoo hakkunde maŋbe, wi'a: «Oo d'oo kaŋun bannitay junuubanke'en, naamida e maŋbe!»

³ Onsay kanko Iisaa o wadani ben ngal misal d'oo, o wi'i: ⁴ «Ko hombo e mon si no mari baali teemedere, gootii e d'in majja, ronkata accude cappandŋe jeenay e jeenayji d'in ka wulaa, yaha d'abbitoya majjungii ngin haa nde o yiitoyi ngii woo? ⁵ Nde o yiitoyi ngii, o wakkoo ngii e hoore weltaare. ⁶ Nde o hewtiti ka makko, o nodditay yiŋbe makko ben e kawtalbe makko ben, o wi'a be: «Weltodee e an, ko fii mi yiitii baalii an majjunoongii ngin!» ⁷ Mi andinii on, ko wano non kadi weltaare burirta

^t 14:27 14.27 «Yettugol leggal mun altindiraangal ngal» ko hebilagol jokkugol Iisaa haa maaya.

woodude ka kammu sabu junuubankeejo gooto tuubuɗo, edii feewuɓe cappande njeenayo e njeenayo ɓe tuubuubuyee fawaaki ɗun.»

Misal Yettaangal e Tammaaru Majjundu

⁸ «Maa ko debbo hombo marɗo tammaaji sappo, si wooturu e ɗin majjirii mo, ronkata hubbude lampu, fitta suudu mun ndun, ɗabbittira hakkil haa nde o yiiti ndu woo? ⁹ Nde o yiiti ndu, o nodditay yibbe makko ɓen wondude e kawtalbe makko ɓen, o wi'a ɓe: «Weltodee e an, ko fii mi yiitii tammaaru an majjunoonda ndun!» ¹⁰ Mi andinii on, ko wano non kadi malaa'ikaabe Alla ɓen weltorta tuma nde junuubankeejo gooto tuubi.»

Misal Yettaangal e Bidɗo Funsoowo

¹¹ O wi'i kadi: «Godɗo no marnoo ɓibbe ɗiɗo. ¹² Toolaajo makko on wi'i mo: «Baaba an, jonnee lan gebal an ngal mi haani hendoyaade ngal ka jawdi mon.» Onsay ben maɓɓe sendani ɓe jawdi mun ndin.

¹³ «Bay balde feyyii, toolaajo on moobi ko o jeyi kon fow, o yahi e leydi wodɗundi, o funsitoyi ton jawdi makko ndin fow e nder jiiɓaare. ¹⁴ Bay o lannii fewjande fow, heege tiidunge wadi e ndin leydi. Onsay o fudɗaa ɗakkireede. ¹⁵ O halfinoyii e godɗo goo jeyaado e ndin leydi, on nabi mo ka gese mun fii ko aynana ɗun koseeji mun ɗin. ¹⁶ Himo faaletenoo ɗaamude neteeje ɗe koseeji ɗin ɗaamaynoo ɗen, kono hay gooto okkoraali mo.

¹⁷ «O luggini miijo, o wi'i: «Ko golloobe njelo ɓen an mari ɗaamoobe haa luttina, hara min mido maaya ɗoo heege! ¹⁸ Jooni non, mido yiltitaade ka ɓen an, mi wi'a ɓe: Baaben, mi wadii junuubu ka Alla, mi hebii hakkee mon, ¹⁹ mi foddaa e noddeede bidɗo mon hande kadi. Jogoree lan wa golloowo mon.»

²⁰ «Onsay o yilitii ka ɓen makko. Bay o ɓadike, ɓen makko haynii mo, yurmaa mo. Tun ɓen makko dogi, hirbii mo, lunnii. ²¹ Onsay on bidɗo makko wi'i mo: «Baaben, mi hebii junuubu ka Alla mi hebii hakkee mon, mi foddaa e noddeede bidɗo mon hande kadi!»

²² «Kono ɓen makko yamiri kurkaaduube mun ɓen, o wi'i ɓe: «Yahee tinna addanon mo kaftaane burɗo fotude on ɓornon mo, wadanon mo hurundaare ka hondu e paɗe ko o wattoo.» ²³ O wi'i ɓe kadi: «Addoyee ga'un fayukun kun, hirson, ɗaamen, weltoden. ²⁴ Ko fii hari oo bidɗo an ɗoo ko mayɗo, kono jooni o wuuritii, hari kadi o majjii, kono jooni o yiitaama!» Onsay ɓe woni e fijugol weltoda.

²⁵ «Dun hawrondiri afo makko on no ka ngesa. Bay on ɓadike ka hodo fewndo ko o artata, o nani hito gimi e gami. ²⁶ Tun o noddi golloowo maɓɓe goo fii ko humpita mo kon ko woni wadude ka maɓɓe. ²⁷ On golloowo wi'i mo: «Mijan maa hewtitii. Bay non o hewtitii e jam, ko sabu ɗun ɓen maa en hirsiri ga'un fayukun kun.»

²⁸ «On seytini kisan, o salii naatude. Onsay ɓen makko yalti jeeji mo fii yo o naatu. ²⁹ Kono o wi'i ɓen makko: «E hino, wadii nii duubi buy mido yanganaade on. Haa hande mi yeddaali on. Min-le hay nde wootere on okkaali lan hay ɓe'un fii ko mi saatinira goreebe an ɓen. ³⁰ Kono ɓay oo bidɗo mon ɗoo dekkuɗo ndii jawdi mon dekkidi ndi e wadooɓe jinaa artii, onɗon on hirsanii mo ga'un fayukun kun!»

³¹ «Ben makko wi'i mo: «An non boobo an, ɗande woo hiden wondi. Ko mi mari kon fow ko an jeyi. ³² Kono mi taw bee mi weltoo, mi wadfa welo-welo, ɓay hari oo miɗɗiraawo maa ɗoo ko mayɗo, kono jooni o wuuritii, hari kadi o majjii, kono jooni o yiitaama.» »

16

Fii Mbatulaajo mo Feewaa

¹ Iisaa wi'i taalibaabe mun ben kadi: «No woodunoo aaden galo mardo mbatulaajo, tawi on mbatulaajo makko no jo'iraa funsugol jawdi on galo.

² O noddii on mbatulaajo, o wi'i mo: «Ko hondun mi woni nanude e hoore maa? Jittanan no wonda gollirde, ko fii a waawataa wonude mbatulaajo an hande kadi.»

³ «Onsay mbatulaajo on wi'itii: «Hara ko hondun mi wadata jooni, bay jom an no ittude lan wonugol mbatulaajo makko? E hin-le mi maraa doole remugol, awa kadi toragol no hersinani lan. ⁴ Mi andii ko mi wada fii yo mi heboy ko wernammi ka mun tuma mi ittaa e mbatulayaagal.»

⁵ «Onsay o nodditi kala joganiibe jom makko ben. O wi'i arano on: «Ko jelu joganidaa jom an?» ⁶ On jaabii: «Ko tankonje teemedere nebban.» Ontuma mbatulaajo on wi'i mo: «Joodo kisan, yettaa kaydi maa ndin, windaa ko cappande jowi joganidaa mo.»

⁷ «O wi'i goddo goo kadi: «An-le ko jelu joganidaa mo?» On jaabii: «Ko bootooji teemedere ngawri.» O wi'i ondon kadi: «Yettu kaydi maa ndin, windaa ko bootooji cappande jeetati joganidaa mo.»

⁸ «Onsay jom on mbatulaajo boyliido manti mo sabu kon ko on golliri yoyre. Ko fii faybe nguu jamaanu no yoyi telen jokondoo be mun ben buri faybe jeyaabe ben ka ndaygu. ⁹ Min-le mi wi'ay on: yo on dabir dee jawle adunyankeeje yibbe, fii tuma nde den lanniroyi on, yo on wernoje ka galleeji poomayankeeji.

¹⁰ «Mo nundii e hoore ko fandi, o nunday e hoore ko mawni. Awa kadi mo nundaali e hoore ko fandi, o nundataa e hoore ko mawni. ¹¹ Si tawii non on nundaali e hoore jawle adunyankeeje den, haray ko hombo halfinoyta on jawle haqiiqaaje den? ¹² Awa kadi si on nundaali e hoore ngel goddo ngel, ko hombo jonnoyta on ko mon kon?

¹³ «Golloowo hay gooto waawataa gollande jeybe dun dido, ko fii o apay oya, o yida oya, maa o habboo e oya, o itta bote e oya. Ko dun wadi si on waawataa rewude Alla, rewon jawdi.»

¹⁴ Fariisiyaabe* ben e yidude mun kaalisi no hedotonoo dun fow liba bote e Iisaa. ¹⁵ O wi'i be: «Onon hidon wadi hoore mon feewube e yeeso yimbe ben, kono Allaahu on kapun no andi ko woni ka berde mon. Ko fii ko yimbe ben banti fii mun kon ko piddufun yeeso Alla.

¹⁶ «Awa ko Sariya on e defte annabaabe ben wonnoo haa fewndo Yaayaa. Kono gila e fewndo Yaayaa, Kibaaru Moyyo fii *laamu Alla ngun no feppineede, mo kala no huutorde doole fii naatugol don. ¹⁷ Kono mi andinii on: kammu ngun e leydi ndin mutude no buri newaade edii ciifun gootun wonkun ka Sariya monteede.

¹⁸ «Kala accitudo beyngu mun, yetti goddo goo, haray ontigi jeenii. Awa kadi kala yettudo debbo seedaado, haray ondon kadi jeenii.

Fii Galo Baaso e Baaso Galo

¹⁹ «Hari no woodunoo aaden galo bornotonoodo concii dimi firsiniraadi ko wojji, wadaynoodo pande woo welii e fotii. ²⁰ Tawi miskiino wi'eteedo Laazaru mo bandu mun fow temmaa no waalii ka dambugal makko. ²¹ On no faaletenoo hendaade paametejei luttaynoodi din ka on galo. Tawi hay bareeji din arayno metta den temmeeje makko.

²² «Nande goo on miskiino maayi, malaa'ikaabe ben nabi mo tawtinoyi Ibraahiima. On galo kadi maayi, surraa. ²³ Ka jahannama, tawi on galo no e nder lette, o banti gite, o haynii Laazaru takko Ibraahiima ka wodditii.

²⁴ O ewnii, o wi'i: <Baaba an Ibraahiima, yurme lan, yamiraa Laazaru yo o jullu hondu makko ndun ka ndiyan, o ara o bubbinanammi denngal an ngal. Ko fii mido tampi ka yiite gaa!>

²⁵ «Ibraahiima jaabii mo, wi'i: <Boobo an, anditu an a hendinoke moyyereeji maa dɪn ka aduna, wano non kadi Laazaru yedɪnoke ton tampereji. Jooni non kanko bernde makko buttinaama doo, an hida tampude. ²⁶ E hoore dɪn kadi, wimbo moolanaango no wadaa hakkunde men fii wota faalaabe iwde gaa yaha ton ben waawu dɪn, wano non onon kadi wota on waawu lumbitirde gaa.>

²⁷ «Onsay on galo wi'i: <Awa mi torike ma yo baaba an, nelanan Laazaru ka galle ben an ²⁸ haa e bee neene-gootoobe an njowo, o hajoyoo be dɪn fii wota kambe kadi be aroy e ndee nokkuure lette.>

²⁹ «Onsay Ibraahiima jaabii mo, wi'i: <Hibe jogii ton deftere Muusaa nden e defte beya annabaabe, yo be hedo dɛn.>

³⁰ «O wi'i: <Oo'o, yo baaba an Ibraahiima, kono si goddo e maybe ben yahii e mabbe, be tuubay.>

³¹ «Kono Ibraahiima wi'i mo: <Si be hedaaaki Muusaa e annabaabe heddiibe ben, haray be jabataa wurteede hay si be immintinanaama goddo e maybe ben!> »

17

Fii Junuubu e Gomɔinal e Farilla (Mat. 18.6-7; Mrk. 9.42)

¹ Iisaa wi'i taalibaabe mun ben: «Alaa no peggal ronkirta arirde, kono bone wonanii on wondo sabu dɪn. ² Haray ko buri mo moyyande ko kolmbireede tuntere hayre, o bugee ka baharu edii o wonude sabu gokkun e koy paykoy feggaade. ³ Reenee hoore mon!

«Si musidɔo mon oonike, waajee mo. Si o tuubii, yaafee mo. ⁴ Awa kadi si o bonnii on laabi jeedidi e nder jallal, o yiltitoyike e mon laabi jeedidi hara himo wi'a: <mi tuubii>, on yaafoto mo.»

⁵ Sahaabaabe* ben wi'i Koohoojo on: «Beydaneen men gomɔinal.»

⁶ Onsay Koohoojo on wi'i be: «Hay si tawii gomɔinal mon ngal no fota e abbere bene, harayno on waaway yamirde kii ndologahi, wi'on: <Boro, iroyodaa ka tumbo baharu!>, onsay ki doftoto on.

⁷ «Hara ko hombo e mon, si no mari kurkaaduujo remoowo maa ngaynaako, wi'ata on no o iwtiri golle: <Aru jaamaa?> ⁸ Kono ka liddu dɪn, o wi'ay mo: <Moyyinanen ko mi jaama, bornodaa si bannanaa mi. Si mi gaynii jaamude yara, onsay an kadi a jaamay yaraa.> ⁹ Hara o mantay on kurkaaduujo fii o wadii ko o yamiraa kon? ¹⁰ Onon kadi wano non, si on wadii ko yamiradon kon fow, wi'ee: <Menen ko men kurkaaduube meereefe, ko ko men haani wadude tun men wadi.> »

Fii Yimbe Sappo be Damajan Nangi

¹¹ E nder yaadu makko ndun Yerusalaam, kanko Iisaa o rewri hakkunde diiwal *Samariya ngal e diiwal Jaliilu ngal. ¹² Wa fewndo ko o naataynoo e hodo, yimbe sappo be damajan nangi sutii fottugol e makko, be dartii ka wodɔi, ¹³ be ewnii, be wi'i: «Iisaa, ko onon yo Karamoko'en! Yurmineen men!»

¹⁴ Bay o yi'ii be, o wi'i be: «Yahee hollitoyodon *yottinoobe sadaka ben.»

E nder yaadu mabbe ndun be tawi be sellinaama, be laabii. ¹⁵ Bay goddo e mabbe tawii sellinaama, o yiltitii e hoore himo ewnoo manta Alla.

¹⁶ Hawri on neddo ko Samariyankeejo. O ari, o yani e ley koyde Iisaa, o weltanii mo.

¹⁷ Onsay Iisaa yetti haala kan, wi'i: «Hinaa be sappoo non be sellinaama, be laabii? Awa ko honto njeenayoo be luttube ben woni? ¹⁸ Hinaa hay gooto e mabbe yiltitaaki fii mantugol Alla si wonaa oo janano doo tun?»

¹⁹ Onsay o wi'i on: «Immo yahaa, gomdinal maa ngal hisinii ma.»

Maandeeji Fii Arugol Laamu Alla ngun

(Mat. 24.23-28, 37-41)

²⁰ Nande goo *Fariisiyaabe ben landii mo kanko Iisaa ko honde tuma *laamu Alla ngun arata. Iisaa jaabii be, wi'i: «Laamu Alla ngun ardataa no yi'orta. ²¹ Wi'etaake <hingu doo!> maa dun <hingu daa!>, ko fii mi andinii on, laamu Alla ngun no e mon.»

²² Onsay o wi'i taalibaabe makko ben: «Saa'i aroyay nde faaletedon yi'ude wootere e jalaade *Bii-Aaden on, kono on yi'oytaa nde. ²³ On wi'oyte <himo doo!> maa <himo daa!> Wota on hammir ton, wota on dogir ton. ²⁴ Awa ko wano mayande mayirta non, jalba gila nano haa e paamo ka weeyo, ko wano non ardu Bii-Aaden on woniroyta ka jalaande mun.

²⁵ Kono doo e dun, bee o tampa fota, nguu jamaanu doo hawka mo.

Fii Hebulanagol Saa'i Artoygol Bii-Aaden on

(Mat. 24.37-41)

²⁶ «Ko wadunoo kon fewndo jamaanu Nuuhu, wadoyay kadi ka jalaade ado artugol Bii-Aaden on. ²⁷ Ko fii fewndo Nuuhu, hari yimbe ben no paamaynoo yara, no jomba jombanee, haa pande Nuuhu naatunoo ka laana. Onsay waamere nden ari, muli luttube ben fow.

²⁸ «Ko wano non kadi e fewndo jamaanu Luutu, yimbe ben no paamaynoo yara, sooda soodita, tuta darna. ²⁹ Kono nde Luutu yaltunoo *Saduuma, mbollan yiite iwrano ka kammu yani e mabbe, muli be fow.

³⁰ «Ko wano non kadi woniroyta pande Bii-Aaden on feepiti. ³¹ Nden pande, on wondo ka fowtorde hoore suudu mun wota tippano piiji mun wondi din ka nder suudu. Wano non kadi on wondo ka ngesa wota yiltito ka mun. ³² Anditee fii sonnaajo Luutu on. ³³ Kala dabdu doo no dandira ngurndan mun, dan hayriray mo, kono kala non mo ngurndan mun hayrinaa, o dandoyay dan.

³⁴ «Mi andinii on kadi, e nden jemmaare don, yimbe dido waalodube e danki wooti, goddo e mabbe yettete, oya on lotta. ³⁵ Wano non kadi, rewbe dido wonbe unidude, goddo e mabbe yettete, oya on lotta. ³⁶ Awa kadi yimbe dido wondube e ngesa woota, gooto e mabbe yettete, oya on lotta.»

³⁷ Taalibaabe ben wi'i mo: «Koohoojo amen, hara ko honto dun wadoyta?»

O jaabii be, o wi'i: «Ko ka ko maayi kon woni woo, jigaaje den moobotoo.»

18

Misal Yettaangal e Naawoowo Boyliido

¹ Iisaa wadani taalibaabe mun ben ngal misal fii banginangol be nafa duumagol e toraare Alla, hara be haabaali. ² O wi'i be: «No woodunoo e saare aaden naawoowo mo hulataa Alla, awa kadi o hersataa hay gooto.

³ Tawi kadi no e nden saare keynguujo araynoodo soono woo ka on naawoowo, wi'a mo: <Naawu hakkunde an e oo gano an.> ⁴ Gila neebii hari on naawoowo anniyaaki. Kono bawto dun o wi'itii: <Fii kala mi hulataa

Alla, awa kadi mi hersataa hay gooto, ⁵ bay oo keynguujo sonjirii lan nii, yo mi jaawan mo fii wota o sonjan jande woo! »

⁶ Koohoojo on wi'i: «On nanii ko on jaawoowo boyliido wi'i kon? ⁷ E taw si hara Allaahu on jaawantaa ben be o subii, d'un ko ben torotoobe mo jemma e jalorma? Hara o nennanay be d'un? ⁸ Mi andinii on, o jaawanay be ko yaawi. Kono taw nde *Bii-Aaden on aroyi si o tawoyay gomdinbe e hoore ndii leydi?»

Fii Hakkunde Fariisiyaajo on e Yantoowo Sagalle on

⁹ O wadi kadi ngal misal doo e hoore ben yimbe fellitube ko feewube, hara hibe aybina beya, ¹⁰ o wi'i be: «Yimbe dido yahuno ka *juulirde mawnde fii juulugol, tawi goddo on ko *Fariisiyaajo, oya on ko yantoowo sagalle. ¹¹ Fariisiyaajo on immii darii, tawi himo tororanaynoo nii hoore makko, wi'a: «Eyoo-maa Alla, mi weltanike ma ko tawi kon mi wa'aa wa heddiibe ben, d'un ko bee jattoobe maa bee boyliibe maa bee jeenoobe maa wano oo yantoowo sagalle doo. ¹² Min-le mi hooray laabi didi e nder yontere nden, awa kadi mi ittay sappabun e hoore kala ko mi hebi.»

¹³ «Tawi on yantoowo sagalle hay suusataano bantirde gite mun den ka kammu, kono himo darii ka wodditii, himo tappitoo e bernde, wi'a: «Yaa an Alla, yurminan min oo junuubankeejo!»

¹⁴ «Mi andinii on, ko on yantoowo sagalle don-le yiltitinoo ka galle mun e hoore ko o jogoraado wa feewudo edii Fariisiyaajo on. Ko fii kala mawnintiniido jippinoyte, awa kadi kala jippindo hoore mun mawninoyte.»

Fii Hakkunde Iisaa e Paykoy koy

(Mat. 19.13-15; Mrk. 10.13-16)

¹⁵ Wobbe addanayno mo hay booboobe ben fii yo o meemu be. Nde taalibaabe ben yi'unoo d'un, be tojani be. ¹⁶ Kono Iisaa nodditi paykoy koy e hoore himo wi'a: «Accee paykoy koy ara e an, wota on hadu koy, ko fii *laamu Alla ngun ko sifa makkoy wonani. ¹⁷ Ka haqiiqa mi andinii on, kala mo jabiraali laamu Alla ngun wa paykun, haray o naatataa ton few.»

Fii Hooreejo Aldudo on

(Mat. 19.16-30; Mrk. 10.17-31)

¹⁸ Hooreejo goo landii Iisaa, wi'i: «Karamokoojo moyyo, hara ko hondun mi haani wadude fii yo mi heboy *ngurndan poomayankejan dan?»

¹⁹ Onsay Iisaa jaabii mo, wi'i: «Ko fii hondun wi'irtaa mi moyyo? Hay gooto moyyaa si hinaa Alla Bajjo on. ²⁰ Hidfa andi yamirooje den, d'un ko wota a jeenu, wota a ittu hoore, wota a wujju, wota a seedito fenaande, teddinaa kadi yumma maa e ben maa.»^u

²¹ On hooreejo jaabii, wi'i: «Mido wadude d'un fow gila e cukankaaku an.»

²² Bay Iisaa nanii ko on wi'i kon, o wi'i mo: «No njakkan-maa fahin huunde wootere: yeeyitu kala ko jeydaa, senditanaa miskinbe ben, d'un wonanoyte keyee ka kammuuli, onsay araa jokkaa mi.»

²³ Bay on nanii d'un, o aani, ko fii hari himo aldi fota. ²⁴ Bay Iisaa yi'ii d'un e makko, o wi'i: «Emba no sattani jom jawle en ka be naata ka laamu Alla. ²⁵ No furi weebande ngelooba ka mba rewa e wuddere meselal edii ka jom jawle en naata ka laamu Alla.»

²⁶ Wonnoobe mo heddaade ben wi'i: «E hara ko hombo dandoytee?»

^u 18:20 18.20 Egg. 20.12-16.

²⁷ Iisaa jaabii be, wi'i: «Ko waawantaako neddanke kon no waawanoo Alla.»

²⁸ Onsay Petruusu wi'i mo: «Awa e hino, men accii ko men jeyi kon fow, men jukkii on.»

²⁹ Iisaa jaabii be, wi'i: «Ka haqiiqa mi andinii on, kala accudo suudu mun ndun e beyngu mun e sibbe mun ben e mawbe mun ben e bibbe mun ben sabu laamu Alla ngun, ³⁰ o heboyay ko furi d'un ka aduna doo, awa kadi ka aduna aroyoowo, o heboyay ngurndan poomayankejan dan.»

Fii ko Saatii Heboyde Iisaa kon

(Mat. 20.17-19; Mrk. 10.32-34)

³¹ Onsay Iisaa pottini *sahaabaabe mun ben sappoo e dido sera, o wi'i be: «Awa hiden yahude Yerusalaam. Kala ko annabaabe ben windunoo kon e hoore Bii-Aaden on laatoyto. ³² O wattoyte e juude be wonaa Yahuudiyanke ben, o jalee, o tiwee, tuttee e hoore makko, be piyira mo cabbi, be wara. ³³ Bawto d'un o immitoo ka jalaande tammere.»

³⁴ Kono ben taalibaabe faamaali hay fus e d'un, d'in kongudi wirnanii be, be ronki faamude kon ko yewtaa.

Fii no Iisaa Wuntiniri Bundoo Yeerikoo

(Mat. 20.29-34; Mrk. 10.46-52)

³⁵ Ko Iisaa badii Yeerikoo, tawi bundoo no joodii ka sera laawol no toroo. ³⁶ On nani hito jamaa on ko feyyata kon, o landii ko hondun wadi. ³⁷ O andinaa wonde ko Iisaa oo jeyaado Naasirata woni feyyude. ³⁸ Onsay o ewnii, o wi'i: «Ko an yo Iisaa, bii Daawuuda, yurminan!»

³⁹ Hikkinoo be yeeso ben feli mo fii yo o fanku, kono o burti ewnaade, wi'a: «Ko an yo bii Daawuuda, yurminan!»

⁴⁰ Onsay Iisaa dartii, o yamiri yo be addan mo mo. Bay on badike, Iisaa landii mo: ⁴¹ «Ko hondun faaladaa yo mi wadane?»

On jaabii mo, wi'i: «Koochojo, ko yo mi hettu giide an den!»

⁴² Onsay Iisaa jaabii mo, wi'i: «Wuntu, gomdinal maa ngal hisinii ma.»

⁴³ O wunti don kisan, o jokki Iisaa, himo mawnina Alla. Bay jamaa on yi'ii d'un, be woni e mantugol Alla.

19

Fii Gomdinal Zaakaru ngal

¹ Iisaa naati Yeerikoo. Ko o tayitata saare nden, ² tawi aaden galo tawaado e hooreebe yantoo be sagalle ben wi'eteedo Zaakaru ³ no humpanoo yi'ugol mo kanko Iisaa. Kono o ronki feere mun sabu duudugol jamaa on, awa kadi himo rabbidi. ⁴ Onsay o dogi o feyyi yeeso, o yawoyi e hoore yibbehi fii no o yi'ira Iisaa, bay hari on ko don rewata.

⁵ Nde Iisaa hewtunoo e ley kin yibbehi, o tiggiti, o wi'i: «Zaakaru, tippo hepa, ko fii bee mi weera hande ka galle maa.» ⁶ Zaakaru tippii hepa, jabbii mo e nder weltaare.

⁷ Bay fow yi'ii d'un, be nuni, be wi'i: «Oo kodoyike junuubankejo!»

⁸ Kono Zaakaru immii darii, wi'i Koochojo on: «Hedee yo Koochojo an, mi okay miskinbe ben feccere jawdi an ndin. Awa kadi si mido bonnani goddo goddun, mi yobitiray ontigi d'un cowalle nay.»

⁹ Onsay Iisaa wi'i: «Hande kisiyee naatii e dee galle doo. Ko fii oo doo kadi ko o iwdi Ibraahiima. ¹⁰ Awa ko addi *Bii-Aaden on ko dabbitugol majjube ben, danda be.»

Misal Yettaangal e Manankun
(Mat. 25.14-30)

¹¹ Bay hari o badike Yerusalaam, o beyditani be ngal misal doo, ko fii hari hedfinoobe mo ben no sikka *laamu Alla ngun feenay kisan. ¹² O wi'i be: «Aaden dimo yahuno e leydi woddfundi fii lamminoyegol, arta. ¹³ On noddi kurkaaduube mun sappo, o jonni be manankunji sappo. O wi'i be: <Gollitiree d'ii doo haa mi ara.>

¹⁴ Kono tawi yimbe leydi makko ndin no api mo. Be nelti wobbe baawo makko fii andingol ben ton wonde be faalaaka ondon laamoo be.

¹⁵ «Bay o lamminoyaama, o artii, o nodditi kurkaaduube makko be o jonnunoo mbuudi ben fii no o andira ko honno mo bee e mabbe gollitiriri di.

¹⁶ «Arano on e mabbe ari, wi'i: <Koohoojo an, di accirnodon mi din beydike cowalle sappo.> ¹⁷ O wi'i mo: <A wadii ko moyyi, yo kurkaaduujo moyyo! Ko fii a nundii e hoore ko fandi, mi wadii ma yeesoojo e hoore ca'e sappo.>

¹⁸ «Dimmo on e mabbe ari, wi'i: <Koohoojo an, di accirnodon mi din beydike cowalle jowi.> ¹⁹ O wi'i ondon kadi: <Mi wadii ma e hoore ca'e jowi.>

²⁰ «Godfo e mabbe kadi ari, wi'i: <Koohoojo an, e hino di accirnodaa mi din, hari mido mari di e lincun. ²¹ Ko fii hari mido hulu maa, bay ko a naadufo. A yettay ko a wallinaa, awa kadi a sopitay ko a aawaa.>

²² «Onsay on lando wi'i mo: <Mi naawitirte kongudi maa din, yo jiyaado bondo! Hida andunoo ko mi aaden naadufo? Maa mi yettay ko mi wallinaa, maa mi sopitay ko mi aawaa? ²³ Fii hondun non a wallinaali di e juude gollitiroobe di ben,^W dun, nde mi artunoo woo, mi hettayno di e hoore tonoo.>

²⁴ «Ontuma kanko lando on o wi'i wonnoobe don ben: <Jabitee di e juude makko, jonnon di oo jogiido manankunji sappo.> ²⁵ Kono be wi'i mo: <Koohoojo amen, ondon no jogii manankunji sappo!> ²⁶ O jaabii be, o wi'i: <Mi andinii on, ko mardo beydantee, kono mo maraa on jabitante hay yeru ko o mari kon. ²⁷ Dun-le wurin addanee lan doo aybe an ben, ben be faalanooka mi laamoo dun, waron be yeeso an doo.> »

Fii Naatugol Iisaa Yerusalaam
(Mat. 21.1-11; Mrk. 11.1-10; Yhn. 12.12-19)

²⁸ Bay kanko Iisaa o gaynii yewtude dun, o hikkii yeeso, o yaari Yerusalaam. ²⁹ Bay wonii o badike Bayti-Faazii e *Betanii, dun ko takko Fello *Zaytuuni ngon, o nuli taalibaabe makko dido, ³⁰ o wi'i be: «Yahee e ngoo hodo wongo yeeso mon doo. No naatirdon e maggo, on taway mbabun kun godfo wadfaaki haa hande no humii don. Hunton kun, addon. ³¹ Si godfo aru on e landaade, wi'a: <Ko hondun huntandon kun?>, on wi'ay mo: <Ko haaju Koohoojo on yani e makkun.> »

³² Nelaabe ben yahi be tawroyi no be wiiranoo non. ³³ Ko be huntata kun, jeybe mbabun kun ben wi'i be: «Ko hondun wondon kun huntande?»

³⁴ Be jaabii, be wi'i: «Ko haaju Koohoojo on yani e makkun.»

³⁵ Be addani kun Iisaa, be ndadfdani mo concii mabbe din e hoore makkun si be yawni mo. ³⁶ No o yaaraynoo non, yimbe ben no ndadfdirande mo non concii mun din ka laawol.

^W 19:23 19.23 Wallingol mbuudi e «juude gollitiroowo di on» no firi wallingol di ka «banki.»

³⁷ Nde tawnoo o ɓadike Yerusalaam ka tippagol Fello Zaytuuni, dental taalibaabe ben fow sowti weltaare, be woni e ewnagol manta Alla, sabu dɩi kaawakeeji moyyi dɩ be yi'i. ³⁸ Tawi hiɓe wi'a:

«Yo barki wonan oo lando
wondo arude e innde Joomiraado on.Y
Yo buttu wonu ka kammu,
darja burdo toowude wonanii ma!»

³⁹ Wobbe e *Fariisiyaabe tawaabe e mbatu ngun ben wi'i mo kanko Iisaa: «Karamoko'en, yamiree taalibaabe mon ben yo be fanku!»

⁴⁰ O jaabii be, o wi'i: «Mi andinii on, si kambe be fankii, kaaye den sowtay!»

⁴¹ Bay be ɓadike saare Yerusalaam nden, nde Iisaa haynornoo nde, o fesi fii mayre, ⁴² o wi'i: «Si an kadi hidɩ andunoo hande ko wonanayno-maa buttu, kono jooni dɩn wirnanike ma. ⁴³ Aroyay e jalaade nde aybe maa ben ari hunditu-maa hurgi, bittire cende fow. ⁴⁴ Be lancete, be lancide e kala hofudo e maa. Be accataa e maa hay kaayun e hoore hayre, sabu a anditaali saa'i mo Alla hoddiri faabagol ma on.»

*Fii no Iisaa Radori Yeeyooɓe ben ka Juulirde Mawnde
(Mat. 21.12-17; Mrk. 11.15-19; Yhn. 2.13-16)*

⁴⁵ O naati ka dingiral *juulirde mawnde, o woni e radagol wonnooɓe yeeyude ton ben, ⁴⁶ hara himo wi'ora be: «No windii: <Suudu an ndun ko suudu torordu Alla>,Y kono onon on wattii ndu fammeere wuyɓe!»^Z

⁴⁷ Tawi kanko Iisaa jande woo o jannayno ka juulirde mawnde. Kono hooreeɓe *yottinooɓe sadaka ben e jannoobe fii Sariya on ben e lambe jamaa on no daɓɓaynoo no sahinbinira mo. ⁴⁸ Kono hari be andaa ko honno be gerdata, sabu hari jamaa on fow no tufi noppi mun e makko.

20

*Lande fii Bawgal Iisaa ngal
(Mat. 21.23-27; Mrk. 11.27-33)*

¹ E nder den balde dɩn, tawi Iisaa no waajaade jamaa on ka *juulirde mawnde, dɩn-le ko feɓɓinangol be Kibaaru Moyyo on. Onsay hooreeɓe *yottinooɓe sadaka ben e jannoobe fii Sariya on ben wondude e mawɓe ben ari, ² wi'i mo: «Wowlan men ko e ley kongol hombo wondaa wadude dɩn e ko e ley kongol hombo wondaa?»

³ O jaabii be, o wi'i: «Min kadi mi landoto on huunde wootere, jaabodon mi. ⁴ E hara lootugol ko Yaayaa lootaynoo yimbe ben kon, ko ka arsi iwri kaa ko e nedɗanke?»

⁵ Kono ben woni e wi'indirgol: «Si en jaabike mo ko ka arsi iwri, o wi'ay en ko hondun hadunoo gomɗinen mo? ⁶ Si en jaabike mo-le ko e nedɗanke dɩn iwri, jamaa on fow fiday en kaaye, sabu hiɓe felliti Yaayaa ko annabaajo.» ⁷ Onsay be jaabii mo, be wi'i: «Men andaa ka ngol lootugol dɩn iwri.»

⁸ Onsay Iisaa wi'i be: «Min kadi mi wowlantaa on ko e ley kongol hombo mi woni wadirde dɩn.»

*Misal Yettaangal e Fariisiyaabe ben
(Mat. 21.33-46; Mrk. 12.1-12)*

⁹ Ontuma o fewtiti jamaa on, o wadani be ngal misal dɩo, o wi'i be: «Godɗo tutuno *wiijpu, o halfini tutateeri ndin remooɓe wiijpu ben, o yahi

safaari ka o neefoyta. ¹⁰ Bay saa'i sonitugol wiipu on hewtii, o immini kurkaadu makko haa e remooɓe wiipu ben fii yo ben jonnann mo fiɓɓe wiipu gebal makko ngal. Kono ben piyi on, ɓe immintini mo juude mehe. ¹¹ O immini kurkaadu makko goo kadi, ɓe piyi onɗon kadi, ɓe hersini, ɓe immintini mo juude mehe. ¹² O immini tammo kadi, ɓe barmini onɗon kadi, ɓe raɗii.

¹³ «Jom tutateeri ndin wi'i: <Ko honɗun mi waɗata jooni? Yo mi immin biɗɗo an yidaaɗo on, no gasa ka ɓe teddinoya onɗon.> ¹⁴ Kono no ben remooɓe wiipu haynornoo mo, ɓe wi'indiri: <Ko oo woni ronoowo on, waren mo fii yo ndondi ndin wontan en!> ¹⁵ Onsay ɓe naɓi mo ka ɓaawo tutateeri, ɓe wari.»

Iisaa wi'i kadi: «Jooni non, hara ko honɗun jom ndin tutateeri wiipu waɗata ɓen? ¹⁶ On aray, re'a ɓen remooɓe wiipu, o halfina ndi wobɓe goo.»

Bay ben heɗinoobe mo kanko Iisaa nanii ɗun, ɓe wi'i: «Wota ɗun wonir non!»

¹⁷ E nder ko o tenyinta ɓe kon, kanko Iisaa, o wi'i: «Hara ko honɗun koo ko windii firi:

<Hayre nde mahooɓe ɓen hawkunoo nden wontii hittunde ka sobɓundu?>^a

¹⁸ «Awa kala yanuɗo e nden hayre, o lancoto,

kala kadi mo nde yani e hoore mun, o muncoto.»^b

¹⁹ Bay hooreeɓe yottinoobe sadaka ɓen e jannoobe fii Sariya on ɓen faamii wonde ko e hoore maɓɓe Iisaa waɗi ngal misal, tawi hiɓe ɗaɓɓude no ɓe fawira juude e makko ɗon kisan, kono hari hiɓe huli jamaa on.

Fii no Iisaa Ndarndoraa fii Yobugol Sagalle

(Mat. 22.15-22; Mrk. 12.13-17)

²⁰ Be woni e aynugol Iisaa, ɓe immini e makko tefoobe bonɓe waɗitiife ko feewube fii ko nangira mo konguɗi makko ɗin, watta mo e juude laamu ngun e ley kongol lamminaado diiwal ngal. ²¹ Ben landii mo, wi'i: «Karamoko'en, meɗen andi hiɗon jannude waajoo no feewiri, awa kadi on ɓurdindinaa yimɓe ɓen, hiɗon jannirde laawol Alla ngol goonga. ²² E hara no haani ka men yoba lando mawɗo Roomu on sagalle kaa haanaa?»

²³ Kono bay Iisaa faamii janfa maɓɓe kan, o jaabii ɓe, o wi'i: ²⁴ «Holle lan *dinaruru. Ko nandolla hombo e bindi hombo woni e mayru?»

Be jaabii: «Ko lando mawɗo Roomu on.»

²⁵ Onsay o jaabii ɓe, o wi'i: «Jonnitee lando mawɗo Roomu on ko makko kon, jonniton Alla kadi ko mun kon.»

²⁶ Be ronki hebude feere no ɓe nangira mo e ɗin konguɗi makko yeeso jamaa on, kono bay ɓe ɗaldidii e ngol jaabawol makko, ɓe deyyi.

Fii Sadduusiyaabe ɓen e Ummutal ngal

(Mat. 22.23-33; Mrk. 12.18-27)

²⁷ Wobɓe e ɓee *Sadduusiyaabe, wi'ube wonde ummutal alaa ɓen, ari landii Iisaa, ɓe wi'i mo: ²⁸ «Karamoko'en, e hino ko Muusaa wi'i men kon: Si godɗo maayii accii beyngu e ɓaawo biɗɗo, haray miɗɗiraawo on mayɗo no haani yettude on keynguujoo mo o acci fii no o hebirana on kotiraawo makko jurriya. ²⁹ Tawa non no woodi fiɓɓe njeedido. Arano on jombii, maayii, heɓaali biɗɗo. ³⁰ Dimmo on kadi yettii mo, maayii. ³¹ Tammo on kadi wano non. Dun yaarii non haa ɓen njeedido non ɓe timmi, ɓe accaali

jurriya. ³² Bawto d'un debbo on kadi maayii. ³³ Bay hari ben njeediɗoo non resii on debbo, ko hombo e ben on debbo wontanoyta ka ummutal?»

³⁴ Iisaa jaabii be, wi'i: «Faybe nguu jamaanu doo tiggay tiggete. ³⁵ Kono ben yedoyaabe immintineede e hakkunde maybe ben e tawegol e nguu jamaanu aroyayngu, resooyta, resetaake. ³⁶ Awa kadi be maayitoyta, ko fii haray hibe wa'i wa malaa'ikaabe. Ko be faybe Alla kadi, bay ko be biɓbe ummutal ngal. ³⁷ Seede maybe ben immitoto, ko d'un Muusaa banginnoo ka o wowli don fii pitahun kun fewndo o noddi Joomiraado on, on Alla Ibraahiima e Alla Issaaqa e Alla Yaaquuba.^c ³⁸ Awa Alla wonaa Alla maybe ben, kono ko o Alla wurbe ben, bay fii makko kanko, ben fow ko wurbe.»

³⁹ Wobbe e jannoobe fii Sariya on ben wi'i mo: «Karamoko'en, on yewtii haqiiqa.» ⁴⁰ Bawto d'un be suusaali mo landaade hay huunde.

Fii Hakkunde Almasiihu on e Daawuuda
(Mat. 22.41-46; Mrk. 12.35-37)

⁴¹ Iisaa wi'i be: «Ko honno wi'iraa wonde *Almasiihu on ko jurriya Daawuuda? ⁴²⁻⁴³ Daawuuda tigi no holli ka Zabuura wonde: <Joomiraado on daalani Joomi an on:

Joodor ka sengo an jaamo

haa mi wada aybe maa ben ka ley teppe maa.>d

⁴⁴ «Daawuuda tigi wi'ii Almasiihu on <Joomi>, haray ko honno non Almasiihu on woniri jurriya makko?»

⁴⁵ Fewndo ka yimbe ben fow hedii mo don, o wi'i taalibaabe makko ben: ⁴⁶ «Reenee e bee jannoobe fii Sariya on, d'un ko bee yidufe jindidugol e dolokkaaji njani, yidi hiwreede ka fottirde, yidi saffawol aranol ngol ka juulirde, yidi ndaddule arane den ka nafagol. ⁴⁷ Hibe jatta galleeji keynguube, hibe juutina julde mabbe fii yiingo, awa ben heboyay naawooje burde sattude.»

21

Fii Sadaka mo Keynguujjo on Itti on
(Mrk. 12.41-44)

¹ Onsay Iisaa banti gite mun den, o yi'i aldube no itta sadakaaji, watta ka nder arkawal sadaka. ² O yi'i kadi keynguujjo baaso no liba ton tammahoy diɗoy. ³ Onsay o wi'i: «Midɗo haalande on goonga, oo keynguujjo baaso no buri beya fow ko ittaa. ⁴ Ko fii beya fow ko ko burtani d'un kon be wadi, kono kanko keynguujjo on e waasifude, ko ko o mari kon fow fii ko o wuurira o wadoyi ton.»

Maandeeji fii Artoygol Iisaa Almasiihu on
(Mat. 24.1-2; Mrk. 13.1-2)

⁵ Nde tawnoo wobbe no yewta fii *juulirde mawnde nden e kon ko nde fotiniraa kaaye labaade e piiji ittaadi sadaka, onsay Iisaa wi'i be: ⁶ «Nalaade no ara nde tawata koo ko yi'oton doo fow lancaama, hay hayre e hoore hayre luttooyta doo.»

⁷ Onsay be landii mo, be wi'i: «Karamoko'en, ko honde tuma d'un wadoyta e ko hondun wonoyta maande laatagol d'un?»

⁸ Iisaa jaabii be, wi'i: «Reenee e faljineede, ko fii buy aroyay baarora innde an nden hara no wi'a ko kapun woni *Almasiihu on, saa'i on badike. Wota on jokkoy ben. ⁹ Awa kadi nde nanoydon fii hareeji e murtaldu woo,

c 20:37 20.37 Egg. 3.6 d 20:42-43 20.42-43. Zab. 110.1

haray wota on hulu. Ko fii ko d̄un haani adaade wad̄ude, kono lannoode nden hinaa d̄on kisan.»

¹⁰ O wi'i be kadi: «Hareeji wad̄oyay hakkunde leyyi d̄in. Laamateeriji d̄in kadi immondirana. ¹¹ Awa kadi dimbande leydi tiid̄ude wad̄a, heege e jabweeli raabooji wad̄a e nokkeeli goo, kaawakeeji hulbiniidi wad̄a, maandeeji njani kadi wad̄a ka kammu.

¹² «Kono doo e d̄un, be faway on juude, be cukkoo on, be naboyay on ka juulirde, be bugoo on ka kaso, be ardoo on haa e lambe ben e yeesoobe diiwe d̄en sabu innde an nden. ¹³ Kono d̄un wonanoyay on sabu no seeditoron. ¹⁴ Fihee ka berde mon wonde on hebulotaako jaabagol ko liddetedon kon. ¹⁵ Ko fii mi okkoyay on faamu, mi longina on kongud̄i haa ka tawata aybe mon ben waawataa dartaade on maa yedda. ¹⁶ Awa hay mawbe mon ben e neene-gootoobe mon ben e sibbe mon ben e yibbe mon ben wad̄oyay on e joge be wona sabu wobbe e mon waree. ¹⁷ Fow aroyay on sabu innde an nden. ¹⁸ Kono cukulol hoore mon hay gootol majjoytaa. ¹⁹ Kono si on n̄aj̄p̄ike, haray on hiwii wonkiji mon d̄in.

²⁰ «Nde yi'udon koneeli d̄in daakanike saare Yerusalaam nden haa hunditii woo, haray andee lancagol mayre badike. ²¹ Onsay yo hod̄ufe ka diiwal Yahuuda ben dogir ka pelle, yo wonbe ka nder saare Yerusalaam ben kadi yaltu. Wota wonbe ka fulawaa ben kadi aru ka saare. ²² Ko fii d̄en wonoyay jalaade yottande fii laatingol kala ko windinoo. ²³ E nder d̄en balde d̄on, bone wonanay sowiibe ben e muyninaybe ben. Ko fii annde tiid̄unde wad̄ay e leydi ndin, tikkere yana e hoore oo jamaa. ²⁴ Be libiroyee mbelndi kaafa, be nabee, be maccindinanoyoo leyde d̄en fow. Be wonaa Yahuudiyanke ben yaaβita Yerusalaam haa saa'iiji di be happanaa d̄in timma.

²⁵ «Awa kadi maandeeji wad̄oyay ka naange e ka lewru e ka koode. Jamaaji d̄in maapoo ka hoore leydi haa be jiboo ko be wad̄a sabu uumaango ndiyan d̄an ka baharu e ko d̄an piyondirta kon. ²⁶ Yimbe ben fad̄dee kulol e nder ko be miijotoo fii ko aroyta ka hoore leydi kon, ko tiid̄i kon ka kammu kadi dimboyoo.» ²⁷ Ontuma non *Bii-Aaden on yi'oyte, no ara e duulere, hara himo arda e bawgal e mangural mawngal. ²⁸ Nde d̄un fud̄d̄ii wad̄ude woo, haray b̄antee townon ko'e mon d̄en, ko fii haray kisiyee mon on badike.»

²⁹ Onsay o wad̄ani be ngal misal doo, o wi'i be: «Ndaaree kii yibbehi maa ledde goo. ³⁰ No de wilitiri, on andanay hoore mon wonde setto ngon badike. ³¹ Ko wano non kadi, no yiirud̄on d̄ii piiji no wad̄a woo, haray andee wonde *laamu Alla ngun badike. ³² Ka haqiiqa mi andinii on, d̄un fow waday ado nguu jamaanu feyyude. ³³ Kammu ngun e leydi ndin feyyay, kono min kongud̄i an d̄in feyyataa.

³⁴ «Reenee hoore mon fii wota berde mon d̄en heewu anndeeji aduna maa faale naamugol yara haa betoo, haa nde ndee jalaande mawnde juhirta on wa pircol. ³⁵ Ko fii nde hewtay e hoore kala wondo e ndelo oo aduna. ³⁶ Findinee hakkillaaaji mon d̄in saa'i woo saa'i, torodon fii no hebiron doole dadugol d̄in piiji wad̄oyaydi, e fii no daroroyodon yeeso Bii-Aaden on.»

³⁷ Tawi e nder palle d̄en, Iisaa waajotono ka juulirde mawnde, o waaloya jemma e hoore ngoo fello wi'eteengo *Zaytuuni. ³⁸ Jamaa on fow dawrayno ka juulirde mawnde fii hedagol mo kanko Iisaa.

22

Fii no Iisaa Janforaa

(Mat. 26.1-5; Mrk. 14.1-2; Yhn. 11.45-53)

¹ Hari *Juldeere Bireedi de Aldaa e Lewen nden badike, nden no wi'ee kadi *Juldeere Yawtaneede.^d ² Tawi hooreebe *yottinoobe sadaka ben e jannoobe fii Sariya on ben no dababaynoo feere no be mulira Iisaa, kono tawi hibe huli jamaa on. ³ Onsay Ibuliisa naati e bernde Yudaasi, dun ko oo jammaado Iskariiyu, on ko tawaado e *sahaabaabe Iisaa ben sappoo e dido. ⁴ On yahi yewtidoyi e hooreebe yottinoobe sadaka ben wondude e halfinaabe aynugol *juulirde mawnde nden fii no o wattira Iisaa e juude maabe. ⁵ Ben weltori dun, be haldi yeenugol mo kaalisi. ⁶ O jabi dun, o woni e dabbugol feere no o wattira Iisaa e juude maabe, hara jamaa on hoydaali.

Fii Nafakka Juldeere Yawtaneede nden

(Mat. 26.17-29; Mrk. 14.12-26; Yhn. 13.21-30)

⁷ Bay palaande Juldeere Bireedi de Aldaa e Lewen nden hewtii, dun ko palaande hirsanteende baalun nden, ⁸ onsay Iisaa immini Petruusu e Yuuhanna, o wi'i be: «Yahee moyyanon en nafakka fii ko nafoden ka juldeere.»

⁹ Ben wi'i mo: «Ko honto faaladon yo men moyyanon en dun?»

¹⁰ Onsay o wi'i be: «No naatirfon ka saare, on fottay e gorko rondiido loonde ndiyan. On jokkay mo haa e suudu ndu o naati e mun woo.

¹¹ Onsay on wi'ay jom suudu ndun: «Karamoko'en wi'ii men yo men lando on: Ko e suudu hondu be nafodata e taalibaabe maabe ben nafakka Juldeere Yawtaneede nden?» ¹² Ontuma o hollay on konkooru njanndu weyyitaandu ka koore dow. Ko don moyyinton.»

¹³ Be yahi be tawroyi no o haalirannoo be non, be moyyini nafakka juldeere nden.

¹⁴ Bay saa'i on hewtii, Iisaa badii fii nafagol wondude e sahaabaabe be o todfino ben sappoo e dido. ¹⁵ Onsay o wi'i be: «Mid'o faalanoo fota hawtidugol e mon oo nafakka ado mi tampude. ¹⁶ Ko fii mi andinii on, mi paamitataa oo nafakka ndee juldeere hande kadi haa nde laatoyoo ka *laamateeri Alla.»

¹⁷ Onsay o yetti jardukun wadorkun njaram, o jarni Alla, o wi'i: «Jabee kun jardukun njaram, senditon hakkunde mon. ¹⁸ Ko fii mi andinii on, mi yaritataa hande kadi njaram bibbe wiiju haa tuma laamateeri Alla ndin ari.»

¹⁹ Bawto dun o yetti kadi bireedi, o jarni Alla, o tayiti, o jonni be, o wi'i: «Dundoo ko bandu an ndu okkadon ndun nii, wadee dundoo maande ko anditiron fii an.»

²⁰ Ko wano non kadi, bay be gaynii naamude, o yetti jardukun wadorkun njaram, o wi'i: «Kun jardukun ko maande fii *ahadi heyri tippundi e dan yiiyan an hibboyteedan fii mon. ²¹ Kono non janfotoodo lan on no naamidude e an. ²² Bii-Aaden* on no yahude wano muuyiranoo non, kono bone wonanii on janfotoodo mo!»

²³ Onsay be woni e landondirgol, wi'a: «Hara ko hombo e men wadfoyta dun?»

Fii Yefeteebe Laamu ben ka Laamateeri Alla

(Mat. 20.25-28; Mrk. 10.42-45)

^d 22:1 22.1 Egg. 12

²⁴ Yeddondiral wadī hakkunde maɓɓe fii andugol ko hombo e maɓɓe gasata wonude mawɗo. ²⁵ Onsay Iisaa wi'i be: «Lambe diya leyyi no laamori ɗi doole, ben laamiibe no wi'aa waɗooɓe ko moyyi. ²⁶ Kono onon, wota on wa'u wa ben. Burɗo teddude on e mon, yo wa'u wa suka. Awa kadi lando on, yo wa'u wa kurkaadu. ²⁷ Hara ko hombo ɓuri teddude hakkunde wondo nafaade on e wondo ɓannude nafakka on? Hinaa wondo nafaade on? Min-le non, mido woniri hakkunde mon wa on ɓannoowo. ²⁸ Onon-le, ko onon wondunoo e an e nder ɗii tampereji an fow. ²⁹ Ko ɗun wadī si mi lamminiray on wano Baaba an lamminirimmi non, ³⁰ fii no ɓaamiroyon yaron ka ndaɗɗudi an, ɗun ko ka nder laamateeri an, joodofon kadi ka julle laamu fii laamoyagol *bolondaaji Isra'iila ɗin sappoo e ɗiɗi.»

³¹ Onsay Iisaa wi'i: «Sim'uunu, Sim'uunu! Ibuliisa torike hendagol on, wesira wa nendi. ³² Kono min mi toranike ma fii wota gomɗinal maa ngal hayru. An kadi tuma yiltitidfaa e an eto tabintinaa wondiɓɓe maa ben.»

³³ Onsay Sim'uunu Petruusu jaabii mo, wi'i: «Koohoojo, mido hebulanii yaadugol e maa haa e kaso maa haa e mayde.»

³⁴ Onsay Iisaa jaabii mo, wi'i: «Petruusu, mi andinii ma, ndonto yoggataa hande hara a yeddaali wonde hida andimmi haa timma laabi tati.»

³⁵ O wi'i be kadi: «Fewndo ko mi neli on e ɓaawo mbuudi e bonfo e paɗe, on ɗakkiroyano ton godɗun?»

Be jaabitii: «Hay huunde.»

³⁶ O wi'i be kadi: «Jooni non ko nii: Kala jogiido mbuudi yo yettu, wano non kadi on mo no mari bonfo yo yettu, awa kadi mo maraa kaafa e mon yo yeeyitu waramba mun on sooda. ³⁷ Awa mi andinii on, bee ko windii fii an kon laatoo, wonde: <O wattidete e waɗooɓe bone ben.>^e Wano non kadi, kala ko windanoo fii an kon ko e laataade woni.»

³⁸ Onsay be wi'i mo: «Koohoojo, e hino doo kaafaaje ɗiɗi.»

O wi'i be: «Awa yonii.»

Fii no Iisaa Torori Alla ka wi'etee ɗon Jatsaymaani
(Mat. 26.36-46; Mrk. 14.32-42)

³⁹ Ontuma o yalti o yahi ka Fello *Zaytuuni wano o woowiri non. Taalibaabe makko ben kadi jokki mo. ⁴⁰ Bay be hewtii e nden nokkuure, o wi'i be: «Toree Alla fii wota on naatu e jarrabi.» ⁴¹ Onsay o wodɗitori be yeru bugannde hayre, o jiccii o torii, ⁴² o wi'i: «Baaba an, si hida faalaa, yo kun jardukun tampere pottito lan. Kono non wota faale an on waɗu, kono yo faale maa on waɗu.» ⁴³ Onsay malaa'ikaajo iwri ka kammu, ari e makko no tiidina mo. ⁴⁴ Bay sonjaa wonkii hebi mo, o ɓurti toragol. Onsay lakkere makko nden wa'i wa cinte yiiyan ɗe no sinta e leydi.

⁴⁵ Bay o gaynii toragol, o immii o yahi ka taalibaabe makko ben woni ton, o tawi hiibe ɗaanii sabu annde nde be wondi nden. ⁴⁶ Onsay o wi'i be: «Ko fii hondun ɗaanantodon? Immee torodon fii wota on naatu e jarrabi.»

Fii no Iisaa Nangiraa
(Mat. 26.47-56; Mrk. 14.43-50; Yhn. 18.3-12)

⁴⁷ E nder ko o yewtata kon, hawrondiri jamaa yimbe hewtii. Tawi ko oo wi'eteeɗo Yudaasi tawdaaɗo e sappoo e ɗiɗooɓe ben ardii ben. On ɓadii Iisaa fii lunnagol mo. ⁴⁸ Onsay Iisaa wi'i mo: «Yudaasi, hara ko lunnagol janfortaa Bii-Aaden on?»

e 22:37 22.37 Isa. 53.12

⁴⁹ Bay wondibbe Iisaa ben sogitike ko saatii wadude kon, onsay be wi'i: «Koochojo, hara yo men huutor kaafaaje amen den?» ⁵⁰ Tun goddo e maŋbe soppi kurkaadu yottinoowo mawdo sadaka on, o itti mo nowru naamuru ndun.

⁵¹ Kono Iisaa yetti haala kan, wi'i: «Hattinee doo!» Onsay o meemi nowru on ndun, ndu wattii.

⁵² Iisaa wi'i ben arbe hendagol mo kadi, d'un ko hooreebe yottinoobe sadaka ben e hooreebe aynoobe juulirde mawnde nden e mawbe ben: «Hidon ardi e kaafaaje e bedi wa si ko nguŋjo arandon. ⁵³ Hara-le pande woo mido wondi e mon ka juulirde mawnde, kono on fawaali juude e an. Kono doo ko saa'i mon nii, e saa'i mbawdi nibe den.»

Fii no Petruusu Yeddiri fii Iisaa

(Mat. 26.69-75; Mrk. 14.66-72; Yhn. 18.15-18, 25-27)

⁵⁴ Bay wonii be nangii Iisaa, be nabi mo ka galle yottinoowo mawdo sadaka on. Petruusu iwtiri baawo maŋbe ka wodditii. ⁵⁵ Onsay be hubbi yiite ka hakkunde tande, be joodii. Petruusu kadi ari joododi e maŋbe. ⁵⁶ No debbo kurkaaduujo goo yiirunoo mo kanko Petruusu himo joodii ka binde yiite, kanko debbo on o tenyini mo, o wi'i: «Oo doo ko wondiddo Iisaa!»

⁵⁷ Kono kanko Petruusu o yeddi, o wi'i: «Hey ko an yo debbo, min mi andaa oo.»

⁵⁸ Bay nettii seeda, goddo goo kadi yi'i mo, wi'i: «An ko a tawdaado e maŋbe.»

Petruusu wi'i ondon kadi: «Mi tawdaaka e maŋbe!»

⁵⁹ Bay wonii embere saa'i gooto feyyii, goddo goo kadi catii, wi'i: «Pellet, oo ko wondiddo makko nii, ko fii oo ko mo Jaliilu.»

⁶⁰ Petruusu jaabii ondon kadi, wi'i: «An mi andaa ko hondun wondaa wowlude!» Wa fewndo o wowlata d'un, ndontoori ndin yoggi. ⁶¹ Onsay Koochojo on yeyyitii, cikki gite mun den e Petruusu. Tun Petruusu anditi fii ko Koochojo on wowlannoo mo kon wondema: «Ado ndonto yoggude hande, haray a yeddi fii an haa timmii laabi tati!» ⁶² Onsay Petruusu yalti ka yaasi, o wulli wullaandu sattundu.

⁶³ Tawi yimbe joginoobe Iisaa ben no jalaynoo mo luuboo, ⁶⁴ awa kadi be buumayno mo yeeso ngon, be wi'a: «Hotto ko hombo luubi-maa!» ⁶⁵ E hoore d'un be kongayno mo, be hoyna.

Fii no Iisaa Nabiraa Yeeso Mawbe Jamaa on

(Mat. 26.59-68; Mrk. 14.55-64; Yhn. 18.19-24)

⁶⁶ Bay weetii, mawbe jamaa on, d'un ko hooreebe yottinoobe sadaka ben e jannoobe fii Sariya on ben, mottondiri. Be addi Iisaa ka yeeso dental maŋbe, ⁶⁷ be wi'i mo: «Si tawii ko an woni *Almasiihu on, wowlan men.»

Iisaa jaabii be, wi'i: «Si mi haalanii on, on hoolotaako, ⁶⁸ awa kadi si mi landike on, on jaabotaako lan. ⁶⁹ Kono gila jooni Bii-Aaden on joodoto ka sengo naamo Allaahu on, on Jom Bawgal.»

⁷⁰ Be fow be wi'i: «Kere ko an woni *Biddo Alla on?»

Ontuma o wi'i be: «Ko ko wowludon kon onon tigi, ko mi d'un.»

⁷¹ Onsay be wi'i: «Ko seedee hombo faaladen kadi? Kanko tigi o wowlii, en nanii!»

23

Fii no Iisaa Addiraa Yeeso Lambe Diiwe den

(Mat. 27.1-2, 11-26; Mrk. 15.1-15; Yhn. 18.28-40)

¹ Onsay dental ngal fow immii nabi Iisaa ka Pilaatu. ² Be woni e toonugol mo, wi'a: «Men taw oo no murtinde jamaa men on hada be yobugol lando mawdo Roomu on sagalle. Awa kadi himo wi'itii *Almasiihu, d'un ko lando.»

³ Pilaatu landii mo, wi'i: «Hara ko an woni lando Yahuudiyanke'en?»
Iisaa jaabii mo, wi'i: «Ko wano wi'irdaa non.»

⁴ Onsay Pilaatu wi'i hooreebe *yottinoobe sadaka ben e jamaa on: «Mi yi'aali hujja woo ko oo neddo jogoree!»

⁵ Kono be catii e d'un, be wi'i: «Himo lowirde jamaa on jannugol be. O fudfdii gila ka diiwal Jaliilu, o rewi e diiwal Yahuuda ngal fow haa o hewtii doo jooni.»

⁶ Bay Pilaatu nanii d'un, o landii si oo neddo ko mo Jaliilu. ⁷ Bay kanko Pilaatu o andii wonde Iisaa ko e laamateeri *Heroodu ndin jeyaa, o feyyini mo ka Heroodu. Tawi e den balde don, on no Yerusalaam.

⁸ Bay Heroodu yi'ii Iisaa, d'un weltini mo fota. Tawi gila neebi himo faalanoo mo yi'ude sabu ko o nanaynoo no wowlee fii makko kon. Awa kadi himo faalanoo yi'ude himo wada kaawakeeji moyyi goo. ⁹ O landii mo haa juuti, kono Iisaa jaabaaki mo fus.

¹⁰ Tawi hooreebe yottinoobe sadaka ben wondude e jannoobe fii Sariya on ben no don, ben no toona mo toone sattude. ¹¹ Heroodu e suufaabe mun ben kadi jali mo aybini. Onsay o borni mo dolokke fotudo, o nattani mo Pilaatu. ¹² Nden pande tigi Pilaatu e Heroodu ben ayrunoobe welditi.

¹³ Ontuma Pilaatu nodditi hooreebe yottinoobe sadaka ben e yeesoobe ben wondude e jamaa on, ¹⁴ o wi'i be: «On addanii lan oo neddo, on wi'ii ko kanko woni murtinde jamaa on. E hino mi landike mo e tawnde mon, mi yi'aali dalil woo e hoore oo neddo ko tooniron mo. ¹⁵ Awa Heroodu kadi-le wano non, ko fii o artiranii en mo. Awa-le oo neddo wadaa hay huunde ko foddi e wareede. ¹⁶ Jooni mi donkinay mo, mi accita.»

¹⁷ Tawi no farlii mo kanko Pilaatu, juldeere bee accitangol be nangaado goo. ¹⁸ Onsay be fow be sonki, be wi'i: «Waree oo doo! Accitanon men Barabaasi!» (¹⁹ Tawi on-le ko sokiraa, ko sabu gere no wadunoo ka saare e waru hoore.)

²⁰ Pilaatu yewti be fahin, bay hari no e fondo makko accitugol Iisaa.
²¹ Kono hibe sonkaynoo, wi'a: «Fempee mo! Fempee mo!»

²² Pilaatu wi'i be tammun: «Hara ko hondun oo bonni? Min mi yi'aali dalil woo ko oo wariree. Jooni mi donkinay mo, mi accita.»

²³ Kono be catii e d'un e hoore sonko njano, hibe toroo yo o fempe. Ngon sonko mabbe fooli mo kanko Pilaatu. ²⁴ Pilaatu jabani be faale mabbe on. ²⁵ O acciti on mo be torii mo fii mun, d'un ko oo sokiranoodo fii gere e waru hoore, o wadi Iisaa faale mabbe on.

Fii no Iisaa Wariraa

(Mat. 27.32-44; Mrk. 15.21-32; Yhn. 19.17-27)

²⁶ Fewndo be nabaynoo Iisaa fii warugol mo, be hendii goddo mo Sireonii iwaynoodo ngesa, on no wi'ee Sim'uunu. Be rondi mo *legal altindiraangal ngal, o iwtiri baawo Iisaa. ²⁷ Tawi jamaa moolanaado no iwtiri baawo makko wondude e rewbe, ben no wulla fesa fii makko kanko Iisaa. ²⁸ Onsay Iisaa fewtiti be, wi'i: «Ko onon yo rewbe Yerusalaam, wota on wullu fii an, kono wullee fii mon e fii bibbe mon ben. ²⁹ Ko fii jalaade no aroya ka wi'oytee: <Maloore wonanii ben be jiidotaako e ben be hebaali bibbe e ben be muyninaali!» ³⁰ Onsay yimbe ben wi'oyay: <Pelle yanee e

hoore amen! Cehe suumee men!> ³¹ Hara si ledde kecce den warraama nii, haray ko honno yorde den warroytee?»

³² Tawi bonbe dido no nabideede e Iisaa fii waridoyegol e makko. ³³ Bay be hewtii e ndee nokkuure wi'eteende Laalagal Hoore, be fempi mo don wondude e ben bonbe dido, goddo on ka sengo makko jaamo, oya on ka nano makko. ³⁴ Onsay Iisaa wi'i: «Baaba an, yaafo bee, ko fii be andaa koo ko be woni wadude.» Onsay ben suufaabe sendiri concii makko din urbaɓ.

³⁵ Tawi yimbe ben no darii don no ndaara. Yeesoobe ben kapun no awmotonoo mo, wi'a: «O dandii beya, awa yo o dandu hoore makko kadi si tawii ko kanko woni Almasiihu Alla, Subaado on!»

³⁶ Suufaabe ben kapun kadi no jalaynoo mo, be badii bannangol mo ndiyan lammudan, ³⁷ hibe wi'a: «Si tawii ko an woni Lando Yahuudiyanke'en, dandito an tigi!»

³⁸ Tawi no windii dow makko wonde: «Oo doo ko Lando Yahuudiyanke'en nii.»

³⁹ Tawi bondo mo o fempidaa wengaa goo no hoynaynoo mo, wi'a: «Wonaa an woni Almasiihu on? Awa dandu goy hoore maa, dandaa men menen kadi!»

⁴⁰ Kono dimmo makko on feli mo, wi'i: «An a hulataa Alla? An oo yagginiraado wa makko, ⁴¹ enen dido-le hiden foddi e fun, ko fii ko kuude men hettuden. Kono oo doo wadaali hay fus ko boni.»

⁴² Onsay o wi'iti kadi: «Iisaa, anditoyee fii an tuma artoydon ka laamu mon.»

⁴³ Iisaa jaabii mo, wi'i: «Mi holnii ma wondema hande tigi a wonday e an ka aljanna.»

Fii Mayde Iisaa nden

(Mat. 27.45-56; Mrk. 15.33-41; Yhn. 19.25-30)

⁴⁴ Bay wonii naange e hoore, niwre wadi e leydi ndin fow haa ka baawo fanaa. ⁴⁵ Naange ngen weji, *wirngallo hormorde nden ka *juulirde mawnde feeri e hakkunde. ⁴⁶ Iisaa ewnii ko tiidi, o wi'i: «Baaba an, mi wattii ruuhu an on e juude maa.» No o gaynirnoo wi'ude fun, o timmi.

⁴⁷ Bay hooreejo suufaabe ben yi'ii kon ko wadi don, o mawnini Alla, o wi'i: «Ka haqiiqa, hari oo neddo ko feewudo.»

⁴⁸ Bay jamaa arnoobe yi'ugol ko wadaynoo don kon yi'ii fun, be yilitii hibe tappitoo e berde. ⁴⁹ Tawi kala andunoobe mo kanko Iisaa, wondude e rewbe iwtirnoobe baawo makko ben gila Jaliilu, no darii ka wodditii, no ndaara kon ko woni wadude.

Fii no Iisaa Surriraa

(Mat. 27.57-61; Mrk. 15.42-47; Yhn. 19.38-42)

⁵⁰ Tawi neddo moyyo feewudo wi'eteedo Yuusufu no tawanoo e ngal dental mawbe *Banii-Isra'ila'en ben, ⁵¹ on kapun jabaano taweede e fewjoore mabbe nden e den kuude mabbe. Hari on ko jeyaado e ndee saare Yahuudiyankeebe wi'eteende Raamati, tawi on ko *laamu Alla ngun jijii. ⁵² On yahi ka Pilaatu, o torii mo hettugol furee Iisaa on. ⁵³ Bawto fun, o yahi, o tippini furee Iisaa on ka hoore leggal, o tumbi e kasange, o belnoyi mo e qaburu asaado e feto, mo hari hay gooto surraaka e mun. ⁵⁴ Dun hawri pande hebulanagol *palaande fowteteende nden, bay hari nden badike ka naata. ⁵⁵ Rewbe ardunoobe e Iisaa ben gila Jaliilu jokki Yuusufu, be yi'oyi yenaande nden e no furee on belniraa. ⁵⁶ Onsay rewbe ben yilitii fii moyyinoygol tiiri e angiri. No asewe on naatirnoo, be fowtii wano Sariya on wi'iri non.

24

Fii Wurniteede Iisaa Almasiihu on (Mat. 28.1-10; Mrk. 16.1-8; Yhn. 20.1-10)

¹ E alat, dɔn ko jallal aranal e nder yontere nden, ɓen rewɓe dawɓi bimbi subaka ka yenaande, hiɓe yoobii tiiri ndi ɓe moyyinnoo. ² ɓe tawi hayre ombiranoonde yenaande nden tallaama, ³ ɓe naati, kono ɓe tawaali ton furee Iisaa Koohoojo on. ⁴ Wa fewndo ko ɓe miijotoo fii dɔn, worɓe dɔɔ ɓorniiɓe concɓi jalɓuɔi, feeɓani ɓe. ⁵ ɓe fow ɓe huli, ɓe uggini ka leydi. Kono ɓen worɓe dɔɔ wi'i ɓe: «Ko fii hondun dabbitanton wurɔo on e hakkunde mayɓe ɓen? ⁶ O alaa dɔo, o immintinaama. Anditee ko o wowlanaynoo on kon fewndo o wonnoo Jaliilu, ⁷ himo wi'aynoo on: <ɓee *Bii-Aaden on watee e juude junuubanke'en, o fempee, o waree, o immintinoyee ka jalaande tammere.> » ⁸ Tun, ɓen anditi dɔn konguɔi Iisaa Almasiihu on.

⁹ Onsay ɓe iwi ka yenaande dɔn, ɓe yahi yeetoyagol dɔn *sahaabaabe ɓen sappoo e go'o wondude e heddiibe ɓen fow. ¹⁰ ɓen rewɓe ko Mariyama Magaduuna e Yuuwanna e Mariyama yumma Yaaquuba wondude e wobɓe goo, wowlanoynoo dɔn sahaabaabe ɓen sappoo e go'o. ¹¹ Kono ɓe ronki hoolaade ɓen rewɓe, tawi konguɔi ɓen dɔn no wa'ani ɓe wa fuyanteeji. ¹² Kono Petruusu immii dogiri ton. Bay o hewtii, o uggini ka yenaande, ko kasange on tun o yi'i ton. Onsay o hooti ka makko e hoore himo ɗalɔi sabu kon ko wadi.

Fii Taalibaabe ɓen Dido ka Laawol Emayuusu (Mrk. 16.12-13)

¹³ Tawi nden jande tigi dɔɔ e maɓɓe no yahaynoo e hoɔo no wi'ee Emayuusu wodɔitorngo Yerusalaam embere kilomeeterji sappoo e dɔɔi. ¹⁴ Tawi ɓen no yewta fii ko wadunoo kon fow. ¹⁵ Wa fewndo ko ɓe yewtata dɔn ɓe landondira, Iisaa ɓadii ɓe, o waddi e maɓɓe laawol. ¹⁶ Kono tawi giide maɓɓe den no wirnanaa anditugol mo.

¹⁷ Onsay o wi'i ɓe: «Ko konguɔi hondɔi wondɔn bugondirde e nder nduu yaadu mon?»

ɓe dartii, ɓe yoomi. ¹⁸ Onsay godɔo e maɓɓe wi'eteedo Keleyopaasu jaabii mo, wi'i: «Haray ko an tun woni kodo wondɔo Yerusalaam mo andaali ko wadi kon e dee balde dɔo?»

¹⁹ Onsay o wi'i ɓe: «Hondun?»

ɓe wi'i mo: «Koo ko wadi e hoore Iisaa oo jeyaado Naasirata, dɔn ko oo annabaajo jom kuugal e kongol yeeso Alla e yeeso jamaa on fow, ²⁰ e ko honno kadi hooreɓe *yottinoobe sadaka men ɓen e hooreɓe men ɓen wattiri mo e juude ɓeya fii yo ɓen jaawu mo, ɓe fempa mo e leggal, ɓe wara. ²¹ Meden tanyininoo ko kanko yaltinayno *Banii-Isra'iila'en e njaggu. Kono e nder dɔn fow, e hino heɓii hande balde tati gila dɔn wadi. ²² Awa kadi rewɓe wondibɓe amen goo ɗalɔinii men fota, nde ɓe dawunoo ka yenaande, ²³ ɓe tawaali ton furee makko on. ɓe ari ɓe wi'i men malaa'ikaabe feeɓanii ɓe, ɓen wi'ii ɓe wonde kanko Iisaa himo wuuri. ²⁴ Onsay wondibɓe amen goo kadi yahi ka yenaande, ɓe tawaali furee Iisaa on ton, tawi ko no rewɓe ɓen wiirunoo men non tigi woniri!»

²⁵ Onsay kanko Iisaa o wi'i ɓe: «Ko onon yo njoofoobe, hidɔn nennanii gomɔngol kala ko annabaabe ɓen *hiitinoo kon! ²⁶ Hara haananaa *Almasiihu on ka o tampira nii ado o naatude ka mangural makko?»

²⁷ Onsay o nangi sifanagol ɓe ko windii fii makko kon fow ka defte, gila e Muusaa e ɓeya annabaabe fow.

²⁸ Bay wonii be badike hodo ngo be yahaynoo e mun ngon, o faaminani be wonde ko toonin ton o sutii. ²⁹ Kono be jeeji mo, be wi'i: «Wonen, ko fii naange ngen yoroyii, nibbay woni.» Onsay o naatidi e mabbe.

³⁰ Fewndo o joododi e mabbe fii paamugol, o yetti bireedi on, o du'ii, o tayiti, o jonni be. ³¹ Tun, giide mabbe den udditii, be anditi mo, onsay o majjitori be. ³² Be woni e wi'indirgol: «Hinaa berde men den no amaynoo weltaare fewndo ko o yewtata en ka laawol, o sifanoo en ko windii kon ka defte?»

³³ Be immii kisan, be yilitii Yerusalaam, be ari be tawi sahaabaabe ben sappoo e go'o e wondibbe mun ben no mottondiri don. ³⁴ Tawi ben wonnoobe don no wi'a: «Ka haqiiqa, Koohoojo on immintinaama, o feepanii Sim'uunu!»^g ³⁵ Onsay beya difo kadi sifanii be ko be yi'i kon ka laawol e ko honno be anditiri mo ka sendo bireedi.

Fii no Iisaa Feepirani Sahaabaabe ben

(Mat. 28.16-20; Mrk. 16.14-18; Yhn. 20.19-23)

³⁶ Wa fewndo ko be yewtaynoo dun, kanko tigi o ari hakkunde mabbe, o wi'i be: «Yo jam wonu e mon!»

³⁷ Tun be denyii, be huli, be sikki ko mbeelu be yi'i. ³⁸ Kono o wi'i be: «Ko hondun jibidon? Ko fii hondun kadi ndee sikkitaare wonani ka berde mon? ³⁹ Ndaaree dee juude an e dee koyde an. Ko min tigi nii! Meeme lan, ndaaron, ko fii mbeelu alaa teewu, alaa yi'e, on yi'ii-le min mido mari.»

⁴⁰ Bay wonii o wi'ii dun, onsay o holli be juude makko den e koyde makko den. ⁴¹ Bay tawii e nder weltaare mabbe nden haa jooni be hoolaaki, hibe e nder nalaw, onsay o wi'i be: «Hara hidon mari doo godfun ko paametee?» ⁴² Onsay be bannani mo huntere lingii sa'aangii. ⁴³ O yetti ngii, o nafii yeeso mabbe.

⁴⁴ Onsay o wi'i be: «Ko dundoo mi wowlannoo on fewndo mi wondunoo e mon, wonde bee ko windii fii an kon fow ka Sariya Muusaa e ka Zabuura e ka defte beya annabaabe laatoo.»

⁴⁵ Ontuma o udditani be hakkille mabbe den fii no be faamira defte den. ⁴⁶ O wi'i be kadi: «Ko dundoo windii wondema Almasihu on tampay, o immintinee e hakkunde maybe ben ka pallal tammal. ⁴⁷ Awa kadi leyyi din fow waajete e innde makko gila Yerusalaam fii yo be tuubu, be yaafanee junuubaaji mabbe din. ⁴⁸ Ko onon woni seedebe dun ben. ⁴⁹ Jooni non mi addanoyay on ko Baaba an fodunoo kon. Kono onon luttee ka nder saare, haa tuma yefadon bawgal iwrayngal ka dow ngal.»

Fii Yentineede Iisaa Almasihu on

(Mrk. 16.19-20; Sah. 1.9-11)

⁵⁰ Bawto dun Iisaa nawri be telen *Betanii, o fonti juude makko den, o du'anii be. ⁵¹ Wa fewndo ko o du'antoo be, o acci be don, o yentinaa ka kammu. ⁵² Bay kambe be sujjanii mo, be yilitii Yerusalaam e hoore welo-welo mawngo. ⁵³ Onsay be tabiti ka *juulirde mawnde, hibe mawnina Alla.

NO YUUHANNA YOTTINIRI LINJIILA ON NON

Fii Daaluyee on e Ngurndan dan

¹ Ka fufɗoode, hari Daaluyee on no woodi, tawi Daaluyee on no wondi e Alla, tawi kadi Daaluyee on ko Alla, ² tawi himo wondi e Alla ka fufɗoode. ³ Ko rewruɗe e Daaluyee on Alla tagiri kala huunde, hay huunde e ko tagaa kon alaa ko tagaa e baawo makko. ⁴ Awa kadi ko e makko ngurndan dan woni. Ko dan ngurndan kadi woni ndaygu yimbe ben. ⁵ Ndaygu ngun jalbi ka nder nife, laatii nife den foolaali ngu.

⁶ Woodii nedɗo mo Allaahu on nuli no wi'ee Yaayaa. ⁷ On ardi wa seedee fii seeditanagol ndaygu ngun, fii yo fow gomɗinir sabu makko. ⁸ Hinaa non kanko woni ndaygu ngun, kono ko o ardi ko fii seeditanagol ndaygu ngun, ⁹ ɗun ko nguu ndaygu haqiiqawu arngu e oo aduna, ndayginayngu kala nedɗo.

¹⁰ Hari daaluyee on no e oo aduna, awa kadi aduna on ko e makko tagiraa, kono aduna on andaali mo. ¹¹ O arii ka makko, kono be makko ben jaɓbaaki mo. ¹² Kono kala jaɓɓiibe mo, gomɗini innde makko nden, ko ben o newnani wonugol ɓiɓɓe Alla. ¹³ Dun ko ben hebaabe immorde e Alla, hara hinaa immorde e yiyan maa e mbeleede bandu maa e faale nedɗanke.

¹⁴ Daaluyee on wonti nedɗo, o hodi hakkunde men, ɗun ko on heewuɗo moyyere e goonga. Awa-le en punnike mangu makko ngun, ngun mangu ngu Bidɗo bajjo on hebi e Baabaajo on.

¹⁵ Yaayaa seeditanii mo, ewnii, o wi'i: «Ko oo mi wowlunoo fii mun, mi wi'i: <Araynooɗo baawo an on ko burɗo lan mawnude, ko fii hari himo woodaa ko adii lan!> »

¹⁶ Awa en fow en hebii moyyere e hoore moyyere immorde e ko woni e makko kon fow. ¹⁷ Ko fii Sariya on ko e Muusaa ardi, kono sulfu on e goonga on ko e Iisaa Almasiihu on ardi. ¹⁸ Haa hande hay gooto yi'aali Alla. Kono Bajjo on, on wondɗo Alla, wonduɗo e Baabaajo on, on ɓanginanii en fii makko.

Fii Seeditoore Yaayaa nden

(Mat. 3.1-12; Mrk. 1.1-8; Luk. 3.15-17)

¹⁹ E hino seeditoore Yaayaa nden, fewndo ko hooreeɓe *Yahuudiyankeeɓe ben Yerusalaam immini *yottinoobe sadaka ben e Lewiyankeeɓe ben fii landagol mo, be wi'i: «An ko a hombo nii?». ²⁰ O qirritii e hoore o yeddaali, o wi'i: «Wonaa min woni *Almasiihu on.»

²¹ Be landii mo kadi, be wi'i: «E hara ko a hombo non? Kaa ko an woni liliya?»

O jaabii be, o wi'i: «Hinaa mi on.»

Be landii mo kadi, be wi'i: «E hara ko an woni Annabaajo on?»

Dun kadi o jaabii: «Oo'o.»

²² Onsay be wi'i mo: «E hara ko a hombo non fii yo men jaabitoyo nulɓe men ben? Ko hondun wi'itidaa an tigi?»

²³ O jaabori be wano annabi *Isaaya wiirunoo non, o wi'i: «Ko min woni hawa ewnotooɗo ka wulaa on, wi'a: <Fewnee laawol Joomiraado on!> » a

²⁴ Tawi ben imminanoobe ko ka *Fariisiyaabe ben iwri. ²⁵ Onsay be landii mo, be wi'i: «Ko fii hondun non *lootantaa maande tuubuubuyee, si tawii wonaa an woni Almasiihu on maa Iiliya maa Annabaajo on?»

²⁶ Kanko Yaayaa o jaabii be, o wi'i: «Min ko ndiyan mi woni *lootirde maande tuubuubuyee. Kono goddo no e hakkunde mon mo on andaa, ²⁷ wondo arude baawo an, mo mi hewtaa hay firtugol boggi pade mun!»

²⁸ Dun ko *Betanii funnaange Yurdayniwol wadi, ka Yaayaa lootaynoo maande tuubuubuyee don.

Fii Baalun Alla kun

²⁹ Bimbi nden pande, Yaayaa haccii ka Iisaa arata e makko, o ewnii, o wi'i: «E hino *Baalun Alla booraykun junuubi aduna on kun. ³⁰ Ko oo woni mo mi wowlannoo on fii mun fewndo ko mi wi'i: Goddo aroyay baawo an, on ko Burdo lan mawnude, ko fii hari himo woodanoo ko adii lan. ³¹ Min hari mi andaa mo, kono ko fii banginangol jamaa *Isra'iila on fii makko wadi si mi ari lootirgol ndiyan.»

³² Kanko Yaayaa o seeditii kadi dundoo, o wi'i: «Mi yi'ii Ruuhu Allaahu on no iwra ka kammu tippora wa gabooru, wona e hoore makko. ³³ Kono min hari mi andaa mo, kono Nuludo lan yo mi lootir ndiyan on daalanii lan: «On mo yi'udaa Ruuhu an on no tippoo wona e mun woo, haray on ko *Ruuhu Seniido on lootirta.» ³⁴ Min non mi yi'ii, mi seeditike kadi, ko on woni *Biddo Alla on.»

Fii no Iisaa Fudfori Hebirde Taalibaabe

³⁵ Bimbi nden pande kadi tawi Yaayaa no don, himo wondi e taalibaabe makko dido. ³⁶ O yi'i ka Iisaa feyyata, o wi'i: «E hino Baalun Alla kun!»

³⁷ Ben taalibaabe makko dido nani din kongudi makko, jokki Iisaa. ³⁸ Onsay Iisaa yeyyitii, o tawi hibe jokki mo, o wi'i be: «Ko hondun dabboton?»

Ben kadi jaabii: «Rabbi*», (dun no firi «Karamoko'en») «ko honto hofudon?»

³⁹ O jaabii be, o wi'i: «Aree yi'on.»

Be yahi, be yi'i ka o hodi. Nden pande be woni takko makko don, tawi ko wa ka alansaraa. ⁴⁰ Tawi oo wi'eteedo Andaraawu, dun ko oo musiddo Sim'uunu Petruusu, ko o goddo e ben dido nanube kongudi Yaayaa din e jokkuba Iisaa ben. ⁴¹ Kanko Andaraawu o adii yiidude e Sim'uunu neene-gooto makko on, o wi'i mo: «Men yi'oyii Almasiihu on.» (Dun no firi «Toddaado on.»)

⁴² Onsay o addi mo e Iisaa. Iisaa ndaari mo, wi'i: «Ko an woni Sim'uunu mo Yuunusa, jooni ko Petruusu noddetefaa.» (Ko woni firo dun ko «fetere.»)

Fii no Iisaa Noddiri Filiipu e Natanayiila

⁴³ Bimbi nden pande, tawi kanko Iisaa himo faalaa yahude Jaliilu, o tawoyi Filiipu, o wi'i mo: «Jokkan.» ⁴⁴ Tawi Filiipu ko mo Bayti-Sa'iida ka saare oo wi'eteedo Andaraawu e Petruusu.

⁴⁵ Onsay Filiipu tawoyi oo wi'eteedo Natanayiila, o wi'i mo: «Men yi'ii on mo fii mun windii ka Sariya Muusaa e ka defte annabaabe ben, dun ko Iisaa oo jeyaado Naasirata, biddo Yuusufu.»

⁴⁶ Onsay Natanayiila wi'i mo: «Hara huunde moyyere no waawi yaltude Naasirata?»

Filiipu jaabii mo wi'i: «Aru ndaaraa!»

⁴⁷ Bay Iisaa yi'ii Natanayiila no ara e makko, o sifi fii makko, o wi'i: «E hino Isra'iilayankeejo haqiiqaajo mo aldaa e yoyre.»

⁴⁸ Kanko Natanayiila o jaabii: «Ko honno andirdaa mi?»

Iisaa jaabii mo, wi'i: «Ko ado Filiipu noddude ma, fewndo ko wonnodaa ka ley yibbehi, hari mi yi'ii ma.»

⁴⁹ Natanayiila wi'i: «Karamoko'en, ko onon woni Bid'fo Alla on e Lando Isra'iila on!»

⁵⁰ Onsay Iisaa jaabii mo, wi'i: «Ko fii mi wi'ii mi yi'ii ma ka ley yibbehi gomdindirfaa? A yi'ay ko bure dundoo mawnude. ⁵¹ Ka haqiiqa haqiiqa mi andinii on, on yi'ay kammu ngun no udditii, malaa'ikaabe Alla ben no wada yawa jippoo e hoore *Bii-Aaden on.»

2

Fii no Iisaa Wayliri Ndiyan dan Njaram Wiiju

¹ Balde tati bawto d'un, peera wadi ka wi'etee Kanaa, d'un ko e nder Jaliilu. Tawi yumma Iisaa no ton. ² Iisaa e taalibaabe mun ben kadi saatinaa e on peera. ³ Bay njaram *wiiju dan lellii, yumma makko kanko Iisaa wi'i mo: «Njaram dan lellirii be.»

⁴ Onsay Iisaa jaabii yumma mun, wi'i: «Neene, ko hondun faalanadon mi? Ko fii saa'i an on hewtaali taho!»

⁵ Yumma makko wi'i kurkaadi din: «Wadee kala ko o wi'i on.»

⁶ Tawi no don loode kaaye jeegoo ebbanaade fii ka Yahuudiyankeebe ben salligoo, tawi nde bee e majje no wada embere liitir teemedere. ⁷ Iisaa wi'i be yo be hebbin den loode ndiyan, kambe kadi be loowi e majje haa de heewi. ⁸ Onsay o wi'i be yo be pedu, be nabana ardotoofo fii paameteji on. Be pedi, be nabani mo. ⁹ Ardotoofo fii paameteji on kadi mettii dan ndiyan waylaadan njaram wiiju. Tawi o andaa ko honto dan njaram iwi, kono tawi kurkaaduube yoogube ndiyan dan ben kapun no andi. Onsay o noddi wondo tiggude on, ¹⁰ o wi'i mo: «Mo kala ko njaram moyyan dan adotoo yedude, si yedoya jaasudan dan, tuma yaraa moyya. Kono an, hidfa mari njaram moyyan dan haa jooni!»

¹¹ Ko ndee maande hawniinde o attii wadude kanko Iisaa, d'un ko ka wi'etee don Kanaa e nder diiwal Jaliilu wadi. Ko nii o banginiri darja makko on, taalibaabe makko ben kadi gomdini mo.

Fii no Iisaa Radori Yeeyoobe ben ka Juulirde Mawnde

(Mat. 21.12-17; Mrk. 11.15-19; Luk. 19.45-48)

¹² Ko bawto d'un, o yaadi e yumma makko e neene-gotooobe makko ben e taalibaabe makko ben Kafernahuum. Be weeri don balde seeda.

¹³ Tawi juldeere Yahuudiyankeebe ben, d'un ko *Juldeere Yawtaneede nden, badike. Onsay Iisaa yahi *Yerusalaam. ^b ¹⁴ O tawi yeeyoobe na'i e baali e gabooji e wadoobe sensa-sensita no joodii ka dingiral *juulirde mawnde. ¹⁵ Onsay o moyyini paatawol boggi, o radii be fow ka dingiral juulirde mawnde wondude e baali din e na'i din, o saakiti kaalisiji wadaynoobe sensa-sensita ben, o libi taabe den. ¹⁶ O wi'i yeeyaynoobe gabooji ben: «Ittee du'un doo! Wota on wadu suudu Baaba an ndun suudu yeeyirdu!»

¹⁷ Onsay taalibaabe ben anditi wonde dundoo no windinoo: «Giggol ngol mi joganii suudu maa ndun no e an wa yiite wonge lan paamude.»^c

¹⁸ Onsay hooreebe Yahuudiyankeebe ben yetti haala kan wi'i mo: «Ko maande hawniinde honde waawudaa men hollude fii batingol hidfa gasa warrude nii?»

¹⁹ Iisaa jaabii be, wi'i: «Lancee ndee juulirde, mi immintinay nde e nder balde tati!»

²⁰ Onsay kambe Yahuudiyankeebe ben be wi'i: «E nder duubi cappande nay e jeegoo ndee juulirde no darneede, an non a immintinay nde e nder balde tati?» ²¹ Kono tawi kanko juulirde nde o wonnoo wowlude fii mun nden, ko bandu makko ndun. ²² Bay wonoyii non o immintinaama e hakkunde maybe ben, taalibaabe makko ben anditoyi wonde hari o wi'uno d'fun, onsay be gomdini bindi d'in e ngol kongol ngol Iisaa wi'unoo.

²³ E nder ko Iisaa wonnoo Yerusalaam kon, d'un ko ka Juldeere Yawtaneede, buy gomdini innde makko nden sabu maandeeji hawniidi di o wad'aynoo d'in. ²⁴ Kono Iisaa hoolanooki be, ko fii hari himo andunoo yimbe ben fow, ²⁵ awa kadi o hatonjinaa e humpiteede fii yimbe ben, ko fii himo andunoo ko woni ka nder bernde neddanke.

3

Fii Yewtere nden hakkunde Iisaa e Nikodiyuusu

¹ Tawi no e hakkunde fedde *Fariisiyaabe ben hooreejo Yahuudiyankeebe no wi'ee Nikodiyuusu. ² On ari jemma takko Iisaa, o wi'i: «Karamoko'en, meden andi ko a jannoowo iwrufo ka Alla, ko fii hay gooto waawataa wafude d'ii maandeeji hawniidi di won'faa e wafude, si tawii Alla aldaa e ontigi.»

³ Onsay Iisaa jaabii, wi'i: «Ka haqiiqa haqiiqa mi andinii ma, si nedfo jibintinaaka, o waawataa yi'ude *laamu Alla ngun.»

⁴ Nikodiyuusu kadi jaabii, wi'i: «Ko honno godfo waawetee jibintinireede e nder nayeewu mun? E hara himo waawa naatitute kadi ka dimdimol neene makko, o jibintinee?»

⁵ Iisaa jaabii kadi fahin, wi'i: «Ka haqiiqa haqiiqa mi andinii ma, si nedfo jibiniraaka ndiyan e Ruuhu Alla on, haray o waawataa naatude ka laamu Alla. ⁶ Ko jibiniraa bandu kon ko bandu, ko jibiniraa kadi Ruuhu Alla on kon ko ruuhu. ⁷ Wota a jaldu fii mi wi'ii ma bee jibintinedon kesun. ⁸ Ko fii hendu ndun no wifirde ka faaliraa woo, hida nanude hawa kan, kono a andaa ko honto ndu iwri maa ko honto ndu fewri. Ko nii kadi fii kala hebiraado Ruuhu Alla on.»

⁹ Nikodiyuusu yettiti haala kan kadi, wi'i: «Dun ko honno gasirta wonirde?»

¹⁰ Iisaa jaabii, wi'i: «Ko a jannoowo *Isra'ilayankeebe ben e a andaa d'un? ¹¹ Ka haqiiqa haqiiqa mi andinii ma, ko ko men andi men wowlata, awa kadi ko ko men yi'i men seeditotoo, kono onon on jabataa seeditoore amen nden. ¹² Si on gomdinaali fii piiji adunayankeeji di mi yewti on fii mun d'in, haray ko honno gomdindirton piiji kammuyankeeji di mi yewtoyta on fii mun d'in? ¹³ Hay gooto yawaali ka kammu si hinaa Iwrufo ka kammu on, d'un ko *Bii-Aaden on. ¹⁴ Wano Muusaa townirnoo mboddi ndin non ka wulaa, ko bee Bii-Aaden on kadi towniree non, ¹⁵ fii kala gomdindo mo yo hebu *ngurndan poomayankejan.

¹⁶ «Ko fii hakkee ko Alla yidi aduna on, o yedii mo Bidfo makko bajjo on, fii kala gomdindo mo wota halko, kono yo ontigi hebu ngurndan poomayankejan. ¹⁷ Ko fii Allaahu on addaali Bidfo makko on e oo aduna fii naawugol aduna on, kono ko fii yo aduna on dandire sabu makko. ¹⁸ On gomdindo mo naawetaake, kono on mo gomdinaali mo naawaama wuren, bayru o gomdinaali innde Bidfo Bajjo Alla on. ¹⁹ Awa e hino naawoore nden: ndaygu ngun arii ka aduna, kono yimbe ben yidii niwre nden buri ndaygu ngun, bay kuude mabbe den ko bonde. ²⁰ Ko fii kala wadoowo

bone haray no api ndaygu ngun, ontigi arataa ka ndaygu fii wota kuude makko den feepu. ²¹ Kono on huutoroowo goonga on aray ka ndaygu fii yo weebite wonde kuude makko den ko e Alla huuwiraa.»

Fii Seeditoore Yaayaa Dimmere nden

²² Bawto d'un Iisaa e taalibaabe mun ben yahi e ngal diiwal *Yahuuda. O jallidi e maɓɓe d'on, tawi himo *loota maande kisiyee. ²³ Tawi Yaayaa kadi no *lootude maande tuubuubuyee ka wi'etee d'on Enuuna, d'un ko takko Saliima, bay tawi ndiyan buy no d'on. Yimbe no yahaynoo d'on fii yo o lootu be, ²⁴ ko fii tawi Yaayaa wadaaka taho e kaso. ²⁵ Kono yeddondiral immii hakkunde taalibaabe Yaayaa ben e Yahuudiyankeejo goo e telenma labbinegol ngol. ²⁶ Ben badii Yaayaa, be wi'i mo: «Karamoko'en, mo wondunodaa on gada Yurdayniwol, d'un ko on mo seeditidaa fii mun, himo lootude yimbe ben, awa kadi fow no jaarude e makko!»

²⁷ Onsay Yaayaa jaabii be, wi'i: «Ned'ɗo ko ko okkaa ka kammu kon tun waawi hendaade. ²⁸ Onon tigi ko on seedeefe an wonde mi wi'ii hinaa min woni *Almasiihu on, kono ko mi imminaado yeeso makko. ²⁹ Ko hombo jeyi jomba? Ko jombuɗo mo on. Ko wonani njaatigi jom-jomba ko daragol takko makko, hedoo mo, nana hito makko, heewa weltaare, nden weltaare an-le timmii. ³⁰ Bee on beydoo, min mi d'uytoo. ³¹ Ko fii on Iwrud'ɗo dow no e hoore fow. On mo ka leydi ko mo ka leydi, o wowliray kadi wa mo ka leydi. Kono Iwrud'ɗo ka kammu on no e hoore fow. ³² On non no seeditaade ko yi'i kon e ko nani kon, kono hay gooto jabataa nden seeditoore makko. ³³ Kala on jabuɗo nden seeditoore makko, haray ɓanginii wonde Alla ko goonga. ³⁴ Ko fii on mo Allaahu on nuli, ko daaluyeeji Alla d'in o wowlata. Ko fii Allaahu on yed'ay mo Ruuhu mun on no heewiri. ³⁵ Baabaajo on no yidi Bid'ɗo on, awa kadi o wattii fow e juude makko. ³⁶ Kala gomɗindo Bid'ɗo on, haray no mari ngurndan poomayankejan, kono on mo halfinaaki e Bid'ɗo on yi'ataa ngurndan, ko fi tikkere Alla nden wonay e hoore makko.

4

Fii no Iisaa Yewtidiri e Debbo Samariyankeejo on

¹ Fariisiyaabe* ben nani wonde Iisaa no ɓurude Yaayaa hebude taalibaabe, o loota be, ² (kono tawi wonaa kanko Iisaa tigi wonnoo lootude, kono ko taalibaabe makko ben wonnoo lootude). ³ Bay Iisaa humpitike d'un, o iwi ka diiwal Yahuuda d'on, o yiltitii ka diiwal Jaliilu. ⁴ Tawi-le bee o tayitoya *Samariiya.

⁵ E nder d'un, o hewti e saare jeyaande e Samariiya no wi'ee Sikaara e binde ngesa mba Yaaquuba okkunoo bid'ɗo mun on, d'un ko Yuusufu. ⁶ Tawi woyndu Yaaquuba ndun no d'on. Iisaa joodii ka binde woyndu sabu ronkere yaadu ndun, d'un ko wa tumbere jalorma.

⁷ Debbo Samariyankeejo ari yoogugol ndiyan. Iisaa wi'i mo: «Okkoran mi yara.» ⁸ (Ko fii hari taalibaabe makko ben no yahi ka saare fii soodugol naamete.)

⁹ On debbo Samariyankeejo wi'i mo: «Ko honno an a Yahuudiyankeejo torortaa mi ko yaraa, mi Samariyankeejo?» (Ko fii huuwondiral alaa hakkunde Yahuudiyankeefe ben e Samariyankeeefe ben.)

¹⁰ Iisaa jaabii mo, wi'i: «Si hid'a andunoo dokkal Alla ngal e Wi'ud'o ma <okkoran mi yara> on, hanno ko an torotonoo mo ko yaraa, o okkore ndiyan wurnayɗan.»

¹¹ Kanko debbo on o jaabii mo, o wi'i: «Koohoojo, a alaa hay huunde ko yoogiraa, awa-le woyndu ndun no luggi. E hara ko honto hebaynoda non dan ndiyan wurnaydan? ¹² E hara a buru ben amen Yaaquuba mawnude, on okkudo men nduu woyndu, kanko tigi o yari e mayru wondude e bibbe makko e jawle makko?»

¹³ Iisaa jaabii, wi'i: «Kala yarudo dan ndiyan dondoyte kadi. ¹⁴ On yarudo non ndiyan dan mi okkorta mo dan, dondetaake hande kadi. Kono ndiyan dan mi okkorta mo dan wontay e makko bundu ndiyan, buloojan fii yedugol *ngurndan poomayankejan.»

¹⁵ Debbo on jaabii mo, wi'i: «Koohoojo, okkoran dan ndiyan, hara mi dondetaake hande kadi, e hara mi artaali doo hande kadi yoogugol.»

¹⁶ Onsay kanko Iisaa o wi'i mo: «Yahu noddoyaa moodi maa, araa.»

¹⁷ Debbo on jaabii mo, wi'i: «Mi alaa moodi.»

Iisaa wi'i mo: «A wowlia haqiiqa, ko wi'udfaa kon wonde a alaa moodi. ¹⁸ Ko fii a hebii dewle jowi, awa kadi mo wonduda on fewndo doo wonaa moodi maa. E fun non a wowlia goonga.»

¹⁹ Debbo on wi'i mo: «Koohoojo, mi tawii ko a annabaajo. ²⁰ Menen Samariyankeebe ben, baabiraabe amen ben non rewii Alla e ngoo fello. Kono onon Yahuudiyankkeebe ben, hidon wi'i ko Yerusalaam woni nokkuure ka Alla rewete don.»

²¹ Iisaa wi'i mo: «Hey ko an yo debbo, hoolo lan, saa'iiji goo no aroya hara hinaa e hoore ngoo fello, hinaa Yerusalaam rewoton Baabaajo on.

²² Ko fii onon hidon rewude ko on andaa, menen meden rewude ko men andi, ko fii kisiyee mo Alla yedata on ko e Yahuudiyankkeebe ben ardi.^d

²³ Kono saa'i on no arude, fun-le wuren o hewtii, ka rewoobe e haqiiqa ben rewira Baabaajo on Ruuhu e goonga, ko fii ko sifa ben rewiroobe mo non, Baabaajo on woni dabbe. ²⁴ Alla ko Ruuhu, bee rewoobe mo ben rewira mo Ruuhu e goonga.»

²⁵ Debbo on wi'i mo kadi: «Midon andi wonde *Almasiihu on aroyay, fun ko Toddaado on. Nde o aroyi, o yewtay men fow.»

²⁶ Iisaa jaabii mo wi'i: «Ko min oo Wondo ma wowlande nii woni on.»

Fii Misal Yettaangal e Baagol

²⁷ Onsay taalibaabe ben hewti, be njaldi ko o wonnoo e yewtitude e debbo on kon. Kono hay gooto e mabbe landaaki mo, wi'i: «Ko hondun faaladaa?» maa «Ko hondun yewtidantaa e makko?».

²⁸ Debbo on kadi acci don loonde nden, o yahi ka saare, o wi'i yimbe ben: ²⁹ «Aree ndaaron neddo wowlando lan kala ko mi wadi. Taw si wonaa kanko woni Almasiihu on?» ³⁰ Onsay ben yalti ka saare, be ari e makko.

³¹ Wa fewndo onsay, tawi taalibaabe ben no jeejude mo, wi'a: «Karamoko'en, nafee!»

³² Kono o jaabii be, o wi'i: «Midon mari paametee ko mi paama ko on andaa.»

³³ Onsay taalibaabe ben wi'indiri: «E hara ko goddo addani mo ko o paama?»

³⁴ Iisaa wi'i be kadi: «Neema an on ko wadugol faale Nuludo lan on e timmingol golle makko den. ³⁵ E on wi'aali kadi: <Doo e baagol ngol no heddi lebbi nay?> Hey, mi wi'ii on, bantee gite den, ndaaron gese den, de wojjanii baagol! ³⁶ Jooni wa'owo on hebay njoddi, o mooba neema fii ngurndan poomayankejan dan, fii yo sankoowo on e wa'owo on weltodu.

^d 4:22 4.22 Dun no faamora kadi ko Yahuudiyankkeebe ben yottini gandal fii kisiyee.

³⁷ Ko fii ngal misal d'oo ko goonga wonde: «Ko god'do aawata, oya on sojita.» ³⁸ Mi nulii on sojitooygol ko on remaano. Wobb'e remiino, ko e nder yangi ben kin naatudon.»

³⁹ Samariyankeebe d'uudube e nden saare gomd'ini Iisaa sabu ngol kongol ngol oo debbo seeditanii mo, o wi'i: «O wowlanii lan kala ko mi wadi.» ⁴⁰ Bay Samariyankeebe ben arii e makko, be torii mo wonugol takko ma'bbe, laatii o woni don balde d'ifi.

⁴¹ Gomd'inbe ben burti d'uudude kadi sabu kongol makko ngol, ⁴² tawi hibe wi'a on debbo: «Hinaa sabu kongol maa ngol hande kadi men gomd'iniri, kono ko bay menen tigi men hedike mo. Meden andi wonde ko kanko woni Dandoowo aduna on.»

Fii Maande Dimmere Hawniinde Iisaa nden

⁴³ Bay d'en balde d'ifi feyyii, Iisaa iwi d'on fii yahugol Jaliilu, ⁴⁴ fii kala o seeditike kanko tigi wonde annabaajo alaa teddungal ka leydi mun. ⁴⁵ Bay wonii o hewtii Jaliilu, be Jaliilu ben jab'bi mo, sabu tawde hari be yi'ii ko wadi Yerusalaam kon fow ka fewndo juldeere, bay kambe kadi be yahuno juldeere nden. ⁴⁶ O yiltitii kadi Kanaa, d'un ko e nder Jaliilu, ka o waylunoo ndiyan d'an njaram *wiipu don.

Tawi bid'do yeesoojo laamateeri ndin, wond'o Kafernahuum, no nawni. ⁴⁷ Bay o nanii wonde Iisaa iwii ka diiwal Yahuuda arii Jaliilu, on ari tawi mo, o torii mo yahugol ndikkinoya on bid'do makko wond'o e daande mayde.

⁴⁸ Iisaa wi'i mo: «Onon si on yi'aali maandeeji e kaawakeeji, on gomd'intaa few!»

⁴⁹ Kono on yeesoojo laamateeri ndin wi'i mo: «Koohooyo, seenee ado paykun an kun maayude!»

⁵⁰ Iisaa wi'i mo: «Yahu, bid'do maa on ndikkii.»

On ned'do hoolii kongol ngol Iisaa wi'i mo ngol, o yahi. ⁵¹ E nder ko o yiltitotoo kon, o fotti e kurkaadi makko d'in, ben wi'i mo wonde bid'do makko on ndikkii. ⁵² O landii be ko e saa'i hombo hayfani paykun kun. Ben jaabii mo: «Ko hanki tumbere jalorma nguli bandu kin yalti e makko.»

⁵³ Onsay kanko baabaajo on o anditi ko e on saa'i tigi Iisaa wi'i mo «bid'do maa on ndikkii.» Onsay o gomd'ini, kanko e yimbe suudu makko ndun fow.

⁵⁴ Ko ndee maande hawniinde d'oo woni d'immere nde o wadi bay o iwii ka diiwal Yahuuda, o arii Jaliilu.

5

Fii no Iisaa Selliniri Jukkunnaajo

¹ Bawto d'un, juldeere Yahuudiyankeebe wadi. Iisaa yahi Yerusalaam. ² Tawi beelun no Yerusalaam d'on ka binde dambugal wi'eteengal Dambugal Baali. Kun beelun no wi'ee e haala Yahuudiyanke Betesada, caaliiji jowi no hundi kun. ³⁻⁴ Nawnuube d'uudube no waalii e ley d'in caaliiji, d'un ko gila e bumbe e bofoobe e maaya-banduube, ^d ⁵ Tawi god'do no d'on, naw'do gila duubi cappande tati e jeetati. ⁶ Iisaa yi'i on no waalii, o andi on no d'on gila neebii. Kanko Iisaa o wi'i on: «Hida faalaa hettude cellal?»

^d **5:3-4** 5.4 Bindi goo no beyditi d'un ka lannoode aaya on: *habbiibe memminagol ndiyan beelun kun. Ko fii hari malaa'ikaajo no woowi tippaade e kun beelun e saa'iiji goo, o yeya ndiyan d'an. Kala non on adinoodo yollaade bawto memminagol ndiyan d'an, o ndikkay, d'un non nawnaare nde o wondunoo woo.*

⁷ Nawdo on jaabii mo, wi'i: «Koohoojo, mi alaa hay gooto ko yollammi ka nder beelun si ndiyan dan memminike. Doo yo wonu mi hewtii, haray goddo attike lan yollaade.»

⁸ Onsay Iisaa wi'i mo: «Immo, yettaa dankun maa kun, yahaa.» ⁹ Don kisan on neddo hetti cellal, o yetti dankun makko kun, o woni e jindugol.

Dun hawrondiri e *aseweere, d'un ko *jalaande fowteteende e mun nden. ¹⁰ Hooreebe Yahuudiyankeebe ben wi'i on sellinaado: «Ko jalaande fowteteende nii! Hande daganaaki ma yettugol danki maa kin!»

¹¹ Kono o jaabii be, o wi'i: «Ko sellindo lan on wi'immi: <Yettu dankun maa kun, yahaa.> »

¹² Onsay ben landii mo: «Ko neddo hombo wi'u-maa: <Yettu, yahaa?>»

¹³ Kono tawi on sellinaado andaa ko hombo, ko fii hari Iisaa majjitorii mo e hakkunde yimbe wonnoobe e nden nokkuure ben.

¹⁴ Bawto d'un Iisaa tawti mo ka *juulirde mawnde, o wi'i mo: «E hino a hettii cellal. Wota a waditu junuubu hande kadi, fii wota goddun goo hebe ko furi dundoo bonde.» ¹⁵ Onsay on neddo yilitii, wi'i hooreebe Yahuudiyankeebe ben wonde ko Iisaa sellini mo.

Fii hakkunde Biddo on e Baabaajo on

¹⁶ Ko wadi si hooreebe Yahuudiyankeebe ben cukkii Iisaa, ko sabu tawde o wadii d'un e aseweere. ¹⁷ Kono Iisaa jaabii be, wi'i: «Ben an no gollude haa jooni. Min kadi mido gollude.» ¹⁸ Sabu d'un hooreebe Yahuudiyankeebe ben burti dabbaude no warira mo, d'un non hinaa fii tun himo bonni Sariya on e asewe, d'un ko jalaande fowteteende nden, kono ko fii himo inni kadi Alla ko Ben makko, ko nii o waditori himo fota e Alla.

¹⁹ Kono Iisaa jaabii be, wi'i: «Ka haqiiqa haqiiqa mi andinii on, Biddo on waawataa wadude hay huunde immorde e makko kanko tigi, si hinaa ko o yi'i Baabaajo on no wada kon. E kala ko Baabaajo on wadi, Biddo on kadi wadiray wano non. ²⁰ Ko fii Baabaajo on no yidi Biddo on, o hollay mo kadi kala ko o wadata. Awa kadi o hollay mo kuude burde dee doo, fii no woniron e nder jalaw. ²¹ Ko d'un wadi, wano Baabaajo on immintinirta maybe ben non, o wurnita be, ko wano non kadi Biddo on wurnitirta on mo o faalaa wurnitude. ²² Ko wattii e d'un, Baabaajo on jaawataa hay gooto, kono o wattii kala jaawoore e juude Biddo on, ²³ fii yo fow teddin Biddo on wano be teddiniri Baabaajo on non. On mo teddinaali Biddo on haray teddinaali Baabaajo on, on Nuludo mo.

²⁴ «Ka haqiiqa haqiiqa mi andinii on, kala on hediiido kongol an ngol, gomdini Nuludo lan on, haray on no e *ngurndan poomayankejan. Awa kadi o aretaake e jaaweede, ko fii haray o iwii e mayde, o arii e ngurndan.

²⁵ Ka haqiiqa haqiiqa mi andinii on, saa'i araynoodo on ko fewndo doo, nde maybe ben nani hawa *Biddo Alla on, ben nanube wuura. ²⁶ Ko wano non, nde tawnoo ko Baabaajo on woni bundu ngurndan, ko wano non kadi o yediri Biddo on wonugol bundu ngurndan, ²⁷ o yedi mo kadi bawgal wadugol jaawoore nden, bay ko kanko woni *Bii-Aaden on. ²⁸ Wota d'un jaladin on, ko fii saa'i no arude mo tawata wonbe ka genaale ben fow nanay hawa makko kan, be immitoo. ²⁹ Wadunoobe ko moyyi ben immitoo ummutal ngurndan, wadunoobe ko boni ben immitoo ummutal jaawoore. ³⁰ Min non, mi waawataa wadude hay huunde immorde e an min tigi, ko ko mi naniri Alla kon mi jaawirta. Jaawoore an nden-le ko feewunde, ko fii hinaa faale an on mi woni wadude, kono ko faale Nuludo lan on.»

Fii Seeditooje Biddo on

³¹ «Si ko min woni seeditanaade hoore an, haray seeditoore an nden wonaa goonga. ³² Ko goddo goo seeditanii lan. Mido andi non kon ko o seeditii fii an ko goonga. ³³ Onon on nelii wobbe e Yaayaa, o seeditanii goonga on. ³⁴ Min non mi hatonjinaa yo neddo seeditano lan. Ko mi wowliri fii seeditoore Yaayaa nden, ko fii yo on dande. ³⁵ Yaayaa hari ko lampu hubbufo ndaygufo, faalafoon weltorde ndaygu makko ngun e nder saa'ihun.

³⁶ «Min mido mari seedee burfo mo Yaayaa on mawnude, ko fii kuude de Baabaajo on jonni lan fii laatingol den, ko den kuude tigi woni seeditanaade lan wonde ko Baabaajo on nuli lan. ³⁷ On non Baabaajo Nuludo lan, kanko tigi o seeditike fii an. Haa hande on nanaali hito makko, maa yi'on mbaadi makko, ³⁸ awa kadi daaluyee makko on tabitaa e mon, ko fii on gomdinaali mo o nuli on. ³⁹ Hidon taskoo bindi din, bay hidon sikka ko kanji hebirton ngurndan poomayankejan, e hin-le ko din seeditii fii an. ⁴⁰ E hara-le on faalaaka arude e an fii hebugol ngurndan dan.

⁴¹ «Min-le, mi alaa dabude no yimbe ben mantirammi. ⁴² Kono mido andi on, on joganaaki Alla giggol. ⁴³ Min ko e innde Ben an mi ari, kono on wernaali lan. Kono si goddo ari e innde mun, on wernay mo. ⁴⁴ Ko honno gomdirton onon, si tawii ko mantindirgol yidufon, hara hinaa dabbugol mantoore iwrunde ka Allaahu Bajjo on nden?

⁴⁵ «Wota on sikku min mi felay on yeeso Ben an. Ko Muusaa woni feloowo on on, on mo hoolordon. ⁴⁶ Ko fii si on gomdinno Muusaa, on gomdinayno lan min kadi, bay himo windi fii an. ⁴⁷ Kono si on gomdinaa bindi makko din, haray ko honno gomdirton kongudi an din?»

6

Fii no Iisaa Namminiri Yimbe Guluuje Njowo

(Mat. 14.13-21; Mrk. 6.30-44; Luk. 9.10-17)

¹ Bawto dun Iisaa yahi, wontiri gada *Weendu Jaliilu ndun. (Ndun weendu no wi'ee kadi Tiberiyaada.) ² Tawi jamaa duududo no jokki mo sabu maandeeji hawniidi di be yi'aynoo himo wada din e hoore nawnu be ben. ³ Kanko Iisaa o yawi don e hoore fello, o joododi don e taalibaabe makko ben. ⁴ Tawi juldeere Yahuudiyankeefe ben, dun ko *Juldeere Yawtaneede nden, badike.

⁵ Onsay Iisaa banti gite den, yi'i on jamaa duududo no ara e makko. O wi'i Filiipu: «Ko honto soodeten doo paamete fii ko bee yimbe paama?» ⁶ (Ko o wiirunoo dun ko fii ndarndagol mo, ko fii hari himo andunoo ko hondun o wadata.)

⁷ Filiipu jaabii mo, wi'i: «Hay *dinaruujii teemedde didi yonataa ko soodee bireedi haa dun yona fii yo mo kala hebu seeda!»

⁸ Goddo e taalibaabe makko ben no wi'ee Andaraawu, dun ko oo mippiraawo Sim'uunu Petruusu, wi'i mo: ⁹ «Suka no doo mardo bireediije jowi e liyyi didi. Kono ko hondun dun nafata oo jamaa doo fow?»

¹⁰ Onsay Iisaa wi'i: «Jodfinee yimbe ben.» Tawi hufo buy no e nden nokkuure. Ben joodii, tawi ko wa be worbe guluuje njowo. ¹¹ Bawto dun Iisaa yetti bireedi on, o jarni Alla, o senditani wonbe don ben. O wadiri liyyi din kadi wano non haa mo bee hebi yeru faale mun on.

¹² Bay wonii be haarii, o wi'i taalibaabe makko ben: «Moobitee kunte luttude den fii wota hay huunde bonu.» ¹³ Ben hocci de, be hebbini debeeje sappoo e didi ko paamaa luttinaa ko iwi e den bireediije jowi.

¹⁴ Bay ben yimbe yi'ii nden maande hawniinde nde Iisaa wadi, be wi'i: «Ko oo tigi woni Annabaajo haanudo arude ka aduna on!» ¹⁵ Bay Iisaa andii wonde be faandanike yettugol mo lammina, o sortii e hakkunde maɓbe, o woni feere ka fello ton.

Fii no Iisaa Seppiri ka hoore Ndiyan
(Mat. 14.22-33; Mrk. 6.45-52)

¹⁶ Bay wonii niɓɓii, taalibaabe makko ben tippori ka weendu. ¹⁷ Be bakii e laakun fii yahugol e ngoya sengo weendu ndun, ɗun ko Kafernahuum, tawi niwre nden wadii, be yiitidaali e Iisaa taho. ¹⁸ Onsay hendu dolnundu wifi, ndiyan weendu ndun yeyii. ¹⁹ Bay wonii be awyinii laakun kun wa kilomeeterji jowi maa jeegoo, be haccii Iisaa no seppa ara ka hoore ndiyan, himo badaade laakun kun, onsay be huli. ²⁰ Kono Iisaa wi'i be: «Ko min nii! Wota on hulu!» ²¹ Tawi hibe faalaa mo yettude tumba ka nder laakun, tun laakun kun hewti leydi ka be yahaynoo ɗon.

²² Bimbi nden pande, jamaa wonnoodo e ngoya sengo weendu ndun ndaari tawi ko laakun gootun wonnoo ɗon, awa kadi Iisaa bakodaano e taalibaabe mun ben e kun laakun, kono ko taalibaabe ben tun yahi. ²³ Onsay laakoy goo iwroyi Tiberiyaada, be ari e binde ndee nokkuure nde ben jaamunoo bireedi e mun ɓawto Koohojo on jarnude. ²⁴ Bay ben yimbe ndaarii tawii Iisaa woo, taalibaabe mun ben woo alaa ɗon, be bakii kambe tigi e koy laakoy, be yahi Kafernahuum fii ɗaɓɓitoogol Iisaa.

Fii no Iisaa Woniri Bireedi Wurnoowo

²⁵ Ben yimbe tawtiroyi Iisaa ka gaɗa weendu, be wi'i mo: «Karamoko'en, nde hewtuɗon ɗoo?»

²⁶ Iisaa jaabii be, wi'i: «Ka haqiiqa haqiiqa mi andinii on, hinaa fii on yi'ii maandeeji hawniɗi wondon mi ɗaɓɓitirde, kono ko fii on jaamii haa on haarii. ²⁷ Wota on yangano jaamete lanoo on, kono yanganee jaamete luttoowo fii *ngurndan poomayankejan ɗan on, ɗun ko on mo *Bii-Aaden on yedata on, ko fii ko e makko Alla Baabaajo on noti maande mun nden.»

²⁸ Ben kadi wi'i mo: «Ko hondun men wadata fii yo men huuwu kuude ɗe Alla faalaa ɗen?»

²⁹ Iisaa jaabii be, wi'i: «Ko woni kuugal ngal Alla faalaa ngal, ko yo on gomɗin on mo o nuli.»

³⁰ Be wi'i mo kadi: «Ko maande hawniinde honde wadataa jooni, men yi'a, men gomɗine? Ko kuugal hongal wadataa? ³¹ Baabiraabe men ben jaamunoo <*manna> ka wulaa, wano windori non: <O okkori be bireedi immorde ka kammu.> » e

³² Onsay Iisaa jaabii be, wi'i: «Ka haqiiqa haqiiqa mi andinii on, hinaa Muusaa okkori on bireedi immorde ka kammu, kono ko Ben an okkori on bireedi tigi-tigiijo iwruude ka kammu. ³³ Ko fii bireedi Alla on ko on Iwroowo ka kammu, yeda yimbe ben ngurndan.»

³⁴ Onsay be wi'i mo: «Koohojo, awa okkor men saa'i kala on bireedi.»

³⁵ Iisaa wi'i be kadi: «Ko min woni Bireedi Wurnoowo on: kala arɗo e an weeletaake hande kadi, e kala on gomɗindo lan ɗondetaake hande kadi. ³⁶ Kono mi andinii on, on yi'ii lan, kono on gomɗinaali. ³⁷ Kono be Baabaajo on yedi lan ben fow aray e an, kala non on arɗo e an mi radotaako mo. ³⁸ Ko fii hinaa wadugol faale an on tippinimmi iwruude ka kammu, kono ko wadugol faale Nuludo lan on. ³⁹ Ko fii e hino faale on Nuludo lan: ko wota hay gooto e be o yedimmi ben hayru, kono ko yo

mi immintin be ka palaande sakkitorde. ⁴⁰ Ko woni faale Ben an on kon, ko kala yi'udfo Bidfo on, gomdini mo, yo hebu ngurndan poomayankejan, awa kadi mi immintina mo ka palaande sakkitorde.»

⁴¹ Onsay Yahuudiyankeefe ben fud'dii nunude fii makko, bay hari o wi'ii ko kanko woni Bireedi Iwrudfo ka kammu on. ⁴² Tawi hibe wi'a: «E hara hinaa oo woni Iisaa, bidfo Yuusufu on, on mo andufen yumma mun e ben mun? Ko honno non on wi'irta ko ka kammu o iwri?»

⁴³ Onsay Iisaa jaabii be, wi'i: «Wota on nunu hakkunde mon. ⁴⁴ Hay gooto waawataa arude e an si hinaa hara ko Baabaajo Nuludfo lan on poodi mo, mi immintinoya mo ka palaande sakkitorde. ⁴⁵ No windii ka defte annabaabe ben wonde: <Alla jannay be fow.>^f Kala on nanandfo Baabaajo on, jabi gandal iwrungal ka makko ngal, aray e an. ⁴⁶ Hay gooto yi'aali Baabaajo on, si hinaa on Iwrudfo ka Alla, on kapun yi'ii Baabaajo on. ⁴⁷ Ka haqiiqa haqiiqa mi andinii on, kala gomdindo haray hebii ngurndan poomayankejan dan. ⁴⁸ Ko min woni Bireedi Wurnoowo on. ⁴⁹ Baabiraabe mon ben jaamuno <manna> ka wulaa, kono be maayuno. ⁵⁰ E hino doo Bireedi tippiido iwrude ka kammu on, fii kala jaamudfo mo wota maayu. ⁵¹ Ko min woni Bireedi Wurdo tippiido iwrudfo ka kammu on, kala jaamudfo oo bireedi, ontigi wuuray haa poomaa. Ko bandu an ndun woni on bireedi mo mi okkitirta, fii no aduna on wuurira.»

⁵² Onsay Yahuudiyankeefe ben sonki hakkunde mabbe, be wi'i: «Ko honno oo waawirta okkude en teewu mun ngun, yo en jaamu?»

⁵³ Onsay Iisaa wi'i be: «Ka haqiiqa haqiiqa mi andinii on, si on jaamaali teewu Bii-Aaden on, yaron yiiyan makko dan, haray on hebataa ngurndan. ⁵⁴ Ko fii kala jaamudfo teewu an ngun, yari yiiyan an dan, haray hebii ngurndan poomayankejan, awa kadi mi immintinay mo ka palaande sakkitorde. ⁵⁵ Ko fii teewu an ngun ko neema tigi, awa kadi yiiyan an dan ko njaram tigi. ⁵⁶ Ko fii kala jaamudfo teewu an ngun, yari yiiyan an dan, haray o humondirii e an, min kadi mi humondirii e makko. ⁵⁷ Bay Baabaajo Wurdo on nului lan, awa kadi midfo wuuriri Baabaajo on, ko non kadi kala on jaamudfo lan wuurirta sabu an. ⁵⁸ Ko oo doo woni Bireedi tippiido iwri ka kammu on. O wa'aa wa mo baabiraabe mon ben jaami on, be maayi. Kala on jaamudfo oo bireedi doo wuuray haa poomaa.» ⁵⁹ Ko dun Iisaa wi'unoo wa fewndo ko o jannaynoo ka juulirde Kafernahuum.

⁶⁰ Bay be nanii dun, buy e hakkunde taalibaabe makko ben wi'i: «Ngol kongol no satti. Ko hombo waawi jabude ngol?»

⁶¹ Bay Iisaa andanii hoore mun wonde taalibaabe makko ben no nunude fii dun, o wi'i be: «E hara dun feggin on? ⁶² E si on yi'ii non Bii-Aaden on no yenta ka wonnoo ton? ⁶³ Awa, ko Ruuhu Alla on wurnata, bandu ndun nafataa huunde. Dii kongudi, di mi yewtata on, ko iwrudi e Ruuhu Allaahu yedoowo ngurndan on. ⁶⁴ Kono wobbe no e hakkunde mon be gomdinaa.» (Ko Iisaa wi'irnoo dun, ko fii hari himo andi gila ka fudfoode ko hombo woni mo gomdinaa, e ko hombo janfoyto mo.)

⁶⁵ O beyditi kadi, o wi'i: «Ko dun wadi si mi wi'ii on: Hay gooto waawataa arude e an si hinaa taw hara ko Baabaajo on yedi ontigi.»

⁶⁶ Gila nden pande buy e taalibaabe makko ben yiltii, be acciti yaadugol e makko. ⁶⁷ Onsay Iisaa wi'i sappoo e didoobe ben: «E onon-le, on faalaaka yahude?»

^f 6:45 6.45 Isa. 54.13

⁶⁸ Onsay Sim'uunu Petruusu jaabii mo, wi'i: «Koohoojo, men jokka hombo? Ko onon jogii kongudfi ngurndan poomayankejan d'an. ⁶⁹ Awa men gomdini, men andii kadi wonde ko onon woni *Seniido mo Alla!»

⁷⁰ Onsay Iisaa jaabii be, wi'i: «E wonaa ko min subii on, onon sappoo e didoobe ben? Kono goddo e mon ko mo Ibuliisa.» ⁷¹ Tawi ko Yudaasi mo Sim'uunu Iskariiyu o woni wowlude fii mun, ko fii ko on janfoyto mo, on ko goddo e sappoo e didoobe ben.

7

Fii Angal Gomdinal Musibbe Iisaa ben

¹ Bawto d'un Iisaa woni e jindugol e nder diiwal Jaliilu ngal, tawi o yid'aa jindude few e nder diiwal Yahuuda ngal, ko fii hari hooreebe Yahuudiyankeebe ben no d'abbude no warira mo. ² Hawrondiri juldeere Yahuudiyankeebe, wi'eteende nden *Juldeere Togooji, badike. ³ Onsay neene-gootoobe makko ben wi'i mo: «Iwu doo, yahaa ka diiwal Yahuuda, fii yo taalibaabe maa ben yi'u kuude de wonda wadude den. ⁴ Ko fii hay gooto wadataa huunde e nder gundoo si tawii himo d'abbude andeede e kene. Si a waday dii piiji, hollito e aduna on.» ⁵ Tawi ben neene-gootoobe makko tigi gomdinaa mo kanko Iisaa.

⁶ Onsay Iisaa jaabii be, wi'i: «Saa'i on hewtanaali lan taho, kono onon saa'i kala no moyyani on. ⁷ Ko fii aduna on waawataa on apude, min non, himo joganii lan ngayngu, bay mido seeditaade e hoore makko wonde kuude makko den ko bonde. ⁸ Onon yahee ka juldeere. Min mi alaa yahude taho e nden juldeere, ko fii saa'i an on hewtaali taho.» ⁹ Bay wonii o wi'ii be d'un, o wonti Jaliilu d'on.

Fii Yewtere nde Iisaa Yewti nden ka Juldeere

¹⁰ Bay wonii neene-gootoobe makko ben yahii ka juldeere, kanko kadi o yahi, kono e nder gundoo e baawo hollitagol. ¹¹ Tawi hooreebe Yahuudiyankeebe ben no d'abba mo, wi'a: «Ko honto o woni?»

¹² Tawi nunu-nunu fii makko on no duudi e hakkunde yimbe ben. Wofbe e mabbe no wi'a: «Ko o neddo moyyo», beya ben kadi no wi'a: «Oo'o, o majjinay woni jamaa on.» ¹³ Kono tawi hay gooto alaa wowlude fii makko e kene sabu kulol hooreebe Yahuudiyankeebe ben.

¹⁴ Wa fewndo ko juldeere nden feccii e hakkunde, Iisaa yahi ka *juulirde mawnde woni e jannugol. ¹⁵ Onsay Yahuudiyankeebe ben naldfi, be wi'i: «Ko honno oo andiri bindi din, o jangaali!»

¹⁶ Onsay Iisaa jaabii be, wi'i: «Gandal an ngal hinaa e an iwi, kono ko e Nuludo lan on. ¹⁷ Kala faalaado wadude faale Alla on anday si ko e makko ndee jannde iwri, e si tawii dii kongudfi an ko e immorde e an min. ¹⁸ On mo no wowlude kongudfi iwruudi e mun, haray ko hoore mun woni d'abbande darja, kono on mo no d'abbude darja nuludo d'un on, haray on ko goongaajo, haray angal peewal alaa e makko. ¹⁹ E hara Muusaa jonnaano on Sariya on? Kono hay gooto e mon jokkaali on Sariya. E ko fii hondun non ebbanton warugol lan?»

²⁰ Yimbe ben jaabii mo, wi'i: «An, jinnaaru no e maa! Ko hombo woni d'abbude no warire?»

²¹ Onsay Iisaa jaabii be, wi'i: «Mi wadfi kuugal gootal, on fow on naldfi. ²² Muusaa yamirii on *sunningol, hay si tawii non d'un wonaa e makko iwri, kono ko e maamaabe mon ben. Kono onon hidon wadude d'un e *nalaande fowteteende nden. ²³ Si goddo sunninaama e asewe, fii tun

wota Sariya Muusaa on bonne, haray ko fii hondun seytinganton mi fii mido sellini goddo o fow makko e asewe, dun ko jalaande fowteteende e mun nden? ²⁴ Awa accee jaawirgol ko sikkudon kon tun, kono jaawee jaawoore feewunde.»

Fii Landal si ko Iisaa Woni Almasiihu on

²⁵ Tun, wofbe e hodube Yerusalaam ben woni e wi'ugol: «E hara hinaa oo wonaa dabbeede fii waregol? ²⁶ E hino ka o woni wowlude e kene, o alaaka wi'eede hay huunde. E taw si hara yeesoobe ben fottii wonde ko oo woni *Almasiihu on? ²⁷ E hin-le hiden andi oo doo ko mo o honto, kono nde Almasiihu on ari, hay gooto andataa ko mo o honto.»

²⁸ Onsay Iisaa ewnii fewndo ko o jannata ka juulirde mawnde, o wi'i: «Hidon andi lan, hidon andi kadi ko mo mi honto. E hara-le wonaa hoore an mi arani, kono Immindo lan on ko o goonga, onon-le on andaa mo. ²⁹ Min non mido andi mo, bay ko ka makko mi iwri, ko kanko nulimmi.»

³⁰ Onsay be woni e dabbugol no be nangira mo, kono laatii hay gooto fawaali mo jungo, ko fii hari saa'i makko on hewtaali. ³¹ Buy e hakkunde jamaa on gomdini mo, be wi'i: «E hara, nde Almasiihu on aroyi, taw si o wadofay maandeeji hawniidi burdi di oo doo wadi din?»

³² Bay *Fariisiyaabe ben nanii ko jamaa on woni sowndaade fii makko kon, onsay hooreebe *yottinoobe sadaka ben e Fariisiyaabe ben immini suufaabe ko nanga mo.

³³ Kono Iisaa wi'i: «Mido wondi e mon taho seeda si mi yiltitoo ka Nuludo lan on. ³⁴ Onsay on dabbitay lan, on yi'ataa lan, e ka mi wonoyta don, on waawoytaa yahoyde don.»

³⁵ Onsay hooreebe Yahuudiyankeebe ben wi'indiri: «E hara ko honto o yahoyta fii wota en tawoy mo? E hara o yahay e jamaa men saakitiido e hakkunde *Gereekiyankeebe ben, o janna ben Gereekiyankeebe? ³⁶ Ko hondun woni ngol kongol ngol o wi'i wonde: «On dabbay lan, on yi'ataa lan, e ka mi yahata don on waawataa hewtoyde don?» »

³⁷ Nalaande sakkitorde juldeere nden, dun ko jalaande burnde mawnude nden, Iisaa immii, o ewnii, o wi'i: «On mo no dondaa yo aru e an, o yara! ³⁸ Ko fii kala on gomdindo lan, candi ndiyan wurnaydan bulay e ontigi, wano bindi din wi'iri non.» ³⁹ Tawi ko Iisaa woni wowlude fii mun ko Ruuhu Allaahu mo gomdinbe mo ben yedoftee on, ko fii hari Ruuhu Allaahu on yedaaka taho, bay hari kanko Iisaa o yentinaaka taho ka mangural.

⁴⁰ Bay wofbe goo e hakkunde jamaa on nanii din kongudi, be wi'i: «Sikke woo alaa, ko oo woni Annabaajo habbanoodo on!»

⁴¹ Tawi beya no wi'a: «Ko oo woni Almasiihu on!» Beya kadi no wi'a: «E hara ko diwal Jaliilu Almasiihu on feepirta? ⁴² E hara defte den wi'aali wonde Almasiihu on ko e jurriya Daawuuda on iwata, e hoore dun ko e kodolun no wi'ee Bayti-Lahiimi, dun ko ka Daawuuda wonnoo don, o feepata?» ⁴³ Dun wadi haa jamaa on yeddondiri sabu makko. ⁴⁴ Wofbe e hakkunde mabbe faalaa mo nangude, kono hay gooto fawaali mo juufe.

Fii ko Suufaabe ben Jaabitii Nulnoobe be ben kon

⁴⁵ Onsay suufaabe ben yiltitii ka hooreebe yottinoobe sadaka ben e ka Fariisiyaabe ben, ben wi'i suufaabe ben: «Fii hondun on addaali mo?»

⁴⁶ Suufaabe ben jaabii be, wi'i: «Hay gooto yewtiraali wano oo neddo yewtirta nii!»

⁴⁷ Fariisiyaabe ben jaabii be kapun kadi, wi'i: «E hara onon kadi, d'un faljinii on? ⁴⁸ Kaa hara no woodi goddo e yeesoobe ben maa goddo e Fariisiyaabe ben gomdindo mo? ⁴⁹ Kono oo jamaa mo andaa Sariya ko hudaado!» ⁵⁰ Onsay Nikodiyuusu jeydaado e maɓɓe kambe Fariisiyaabe ben, d'un ko yiidoynoodo e Iisaa e saa'i goo, wi'i be: ⁵¹ «E hara Sariya men on no waawi jaawude sifa oo neddo ado jentaade mo, anden ko hondun o wadi?»

⁵² Kambe kadi be jaabii mo, be wi'i: «E hara an kadi, ko mo a Jaliilu? Tasko moyya, a taway annabaajo feerirtaa Jaliilu.» ⁵³ Onsay mo kala e maɓɓe yiltitii ka suudu mun.

8

Fii Debbo Nangidaado e Jinaa on

¹ Iisaa kapun yaari ka Fello *Zaytuuni. ² Kono no weetirnoo, o arti kadi ka *juulirde mawnde. Jamaa on fow kadi ari e makko, o joodii, o woni e jannugol be. ³ Onsay jannoobe fii Sariya on ben e *Fariisiyaabe ben addi debbo mo be nangi no wada jinaa, be jodɗini mo hakkunde. ⁴ Be wi'i Iisaa: «Karamoko, oo debbo nanga no wada jinaa. ⁵ Ko fii ka Sariya, Muusaa no yamiri fidugol sifa oo kaaye. An non, ko hondun wi'udaa?» ⁶ Tawi ko be wonnoo wi'irde d'un, ko fii ndarndagol mo fii no be hebira feere no be toopira mo.

Kono Iisaa ugginii, o nangi windirgol hondu makko ndun ka leydi. ⁷ Nde tawnoo hiɓe catii e landagol mo tun, o bantii, o wi'i be: «On mo aldaa e junuubu hakkunde mon yo ado fidude mo hayre.» ⁸ O ugginii kadi, o woni e windugol ka leydi.

⁹ Bay wonii ben nanii d'un, be sortori gooto gooto, gila e burɓe mawnude ben, lutti d'on Iisaa tun e debbo wonnoodo on ka hakkunde. ¹⁰ Bawto d'un Iisaa bantii, wi'i mo: «Debbo, honto toopube ma ben woni? E hay gooto fawaali ma jaawoore?»

¹¹ Debbo on jaabii, wi'i: «Koohoojo, hay gooto.»

Iisaa kadi wi'i mo: «Min kadi men, mi faawaali ma jaawoore. Yahu, wota a waditu junuubu hande kadi.»

Fii no Iisaa Woniri Ndaygu Aduna on

¹² Bawto d'un Iisaa yewti yimɓe ben, o wi'i: «Ko min woni Ndaygu aduna on. Kala on jokkuɗo lan yahataa han kadi ka nder niɓe, e hoore d'un, ontigi hebay ndaygu ngurndan d'an.»

¹³ Sabu d'un Fariisiyaabe ben wi'i mo: «Hida seeditanaade hoore maa, awa seeditoore maa nden wonaa goonga.»

¹⁴ Iisaa kadi jaabii be, wi'i: «Hay si mi seeditani hoore an, haray nden seeditoore an ko goonga, ko fii mido andi ko honto mi iwi e ko honto mi yahata. Kono onon on andaa ko honto mi iwi e ko honto mi yahata. ¹⁵ Onon, ko no yimɓe ben jaawirta non jaawirton, min non, mi jaawataa hay gooto. ¹⁶ Min si mi jaaway, haray jaawoore an nden ko nde goonga, ko fii haray wonaa min tun, mido wondi e Baabaajo on, d'un ko on Nuludo lan. ¹⁷ No windii ka Sariya mon wonde seeditoore d'ido ko goonga. ¹⁸ Min mido seeditanaade hoore an, awa kadi Baabaajo, Nuludo lan on, no seeditaade fii an.»

¹⁹ Onsay ben wi'i mo: «Ko honto non ben maa woni?»

Iisaa jaabii be, wi'i: «On andaa lan, min woo, Ben an woo. Si hidon andunoo lan, harayno hidon andi Ben an.» ²⁰ Ko ka nder nokkuure ka arkawal sadaka ngal woni d'on, Iisaa wowli d'ii konguɗi, fewndo ko o

jannata ka juulirde mawnde. Laatii hay gooto nangaali mo, ko fii hari saa'i makko on hewtaali taho.

²¹ Iisaa wi'i be fahin: «Mi yahay, kono on dabbitay lan, maayon e nder junuubu. Onon on waawataa hewtoyde ka min mi yahata ton.»

²² Onsay hooreebe Yahuudiyankeebe ben wi'indiri: «E hara o wartoto, bay o wi'ii: <On waawataa hewtoyde ka mi yahata ton>?»

²³ O wi'i be kadi: «Onon ko on be ley gaa, min ko mo mi ka dow. Ko fii onon, ko on be oo aduna, min non wonaa mo mi oo aduna. ²⁴ Ko d'un wadi si mi wi'ay on, on maayay e nder junuubi mon. Ko fii, si on gomdinaali wonde ko min woni Wondo on, on maayay e nder junuubu mon.»^g

²⁵ Onsay ben landii mo: «Ko hombo wonu-maa an?»

Iisaa kadi jaabii be, wi'i: «Ko ko mi wi'i on kon gila ka fudfoode. ²⁶ E telen-ma mon, mido mari buy ko mi wowla e ko mi paawa. Kono Nuludo lan on ko o goonga, awa kadi ko mi naniri mo kon, mi hollay d'un aduna on.»

²⁷ Laatii be faamaali ko fii Baabaajo on o yewti be. ²⁸ Iisaa wi'i be fahin: «Nde yowudon *Bii-Aaden on, onsay on anday ko min woni Wondo on, awa kadi mi alaa wadude hay huunde immorde e an min, kono ko wano Baabaajo on jannirimmi non mi woni yewtirde. ²⁹ Nuludo lan on no wondi e an, o accitaali lan min tun, ko fii min mido wadude soono woo ko welata mo kon.» ³⁰ Bay o wowlirii nii, duudube gomdini mo.

Fii Ndimankaaku e fii Jurriya Ibraahiima on

³¹ Onsay Iisaa wi'i Yahuudiyankeebe gomdinbe mo ben: «Si on duumike e wuurirgol kongol an ngol, haray ka haqiiqa, ko on taalibaabe an. ³² Onsay on anday goonga on, goonga on watta on rindinaabe.»

³³ Onsay ben jaabii mo, be wi'i: «Menen ko men jurriya Ibraahiima, haa hande men wonaali maccube hay gooto. Ko honno non wi'irtaa men wonay rindinaabe?»

³⁴ Iisaa jaabii, wi'i: «Ka haqiiqa haqiiqa mi andinii on, kala wadoowo junuubu haray ko o maccudo junuubu. ³⁵ Maccudo wontataa beynguure jeydo d'un haa poomaa, kono biddo on ko don jeyaa haa poomaa. ³⁶ Ko d'un wadi si Biddo on non rindinii on, haray on wonii rimbe tigi. ³⁷ Mido andi wonde ko on jurriya Ibraahiima, kono hidon dabbude no wariron mi, ko fii kongol an ngol hebaali werde e mon. ³⁸ Min non mido wowlude ko mi yi'i ka Ben an kon. Kono onon hidon wadude ko nanirdon baaba mon kon.»

³⁹ Onsay ben jaabii mo, be wi'i: «Ko Ibraahiima woni ben amen.»

Iisaa kadi wi'i be: «Si tawii ko on iwdi Ibraahiima, haray wadde kuude Ibraahiima den. ⁴⁰ Kono jooni onon, hidon dabbude no wariron mi, min oo neddo wowlando on goonga mo mi naniri Alla, kono Ibraahiima kan wadaali ko nandi e d'un. ⁴¹ Ko kuude baaba mon den wondon wadude!»

Ben kadi wi'i mo: «Menen hinaa men bibbe hebiraabe nii, ko gooto men mari baaba, on-le ko Alla!»

⁴² Onsay Iisaa wi'i be: «Si tawii ko Alla wonnoo Ben mon, on yidayno lan, ko fii ko ka Alla mi iwri, mi ari. Mi aranaa hoore an, kono ko kanko nulimmi. ⁴³ E ko fii hondun on alaa faamude ko mi woni on wowlande kon? Ko bay on waawataa heddaade kongudi an din. ⁴⁴ Ko fii, ko Ibuliisa woni baaba mon, e hin-le hidon faalaa wadude faaleeji baaba mon din. On-le o woniino waroowo gila ka fudfoode, o jabaali daraade e goonga, bay goonga on alaa e makko. Nde o wowli fenaande nden woo, haray d'un

^g 8:24 8.24 «Ko min woni Wondo on», no yaadi e taariika kan ka pitahun hubbukun ka Eggudu ndun ka Tawreeta 3.14, ka Alla daali don: «Ko min woni Wondo on.»

ko e jikku makko on iwri, ko fii ko o fenoowo, awa kadi ko o baaba penaale. ⁴⁵ Min non, bay mido wowlude goonga, on hoolotaako lan. ⁴⁶ Ko hombo e mon waawi hollude wonde mi wadii junuubu? Si mi wowlii goonga, ko hondun hadata hoolodon mi? ⁴⁷ Ko fii, mo Alla on hedoto daaluyeeji Alla din. Kono onon, on hedotaako, bay hinaa on be Alla.»

⁴⁸ Onsay Yahuudiyankeebe ben jaabii mo, wi'i: «Kere men alaa goonga si men wi'i ko a Samariyankeejo, awa kadi jinna no e maa?»

⁴⁹ Kono Iisaa jaabii be, wi'i: «Min, jinna alaa e an, kono mi teddinay woni Ben an, kono onon hidon hayfinde lan. ⁵⁰ Min mi alaa dabbande hoore an darja. No woodi Wondo lan dabbande, jaawa kadi. ⁵¹ Ka haqiiqa haqiiqa mi andinii on, mo doftike kongol an ngol, o maayataa few.»

⁵² Yahuudiyankeebe ben wi'i mo: «Jooni non men andii jinna no e maa. Ko fii Ibraahiima maayiino, annabaabe ben kadi wano non, an non hidu wi'ude: mo doftike kongol an ngol, o maayataa few. ⁵³ E hara a buru Ibraahiima baaba amen mawnude? On-le maayii, annabaabe ben kadi maayii. Ko hombo wadufaa hoore maa?»

⁵⁴ Iisaa jaabii be kadi, wi'i: «Si mi mawninii hoore an, haray darja an on ko fus. Ko Ben an darjintammi, on mo wi'udon ko Alla mon. ⁵⁵ E hara-le on andaa mo, min non mido andi mo. Si mi wi'iino mi andaa mo, harayno mi wonii fenoowo, mi wa'ii wa mon. Kono-le mido andi mo, mido doftii kongol makko ngol. ⁵⁶ Ben mon Ibraahiima weltorno yi'ugol jalaande arugol an, bay o yi'ii nde, o weltii.»

⁵⁷ Hooreebe Yahuudiyankeebe ben kadi wi'i mo: «Hay a hebaali duubi cappande jowi, a yi'ii Ibraahiima?»

⁵⁸ Iisaa jaabii be, wi'i: «Ka haqiiqa haqiiqa mi andinii on, ado Ibraahiima woodeede, hari min mido woodaa.»^h ⁵⁹ Ko sabu din kongudi be hocciri kaaye fii fidugol mo, kono Iisaa suudii, yalti ka juulirde mawnde.

9

Fii Hebidaado e Mbundan on

¹ E nder ko Iisaa feyyata kon, o yi'i neddo hebidaado e mbundan. ² Taalibaabe makko ben landii mo, wi'i: «Karamoko'en, e hara oo e mawbe mun ben, ko hombo e mabbe wadi junuubu haa si o hebidaa e mbundan?»

³ Iisaa jaabii be, wi'i: «Hinaa kanko, hinaa mawbe makko ben wadi junuubu, kono ko fii no kuude Alla den feepira e makko. ⁴ Ko jalorma haanuden gollirde golle Nuludo lan on. Ko fii jemma no ara mo tawata hay gooto waawataa gollude e mun. ⁵ Fannii mido ka aduna, ko min woni Ndaygu aduna on.»

⁶ Bay o gaynii wi'ude d'fun, onsay o tutti ka leydi, o wadiri tuutaade den loopun, o yetti kun loopun, o wuji ka gite bundo on. ⁷ O wi'i mo: «Yahu sulmoyodaa ka beelun Siluwaama.» (Siluwaama no firi «nulaado».) O yahi, o sulmoyii don, tawi ko o artata ko o wuntudo.

⁸ Onsay kawtalbe makko ben e woowunoobe yi'ude himo toroo ben nangi e wi'ugol: «E hara hinaa oo joodinoo no toroo?»

⁹ Wobbe e mabbe wi'i: «Ko kanko.»

Beya kadi wi'i: «Wonaa, be nandu tun.»

Onsay kanko tigi o wi'i: «Ko min tigi.»

¹⁰ Be wi'i mo: «Ko honno wuntirdaa?»

^h **8:58** 8.58 «Mid'o woodaa» no yaadi e «Ko min woni Wondo on», ndaaree Eggudu ndun ka Tawreeta 3.14.

¹¹ O jaabii be, o wi'i: «Ko godfo no wi'ee Iisaa wadi loopun, wuji ka gite an, wi'immi: <Yahu sulmoyodaa Siluwaama.> Min kadi mi yahi, mi sulmoyii. Awa e hino mi wuntii.»

¹² Be wi'i mo: «Ko honto on nedfo woni?»

O jaabii be: «Mi andaa.»

¹³ Onsay be nabi on wumunoodo ka *Fariisiyaabe ben. ¹⁴ (Tawi ko e *jalaande fowteteende e mun, dfun ko asewe, woni ko Iisaa wadi loope dfen ka gite makko, o wuntini mo.) ¹⁵ Ko dfun wadi si Fariisiyaabe ben kadi landii mo, be wi'i ko honno o hettiri gite makko dfen. O jaabii be: «Ko loope o wadi ka gite an, mi sulmii tun, mi yi'i!»

¹⁶ Ko e hoore dfun Fariisiyaabe goo wi'i: «Oo nedfo hinaa iwrufo ka Alla, ko fii o alaa teddinde jalaande fowteteende nden.»

Tawi wobbe no wi'a: «Ko honno nedfo wadoowo junuubu waawirta wadude sifa d'ii maandeeji hawniidi?» Onsay yeddondiral wadi hakkunde mabbe.

¹⁷ Be wi'i fahin wumunoodo on: «An ko hondfun wi'udaa fii on wuntind'o ma?»

O jaabii: «Ko o annabaajo.»

¹⁸ Tawi hooreebe Yahuudiyankeebe ben hoolanooki wonde ko wumunoodo wunti, ado be noddude mawbe makko ben, be landoo, ¹⁹ be wi'a: «Oo mo wi'oton hebida e mbundfan, ko bidfo mon? Ko honno oo woni yiirude jooni?»

²⁰ Mawbe makko ben jaabii, wi'i: «Menen, meden andi oo ko bidfo amen, awa kadi o hebida e mbundfan. ²¹ Kono men andaa ko honno o yiiri jooni. Men andaa kadi ko hombo wuntini mo. Landee mo kanko, o hebii duubi fii yewtangol hoore makko.» ²² Tawi ko mawbe makko ben wi'iri dfun ko fii hari hibe huli hooreebe Yahuudiyankeebe ben, ko fii hari ben nanondirii wonde mo qirritike Iisaa ko *Almasiihu, ontigi yaltinte ka juulirde. ²³ Ko dfun wadi si mawbe makko ben wi'i: «O hebii duubi, landee mo.»

²⁴ Onsay Fariisiyaabe ben nodditi fahin on nedfo wumunoodo, be wi'i mo: «Woondirii Alla! Ko fii menen meden andi oo nedfo ko junuubankeejo.»

²⁵ Kanko kadi o jaabii be, o wi'i: «Si tawii on ko junuubankeejo, min mi andaa. Mid'o andi tun huunde wootere: hari ko mi bund'o, jooni mi wuntii.»

²⁶ Ben wi'i mo fahin: «Ko hondfun on wadan-maa? Ko honno o wuntinir-maa?»

²⁷ Kanko kadi o jaabii be, o wi'i: «Hari mi wowlanii on, kono on hedfaaki. Ko honno faaliradon nanirde kadi? E hara onon kadi on faalaa wonude taalibaabe makko?»

²⁸ Onsay be yenni mo, be wi'i: «Ko an woni taalibaajo makko on, menen ko men taalibaabe Muusaa. ²⁹ Ko men andi, Alla yewtiino Muusaa, kono oo d'oo, men andaa ko mo o honto.»

³⁰ Onsay on nedfo jaabii be, wi'i: «E hino ko njaldini kon, ko ko tawi kon o wuntinii lan, e hin-le on andaa ko mo o honto. ³¹ Kono hiden andi Alla jaabinantaa junuubankeejo, kono si godfo ko dewo Alla, o wadii faale makko on, haray o jaabinanay mo. ³² Awa kadi haa hande en nanaali no wi'ee godfo wuntinii hebidaado e mbundfan. ³³ Si tawiino oo nedfo wonaa mo Alla, o waawataano wadude hay fus.»

³⁴ Onsay ben jaabii mo, wi'i: «An, oo hebidaado a fow maa e junuubu, ko an jannata men?» Onsay be bugii mo ka yaasi.

³⁵ Iisaa humpitii wonde be ferike on wumunoodo ka yaasi. Onsay kanko Iisaa o ari, o tawi mo, o wi'i mo: «Hida gomdini *Bii-Aaden on?»

³⁶ On jaabii mo, wi'i: «Ko hombo woni on, yaa an Koohoojo, fii yo mi gomdɪn mo?»

³⁷ Iisaa wi'i mo: «A yi'ii ontigi. Oo wondo ma wowlande ko kanko.»

³⁸ Kanko kadi o wi'i: «Koohoojo, mi gomdɪnii.» Onsay o sujiani mo.

³⁹ Iisaa wi'i fahin: «Ko fii jaawoore addimmi ka aduna dɔo, fii yo be yi'ataa ben yi'u, e yo yi'ooɓe ben wumu.»

⁴⁰ Bay wobbe e Fariisiyaabe wondunoobe e makko ben nanii dɪn konguɗi, be wi'i mo: «Kere menen kadi, ko men bumbe?»

⁴¹ Iisaa jaabii be, wi'i: «Si tawno hara ko on bumbe, on hebataano junuubi, kono bay jooni hidon wi'ude hidon yi'a, ko non luttidirton e junuubi mon.»

10

Fii Ngaynaako Moyyo on

¹ «Ka haqiiqa haqiiqa mi andinii on, on mo yawi nokku goo, naati ka kula baali, hara hinaa ka dambugal o rewri, haray on nedɔo ko nguɗjo, jattoowo. ² Kono on naatirɔo ka dambugal kula, ko on woni ngaynaako baali dɪn. ³ Aynoowo dambugal kula on udditanay mo, baali dɪn nana hawa makko, o noddira baali dɪ o jeyi dɪn inde majji, o yaltina dɪ. ⁴ Nde o yaltini dɪ makko dɪn fow woo, o wontay yeeso majji, dɪ jokka mo, ko fii hidɪ andi hawa makko kan. ⁵ Di jokkataa janano few, kono dɪ dogay mo, dɪ wodɔfitoo, ko fii dɪ andaa hawa jananbe ben.» ⁶ Bay Iisaa wadani be ngal misal, laatii be faamaali ko o wi'i be.

⁷ Iisaa wi'i be kadi: «Ka haqiiqa haqiiqa mi andinii on, ko min woni dambugal baali dɪn. ⁸ Adinoobe lan arude ben fow ko wuybe e jattoobe, kono baali dɪn hedanooki be. ⁹ Ko min woni dambugal ngal. Mo naatirii lan o dandete, o naatay, o yalta, o heba faggorde. ¹⁰ Nguɗjo on kan ko aranta ko fii wujjugol, wara, hayrina. Min non ko mi arani ko fii yo baali dɪn hebu ngurndan, hara ko ngurndan heewudan.

¹¹ «Ko min woni Ngaynaako Moyyo on, ko fii ngaynaako moyyo on okkitiray ngurndan mun dɪn fii baali mun dɪn. ¹² Kono wonaa faggiroowo fii njoddi on woni ngaynaako on, wonaa on jeyi baali dɪn. No onɗon yi'iri saafaandu no ara, o accay dɔn baali dɪn, o doga, saafaandu ndun ukkoo e majji, saakita dɪ. ¹³ Ko on nedɔo wadirta dɪn ko fii ko njoddi wonani mo e dɛn golle, o haajetaake e dɪn baali.

¹⁴ «Ko min woni Ngaynaako Moyyo on. Midɔo andi baali an dɪn, awa kadi baali an dɪn no andimmi, ¹⁵ wano Baabaajo on andirimmi non e wano mi andiri Baabaajo on non, awa kadi mi okkitiray ngurndan an dɪn fii baali an dɪn. ¹⁶ Midɔo mari baali goo kadi dɪ tawaaka e oo kula dɔo. Din kadi bee si mi addu dɪ, dɪ nana hawa an kan, dɪ wona wuro wotoo, dɪ wona e ngaynaako gooto. ¹⁷ Baabaajo on no yidi lan, ko fii mi okkitiray ngurndan an dɪn, mi hettitoya dɪn kadi. ¹⁸ Hay gooto sortataa dɪn e an, kono ko min tigi okkitirta dɪn. Midɔo mari bawgal okkitirgol dɪn e bawgal hettugol dɪn. Dun ko yamiroore nde mi hebiri Ben an non.»

¹⁹ Sabu dɪn konguɗi, yeddondiral wadi hakkunde Yahuudiyankeebe ben kadi. ²⁰ Buy e maɓbe tawi no wi'a: «Jinna no e oo. Oo ko feetuɔo. Ko fii hondun hedantodon mo?»

²¹ Tawi beya ben kadi no wi'a: «Dii konguɗi hinaa dɪ mo jinna. E hara jinnawii no waawi wuntinde bumbe?»

Fii no Iisaa Ajiraa

²² Tawi juldeere fii anditugol labbintineede *juulirde mawnde nden no wafude Yerusalaam, dfun hawrondiri ko dabbunde. ²³ Tawi Iisaa no jinda ka *Tungarru Sulaymaana, dfun ko ka juulirde mawnde. ²⁴ Onsay Yahuudiyankeebe ben hundi mo, be wi'i mo: «Ko haa honde tuma humpintaa men? Si tawii ko an woni *Almasiihu on, laaban men!»

²⁵ Iisaa kadi jaabii be, wi'i: «Mi yeetike on, kono on hoolaaki. Kuude de mi woni wafude den e innde Ben an no seeditii fii an. ²⁶ Kono on hoolotaako, bay wonaa on baali an. ²⁷ Kono baali an dfin kan hedfoto lan, min mido andi di, di jokkay lan kadi. ²⁸ Mi yedfay di *ngurndan poomayankejan dfin, hara di mulataa han kadi, awa kadi hay gooto ittataa di e juude an. ²⁹ Ben an, on Yedfudo lan di, no mawni buri fow, awa hay gooto waawataa ittude di e juude Baabaajo on. ³⁰ Min e Baabaajo on ko men Gooto.»

³¹ Yahuudiyankeebe ben hocci kadi kaaye fii fidugol mo. ³² Iisaa wi'i be kadi: «Mi hollii on kuude moyye buy iwruude ka Baabaajo on. E hara ko hongal e den kuude wondon mi fidirde kaaye?»

³³ Onsay Yahuudiyankeebe ben jaabii mo, wi'i: «Men fidirtaa ma fii kuugal moyyal, kono ko fii ko hoynudaa kon, e tawde kadi an, ko a nedfo, hidfa waditii Alla.»

³⁴ Iisaa jaabii be kadi, wi'i: «E hara windaaki ka Sariya mon: <Allaahu on daali: ko on allaabe.>ⁱ ³⁵ Bay non Alla noddirii bee be daaluyee makko on tuggaa e mun: <allaabe>, e hin-le bindi dfin montotaako, ³⁶ haray ko honno wi'irton on mo Baabaajo on subii, nuli ka aduna no hoynude, fii tun mi wi'ii ko mi *Bidfo Alla? ³⁷ Si mi wadaali kuude Ben an den, haray wota on hoolo lan. ³⁸ Kono si mi wadii de, hay si on hoolotaako lan, hoolee de kanje kuude den, fii no andiron faamon wonde Baabaajo on no e an, min kadi mido e makko.» ³⁹ Be dabbi kadi no be nangira mo, kono o laawii be.

⁴⁰ Bay Iisaa iwii don, o yiltitii gada Yurdayniwol ka Yaayaa *lootaynoo maande tuubuubuyee don aranun, o daakii don. ⁴¹ Yimbe buy ari e makko, tawi hibe wi'a: «Yaayaa kapun wadaali maande hawniinde woo, kono ko Yaayaa wi'i e hoore oo nedfo kon fow ko goonga.» ⁴² Buy gomdini mo don.

11

Fii no Laazaru Nawniri haa o Maayi

¹ Gorko wi'eteedo Laazaru nawnuno ka saare *Betanii, ka Mariyatu e mijan mun Mariyama hodunoo don. ² Ko Mariyama on juurunoo angiri ka koyde Koohoojo on, o fittiri de sukundu makko ndun. Tawi ko Laazaru oo nawnunoodo woni bandiraawo makko on. ³ Onsay ben bandiraabe Laazaru difo immini godfo haa e Iisaa ko andinoya mo, wi'a: «Koohoojo, gido maa on no nawni.»

⁴ Bay Iisaa humpitike dfun, o wi'i: «Wonaa ndee nawnaare doo warata mo, kono nde hollay mangural Alla ngal, fii no *Bidfo Alla on mawniniree sabu mayre.» ⁵ Ko fii hari Iisaa no yidi Mariyatu e Mariyama mijpiraawo mun on, kapun e Laazaru bandiraawo mabbe on. ⁶ Bay wonii o andii on no nawni, o wonti e nden nokkuure ka o wonnoo don balde dafi.

⁷ Onsay o wi'i taalibaabe ben: «Yiltitoden ka diiwal Yahuuda.»

⁸ Taalibaabe ben wi'i mo: «Karamoko'en, ko neebaali koo, Yahuudiyankeebe ben no etaade no fidira on kaaye. E on yiltitoto don?»

⁹ Iisaa kadi jaabii be, wi'i: «E nder jallal ngal hinaa saa'iiji sappoo e didi? Awa si godfo yaarii jalorma, o feggotaako, bay haray himo yi'irde ndaygu oo aduna. ¹⁰ Kono si godfo yaarii jemma, o feggoto, ko fii haray ndayganaa mo.»

¹¹ Bawto dɪn konguɗi o wi'i be: «Laazaru, gidfo men on, daanike, kono mido yahude fii findingol mo.»

¹² Taalibaabe ben wi'i mo: «Koohoojo, si tawii o dfaani, o ndikkay.»

¹³ Tawi Iisaa ko yewti ko fii mayde Laazaru nden, kono kambe be sikki ko fii doyngol tun o wowli.

¹⁴ Onsay Iisaa laabani be, o wi'i be: «Laazaru maayii. ¹⁵ Kono mido weltii fii mon tawde hari mi alaa ton fii no gomɗiniron. Jooni yahen ka o woni ton.»

¹⁶ Onsay Tooma, jammaaɗo Siwtaaɗo on, wi'i taalibaabe heddiibe ben: «Mahen enen kadi, maayiden e makko!»

Fii no Iisaa Woniri Ummutal ngal e Ngurndan dɪn

¹⁷ Bay wonii Iisaa hewtii, o tawi Laazaru hebii balde nay ka yenaande.

¹⁸ Tawi hakkunde Betanii dɪn e Yerusalaam yonaa kilomeeterji tati leydi.

¹⁹ Tawi Yahuudiyankeebe buy no ari ka Mariyatu e Mariyama fii yarlingol be mayde bandiraawo maɓbe on. ²⁰ Bay wonii Mariyatu humpitike wonde Iisaa no arude, o yahi fottugol e makko, Mariyama kapun lutti joodaade ka suudu.

²¹ Mariyatu wi'i Iisaa: «Koohoojo, si tawno hidon doo, bandiraawo an on maayataano. ²² Kono haa jooni mido andi kala ko toridon Alla, Alla wadɪnɪn on.»

²³ Onsay Iisaa wi'i mo: «Bandiraawo maa on immitoto.»

²⁴ Mariyatu jaabii mo, wi'i: «Mido andi o immitoyto ka ummutal, dɪn ko ka jalaande sakkitorde.»

²⁵ Iisaa kadi wi'i mo: «Ko min woni Ummutal ngal e Ngurndan dɪn. Kala gomɗindo lan wuuray, hay si o maayii non. ²⁶ Kala wurɗo gomɗindo lan maayataa han kadi. Hidɪ hoolii dɪn?»

²⁷ Mariyatu wi'i mo: «Eyyo, yaa an Koohoojo, mido gomɗini ko an woni Almasiihu on, Bidɗo Alla, haanudo arude ka aduna on.» ²⁸ Bay kanko Mariyatu o wi'ii dɪn, o yiltitii, o noddoyi Mariyama miɗɗiraawo makko on, o wi'i mo e gundoo: «Karamoko'en no doo, hiibe noddude ma.» ²⁹ Nde Mariyama nanirnoo dɪn, o hawtii nde wootere, o yahi e makko. ³⁰ Tawi hari Iisaa naataali taho ka nder hoɗo, himo e nden nokkuure ka Mariyatu fottunoo e makko dɪn. ³¹ Yahuudiyankeebe wondunooɓe e Mariyama ka suudu ben fii yarlingol mo yi'i himo hawtoo tun yalta, ben kadi jokki mo, ko fii hari hiibe sikka himo yahude wulloygol ka yenaande.

³² Bay wonii Mariyama hewtii ka Iisaa woni dɪn, o yi'ii mo, o yani e ley koyɗe makko, o wi'i: «Koohoojo, si tawno hidon doo, bandiraawo an on maayataano!»

³³ Bay Iisaa yi'ii himo wulla, awa kadi Yahuudiyankeebe be o ardi ben kapun kadi no wullude, dɪn yurmi mo ka wonkii haa bernde makko jibii.

³⁴ Onsay kanko Iisaa o wi'i: «Ko honto surruɗon mo?»

Be jaabii mo: «Koohoojo, seenee tinon!»

³⁵ Iisaa mbojji. ³⁶ Onsay Yahuudiyankeebe ben wi'i: «Ndaaree no be yidirnoo mo!»

³⁷ Wobbe e hakkunde maɓbe wi'i: «Kanko, oo wuntinnooɗo bumbe, e hara o waawataano wadude kadi hara oo nedɗo maayaali?»

Fii no Iisaa Immintiniri Laazaru

³⁸ Dun yurmi Iisaa kadi, o ari ka yenaande, tawi ko fammeere ombiraande hayre. ³⁹ Iisaa wi'i: «Pottinee hayre nden.»

Mariyatu bandiraawo maydo on wi'i mo: «Koohoojo, o luubii jooni, ko fii ko balde nay on nii.»

⁴⁰ Kono Iisaa wi'i mo: «E hinaa mi wi'iino ma, si tawii hida gomdini, a yi'ay mangural Alla ngal?»

⁴¹ Onsay be pottini hayre nden. Iisaa banti gite mun den, fewtini dow, wi'i: «Baaba, mi weltanike ma fii ko jaabinandaa mi kon. ⁴² Min mido andi hida jaabinande lan saa'i kala, kono ko sabu bee yimbe dariibe doo mi wowliri, fii yo be gomdin wonde ko an nulimmi.»

⁴³ Bay wonii o wi'ii dun, o ewnii ko tiidi, o wi'i: «Laazaru, yaltu!»

⁴⁴ Onsay maydo on yalti, tawi koyde den e juude den no habbiraa lincoy, himo buumiraa kasanne on.

Onsay Iisaa wi'i be: «Firtee mo, accon o yaha.»

⁴⁵ Onsay bay buy e Yahuudiyankeebe arnoobe ka Mariyama ben yi'ii ko Iisaa wadi kon, be gomdini mo. ⁴⁶ Kono wobbe e mabbe yahi tawoyi *Fariisiyaabe ben, andini ben ko Iisaa wadi kon. ⁴⁷ Onsay hooreebe *yottinoobe sadaka ben e Fariisiyaabe ben mottindiri dental fewjoobe ben, be wi'i: «Ko hondun wadeten? Ko fii oo neddo no wadude maandeeji hawniidi buy. ⁴⁸ Si en accii o jokkirii nii, fow gomdinay mo, awa kadi Roomiyankooobe ben aroyay jatta nokkuure men hormorde nden e jamaa men on.»

⁴⁹ Onsay goddo e mabbe no wi'ee Qayaafa, tawi ko on wonnoo yottinoowo mawdo sadaka e nden hitaande don, o wi'i be: «Onon on faamaali huunde. ⁵⁰ Onon on andaa wonde no moyyani yimbe ben ka aaden gooto maaya fii jamaa on, hara jamaa on fow mulaali.»

⁵¹ Tawi ngol kongol hinaa e makko kanko tigi iwri, kono ko bay ko kanko wonnoo yottinoowo mawdo sadaka e nder nden hitaande don, o hiitii* wonde Iisaa no haani maayude fii jamaa *Isra'iila on. ⁵² Dun non hinaa fii oo jamaa tun, kono ko fii no faybe Alla saakitiibe ben mottindiriree, wona *moftal gootal. ⁵³ Gila nden pande be fottani fii warugol mo.

⁵⁴ Laatii tawi Iisaa jindataa han kadi e kene hakkunde Yahuudiyankeebe ben. O iwi don, o yahi e leydi kawtirndi e don ndin ka wulaa e saare no wi'ee Efrayiima, o wondi don e taalibaabe makko ben.

⁵⁵ Tawi juldeere Yahuudiyankeebe, dun ko *Juldeere Yawtaneede nden, badike. Buy e yimbe leydi ndin yahi Yerusalaam fii yo be labbino ado Juldeere Yawtaneede nden hewtude. ⁵⁶ Tawi mo bee e mabbe no dabba Iisaa ka *juulirde mawnde, wi'a: «Ko sikkudon? E hara o arataa ka juldeere few?» ⁵⁷ Tawi non hooreebe yottinoobe sadaka ben e Fariisiyaabe ben yamiriino wonde, si tawii goddo no andi ka o woni, yo o wowlu fii no be nangira mo.

12

Fii no Debbo Juuriri Angiri ka Koyde Iisaa (Mat. 26.6-13; Mrk. 14.3-9)

¹ Balde jeegoo ado *Juldeere Yawtaneede nden, Iisaa ari ka wi'etee don *Betanii ka Laazaru, oo mo o immintinnoo e hakkunde maybe ben. ² Be moyyinani mo don nafakka. Tawi ko Mariyatu wonnoo bannude, awa kadi Laazaru ko goddo e wonnoobe paamidude e makko ben. ³ Mariyama kadi yetti wa feccere liitir angiri laabundi, satta-cogguuri, no wi'ee <naar>,

o juuri ka koyde Iisaa, o fittiri koyde on den sukundu makko ndun, suudu ndun heewi urngol angiri ndin.

⁴ Onsay godfo e taalibaabe makko ben, dun ko Yudaasi Iskariiyu, dun ko oo janfoytodfo mo, wi'i: ⁵ «Ko fii hondun en yeeyaali ndii angiri yeru *dinaruuji teemedfo tati, okken miskinbe ben?» ⁶ Tawi o wiiraali dun wa si tawii himo aanannoo miskinbe ben, kono ko bay hari ko o ngujjo, awa kadi ko kanko joginoo bonfo on, o yettayno ko wadaa ton woo.

⁷ Kono Iisaa wi'i: «Terto mo, ko fii pande mi surrete o marirnoo ndii angiri. ⁸ Miskinbe ben kan, hidon wondi e mabbe soono woo, kono min, on wondataa e an soono woo.

⁹ Tawi jamaa Yahuudiyankeebe duudufo humpitike wonde himo doo. Be ari, tawi hinaa sabu Iisaa tun, kono ko fii yi'ugol Laazaru kadi, on mo o immintini e hakkunde maybe ben. ¹⁰ Hooreebe *yottinoobe sadaka ben aadii warugol Laazaru kadi, ¹¹ bay hari ko sabu makko wadi si Yahuudiyankeebe buy no sortaade e hakkunde mabbe, gomdina Iisaa.

Fii Naatugol Iisaa Yerusalaam

(*Mat. 21.1-11; Mrk. 11.1-11; Luk. 19.28-40*)

¹² Bimbi nden pande jamaa duudufo ari fii juldeere nden, be humpitii kadi wonde Iisaa aray Yerusalaam. ¹³ Onsay be yetti baape tugi, be yalti fii jabbagol mo, be woni e ewnagol, wi'a:

«*Hosannaa!

Yo barki wonan oo wondo arude
e innde Joomiraado on,

dun ko oo lando *Isra'ilayanke'en!»j

¹⁴ Iisaa kadi tawi mbabun, o yawi e hoore makkun, o joodii wano windori non:

¹⁵ «Wota a hulu, yo jamaa *Siyuuna!

E hino lando maa on ka arata,

himo joodii e hoore bikkun mbabba!»k

¹⁶ Tawi taalibaabe makko ben faamaali fii dun fow taho, kono bay wonii Iisaa yentinaama ka mangural, onsay be anditi wonde d'ii piiji no windinoo fii makko, awa ko dun tigi laatinanaa mo.

¹⁷ Tawi yimbe wondunoobe e Iisaa ben fewndo ko o noddata Laazaru ka qaburu, o immintina mo e hakkunde maybe ben, no seeditaade fii ko be yi'i kon. ¹⁸ Ko sabu dun wadi si jamaa on ari, jabbii mo, ko fii hari be nanii wonde o wadii nden maande hawniinde. ¹⁹ Tawi *Fariisiyaabe ben no wi'indirde: «On yi'ii en alaa waawude hay huunde, bay fow jokkii mo!»

Fii no Iisaa Hiitori fii Mayde mun nden

²⁰ Tawi *Gereekiyankeebe goo no e hakkunde yimbe yahunoobe rewugol Alla ben pande juldeere nden. ²¹ Be badii oo wi'eteedo Filiipu mo Bayti-Sa'iida, dun ko e nder Jaliilu, be landii mo, be wi'i: «Moodibbo, meden faalaa yiidude e Iisaa!» ²² Filiipu kadi yahi, wowlani Andaraawu, onsay Andaraawu e Filiipu yahi, wowlani Iisaa.

²³ Onsay Iisaa jaabii be, wi'i: «Saa'i mo *Bii-Aaden on mawnintee e mun on hewtii. ²⁴ Ka haqiiqa haqiiqa mi andinii on, si abbere yanii e leydi, nde maayaali, nde wonay kayre tun, kono si nde maayii, nde rimay bibbe buy. ²⁵ Kala yidudfo ngurndan mun dan, dan hayriray mo, kono kala non apudfo ngurndan mun dan ka aduna doo, haray ko fii *ngurndan poomayankejan o marani dan. ²⁶ Awa kala on kurkantoodfo lan yo jokkan, ko fii ko ka mi

woni d'on, ko d'on kurkaadu an ndun wonata. Kala non on kurkaniid'o lan, Baabaajo on teddinay mo.

²⁷ «Jooni bernde an nden jibike. E ko hondun mi wi'ata? Hara mi wi'ay: Baaba an, dandan oo saa'i? Oo'o, bay ko fii d'un mi arani haa e oo saa'i. ²⁸ Baaba an, mawnin innde maa nden!»

Onsay hawa iwri ka kammu no wi'a: «Mi mawninii nde, mi mawninay nde kadi!» ²⁹ Jamaa wonnoodo d'on nani d'un on wi'i ko riggannde, wobbe wi'i ko malaa'ikaajo wowlani mo.

³⁰ Iisaa wi'i kadi: «Hinaa fii an kaa hawa nanori, kono ko fii mon. ³¹ Ko jooni non aduna on paawetee, bay ko jooni non lando aduna on bugetee ka yaasi. ³² Min non tuma mi townaa ka hoore leydi, mi pooditay yimbe ben fow e an.» ³³ Tawi ko o wowliri d'un, ko fii hollugol ko honno o maayirta.

³⁴ Onsay jamaa on jaabii mo, wi'i: «Sariya on no wi'i men wonde *Almasihu on woodete haa poomaa. Haray ko honno non wi'irdaa bee Bii-Aaden on townee? Ko hombo non woni on Bii-Aaden?»

³⁵ Iisaa jaabii be kadi, wi'i: «Ndaygu no e hakkunde mon taho seeda. Yahee fewndo ka mardon ndaygu d'on, fii wota niwre nden juhu on. Ko fii on yahoowo e niwre andaa ka yahata. ³⁶ Awa fewndo ka mardon ndaygu d'on, hoolee ngu, fii no woniron faybe ndaygu ngun.» Bay Iisaa wi'ii d'un, onsay o yahi, o suudii be.

Fii no Yahuudiyankeebe ben Salori Gomdinde

³⁷ Fii kala o wadii wa dii maandeeji hawniidi yeeso mabbe, kono be gomdinaano mo. ³⁸ Ko nii kongol ngol annabi Isaaya wowlunoo ngol laatori, d'un ko ka o wi'unoo d'on:

«Joomiraado, ko hombo gomdini waaju amen ngun?
E ko hombo sookewo Joomiraado on feppinanaa?» m

³⁹ Be waawataano hoolaade, bay wano Isaaya wi'irnoo non kadi:

⁴⁰ «Allaahu on wuminii be,
o uddii berde mabbe den,
fii wota be yiiru gite mabbe den,
e hita be faamir berde mabbe den,
haa be tuuba, o sellina be.» n

⁴¹ Ko d'un woni ko *Isaaya yewti, bay wonii o yi'ii darja Iisaa Almasihu on, o yewti fii makko. ⁴² Kono e nder d'un, hay e hakkunde yeesoobe ben, buy e mabbe gomdini mo, kono sabu Fariisiyaabe ben be suusaali qirritaade, fii wota be pottine ka juulirde, ⁴³ ko fii hari hibe yidi weltingol yimbe ben furi weltingol Alla.

⁴⁴ Onsay Iisaa ewnii, wi'i: «Kala on gomdindo lan, haray wonaa min o gomdini, kono ko Nuludo lan on! ⁴⁵ E kala yi'ud'o lan, haray o yi'ii Nuludo lan on. ⁴⁶ Ko fii wonugol Ndaygu addimmi e oo aduna, hara kala gomdindo lan wonaali e nder niwre nden. ⁴⁷ Kala nanudo kongudi an d'in kadi, ronki di huutorde, hinaa min paawoyta mo. Ko fii mi ariraali fii paawugol aduna on, kono ko fii dandugol aduna on. ⁴⁸ Kala non bugitiid'o lan, salii jabude kongudi an d'in, no mari paawoowo. Ko fii ko kongudi di mi yewti d'in paawoyta mo ka palaande sakkitorde. ⁴⁹ Bay kongudi an d'in wonaa e an iwri, kono ko Baabaajo immindo lan on tigi yamirimmi ko mi haala e ko mi wi'a. ⁵⁰ Awa-le mido andi yamiroore makko nden ko nde ngurndan poomayankejan. E hin-le, ko mi wi'i kon, ko no Baabaajo on wi'irimmi non mi wowliri.»

13

Fii no Iisaa Sembiri Taalibaabe mun ben

¹ Bay *Juldeere Yawtaneede nden badike, tawi kanko Iisaa o andii saa'i makko iwugol e oo aduna, yaha ka Baabaajo on, hewtii. Kanko Iisaa himo yidunoo be makko ben e oo aduna doo haa ka rawnoode. ² E nder ko be nafotoo kon, tawi Ibuliisa wadfi e bernde Yudaasi mo Sim'uunu Iskariiyu janfagol mo. ³ Nde tawnoo Iisaa no andi wonde Baabaajo on wattii fow e juude makko, awa kadi ko ka Alla o iwi, ko ka Alla kadi o ruttotoo, ⁴ o immii ka be jaamaynoo don, o bortii burmusu makko on, o yetti lefol bagi, o daditii. ⁵ Onsay o wancini ndiyan e miran, o woni e sembugol taalibaabe ben, o fittira koyde maabe den bagi mo o daditinoo on.

⁶ Bay wonii o hewtii Sim'uunu Petruusu, on wi'i mo: «Koohoojo, ko an sembatammi?»

⁷ Iisaa jaabii mo, wi'i: «Ko mi woni wadude kon a faamataa dun fewndo doo, kono a faamoyay dun onsay.»

⁸ Kanko Petruusu o wi'i mo: «Oo'o, a sembataa lan few!»

Iisaa kadi jaabii mo, wi'i: «Si mi sembaali ma, haray a alaa gebal e an few.»

⁹ Onsay kanko Sim'uunu Petruusu o wi'i: «Koohoojo, awa hinaa koyde an den tun, kono hay juude den e hoore nden!»

¹⁰ Iisaa wi'i mo kadi: «Lootiido hatonjinaa e lootagol si wonaa sembagol, ko fii o fow ko o laabudo. E hin-le ko on laabube, kono non hinaa on fow.»

¹¹ Ko fii hari himo andi janfotoodo mo on. Ko dun wadfi si o wi'i: «Hinaa on fow woni laabube.»

¹² Bay wonii o gaynii be sembude, o bornii burmusu makko on, o jottii, o wi'i be: «On faamii fii koo ko mi wadani on? ¹³ Hidon noddirammi Karamoko e Koohoojo. On wowlu goonga, ko fii ko mi dun. ¹⁴ Si tawii non min Koohoojo on, min Karamoko mon, mi sembii on, haray onon kadi hidon haani sembindirde. ¹⁵ Ko fii, mi wadani on misal, fii no onon kadi wadiron wano mi wadirani on non. ¹⁶ Ka haqiiqa haqiiqa mi andinii on, kurkaadu buraa jom mun teddude, nulaado kadi buraa nuludo dun on teddude. ¹⁷ Jooni non, bay on andii dun, si on huutorii, haray on malii.

¹⁸ «Hinaa non fii mon on fow mi wi'i dun, mido andi be mi subii ben. Kono bee ko windii kon laato:

<On mo mi hawtidi bireedi dartike lan.>ⁿ

¹⁹ «Ko dun wadfi, gila jooni mi yeetoto on ado nden huunde hewtude, fii tuma nde hewtoyi yo on hooloyo ko min woni Wondo on. ²⁰ Ka haqiiqa haqiiqa mi andinii on, kala jabudo mo mi nuloyta on, haray jabii lan, awa kadi kala jabudo lan, haray jabii Nuludo lan on.»

Fii no Iisaa Feppiniri fii Janfotoodo mo on

(Mat. 26.17-29; Mrk. 14.12-26; Luk. 22.7-23)

²¹ Bay wonii kanko Iisaa o yewtii dun, bernde makko nden aani, o holli dundoo, o wi'i: «Ka haqiiqa haqiiqa mi andinii on, goddo e mon janfoto lan.»

²² Onsay taalibaabe ben ndaarindiri, be jibii ko hombo o wi'i. ²³ Tawi goddo e taalibaabe ben, mo Iisaa yidunoo, no joodii ka sera taabal takko Iisaa. ²⁴ Onsay Sim'uunu Petruusu sowndii on, wi'i: «Lando ko hombo o woni wowlude fii mun.»

²⁵ On taalibaajo kadi ugginii ka fewndo bernde Iisaa, o wi'i: «Koohoojo, ko hombo woni on?»

²⁶ Onsay Iisaa jaabii mo, wi'i: «Ko mo mi jullani kuntun bireedi ka mi naamata d'on, mi jonni woo.» Onsay o julli bireedi on, o jonni Yudaasi mo Sim'uunu Iskariiyu. ²⁷ No Yudaasi hendornoo kun kuntun bireedi, Ibuliisa naati e bernde makko.

Iisaa wi'i mo: «Wadu ko wafataa kon hepa.» ²⁸ Kono hay gooto e be o naamidaynoo ben faamaali ko fii hondun o wi'irani mo d'un. ²⁹ Nde tawnoo ko Yudaasi jogii bonfo on, wobb'e ben sikki ko Iisaa wi'i mo wonde ko yo o soodu ko be handi e mun fii juldeere nden, maa okkorgol misikinbe ben godfun. ³⁰ Onsay Yudaasi yetti kuntun bireedi kun, yalti hepa, hari nibbii.

Fii Yamiroore Heyre nden

³¹ Bay wonii Yudaasi yaltii, Iisaa wi'i: «Jooni non *Bii-Aaden on mawninaama, awa kadi Alla mawniniraama mo. ³² Si tawii non Alla mawniniraama mo, Alla kadi mawninay mo immorde e mun, o mawnina mo kisan.»

³³ O wi'i kadi: «Ko onon yo faybe an, mido wondi e mon kadi seeda. On dabboyay lan, kono jooni mido yeetaade on onon kadi wano mi wiirunoo non hooreebe Yahuudiyankeebe ben: «Ka mi yahata ton on waawataa hewtude.»

³⁴ «Mido yamirde on yamiroore heyre: Yidindiree. Wano mi yidiri on non, onon kadi yidindiree. ³⁵ Si on yidindirii, fow anday ko on taalibaabe an.»

³⁶ Onsay Sim'uunu Petruusu wi'i mo: «Koohoojo, ko honto yahataa?»

Iisaa jaabii, wi'i: «Ka mi woni yahude ton a waawataa lan jokkude fewndo doo, kono a jokkitoyay lan si neebii.»

³⁷ Petruusu wi'i mo fahin: «Koohoojo, ko hondun hadata mi waawe jokkude fewndo doo? Mi okkitiray ngurndan an dan fii maal!»

³⁸ Onsay Iisaa jaabii mo, wi'i: «A okkitiray ngurndan maa dan fii an? Ka haqiiqa haqiiqa mi andinii ma, ndonto yoggataa few hara a yeddaali fii an haa timma laabi tati.»

14

Fii Laawol ngol e Goonga on e Ngurndan dan

¹ «Wota berde mon den aanu. Gomdinee Alla, gomdinon lan, min kadi. ² Wonundeeji buy no woodi ka galle Ben an. Si hinaano d'un, harayno mi yeetike on, ko fii mido yahude parangol on wonunde. ³ Jooni si mi yahii, mi paranoyii on wonunde nden, mi aranoyay on, fii yo on wonoy onon kadi ka mi woni ton. ⁴ Ka mi woni yahude d'on, hidon andi ngol laawol.»

⁵ Kono Tooma wi'i mo: «Koohoojo, men andaa ka seenotod'on ton. Ko honno non men andirta laawol ngol?»

⁶ Iisaa jaabii mo, wi'i: «Ko min woni Laawol ngol e Goonga on e Ngurndan dan. Hay gooto waawataa yahude ka Baabaajo on si wonaa e an o rewri. ⁷ Si hidon andi lan, on andoyay kadi Ben an. Kono gila jooni hidon andi mo, awa kadi on yi'ii mo.»

⁸ Onsay Filiipu wi'i mo: «Koohoojo, hollu men Baabaajo on, d'un haray yonii men.»

⁹ Iisaa wi'i mo: «Filiipu, koo ko mi neebi wondude e mon fow, e a andaali lan? Kala yi'udo lan, haray yi'ii Baabaajo on. An non, ko honno wi'irtaa: «Hollu men Baabaajo on»? ¹⁰ A hoolaaki wonde mido humondiri e Baabaajo on, kanko Baabaajo on kadi himo humondiri e an? Dii kongudfi di mi woni on wowlande, wonaa e an di iwri. Ko Baabaajo Wondo e an on woni wafude kuude mun den. ¹¹ Gomdinee lan wonde mido humondiri

e Baabaajo on, kanko Baabaajo on kadi himo humondiri e an. Si hinaa dfun, gomdñiron bete sabu dfee kuude dfe mi woni wadude. ¹² Ka haqiiqa haqiiqa mi andinii on, kala on gomdñido lan, kapun kadi waday kuude dfe mi wadata dfen, o wada ko buri mawnude, ko fii mido jaarude ka Baabaajo on. ¹³ Awa kala ko toridfon e innde an, mi waday, fii no Baabaajo on mawniniree immorde e Bidfo on. ¹⁴ Si on torike godfun e innde an, mi waday dfun.»

Fodaari fii Arugol Ruuhu Seniido on

¹⁵ «Si hidfon yidfi lan, on doftoto yamirooje an dfen. ¹⁶ Min kadi mi toroto Baabaajo on, o yeda on Ballo goo, hara ko Wondoowo e mon haa poomaa: ¹⁷ on non ko Ruuhu Wondudo e Goonga mo aduna on waawataa jabude, bay be yi'ataa mo, be andataa mo. Kono onon hidfon andi mo, bay himo humondiri e mon, awa kadi o hoday e mon. ¹⁸ Mi accataa wonon aliyatiimaabe, mi aray e mon. ¹⁹ E nder seeda nii aduna on yiitataa lan han kadi, kono onon on yi'ay lan. Bay mido wuuri, awa onon kadi on wuuray. ²⁰ Nden pande on andoyay wonde mido humondiri e Baaba an, onon kadi hidfon humondiri e an, min kadi mido humondiri e mon. ²¹ Yidudo lan on ko jabudo yamirooje an dfen, doftii. Kala yidudo lan, Ben an yiday mo, min kadi mi yiday mo, mi hollitoo mo.»

²² Onsay oo wi'eteedo Yahuuda, (hara hinaa Yudaasi Iskariiyu), wi'i mo: «Koohoojo, ko honno hollitortaa e amen menen tun, hara hinaa e aduna on?»

²³ Iisaa jaabii mo, wi'i : «Kala yidudo lan doftoto kongol an ngol, Ben an yida mo, men ara e makko, men daakoo ka makko. ²⁴ Kala non on mo yidaa lan doftotaako kongudi an dfin. Ngol kongol ngol wondfon e nanude hinaa e an iwri, kono ko e Baabaajo Nuludo lan on.

²⁵ «Mi yewtii on dfun wa fewndo ko mi wondi e mon. ²⁶ Kono on Ballo, dfun ko *Ruuhu Seniido mo Baabaajo on addoyta e innde an on, ko on jannoyta on kala huunde, andintina on kala ko mi wi'unoo on. ²⁷ Mido accande on buttu, ko buttu an ngun mi woni on okkude. Mi alaa on non okkirde wano aduna on okkirta non. Wota berde mon dfen jifo, wota dfe hulu kadi.

²⁸ «On nanii ko mi wi'i on kon wonde mido yahude, kono mi artoyay e mon. Si hidfon yidunoomi, on weltaayno ko mi woni jaarude ka Baabaajo on kon, bay Baabaajo on no buri lan mawnude. ²⁹ Ko mi woni on wowlirande dñi piiji jooni, ado dñi hewtude, ko fii nde dñi hewtoyi ko yo on gomdñin. ³⁰ Mi yewtidoytaa e mon buy han kadi, ko fii lando aduna on no arude, kono o maraa bawgal woo e hoore an. ³¹ Kono aduna on no haani andude wonde mido yidfi Baabaajo on, ko dfun wadi si mido wadirde wano Baabaajo on yamirimmi non. Immee, iwen dfo!»

15

Fii Dayyere e Caldi mun

¹ O wi'i be kadi: «Ko min woni dayyere tigi-tigiire nden, ko Baaba an woni Tutudo on. ² O tayay kala salndu wonndu e an ndu rimataa, o feppita rimooji dñin fow haa dñi laaba fii yo dñi burtu rimude. ³ Dun-le wuren on wonii laabube sabu kongol ngol mi feppinani on ngol. ⁴ Awa duumee e humagol e an, wano min kadi mi duumori e humagol e mon non. Ko fii salndu tun waawataa rimude, hara ndu sijaaki e dayyere nden. Onon kadi wano non, si on humaaki e an, haray on waawataa rimude.

⁵ «Ko min woni dayyere nden, ko onon woni caldi dɛn. Kala on humondirdo e an, wano min kadi mi humondiri e makko non, o rimay buy. Ko fii on waawataa wafude hay huunde e baawo an. ⁶ Kala mo humaaki e an, ko bugorteedo wa salndu tayaandu yoori, sifa dɛn caldi ko moobeteedi, bugee ka yiite, sunnee. ⁷ Si on humike e an, kongudi an dɛn kadi wonii e mon, haray toree kala ko faaladon, dɛn newnante on. ⁸ E hino no Baaba an mawnirtee: ko yo on rimu ko duudi, wonon taalibaabe an.

⁹ «Wano Baabaajo on yidirimmi non, ko non min kadi mi yidiri on. Tabitee e giggol an ngol. ¹⁰ Si on doftike yamirooje an dɛn, wano mi doftori yamirooje Ben an dɛn non, haray on tabitay e giggol an ngol, wano mi tabitiri e giggol makko ngol non. ¹¹ Ko mi yewtirani on nii ko fii yo weltaare an nden wonu e mon, e fii yo weltaare mon nden onon kadi wonu timmunde. ¹² E hino yamiroore nde mi yamiri on nden: Yidindiree wano mi yidiri on non. ¹³ Hay gooto alaa giggol burngol mawnude wa okkitirgol ngurndan mun dɛn fii yibbe mu'un ben. ¹⁴ Si on wadii ko mi yamiri on kon, haray ko on yibbe an. ¹⁵ Mi innataa on hande kadi kurkaadi, ko fii kurkaadu andaa ko jom mun wafata. Mi wi'ii on yibbe, ko fii ko mi andiri Ben an kon fow mi andinii on. ¹⁶ Awa kadi hinaa onon subii lan, kono ko min subii on, todfii on kadi, fii yo on yahu rimoyon, kon ko rimudon lotta, e yo Baabaajo on yedu on kala ko toridon mo e innde an. ¹⁷ Ko mi yamiri on, ko yo on yidindir.»

Fii no Taalibaabe ben Apirtee ka Aduna

¹⁸ «Si aduna on non apii on, andee o apiino lan ko adii on. ¹⁹ Si tawiino ko on be oo aduna, aduna on yidayno on, bay ko on be makko, kono nde tawnoo hinaa on be oo aduna, awa kadi mi subike on e hakkunde oo aduna, ko dɛn wadi si aduna on no joganii on ngayngu. ²⁰ Anditee ngol kongol ngol mi wi'unoo on wonde kurkaadu buraa jom mun teddude. Si be cukkike lan, be cukkoyto on onon kadi. Si be doftike kongol an ngol, be doftoyto kongudi mon dɛn kadi. ²¹ Kono be wafay on dɛn fow sabu innde an nden, bay be andaa Nuludo lan on. ²² Si tawno mi araali, maa mi wowlanaano be, harayno be felnaaki. Kono jooni non be alaa lamitorgal fii junuubaaji mabbe dɛn. ²³ Ko fii kala apudo lan, haray apii Ben an. ²⁴ Si tawno mi wadaali e hakkunde mabbe dee kuude de hay gooto wadaali, harayno be felnaaki, kono jooni non be yi'ii, be apii lan, be apii Ben an. ²⁵ Kono bee ngol kongol windiingol ka Sariya mabbe laato, dɛn ko ngol wi'ungol: <Be apii lan e baawo hujja.>»

²⁶ «Kono tuma Ballo on ari, dɛn ko on mo mi nulata e mon immorde e Baabaajo on, dɛn ko Ruuhu Wondudo e Goonga, on Ruuhu mo tawata ko iwrufo ka Baabaajo on, o seeditanto lan. ²⁷ Awa onon kadi, on seeditanoyto lan, ko fii hidon wondunoo e an gila ka fudfoode.»

16

¹ «Ko mi wowlirani on dɛn ko fii wota on faljinoye. ² Ko fii be yaltinoyay on ka juulirde, hay saa'i kadi aroyay nde tawata kala wardo on sikkay o wadii ko Alla yidi. ³ Ko be wadiroyta dɛn, ko bay be andaali Baabaajo on, be andaali lan kadi. ⁴ Ko mi wowlirani on dɛn, ko fii nde saa'i on hewtoyi, yo on anditoy wonde mi wowlaniino on dɛn. Ko hadi mi wowlana on dɛn gila ka fudfoode, ko fii hari mido wondi e mon.»

Fii Golle Ruuhu Seniido on

⁵ «Jooni non mido yiltitorde ka Nuludo lan on, kono hay gooto e mon landaaki lan ko honto mi yahata. ⁶ Bay mi wowlirii nii annde heewii e berde mon. ⁷ E hin-le mido wowlande on goonga, no moyyani on ka mi yaha. Ko fii si mi yahaali, Ballo on arataa e mon. Kono si mi yahii, mi nulay mo e mon. ⁸ Tuma o aroyi, o weebitanay aduna on fii junuubu e peewal e naawoore: ⁹ ka banje junuubu, ko bay hari be hoolaaki lan, ¹⁰ ka banje peewal, ko bay mido jaarude ka Baabaajo on, awa kadi on yiitataa lan han kadi, ¹¹ ka banje naawoore, ko bay lando oo aduna paawaama.

¹² «Mido mari fahin piiji buy ko mi yewta on, kono on waawataa faamude di fewndo doo. ¹³ Tuma on Ruuhu Wondudo e Goonga ari, o ardoyto on e kala goonga, ko fii kongudi makko din wonaa e makko iwroyta, kono o yewtoyay kala ko o nani, o yewta on kadi fii piiji aroyaydi. ¹⁴ O mawninoyay lan, ko fii o yettoyay e ko wonanimmi kon, o feppinana on. ¹⁵ Ko fii, kala ko Baabaajo on jeyi ko min wonani. Ko dun wadi si mi wi'i wonde, o yettay e ko an kon, o feppinana on.

Fii no Iisaa Wakkiliniri Taalibaabe mun ben

¹⁶ «Si burii nii seeda, on yiitataa lan han kadi, onsay si nettii seeda, on yiitoyay lan kadi.»

¹⁷ Onsay wofbe e taalibaabe ben wi'indiri: «Ko hondun oo woni en wi'ude: si burii nii seeda, en yiitataa mo hande kadi, e hoore dun si nettii seeda en yiitay mo, e himo jaarude kadi ka Baabaajo on.» ¹⁸ Tawi ko be woni wi'ude: «Ko hondun o wi'i doo: <Si burii nii seeda?> En andaa ko hondun o woni wowlude.»

¹⁹ Bay Iisaa andii wonde hibe faalaa mo landaade, onsay o wi'i be: «Hidon landondira fii koo ko mi wi'i: <Si burii nii seeda on yiitataa lan han kadi, awa kadi si nettii seeda on yiitay lan.> ²⁰ Ka haqiiqa haqiiqa mi andinii on, on wulloyay feson, aduna on kapun weltoo, wonoyon e nder annde, kono annde mon nden wattoyte weltaare. ²¹ Nde debbo no jibina, haray himo e annde, ko fii haray saa'i muuseendi hewtanii mo. Kono si o jibinii, haray o anditoytaa hande kadi fii ndin muuseendi makko, sabu weltaare ko o jibini boobo on kon. ²² Onon kadi hidon mari annde jooni, kono mi yiitidoyay e mon kadi, berde mon den weltoyto. Onsay hay gooto ittoytaa weltaare mon nden. ²³ E nden palaande, on landotaako lan fii hay huunde hande kadi, ko fii, ka haqiiqa haqiiqa mi andinii on, Baabaajo on okay on kala ko toridon e innde an. ²⁴ Ko fii haa jooni on toraaki hay huunde e innde an. Toree, on hebay, fii no weltaare mon nden timmira.

²⁵ «Ko mise mi yewtiri on dun fow. Saa'i no aroya mo tawata mi yewtirtaa on mise hande kadi, kono hara ko no laabiri poy mi yewtirta on fii Baabaajo on. ²⁶ Nden pande on toroyto e innde an, kono mi wi'aali on wonde mi toranoyto on Baabaajo on, ²⁷ ko fii haray Baabaajo on tigi no yidi on. Ko wadi si kanko tigi o yidi on, ko bay hari on yidiino lan, awa kadi on gomdiniino wonde ko ka makko kanko Alla mi iwi. ²⁸ Ko ka Baabaajo on mi iwi, mi ari e oo aduna. Jooni non mido iwude e oo aduna, mi yaha ka Baabaajo on.»

²⁹ Onsay taalibaabe makko ben wi'i mo: «E hino jooni non hidon wowlude no laabiri, e on alaa wowlirde mise woo. ³⁰ Jooni non meden andi wonde hidon andi kala huunde, awa kadi jaraa ka godfo landoo on. Ko dun wadi si meden gomdini wonde ko ka Alla iwruwon.»

³¹ Iisaa kadi jaabii be, wi'i: «On gomdini jooni? ³² Awa e hino saa'i no arude, dun-le wuren o hewtii, ka tawata on saakitete, mo kala yaara sengo,

accon mi min tun. Kono haray mi weddaaki ko fii Baabaajo on no wondi e an.

³³ «Ko mi wowlirani on nii, ko fii yo on hebu buttu e an. On heboyay satteendeeji e oo aduna, kono wakkilee, ko fii min mi foolii aduna on!»

17

Fii no Iisaa Tororani Taalibaabe mun ben

¹ Bay wonii o wowlirii nii, onsay Iisaa banti gite den, o fewti ka dow, o wi'i:

«Baaba an, saa'i on hewtii. Mawnin Bid'fo maa on, fii no Bid'fo maa on mawninira fii maa, ² wano yed'irdaa mo bawgal e hoore kala ned'fo non, fii no o yedira kala mo okkudaa mo *ngurndan poomayankejan. ³ Ngurndan poomayankejan dan ko yo be ande an Alla Bajjo Goongaajo on, e Iisaa Almasiihu, mo nuludaa on. ⁴ Mi mawninii ma ka hoore leydi, mi timminii kuude de yamirdaa mi wadugol den. ⁵ Jooni non an kadi, yo Baaba an, mawninan takko maa tigi, hara ko mangu ngu mi joginoo takko maa ngun ado aduna on woodeede.

⁶ «Mi feppinii innde maa nden e hakkunde yimbe be okkudaa mi ka aduna doo ben. Ko an be wonannoo, a okkii lan be, awa be doftike daaluyee maa on. ⁷ Jooni be andii wonde ko yed'udaa mi kon fow ko e maa iwri. ⁸ Ko fii, mi hewtinii be daaluyeeji di jonnudaa mi din, be jabii di, awa be andii ka haqiiqa wonde ko ka maa mi iwi, awa kadi be gomdinii wonde ko an nulimmi. ⁹ Ko ben mi woni toranaade. Hinaa aduna on mi woni toranaade, kono ko be yed'udaa mi ben, bay ko be maa. ¹⁰ Wano tawiri non kala ko mi jeyi ko an jeyi, awa kadi kala ko jeyudaa ko min jeyi, e hoore dun ko e mabbe mangu an ngun feepiri. ¹¹ Hande kadi mi alaa e oo aduna. Kambe hiibe ka aduna, min mido yahude ka maa. Yaa Baabaajo *Seniido, hiwir be innde maa nde okkudaa mi nden, fii no be wonira gooto wano wonirden gooto non. ¹² Fewndo mi wondi e mabbe, mi marirno be innde maa nde okkudaa mi nden, mi hiwi be. Hay gooto e mabbe majjaali, si hinaa muuyanaado hayrugol on, fii no ko *hiitanoo ka defte kon laatora.

¹³ «Jooni non mido yahude ka maa. Ko mi yewtiri dun ka aduna doo, ko fii no weltaare an nden timmira e mabbe. ¹⁴ Mi hewtinii be kongol maa ngol. Aduna on apii be, bay be jeyaaka e oo aduna, wano tawiri non min kadi mi jeyaaka e oo aduna. ¹⁵ Mi toraaki ma yo a suutu be e oo aduna, kono ko yo a dandu be Bondo on. ¹⁶ Be jeyaaka e oo aduna, wano tawiri non min kadi mi jeyaaka e oo aduna. ¹⁷ Ko daaluyee maa on woni goonga on, wadu be be maa rewruude e goonga on. ¹⁸ Wano nulirdaa mi non ka aduna, min kadi mi nulirii be non e oo aduna. ¹⁹ Min kadi non mi waditike mo maa fii mabbe, fii yo kambe kadi be wadito be maa rewruude e goonga on.

²⁰ «Hinaa non kambe tun mi woni toranaade, kono hay gomdinoyoobe lan ben sabu kongudi mabbe din, ²¹ fii no be fow, be wonira gooto wano an Baabaajo on wonirdaa e an non, min kadi mi woniri e maa non. Kambe kadi, yo be wonir non e men fii no aduna on gomdinira wonde ko an nulimmi. ²² Min non mi okkii be mangu ngu yed'udaa mi ngun, fii no be wonira gooto, wano wonirden gooto non. ²³ Mi wona e mabbe, an kadi, wonaa e an, fii no be wonira gooto few, e no aduna on andira wonde a nullii lan, awa kadi a yidii be wano yidirdaa mi non.

²⁴ «Baaba an, mido yidi yo be okkudaa mi ben wonu ka mi woni don, fii no be yi'ira mangu an ngu yed'udaa mi ngun, bay a yidiino lan ado aduna on woodeede.

²⁵ «Baaba an Feewuɗo, aduna on andaali ma, kono min, mi andii ma, awa bee ɗoo kadi andii ko an nulimmi. ²⁶ Mi andinii be innde maa nden, awa kadi mi andinay be, fii no giggol ngol yidufaa mi ngol wonira e maɓbe, min kadi mi wona e maɓbe.»

18

Fii no Iisaa Nangiraa

(Mat. 26.47-56; Mrk. 14.43-50; Luk. 22.47-53)

¹ Bay Iisaa gaynii toraade, o yaltidi e taalibaabe makko ben, be yahi e gafa joolol no wi'ee Kidruuna ka tutateeri woni, o naatidi don e taalibaabe makko ben. ² Tawi Yudaasi, ɗun ko janfotooɗo mo on, no andunoo nden nokkuure, ko fii hari Iisaa e taalibaabe mun ben no moobondiraynoo don soono woo. ³ Yudaasi ardi e dental suufaabe e yeesoobe goo, be tawata ko hooreebe *yottinoobe sadaka e *Fariisiyaabe ben immi, be yahi ka o woni don, tawi hiibe jogii lampuuji e jowli e jogaaji. ⁴ Nde tawnoo Iisaa no andi ko arata mo e hebude kon fow, o badii be, o wi'i: «Ko hombo ɗabbiton?»

⁵ Ben jaabii mo, be wi'i: «Ko Iisaa, oo jeyaado Naasirata.»

O wi'i be kadi: «E hino lan.» Tawi Yudaasi, janfiɗo mo on, no wondi e maɓbe. ⁶ Fewndo ko Iisaa wi'i be «e hino lan», be yiltitori ɓawre-ɓawre, be yani ka leydi.

⁷ O landitii be, o wi'i: «Ko hombo wondon ɗabbitude?»

Be wi'i fahin: «Ko Iisaa, oo jeyaado Naasirata.»

⁸ Iisaa jaabii be fahin, wi'i: «Mi innii on: e hino lan. Si tawii ko min wondon ɗabbitude, accitee bee ɗoo, be yaha.» ⁹ Ko nii kongol ngol o wi'unoo ngol laatori wonde: «Hay gooto e be jonnudaa mi ben hayiraali lan.»p

¹⁰ Tawi Sim'uunu Petruusu no jogii kaafa. Onsay o sorti ka, o soppo kurkaadu yottinoowo mawɗo sadaka on, o itti mo nowru naamuru ndun. Tawi ndun kurkaadu no wi'ee Malkuusa.

¹¹ Tun Iisaa wi'i mo kanko Petruusu: «Wattu kaafa maa kan ka holgo! A sikku mi yarirta jarɗukun tampere kun Baaba an yedimmi kun?»

Fii no Iisaa Addiraa Yeeso Hooreebe Diina ben

(Mat. 26.57-58; Mrk. 14.53-54; Luk. 22.54)

¹² Onsay ngal dental suufaabe e hooreejo mun e yeesoobe Yahuudiyankeebe ben nangi mo kanko Iisaa, be habbi. ¹³ Be nabiri mo taho ka Hannaana, on ko esiraawo Qayaafa, yottinoowo mawɗo sadaka on e nden hitaande. ¹⁴ Awa kadi ko Qayaafa on waajinoo Yahuudiyankeebe ben wonde no ɓuri ka aaden gooto maaya fii jamaa on.

Fii no Petruusu Yeddiri fii Iisaa

(Mat. 26.69-75; Mrk. 14.66-72; Luk. 22.54-62)

¹⁵ Sim'uunu Petruusu e taalibaajo goo jokkiti Iisaa. Tawi yottinoowo mawɗo sadaka on no andi on taalibaajo, o naatidi e Iisaa ka nder tata yottinoowo mawɗo sadaka on. ¹⁶ Kono Petruusu kapun wontiri ka binde baafal ka ɓaawo. Oya taalibaajo, mo yottinoowo mawɗo sadaka on andunoo on, yalti, yewti debbo aynoowo dambugal ngal, o naadi Petruusu. ¹⁷ On kurkaadu aynuɗo dambugal ngal wi'i Petruusu: «E hara an kadi, hinaa a tawdaado e bee taalibaabe oo nedɗo?»

O jaabii: «Wona mi tawdaado e maɓbe.»

¹⁸ Tawi kurkaadi dɛn e aynoobe ben, dɛn ko darinoobe don ben, no hubbi yiite, ko fii hari jaangol ngol no woodi, be woni e iwlagol. Tawi Petruusu kadi no wondi e mabbe, no iwloo.

¹⁹ Onsay yottinoowo mawɗo sadaka on landii Iisaa fii taalibaabe mun ben e fii ko o jannaynoo kon. ²⁰ Iisaa jaabii mo, wi'i: «Mi yewtayno aduna on e kene. Ko mi jannaynoo kon fow ko ka juulirde e ka *juulirde mawnde ka Yahuudiyankeebe ben fow fottaynoo don. E hoore dɛn mi wowlaali hay fus e gundoo. ²¹ Ko hondun non landortaa mi? Lando nanirbe lan ben ko hondun mi wowlani dɛn. E hino hibe andi ko mi wi'i kon.»

²² Bay Iisaa wi'ii dɛn, godɗo e ben aynoobe wonnoobe don bantii Iisaa, e hoore himo wi'a: «Ko nii jaabortaa yottinoowo mawɗo sadaka on?»

²³ Iisaa jaabii, wi'i: «Si mi wowlii ko boni, hollu ko hondun e ko boni. Si tawii non ko ko moyyi mi wowli, haray ko hondun piyirtaa mi?» ²⁴ Onsay Hannaana feyyini mo ka Qayaafa, dɛn ko ka yottinoowo mawɗo sadaka on, e hoore himo habbii.

²⁵ Tawi kapun Sim'uunu Petruusu no darii don, no iwloo. Onsay be wi'i mo: «An kadi, hinaa a godɗo e taalibaabe makko ben?»

O yeddi, o wi'i: «Hinaa mi taalibaajo makko few!»

²⁶ Onsay godɗo e kurkaadi yottinoowo mawɗo sadaka on, dɛn ko musidɗo oo mo Petruusu ittunoo nowru mun, wi'i: «Taw si hinaa an e makko mi yi'idi ka tutateeri?»

²⁷ Petruusu yeddi dɛn kadi. Tun ndontoori ndin yoggi.

Fii no Pilaatu Landori Iisaa

(Mat. 27.1-2, 11-26; Mrk. 15.1-15; Luk. 23.1-7, 13-25)

²⁸ Bay be iwii ka Qayaafa, be nabi Iisaa ka suudu laamu. Tawi ko ka subaka, laatii kambe tigi be naataali ka suudu laamu fii wota be tuunintino, fii no be naamira ka *Juldeere Yawtaneede. ²⁹ Onsay Pilaatu lando on yalti, tawoyi be, o wi'i be: «Ko feloore honde wondon fawude oo nedɗo?»

³⁰ Ben jaabii, wi'i: «Si tawno o wadaano bone, men addantaano ma mo.»

³¹ Ko e hoore dɛn Pilaatu wi'i be: «Yettee mo, onon tigi, jaawiron mo sariya mon on.»

Kono Yahuudiyankeebe ben wi'i mo: «Men newnanaaka warugol godɗo.» ³² (Tawi ko nii kongol ngol Iisaa wi'unoo ngol laatorta fii bangingol ko mayde honde o maayata.)

³³ Onsay Pilaatu naatiti ka suudu laamu, o noddi Iisaa, o landii mo, o wi'i: «Hara ko an woni lando Yahuudiyanke'en?»

³⁴ Iisaa jaabii mo, wi'i: «E ko an wowlani dɛn hoore maa, kaa ko wobbe wowlan-maa dɛn fii an?»

³⁵ Pilaatu kadi jaabii mo, wi'i: «E hara ko mi Yahuudiyankeejo? Ko jamaa maa on e hooreebe yottinoobe sadaka ben wattu-maa e juude an. Ko hondun wadudaa?»

³⁶ Iisaa jaabii mo fahin, wi'i: «Laamateeri an ndin hinaa jeyaandi e oo aduna. Si tawno laamateeri an ndin ko jeyaandi e oo aduna, kurkaadi an dɛn habanayno lan fii wota mi watte nun e juude Yahuudiyankeebe ben. Kono laamateeri an ndin hinaa jeyaandi ley gaa.»

³⁷ Onsay Pilaatu wi'i mo: «Ko a lando-le?»

Iisaa jaabii mo, wi'i: «Ko ko wowludon kon onon tigi, ko mi lando. Ko sabu dɛn mi hebiraa e ko fii dɛn mi arani ka aduna: ko fii seeditanagol goonga on. Kala jeyaado e goonga hedoto kongol an ngol.»

³⁸ Pilaatu wi'i mo fahin: «Ko hondun woni goonga?»

Bay wonii o wi'ii dɛn, o yalti kadi, o tawi Yahuudiyankeebe ben, o wi'i be: «Min mi yi'aali hujja woo fawuɗo mo donkineede. ³⁹ Kono Juldeere

Yawtaneede kala, no woowi ka mi accitana on kasoojo gooto. Hara hidon yidi yo mi accitan on lando Yahuudiyanke'en?»

⁴⁰ Onsay be ewnii, be wi'i: «Kono hinaa non oo doo, ko Barabaasi!» Tawi-le Barabaasi ko murtunoodo.

19

Fii no Iisaa Naawiraa Happanaa Wareede

¹ Onsay Pilaatu yamiri yo be nabu Iisaa, be focca. ² Suufaabe ben kadi sacci katanwol bulle, be wadi ngol ka hoore Iisaa, be borni mo kadi dolokke bofeejo. ³ Be badii mo kadi kanko Iisaa, be wi'i: «Salminaango e maa, yaa an lando Yahuudiyankeebe!» Be helloo mo bante kadi.

⁴ Pilaatu yaltiti fahin, wi'i hooreebe Yahuudiyankeebe ben: «Awa mido yaltinande on mo fii no andiron wonde mi yi'aali hujja woo fawudo oo donkineede.» ⁵ Onsay Iisaa yalti, tawi katanwol bulle ngol no ka hoore makko, himo bornii kadi dolokke bofeejo. Pilaatu wi'i be: «E hino aaden on!»

⁶ Bay hooreebe *yottinoobe sadaka ben e suufaabe ben yi'ii mo, be ewnii, be wi'i: «Fempee mo! Fempee mo!»

Pilaatu kadi wi'i be: «Yettee mo onon tigi, fempon. Ko fii min mi yi'aali hujja fawudo mo donkineede.»

⁷ Yahuudiyankeebe ben jaabii fahin, wi'i: «Meden mari Sariya, tippude e on Sariya himo haani wareede, ko fii himo waditii *Bid'fo Alla!»

⁸ Bay Pilaatu nanii ngol kongol, o burti hulude. ⁹ Onsay o naatiti ka nder suudu laamu, o wi'i Iisaa: «Ko honto iwudaa?» Kono laatii Iisaa jaabaaki mo. ¹⁰ Pilaatu wi'i mo kadi fahin: «A wowlantaa lan? E a andaa mido mari feere accitugol ma, maa fempugol ma?»

¹¹ Onsay Iisaa jaabii mo, wi'i: «A hebataa feere woo e hoore an si hinaa taw hara a yed'a immorde ka dow. Ko d'un wadi, on wattudo lan e juude maa fawtike junuubu burdo mawnude.»

¹² Gila e on saa'i don, tawi Pilaatu no d'abbude no accitira mo, kono Yahuudiyankeebe ben woni e ewnagol wi'a: «Si a accitii mo, haray hinaa a gid'o lando mawdo Roomu on! Ko fii kala waditiido lando, haray hollitike ko o gano lando mawdo Roomu on!»

¹³ Bay Pilaatu nanii d'in kongodi, o yaltini Iisaa ka yaasi, kanko Pilaatu o joodii ka naawirde e nokkuure no wi'ee <Meltaande>, nden no wi'ee kadi e haala Yahuudiyanke <Gabbata>. ¹⁴ Tawi ko pande hebulanagol *Juldeere Yawtaneede nden, wa ka tumbere jalorma, o wi'i Yahuudiyankeebe ben: «E hino Lando mon on!»

¹⁵ Kono be ewnii, be wi'i: «Yo o ware! Yo o ware! Fempee mo!»

Pilaatu kadi landii be: «Yo mi fempu Lando mon on?»

Onsay hooreebe yottinoobe sadaka ben jaabii mo, wi'i: «Menen men maraa lando goo si wonaa lando mawdo Roomu on!»

¹⁶ Onsay o watti mo e juude mabbe fii yo o fempe. Kambe kadi be yetti Iisaa, be nabi.

Fii no Iisaa Fempiraa

(Mat. 27.32-44; Mrk. 15.21-32; Luk. 23.26-43)

¹⁷ Iisaa yalti e nden saare, himo rondanii hoore makko *leggal altindiraangal ngal. O sutanii nokkuure wi'eteende Golgotaa e haala Yahuudiyanke, ko woni firo d'un ko <Nokkuure Laalagal Hoore>. ¹⁸ Ko don

be fempi mo wondude e yimbe dīdo goo, mo bee e maḅbe sengo goo, kanko Iisaa o woni ka hakkunde.

¹⁹ Pilaatu windi, waḁi ka dow leggal altindiraangal: «Iisaa oo jeyaado Naasirata, Lando Yahuudiyanke'en.» ²⁰ Buy e Yahuudiyankeebe ben jangi kon ko windii, ko fii nden nokkuure nde Iisaa fempaa e mun no battinoo saare nden, tawi dīn bindi ko e haala Yahuudiyanke e haala Roomiyanke e haala Gereekiyanke windii. ²¹ Onsay hooreebe diina Yahuudiyankeebe ben wi'i Pilaatu: «Wota a windu ko o lando Yahuudiyankeebe ben, kono windu: O wi'ii wonde ko kanko woni lando Yahuudiyankeebe ben.»

²² Kono Pilaatu jaabii be, wi'i: «Ko mi windi kon mi windii.»

²³ Bay wonii suufaabe ben fempii Iisaa, be yetti concī makko dīn, be waḁi dī pece nay, suufaajo kala hebi feccere. Be yetti kadi fokiya makko on, tawi on hinaa po'aado, ko o alluwal gootal gila dow haa ley. ²⁴ Onsay be wi'indiri: «Wota en seeku mo. Waden urba, dūn hollay ko hombo o wonanta.» Tawi dūn ko fii ko bindi dīn *hiitinoo kon no laatora, dūn ko: «Be senditii concī an dīn, be waḁii fokiya an on urba.»^r Ko dūn suufaabe ben waḁi.

Fii Mayde Iisaa nden

(Mat. 27.45-56; Mrk. 15.33-41; Luk. 23.44-49)

²⁵ Tawi yumma makko e miḁḁiraawo yumma makko, dūn ko Mariyama sonna oo wi'eteedo Kulopaasi, e Mariyama Magaduuna no darii ka binde leggal altindiraangal ngal Iisaa fempaa e mun ngal. ²⁶ Bay Iisaa yi'ii yumma mun, awa kadi oo taalibaajo mo o yidi no darii takko yumma makko, onsay o wi'i yumma makko: «Neene, ko on dōn woni biḁḁo mon on.» ²⁷ O wi'i taalibaajo on kadi: «E hino dōn yumma maa.» Gila e on saa'i dōn, taalibaajo on nabi Mariyama neene Iisaa ka mun.

Fii Mayde Iisaa nden

(Mat. 27.45-56; Mrk. 15.33-41; Luk. 23.44-49)

²⁸ Bawto dūn, nde tawnoo Iisaa no andi wonde fow huubii, o wi'i: «Midō dōnda!» fii ko bindi dīn wi'i kon no laatora. ²⁹ Tawi loonde tew njaram lammudan no dōn. Be waḁi linsere e salndu leggal no wi'ee *hisooḁu, be yolli nde ka ndiyan, be ḁanni ka hunduko makko. ³⁰ Bay wonii o yettii dān njaram, o wi'i: «Fow laatike!» Bawto dūn o liiyi hoore nden, o timmi.

³¹ Nde tawnoo nden pande ko hebulanagol fii *ḁalaande fowteteende nden e tawde kadi nden ḁalaande ko mawnde. Tawi Yahuudiyankeebe ben faalaaka yo fureeji dīn acce ka ledde altindiraade. Onsay be torii Pilaatu yo koyde fureeji dīn hele si dī ittee dōn. ³² Onsay suufaabe ben ari heli koyde arano on e oya kadi mo o fempidanoo e mun. ³³ Bay wonii be hewtii Iisaa, be tawi o maayiino, laatii be helaali mo koyde dēn. ³⁴ Kono goddo e suufaabe ben tufiri mo conkenwal ka beccal, tun ndiyan e yiian yalti. ³⁵ Yi'udo mo on seeditike, awa seedee makko on ko goonga. Kanko non himo andi ko goonga o wowli, fii onon kadi no gomḁiniron. ³⁶ Dun waḁiri fii ko bindi dīn wi'i kon no laatora wonde: «Yi'al makko woo heletaake.»^s ³⁷ Nokku goo bindi dīn no wi'i kadi: «Be ndaaray mo be tufi on.»^t

Fii no Iisaa Surriraa

³⁸ Bawto dūn goddo no wi'ee Yuusufu jeyaado Raamati, tawi on ko taalibaajo Iisaa nun, kono ko e nder gundoo sabu tawde himo hulunoo hooreebe Yahuudiyankeebe ben, o torii Pilaatu yo o newnan mo o yetta

^r 19:24 19.24 Zab. 22.19   ^s 19:36 19.36 Egg. 12.46, Ada. 9.12, Zab. 34.21   ^t 19:37 19.37 Zak. 12.10

furee Iisaa on. Pilaatu newnani mo. Onsay o ari, o yetti furee on. ³⁹ Nikodiyuusu oo yahunoodo ka Iisaa pande goo jemma, o ari kadi, o addori wa kiloo cappande tati tiiri jillaandi *mirri. ⁴⁰ Onsay be yetti furee Iisaa on, be tumbi e kasannge wondude e urngallooji, bay tawi ko d'un woni naamu Yahuudiyankeebe ben fii surrugol. ⁴¹ Tawi tutateeri no e nden nokkuure nde o fempaa e mun, e nder ndin tutateeri kadi tawi no ton qaburu keso mo hay gooto surraaka e mun taho. ⁴² Nde tawnoo nden pande ko palaande nde Yahuudiyankeebe ben woni hebulanaade fii aseweere nden, awa kadi ko on qaburu buri badaade, be surroyi Iisaa e on qaburu.

20

Fii Immitagol Iisaa Almasiihu on (Mat. 28.1-8; Mrk. 16.1-10; Luk. 24.1-12)

¹ E alat, d'un ko jallal aranal e nder yontere nden, Mariyama jeyaado Magaduuna dawi bimbi law ka yenaande, tawi hentaaki taho. O tawi hayre nden ittaama ka yenaande. ² Onsay o dogi, o tawoyi Sim'uunu Petruusu e oya taalibaajo mo Iisaa yidunoo, o wi'i be: «Be ittii Koohoojo on ka yenaande, men andaa ko honto be wadi mo!»

³ Onsay Petruusu e oya taalibaajo yalti, yaari ka yenaande. ⁴ Be didoo non be dogi, kono oya taalibaajo dogi buri Petruusu, o adii hewtude ka yenaande. ⁵ O ugginii, o yi'i kasannge on ka waalii, kono o naataali. ⁶ Sim'uunu Petruusu iwtirnoodo baawo makko on kapun kadi hewti, o naati ka nder yenaande, o haynii kasannge on no waalii don ⁷ e lefol wadanoongol ka hoore Iisaa ngol, tawi ngol wondaa e kasannge on, kono tawi hingol tagгаа, hingol feere. ⁸ Onsay oya taalibaajo, adinoodo hewtude ka yenaande kapun kadi naati, o yi'i, o hoolii. ⁹ Tawi hari be faamaali taho ko bindi d'in wi'i kon wonde himo haani immitaade e hakkunde maybe ben. ¹⁰ Onsay kambe taalibaabe ben be yilitii ka mabbe.

Fii no Iisaa Feejirani Mariyama Magaduuna (Mrk. 16.9-11)

¹¹ Tawi Mariyama Magaduuna no darii ka baawo yenaande no wulla. E nder ko o wullata kon, himo ugginii, himo ndaara nder yenaande nden. ¹² O yi'i malaa'ikaabe dido borniibe daneeji no joodii ka furee Iisaa on waalinoo don, goddo on telen ka hoore, oya on telen ka koyde.

¹³ Ben wi'i mo: «Debbo ko hondun wullataa?»

Kanko debbo on o jaabii be, o wi'i: «Ko fii be ittii doo Koohoojo an on, mi andaa ka o wadiraa.» ¹⁴ E nder ko o wi'ata d'un kon, o yeyyitii, o yi'i Iisaa no darii, kono tawi o andaa wonde ko Iisaa non.

¹⁵ Onsay Iisaa wi'i mo: «Debbo ko hondun wullataa e ko hombo dabbitataa?»

Nde tawnoo himo sikka ko golloowo ka tutateeri, o wi'i mo: «Koohoojo si tawii ko an nabi mo, haray yeeto lan ko honto wadudaa mo, mi yahana mo.»

¹⁶ Iisaa wi'i mo kadi fahin: «Mariyama!»

Debbo on fewti mo, wi'i e haala Yahuudiyanke: «Rabbunii!» (Ko woni d'un ko «Karamoko'en».)

¹⁷ Kono Iisaa wi'i mo: «Wota a jogito lan, ko fii mi yentaali taho ka Ben an. Kono yahu ka musibbe an ben, wi'aa be wonde mido yentude ka Ben an e ka Ben mon, ka Alla an e ka Alla mon.» ¹⁸ Onsay kanko Mariyama

Magaduuna o yahi, o wi'i taalibaabe ben wonde o yi'ii Koohoojo on, awa kadi kanko Iisaa o yewtii mo dun.

*Fii no Iisaa Feebirani Sahaabaabe ben
(Mat. 28.16-20; Mrk. 16.14-18; Luk. 24.36-49)*

¹⁹ E alat kiikiide, dun ko palaande aranere e nder yontere nden, tawi taalibaabe ben sokii baafe den ka be woni don sabu kulol ngol be huli Yahuudiyankeebe ben ngol. Onsay Iisaa ari darii hakkunde mabbe, o wi'i be: «Yo jam wonu e mon!» ²⁰ Bay wonii o wi'ii dun, onsay o holli be juude makko den e beccal makko ngal. Taalibaabe ben weltii fii ko be yi'i Koohoojo on kon.

²¹ Iisaa wi'i be kadi fahin: «Yo jam wonu e mon! Min kadi mi nulirii on wano Baabaajo on nulirimmi non!» ²² Bawto din kongudi, o wutti e hoore mabbe, o wi'i be: «Jabee *Ruuhu Seniido on. ²³ Be yaafanidon junuubaaji mun woo, di yaafante be. Be on yaafanaaki junuubaaji mun woo, haray di yaafaaka.»

Fii Sikkitannde Tooma nden

²⁴ Tawi Tooma jammaado Siwtaado tawdaado e sappoo e didoobe ben wondaa e mabbe fewndo ko Iisaa ari. ²⁵ Onsay taalibaabe heddiibe ben wi'i mo: «Men yi'ii Koohoojo on!»

Kono o wi'i be: «Si mi yi'aali batte peje den ka juude makko, mi fawa hondu an ndun e batte den peje, mi fawa kadi jungo an ngon ka beccal makko, haray mi hoolotaako few.»

²⁶ Bay yontii, tawi taalibaabe Iisaa ben no ka suudu kadi, tawi hibe wondi e Tooma. Onsay Iisaa ari darii hakkunde mabbe, tawi baafe den no sokii, o wi'i be: «Yo jam wonu e mon!» ²⁷ E hoore dun o wi'i Tooma: «Bannu doo hondu maa ndun, ndaaraa juude an den, bannaa kadi jungo maa ngon, meemaa beccal an ngal. Wota a wonu mo hoolotaako, kono gomdin!»

²⁸ Onsay Tooma jaabii mo, wi'i: «Joomi an e Alla an!»

²⁹ Iisaa wi'i mo kadi: «Ko bay a yi'ii lan si hoolidaa. Kono maloore wonanii ben hooliibe be yi'aali!»

³⁰ Iisaa wadii kadi maandeeji hawniidi goo duudufudi e tawnde taalibaabe makko ben, di windaaki e ndee deftere. ³¹ Kono dundoo ko windanaa ko fii no gomdiniron wonde ko Iisaa woni *Almasiihu on e *Bidfo Alla on, e fii no hebiron ngurndan e nder gomdingol innde makko nden.

21

Fii no Iisaa Feebirani Taalibaabe mun ben ka Daande Weendu

¹ Bawto dun Iisaa feepitani kadi taalibaabe mun ben e daande nduu *Weendu Tiberiyaada. E hino no o feepirani be. ² Tawi Sim'uunu Petruusu e Tooma jammaado Siwtaado e Natanayiila oo mo Kanaa, dun ko e nder Jaliilu, e fiibe oo wi'eteedo Zabadii e taalibaabe makko dido goo no wondi. ³ Sim'uunu Petruusu wi'i be: «Midfo yaade yungugol.»

Kambe kadi be wi'i mo: «Menen kadi men yaaday e maa.» Be yalti, be yahi, be bakoyii ka laakun. Laatii e on jemma don be nangaali hay huunde.

⁴ Bay weetii, tawi Iisaa no darii ka daande weendu, kono tawi taalibaabe ben andaa wonde ko Iisaa. ⁵ Kanko Iisaa o wi'i be: «Faybe on hebaali hay lingii?»

Be jaabii mo: «Hay gootii!»

⁶ Onsay o wi'i be: «Bugoree *jalaaji dɪn ka sengo jaamo laakun kun, on hebay!» Be bugii dɪ, tawi hakkee ko liyyi dɪn dɹuudi, be alaa feere poodugol jalaaji dɪn.

⁷ Onsay taalibaajo mo Iisaa yidunoo on wi'i Petruusu: «Ko Joomi on nii!» Nde Sim'uunu Petruusu nanirnoo wonde ko Joomi on nii, o bornii dolokke makko on, ko fii hari himo bortii, onsay o iwi ka laana o cikii ka nder ndiyan. ⁸ Beya taalibaabe ardi e laakun kun e nder poodorgol jalaaji dɪn e hoore hidɪ heewi tew liyyi, ko fii hari hibe wodɹitori pencen on wa sogone teemedɹe dɹidi. ⁹ Bay wonii be tippike ka leydi, be yi'i dɹon liyyi no fawii e hoore yiite, wondude e bireedi.

¹⁰ Iisaa wi'i be: «Addee godɹi e liyyi dɪ nangudɹon jooni dɪn.»

¹¹ Onsay Sim'uunu Petruusu yawi ka laakun, o poodi jalaaji dɪn, o tippini ka leydi. Tawi dɪn jalaaji no heewi liyyi njani yonudɹi teemedere e cappandɹe jowi e tati. Fii kala non hidɪ duudunoo, kono jalaaji dɪn seekaaki. ¹² Iisaa wi'i be: «Aree jaamon.» Laatii hay gooto e taalibaabe ben suusaali mo landaade wi'a: «Ko an hombo nii?» Ko fii hari hibe andi ko Joomi on. ¹³ Onsay Iisaa badii, o yetti bireedi on e liyyi dɪn, o jonni be. ¹⁴ Tawi ko tammun dɹun non Iisaa no feenana taalibaabe mun ben gila o immintinaa e hakkunde maybe ben.

Fii Kaliifu mo Iisaa Halfni Petruusu on

¹⁵ Bay be gaynii jaamude, Iisaa wi'i Sim'uunu Petruusu: «Ko an yo Sim'uunu mo Yuunusa, e hara hidɹa yidɹi lan buri bee dɹoo?»

O jaabii mo, o wi'i: «Hiiyii Joomi an, hidɹa andi midɹo yidɹu-maa.»

Onsay Iisaa wi'i mo: «Awa danko baaloy an koy.»^u

¹⁶ Iisaa wi'i mo kadi: «Enee Sim'uunu mo Yuunusa, hidɹa yidɹimmi?»

Kanko Sim'uunu o jaabii mo, o wi'i: «Hiiyii Joomi an, hidɹa andi midɹo yidɹu-maa.»

Onsay Iisaa wi'i mo: «Awa aynu baali an dɹin.»

¹⁷ O wi'i mo kadi tammun: «Sim'uunu mo Yuunusa, e hara hidɹa yidɹi lan?»

Dun aanini Petruusu fii ko o wi'i mo kon tammun si himo yidɹi mo. O jaabii mo, o wi'i: «Joomi an, hidɹa andi kala huunde. Hidɹa andi midɹo yidɹu-maa.»

Iisaa wi'i mo kadi: «Awa danko baali an dɹin. ¹⁸ Ko fii ka haqiiqa haqiiqa mi andinii ma, wa fewndo ko wonnodaa suka, a daditantono hoore maa dolokke maa on, yahaa ka faaladaa. Kono si a nawyoyii, a fontay juude maa dɹen, godɹo dade, o nabe ka a faalanooka.» ¹⁹ Tawi ko o wi'iri dɹun, ko fii hollugol ko mayde honde Petruusu maayata fii mawningol Alla. Bay o gaynii yewtude mo dɹun, o wi'i mo: «Jokkan!»

²⁰ Kanko Petruusu o yeyyitii, o yi'i oo taalibaajo mo Iisaa yidɹi ka jukkata be, dɹun ko oo liiyinooɹo ka bernde Iisaa fewndo ko be jaamaynoo, o wi'i: «Koohoojo ko hombo woni wattoowo on e joge.» ²¹ Bay o yi'ii mo, kanko Petruusu, o wi'i Iisaa: «Oo dɹoo non Joomi an, ko hondun heboyta mo?»

²² Iisaa jaabii mo, wi'i: «Si midɹo faalaa o wona haa nde mi artoyi, haaju maa e dɹun? An jokkan tun!» ²³ E hoore dɹun, kan haala jonnondiraa e hakkunde musibbe ben wonde on taalibaajo maayataa. E hara-le Iisaa wi'aali mo wonde on maayataa, kono ko o wi'i ko: «Si midɹo faalaa o wona haa nde mi artoyi, haaju maa e dɹun?»

²⁴ Ko on taalibaajo seeditii fii dɹin piiji windi dɹi. Awa hidɹen andi nden seeditoore makko ko goonga. ²⁵ Iisaa waduno piiji goo kadi buy. Si men

^u **21:15** 21.15-17 Ko wonaa wi'eede «baaloy» dɹoo ko jukkabe Iisaa ben.

winduno d̄un men fensiti, mi sikkaano si d̄en defte d̄e men windaynoo
heyayno e aduna on.

DEFTERE KUU'DE SAHAABAABE BEN

Fii Yentineede Iisaa Almasiihu on

¹ Ko an yo Tawaafiilu, mi yewtuno ka deftere an aranere fii kala ko Iisaa nangannoo wadugol e jannugol, ² haa e jalaande yentineede makko, bawto o yamirde *sahaabaabe be o subinoo ben immorde e *Ruuhu Seniido on, ³ d'un ko ben be o hollitii himo wuuri bawto o wareede, be o wadani seedeeji d'uudufu fii ummutal makko ngal. O feepani be e nder balde cappande nay, himo haalana be fii *laamu Alla ngun.

⁴ Nande goo, ko o wondi e maɓbe, o yamirno be wota be wodɗito *Yerusalaam, kono yo be habbo fodaari Baabaajo on, o wi'i be: «Dun ko ndin ndi mi wowlani on fii mun. ⁵ Ko fii Yaayaa kapun ko ndiyan lootiraynoo, kono onon e nder balde nii ko Ruuhu Seniido on lootirtedon.»

⁶ Nde tawnoo hiɓe mottondiri takko makko, be landii mo, be wi'i: «Joomi, hara ko e on saa'i jodɗintintaa laamu *Isra'iila ngun?»

⁷ O jaabii be, o wi'i: «Wonaa onon haani andude fewndooji e saa'iiji d'i Baabaajo on toɗɗori bawgal mun ngal e mun d'in. ⁸ Kono onon on heɓay bawgal nde Ruuhu Seniido on ari e mon, wonon seedeeɓe an Yerusalaam e diiwal *Yahuuda ngal fow e diiwal *Samariya ngal fow haa ka kattude leyde.»

⁹ Bay o gaynii be wowlande d'un, wa fewndo ko be ndaarata mo, o yentinaa, onsay duulere wirni mo e gite maɓbe.

¹⁰ Ko be tiggittii ka kammu, fewndo ko o yentata, worɓe d'ido ɓorniibe daneeji feepani be, wi'i be: ¹¹ «Ko onon yo be Jaliilu, ko hondun daridon, hidon ndaara nguu kammu? Iisaa oo yentinaado ka kammu e hakkunde mon artiroyay wano yiirudon o yentiniraama ka kammu nii.»

¹² Onsay be yilitii Yerusalaam be iwi e ngon fello wi'eteengo Fello *Zaytuuni wodɗitorngo Yerusalaam yeru sagara yaadu happaandu e *jalaande fowteteende nden.^a ¹³ Bay wonii be hewtitii, be naatiroyi ka suudu dow-dowru ndu be woni weerude e mun ndun. Tawi ben ko Petruusu, e Yuuhanna e Yaaquuba e Andaraawu, kapun e Filiipu e Tooma e Bartolomaawu e Matta e Yaaquuba mo Alfaa e Sim'uunu tawdaado e fedde *Zelotiibe ben, e Yahuuda mo Yaaquuba. ¹⁴ Be fow e nder nanondiral maɓbe, be duumii e toragol Alla, toroda e rewɓe ben wondude e Mariyama yumma Iisaa e neene-gootoobe makko ben kanko Iisaa.

Fii no Matiyaasa Suboraa

¹⁵ E den balde don, Petruusu immii, o darii hakkunde musibbe ben. Tawi ben moobinoobe don ko wa be teemedere e noogayo. O wi'i ben: ¹⁶ «Musibbe, bee ko windanoo kon wada, d'un-le ko ko Ruuhu Seniido on longinnoo Daawuuda kon, o *hiitii fi oo wi'eteedo Yudaasi ardinoodo ɓee nangunoobe Iisaa. ¹⁷ On no tawdanoo e men, awa kadi himo marnoo gebal e dee golle men.»

¹⁸ (Yudaasi hendorii ngesa mban njoddi janfa mun kan, ko don fii makko lanniri hippagol, fecco e hakkunde, nder reedu makko ndun fow lancitii. ¹⁹ Hakkee ko jeyaabe Yerusalaam ben fow andunoo fii d'un, be inni mban ngesa e haala maɓbe <Hakel-Dama>, ko woni firo d'un ko Ngesa Yiiyan.)^b

²⁰ «E hin-le no windii ka deftere Zabuuraa:

^a **1:12** 1.12 Ko woni «sagara yaadu happaandu e jalaande fowteteende nden» ko wa kiloo gooto leydi, yaareteedo wa minitaaɗi sappoo e jowi. ^b **1:19** 1.19 Mat. 27.3-10

◁Yo galle on d'en caabu,
hara hay gooto hodataa don.▷^c

«No windii kadi:

◁Yo godfo lonto mo ka ardagol.▷^d

²¹ Kanko Petruusu o wi'i kadi: «Ko d'un wadi, bee godfo e bee wondunoobe e men fewndo ko jindideten e Iisaa Joomi on, ²² gila ko Yaayaa lootunoo mo haa pande o yentinaa hakkunde men, heboo ko wonda e men seeditoo fii ummutal makko ngal.»

²³ Onsay be banni yimbe d'ido: godfo on no wi'ee Yuusufu, d'un ko Barsabaa jammaado Yustuusa, oya on no wi'ee Matiyaasa. ²⁴ Onsay be torii, be wi'i: «Yaa an Joomiraado Andufo berde yimbe fow, banginan men ko hombo e bee d'ido subidfaa ²⁵ fii ko lonto Yudaasi e golle e sahaabankaaku mun, bay kanko Yudaasi o sortike, o yahii ka o muuyanaa don.» ²⁶ Be wadi urba hakkunde ben d'ido, urba on hawri e Matiyaasa, on tawtinaa sahaabaabe ben sappoo e go'o.

2

Fii Arugol Ruuhu Seniido on

¹ Nde palaande juldeere wi'eteende *Pentakosta hewtunoo, tawi be fow hibe wondi nokkun gootun. ² Tun nde wootere, hawa wa hendu tiidundu iwri ka kammu ari, hebbini suudu ka be woni don. ³ Onsay wa dende yiite feepani be, de sendondiri, de woni e hoore mo kala e mabbe. ⁴ Be fow be heewi *Ruuhu Seniido on, be nangani wowlugol e *haalaaji goo, mo bee e ko Ruuhu on longini d'un.

⁵ Tawi wa nden pande *Yahuudiyankeebe rewoobe Alla iwruube e leyde aduna on fow no Yerusalaam. ⁶ E nder ko hawa kan wadata kon, jamaa moobinoodo don on jiiibii sabu ko mo kala e mabbe nanaynoo ben no wowla e haala mun kan tigi kon. ⁷ Dun naldini be haa feyyiti, e hoore hibe wi'a: «Hara bee yimbe wonbe wowlude doo fow hinaa be diiwal Jaliilu? ⁸ Ko honno nanirden bee no wowla e haala ka muynuden kan tigi? ⁹ Dun ko enen bee Fartiyankoobe e Maadiyankoobe e Elaamiyankoobe e bee hodube Mesopotamii e ka diiwal Yahuuda e be Kapadoosi ben e be Pontii ben e be *Aazii ben, ¹⁰ e be Firgii ben e be Pamfilii ben e be Misira ben e bee jeyaabe e ndii leydi Libii kawtirbe e Sireni e iwruube Roomu ben, ¹¹ d'un ko Yahuudiyankeebe ben e naatube e diina Yahuudiyanke ben e jeyaabe Kereeti ben e Aarabeebe ben, enen doo fow en nanii hibe wowla e haala mo kala e men fii kuufe Alla mawde d'en!» ¹² Tawi d'un no naldini be fota be fow haa hibe jibii, be nangi wi'indirgol: «Ko hondun du'un holli?»

¹³ Kono wobbe no awmotonoo be, wi'a: «Bee ko yarube haa mandili!»

Fii Waaju Petruusu Aranu ngun

¹⁴ Ontuma Petruusu immodi e *sahaabaabe ben sappoo e go'o, o ewnii jamaa on, o wi'i be: «Ko onon yo Yahuudiyankeebe e kala hodudo Yerusalaam, heditee kongudi an din, andon dundoo. ¹⁵ Ko fii hinaa ko sikkudon kon, bee wonaa mandilube nii, ko walluhaa on nii. ¹⁶ E hino ko annabi Yuu'iila wi'unoo kon, himo wi'i: ¹⁷ «Alla daalii:

Ka balde sakkitore

mi tippinay Ruuhu an on e hoore kala tagaado haa heewa.

Onsay bibbe mon worbe e rewbe haaloyay ko Alla longini d'un,

sukaabe mon ben yi'oya feppinande,

mawbe mon ben hoydoya koydi.>

18 <Kanko Alla o daalii kadi:

Ko non woniri e den palaade don,
mi tippinay Ruuhu an on e hoore
jiyaabe an ben worbe e rewbe,
be haala ko be longinaa.

19 Mi wada kadi kaawakeeji ka kammu dow,
e maandeeji ka hoore leydi,
dun hara ko yiiyan e yiite e duggal curki.

20 Naange ngen wayloo nibe,
lewru ndun kadi wayloo yiiyan,
dun ko ado palaande Joomiraado on hewtude,
dun ko nden palaande mawnde teddunde.

21 Onsay kala jantotoodo innde Joomiraado on dandoyte.>^d

22 Kanko Petruusu o wi'i kadi: «Ko onon yo *Isra'iilayankeebe, hefitee dii kongudi an! Oo gorko wi'eteedo Iisaa, oo jeyaado Naasirata, on mo Allaahu on banginiri yeeso mon kaawakeeji moyyi e kuufe e maandeeji, kon ko Alla warri e makko e hakkunde mon, wano andirdon non tigi, ²³ dun ko on wadaado e joge tippude e ebbore Alla nden e gandal makko adiingal ngal kanko Alla, warirdon mo wattugol mo e juufe heeferbe ben, ben wariri mo fempugol wenga. ²⁴ Allaahu on immintinii mo, o sortii mo e nder ndin muuseendi mayde, ko fii hari gasataa ka nguli mayde kin jogoo mo ton.

25 Ko fii hari Daawuuda wi'irii nii fii makko, woo:

<Mi yi'ay Joomiraado on saa'i woo yeeso an,
ko fii hari himo ka sengo jaamo an
fii wota mi diwnu.

26 Ko dun wadi si bernde an nden no heewi weltaare,
denngal an ngal no e nder welo-welo,
hay bandu an ndun fowtoto e nder tanyinaare.

27 Ko fii a accoytaa wonkii an kin ka wonunde maybe,
awa kadi a jabataa *Seniido maa on laatoo joldo.

28 A andinii lan laawi ngurndan din,
a hebbinay lan weltaare yeeso maa.>^e

29 Kanko Petruusu o wi'i kadi: «Musibbe, newnanee lan mi yewta on no laabiri fii Daawuuda oo baabiraawo meeden, on maynoodo surraa, mo tawata yenaande mun no woodaa haa jooni hakkunde men. ³⁰ Nde tawnoo ko o annabaajo, himo andi kadi wonde Allaahu on woondanii mo woondoore wonde o joddinay goddo e jurriya makko on ka jullere laamu makko. ³¹ O *hiitino fii immintinegol *Almasiihu on, on mo accoytaake ka wonunde maybe ben, dun ko on mo bandu mun laatoytaako polayndu.

³² Iisaa on non, Allaahu on immintinii mo, men fow ko men seedee dun.

³³ Alla bantirii mo ka sengo mun jaamo, o hendike e juufe Baabaajo on ko fodanoo kon, dun ko Ruuhu Seniido on, kanko kadi o tippinii dun, wano wondon yiirude nii, e no wondon nanirde nii. ³⁴ Fii kala Daawuuda yahaali ka kammu, kono kanko tigi o wi'i:

<Joomiraado on daalanii Joomi an on:

Joodor ka sengo an jaamo,

35 haa mi wada aybe maa ben ka ley teppe maa.>^f

³⁶ Kanko Petruusu o wi'i kadi: «Awa yo *bolondaaji Isra'iila dīn fow andu nder pellital wonde Allaahu on wadīi Iisaa, oo mo fempunodon, Almasiihu e Joomi.»

Fii Moftal Aranal ngal

³⁷ Bay be nanii dūn, dūn naati e berde maɓbe den. Onsay be wi'i Petruusu e beya sahaabaabe: «Musibbe, ko hondun men haani wadude?»

³⁸ Petruusu wi'i be: «Tuubee, mo kala e mon kadi *lootoo maande kisiyee e innde Iisaa Almasiihu on, fii yaafuyee junuubaaji mon dīn. Onsay on hebay dokkal Ruuhu Seniido on. ³⁹ Ko fii fodaari ndin ko fii mon e fii bibbe mon ben e fii kala wodditiido, dūn ko kala ben be Alla Joomiraado men on noddoyta.»

⁴⁰ Awa ko konguɗi duuduɗi goo kadi o seeditorani be, e himo waajotonoo be kadi, wi'a: «Dandee hoore mon e nguujamaanu boyliingu.»

⁴¹ Ben jabuɓe kongol makko ngol, lootaa maande kisiyee. Nden jande ko wa guluuje tato yimbe beyditii e maɓbe.

⁴² Onsay be duumii e janndeeji ben sahaabaabe, e mottondirgol fii jukkere endan e jaamidugol e toragol Alla. ⁴³ Nalaw hebi mo kala e maɓbe. Tawi sahaabaabe ben no wadafaynoo kaawakeeji moyyi e maandeeji heewuɗi. ⁴⁴ Onsay gomdinnoobe ben fow wontidi, be hawti piiji dīn fow. ⁴⁵ Be yeeyi keyeeji maɓbe dīn e ko wonani be kon, be senditi dūn hakkunde maɓbe, mo kala e ko hatonjini kon. ⁴⁶ Tawi jande woo e nder wakkilaare maɓbe e nanondiral hibe wontidi, hibe ka *juulirde mawnde, awa kadi be jaamidayno ka nder cuuɗi, be jaamida e nder welo-welo e bernde laabunde, ⁴⁷ be manta Alla, be hebayno kadi sulfu jamaa on fow. Joomiraado on kadi no beydiraynoo *moftal maɓbe ngal jande woo ben wonaabe dandeede.

3

Fii no Jukkunnaajo Nawndiraa ka Dambugal Juulirde Mawnde

¹ Nande goo, tawi Petruusu e Yuuhanna no yahude ka *juulirde mawnde ka waqutu juuleteedo e saa'i sappoo e jowaɓo on. ² Dun hawrondiri aaden jibindinaado e boofoyaagal no addeede jodɗinee ka dambugal juulirde mawnde wi'eteengal Dambugal Fotungal, fii toragol naatoobe ben ka juulirde, wano woowirannoo mo non kanko jukkunnaajo on jande woo.

³ No o yiirunoo Petruusu e Yuuhanna no e fii naatugol, o torii yo be okkor mo. ⁴ Kono Petruusu e Yuuhanna tenyini mo, be wi'i: «Ndaarii men!»

⁵ Kanko kadi o tenyini be, himo tanyininoo hebirgol be godɗun.

⁶ Kono Petruusu wi'i mo: «Mi maraa kaalisi maa kanɗe, kono non mi okkorte ko mi jogii kon. Immo, waawaa yahude e innde Iisaa Almasiihu on, oo jeyaado Naasirata!» ⁷ Onsay kanko Petruusu o jogori mo jungo makko jaamo ngon, o immiini. Tun koyde on den e kolɓule mun den sattiti. ⁸ O hawtii kisan, o nangani yaadu, o naatidi e maɓbe ka juulirde mawnde e hoore himo yaha hoccoo, manta Alla. ⁹ Jamaa on fow yi'i himo yaha manta Alla. ¹⁰ Bay be anditii wonde ko kanko joodotonoo toroo ka dambugal juulirde mawnde wi'eteengal Fotungal, be njaldi dūn, be haawii fii kon ko o wadanaa.

Fii Waaju Petruusu Dimmu ngun

¹¹ Kono tawi on jukkunnaajo alaa seedude e Petruusu e Yuuhanna. Jamaa on fow dogiri ka be woniri ton, dūn ko ka tungarru wi'eteendu *Tungarru Sulaymaana, e hoore hibe njaldi. ¹² Bay Petruusu yi'ii dūn, o

wi'i jamaa on: «Ko onon yo *Isra'iilayankeebe, ko fii hondun njaldandon fii dfun? E ko fii hondun ndaarirton men nii, wa si ko doole amen maa dewal amen men imminiri oo nedfo, o waawi yahude? ¹³ Awa kadi on Alla Ibraahiima e Issaaqa e Yaaquuba, dfun ko on Alla baabiraabe men ben, o mawniniino on Jiyaado makko, dfun ko Iisaa, on mo hendinnodon Pilaatu lando on, yeddudon, dfun ko on mo o aadiinoo accitugol. ¹⁴ Kono onon yeddudon on *Seniido Feewudo, toridon sulfu fii yo on accitane warnoodo yimbe goo, ¹⁵ wardon on wondo dayyere ngurndan dan. Kono Allaahu on immintinii mo e hakkunde maybe ben. Ko men seedee dfun. ¹⁶ Ko tippude e gomdingol innde makko nden kanko Iisaa, wadi si oo nedfo sattiti. Ko e immorde e innde Iisaa nden e gomdingol e mayre on wadi si oo nedfo yedaa cellal timmungal yeeso mon on fow.

¹⁷ «Jooni non yo musibbe, mido andi, onon e hooreebe mon ben, ko angal andude warrunodon dfun. ¹⁸ Kono ko non Allaahu on laatiniri kon ko o longinnoo annabaabe ben fow ko adii dfun, dfun ko wonde *Almasiihu makko on no haanunoo tampude. ¹⁹ Jooni non, tuubee, ruttodon fii yo junuubaaji mon din monte, ²⁰ fii no Joomiraado on yedira on saa'iiji fowtere immorde e makko, e fii no o additirana on on Almasiihu mo fodanodon, dfun ko Iisaa. ²¹ Himo haani wonude ka kammu ton haa tuma Allaahu on heydintini ko o daalirnoo annabaabe makko laabube ben kon fow gila law. ²² Muusaa wi'uno: «Alla Joomiraado mon on yaltinanoyay on annabaajo wa'udo wa an min e hakkunde musibbe mon ben. Ko yo on hedoyo kala ko o wi'oyi on. ²³ Kono kala on mo hedoyaaki on annabaajo, o suutete e hakkunde jamaa on.»

²⁴ Kanko Petruusu o wi'i kadi: «Annabaabe *hiitinoobe ben fow, gila e Samu'iila haa e hikkiibe e makko ben, hari hiitinoke fii dee palaade doo. ²⁵ Ko onon woni bibbe annabaabe ben e *ahadi ndi Allaahu on yettannoo baabiraabe men ben, ka o daalannoo Ibraahiima wonde: «Beynguureeji aduna on fow barkinte sabu jurriya maa on.»g ²⁶ Ko fii mon onon taho Allaahu on addirnoo oo Jiyaado makko, mo o immintini e hakkunde maybe ben, fii ko barkinira on, sendugol mo kala e mon e wadugol ko boni.»

4

Fii no Petruusu e Yuuhanna Addiraa yeeso Mawbe ben

¹ Wa fewndo ko Petruusu e Yuuhanna yewtata dfun jamaa on, *yot-tinoobe sadaka ben e hooreejo aynooobe *juulirde mawnde nden e *Sadduusiyaaabe ben ari. ² Ko fii hari be haabii ko ben woni waajaade jamaa on kon e ko ben woni baringinde kon wonde ko e Iisaa ummutal maybe ben woni. ³ Be fawi be juude. Bay hari nibbii, be soki be haa bimbi nden pande. ⁴ Kono buy e nanunoobe din kongudi mabbe gomdini, adadu ben yimbe gomdinbe ko wa be guluuje njowo.

⁵ Bimbi nden pande yeesoobe Yahuudiyankeebe ben e mawbe mabbe ben e jannooobe fii Sariya ben mottondiri Yerusalaam, ⁶ wondude e Hannaana, dfun ko yottinoowo mawdo sadaka on, e Qayaafa e Yaayaa e Iskandar, e beya jeyaabe e gorol yottinoowo mawdo sadaka on. ⁷ Be addi Petruusu e Yuuhanna hakkunde mabbe, be landii be, be wi'i: «Hara ko mbawdi hondi maa innde honde wadirdon dfun?»

⁸ Onsay Petruusu heewudo *Ruuhu Seniido on wi'i be: «Ko onon yo yeesoobe jamaa e mawbe, ⁹ bay hande meden landiteede fii moyyere nde men wadani aaden jukkunnaajo, e noone no o ndikkiniraa, ¹⁰ awa andee

fota, jamaa *Isra'iila on fow kadi anda, ko e innde Iisaa Almasiihu on, oo jeyaafo Naasirata, d'un ko on mo fempunod'on, Alla immintini mo e hakkunde maybe ben, ko sabu on oo nedfo selliniraa, o darii yeeso mon doo. ¹¹ Ko Iisaa on woni: <Hayre nde onon mahoobe ben hawkunod'on nden wontii hittunde ka sobbundu.>^h ¹² Ko fii kisiyee hebortaa godfo goo si wonaa Iisaa Almasiihu on, sabu hay gooto okkaaka innde goo ka ley kammu doo, nde waaweten dadirde sabu mun si wonaa nde makko nden.»

¹³ Bay be yi'ii pellital Petruusu e Yuuhanna ngal, d'un naldini be. Be ndaari be tawi bee ko be yinkoy koy jangaa, be anditiri be ko be wondaynoo e Iisaa kon. ¹⁴ Nde tawnoo pawndaado on no darii takko mabbe, be tawi alaa fus ko be jaaboo. ¹⁵ Be yamiri yo ben yaltine, be accana be mbatirdu ndun. Onsay be diisondiri hakkunde mabbe, be wi'i: ¹⁶ «Ko hondun wadeten bee? Ko fii no henani kala hodufdo Yerusalaam wonde bee wadii kaawake moyyo tiidufdo, en waawataa-le yeddude d'un. ¹⁷ Jooni non, fii wota d'un lollu furi nii e hakkunde jamaa on, haden be, sattinanen be wota be wowlan hay gooto nden innde hande kadi.»

¹⁸ Onsay be nulitani Petruusu e Yuuhanna, be tojani be few waajagol maa janna e innde Iisaa. ¹⁹ Kono Petruusu e Yuuhanna jaabii be, wi'i: «Hara no feewi yeeso Alla ka men doftoo on, men acca Alla? ²⁰ Naawanee hoore mon d'undon, ko fii men waawataa ronkude wowlude ko men yi'irnoo gite amen d'en kon e ko men nanirnoo noppi amen d'in kon.»

²¹ Be beydi be sattinande fii d'un, kono bay be hebaali feere no be donkinira be, sabu ko jamaa on fow wonnoo mawninde Alla fii kon ko wadi don, be acciti be. ²² Tawi on nedfo sellinaado, mo kaawake moyyo on wadaa e hoore mun, burnii duubi cappande nay.

Fii no Gomdinbe ben Torori Alla

²³ Bay Petruusu e Yuuhanna accitaama, be yaari ka dimmoobe mabbe ben, be fillitanii ben kala ko hooreebe yottinoobe sadaka ben e mawbe ben wi'i be kon. ²⁴ Bay ben nanii ko be wi'i kon, be hawtiti, be ewnii Alla, be wi'i: «Ko an yo Joomiraado Tagudfo leydi e kammu e baharu e kala ko woni e mun, ²⁵ ko an daalirnoo Ruuhu Seniido on, longindaa oo jiyaado maa, d'un ko Daawuuda oo baabiraawo amen d'undoo:

<Ko fii hondun leyyi d'in monondiranta,
e ko hondun jamaaji d'in joganii d'ii miijooji mehi?

²⁶ Lambe aduna on no dartodi,
hikkondirbe e mabbe ben no wontidi,
dartii Joomiraado on e *Almasiihu makko on.>ⁱ

²⁷ «Awa yaa an Alla, ka haqiiqa, e nder ndee saare doo, oo wi'eteedo *Heroodu e oo wi'eteedo Pilaatu Pontii, be wontiduno e be wonaa Yahu-udiyanke ben, wondude e Isra'iilayankeebe ben, be dartii oo Kurkantoodo ma Seniido, d'un ko Iisaa, on mo subidaa. ²⁸ Be wadiri d'un faale maa on e bawgal maa ngal, fii timmingol kodduruyee maa on. ²⁹ Jooni non, yaa an Joomiraado, wattan yiili fii bee jokkufe men, newnanaa kadi jiyaabe maa ben feppinirgol daaluyeeji maa d'in pellital timmungal. ³⁰ Fontu sookewo maa ngon fii no pawndule e maandeeji e kaawakeeji moyyi wadira e innde Kurkantoodo ma Seniido on, d'un ko Iisaa.»

³¹ Bay be gaynii toraade, nokkuure nde be wonnoo e mun nden dimbii, be fow be heewi Ruuhu Seniido on, be woni e feppinirgol daaluyee Alla on pellital.

Fii Moftal Gomdinbe ben

³² Gomdinbe ben fow wonti bernde wootere e miijo wooto, tawi hay gooto e mabbe wi'ataa ko jeyi kon ko halal mun, tawi ko be kafu e fow. ³³ Tawi *sahaabaabe ben no seeditora bawgal tiidungal fii ummutal Iisaa Joomi on, moyyere tiidunde kadi woni e hoore mabbe be fow. ³⁴ Tawi baaso alaa hakkunde mabbe, ko fii kala marnoodo ngesa maa suudu yeeyitayno d'un, adda coggu ko yeeyi kon, ³⁵ watta e juude sahaabaabe ben. Dun senditee, mo kala hendoo ko handi kon.

³⁶ Yuusufu kadi, d'un ko on mo sahaabaabe ben jammi Barnabaasi (ko woni firo d'un ko «wakkilinoowo»), on ko *Lewyankeejo mo Siipuru, ³⁷ o yeeyi ngesa himo marnoo, o addi mbuufi d'in, o watti e juude sahaabaabe ben.

5

Fii ko Hebi Hanaaniya e Safirata kon

¹ Onsay gorko goo kadi wi'eteedo Hanaaniya e beyngu mun Safirata yeeyi ngesa hibe marnoo. ² E nder haldigal makko e beyngu makko, o mari feccere coggu ko yeeyaa kon, o yetti ndeya feccere o watti e juude *sahaabaabe ben.

³ Onsay Petruusu wi'i mo: «Hanaaniya, ko honno Ibuliisa naatiri ka bernde maa haa ka fenanaa *Ruuhu Seniido on, maraa feccere coggu ngesa mban. ⁴ Ado a yeeyude mba, wonaa an jeyunoo mba? E bay a yeeyii mba, wonaa an jeyunoo coggu mabba on? Ko fii hondun non wadandaa ka bernde maa sifa ngal kuugal? Awa hinaa yimbe ben fenandaa, kono ko Alla.»

⁵ Nde Hanaaniya nanirnoo d'in kongufi, o yani, o maayi. Tun kulol njanol hebi ben hedinoobe don fow. ⁶ Onsay sukaabe ben immii wadi kasange e makko, be nabi mo, be surroyi.

⁷ Bawto d'un, bay wa saa'iiji tati feyyii, beyngu makko ari e hoore o andaali kon ko wadi. ⁸ Onsay Petruusu wi'i mo kanko debbo on: «Yeeto lan si tawii ko nguu coggu doo yeeyudon ngesa mban.»

Debbo on jaabii mo, wi'i: «Eyyo, ko nguu coggu doo.»

⁹ Petruusu wi'i mo fahin: «Ko fii hondun haldandon ndarndagol Ruuhu Joomiraado on? Awa e hino surroybe moodi maa ben ka dambugal daa. Be nabete an kadi.»

¹⁰ Don kisan o yani e ley koyde Petruusu, o maayi. Wa ko sukaabe ben naatata, be tawi kanko debbo on kadi o maayii. Be nabi mo, be surroyi takko moodi makko. ¹¹ Kulol moolanaangol kadi hebi *moftal ngal fow e kala nanunoobe fii d'un.

Fii Kaawakeeji Moyyi di Sahaabaabe ben Wadi

¹² Tawi sahaabaabe ben no wadude maandeeji e kaawakeeji moyyi duudufi hakkunde jamaa on. Hari kambe gomdinbe ben fow hibe mottondiri e nder nanondiral mabbe ka *Tungarru Sulaymaana. ¹³ Tawi jamaa on no mantude be fota, kono hay gooto e mabbe suusataano be badaade. ¹⁴ Tawi pande woo wonbe gomdinde Joomi on no beydaade fota, hara ko worbe e rewbe. ¹⁵ Awa kadi nawnube no addetenoo ka sera ballaje, wallinee e buutuui maa e gate, fii nde Petruusu no feyya, hay si ko yo dowdi makko ndin hawru e godfo e mabbe. ¹⁶ Lappi lappi yimbe no wuggotonoo iwa e deya ca'e heedude e Yerusalaam, be addora nawnube ben e be jinna tampini, ben fow sellinaa.

Fii no Sahaabaabe ben Naawiraa

¹⁷ Onsay *yottinoowo mawdo sadaka on e kala wondunoobe e makko, dfun ko ndee fedde bee *Sadduusiyaabe, be hawtodi e nawliigu timmungu. ¹⁸ Be fawi sahaabaabe ben juufe, be soki be. ¹⁹ Kono e nder on jemma, malaa'ikaajo Joomiraado on udditi baafe kaso ngon, o yaltini be, o wi'i be: ²⁰ «Yahee wonoyon ka *juulirde mawnde, fejjinanon jamaa on kala kongudi fii d'an ngurndan kasan.»

²¹ Bay be nanii dfun, no weetirnoo, be naatoyi ka juulirde mawnde be woni e waajagol.

Onsay yottinoowo mawdo sadaka on e wondiibe mun ben hewti, be nodditi dental fewjoobe ben, e dental mawbe *Banii-Isra'iila'en ben fow, be immini ko yahana sahaabaabe ben ka kaso. ²² Bay ben suufaabe hewtii, laatii be tawaali beya ka kaso. Be yiltitii be hunitii be, be wi'i: ²³ «Men yahuno, men tawi kaso ngon no sokiraa no holnori, ayninaabe dame den kadi mo bee e ka woni. Kono bay men udditii, men tawaali hay gooto nder ton!» ²⁴ Nde hooreejo aynoobe juulirde nden e hooreebe yottinoobe sadaka ben nanirnoo d'in kongudi, be jibii fii ben e ko honno fii dfun sakkitoroyta.

²⁵ Tun goddo ari, wi'i be: «E hino yimbe be sokunodon ka kaso ben ka waajotoo jamaa on ka juulirde mawnde too!»

²⁶ Onsay hooreejo aynoobe ben e suufaabe mun ben yahani be, addi e baawo doolugol be, sabu hibe hulunoo wota jamaa on fidir be kaaye. ²⁷ Bay be addii be, be darni be yeeso dental fewjoobe ben. Onsay yottinoowo mawdo sadaka on landori be nii, wi'i: ²⁸ «Hidon andi hari men hadiino on few waajorgol ndee innde! Jooni non e hino on lannii lollinde waajuuji mon d'in Yerusalaam. E hoore dfun hidon faalaa fawude kii wonkii oo neddo e hoore amen!»

²⁹ Onsay Petruusu e sahaabaabe ben jaabii be, wi'i: «Ko Alla doftetee edii yimbe ben. ³⁰ On Alla baabiraabe men ben immintinii Iisaa, on mo warirdon fempugol e leggal, wenga. ³¹ Allaahu on bantirii mo ka sengo mun jaamo, wadii mo Ardotoodo e Dandoowo fii okkugol *Isra'iila'en feere no be tuubira e no be yaaforanee junuubaaji. ³² Mene e Ruuhu Seniido mo Allaahu on yedi ben doftiibe mo, ko men seedee dfun.»

³³ Bay ben nanii ko ben sahaabaabe wi'i kon, be hibii haa be faalaa be warude. ³⁴ Kono Fariisiyaajo jannoowo fii Sariya on, wi'eteedo Gamaliyiila, mo jamaa on fow hoolii, hawtii ka nder dental, yamiri yo ben sahaabaabe yaltine ton taho. ³⁵ Onsay o wi'i: «Ko onon yo Isra'ilayankeebe, wattanee yiila e ko miijidon wadugol bee kon. ³⁶ Ko fii hidon andi neebaali ko Teyodaasu, waditiido ko teddufo, immii, mo wa yimbe teemedde nayo iwtirnoo baawo mun. Kanko Teyodaasu o waraa, doftinoobe mo ben fow lancaa. E hoore dfun hay huunde nantaaka. ³⁷ Bay feyyii e on, wi'eteedo Yudaasi, jeyaado Jaliilu, immii ka fewndo windito. O dabbi yimbe ko iwtira baawo makko, on kadi mulaa, doftinoobe mo ben fow kadi saakitaa. ³⁸ Jooni min mi wi'ay on, tertee bee yimbe, acciton be, be yaha. Si tawii dee ebbooje maa dee kuufe ko e neddanke'en iwi, de bonoyay. ³⁹ Si tawii non ko e Alla iwri, haray on waawataa de bonnude. Reenee fii wota on wonu habidoobe e Alla!»

⁴⁰ Be fow be iwtiri e baawo ko o wi'i kon. Onsay be nodditi sahaabaabe ben, be focci be, be hadi be wowlugol innde Iisaa, be acciti be. ⁴¹ Kambe kadi be yalti ka hakkunde dental e hoore hibe weltii ko tawi kon hibe foddi e aybineede fii innde Iisaa nden. ⁴² Tawi be haabataano waajagol janna ka juulirde mawnde e ka cuudi fii Kibaaru Moyyo Iisaa Almasiihu on.

6

Fii no Taalibaabe ben Tod'ornoo Yeesoobe ko Wallitoo be

¹ Nde tawnoo taalibaabe ben no beydaade tun e den balde don, Yahuudiyankeebe wowloobe haala Gereeki wonbe hakkunde mabbe ben woni e nurnurtugol beya Yahuudiyankeebe, sabu ko be welsindii wadangol keynguube mabbe ben ko ben handi pande woo kon. ² Onsay *sahaabaabe ben sappoo e dido nodditi taalibaabe ben no be fotata fodde, be wi'i ben: «Haanaa ka acciten daaluyee Alla on fii sendugol paameteji tun. ³ Ko dun wadi, yo musibbe, subee hakkunde mon yimbe njeedido, hara ko holniibe, heewube Ruuhu Allaahu on e faamu, ko halfinen dee golle. ⁴ Dun, menen men duumoto e toragol e kurkanagol daaluyee on.»

⁵ Din kongudi weli be no be fotata fodde. Onsay be subii oo wi'eteedo Astefaana, on ko neddo heewudo gomdinal e *Ruuhu Seniido on, e Filiipu e Porokoor e Nikanuura e Timuuna e Parmeena e Nikolaasi mo ka wi'etee don Antiyoosi-Sirii, on ko naatunoodo e diina Yahuudiyanke. ⁶ Onsay be weebitani be sahaabaabe ben, ben *fawi juude mun den e hoore mabbe, du'anii be.

⁷ Tawi daaluyee Alla on no layude tun, adadu taalibaabe ben no beydaade fota e nder Yerusalaam. E hoore dun jamaa *yottinoobe sadaka duududo no doftaade gomdinal ngal.

Fii no Astefaana Nangiraa

⁸ Tawi Astefaana, on heewudo sulfu e bawde, no wadaynoo kaawakeeji moyyi mawdi e maandeeji e hakkunde jamaa on. ⁹ Onsay wobbe be Sireni e be Aleksandiri e bee be Silisii e be *Aazii, wonnoobe ka juulirde wi'eteende Juulirde Rindinaabe, be woni e yeddondirgol e Astefaana. ¹⁰ Kono tawi be alaa kutu dartagol faamu makko ngun e kongudi di Ruuhu Allaahu on longinaynoo mo din.

¹¹ Onsay be yeeni wobbe yo wi'u: «Men nanirii mo kongudi hoynudi Muusaa e Alla!» ¹² Ko nii be yuuniri jamaa on e mawbe ben e jannoobe fii Sariya on, ben ari nangiri Astefaana doole, be nabi mo ka dental fewjoobe ben. ¹³ Tawi hibe ebbi wobbe ko seeditoo fenaande, ben wi'i: «Oo neddo no jokki aybingol nokkuure hormorde nden e Sariya on. ¹⁴ Ko fii men nanii himo wi'a wonde, Iisaa, oo jeyaado Naasirata, lancay ndee nokkuure, o wayla kadi naamuuji di Muusaa wadani en din.»

¹⁵ Onsay ben wonnoobe ka dental don ndaari mo kanko Astefaana, tawi yeeso makko ngon wa'itii wa yeeso malaa'ikaajo.

7

Fii Yewtere Astefaana nden

¹ Onsay *yottinoowo mawdo sadaka on landii mo, wi'i: «Hara dun ko non woniri?»

² Astefaana jaabii, wi'i: «Ko onon yo musibbe an e baabiraabe an, heditee! Alla Jom Mangural on feepanno Ibraahiima ben men fewndo ko o wonnoo Mesopotamii, dun ko ado o hodoyde Haraana. ³ O daalanno mo, o wi'i: «Yaltu ka leydi maa e ka bolondaa maa, yahaa haa e leydi ndi mi holloyte.»

⁴ Kanko Astefaana o wi'i kadi: «Onsay o yalti e ndin leydi ben Kaldiyankeebe, o hodoyi Haraana. Bay ben makko faatike, Allaahu on addi mo kanko Ibraahiima haa e ndii leydi ndi wondon e mun jooni. ⁵ E hoore dun o yedaali mo ndondi woo e ndii leydi, hay non yeru ka o tippa

koyngal. Kono o fodi mo okkugol mo ndi, ndi wona halal makko kanko e jurriya makko aroyoowo baawo makko on. Wa fewndo ko Alla daalani mo d'un, hari o maraa bi'do. ⁶ Allaahu on daalani mo kadi wondema jurriya makko on aroyay nde daakoyii e leydi jananiri, wonbe e ndin leydi kurkoya be, tampina e nder duubi teemedde nay. ⁷ Kono o daalani mo kadi, o wi'i: <Ko min jaawata on jamaa kurkoydo be. Bawto d'un, be yaltoya ton, be rewoyammi e ndee nokkuure doo.>^k ⁸ E hoore d'un Allaahu on yettodi e makko *ahadi ndi maande mun woni *sunninegol. Ko e nder d'un Ibraahiima dapi Issaaga, o sunnini mo ka palaande jeetatabere. Issaaga wadiri non Yaaquuba, Yaaquuba kadi wadiri non e maamiraabe men ben, d'un ko bibbe makko ben sappoo e dido.

⁹ «Ben maamiraabe men nawli Yuusufu, be yeeyi mo fii nabegol *Misira. ¹⁰ Kono tawi Alla no wondi e makko, o sorti mo e nder d'in tampereegi makko fow, Alla okki mo sulfu e faamu yeeso Fir'awna. On lando Misira wadi mo ardotoodo leydi Misira ndin, e ka galle makko kanko lando on. ¹¹ Bawto d'un, heege wadi e nder leydi Misira ndin fow haa hewtoyi *Kanaana, tampere nden tiidi, tawi ben maamiraabe men alaa hebude ko jaama. ¹² Yaaquuba nani wonde jaamete no woodi Misira. Ka laawol aranol, o immiini faybe makko ben, d'un ko maamiraabe men ben. ¹³ Ka laawol d'immol, Yuusufu andintinii ben-gootoobe mun ben, ko onsay Fir'awna andi iwdi Yuusufu ndin. ¹⁴ Onsay Yuusufu immiini ko yahana ben makko Yaaquuba e beynguure mun nden fow, tawi ben no yonunoo cappande njeedido e njowo. ¹⁵ Kanko Yaaquuba o yahi Misira. Ko d'on kanko e ben maamiraabe men be faatii. ¹⁶ Be nabaa Sakiima, be wattinoyaa ka berde de Ibraahiima ittunoo kaalisi soodi Sakiima don e juude bibbe Hamuura ben.

¹⁷ «Nde tawnoo saa'i on badike ka Allaahu on hunna ko o fodunoo Ibraahiima kon, tawi jamaa makko wondo Misira on, no burtude tun duudude, ¹⁸ haa nde goddo mo andaano Yuusufu laamii Misira. ¹⁹ On lando dayni lepol men ngol, o tampini maamiraabe men ben haa o hawkini be bibbe mabbe ben fii wota ben wuuru. ²⁰ Ko fewndo on saa'i don Muusaa jibinaa, tawi himo labaa yeeso Alla. O muyninaa lebbi tati ka galle ben makko. ²¹ Bay o accaama ka yaasi, jiwo Fir'awna on hocci mo, ne'iri mo wa biddo mun. ²² Onsay Muusaa jannaa gande Misirayankooobe ben fow, o woni tiida-kongudi e kuufe.

²³ «Bay wonii o timminii duubi cappande nay, o miiiii e bernde makko fii yewtoyagol musibbe makko ben, d'un ko *Banii-Isra'ila'en. ²⁴ O yi'i goddo e ben musibbe makko no tampinee. O ari dandugol mo, o yottanii mo, o wari Misirayankoojo on. ²⁵ Tawi himo sikka musibbe makko ben faamay wonde Allaahu on yedii be kisiyee tippude e sookeeje makko d'en, kono kambe be faamaali d'un. ²⁶ Bimbi nden pande, o yaltiti e hakkunde wobbe e ben musibbe makko ka piirata, o woni e moyyintingol hakkunde mabbe, o wi'i be: <Ko onon woni musibbe, ko fii hondun mo kala e mon no tampina oya?>

²⁷ «Kono wonnoodo tampinde jokondo mun on wiggii Muusaa, wi'i: <Ko hombo wadu-maa lando e jaawoowo e hoore amen? ²⁸ Kaa a faalaa lan warude, wano warirdaa Misirayankoojo on non hanki?> ²⁹ Sabu ngol kongol, Muusaa dogi, yahi daakoyii e ndii leydi wi'eteendi Midiyaani, o dapi don bibbe dido.

k 7:7 7.6-7 Fud. 15.13-14, e Egg. 3.12

³⁰ «Duubi cappande nay bawto dfun, malaa'ikaajo feepani mo e loyngol yiite ka pitahun woni sumude ka wulaa fello *Sinaayi. ³¹ Bay o yi'ii dfun, kanko Muusaa o naldii fii kon ko o yi'i. Nde tawnoo himo badaade fii tenyingol, o nani Joomiraado on no wi'a: ³² <Ko min woni Alla Joomiraado baabiraabe maa ben, Alla Ibraahiima e Issaqa e Yaaquuba.> Onsay Muusaa diwni, tawi suusataa ndaarirde ton.

³³ «Joomiraado on daalani mo kadi, wi'i: <Solu pade maa den, ko fii ndee nokkuure nde wondaa e mun ko nokkuure hormorde.> ³⁴ O daalani mo kadi, o wi'i: <Mi yi'ii tampere jamaa maa wondo Misira on, mi nanii woytaango mabbe ngon, mi jippike fii jattingol be.> O daalani mo kanko Muusaa, o wi'i: <Mido imminde ma Misira.>

³⁵ Kanko Astefaana o wi'i kadi: <Ko Muusaa on mo be hayfinnoo be wi'i: <ko hombo wadu-maa lando maa jaawoowo?>, ko on Alla immini tippude e ballal malaa'ikaajo feepannoodo mo ka pitahun on fii wonugol lando e sottoowo. ³⁶ Ko on yaltini be e hoore wadugol kaawakeeji e maandeeji e nder leydi Misira, haa nabani ka *Baharu Bodeejo e ka wulaa e nder duubi cappande nay.

³⁷ Ko Muusaa wi'unoo Bani-Isra'iila'en wonde: <Alla yaltinanoyay on annabaajo wa'udoo wa an min e hakkunde musifbe mon ben.>^m ³⁸ Fewndo ko jamaa on mottondirnoo ka wulaa, ko kanko wondunoo e malaa'ikaajo yewtaynoodo mo on ka fello Sinaayi, wondude kadi e maamiraabe men ben. Ko kanko kadi Alla yedi daaluyeeji ngurndan din fii hewtingol en di. ³⁹ Kono tawi maamiraabe men ben faalaaka mo doftaade, be bugitii mo, tawi berde mabbe ko Misira fewti. ⁴⁰ Be wi'i *Haaruuna: <Moyyinan men allaaji ko ardoo men. Ko fii men andaa ko hebi Muusaa oo yaltindo men leydi Misira.> ⁴¹ E nder den balde don be moyyini nandolla ga'un nagge, be addani ndun nandollaaru sadaka, be weltori kon ko be moyyiniri juude mabbe. ⁴² Onsay Allaahu on hucci be, o accidi be e rewugol koode den ka kammu, wano windori non ka deftere annabaabe ben, ka o daali don:

<Ko onon yo bolondaa *Isra'iila,
fewndo hirsaynodon wadon sadakaaji ka wulaa
e nder duubi cappande nay,
hara ko min wadfanaynodon dfun?

⁴³ Kono bay on rewii oo allaajo wi'eteedo Muluuka,
on rewii kadi ndee hoodere oo allaajo mon wi'eteedo Ronfa,
din nandollaaji di moyyindon fii ko rewon,
min kadi mi bugoto on toonin *Baabiila.>ⁿ

⁴⁴ «Tawi maamiraabe men ben no wondi e *rewirdu ndu seeditoore nden woni e mun ndun ka wulaa ton, wano yewtidaynoodo e Muusaa on yamirirnoo mo yo ndu moyyinire non, e sifa no o hollirnoo mo non kadi. ⁴⁵ Bay maamiraabe men hikkiibe e bendon ben yettitii ndu, be yaadi e mayru, tippude e yamiroore Yaasuwa, e ndii leydi dii leyyi di Alla bugitinoo yeeso mabbe, ndu lutti don haa hewti e Daawuuda, ⁴⁶ on mo Allaahu on yedi sulfu, o torii ka o darnana Alla Yaaquuba on suudu, ⁴⁷ kono ko Sulaymaana wonnoo ko darnani mo suudu.

⁴⁸ E hin-le Jom Bural on hodataa e ko goddo mahiri juude, wano annabaajo on holliri non wonde, Alla daali:

⁴⁹ <Ko kammu ngun woni jullere laamu an nden,
leydi ndin wonanimmi ka mi tippa.>

Joomiraado on daaluno:

«Ko suudu hondu darnanton mi,
maa ko nokkuure honde wonantammi fowtorde?
50 E hara hinaa bawgal an mi warri d'un fow?»¹

51 «Ko onon yo yimbe yoorahoooree, be berde mun e be noppi mun uddi, onon non ko on dartotoobe soono woo *Ruuhu Seniido on, wano baabiraabe mon ben dartoraynoo non! 52 E hara, ko hombo e annabaabe ben wonnoo mo baabiraabe mon ben bittinaano? Hay be warno ben adinoobe *hiitaade fii arugol Feewudo on, on mo janfidon wardon, 53 d'un ko onon be huutoraali Sariya mo malaa'ikaabe ben hewtinnoo on on!»

Fii Piyeede Astefaana

54 Bay ben nanii d'un, berde mabbe den sokii, be natindiri jiiye mabbe den, monee makko kanko Astefaana. 55 Kono kanko Astefaana o burti heewude Ruuhu Seniido on, o tiggiti ka kammu, o yi'i annoora Alla on, o yi'i kadi Iisaa no darii ka sengo jaamo Alla. 56 Kanko Astefaana, o wi'i: «Mi yi'ii kammu ngun no udditi. E hino ka *Bii-Aaden on darii ka sengo jaamo Alla!»

57 Onsay be fow be uddi noppi, be sonki e makko, be wubbani mo. 58 Be radii mo haa ka baawo saare, be wariri mo kaaye. Seedeefe ben acci conci mun din e ley koyde suka no wi'ee Saawulu.

59 Wa fewndo ko be fidata mo kanko Astefaana kaaye, tawi himo tororde nii, wi'a: «Ko an yo Joomi an Iisaa, jabbo wonkii an kin!» 60 Onsay o jiccii kadi, o ewnii ko tiidi, o wi'i: «Joomi, wota a faw oo junuubu e hoore bee!» No o gaynirnoo wowlude d'un, o timmi.

8

1 Tawi Saawulu no wonani fii mayde Astefaana nden.

Fii no Saawulu cukkori Moftal ngal

Nden jande jukkere mawnde hebi dental gomdinbe wongal ngal Yerusalaam haa be fow be saakitii be yaari e ngal diiwal Yahuuda e Samariiya, si wonaa *sahaabaabe ben. 2 Onsay yimbe be dewal ben surri Astefaana, be fesi mo kadi fota. 3 Tawi Saawulu kapun ko lancaynoodo *moftal gomdinbe ben, ko fii himo naataynoo e cuudi fii wippitugol gomdinbe ben, worbe e rewbe, o feroo ka kaso. 4 Ko ben saakitanoobe yahaynoo nokkeeli fow waajoo fii Kibaaru Moyyo on.

Fii no Kibaaru Moyyo on Lolliri Samariiya

5 Filiipu kadi yahi e saare jeyaande e diiwal *Samariiya, o waajii don fii *Almasiihu on. 6 Bay jamaa on nanii ko Filiipu yewtata kon, be yi'ii kadi maandeeji di o woni wadude din, be habbitii e kongudi di o woni yewtude din. 7 Sabu tawde jinnaaji no yaltaynoo e yimbe duudube be di wonnoo e mun, e hoore hidii haaca ko tiidi, awa kadi maaya-banduube buy e bofoobe sellinaama. 8 Onsay welo-welo moolanaango wadi e nden saare.

9 Kono tawi ado d'un, gorko wi'eteedo Sim'uunu no e nden saare, wadaynoodo mbilankaaku njaldina jamaa Samariiya on, waditiido ko tedduo. 10 Hari be fow, gila e tosooko on haa e burdo mawnude on, hibe habbii e makko, hibe wi'a: «Oo ko bawgal Alla wi'eteengal Mawngal ngal!» 11 Tawi hibe habbinoo e makko sabu tawde gila neebii himo njaldiniraynoo be mbilankaakuuji makko. 12 Kono bay be hoolike Filiipu on feppinando be innde Iisaa Almasiihu on e Kibaaru Moyyo fii *laamu Alla ngun, onsay worbe e rewbe *lootaa maande kisiyee. 13 Sim'uunu kadi gomdini. Bay

o lootaama maande kisiyee, tawi o seedataa e Filiipu. O watti yi'ude maandeeji mawdi e kaawakeeji moyyi ka wadata, o njaldi fii dun.

¹⁴ Nde bee sahaabaabe wonbe Yerusalaam nanirnoo wonde hodufe Samariiya ben jabii daaluyee Alla on, be imminani be Petruusu e Yuuhanna. ¹⁵ Ben ari ka maabe, be toranii be fii yo be hebu *Ruuhu Seniido on. ¹⁶ Ko fii hari Ruuhu Allaahu on jippaaki e hoore hay gooto e maabe taho, hari ko maande kisiyee tun be lootaa e innde Iisaa Joomi on. ¹⁷ Onsay Petruusu e Yuuhanna *fawi juude mun den e hoore maabe, ben hebi Ruuhu Seniido on.

¹⁸ Bay Sim'uunu ndarii tawii ko nde sahaabaabe ben fawunoo juude mun den e hoore maabe si be okkaa Ruuhu Allaahu on, onsay o addani be mbuufi, o wi'i be: ¹⁹ «Yedee lan min kadi ngal bawgal, fii yo tawu kala mo mi fawi juude an den e hoore mun hebay Ruuhu Seniido on!»

²⁰ Kono Petruusu wi'i mo: «Yo kaalisiji maa din halkodu e maa, bay hida sikka dokkal Alla ngal ko kaalisi heborta! ²¹ Ko fii a alaa gebal, a alaa ndondi e nder dun, bay bernde maa nden laabaa yeeso Alla. ²² Tuubu fii dii miijoji bondi wondi ka bernde maa, torodaa Joomiraado on no di yaaforee si no gasa. ²³ Ko fii mi yi'ii hida tumbii e nder hahhannde, hida humondiri e angal peewal.»

²⁴ Onsay Sim'uunu jaabii, wi'i: «Onon tigi toranee lan Joomiraado on fii kon ko wi'udon wota hewtan.»

²⁵ Bay ben dido be sahaabaabe ben imminoo gaynii feppinde daaluyee Joomiraado on e seeditanagol mo, be yiltitii Yerusalaam. E nder yiltitagol maabe ton, be waajii fii Kibaaru Moyyo on e nder kodooli Samariyankeefe duufufi.

Fii ko Wadi kon hakkunde Filiipu e Nuunaado mo Ecopii on

²⁶ Malaa'ikaajo Joomiraado on feepani Filiipu, wi'i mo: «Immo jokkaa laawol iwungol Yerusalaam yaari Gaaza, dun ko ngol ka sengo ley, jaarungol ngol ka wulaa.» ²⁷ Onsay o immii o yahi, o haccii gorko *nuunaado mo Ecopii toowa ndarndeejo e nder laamateeri ndi debbo wi'eteedo Kandaas laamii e mun Ecopii. Tawi ko on gorko halfinaa ngaluuji on debbo fow, tawi on no arnoo Yerusalaam fii rewugol Alla. ²⁸ Ko on yiltitotoo Ecopii, tawi himo joodii e hoore *giri-giriwal makko ngal pucci poodata, himo jangora deftere annabi Isaaya nden. ²⁹ Onsay Ruuhu Allaahu on yamiri Filiipu, wi'i: «Wuggo, hewtitodaa oo mo giri-giriwal.»

³⁰ Onsay Filiipu dogi. Bay o badike on mo Ecopii, o nani on no janga deftere annabi Isaaya nden. O landii mo, o wi'i: «Hara hida faamude koo ko wondaa jangude?»

³¹ On gorko jaabii, wi'i: «Ko honno mi faamirta si goddo sifanaaki lan?» Onsay o noddii Filiipu yo o yawu, o joodoo takko makko.

³² Tawi ko oo aaya doo o wonnoo jangude:

«Himo dowiraa wa baalii hirsoyteengii,

hara o udditaali hunduko,

wa baalun mbobifankun tayoowo kun leebi.

³³ E nder ko o hayfinaa kon, be fanni mo goonga.

Hara non ko hombo fillitotoo fii jamaanu makko ngun?

Ko fii ngurndan makko dan tayaama ka hoore leydi.»¹

³⁴ Bay kanko nuunaado on o gaynii jangude dun, onsay o wi'i Filiipu: «Mi torike ma, andinan ko hombo oo annabaajo wowli fii mun, si ko kanko tigi

maa si ko godfo goo?» ³⁵ Onsay Filiipu yetti haala kan, o fudforani mo on aaya mo o jangi, o feppinani mo Kibaaru Moyyo Iisaa on.

³⁶⁻³⁷ E nder yaadu mabbe ndun, be yi'oyi ka ndiyan woni. Onsay nuunaado on wi'i: «E hino ndiyan, ko hondfun hadatammi *looteede maande kisiyee?»P

³⁸ Onsay on nuunaado yamiri yo giri-giriwal ngal darne, o ukkodi e Filiipu ka ndiyan, on looti mo don maande kisiyee. ³⁹ Bay be yawii ka ndiyan, Ruuhu Joomiraado on jilii Filiipu, nuunaado on yiitaali mo hande kadi. O jokkiti laawol makko e hoore himo weltii. ⁴⁰ Filiipu kapun taw tun no Asduuda. Gila don o waajii fii Kibaaru Moyyo on e ca'e de o rewi e mun den fow haa o hewti Seezariya.

9

Fii no Saawulu Gomfiniri (Sah. 22.6-16, 26.12-18)

¹ Kono tawi Saawulu kapun no wadi ka wonkii mun kambirangol taalibaabe Joomi on mayde. Kanko Saawulu o yahi ka *yottinoowo mawdo sadaka on, ² o wi'i on yo o windu bataake haa e dee juulirde Yahuudiyankeebe wonde Damaasi, fii no o andira si tawii no woodi ton worbe maa rewbe jokkuba laawol Iisaa ngol, o yaha o habboya be, o adda Yerusalaam.

³ Bawto don, bay o yahii haa o badike Damaasi, tun nde wootere ndaygu iwri ka kammu ari, hundi mo. ⁴ O yani kisan ka leydi, o nani hawa no wi'a mo: «Saawulu, Saawulu, ko fii hondfun wondaa mi cukkanaade?»

⁵ On jaabii, o wi'i: «Ko an hombo nii, yaa an Joomi an?»

Onsay kanko Joomi on o jaabii mo, o wi'i: «Ko min woni Iisaa on mo wondaa cukkaade. ⁶ Immo naataa e ndee saare doo, ben yeetoto ma ko haanudaa wadude.»

⁷ Tawi ben be o yaadaynoo no darii mbobidi hakkee kulol. Hibe nanaynoo kadi kan hawa, kono be alaa yi'ude hay gooto. ⁸ Onsay Saawulu immii ka leydi. Fii kala gite makko den no udditinoo, kono tawi o alaano yi'ude hay huunde. Be dowiri mo juude makko den haa Damaasi. ⁹ O woniri non balde tati o yi'aali, e hoore don o paamaa, o yaraa.

¹⁰ Kono tawi taalibaajo no Damaasi don wi'eteedo Hanaaniya. Joomi on feppinani mo, wi'i: «Hanaaniya!»

O jaabii: «Naamu, yaa an Joomi!»

¹¹ Kanko Joomi on o wi'i mo: «Immo yahaa e ngal datal wi'eteengal Feewungal, landodaa fii oo wi'eteedo Saawulu mo Tarsiisu wondo ka galle Yahuuda, himo toraade don. ¹² E nder ko o torotoo kon, o feppinanaa, o yi'i godfo no wi'ee Hanaaniya, on no naata *fawa juude mun den e hoore makko fii yo o wuntu.»

¹³ Hanaaniya jaabii, wi'i: «Joomi an, mi nanirii buy no wi'a wonde on nedfo wadii boneeji duudufi e hoore laabube maa ben Yerusalaam. ¹⁴ Awa doo kadi hooreebe yottinoobe sadaka ben no newnani mo habbugol kala jantotoodo innde maa nden.»

¹⁵ Kono Joomi on wi'i mo: «Yahu, ko fii on nedfo ko aala mo mi subii fii ko lollina innde an nden yeeso be wonaa Yahuudiyanke ben e lambe ben

P 8:36-37 8.37 Bindi goo no beyditi don ka lannoode aaya on: *Onsay Filiipu wi'i mo: «Si tawii hidfa gomfini ittiri bernde maa nden fow, haray no gasa.» Onsay nuunaado on wi'i: «Midfo gomfini wonde Iisaa Almasihu on ko *Bidfo Alla.»*

e yeeso *Banii-Isra'iila'en. ¹⁶ Awa kadi mi hollay mo ko ittiri haa honto o tampirta innde an nden.»

¹⁷ Onsay Hanaaniya yahi. Bay o hewtii e ndun suudu ka on woni d'en, o fawi juude makko d'en e hoore Saawulu, o wi'i: «Ko an yo Saawulu musid'o an, ko Joomi Iisaa, on feenand'o ma ka laawol fewndo arataa, woni ko imminimmi fii yo a wuntu, awa kadi fii yo a heewu *Ruuhu Seniido on.» ¹⁸ Don kisan ko wa'itata wa kobolle iwi ka gite makko, saami, o wunti, o immii, o *lootaa maande kisiyee. ¹⁹ Bawto d'un bay o jaamii, o hetti doole makko d'en.

Fii no Saawulu Seeditorani Iisaa Almasiihu on

O wontidi e taalibaabe wonnoobe Damaasi d'en ben e nder balde. ²⁰ O fud'dii kisan waajaade fii Iisaa ka juulirde, o wi'a jaka ko oo nun woni *Bid'do Alla on. ²¹ Nanunoobe d'un ben fow nald'i fota, be wi'i: «Hinaa oo giddanaynoo mulugol ben jantotoobe ndee innde Yerusalaam? Hinaa ko addunoo mo kadi ko fii nangugol ben wonnoobe jantaade nde, naba be yeeso hooreebe yottinoobe sadaka ben?»

²² Tawi kanko Saawulu himo burtude tun beydaade, himo nald'iniraynoo Yahuudiyankeebe wonnoobe Damaasi ben e dow banginirangol be pellital wonde ko Iisaa woni *Almasiihu on. ²³ Bay wontii d'en haa neebii, Yahuudiyankeebe ben diisondiri fii warugol mo. ²⁴ Kono Saawulu humpitii fii kan janfa maabe. Tawi ben no aynunoo dame d'en jemma e jalorma fii no be warira mo. ²⁵ Onsay taalibaabe ben yettiri mo jemma, tumbi e nder debeere, be yawtini mo maadi ndin.

²⁶ Bay kanko Saawulu o hewtii Yerusalaam, o d'abbi no o wontidira e taalibaabe ben, kono tawi fow no hulunoo mo, awa kadi hari be hoolaaki o wontii taalibaajo. ²⁷ Onsay Barnabaasi yetti mo, nabi takko *sahaabaabe ben. O sifanii be ko honno kanko Saawulu o yiidiri e Joomi on fewndo o yahata Damaasi e ko hondun Joomi on yewti mo e ko pellital hongal o waajori Damaasi e innde Iisaa. ²⁸ Gila d'un, tawi o hayloday e maabe Yerusalaam, o yewtira kadi pellital e innde Joomi on. ²⁹ Tawi himo yewtidaynoo kadi, yeddondira e Yahuudiyankeebe wowloobe haala Gereeki ben, kono tawi ben kadi no d'abbude no warira mo. ³⁰ Bay kambe sibbe wonbe e laawol gootol ben be humpitike d'un, be nawri mo Seezariya, be itti mo d'en kadi, be nabi mo Tarsiisu.

³¹ Tawi buttu no wonani *moftal ngal e nder dee leyde d'oo fow, d'un ko dee diiwe Yahuuda e Jaliilu e Samariya. Tawi hibe mawnude e nder gomdinal ngal, awa kadi hibe wuuri e nder yankinaare Joomiraado on, hibe beydorde kadi ballal Ruuhu Seniido on.

Fii no Iiniiya Ndikkiri e fii Wurniteede Taabiita

³² E nder ko Petruusu jindata e nokkeeli d'in fow kon, o yahi ka bee gomd'inbe hodube Lidaa. ³³ O tawi d'en god'do, maaya-banduujo, no waalii e danki gila duubi jeetati, on no wi'ee Iiniiya. ³⁴ Kanko Petruusu o wi'i mo: «Iiniiya, Iisaa Almasiihu on sellinii ma! Immo an tigi, weyyitaa danki maa kin!» O immii kisan. ³⁵ Bay hodube Lidaa ben e bee ka hollaande Saruuna fow yi'ii d'un, be gomdini Joomi on.

³⁶ Tawi kadi debbo okkaynoodo fota, wafa kuufe moyye, no hodunoo Jaffaa, on no wi'ee Taabiita. (Ko woni firo d'un e haala Gereeki ko Dorkaas.) ³⁷ On debbo nawni e d'en balde d'en, o maayi. Bay be gaynii fewnude mo, be nabi mo, be wallinoyi e nder suudu goo ka koore dow. ³⁸ Nde tawnoo Lidaa e Jaffaa wod'ondiraa, awa kadi hari taalibaabe ben andii wonde

Petruusu no Lidaa don, be immini yimbe dido ko yahana mo, wi'a: «Yandi men torike ma arugol tinna, hara a neebaali.»

³⁹ Onsay Petruusu immii, yaadi e mabbe. Bay o hewtii, be yawni mo ka koore e ndun suudu. Rewbe keynguube ben fow badii mo no wulla, e hoore hibe holla mo dolokkaaji e burmusuuji di kanko Dorkaas o moyyinaynoo wa fewndo ko o wondi e mabbe.

⁴⁰ Onsay kanko Petruusu o yaltini be fow ka yaasi, o jiccii, o torii. Bawto don o fewtiti furee on, o wi'i: «Taabiita, immo!» Onsay kanko Taabiita o udditi gite den, o yi'i Petruusu, o immii, o joodii. ⁴¹ Kanko Petruusu o nangi mo jungo ngon, o immini, o noddi gomdinbe ben e keynguube ben, o watti mo e juude mabbe e hoore ko o wurdo. ⁴² Dun andii e nder Jaffaa fow, buy gomdini Joomi on. ⁴³ Kanko Petruusu o weeri Jaffaa don seeda ka garankeejo no wi'ee Sim'uunu.

10

Fii no Korneliyuusu Gomdiniri

¹ Tawi goddo no Seezariya don kadi wi'eteedo Korneliyuusu, on ko yeesoojo goo e nder dental suufaaabe wi'eteengal dental be Itali. ² Tawi on ko dewo, kanko e yimbe suudu makko ndun fow hibe hulaynoo Alla, awa kadi himo wallaynoo miskinbe fota, duumoo e toragol Alla. ³ Fewndo ka baawo fanaa, o feppinanaa, o yi'i ko laabi poy, malaa'ikaajo Alla no naata ka makko. On malaa'ikaajo noddi mo, wi'i: «Korneliyuusu!»

⁴ Kanko Korneliyuusu o punnii mo e hoore himo huli. O wi'i malaa'ikaajo on: «Ko hondun wadi Koohojo?»

Kapun malaa'ikaajo on wi'i mo: «Torndeeji maa din e dokke de okkordaa miskinbe ben yentinaama fii ko anditee yeeso Alla. ⁵ Jooni immi wofbe ko yaha Jaffaa addanoye goddo no ton no wi'ee Sim'uunu jammaado Petruusu. ⁶ Himo weeri ka garankeejo wi'eteedo kadi Sim'uunu, on no hodi ka daande baharu.»

⁷ Nde on malaa'ikaajo yewtudo mo don yahirnoo, kanko Korneliyuusu o noddi kisan kurkaaduube makko dido e suufaaajo dewo Alla goo tawanoodo e ben be o halfinaa. ⁸ Bay o gaynii be sifanaade don fow, o immini be Jaffaa.

Fii ko Petruusu Feppinanaa kon

⁹ Bimbi nden jande nde tawnoo hibe ka laawol, awa kadi be badike saare nden, Petruusu kadi yawi ka fowtorde hoore suudu tumbere jalorma fii toragol Alla. ¹⁰ O weelaa, o faalaa ko o paama. Wa fewndo ko o defantee, o feppinanaa goddon, ¹¹ o yi'i kammu ngun no udditii, o haynii huunde nanditaynde e sollewol fontiingol njanol jogaangol e cobbi din nay no tippoo waaloo ka hoore leydi. ¹² Tawi no e maggol kulle yaarayde koyde nay den fow e kala kulle daasotoode ka hoore leydi e colli wiirooji din fow. ¹³ O nani hawa no wi'a mo: «Petruusu! Immo waraa, paama!»

¹⁴ Kono kanko Petruusu o wi'i: «Oo'o Joomiraado! Ko fii mi paamaali haa hande ko tuuni maa ko laabaa!»

¹⁵ Ka dimmun o nani hawa kan no wi'a mo: «Wota a jogor ko Allaahu on labbini kon wa ko tuuni.» ¹⁶ Dun wadiri non haa laabi tati. Bawto don, nden huunde yentinaa kisan ka kammu.

¹⁷ Wa fewndo ko kanko Petruusu o jibii fii ko o feppinanaa kon, tawi e hino yimbe ka dambugal, don ko bee be Korneliyuusu immini, humpitiibe fii nduu suudu Sim'uunu. ¹⁸ Be noddi, be landii si ko doo oo wi'eteedo Sim'uunu jammaado Petruusu weeri.

¹⁹ Fewndo ko Petruusu miijotoo fii ko o feppinanaa kon, Ruuhu Allaahu on wi'i mo: «E hino yimbe tato ka landotoo fii maa. ²⁰ Immo tippodaa, yaadaa e mabbe, hara a sikkitaaki, ko fii ko min immini be.»

²¹ Onsay kanko Petruusu o tippii, o wi'i be: «E hino lan. Ko min wondon landaade fii mun. Ko fii hondun addi on doo?»

²² Be jaabii mo, be wi'i: «Ko hooreejo dental suufaabe wi'eteedo Korneliyuusu, aaden feewudo, huloowo Alla, mo jamaa Yahuudiyanke fow joganii kongol moyyol, woni ko malaa'ikaajo laabudo andini wonde yo o adde ka suudu makko fii hedagol kongodi maa din.» ²³ Onsay kanko Petruusu o werni be.

Bimbi nden pande, o immii, o yaadi e mabbe. Sibbe goo be Jaffaa dowti mo. ²⁴ Bimbiti nden pande o hewtoyi Seezariya, tawi kanko Korneliyuusu himo habbii be, tawi himo nodditi sibbe makko ben e yibbe makko hibbuube ben ka makko. ²⁵ Bay kanko Petruusu o hewtii, Korneliyuusu yahi jabbagol mo, yani ka ley koyde makko, o sujani mo. ²⁶ Kono kanko Petruusu o banti mo, o wi'i: «Immo, min kadi ko mi neddo!»

²⁷ E nder ko o yewtidata e makko kon, bay be naatii, be tawi yimbe buy no moobii ton. ²⁸ Onsay kanko Petruusu o wi'i be: «Hidon andi Yahuudiyankejo no tonanaa ka takkondira e mo wonaa Yahuudiyanke maa ka on naata ka makko. Kono min, Alla hollii lan, haanaa ka goddo wi'a hay gooto no tuuni maa laabaa. ²⁹ Ko dun wadi, bay on imminii ko yahanammi, mi arii e hoore mi sattinaali. Jooni non mi landike on, ko fii hondun addirdon mi?»

³⁰ Korneliyuusu wi'i mo: «Hari mido toroo Alla ka suudu an ka baawo fanaa, mi yi'i gorko borniido conci jalbudu no darii yeeso an, gila dun wadii nii balde nay. ³¹ On wi'immi: «Korneliyuusu, torndeeji maa din jabaama, Alla kadi maanditike dokke de okkordaa miskinbe ben. ³² Jooni immi ko yaha Jaffaa, addane oo wi'eteedo Sim'uunu jammaado Petruusu. On no weeri e suudu garankeejo no wi'ee kadi Sim'uunu ka daande baharu.»

³³ Don kisan mi immini ko yahane, an kadi a moyyini ko ardaa kon. Jooni non, men fow meden doo yeeso Alla fii hedagol ko Joomiraado on yamir-maa kon fow.»

³⁴ Onsay Petruusu yetti haala kan, wi'i: «Ka haqiiqa mi faamii dun, fow no fota yeeso Alla. ³⁵ E nder leyyi din fow, kala huludo mo, jokki peewal, o jabanay ontigi. ³⁶ O tippinani *Bani-Isra'iila'en daaluyee on, fii ko feppinana be Kibaaru Moyyo wondudo e buttu on, rewruude e Iisaa Almasiihu on, on Joomi yimbe ben fow. ³⁷ Onon tigi hidon andi ko feyyunoo kon Jaliilu, haa hewtoyi diiwal Yahuuda ngal fow, bawto *lootagol maande tuubuubuyee ko Yaayaa waajinoo fii mun kon. ³⁸ E ko honno Allaahu on yediri Iisaa, oo jeyaado Naasirata, *Ruuhu Seniido on wondude e bawgal, dun ko on yahaynoodo hen fow, wada moyyere, sellina be jinna nangunoo fow, sabu tawde Alla no wondunoo e makko.

³⁹ «Ko men seedee kadi ko o wadi kon fow e nder ndii leydi Yahuudiyankebe haa nabani Yerusalaam. Be wariri mo fempugol mo e leggal, wenga. ⁴⁰ Allaahu on immintini mo ka palaande tammere, o newnani mo kadi hollitagol, ⁴¹ hinaa non e yimbe ben fow, kono e seedeebe be Allaahu on subinoo aranun ben, dun ko menen bee paamidube e makko, yaridi bawto immintineede makko e hakkunde maybe ben. ⁴² Kanko Iisaa o yamiri men waajagol jamaa on, fellintinana be wonde Allaahu on toddike mo kanko tigi jaawoowo wurbe e maybe. ⁴³ Awa kadi annabaabe ben fow seeditaninoke mo wonde kala gomfindo mo hebay yaafuyee junuubaaji e innde makko.»

⁴⁴ Nde tawnoo Petruusu no waajaade fii d'un, Ruuhu Seniido on tippii e ben wonnoobe hedaade ngol kongol d'on fow. ⁴⁵ Gomdinnoobe sunninaa ben fow, d'un ko bee be Petruusu ardii, njalɗi fii ko be wonaa Yahuudiyanke ben okkaa kon Ruuhu Seniido on. ⁴⁶ Ko fii hari hiibe nanaynoo hiibe wowla e *haalaaji janani, manta Alla.

Onsay Petruusu yetti haala kan, wi'i: ⁴⁷ «E hara en salanto bee hebube Ruuhu Seniido on ndiyan ko be loitora maande kisiyee wano hebirden non enen kadi?» ⁴⁸ Onsay o yamiri yo be loote maande kisiyee e innde Iisaa Almasiihu on. Kambe kadi be torii mo wondugol e maɓbe e nder balde.

11

Fii no Petruusu Siforani Gomdinbe ben Yerusalaam

¹ Sahaabaabe* wonbe ka diiwal Yahuuda ben e be be wondi e laawol gootol ben, nani wonde be wonaa Yahuudiyanke ben jabii daaluyee Alla on. ² Bay kanko Petruusu o yahii Yerusalaam, gomdinbe sunninaa ben banniti mo, feli, be wi'i: ³ «A naatii ka be *sunninaaka ben, awa kadi a naamidii e maɓbe!»

⁴ Onsay Petruusu nangi be sifanagol fii d'un, ⁵ o wi'i: «Fewndo ko mi woni ka saare Jaffaa, hari mido toroo Alla, mi feppinanaa god'dun. E nder d'un, mi yi'i huunde nanditaynde e sollewol fontiingol njanol jogaangol e cobbi d'in nay no tippoo tawammi. ⁶ Bay mi ndaarii d'un, mi tenyinii, mi yi'i ton kulle yaarayde koyde nay den ka hoore leydi e kulle buruure den e kulle daasotoode den e colli wiirooji d'in. ⁷ Mi nani hawa no wi'ammi: <Petruusu, immo waraa, jaamaa!> ⁸ Kono mi wi'i: <Oo'o Joomiraado! Ko fii haa hande ko tuuni maa ko laabaa naataali ka hunduko an!> ⁹ Ka dimmun hawa kan fillitii ka kammu, wi'immi: <Wota a jogor ko Allaahu on labbini kon wa ko tuuni.> ¹⁰ Dun warri non haa laabi tati, onsay fow yentinaa ka kammu.

¹¹ «Tun mi yi'i yimbe tato imminaabe e an iwruube Seezariiya no ara ka suudu ka men woni d'on. ¹² Ruuhu Allaahu on yamirimmi yaadugol e maɓbe, hara mi sikkitaaki. Ko bee musibbe doo njeegoo d'owtimmi haa men naatoyi ka galle Korneliyuusu. ¹³ On sifanii men ko honno o yiiri malaa'ikaajo on no darii ka suudu makko, e ko o wi'i mo: <Immin ko yahana oo wi'eteedo Sim'uunu jammaado Petruusu wondo on Jaffaa. ¹⁴ On yeetoto ma kongudi di dadirtaa d'in, an e beynguure maa nden fow.>

¹⁵ «Bay min kadi mi nanganii yewtugol, *Ruuhu Seniido on tippii e wonbe d'on ben wano o tippornoo non e men ka fud'doode. ¹⁶ Onsay mi anditi ngol daalol ngol Joomi on wi'unoo wonde: <Yaayaa kapun ko ndiyan lootiraynoo, kono onon ko Ruuhu Seniido on lootirtedon.> ¹⁷ Bay Allaahu on yedii be kambe kadi ko o yedunoo en kon, enen bee gomdinbe Iisaa Almasiihu Joomi on, hari ko mi hombo haa ka mi dartoo Alla?»

¹⁸ Bay gomdinbe sunninaa ben nanii d'un, be fanki, be manti Alla, e hoore hiibe wi'a: «Allaahu on yedii be wonaa Yahuudiyanke ben tuubuubuyee fii no be hebira ngurndan!»

Fii no Moftal ngal Sinciraa ka saare Antiyoosi-Sirii

¹⁹ Saakitinoobe ben sabu bittineede bawto waregol Astefaana, be yahi haa Fenisii e ka suriire Siipuru e haa Antiyoosi-Sirii. Tawi be alaa banganande hay gooto daaluyee on si wonaa Yahuudiyankebe ben. ²⁰ Hebii ton e hakkunde ben saakitinoobe, be Siipuru e be Sireonii, arbe Antiyoosi-Sirii, yewti bee *Gereekiyankebe, feppinani be fii Kibaaru

Moyyo Iisaa Joomi on. ²¹ Tawi jungo Joomiraado on no e hoore maɓɓe, yimbe buy gomɗini, jabi Joomi on.

²² Nde *moftal ngal Yerusalaam humpitinoo ɗun, ben kadi immini Barnabaasi ko yaha Antiyoosi-Sirii. ²³ Bay o hewtii, o yi'ii moyyere Alla nden, o weltii, o wakkilini be fow catorgol e Joomi on bernde tabitunde, ²⁴ ko fii hari on ko aaden moyyo heewudo gomɗinal e Ruuhu Seniido on. Konu yimbe duudungu jokki Joomi on.

²⁵ Onsay Barnabaasi yaari Tarsiisu fii yahangol Saawulu. ²⁶ Bay o tawii mo, o ardi e makko Antiyoosi-Sirii. E nder hitaande fow hiɓe tawdeede e tumbondire moftal ngal, e hoore ɗun hiɓe jannude jamaa yimbe duudube. (Ko Antiyoosi-Sirii ɗon taalibaabe ben attaa noddeede *Almasiyyaabe.)

²⁷ E nder ɗen balde ɗon, haaloobe ko Alla longini ɗun iwi Yerusalaam, ari Antiyoosi-Sirii. ²⁸ Goddo e ben no wi'ee Agabuusi, on immii *hiitii tippude e Ruuhu Allaahu on, o wi'i wonde heege moolanaange wadɗay e aduna on fow. (Dun wadi-le e fewndo laamu Kuloodiyuusu.) ²⁹ Taalibaabe ben anniyii wonde mo bee e maɓɓe wallitoto musibbe maɓɓe wonbe ben ka diiwal Yahuuda embere taaqa maɓɓe on. ³⁰ Be wadi ɗun, be watti e juufde Barnabaasi e Saawulu yo ben nabu, jonna ardotoobe moftal ngal ben.

12

Fii no Yaaquuba Wariraa e no Petruusu Sokiraa

¹ Ko e fewndo on saa'i, oo lando wi'eteedo *Heroodu nangi wobbe e *moftal ngal fii lettugol be. ² O wariri Yaaquuba kaafa, ɗun ko oo kotiraawo Yuuhanna. ³ Nde o ndaarunoo o tawi ɗun no wela Yahuudiyankeɓe ben, o nangi Petruusu kadi. Dun hawrondiri e *Juldeere Bireedi de Aldaa e Lewen nden. ⁴ Bay o nangii mo, o ferii mo ka kaso, o itti mojobe nay ko ayna mo, mojobere kala suufaabe nayo. Hari e miijo makko ko si *Juldeere Yawtaneede nden feyyii o jaawa mo yeeso jamaa on. ⁵ Ko kanko Petruusu o woni ka kaso, moftal ngal duumii e toranagol mo Alla.

⁶ Weetaynoo Heroodu jaawa mo, e on jemma mun, tawi kanko Petruusu himo jolkaa jolokooje ɗiɗi, ɗaanii hakkunde suufaabe ɗiɗo, tawi aynoobe kaso ngon no dartori ka dambugal. ⁷ Onsay malaa'ikaajo Joomiraado on feɓpani mo, ka o wonnoo ɗon ndaygi. O findiniri mo kanko Petruusu mbabbugol mo ka becce, o wi'i mo, «Immo tinna!» Jolokooje wonnoode ka juufde makko ɗen yani.

⁸ Malaa'ikaajo on wi'i mo kadi: «Habbu duhol maa ngol, wattoɗaa paɗe maa ɗen.» O wadi ɗun. Malaa'ikaajo on wi'i mo: «Waano burmusu maa on, jokkaa mi.» ⁹ Petruusu yalti, jokki mo, tawi o andaa si ballal malaa'ikaajo on ko goonga, tawi himo sikka ko feɓpinande tun o heɓi. ¹⁰ Bay be feyyii ayninaabe yeeso ben e hikkube ɗon ben, haa be hewtii ka baafal njandi feyyeteengal si yahee ka saare, onsay ngal udditanii hoore maggal yeeso maɓɓe, be yalti, be yaadi haa e laawol. Tun malaa'ikaajo on seedi e makko.

¹¹ Kanko Petruusu o hetti non hakkil, o wi'i: «Jooni non, ka haqiiqa, mi andii wonde Joomiraado on imminii malaa'ikaajo mun on, o sortii lan e juufde Heroodu e kala ko jamaa Yahuudiyankeɓe ben tijjinoo e hoore an.»

¹² Bay o faamii ko wadi kon, o yahi ka galle Mariyama yumma Yuuhanna jammaado Markuusa, ka wobbe moobinoo no toroo. ¹³ Bay o hodɗike baafal ngal ka naatirgal, jiwo kurkaaduujo no wi'ee Rodaasi ɓadoyii fii andugol ko hombo. ¹⁴ Bay o anditii hawa Petruusu kan, hakkee ko o weltii,

doo yo o udditu baafal ngal, o yahi taho, o andinoyi beya wonde Petruusu no ka naatirgal.

¹⁵ Ben wi'i mo: «A feetii!» Kono o wi'i ko goonga. Ben wi'i: «Awa ko malaa'ikaajo makko on!»

¹⁶ Kono tawi Petruusu no jokki tun hoddagol. Bay be udditoyii, be yi'ii mo, be naldfi fota. ¹⁷ O fankiniri be yeyangol be juufde makko den, o sifanii be ko honno Joomiraado on yaltiniri mo ka kaso. O yamiri be, o wi'i: «Andinee d'un Yaaquuba e musidal ngal.» Onsay o yalti don, o yaari nokku goo.

¹⁸ Bay weetii, jii boldu tiidundu wadi e hakkunde suufaabe ben, be woni e landondirgol ko honto Petruusu woni. ¹⁹ Heroodu kadi dabbitsi mo, kono o yi'aali mo. O landii suufaabe ben, o yamiri yo be ware. Onsay kanko Heroodu o iwi ka diiwal Yahuuda don, o yaari Seezariya fii wonugol ton.

Fii no Heroodu Maayiri

²⁰ Tawi kanko Heroodu himo habidi e Tiiriyankooɓe ben e Siduunayankooɓe ben. Be ari be tawi mo e nder nanondiral maɓɓe. Bay be hettii Balastuusa oo dankotoodo kaybonru lando on, be torii buttu, sabu tawde ko leydi on lando tambitinoo leydi maɓɓe ndin. ²¹ Bay palaande nde be haldunoo nden hewtii, kanko Heroodu o bornii concii makko laamu din, o joodii ka jullere makko laamu, o yewti be kambe jamaa on. ²² Jamaa on nangi ewnagol wi'a: «Kaa hawa ko hito allaaajo nii, hinaa hawa neddo!» ²³ Don kisan malaa'ikaajo Joomiraado on libi nawnaare e makko, sabu tawde o jonnitaali Alla mangural ngal, o yilmi, o maayi.

²⁴ Kono daaluyee Alla on burti yaajude.

²⁵ Bay Barnabaasi e Saawulu gaynii golle mun den Yerusalaam, be yilitii Antiyoosi-Sirii, be nabori Yuuhanna oo jammaado Markuusa.

13

Fii no Ruuhu Seniido on Subori Barnabaasi e Saawulu

¹ Tawi haaloobe ko Alla longini d'un e jannooɓe no e nder *moftal wongal ngal Antiyoosi-Sirii, ben-le ko Barnabaasi e Sim'uunu jammaado Baleejo, e Lukiyuusi, oo mo Sireenii, e Saawulu e Manayiina, d'un ko oo ne'idaado e *Heroodu lando diiwal ngal. ² E nder ko be rewaynoo Joomiraado on kon, be hoora, *Ruuhu Seniido on wi'i be: «Wadanee lan Barnabaasi e Saawulu feere fii golle de mi noddiri be den.» ³ Bay be gaynii hoorude toroo, be *fawi juufde maɓɓe den e hoore Barnabaasi e Saawulu, be nuli be.

Fii no Barnabaasi e Saawulu Yaari ka Suriire Siipuru

⁴ Ben be Ruuhu Seniido on immiini, d'un ko Barnabaasi e Saawulu, be yahi Seluusi, be bakii don e laana ndiyan fii yahugol Siipuru. ⁵ Bay be hewtii Saalamini, be feppini daaluyee Alla on ka juulirde Yahuudiyankooɓe ben. Tawi hiibe wondi e oo wi'eteedo Yuuhanna jammaado Markuusa fii ko wallitoo be.

⁶ Bawto d'un, bay be tayitoyii ndee suriire fow haa be hewtoyii Paafuusa, be tawi don mbileejo goo, tawi on ko Yahuudiyankooɓe waditiido annabaajo, tawi on no wi'ee Bar-Iisaa. ⁷ Tawi himo wondi e on addaado lamminaa ngal diiwal, d'un ko oo wi'eteedo Sargiisu Puulusa, tawi on lando ko jooma-hakkiljo. On lando noddii Barnabaasi e Saawulu bay himo faalanoo nanude daaluyee Alla on. ⁸ Kono oo wi'eteedo Elimaasi, d'un ko mbileejo on, (ko fii ko non innde makko nden firiraa), o dartii be, tawi himo dabɓude fii no o bonnira gomɗinal lando on. ⁹ Onsay Saawulu, himo

wi'ee kadi Puulusa, heewufo Ruuhu Seniido on, tenyini on mbileejo, o wi'i: ¹⁰ «Ko an yo heewufo kala noone yoyre e bonki, bidfo Ibuliisa, gapo kala peewal, a accataa bonnugol laawi feewufo Joomiraado on? ¹¹ Jooni non hedfo! Joomiraado on fawete jungo, wumaa, wona e saa'i mo a yi'ataa naange ngen.» Don kisan nibbitani mo, niwre tiidunde yani e makko, o woni e memugol, tawi himo dabba wobbe ko dowa mo. ¹² Bay on lando yi'ii kon ko wadi, o njaldi fii jannde Joomi on, o gomdini.

Fii no Puulusa e Barnabaasi Waajori ka Saare Antiyoosi-Pisidii

¹³ Bay kanko Puulusa e wondibbe makko ben be iwii Paafuusa, be bakii don e laana ndiyan fii yahugol Pergii, dun ko e nder ndii leydi wi'eteendi Pamfilii. Bay be hewtii don, Yuuhanna jammaado Markuusa on seedi don e mabbe, o yiltitii Yerusalaam. ¹⁴ Bay be iwii Pergii, be jokitii laawol mabbe haa be hewti ka saare Antiyoosi-Pisidii. Be naati don e nder juulirde, be joodii, dun hawri e *palaande fowteteende, dun ko e *aseweere nden. ¹⁵ Bay fii Sariya on e fii annabaabe ben gaynaama jangeede, yeesoobe juulirde nden immiini wobbe e mabbe ko wi'a be: «Musibbe, si tawii hidon mari kongufo wakkilinaydi jamaa on, haray yewtee.»

¹⁶ Onsay kanko Puulusa o immii, o townani be jungo, o wi'i: «Ko onon yo *Banii-Isra'iila'en e onon bee huloobe Alla, heditee! ¹⁷ Alla oo jamaa Isra'iilayankeebe subike baabiraabe men ben, on Yappufo kadi oo jamaa fewndo ko be woni tunarankeebe e nder ndii leydi *Misira, o yaltiniri be ton kadi sookewo makko dolnungo ngon. ¹⁸ O muppanii be kadi wa telen duubi cappande nay ka wulaa. ¹⁹ Onsay bay o mulii leyyi jeedidi e nder ndii leydi *Kanaana, o yedi baabiraabe men ben laral leydi ben ndin. ²⁰ Dun fow wadi e nder duubi teemedde nay e cappande jowi.

«Bawto dun o addani be hooreebe, haa e fewndo annabi Samu'iila. ²¹ Bawto dun be torii hebugol lando. Onsay Alla addani be Saawulu bidfo Kiisi on, jeyaado e oo bolondaa *Buniyamiinu, ko laamoo be e nder duubi cappande nay. ²² Bay o follii ondon, o lamminani be Daawuuda, dun ko on mo o seeditornoo dundoo, o daali: «Mi taw Daawuuda mo Yassaa'u ko nedfo waalaniido lan e bernde, timminoowo faaleeji an din fow.»

²³ Kanko Puulusa o wi'i kadi: «Ko tippude e fodoore makko nden kanko Alla wadi si Iisaa jibinaa e nder bolondaa Daawuuda on, fii ko wonana Isra'iila'en dandoowo. ²⁴ Ado o arude, hari Yaayaa waajike jamaa Isra'iilayankeebe ben fow fii *lootagol maande tuubuubuyee. ²⁵ Fewndo kanko Yaayaa o timminaynoo golle makko den, o wi'uno: «Hinaa min woni on mo sikkudon, kono on no ara baawo an doo, on mo mi hewtaa hay firtugol boggi padde mun!»

²⁶ Kanko Puulusa o wi'i kadi: «Ko onon yo musibbe an, bibbe bolondaa Ibraahiima, e huloobe Alla wonbe hakkunde mon, ko haa e men enen ngol daalol kisiyee addaa. ²⁷ Ko fii yimbe Yerusalaam ben e lambe mun ben andaali ko hombo woni Iisaa, awa kadi be faamaali kongufo annabaabe wonaadi jangeede din asewe kala, be laatiniri di jaawugol mo. ²⁸ E hoore be hebaali hujja happando mo wareede, kono be torii Pilaatu yo o waru mo. ²⁹ Be laatiniri nii ko windinoo kon fii makko. Onsay be tippini mo ka *leggal altindiraangal, be wallini mo e nder qaburu. ³⁰ Kono Allaahu on immintini mo e hakkunde maybe ben. ³¹ Ben yaadaynoobe e makko gila Jaliilu haa Yerusalaam, yi'itike mo e nder balde buy, ben ko seedebe makko jooni yeeso jamaa on.

32-33 «Menen, meden feppinande on wonde: Alla hunnii ko o fodunoo baabiraabe men ben kon e faybe maβbe ben, d'un ko enen. O hunniri d'un immintingol Iisaa, tippude e ko windii kon ka beytol dimmol Zabuura, ka o wi'i don:

<Ko an woni Bidfo an on,
hande a wonii mo an.>^r

34 «Kon ko Alla immintini Iisaa e hakkunde maybe ben, hara o luttaali ka polu, ko d'un o daalunoo, o wi'i:

<Mi yed'ay on barkiiji laafu'di holniidi
di mi fodunoo Daawuuda d'in.>^s

35 Kanko Puulusa o wi'i: «E hoore d'un, no wi'aa nokku goo kadi:

<Yaa an Alla, a jabataa Seniido maa on laatoo joldo.>^t

36 Puulusa wi'i fahin: «Kono nde Daawuuda wadunoo faaleeji Alla d'in e nder jamaanu makko ngun, o maayuno, o tawtinaa baabiraabe makko ben, o poli. 37 Kono on mo Allaahu on immintini laataaki joldo.

38 «Ko onon non, yo musibbe amen, andee dey ko sabu makko kanko Iisaa feppiniranadon yaafuyee junuubaaji d'in. 39 Kala on hooliido mo jogorte feewudo e hoore kala ko on waawetanooke jogoreede feewudo e nder Sariya Muusaa on. 40 Ko d'un wadi si men wi'ay on, reenee fii wota ko wi'aa kon ka defte annabaabe ben hawru e mon, d'un-le ko d'undoo:

41 <Ndaaree onon bee yawitiibe,
wonee njaldube, mulon!

Ko fii e fewndo mon,
mi wad'ay kuugal ngal on sikkataano
hay si on sifanaama!> »^u

42 Bay Puulusa e Barnabaasi fokkitii yaltude ka juulirde don, be saatinaa e aseweere aroore nden, d'un ko palaande fowteteende nden, fii yewtugol fii d'un. 43 Bay mottondiral ngal lannii, Yahuudiyankeebe buy e naatube e diina Yahuudiyanke buy jokki Puulusa e Barnabaasi, be yewtidi e maβbe. Onsay Puulusa e Barnabaasi wakkilini be fii tabitugol, habbitoo e moyyere Alla nden.

44 E aseweere hikkunde don nden, fayda saare nden fow mottondiri fii hedagol daaluyee Joomiraado on. 45 Bay Yahuudiyankeebe ben yi'ii on jamaa, be nawli, be yeddi ko Puulusa yewtaynoo kon, be hoyni mo.

46 Onsay Puulusa e Barnabaasi yewtiri pellital, wi'i be: «Hari ko e mon taho daaluyee Allaahu on haananoo yottineede. Kono bay on bugitike, awa kadi on wad'aali hoore mon handube e *ngurndan poomayankejan dan, men jaaray ka be wonaa Yahuudiyanke ben. 47 Ko fii, ko nii Joomiraado on yamiriri men, o daali:

<Mi subike on fii yo on wonan leyyi d'in ndaygu,
e nabugol kisiyee on haa ka kattudi leyde.> »^w

48 Bay be wonaa Yahuudiyanke ben nanii d'un, be weltii, be manti daaluyee Joomiraado on, tawnoobe no muuyanaa ngurndan poomayankejan dan ben fow gomdini.

49 Tawi daaluyee Joomiraado on no layude e nder leydi ndin fow. 50 Kono Yahuudiyankeebe ben yuuni e maβbe rewbe teddinaabe rewoobe Alla, e mokobaabe saare nden, ben wadi jokke e hoore Puulusa e Barnabaasi, be radii be ka diiwal maβbe. 51 Ko d'un wadi si Puulusa e Barnabaasi honki mbullaari pade mun den e Yahuudiyankeebe wonbe ton ben, be yaari

Ikoniim. ⁵² Fii kala d'un wadfi, tawi taalibaabe wonbe Antiyoosi-Pisidii ben kan no heewi weltaare e Ruuhu Seniido on.

14

Fii Yaadu Puulusa e Barnabaasi ndun Ikoniim

¹ Bay Puulusa e Barnabaasi hewtii Ikoniim, be naatiri ka juulirde Yahuudiyankeebe ben. Noone no be yewtiri non wadi haa Yahuudiyankeebe duudube e *Gereekiyankeebe gomdini. ² Kono Yahuudiyankeebe be gomdinaali d'un ben yuuni be wonaa Yahuudiyanke ben fii yo ben wadu gomdinbe ben bone. ³ Kono laatii, be woni Ikoniim ko neebi, tawi hiibe yewtiraynoo pellital fii Joomiraado on, on Seeditantoodo daaluyee mun sulfu on, himo newnannoo be wadirgol juude mabbe den maandeeji e kaawakeeji moyyi yi'otoofi. ⁴ Onsay yimbe saare nden senditii, wobbe wontidi e Yahuudiyankeebe ben, wobbe kadi wontidi e *sahaabaabe ben.

⁵⁻⁶ Bay Puulusa e Barnabaasi humpitike wonde Yahuudiyankeebe ben e be wonaa Yahuudiyanke ben wondude e yeesoobe mabbe ben immanike be e feragol be kaaye, be tawi yo be yahu, be fattoyoo e dee ca'e jeyaade e ndii leydi wi'eteendi Likayonii, d'un ko Listaara e Derbata, e ca'e heedude don den, ⁷ be woni e waajagol ton fii Kibaaru Moyyo on.

Fii no Puulusa Imminiri Maaya-Koydeejo on Listaara

⁸ Tawi maaya-koydeejo no Listaara don, hebidaado e boofoyaagal, mo yahaali haa hande, ⁹ tawi on no hedii ko Puulusa yewtaynoo kon. Puulusa tenyini mo, ndaari tawi himo mari gomdinal sellinayngal mo. ¹⁰ Onsay kanko Puulusa o ewnii, o wi'i: «Immo darodaa e hoore koyde maa den!» Tun o hawtii nde wootere, o nangi jindugol.

¹¹ Bay be yi'ii kon ko Puulusa wadi, jamaa on ewnii e haala Likayonii, be wi'i: «Allaabe be mbaadi neddanke tippike e men!» ¹² Be inni Barnabaasi Zafsa, Puulusa kapun Hermiisi, bay ko kanko joginoo kongol ngol.Y ¹³ Onsay oo wadoowo sadakaaji fii nduu allaaruu mabbe wi'eteendu Zafsa, wonda ka yeeso saare, addi ga'i e *meetelli telen ka dambude saare, tawi kanko e jamaa on hiibe woniri wadangol Puulusa e Barnabaasi sadaka.

¹⁴ Bay sahaabaabe ben nanii d'un, d'un ko Barnabaasi e Puulusa, be seeki dolokkaaji mabbe din, be wubbi, be ukkitoyii e hakkunde jamaa on e hoore hiibe sonkana yimbe ben, wi'a: ¹⁵ «Ko hondun wadanton d'un? Menen kadi ko men yimbe wano mo'on! Meden waajorde on wa Kibaaru Moyyo fii ittugol on e dii piiji mehi, ruttodon e Alla Wuurudo on, on Tagudo kammu e leydi e baharu e kala ko woni e mun. ¹⁶ E dii jamaanuuji feyyudi, o accuno leyyi din fow jokki faaleeji mun, ¹⁷ e hoore o accaali seeditorgol moyyere nde o wadata nden, d'un ko yedugol on ndiyan saayoojan iwruke ka kammu e saa'iiji moyyooji fii demal, e timminangol on neemaaji e hebbingol berde mon den welo-welo.» ¹⁸ Fii kala be yewtirii non, ko karahan be waawiri hadirde ben yimbe wadangol be sadakaaji.

¹⁹ Onsay Yahuudiyankeebe iwri Antiyoosi-Pisidii e Ikoniim, be murtini jamaa on, be hawtiti, be fidi Puulusa kaaye haa be sikki o maayii, be daasi mo, be nabi ka baawo saare. ²⁰ Kono taalibaabe ben hundi mo, o immii, o naatiti ka saare. Bimbi nden pande kanko Puulusa e Barnabaasi be yahi Derbata.

Fii Yilitagol Puulusa e Barnabaasi Antiyoosi-Sirii

Y 14:12 14.12 Ndee innde wi'eteende «Zafsa» e haala Gereeki ko innde allaaajo mabbe. «Hermiisi» on kadi ko yewtoowo kongudi on allaaajo mabbe.

²¹ Bay Puulusa e Barnabaasi waajike fii Kibaaru Moyyo on e nden saare haa be hebii taalibaabe duuduube, onsay be yilitii e dee ca'e doo, dun ko Listaara e Ikoniim e Antiyoosi-Pisidii. ²² Be wallitii taalibaabe ben fii tiidingol berde mabbe den, be wakkilini be e duumagol e gomdinal ngal, be wi'i be: «Ko e nder tampereje buy naateten ka *laamu Alla!» ²³ Be tofdanii *moftal kala ko wonana dun ardotoobe. Bay be gaynii hoorude toroo, be halfini be Joomiraado mo be gomdini on.

²⁴ Bawto dun, be tayitoyi ngal diiwal Pisidii, be yahi Pamflii. ²⁵ Bay be waajike fii daaluyee Alla on ka saare Pergii, onsay be yahi Atalii. ²⁶ Be bakii don e laana fii yilitagol Antiyoosi-Sirii, ka be yettanoo don be halfinaa sulfu Alla on fii dee golle de be ari e laatinde doo. ²⁷ Bay be hewtii, be mottindiri moftal ngal, be fillitanii be ko Alla wadini be kon fow, e ko honno o udditirani be wonaa Yahuudiyanke ben dambugal gomdinal ngal. ²⁸ Onsay be wontidi e taalibaabe ben don ko neebi.

15

Fii Yewtere nden Yerusalaam

¹ Onsay wobbe iwri ka diiwal Yahuuda ari e jannugol musibbe ben, wi'a: «Si on sunninaaka tippude e aada Muusaa on, haray on waawetaake dandeede.» ² Bay yeddondiral njanal e yewtere tiidunde wonii hakkunde mabbe e Puulusa e Barnabaasi fii dun, onsay musibbe ben aadii yo Puulusa e Barnabaasi e wobbe goo hakkunde mabbe yaadu Yerusalaam, be tawoya *sahaabaabe ben e ardotoobe *moftal ngal fii nden huunde. ³ Bay moftal ngal wattii be e laawol, be yahi be tayitoyi Fenisii e Samariiya, e hoore hibe fillitanoo ben musibbe wonbe e den ca'e, be fensita ko honno be wonaa Yahuudiyanke ben jabiri laawol ngol. Dun wonani musibbe ben fow weltaare njande. ⁴ Bay be hewtii Yerusalaam, moftal ngal e sahaabaabe ben e ardotoobe moftal ngal tolni be, kambe kadi be fillitanii ben ko Allaahu on wadini be kon fow.

⁵ Onsay wobbe e fedde *Fariisiyaaabe gomdinbe ben hawtii, wi'i: «No haani ka be wonaa Yahuudiyanke ben sunninee, be yamiree doftagol Sariya Muusaa on.»

⁶ Onsay sahaabaabe ben e ardotoobe moftal ngal yiitidi fii ndaarangol ndun muraadu. ⁷ Bay yeddondiral ngal tiidii hakkunde mabbe, onsay Petruusu hawtii, wi'i be: «Musibbe, hidon andi wonde, gila ka jalaade arane, Allaahu on subino lan e hakkunde mon fii no be wonaa Yahuudiyanke ben nanira daaluyee Kibaaru Moyyo on, be gomdina. ⁸ Alla, on Andudo ko woni e berde, o seeditoranike be yedugol be *Ruuhu Seniido on wano men non. ⁹ O wadaali hay fus ko serti hakkunde men e mabbe, ko fii ko gomdinal mabbe ngal o labbiniri berde mabbe den. ¹⁰ Jooni non, ko hondun ndarndoranton Alla rondugol taalibaabe ben dongal ngal enen tigi e baabiraabe men ben en waawaali townude? ¹¹ Kono ko moyyere Iisaa Joomi on tanyinorden dandeede, kambe kadi-le wano non.»

¹² Onsay mbatu ngun fow deyyiti, be hedii Barnabaasi e Puulusa, ben fillitanii be kala maandeeji e kaawakeeji moyyi di Allaahu on wadini be e hakkunde be wonaa Yahuudiyanke ben. ¹³ Bay be gaynii yewtude, Yaaquuba kadi yetti haala kan, wi'i: «Hedee lan yo musibbe an! ¹⁴ En nanii ko Sim'uunu Petruusu fillitanii en kon, ko honno Allaahu on haajiraa e be wonaa Yahuudiyanke ben gila ka fufdoode, o yetti jamaa e hakkunde mabbe ko wona e innde makko. ¹⁵ Kongudi annabaabe ben no fotti e dunle, ko fii no windii:

- 16 «Bawto d'un mi artoyay,
mi banta suudu laamu Daawuuda yanunoonda ndun,
mi banta kadi ko yirbi kon, mi fewna,
17 fii no yimbe heddiibe ben dabbira Joomiraado on,
e kala leyyi di innde an nden jantaa e mun.
18 Ko Joomiraado on daali d'un,
on Wadunoodo dii piiji andanoodi gila ko booyi.» »Y
19 Yaaquuba wi'i kadi: «Ko d'un wadi si mi miijii wonde moyyaa ka
sincanen ben be wonaa Yahuudiyanke tuubanbe Alla satteende. ²⁰ Kono
windanen be tun, wi'en be yo be terto tuunintinorgol sanamuuji e jinaa e
naamugol jiibe e yiiyan. ²¹ Ko fii, gila e diya jamaanuujii feyyudi, Muusaa
no mari yimbe e saare kala ko waajoo fii makko, bay hiden jangude fii
d'un e aseweere kala ka juulirde.»

Batakuru Nabanaandu Gomdinbe ben Antiyoosi-Sirii

²² Onsay sahaabaabe ben e ardotoobe moftal ngal e moftal ngal fow
ndaari tawi no moyyi ka be suba wobbe e hakkunde mabbe, be wattida be
e Puulusa e Barnabaasi fii ko yaha Antiyoosi-Sirii. Onsay be subii Yahuuda,
jammaado Barsabaa, e Silaasi, tawi ben dido ko be be musibbe ben teddini
fota. ²³ Be wattidi be e batakuru ndu tawata ko dundoo windii ton:

«Menen bee musibbe mon, d'un ko sahaabaabe ben e ardotoobe moftal
ngal, men salminii on onon bee musibbe amen wonbe e hakkunde bee be
wonaa Yahuudiyanke, hodube Antiyoosi-Sirii e Sirii e Silisii.

²⁴ «Men nanii wonde wobbe e amen jii biroyii on kongudi mabbe haa be
aaninii wonkijii mon din, ben-le wonaa menen yamiri be d'un. ²⁵ Men
taw no moyyi, e nder nanondiral amen, ka men suboo wobbe, men
immindinana on be e bee yibbe amen, d'un ko Barnabaasi e Puulusa, ²⁶ d'un
ko bee weebitube ngurndan mun dan fii innde Iisaa Almasiihu Joomi men
on haa takko mayde. ²⁷ Ko men imminiri Yahuuda e Silaasi, ko ko yewta on
e hunduko fii ko woni kon ka batakuru. ²⁸ Ko fii menen e Ruuhu Seniido
on men taw no moyyi ka men ronka on fawude dongal goo, si hinaa dii
haanudi doo: ²⁹ d'un non ko yo on terto tebbeeli sakkanaadi sanamuuji e
yiiyan e mummunteeji jii budii e jinaa. Si on reenike e d'un, haray on wadii
ko moyyi. Yo jam wonu e mon!»

³⁰ Onsay kambe imminaafe ben be waynii, be yahi Antiyoosi-Sirii, be
wattoyi batakuru ndun e juude mbatu moobiingu don ngun. ³¹ Bay
batakuru ndun jangaama, be welta kon ko be wakkilinaa. ³² Nde tawnoo
Yahuuda e Silaasi ko haaloobe ko Alla longini d'un, be beydi wakkilinde
musibbe ben, be tiidini be kadi kongudi buy. ³³ Bay be neebidii e mabbe
seedaa, musibbe ben newnitani be ruttagal ka imminnoobe be ben e dow
buttu. ³⁴ Kono Silaasi kapun tawi luttugol mo ton no moyyi. ³⁵ Puulusa
kadi e Barnabaasi lutti kodaade Antiyoosi-Sirii don e jannugol feppindina
e yimbe buy fii daaluyee Joomiraado on.

Fii Datal Puulusa Dimmal ngal Aazii

³⁶ Balde seeda bawto d'un, Puulusa wi'i Barnabaasi: «Yiltitoden,
ndartoyen musibbe ben e nder ca'e de waajiden fii daaluyee Joomiraado
on e mun den fow, fii andugol ko honno be fewndori.» ³⁷ Tawi Barnabaasi
no faalaa yo be yaadu e Yuuhanna jammaado Markuusa. ³⁸ Kono Puulusa
ndaari tawi haanaa ka be yaada e on yiltinoodo baawo mabbe gila
Pamfilii, salii be dowlude ka gollleeji mabbe. ³⁹ Hakkee yeddondiral ngal

tiidii hakkunde maɓɓe, ɓe sakkitori seedugol. Onsay Barnabaasi yetti Markuusa, ɓe bakii ɗon e laana ndiyan fii yahugol Siipuru. ⁴⁰ Puulusa kapun subii Silaasi ko o yaada, ɓawto musibɓe ɓen halfinde mo kanko Puulusa sulfu Joomiraado on. ⁴¹ Onsay ɓe yahi, ɓe tayitoyi Sirii e Silisii, e hoore hiɓe tiidina moftɛ ɗen.

16

Fii Ruttagol Puulusa ngol Derbata e Listaara

¹ Kanko Puulusa o hewtoyi kadi Derbata e Listaara, o tawi no ɗon taalibaajo wi'eteedo Timotee. Tawi on yumma mun ko Yahuudiyankoo gomɗindo, kono ben makko ko *Gereekiyankoo. ² Tawi musibɓe ɓe Listaara e ɓe Ikoniim ɓen no joganii mo kanko Timotee kongol moyyol. ³ Tawi Puulusa no faalaa naborde mo. Onsay o yetti mo, o sunnini sabu Yahuudiyankoo wonɓe e ɗin nokkeeli ɗon ɓen, ko fii hari fow no andi wonde ben makko kanko Timotee ko Gereekiyankoo. ⁴ Tawi kanko Puulusa e Timotee, hiɓe hollitude e nder ca'e ɗe ɓe rewɓe e mun ɗen, pehe ɗe *sahaabaabe ɓen e ardotoobe *moftal ngal Yerusalaam yetti ɗen fii yo ɗe huutore. ⁵ Tawi moftɛ ɗen no tiidude tun e nder gomɗinal ngal, awa kadi hiɓe ɓeydaade ɗuudugol jande woo jande.

Fii Ruttagol Puulusa ngol Firgii e Galaasi

⁶ Nde tawnoo *Ruuhu Seniido on newnanaali ɓe feppinoygol daaluyee on e nder *Aazii on, ɓe yahi ɓe tayitoyi Firgii wondude e leydi Galaasi ndin. ⁷ Bay ɓe hewtii takko Misii, ɓe etii fii yahugol Bitinii, kono laatii Ruuhu Iisaa on newnanaali ɓe. ⁸ Onsay ɓe tayitiri Misii ɗon, ɓe yahi Turuwaasi. ⁹ E nder jemma on, kanko Puulusa o yi'i e nder koyɗol, godɗo mo Masedonii no darii no jeeja mo, wi'a: «Rewu Masedonii gaa, faabodaa men!» ¹⁰ Bawto ngol koyɗol Puulusa, men ɗaɓɓi kisan feere no men hewtira Masedonii, sabu meɗen felliti ko Alla noddi men ton, fii yo men waajo fii Kibaaru Moyyo on.

Fii no Linda Gomɗiniri ka Saare Filipii

¹¹ Bawto ɗun, men bakii Turuwaasi ɗon e laana ndiyan, men sutori Samotiraasi. Bimbi nden jande kadi men sutori Neyapolii. ¹² Bay men iwii ɗon, men yahi Filipii, ɗun ko saare wonde e diiwal aranal ngal ka leydi Masedonii, jeyaande e ley laamu Roomu, men woni Filipii ɗon e nder balɗe.

¹³ Nande *jalaande fowteteende nden, ɗun ko *aseweere nden, men yahi e binde caangol, ɗun ko ka ɓaawo saare, ka men tanyininoo ko ɗon wonnoo ka juuletee. Bay men joodike, men yewti rewɓe moobinoobe ɗon ɓen. ¹⁴ Tawi no e ɓen debbo rewoowo Alla, on no wi'ee Linda, jeyaado e ndee saare wi'eteende Saayatiira, yeeyoowo gaara baka. Tawi himo heɗinoo, Joomiraado on kadi udditi ɓernde makko nden fii yo o wonan ko Puulusa yewtaynoo kon. ¹⁵ Bay o *lootidaama e ɓeynguure makko nden maande kisiyee, o saatini men e hoore himo wi'a: «Si tawii hidon jogori lan wa gomɗindo Joomi on, haray naatee ka suudu an, weeron ka ɓeynguure an ɗoo.» O jeeji men e ɗun haa men jabi.

Fii no Puulusa e Silaasi Jogoraa ka Kaso

¹⁶ Bawto ɗun, ko men yahata ka juuletee ɗon, kordoo mo jinnawii *hiitinoowii nangi, ari fotti e amen, tawi kon ko o hiitotonoo no okkoraynoo jeyɓe mo ɓen jawle buy. ¹⁷ O woni e jokkugol men, menen e Puulusa, e

hoore himo ewnoo, wi'a: «Bee yimbe ko kurkaadi Alla Jom Bural on, awa hibe feɓɓinande on laawol kisiyee on!»

¹⁸ O wadi ɗun e nder balde buy. Bay Puulusa haabii ɗun, o yeyyitii, o wi'i ngin jinnawii: «Mi yamirii ma e innde Iisaa Almasiihu on, yaltu e oo debbo!» Jinnawii ngin yalti e makko e on saa'i tigi.

¹⁹ Bay jeybe kurkaadu ndun tawii ka be tanyininoo hebugol ɗon bonii, be nangi Puulusa e Silaasi, be poodi be, be addi yeeso hooreebe ben ka nokkuure fottirde. ²⁰ Onsay be addi be ka ɓaawooɓe ben, be wi'i: «Bee yimbe ko Yahuudiyankeefe, hibe jiiɓude saare men nden, ²¹ be janna naamuuji ɗi en newnanaaka jaɓugol maa wadugol, enen bee jeyaaɓe e laamateeri Roomu!»

²² Jamaa on kadi immanii be kambe ɗiɗo. Bay ɓaawooɓe ben wadii haa be bortii be dolokkaaji ɗin, be yamiri yo be luubor be bedi. ²³ Bay be gaynii be luubaade, be bugii be ka kaso. Be yamiri aynudo kaso on yo o jogo be, o ayna fota. ²⁴ On yamiraado ɗun bugii be ka nder kaso nder-nderwo, o dumbi be ka koyɗe.

²⁵ Bay wonii tumbere jemma, Puulusa e Silaasi woni e toragol Alla, beytana mo. Tawi kasoobe ben no hedii be. ²⁶ Tun, nde wootere leydi ndin dimbii ko tiifi, didoodi kaso ngon yergi. E on saa'i tigi baafe kaso ngon fow udditii, jolokooje ɗe kasoobe ben jolkanoo ɗen kadi jolkitii. ²⁷ Aynudo kaso ngon fini. Bay o yi'ii baafe kaso ngon udditike, o sorti kaafa makko kan fii wartagol, ko fii hari himo sikka kasoobe ben dogii. ²⁸ Kono Puulusa ewnii mo e hawa tiiduka, wi'i: «Wota a wadito bone woo! Men fow meden ɗoo!»

²⁹ Onsay kanko aynudo kaso ngon o torii ndaygu, o wubbi o naati, o yani yeeso Puulusa e Silaasi e hoore himo diwna. ³⁰ Onsay o yaltini be ka yaasi, o wi'i: «Koohoobe, ko hondun mi wadata fii yo mi dande?»

³¹ Be jaabii mo, be wi'i: «Gomɗin Iisaa Joomi on, ɗun a dandete, an e beynguure maa nden.» ³² Onsay be feɓɓindinani mo e kala wondo ka suudu makko daaluyee Joomiraado on. ³³ Kanko kadi o yetti be e on saa'i tigi e nder on jemma, o lootani be barmeeji maɓɓe ɗin. E on saa'i tigi kanko kadi o *lootaa maande kisiyee, kanko e yimbe suudu makko ndun fow. ³⁴ O werni be ka suudu makko, o ɓannani be ɓaamete, o weltodi e beynguure makko nden fow fii ko be gomɗini Alla kon.

³⁵ Bay weetii, ɓaawooɓe ben immiini mbatulaabe mun ben ko yaha wi'a aynudo kaso on: «Accitu ben yimbe.»

³⁶ Onsay aynudo kaso on fillitanii Puulusa kon ko be wi'i, o wi'i mo: «ɓaawooɓe ben immiinii wobbe ko wi'ammi yo mi accitu on. Jooni yaltee, yahon e hoore buttu.»

³⁷ Kono Puulusa wi'i ben mbatulaabe: «Bay be foccii men ka tumbere mbatu e ɓaawo ɓaawugol men, menen bee jeyaaɓe e laamateeri Roomu, e hoore ɗun be bugike men ka kaso, e hara jooni be yaltinay men ka kene e dow gundoo? Waawaa wonude! Kambe tigi yo be aru, be yaltina men!»

³⁸ Onsay ben mbatulaabe yahi hollitoyi ɗun ɓaawooɓe ben. Ben huli bay be andii ben ko jeyaaɓe e laamateeri Roomu. ³⁹ Onsay ben ari, be jeeji be, be acciti be, be torii be kadi yaltugol saare nden. ⁴⁰ Bay be yaltii ka kaso, be naatiri ka oo debbo wi'eteedo Linda, be yiidi e musibbe ben, be wakkilini be. Onsay be yahi.

17

Fii Yaadu Puulusa ndun Tesalonii

¹ Be rewoyi Amfipolii e Apolonii, be hewti Tesalonii ka Yahuudiyankeefe ben mari juulirde don. ² Puulusa naati don wano woowirani mo non, o wondi e mabbe e nder aseweje tati, himo yewtidude e mabbe fii ko bindi din wi'i kon. ³ O sifii, o weebiti wonde *Almasiihu on no haanunoo tampude e immintineede kadi e hakkunde maybe ben, o wi'i be: «Iisaa oo mo mi woni on wowlande fii mun, ko on woni Almasiihu on.» ⁴ Wobbe e mabbe hoolii dun, be tawti Puulusa e Silaasi, e hoore dun *Gereekiyankeefe duuduube rewoobe Alla, e rewbe buy jeyaabe e burbe teddude ben kadi hoolii.

⁵ Kono Yahuudiyankeefe ben nawli dun, be yetti wobbe e bonbe wonbe ka fottirde ben, be wattidi e mabbe, be wadi haa sonko wadi e nder saare nden e haa yimbe ben dilliri hen fow. Be yahi ka suudu oo wi'eteedo Yaasuunu fii dabbitugol Puulusa e Silaasi be adda be e yeeso jamaa on. ⁶ Laatii be tawaali be ton. Onsay be poodi Yaasuunu e musibbe goo, be addi be yeeso hoorebe saare nden, e hoore hibe sonka, wi'a: «Bee jiiube aduna on fow arii doo kadi, ⁷ Yaasuunu wernii be! Be fow hibe dartaade yamirooje lando mawdo Roomu on, e hoore hibe wi'a lando goo no woodi wi'eteedo Iisaa.» ⁸ Din kongudi jibi jamaa on e naawoobe ben. ⁹ Laatii be accitude Yaasuunu e beya woo nde be yobunoo alamaani.

Fii Yaadu Puulusa ndun Biriyaata

¹⁰ E on jemma kisan musibbe ben watti Puulusa e Silaasi e laawol Biriyaata. Bay ben hewtoyii, be naatiri ka juulirde Yahuudiyankeefe ben. ¹¹ Tawi berde ben den nohuri be Tesalonii ben udditaade. Be jabiri daaluyee on hepaare tiidunde e hoore hibe taskotonoo jande woo bindi din fii andugol ko be wi'aa kon si ko non woniri. ¹² Onsay buy e hakkunde mabbe gomdini, be gomdindini e rewbe Gereekiyankeefe teddube e worbe Gereekiyankeefe duuduube.

¹³ Kono nde Yahuudiyankeefe be Tesalonii ben andunoo wonde Puulusa no feppinde kadi daaluyee Alla on Biriyaata, ben kadi ari, be memmini jamaa on, be jiibindiri. ¹⁴ Kisan, musibbe gomdinbe ben wadi feere no Puulusa yaara ka daande baharu, kono Silaasi e Timotee kapun luttu don. ¹⁵ Ben wonnoobe dowlude Puulusa, be ardii mo haa Atiina. Onsay ben yiltitii, bay be yamiraama wi'ugol Silaasi e Timotee wonde yo ben tawtoy mo ko yaawi.

Fii Arugol Puulusa ngol Atiina

¹⁶ Nde tawnoo Puulusa no habbi beya Atiina, tawi bernde makko nden no aani fota kon ko o yi'aynoo saare nden no jokki sanamuuji. ¹⁷ Onsay o yewtidi e Yahuudiyankeefe ben e rewoobe Alla ben ka juulirde e yimbe fottaynoobe ben ka nokkuure fottirde nden, dun non tawi ko jande woo. ¹⁸ Faamuube goo e nder fedde Epikuriibe ben e fedde Sitoyikiibe ben nangi e yewtidugol e makko. Onsay wobbe e mabbe wi'i: «Ko hondun oo wowloowo faalaa wowlude?» Tawi wobbe e mabbe no wi'a: «Himo wa'i wa waajotoodo fii allaabe jananbe goo.» Tawi dun fow ko fii himo waajaade fii Iisaa e kibaaru mun moyyo on e fii ummutal ngal. ¹⁹ Onsay be yetti mo, be nabi ka mbatirde wi'eteende Areyopaasi, be wi'i mo: «A waaway men andinde ko hondun woni ndee jannde heyre nde wondaa wowlude fii mun? ²⁰ Ko fii hida wadude e noppi amen piiji di men woowaa nanude, meden faalaa andude ko hondun woni dun.» ²¹ Tawi be Atiina ben fow e hobbe wondunooobe e mabbe ben ko jokkunoo woo ko wowlugol maa hedagol piiji hesi.

²² Onsay Puulusa darii ka tumbo mbatirde, o wi'i: «Ko onon yo be Atiina, mi ndarii e cende den fow, mi tawii ko on be diina fota. ²³ Awa kadi e nder ko mi feyyata kon, mi yi'ii kala ko rewoton, e hay mi yi'ii *layyorde ka dundoo windii: <Ko ko allaajo mo andaaka.> Dun ko on mo wondon teddinde, mo tawata on andaa, mi woni on feppinande. ²⁴ Dun ko on Alla tagudo aduna on e kala ko woni e mun, on wondo Joomiraado kammuuli din e leydeele den, on ko mo hodataa e nder juulirde de yimbe moyyiniri juude mun. ²⁵ Hinaa neddanke wadanta mo, wa si tawii himo hatonjini e godfun, ko on woni Yedoowo mo kala ngurndan e poopaali e kala huunde. ²⁶ Ko immorde e aaden gooto o tagiri leyyi neddanke din fow, yo ben hodu e hoore ndelo leydi ndin fow. Awa o happiino saa'iiji mabbe din e ittiri ko be hodata e mun kon, ²⁷ fii no be dabbara Alla, be yi'a mo si no hawri e nder memugol, fii kala o wodfaaki hay gooto e men. ²⁸ Ko fii ko kanko hebirde ngurndan, waawirde memminaade, ko e makko kadi woodafen. Ko dun yubboobe gimdi mon goo no wi'i: <Ko en faybe makko kadi.>

²⁹ «Bay non ko en faybe Alla, haanaa ka miijoden wonde Alla no nandi e kanje e kaalisi maa e kaaye lesaade fotinaa, hara ko e immorde e miijo neddanke. ³⁰ Hari Allaahu on jogoraano yimbe ben ko be andaano mo kon, kono jooni o daalanii yimbe ben fow e nder nokkeeli din fow yo be tuubu. ³¹ Ko fii o happii jalaande nde o jaawirta aduna on peewal, rewruude e on neddo mo o todfii, dun ko on mo o wadirani fow seedee timmufo immintingol mo e hakkunde maybe ben.»

³² Nde be nanunoo himo wowla fii ummutal maybe ben, wofbe e mabbe jali mo, wofbe ben wi'i: «Men hedoto ma pande goo fii dun.» ³³ Onsay kanko Puulusa o sortii hakkunde mabbe. ³⁴ Kono fow e mun, dun hadaali wofbe humoo e makko, gomdina. Tawi no tawaa e ben oo wi'eteedo Denuusi, tawdaado e dental fewjoobe Areyopaasi ben, e debbo no wi'ee Damaari, kapun e wofbe goo kadi.

18

Fii Yaadu Puulusa ndun Korenti

¹ Bawto dun, Puulusa iwi Atiina, o yahi Korenti. ² O tawi don Yahuudiyankoo wi'eteedo Akiila, mo iwidi mun woni Pontii, tawi neebaali ko on yaltidi e sonna mun Piriskiila leydi Italii, sabu ko Kuloodiyuusu lando Roomu on yamiri Yahuudiyankoo ben fow yaltugol Roomu kon. Onsay Puulusa yahi yiidooyi e mabbe, ³ bay tawii ko mecce goote be mari, o weeri ka mabbe, be woni e gollidugol. Tawi ko wonnoo mecce mabbe ko moyyingol cuudi bagi. ⁴ Tawi kanko Puulusa himo yewtaynoo yewtereeji e aseweere kala ka juulirde fii fellintingol Yahuudiyankoo ben e *Gereekiyankoo ben.

⁵ Kono bay Silaasi e Timotee iwii Masedonii hewtii, Puulusa jorkii e daaluyee on tun e seeditanagol Yahuudiyankoo ben wonde ko Iisaa woni *Almasihu on. ⁶ Kono nde tawnoo Yahuudiyankoo ben no liddaade mo, hoyna, o fidfi conci makko din, o wi'i be: «Yo yiyan mon dan yantu e hoore mon, min mi laabii. Kono gila jooni ko ka be wonaa Yahuudiyanke ben mi yaarata.»

⁷ O iwi don, o yahi e suudu aaden rewoowo Alla no wi'ee Titiyuusu Yustuusa, tawi kadi suudu makko ndun no badondiri e juulirde nden. ⁸ Onsay oo wi'eteedo Kirispuusa, dun ko ardiido juulirde nden, kapun e beynguure mun nden fow gomdini Joomi on. Korentiyankoo deudufube kadi hedotonoo Puulusa gomdini, *lootaa maande kisiyee.

⁹ Bawto d'un, Joomiraado on daalani Puulusa e nder jemmaare goo e nder koydol, o wi'i mo: «Wota a hulu, yewtu, wota a fanku. ¹⁰ Ko fii min mido wondi e maa, gooto fawataa ma jungo fii wadugol ma ko boni, ko fii mido mari jamaa duudufo e nder ndee saare doo.» ¹¹ Onsay kanko Puulusa o daakii hakkunde mabbe e nder hitaande e lebbi jeegoo, himo janna daaluyee Alla on.

¹² Wa fewndo on saa'i tawi ko Galiyuunu lamminaa Akaaya. Onsay Yahuudiyankeebe ben immanii Puulusa e nder nanondiral mabbe, be addi mo ka yeeso naawirdu, ¹³ e hoore hibe wi'a: «Oo neddo no fellintinde yimbe ben no be rewira Alla e noone no woopondiriri e Sariya on!»

¹⁴ Fewndo ko Puulusa udditata hunduko mun kon, tawi Galiyuunu wi'ii Yahuudiyankeebe ben: «Ko onon yo Yahuudiyankeebe, si tawiino ko angal peewal goo maa bonnere goo, mi hedotono on e hoore no newori. ¹⁵ Kono bay ko yeddondiral fii haalaaji e fii inde e sariyaaji mon onon tigi, yo d'un wonu haaju mon. Mi faaletaake wonande on naawoowo d'un.» ¹⁶ Onsay o yaltini be ka naawirdu. ¹⁷ Tun, be fow be nangi Sosteene, d'un ko ardiido juulirde nden, be woni e piyugol mo ka yeeso naawirdu. Tawi Galiyuunu haajaaka e d'un.

Fii Yiltitagol Puulusa Antiyoosi-Sirii

¹⁸ Laatii Puulusa daakii Korenti don kadi ko neebi. Bawto d'un, o waynitii musibbe ben. Onsay o fembii ka wi'etee don Kenkere, sabu himo woondunoo woondoore. Ontuma o bakodi e Piriskiila e Akiila e laana ndiyan fii Sirii. ¹⁹ Be hewti Efeesi. Puulusa acci don be o wondunoo ben, o naatoyi ka juulirde, o yewtidi e Yahuudiyankeebe ben. ²⁰ Ben torii mo wonugol don seeda, kono laatii o jabaali. ²¹ O waynitii be, o wi'i: «Mi aroyay ka mon si Allaahu on jabii.» Bay o iwii Efeesi don e laana ndiyan, ²² o tippoyii Seezariya. O yahi, o hiwroyii *moftal ngal, onsay o yahi Antiyoosi-Sirii.

Fii no Apoloosi Waajori ka saare Efeesi e Korenti

²³ Bay o wonii don seeda, o yiltitii, o jindi e ca'e Galaasi e Firgii den, o wakkilini taalibaabe ben fow. ²⁴ Bawto d'un, Yahuudiyankeeko waawudo haala, andudo kadi bindi daaluyee on, wi'etee do Apoloosi jeyaado Aleksandiri hewti Efeesi. ²⁵ Tawi on no jangi fii laawol Joomi on, himo wowliraynoo jino tiidungo, himo feppinaynoo kadi janna no feewiri fii Iisaa, tawi e hoore d'un fow ko ko Yaayaa lootaynoo kon tun o andi. ²⁶ Onsay o yewtiri pellital ka nder juulirde. Bay Piriskiila e Akiila hedfike mo, be yaadi e makko, be feppinanoyi mo no woniri non tigi fii laawol Alla ngol.

²⁷ Kono bay tawii Apoloosi no faalanoo yahugol Akaaya, musibbe ben wakkilini mo, be windani kadi taalibaabe ben wonde yo be wernu mo no moyyiri. Bay o hewtii don, o nafi ben gomdinirbe sabu sulfu Alla on, ²⁸ e hoore himo yeddondiraynoo e Yahuudiyankeebe ben ka tumbondiral no tiidiri, e himo banginira bindi din wonde ko Iisaa woni Almasiihu on.

19

Fii no Puulusa Janniroyi ka saare Efeesi

¹ Fewndo ko Apoloosi on woni Korenti, tawi Puulusa kapun tayitoyii leyde dowje den, haa o hewtoyii Efeesi, o fotti don e taalibaabe goo. ² O wi'i ben: «Hara on hebii Ruuhu Seniido on wa ko gomdindon?»

Ben jaabii mo, be wi'i: «Menen hari hay men nanaali wonde Ruuhu Seniido no woodi.»

³ Onsay o wi'i be: «Awa ko honno lootiranodfon?»

Ben kadi jaabii mo, wi'i: «Ko no Yaayaa lootiraynoo non.»

⁴ Puulusa wi'i: «Yaayaa ko fii tuubuubuyee looti, e hoore d'un himo wi'aynoo yimbe ben yo be gomdin aroyoowo baawo makko on, d'un ko Iisaa.» ⁵ Bay be nanii din kongudi makko, be *lootaa maande kisiyee e innde Iisaa Joomi on. ⁶ Onsay Puulusa *fawi juude mun den e hoore maɓbe, Ruuhu Seniido on ari e maɓbe, be woni e wowlugol e *haalaaji janani, wowla ko Alla longini be. ⁷ Tawi ben yimbe ko wa be sappoo e d'ido.

⁸ Onsay Puulusa naati ka juulirde, o yewtiri don pellital. E nder lebbi tati himo yewtidude e maɓbe o fellintinana be ko yowitii e fii *laamu Alla ngun. ⁹ Kono bay wobbe wonii e sattinkinagol e angal gomdingol e aybingol laawol Joomi on e hakkunde jamaa on, o sortii hakkunde maɓbe, o yetti taalibaabe ben o wadi be feere, o woni e yewtidugol e maɓbe nande woo ka dudal oo wi'eteedo Tiranuusu. ¹⁰ Dun neebi yeru duubi d'idi, haa kala hodudo *Aazii humpitii fii daaluyee Joomiraado on, d'un ko Yahuudiyankeebe ben e *Gereekiyankeebe ben fow.

¹¹ Tawi Allaahu on no wadaynoo kaawakeeji moyyi hawniidi rewruude e Puulusa, ¹² haa ka tawata hibe yahaynoo be yetta disaaje maa lince de Puulusa meemaynoo den, be adda, be wada e nawnuɓe ben, ben ndikka, jinnaaji bondi din kadi yalta e maɓbe.

¹³ Yahuudiyankeebe goo, jindaynoobe wi'a no raɗoo jinna, woni e jantagol e hoore ben be jinnaaji woni e mun innde Iisaa Joomi on, hara hibe wi'a: «Mi yamirii on yaltugol e innde Iisaa, on mo Puulusa woni waajaade fii mun!» ¹⁴ Tawi ben wadaynoobe d'un ko be njeedido, ben-le ko be bibbe oo wi'eteedo Sekubaa, tawaado e hooreebe *yottinoobe sadaka Yahuudiyankeebe ben.

¹⁵ Ngin jinnawii jaabii be, wi'i: «Mid'o andi Iisaa, mid'o andi kadi ko hombo woni Puulusa, kono onon ko on hombe?» ¹⁶ Onsay on neddo mo ngin jinnawii woni e mun yani e maɓbe, o waawi be fow e hoore doole tiidufe, haa ben dogi yalti e ndun suudu be bornaaki, e hoore hibe barminaa.

¹⁷ Kala Yahuudiyankeejo e Gereekiyankeejo hodudo Efeesi andi fii d'un, kulol nangi be be fow, onsay innde Iisaa Joomi on mawninaa. ¹⁸ Onsay buy e arube e gomdinde ari qirritii, weebiti boneeji di be wadunoo. ¹⁹ Bawto d'un, yimbe buy wadaynoobe mbilankaaku, addi defte mun, be sunni de yeeso fow. Coggu majje on jittaa, tawaa ko tammaaji kaalisi guluuji cappande jowi. ²⁰ Ko nii, daaluyee Joomiraado on woni layirde semba e hoore doole.

²¹ Bawto d'un Puulusa ebbani fii yahugol Yerusalaam, hara ko Masedonii e Akaaya o rewri. O wi'i: «Si mi iwii don, bee mi hewtoya Roomu.»

²² Onsay o immiini wallindirteebe makko dido Masedonii, d'un ko Timotee e Arastuusa, kanko o luttiti Aazii don seeda.

Fii no oo Siyaakeejo wi'eteedo Dimitiriyuusu Imminiri Gere

²³ Onsay jii boldu tiidundu wadi sabu laawol Joomi on. ²⁴ Tawi no e nden saare siyaakeejo wi'eteedo Dimitiriyuusu, tafaynoodo rewirkoy tosokoy tafiraakoy kaalisi, hara ko nandintinaakoy e rewirdu allaajo maɓbe debbo wi'eteedo *Artemiisi on. Tawi d'un no wondannoo e be o tafidaynoo ben tono tiidudo. ²⁵ On moobindiri be o tafidaynoo ben, kambe e be be

kafidunoo mecce goote ben, o wi'i be: «On fow hidon andi, fii men on ko e dee golle doo humii, ²⁶ awa kadi hidon yi'ude, hidon nanude ko woni feyyude kon, hara hinaa Efeesi doo tun, fayda ko e nder Aazii on fow wonde, oo wi'eteedo Puulusa no murtinde jamaa duudufdo, fellintinira be wi'ugol wonde allaaji moyyiniraadi juude neddanke wonaa allaaji. ²⁷ Dun non hinaa fii hayfingol mecce men den tun, kono ko libugol fii nduu rewirdu oo allaajo debbo mawdo wi'eteedo Artemiisi e boorugol teddungal makko ngal, on mo Aazii fow e aduna on fow woni rewude.»

²⁸ Bay be nanii din kongudi, be heewi tikkere, be nangi e ewnagol, wi'a: «Artemiisi Efeesiyankooɓe ben ko mawdo!» ²⁹ Onsay saare nden fow jiiɓondiri, be wubbidi, be saalori bee Masedoniyankooɓe be Puulusa jindidaynoo, dun ko Gayuusi e Aristarke, be nabori be ka fijirde mawnde. ³⁰ Puulusa kadi faalaa hollitaade jamaa on, kono laatii taalibaabe ben jabaali. ³¹ Hay wobbɓe e hooreɓe Aazii ben, be tawata ko yibbe makko kanko Puulusa, be nuli wobbɓe e makko ko jeeja mo fii wota o yahu ka fijirde mawnde. ³² Tawi wobbɓe no ewnoo godɗun goo, beya kadi no ewnoo godɗun goo, ko fii jiibaare nden no woni hakkunde dental ngal, e hoore ɗun burɓe ben andaa wuren ko hondun moɓbindiri be. ³³ Onsay wobbɓe e hakkunde jamaa on lowi oo wi'eteedo Aleksander mo Yahuudiyankeeɓe ben feyyini yeeso dental ngal. Kanko Aleksander o towni jungo, tawi himo faalaa sifanaade jamaa on. ³⁴ Bay beya andii ko o Yahuudiyankeejo, fow ewnodi wa saa'iiji dɗi, hibe wi'a: «Artemiisi Efeesiyankooɓe ben ko mawdo!»

³⁵ Onsay hoore kaydi on dahi yimɓe ben, o wi'i be: «Ko onon yo Efeesiyankooɓe, hara ko hombo woni andaa wonde saare Efeesi nden ko ngaynaakoore rewirdu oo allaajo debbo mawdo wi'eteedo Artemiisi, awa kadi ko nde ngaynaakoore nandolla makko iwruɗo ka kammu on? ³⁶ Bay ɗun hinaa ko yeddinii, wonee deeyuɓe, hara on wadiraali huunde hawjere. ³⁷ Ko fii on addii bee yimɓe, be tawata bonnaa ka hormorde, be hoynaa kadi allaajo men debbo on. ³⁸ Si tawii non Dimitiriyuusu oo, e siyaakeɓe be o kafidi mecce ben no galdidi e godɗo, haray no woodi naawirɗi e naawooɓe lamminaabe fii mun, yo be wullito e ben. ³⁹ Si tawii non hidon mari godɗun ko beyditii e ɗun, haray ko ka dental ardinaangal ngal ɗundon moyyintee. ⁴⁰⁻⁴¹ Ko fii hiden waawi hebude feloore fii nduu murtaldu wadundu hande, bay dalil woo alaa mo holloyen ko hondun wadirden nduu jiiɓoldu.» Bay o gaynii wowlude ɗun, o yilti jamaa on.

20

Fii Yaadu Puulusa Masedonii e Gereesi

¹ Bay murtaldu ndun accii, Puulusa banniti taalibaabe ben. Bay o gaynii be wakkilinde, o waynii be, o immii, o fokkitani yahugol Masedonii. ² O tayitoyi den leyɗe e hoore himo yewta yimɓe ben nooneji no be wakkilora, onsay o hewtoyi Gereesi. ³ Onsay o kofii don lebbi tati, hari himo woniri yettugol don laana ndiyan, yaara Sirii. Kono nde tawnoo Yahuudiyankeeɓe ben no eɓbani mo janfa, o aadii yiltitagol Masedonii. ⁴ Hari ko o wondi ko dowta mo, ko oo biɗɗo Piruusi mo Biriyata wi'eteedo Sopateere, e Aristarke e Sekondiisu, on ko mo Tesalonii, e Gayuusi, on kadi ko mo Derbata, e Timotee e Tikiiki e Torofiimi, bee fow ko be iwɗi *Aazii. ⁵ Ben woni yeeso, be habboyii men Turuwaasi. ⁶ Menen kadi, bay *Juldeere Bireedi de Aldaa e Lewen nden feyyii, men bakii e laana ndiyan Filipii. E nder balɗe jowi men tawoyi be Turuwaasi, men wadi don balɗe jeedɗi.

Fii Wurniteede oo wi'eteedo Etikuusi

⁷ E asewe kiikiide, men moobondiri fii naamidugol. Nde tawnoo Puulusa ruttoto bimbi nden pande, o yewtidi e tawanoobe ben, o junni yewtere makko nden haa tumbere jemma. ⁸ Tawi lampuuji duudufudi no ka suudu dow-dowru ka men mottondirnoo don. ⁹ Tawi kadi suka no wi'ee Etikuusi no joodinoo e damun tosokun^Z e on koore tammo. O yetti doyngol luggungol e nder ko Puulusa juutini yewtere nden kon, o accitii ka koore ton sabu doyngol ngol, o yani. O imminaa, tawi o maayii. ¹⁰ Onsay Puulusa tippii, o ugginii e hoore makko, o yetti mo, o tambii, o wi'i: «Wota on aanu, ko fii himo wuuri.» ¹¹ Bay kanko Puulusa o yawitoyii, o tayiti bireedi on, o jaami. Bawto don, o yewti kadi ko juuti haa wa ka peeral fajiri. Onsay o yahi. ¹² Bawto don, suka on nattaa ko o wurdo, don wonani be welo-welo mawngo.

Fii Iwugol Puulusa Efeesi Yaha Miletii

¹³ Onsay menen men hikkani men yeeso, men bakii don e laana ndiyan fii yahugol Asoosi ka men haanunoo yiitidude e Puulusa don, bay hari kanko o aadike wonde o seppay. ¹⁴ Bay o tawoyii men Asoosi, men yawni mo ka laana fii yaadugol e makko Mitileeni. ¹⁵ Bay men iwii don, men jokki baharu on haa men hewtoyi bimbi nden pande yeeso Kiyoo. E pallal hikkungol don ngal kadi, men meemoyi ka wi'etee don Samoosi. Bawto ngal pallal don kadi, men hewtoyi Miletii. ¹⁶ Tawi Puulusa no miijinoo feyyugol Efeesi tun hara daraaki, fii wota o tongo e nder Aazii on. Ko fii hari himo hawji hewtoygol Yerusalaam fii Juldeere *Pentakosta nden, si tawii don no waawi mo gasande. ¹⁷ Ko onsay, ko o woni Miletii don, kanko Puulusa o immini ko yahana ardotoobe *moftal ngal Efeesi. ¹⁸ Bay ben arii, o wi'i be: «Hidon andi ko honno mi wondiri e mo'on yeru ko mi woni doo kon, gila pande mi tippi Aazii. ¹⁹ E hoore don mi kurkanike Joomiraado on, e hoore yankinaare fow, e nder gondi, e hakkunde ndarndeede wonandun lan janfaaji immorde e Yahuudiyanke'en. ²⁰ E baawo suudugol on hay huunde, mido feppinande on, janna on e hakkunde fow e ka cuudi kala ko wondani on e nafa, ²¹ e seedintinangol Yahuudiyankeebe ben e *Gereekiyankneebe ben fii tuubangol Alla e gomdingol Iisaa Joomi men on. ²² «Jooni yo mi yahu Yerusalaam, bay Ruuhu Allaahu on no habbitii e don, e hoore mi andaa ko heboytammi ton. ²³ Ko woni tun, gila saare hebi e saare, *Ruuhu Seniido on no seedintinande lan wi'ammi wonde, kabbi e satteendeeji no sabbii lan. ²⁴ Kono mi wadfaa ngurndan an don ko goddon, wa si tawii hidan hitti e an, fii tun yo mi timmin jinduruuji an don e golle de mi hebiri Iisaa Joomi on don, don ko seeditagol fii Kibaaru Moyyo fii moyyere Alla nden.

²⁵ «Jooni mido andi, on yi'itataa lan hande kadi, don ko onon bee be mi rewi hakkunde mun, mi waajii fii *laamu Alla ngun. ²⁶ Ko don wadi, mido seedaade hande wonde si goddo e mon halkike, haray wonaa min wadi. ²⁷ Ko fii mi suudaali on hay huunde, mi banginani on ebbore Alla nden fow. ²⁸ Jooni reenee, reenidon hoore mon e wuro ngo Ruuhu Seniido on wadi on e hoore mun ngon, fii no ayniron moftal Alla ngal o hebiri yiiyan biddo makko on tigi. ²⁹ Mido andi si mi iwoyii doo, caapaali hunyudi aroyay hakkunde mon di tawata accoytaa wuro ngon. ³⁰ Awa kadi wobbe hawtoyto e hakkunde mon, hara hibe wowla haalaaji boyliidi fii poodugol taalibaabe ben e mabbe. ³¹ Awa on wattanoyay yiila, anditon, e nder duubi tati jemma e palorma mi accaali waajagol mo kala e mon e hoore gondi.

^Z 20:9 20.9 «Damun tosokun» ko ko wi'etee «fineeter» kon fewndo doo.

³² «Jooni mi yettii on, mi halfinii Alla e daaluyee moyyere makko nden, ko on mari bawgal fii mawningol on e yefugol on ndondi wondude e yimbe Alla ben fow. ³³ Mi himmanaali kaalisi e kanje e concii hay gooto. ³⁴ Onon tigi hidon andi ko juude an den mi golliri fii ko mi hatonjini e mun kon e ko wondiibe an ben hatonjini e mun kon. ³⁵ E nder dun fow, mi hollii on yo on gollir nii fii yo on wallito lo'ube ben, anditon kadi kongudi Iisaa Joomi on ko o wi'i kon kanko tigi wonde: <Ko okkugol furi moyyude edii okkoreede.> »

³⁶ Bay o gaynii yewtude dun, onsay o jiccii fii du'ondirgol e mabbe be fow. ³⁷ Onsay be fow be hirbii mo kanko Puulusa, be lunnii e hoore gondi tiidufi. ³⁸ Ko burnoo be sokolinde kon, ko ko o wi'unoo be kon wonde be yi'itataa mo hande kadi. Onsay be d'owtiti mo haa ka laana ndiyan.

21

Fii Yaadu Puulusa ndun Tiiri e Seezariiya

¹ Bay men sertii e mabbe, men bakii don e laana ndiyan, men fewni haa Koosi. Bimbi nden pande men yahi Rodeesi. Bay men iwii don kadi, men yahi Patara. ² Bay men tawii don laana lumbooha yaara Fenisii, men bakii don, men yahi. ³ Bay men battike Siipuru, onsay men acciri don ka nano, men yaari telen Sirii fii tippinoygol ko laana kan rondii kon Tiiri. ⁴ Bay men tawii taalibaabe ben don, men woni balde jeedidi. Immorde e Ruuhu Allaahu on be wi'i Puulusa: «Wota yahu Yerusalaam.» ⁵ Bay den balde jeedidi timmii, men yahi. Onsay kambe fow e rewbe mabbe ben e fiibe mabbe ben, be d'owtiti men, men yaadi haa men yalti saare nden, dun ko ka sera ndiyan, men jiccii, men du'ondiri. ⁶ Onsay men waynondiri e mabbe, men bakii ka laana, kambe be yiltitii ka mabbe.

⁷ Bay men gaynii ko yaaretee laana ndiyan kon, dun ko gila Tiiri haa Potolemaayi, men hiwrondiri e musibbe gomdinbe wonbe don ben, men wondi e mabbe jallal.

⁸ Bimbi nden pande, men yahi men hewtoyi Seezariiya, men naatiri ka suudu Filiipu oo waajotoodo fii Kibaaru Moyyo on, tawdaado e njeedifoobe ben, men weeri ka makko.^a ⁹ Tawi himo mari jiwbe nayo haaloobe ko Alla longini dun be andaali gorko. ¹⁰ Nde tawnoo men wadii don balde buy, haaloowo ko Alla longini dun wi'eteedo Agabuusi, iwrufo ka diiwal Yahuuda, ari tawi men. ¹¹ O yetti dattol Puulusa ngol, o habbitii juude e koyde, o wi'i: «E hino ko *Ruuhu Seniido on wi'i kon: <Oo neddo jeydo ngol dattol, Yahuudiyankeebe ben habbiray mo nii Yerusalaam, be watta mo e juude be wonaa Yahuudiyanke ben.> »

¹² Bay menen e ben yimbe hodube e nden nokkuure men nanii dun, men jeeji Puulusa fii wota o yahu Yerusalaam. ¹³ Kono Puulusa jaabii men, wi'i: «Ko hondun wulloton, bonnon mi bernde? Ko fii min hinaa fii habbegol tun mi hebulanii, kono ko hay maayugol Yerusalaam fii innde Iisaa Joomi on.»

¹⁴ Nde tawnoo o jabaali yilteede e ko o anniyii kon, men habbitaaki hande kadi, kono men wi'i: «Yo kodduruyee Joomiraado on wadu!»

¹⁵ Bay den balde don feyyii, men ebbindii, men yahi Yerusalaam. ¹⁶ Taalibaabe goo be Seezariiya dowti men ka goddo no wi'ee Manasuuna mo Siipuru, on ko taalibaajo gila ko neebi, fii ko werna men.

Fii Hewtugol Puulusa Yerusalaam

^a **21:8** 21.8 Sah. 6.1-6

17 Bay men hewtii Yerusalaam, musibbe ben jabbori men weltaare.
 18 Bimbi nden pande menen e Puulusa men ari ka Yaaquuba, ardotoobe *moftal ngal kadi fow ari don. 19 Bay Puulusa gaynii be hiwraade, o nangi e fillitanagol be, fensita ko Allaahu on wadi e hakkunde be wonaa Yahuudiyanke ben e nder golle makko den. 20 E nder ko be hedii mo kon, be mawnini Alla, e hoore dun be wi'i mo: «Musidfo, a yi'ii ittiri guluuje guluuje Yahuudiyankebe ko gomdini, e hoore be fow hibe habbitii e Sariya on. 21 E hoore be yeetaama wonde hidfa jannude Yahuudiyankebe wonbe e hakkunde be wonaa Yahuudiyanke ben fow wota be jokku Sariya Muusaa on, dun ko wi'ugol be wota be sunnin faybe mabbe ben e wota be jokku naamuuji din. 22 Hara ko hondun wadeten? Ko fii pellet be anday wonde a arii. 23 Ko dun wadi si men wi'ete yo a wadu ko men wi'u-maa kon. No e hakkunde amen yimbe nayo woondube woondore. 24 Yettu ben, labbindinodaa e mabbe, fawtodaa njoddi fembagol mabbe ngol, dun fow anday goonga alaa e ko be wowlanaa kon fii maa, kono an kadi hidfa doftii Sariya on. 25 Kono fii be wonaa Yahuudiyanke, gomdinbe ben, men tawi no moyyi ka men windana be, yo be reeno e tebbeeli sakkanaadi sanamuuji e yiayan e mummunteeji jibudi e jinaa.»

26 Bimbi nden pande, Puulusa yetti ben yimbe nayo, o labbindinodi e mabbe, o naati ka *juulirde mawnde. O feppini ko honde tuma e jalaade den labbinagol mabbe ngol timmata, sadaka mo bee e mabbe wadee.

Fii no Puulusa Nangiraa

27 Ka balde jeedidi den timmata don, bay Yahuudiyankebe be *Aazii ben yi'ii mo ka juulirde mawnde, be yuuni jamaa on fow, be fawi mo juude, 28 e hoore hibe ewnoo, wi'a: «Isra'ilayankeebe*, wallee men! E hino nedfo wondo jannude fow on nokku woo nokku fii liddagol jamaa on, liddoo Sariya on, liddoo kadi ndee nokkuure. E hay o naadii *Gereekiyankebe ka juulirde mawnde, o tuuninii ndee nokkuure hormorde!» 29 (Ko woni sabu dun ko tawde hari be yiidiino mo e oo Efeesiyankoojo wi'eteedo Torofimi ka saare, haa be sikki wonde Puulusa naadii mo ka juulirde mawnde.)

30 Onsay saare nden fow memminii, yimbe ben dogi iwri e cende den fow, be nangi Puulusa, be poodi mo, be itti ka juulirde mawnde, baafe den ombaa kisan. 31 Wa ko be ebbata fii warugol mo, tawi hooreejo dental suufaabe Roomu ben nanii wonde jiboldu wadi e nder Yerusalaam fow. 32 Don kisan, o yetti suufaabe e yeesoobe mun, be wubbani ben ebbunoobe warugol Puulusa. No be yiirunoo on hooreejo e ben suufaabe, be acciti piyugol mo.

33 Onsay on hooreejo badii mo kanko Puulusa, o nangi mo, o yamiri yo be jolku mo jolokooje didi. O landii non ko hombo woni oo e ko hondun o wadi. 34 Kono tawi e nder jamaa on, wobbe no ewnoo wi'a godfun, beya kadi no wi'a godfun goo, tawi kanko hooreejo on o waawaali andude ko woni haqiiqa fii murtaldu ndun. Onsay o yamiri yo be nabu mo ka daaka suufaabe ben. 35 Wa ko Puulusa yawata bordi din, suufaabe ben kutii mo tambii sabu hunyeendi jamaa on. 36 Ko fii hari konu yimbe ben no jokki mo, no ewnoo, wi'a: «Waree mo!»

Fii Yewtere nde Puulusa Yewti Jamaa Yerusalaam on

37 Wa ko kanko Puulusa o naadete ka daaka suufaabe ben, o landii hooreejo dental suufaabe ben, o wi'i: «E hara a newnanay lan yeetagol ma godfun?»

On jaabii mo, wi'i: «Hida waawi haala Gereeki? ³⁸ E hara hinaa an woni oo Misirayankoojo, wonuɗo sabu nduu murtaldu ko feyyi koo, dogidi e bee ittoobe ko'e guluuje nayo ka wulaa?»

³⁹ Kanko Puulusa o wi'i mo: «Min, ko mi Yahuudiyankeejo mo Tarsiisu, ɗun ko e nder Silisii, jeyaado e saare nde tawata wonaa hayfunde. Mi jeejii ma newnanan yewtugol jamaa on.»

⁴⁰ Onsay on hooreejo newnani mo. Kanko Puulusa o immii, o darii ka hoore bordi, o yeyani jamaa on jungo, deeyaango tiifungo wadi. Onsay o hewtini be yewtere nden e haala Yahuudiyanke, o wi'i:

22

¹ «Ko onon yo musibbe an e baabiraabe an, jooni hedee mi yewta on fii jaabannde an nden.» ² Nde be nanunoo ko e haala Yahuudiyanke o woni be yewtude, deeyaango ngon burti kadi.

Onsay Puulusa wi'i: ³ «Min ko mi Yahuudiyankeejo hebaado Tarsiisu, ɗun ko e nder Silisii, kono ko e nder ndee saare ɗoo mi ne'aa. Ko e fee Gamaliyiila kadi mi jangi fii jokkugol Sariya baabiraabe men ben tigi. Hari mido huminoo e Alla fota wano wonirdon non on fow hande. ⁴ Mido cukkotonoo ben jukkube laawol Iisaa haa wobbe maayori, mi habba, mi soka worbe e rewbe. ⁵ Yottinoowo* mawɗo sadaka on e dental mawbe ben fow ko seedee an e ɗun. Mi hendorii be hay bataake fii musibbe Yahuudiyankeebe wonbe Damaasi ben. Onsay mi yahi fii habbugol jukkube ngol laawol wonbe ton ben, mi adda Yerusalaam fii donkingol be.

⁶ «Wa fewndo ko mi woni ka datal, bay mi badike Damaasi, ɗun ko wa naange e hoore, tun ndaygu moolanaangu iwri ka kammu, hunditi lan. ⁷ Mi yani ka leydi, onsay mi nani hawa no wi'ammi: <Saawulu! Saawulu! Ko fii hondun wonda mi cukkanaade?»

⁸ «Mi jaabii: <Ko an hombo nii Joomi an?»

«O wi'immi: <Ko min woni Iisaa jeyaado Naasirata, on mo wonda cukkaade.» ⁹ Ben wondunoobe e an yi'uno ngun ndaygu, kono be alaano nanude hawa on Wondo lan wowlande.

¹⁰ «Onsay mi wi'i: <Ko hondun mi wadata, yaa an Joomi?»

«Joomi on jaabii lan, wi'i: <Immo yahaa Damaasi, ko ɗon be yeetoto-maa kala ko haanudaa wafude.»

¹¹ «Tawi mi alaa yi'ude han kadi, ko fii hari jalbeendi ngun ndaygu wuminii lan. Onsay wondunoobe e an ben ɗowimmi haa mi hewti Damaasi.

¹² «Tawi godɗo no ɗon no wi'ee Hanaaniya, on ko gorko dewo doftotoodo Sariya on, mo Yahuudiyankeebe wonbe Damaasi ben fow joganii kongol moyyol. ¹³ On ari darii takko an, wi'immi: <Ko an yo Saawulu musidɗo an, wuntu!» E on saa'i tigi mi wunti, mi yi'i mo.

¹⁴ «O wi'immi kadi: <Alla baabiraabe men ben subike ma fii yo a andu faale makko on e fii yo a yi'u Feewuɗo on, nanaa konguɗi iwrudi ka hunduko makko ɗin. ¹⁵ Ko fii a wonay seeditantoodo mo e yeeso yimbe ben fow fii ko yi'udaa kon e ko nanudaa kon. ¹⁶ Jooni non ko hondun wonda nennanaade? Immo *lootedaa maande kisiyee, labbinedaa junuubaaji maa ɗin e nder jantagol inde makko nden.» »

¹⁷ Puulusa wi'i kadi: «Bay mi yiltitike Yerusalaam, e nder ko mi torotoo Alla kon ka *juulirde mawnde, mi feppinanaa godɗun. ¹⁸ Onsay mi yi'i Joomi on, o wi'immi: <Hittin yaltugol Yerusalaam, ko fii be jabataa seeditoore maa nden fii an.» ¹⁹ Kono mi wi'i: <Joomi an, hibe andi kambe

tigi wonde mi yahayno gila e juulirde hebi e juulirde fii piyugol soka ben gomdinbe ma. ²⁰ Awa fewndo kadi be hibbi yiiyan Astefaana d'an, d'un ko on seeditantonoodo ma, hari min tigi mido don e mido jabi d'un. Awa kadi hari mido joganii ben wonbe mo warude concu mun d'in.> ²¹ Kono o wi'immi, <Yahu, ko fii mi imminte ka woddi, d'un ko haa e be wonaa Yahuudiyanke ben.> »

²² Laatii be hedii mo kanko Puulusa haa e ngol kongol don, onsay be ewnii, be wi'i: «Yo sifa oo neddo itte aduna! O haanaa wuurude!» ²³ Be beydi sonko, be ferii kadi concu mabbe d'in, e hoore hibe bugoo kadi mbullaari dow.

²⁴ Onsay hooreejo dental suufaabe ben yamiri yo be naadu Puulusa ka nder daaka suufaabe ben, be landora mo cabbi fii andugol ko hondun wonaa sonkireede nii fii makko. ²⁵ E nder ko be habbata mo kon fii foccugol mo, kanko Puulusa o wi'i yeesoojo sufaabe wonnoodo don on: «E hara hidon newnanaa foccugol jeyaado e laamateeri Roomu, mo on naawaali toode?»

²⁶ Bay on yeesoojo nanii ngol kongol, o yahi, o wi'oyi hooreejo dental ngal: «Ko honno gerdataa, ko fii oo neddo ko jeyaado e laamateeri Roomu.» ²⁷ Onsay on hooreejo ari wi'i mo kanko Puulusa: «Yeeto lan, e hara ko a jeyaado e laamateeri Roomu?»

O jaabii: «Hiiyii, ko mi d'un.»

²⁸ Kanko hooreejo on o wi'i mo: «Min ko kaalisi buy mi itti fii yo mi wonu jeyaado e laamateeri Roomu.»

Puulusa kadi wi'i mo: «Min non mi jibina ko mi d'un.» ²⁹ Onsay kisan landotonoofo be ben diri, hooreejo dental ngal kadi huli, bay o andii Puulusa ko jeyaado e laamateeri Roomu, awa kadi o wadii haa o habbaama.

Fii Yewtere Puulusa nden yeeso Dental Mawbe ben

³⁰ Jango mun, nde tawnoo kanko hooreejo dental suufaabe Roomu ben himo faalaa andude e haqiiqa ko hondun Yahuudiyankeebe ben wonnoo mo toojirde, o hoynitani mo, o yamiri kadi hooreebe yottinoobe sadaka ben e dental fewjoofo ben fow mottondirgol. Onsay o addi Puulusa, o jodfini mo yeeso mabbe.

23

¹ Bay Puulusa tenyinii dental fewjoofo ben, o wi'i: «Musibbe, ko e hoore bernde laabunde mi wonirani Alla haa handeere ndee.» ² Tun *yottinoowo mawdo sadaka on, d'un ko Hanaaniya, yamiri wonbe takko makko ben bantagol mo.

³ Puulusa kadi wi'i mo: «An kadi, Allaahu on bantoto ma yo maadi rawninaandi! Hidfa joodii naawirgol lan Sariya on, e hin-le a bonnirii Sariya on ko yamirdaa yo be banto lan kon!»

⁴ Wonnoobe don ben wi'i: «A hoynii yottinoowo mawdo sadaka fii Alla on!»

⁵ Onsay Puulusa jaabii, wi'i: «Musibbe, hari mi andaa wonde ko yottinoowo mawdo sadaka on nii, ko fii no windii: Wota mo wowla yeesoojo jamaa mun on ko boni.» ^b

⁶ Bay kanko Puulusa o faamii wonde feccere e wonnoobe don ben ko fedde *Sadduusiyaabe e ndeya feccere kadi ko fedde *Fariisiyaabe, onsay kanko Puulusa o ewnii ka hakkunde dental fewjoofo ben, o wi'i: «Musibbe, min ko mi Fariisiyaajo bii Fariisiyaajo kadi. Ko sabu tanyinaare

ummutal maybe ben wadi si mido jaaweede.» ⁷ Bay kanko Puulusa o wi'ii d'fun, yeddondiral wadi hakkunde Fariisiyaabe ben e Sadduusiyaabe ben, onsay mbatu ngun senditii. ⁸ (Tawi Sadduusiyaabe ben no wi'a ummutal alaa, malaa'ika alaa, awa kadi ruuhu alaa. Fariisiyaabe ben kapun no wi'a d'fun fow no woodi.)

⁹ Sonko njano wadi, wobb'e e yeesoobe dental Fariisiyaabe ben hawtii, be immini yewtoore tiidunde, be wi'i: «Men yi'aali bone woo e hoore oo neddo. No gasa non hara ko ruuhu maa malaa'ika wowlani mo.» ¹⁰ Nde tawnoo yeddondiral ngal no tiidunde tun, hooreejo dental suufaabe ben huli wota be seekitu Puulusa. O yamiri suufaabe ben tippagol, ittoya mo hakkunde mabbe, be naba mo ka daaka suufaabe ben.

¹¹ E on jemma hikkiido don, Joomi on badii Puulusa, wi'i mo: «Wakkilo, ko fii wano seeditordaa non fii an Yerusalaam, bee seeditoroyaa non kadi Roomu.»

Fii Janfa Yahuudiyankeebe ben e hoore Puulusa

¹² Bay weetii, Yahuudiyankeebe ben wadi janfa, be woondi wota be naamu hay huunde maa be yara, doo e be warude Puulusa. ¹³ Ben ebbunoobe kan janfa no burnoo cappande nayo. ¹⁴ Be yahi, be tawoyi hooreebe yottinoobe sadaka ben e mawbe ben, be wi'i be: «Men aadike e hoore woondoore tiidunde wonde, men jaamataa men yarataa hay huunde fannin men waraali Puulusa. ¹⁵ Jooni nanondiree e dental fewjoobe ben, yiidon e hooreejo suufaabe ben, faaminanon mo wonde on ndaaray fii nduu muraadu Puulusa hara ko no woniri non, fii no o addira mo yeeso mon. Menen haray meden hebunii warugol mo doo yo o hewtu.»

¹⁶ Kono laatii bid'do bandiraawo Puulusa on nani hibe yewta fii kan janfa, o yahi o naatoyi ka daaka suufaabe ben, o humpiti d'fun Puulusa. ¹⁷ Puulusa kadi nodd'i god'do e yeesoobe suufaabe ben, o wi'i on: «Dowtu oo ka hooreejo dental suufaabe ben, ko fii himo jogii ko o hollita mo.»

¹⁸ On yeesojo kadi yetti mo, d'owti mo ka on hooreejo, o wi'i mo: «Ko oo kasoojo wi'etedo Puulusa nodd'immi wi'immi yo mi d'owtu oo suka ka mon, himo mari god'dun ko o yeetoo on.»

¹⁹ On hooreejo kadi jogii mo jungo ngon, be pottitii sera, o wi'i mo: «Ko hondun jogidaa ko yeetodaa mi?»

²⁰ On suka jaabii mo, wi'i: «Yahuudiyankeebe ben nanondirii fii toragol on yo on naban be Puulusa jango ka yeeso dental fewjoobe ben, wa si tawii hibe faalaa humpitaade ko laabi fii nduu muraadu makko. ²¹ Awa wota on jabu ko be toroytoo on kon, ko fii buri yimbe cappande nayo hakkunde mabbe no ebbi janfa e hoore makko. Hibe aadi e nder woondoore wonde be jaamataa be yarataa doo e be warude mo. Hibe hebulanii non d'fun. Jooni ko newnugol mon ngol tun be hedii.»

²² Onsay hooreejo dental suufaabe ben newnitani suka on, e hoore o wi'i mo wota o wowlan hay gooto kon ko o humpiti mo don.

Fii no Puulusa Feyyiniira Seezariiya

²³ Kanko hooreejo on o nodd'i kadi dido e hakkunde yeesoobe suufaabe ben, o wi'i be: «Hebulinee suufaabe teemedde dido e doginoobe pucci cappande njeedido e be conkenje teemedde dido fii ko yaha Seezariiya hande jemma ka saa'i jeenayabo. ²⁴ Ebbon kadi pucci ka Puulusa yawa, nabon mo lawnnon haa ka Felikiisa yeesojo diiwal ngal.» ²⁵ O windirani nii kadi lando on batakuru, o wi'i:

²⁶ «Salminaango an min Kuloodu Lisiyaasi, haa e mo'on onon Felikiisa, yo yeesojo teddufo.

²⁷ «Awa oo neddo mo mi nabani on, ko Yahuudiyankeefe ben wonnoo ko nangi mo fii warugol. Nde mi humpitinoo wonde ko o jeyaado e laamateeri Roomu, mi ardi e mojobere suufaabe, mi jattini mo be. ²⁸ Nde tawnoo mido faalaa andude ko e hoore hondun be wonnoo mo toopirde, mi nabi mo e yeeso dental fewjoobe mabbe ben. ²⁹ Mi tawi tooje mabbe den ko e banje yeddondire fii Sariya mabbe on. Kono tawi ella woo fawaaki mo foddudo e wareede maa sokeede. ³⁰ Bay mi andinaama janfa no ebaa e hoore oo neddo, mi imminani on mo kisan, mi yamiri ben toojube mo yo be wullito e hoore makko ka mon.»

³¹ Onsay, suufaabe ben wadi ko be yamiraa kon, be yetti Puulusa, be nawri mo jemma haa Antipatiri. ³² Bimbi nden pande be yiltitii ka daaka suufaabe ben e hoore be accu be pucci ben yaadii e makko. ³³ Bay ben hewtii Seezariya, be jonni yeesoojo diwal ngal batakuru ndun, be watti Puulusa e juude makko. ³⁴ Bay kanko yeesoojo on o jangii batakuru ndun, o landii Puulusa ko mo o diwal hongal. Bay o andii ko mo o Silisii, ³⁵ o wi'i: «Nde toojube ma ben aroyi woo mi hedoyto ma.» Onsay o yamiri yo be maroy Puulusa ka suudu laamu *Heroodu lando on.

24

Fii no Puulusa Nabiraa ka Yeesoojo Diwal ngal

¹ Balde jowi bawto dun, *yottinoowo mawdo sadaka on, dun ko Hanaaniya, ardi e mawbe seedaabe e yewtoowo^c no wi'ee Tertuula. Be wullitii e hoore Puulusa ka yeesoojo on. ²⁻³ Bay kanko Puulusa o noddaama, oo wi'eteedo Tertuula nangi toopirde mo nii, wi'a: «Yaa an Felikiisa lando teddufo, ko sabu mon men hebiri oo buttu timmudo, ko faamu mon ngun kadi woni sabu si dee waylande fii nafa oo jamaa wadi. Meden jabidi di, di fow ka woni woo e hoore anditangol on fota. ⁴ Kono fow e mun, men faalaaka on tongude haa neeba, mi torike on tun, tippude e newaare mon nden, yo on newnan men heditodon men seeda.

⁵ «Men taw oo neddo ko gerenteejo, memminoowo yeddondire e hakkunde Yahuudiyankeefe aduna on fow. Ko o yeesoojo fedde Naasir-ayaabe ben kadi. ⁶⁻⁷ O etike hay no o tuuninira *juulirde mawnde nden. Onsay men nangi mo.^d ⁸ Onon tigi Felikiisa hidon waawi mo landaade kanko Puulusa, andon fii ko men toopiri mo kon fow.»

⁹ Yahuudiyankeefe ben bambani mo kanko Tertuula, be wi'i: «Ko nii tigi woniri!»

¹⁰ Onsay Puulusa yetti haala kan, bay yeesoojo on jonnirii mo haala kan baayugol mo, o wi'i:

«Mido andi wadii nii duubi buy ko onon woni jaawoowo e hoore oo jamaa. Awa ko e nder hoolaare mi weebirta jaabande an nden. ¹¹ Wadaali nii bure balde sappoo e didi gila mi yahi Yerusalaam fii rewoyngol Alla, hidon waawi tefude dun non onon tigi. ¹² E hoore dun be tawaali mido yeddondira e goddo maa mido yuuna yimbe, dun non woni ka juulirde mawnde, maa e deya juulirde, maa ka nder saare. ¹³ Be waawataa kadi hollude ko hondun be toopirimmi. ¹⁴ Mido qirritaade yeeso mon wonde ko Alla baabiraafe an ben mi woni rewude, e hoore jokkugol laawol ngol be wi'i ko fedde ngol. Mido gomdini kadi kala ko windii ka Sariya e ka defte annabaabe ben. ¹⁵ Awa kadi mido mari on tama'u e fee

^c **24:1** 24.1 Oo «yewtoowo» doo ko andudo sariya Roomiyankoofe ben. ^d **24:6-7** 24.7 Bindi goo no beyditi dun ka lannoode aaya on: *Kono tawi Lisiyaasi hooreejo sufaabe ben naatii o jattiri mo e juude amen doole.*

Alla, wano kambe kadi be tijjori non: on-le ko fii ummutal feewuƙe ƙen e ƙoyliibe ƙen. ¹⁶ Ko ɗun waɗi si min kadi mi etoto fii hebugol ƙernde nde aldaa e feloore yeeso Alla e yeeso yimbe ƙen.

¹⁷ «Bay waɗii duubi buy mi artaali ka leydi an, mi arti fii addangol yimbe an ƙen kaalisi fii ko be wallitora, e fii weebitangol Alla dokke. ¹⁸ Ko onsay be tawimmi ka juulirde mawnde e hoore ko mi laɓɓiniido. Mi wonda kadi e yimbe maa murtaldu. ¹⁹ Kono ko Yahuudiyankseebe be *Aazii goo haanunoo arude hollitoo yeeso mon, be liba haala e an, si tawii hiibe jogii godɗun ko be fawa e an. ²⁰ Si hinaa ɗun, yo bee ɗoo wowlu ko ella hombo be tawi mido waɗi wa fewndo ko mi addaa yeeso dental fewjooƙe ƙen. ²¹ Si hinaa taw hara ko fii ngol kongol ngol mi ewninoo e hakkunde maɓɓe tun, mi wi'i: Ko sabu ummutal maybe ƙen waɗi si mi waɗaa jaaweteedo yeeso mon hande!»

²² Nde tawnoo Felikiisa no humpitii fii laawol ngol moyya, o yamiri be yiltagol taho, o wi'i: «Nde hooreejo dental suufaabe ƙen ari woo, ɗun ko Lisiyaasi, mi ndartay muraadu mon ndun.»

²³ O yamiri kadi yeesoojo suufaabe ƙen yo o maroy Puulusa e hoore hoyngol mo seeda, hara o salaaki kadi be Puulusa ƙen kurkanoo mo.

²⁴ Bay balde seeda feyyii, kanko Felikiisa o ardi e ƙeyngu makko, ɗun ko Duruusiila, tawi on debbo ko Yahuudiyankseejo. Kanko Felikiisa, o immini ko yahana Puulusa, o hedii mo fii ko yowitii e gomɗingol Iisaa Almasiihu on. ²⁵ Nde tawnoo Puulusa ko fii peewal e waawugol hoore mun e fii jaawoore aroyaynde nden wonnoo yewtude, kulol hebi Felikiisa, o wi'i: «Hida waawi yahude taho! Nde mi hettindoyii woo, mi noddete.»

²⁶ E himo tanyininoo kadi wonde Puulusa yeenay mo, ko ɗun waɗi si himo imminaynoo ko yahana mo soono woo fii yo be yewtidu. ²⁷ Duubi ɗiɗi feyyiri nii. Bawto ɗun Felikiisa lontiniraa Perkuusi Festuusa. Nde tawnoo kanko Felikiisa himo faalaa sulfinande Yahuudiyankseebe ƙen, o acci Puulusa ka kaso.

25

Fii Yewtere nden hakkunde Puulusa e Festuusa

¹ Bay kanko Festuusa o hewtii e ngal diiwal Seezariiya, o woni ɗon balde tati si o yahi Yerusalaam. ² Onsay hooreebe *yottinoobe sadaka ƙen e mokobaabe Yahuudiyankseebe ƙen yahi ka makko, wullitii e hoore Puulusa. ³ Be torii mo, be jeeji yo o sulfinan be, o addana be Puulusa Yerusalaam, tawi hiibe eɓɓunoo janfa no be warira mo ka laawol. ⁴ Kono Festuusa jaabii be, wi'i: «Puulusa no sokii Seezariiya, awa min kadi mi yiltoto ton ko neebaa.» ⁵ O wi'i kadi: «Mido waawi yaadude e wobbe e hooreebe mon ƙen, si on nedɗo no waɗi bone, be wullitoo e hoore makko!»

⁶ Laatii kanko Festuusa o wondaali e maɓɓe ɓuri balde jeetati haa sappo, onsay o yiltitii Seezariiya. Bimbi nden jande bay o jooɗike ka jaawirdu, o yamiri yo Puulusa adde. ⁷ Bay on addaama, Yahuudiyankseebe iwruƙe Yerusalaam ƙen hundi mo, be libi e hoore makko toone ɗuudude tiidude, ɗe be waawataa fensitude fii mun. ⁸ Puulusa jaabori nii, wi'i: «Mi waɗaali ella liddiido Sariya Yahuudiyankseebe ƙen, maa *juulirde mawnde nden, maa lando mawɗo Roomu on.»

⁹ Nde tawnoo kanko Festuusa himo faalaa sulfinande Yahuudiyankseebe ƙen, o jaabii Puulusa, o wi'i mo: «Hida faalaa yahude Yerusalaam jaawedaa ton e tawnde an?»

¹⁰ Puulusa jaabii mo, wi'i: «Midó ka yeeso jaawirdu lando mawdo Roomu on, ko ton mi haanaa jaaweede. Mi wadaali Yahuudiyankeefe ben ella woo, wano gelordon non onon tigi fota. ¹¹ Kono si mido mari ellaaji, e si mi wadii kuufe foddude e mayde, haray mi salotaako wareede. Kono si tawii goonga woo alaa e tooje de be toojimmi den, haray hay gooto waawataa lan wattude e juude mabbe. Dun haray yo mi feyyu ka *Seezar lando mawdo Roomu on.»

¹² Bay Festuusa yewtidii e be o fewjodata ben, o jaabii Puulusa, o wi'i: «Bay a feyyinii hoore maa ka Seezar, a yahay yeeso Seezar.»

Fii no Puulusa Addiraa yeeso Agiriipa

¹³ Balde seeda bawto dun, Agiriipa lando on e Bereniise hewti Seezariiya fii hiwragol Festuusa. ¹⁴ Nde tawnoo be wonay don balde buy, Festuusa weebitani on lando muraadu Puulusa ndun, o wi'i: «Felikiisa no accunoo doo goddo ka kaso. ¹⁵ Fewndo non ko mi yahi Yerusalaam, hooreefe yottinoobe sadaka ben e dental mawbe Yahuudiyankeefe ben wullitino e hoore makko kanko Puulusa, tawi hibe landii happangol mo. ¹⁶ Kono mi jaabii be, mi wi'i: <Roomiyankoobe ben woowaa warirgol nii tun, ado be tumbindirde tojube ben e toopaado on, e newnangol on toopaado fii no o jaabora den tooje mabbe.> ¹⁷ Onsay mi ardi e mabbe doo, tawi mi faalaaka juutinde muraadu ndun. Bimbi nden pande kisan mi jodfini jaawoore nden, mi yamiri yo on neddo adde. ¹⁸ Bay tojube mo ben hewtii, laatii be fawaali mo kuufe bonde woo, wano mi sikkirnoo non. ¹⁹ Tawi yeddondiral wongal hakkunde mabbe e makko ngal ko yubbondirngal e fii diina mabbe kan tun, e aaden maydo goo kadi no wi'ee Iisaa, mo Puulusa kapun wi'i no wuuri. ²⁰ Tawi min mido jibii fii sifa nden yewtere. Onsay mi landii mo si tawii himo faalaa yahude Yerusalaam, o jaawoyee ton fii dun. ²¹ Kono Puulusa feyyini nden yewtere yeeso fii yo muraadu makko ndun wonu e andal lando mawdo Roomu on. Onsay mi yamiri yo be maru mo haa nde mido feyyina mo ka lando mawdo Roomu on woo.»

²² Onsay Agiriipa wi'i Festuusa: «Min kadi mido faalaa hedfaade on neddo.»

Festuusa kadi jaabii mo: «A hedoto mo jango.»

²³ Bimbi nden pande Agiriipa e Bereniise ardi e hollitaare mawnde, be naatidi e hooreefe suufaabe toowube ben e mokobaabe saare nden ka suudu tolnirdu. E yamiroore Festuusa, Puulusa addaa. ²⁴ Onsay Festuusa wi'i: «Ko an yo Agiriipa lando, e onon fow yo wondube e amen, on yi'ii oo neddo mo fii mun wadi haa jamaa Yahuudiyanke on Yerusalaam fow e doo kadi ari toriimi, hara hibe wi'a wonde o haanaa hande kadi wuurugol. ²⁵ Kono min mi faamii o wadaali hay huunde ko foddi e wareede, kono laatii kanko tigi o feyyini hoore makko ka laamu dow-dowwu, mi tawi no moyyi nabugol mo. ²⁶ Kono mi tawi, mi alaa hay huunde ko mi windana hooreejo dow-dowjo on, hara ko ko haqinqini fii makko. Ko dun wadi si mi weebiti mo yeeso mon, tentinii yeeso mon onon Agiriipa yo lando on, fii hebugol goddun ko mi winda nde lande den lanni. ²⁷ Ko fii mi taw wa si tawii no boylli ka naba kasoojo, hara hollaali ko ella hondun woni e hoore makko.»

26

¹ Onsay Agiriipa wi'i Puulusa: «Hida newnanaa yewtangol hoore maa.»

Ontuma Puulusa towni jungo, o fuddii jaabaade, o wi'i: ² «Hande mido weltori hebugol feere weebitangol on jaabannde an nden, yo onon Agiriipa Lando, fii dee tooje de Yahuudiyankeefe ben libi e hoore an fow. ³ Ko fii

hidfon andi haa yaltoyi naamuuji Yahuudiyankeebe ben fow e yeddondire maβbe den fow. Ko dñun wadi si mi torike on, jebbilagol hedfoo lan.

⁴ «Yahuudiyankeebe ben fow no andi ko honno mi wuurirnoo Yerusalaam e ka leydi an gila ka fudfoode cukaaku an. ⁵ Hibe andunoo lan gila ko neebi, hibe waawi non seeditaade. Midfo wuurirnoo wa *Fariisiyaajo, mo fedde mun burnoo cataade e diina amen kan. ⁶ Jooni non, midfo ñaaweede sabu tama'u fodaari ndi Allaahu on fodi baabiraabe amen ben ndin. ⁷ Bolondaaji* amen dñin sappoo e didi, dñin duumiidi e rewugol Alla jemma e ñalorma, no tanyinii yi'ugol laatagol ndin fodaari. Yaa an Lando, ko fii nden tanyinaare Yahuudiyankeebe ben toonirimmi. ⁸ Ko honno waawudon miijorde wonde Alla immintintaa maybe ben?

⁹ «Min tigi hari midfo miijoo wonde midfo haani rewude pehe den fow fii liddagol ndee innde Iisaa, oo jeyaado Naasirata. ¹⁰ Ko dñun mi wadi Yerusalaam. Min tigi mi sokii gomdñinbe mo buy ka kasooji, wano hooreebe *yottinoobe sadaka ben newniranimmii non. Nde be ñaawetenoo fii wareede woo, min kadi tawayno midfo wonani nden fewjoore. ¹¹ Awa kadi mi jokkayno be soono woo e juulirde den fow fii donkingol be, midfo bittinaynoo be fii no be yeddira gomdñinal maβbe ngal. E nder ko mi monantoo be haa feyyita kon kadi, mi cukkotono be haa ka ca'e janane.

¹² «Ko e nder dñun mi yahi Damaasi e hoore nelal e yamiroore hooreebe yottinoobe sadaka ben. ¹³ E nder yaadu ndun tumbere ñalorma, mi yi'i jalbeendi no hundi lan, min e be mi yaadaynoo ben ka dñatal, dñun ko ndaygu iwrungu ka kammu, burngu naange ngen jalbude, yo Lando on. ¹⁴ Men fow men yani ka leydi. Onsay mi nani hawa no wi'ammi e haala Yahuudiyanke: <Saawulu! Saawulu! Ko fii hondun wonɗaa mi cukkanaade? Ko fii no mettan-maa fii dartorgol wa ngaari dartotoondi soggirdu jom mun.>

¹⁵ «Mi jaabii mo: <Ko an hombo nii, yaa an Joomi an?>

«Joomi on jaabii lan, wi'i: <Ko min woni Iisaa, on mo wonɗaa cukkaade. ¹⁶ Kono immo daroɗaa e hoore koyɗe maa den. Ko fii e hino ko mi feppiran-maa kon: Midfo subaade ma fii yo a wonu kurkaadu an, e yo a wonu seedee piiji dñi yi'udaa dñin e hoore an, e dñi mi hollay-maa dñin. ¹⁷ Mi jattinooyte e hakkunde oo jamaa Yahuudiyanke, e be wonaa Yahuudiyanke, be mi imminoyay maa haa e mun, kambe be wonaa Yahuudiyanke ben, ¹⁸ fii udditugol gite maβbe den, be yiltoo ka nibe, be arda ka ndaygu, be iwa e laamu Ibuliisa, be fewta Alla, be heba yaafuyee junuubaaji, be tawdee e yimbe Alla ben, bay be gomdñinii lan.>

¹⁹ «Ko dñun wadi yo Agiriipa Lando on, si mi salaaki doftaade ko mi feppinanaa iwrude ka kammu kon. ²⁰ Mi fudɗorani feppinangol bee be Damaasi taho, si mi arani bee be Yerusalaam, haa nabani e diiwal Yahuuda ngal fow, e be wonaa Yahuudiyanke ben, fii yo be tuubu, be ruttoo e Alla, be wada kuude hollude wonde be tuubii. ²¹ Awa ko fii dundoo Yahuudiyankeebe ben yaniri e an ka *juulirde mawnde, haa be etii no be mulirammi.

²² «Kono haa hande Alla no wallimmi, ko dñun wadi si midfo darii, midfo seeditaade e yeeso sewbe ben e mawbe ben, e hoore mi alaa wowlude hay huunde ko wonaa ko Muusaa e annabaabe ben wi'unoo wadɗay kon ²³ wonde *Almasiihu on tampoyay, awa kadi o attee immintineede e hakkunde maybe ben, o ñanginana jamaa Yahuudiyankeebe ben e be wonaa Yahuudiyanke ben, ndaygu ngun.>

²⁴ Nde tawnoo ko nii o wonnoo jaaborde, Festuusa ewnii no tiidiri, o wi'i: «Puulusa a feetii! Gandal maa tiidungal ngal feetinii ma!»

²⁵ Puulusa jaabii mo, wi'i: «Yaa an Festuusa teddufo, mi feetaa. Ko kongudfi goongaaji holniidfi mi yewti. ²⁶ Lando on no humpitii fii koo ko wadi, mi yewtiray mo woni pellital. Ko fii mido hoolii o majjaaka huunde, bay d'un wonaa e qunuutu wadi. ²⁷ Agiriipa Lando on, wonaa hid'on gomdini annabaabe ben? Mid'o andi pellet hid'on gomdini be.»

²⁸ Onsay Agiriipa wi'i Puulusa: «Hida sikka ko e nder saa'ihun nii waawataami wattude *Almasiyyaajo?»

²⁹ Puulusa kadi jaabii mo, wi'i: «Woni ko jooni woni ko onsay, ko mi torii Alla, ko yo onon e hediibe lan ben fow hande, on wa'u wano mi wa'i nii, hara hinaa e sifa dee jolkande d'oo.»

³⁰ Onsay lando on e yeesoojo diiwal ngal e Bereniise e joododunoofo e ma'be ben immii. ³¹ Ko be pottitotoo, be woni e wi'indirgol: «Oo nedfo wadaali hay huunde ko foddi e wareede maa jolkeede.»

³² Agiriipa kadi wi'i Festuusa: «Si oo nedfo feyyinaano hoore mun ka lando mawfo Roomu on, hanno himo haanaa acciteede.»

27

Fii no Puulusa Fokkitiri Yahugol Roomu

¹ Bay wonii aadaama men bakoto d'on e laana ndiyan fii yahugol Italii, be yetti Puulusa e kasoofe goo, be watti e juufe Yuliyuusu, d'un ko yeesoojo dental suufaabe jeyaangal ka lando mawfo Roomu on. ² Men bakii d'on e laana iwruka Adiramiyuuna rewoyayka Aazii. Men yahi, tawi meden wondi e Masedoniyankoojo wi'eteedo Aristarke mo Tesalonii.

³ Bimbi nden jande, men hewti Siduuna. Sabu ko Yuliyuusu jogornoo Puulusa no moyyiri non, o newnani mo kanko Puulusa yahugol ka yibbe makko ben, ben wadana mo faale makko on. ⁴ Bay men iwii d'on, men takkii suriire Siipuru nden, ko fii hari hendu ndun no alindaade men. ⁵ Bay men takkike daande baharu hundufo Silisii e Pamfilii on, men hewti Miira, d'un ko e nder Lisii. ⁶ Yeesoojo konu on tawi d'on laana iwruka Aleksandiri, yahayka Italii, o yawni men d'on.

⁷ Tawi e nder balde buy ko doy men woni jaarude, men battori ndee saare Kinidii karahan. Kono nde tawnoo hendu ndun jabaali men jokka ngol laawol, onsay men takkii sobbundu Salamonee ndun, men acciri Kereeti ka naamo. ⁸ Bay men serindorii d'on karahan, men hewti e nokkuure no wi'ee Darorfe Labaade, d'un ko takko ndee saare wi'eteende Lasaayata.

Fii no Kenii ngin Sorori be e no Laana kan Lancori

⁹ Bay saa'i juutudo feyyii, tawi yaadu amen ndun ka nder ndiyan wondii e nawaare, ko fii hari saa'i korka kan feyyii. Ko d'un wadi si Puulusa hajii be, ¹⁰ wi'i: «Mi yi'ii wonde nduu yaadu nder ndiyan gasataa e baawo masiibo e kasaara, d'un non hinaa fii laana kan e dolle den tun, kono fii wonkiiji men d'in enen kadi.» ¹¹ Kono yeesoojo dental suufaabe ben hoolori doginoowo laana kan e yeesoojo makka on edii o hefaade yewtereeri Puulusa d'in. ¹² Nde tawnoo ngal dingiral laafe ndiyan moyyaa ndungu, burbe ben e ma'be aadii yo be yahu be hettoya si tawii no gasa, ka wi'ete d'on Feniika, e ngal dingiral laafe wongal Kereeti hikkorngal hirnaange naamo e hirnaange nano, fii yo be feyyin d'on ndungu ngun.

¹³ Onsay kenun wifi iwri ka sengo naamo, be sikki wonde be hebii ko be faandinoo kon. Onsay be towni darnirdun laana kan, be serindii binde Kereeti. ¹⁴ Kono bawto d'un seeda, kenii moolanaangii wifi sortori ka suriire, ngin no wi'ee kenii funnaange nano. ¹⁵ Laatii laana kan waawaali

tiindaade hendu ndun, ndu nabi ka, menen kadi men acci ka nabi men. ¹⁶ Men yaari non haa men bakitori ka sengo jaamo wirnitorngo surihun tosokun no wi'ee Kawda, ka men wawtii laakun danditorkun kun don e hoore karahan. ¹⁷ Bay kun yawnaama, men hebi feere yettugol boggi din, habba laana kan. Nde tawnoo kadi meden hulnoo saggoygol ka njaareendi Sirtisi, onsay men tippini darnirdun laana kan ka nder ndiyan, ko nii men yaari. ¹⁸ Nde tawnoo kenii ngin no yeyude men fota, bimbi nden jande men woni e bugagol dolle den ka ndiyan. ¹⁹ Nande timmunoo nden balde tati, golloobe ben yettani hoore mun aalaaji gollirdi ka laana din, be bugii ka ndiyan. ²⁰ Tawi e nder balde buy, hinaa naange hinaa koode woni ko yalti. Tawi kenii ngin burtu tabitude tiida haa men tayii hisugol few.

²¹ E hoore d'un, tawi neebii men jaamaali. Onsay Puulusa hawtii darii e hakkunde yimbe ben, o wi'i:

«On jabanayno lan, hara en iwaali Kereeti, d'un on dadayno oo masiibo e oo kasaara. ²² Jooni mi beydii on wakkilinde, ko fii on fow wonkiiji mon din daday, ko laana kan tun woni dadataa. ²³ Ko fii oo Alla Jeydo lan, on mo mi rewata, malaa'ikaajo mun on arii e an e oo jemma, ²⁴ o wi'immi: <Wota a hulu yo Puulusa, ko fii bee darodaa yeeso lando mawdo Roomu on. Awa kadi Alla yedete sulfu fii be wondudaa ka ndiyan ben fow.> ²⁵ Ko d'un wadi, si mi wi'ay on wakkilee, ko fii mido hoolii ko Alla wi'immi kon wadiray non. ²⁶ Kono fow e mun, bee saggoyen e suriire.»

²⁷ Ka jemmaare sappoo e nayaabere gila hendu ndun woni men bugondirde e on baharu Adriyatiika, golloobe ka laana ben sogitii badagol amen leydi ndin tumbere jemma. ²⁸ Onsay be yolli sawru ebbirdu ndun, be tawi luggeendi ndin ko sogone cappande jeetati. Bay men wodditike don seeda, be yolliti ndu kadi, be tawi luggeendi ndin ko sogone cappande jeegoo. ²⁹ Nde tawnoo hibe hulunoo yi'ugol ka laana kan lancotoo e kaaye, onsay be bugori darnirde nay laana kan baawo, tawi ko be habbii woo ko weetugol ngol. ³⁰ Tawi golloobe ka laana ben no dabbude no seedira e makka. Onsay be tippini laakun danditorkun kun ka nder ndiyan, wa si tawii hibe yahude wadoya darnirde laana kan yeeso makka. ³¹ Onsay Puulusa wi'i yeesoojo suufaabe ben e suufaabe ben: «Wattanee yiila, ko fii si bee yimbe wonaali ka nder laana gaa, haray on waawataa dadude hande kadi.» ³² Onsay suufaabe ben tayi boggi laakun danditorkun kun, be acci kun yoolii.

³³ Ado weetude, Puulusa wakkilini fow fii naamugol e hoore himo wi'a be: «Ko hande woni jalaande sappoo e nayaabere nden hidon habbii e hoore on jaamaali hay huunde haa jooni. ³⁴ Mi wakkilini on jooni naamugol, ko fii d'un no haani fii no dadiron, awa kadi hay gooto e mon cukulol hoore mun hayrataa.» ³⁵ Bay o gaynii wi'ude d'un, o yetti bireedi on, o jarni Alla yeeso mabbe be fow. Onsay o senditi, o nangani naamugol. ³⁶ Bay be wakkilinaama, be fow be jaami. ³⁷ Tawi wonnoobe ka laana ben fow ko be yimbe teemedde dido e cappande njeedido e jeegoo. ³⁸ Bay wonii be naamii haa, be hayfiniri laana kan bugagol naametee on ka baharu.

³⁹ Bay weetii, laatii be anditaali leydi ndin, kono be haccii salndu baharu on e pencen mun, be fottani nawrugol ton laana kan si no hawri. ⁴⁰ Onsay be tayi boggi darnirde laana kan din, be acci de ka ndiyan, be acciti kadi kabbi ardorde laana kan. Onsay be fonti bagi wondo on ka leggal laana kan, be fewtini e hendu ndun, be yaari ka pencen salndu baharu on. ⁴¹ Kono be hawroyi e mowre njaare e hakkunde waameeji didi, be acci

laana kan saggi don. Hakkee ko yeeso laana kan irii, tawi ka waawataa dillude, awa kadi hakkee ko morloode ndiyan den tiidunoo baawo laana kan lancii. ⁴² Tawi kadi suufaabe ben no miijinoo warugol kasoobe ben, fii wota hay gooto e mabbe fubbo laawoo. ⁴³ Kono tawi yeesoojo suufaabe ben no aadii dandugol Puulusa, o falli be wadugol kon ko be ebbi. O yamiri yo wawbe fubbaade ben atto ukkaade fii hettoygol gada, ⁴⁴ heddiibe ben kadi huutora pecce maa godfun e kunte laana kan. Ko nii fow hewtiroyi gada e hoore jam.

28

Fii no Puulusa Hewtiri ka Suriire Malta

¹ Bay men dadii, men andi wonde suriire nde men woni e mun nden ko Malta wi'etee. ² Yimbe hodube don ben holli men teddungal mawngal, be banniti men fow, be hubbi yiite sabu ndiyan dan e jaangol ngol. ³ Onsay Puulusa yetti donkun ledde, ukki ka yiite. Kono sabu nguleendi yiite ngen, kuuraari sortii ton sinii jungo makko ngon. ⁴ Bay ben yimbe nden suriire yi'ii ngen kullii no sinii mo jungo ngon, be wi'indiri: «Wa jooni oo neddo ko ittoowo hoore, ko fii ko karahan o dadiri ka baharu, kono jaawoore nden accataa o wuura.» ⁵ Kono laatii Puulusa pidfii kullii ngen ka nder yiite e hoore o hebaali bone woo. ⁶ Tawi ben yimbe ko habbi woo ko yi'ugol ka o buuti maa ka o yanata, o maaya kisan. Kono bay be habbika haa, be yi'aali hay huunde ko hebi mo, be yiltitii, be wi'i ko o allaajo.

⁷ Tawi nokkuure no moggo don, nde burdo teddude e suriire nden no wi'ee Pubiliyuusa jeyi. On jabbii men, o werni men don e hoore giggol e nder balde tati. ⁸ Tawi ben Pubiliyuusa no nawni, waalii nguli-bandu e dogu-reedu. Onsay Puulusa naati ka makko, *fawi juude den e hoore makko, o toranii mo Alla, o ndikkini mo. ⁹ Bawto don nawnube ben ka suriire fow ari e makko, o ndikkini ben kadi. ¹⁰ Onsay be wadani men teddungal njanal. Bay wonii men fokkitii kadi, be wadani men dokke de men handi e mun.

Fii no Puulusa Hewtiri Roomu

¹¹ Bawto kodagol amen e nder lebbi tati, men yawi don e laana iwruka Aleksandiri, ruumunooka e nden suriire, maandiniranooka sanamuuji funeeji din. ¹² Bay men hewtoyii Sirakuusa, men woni don balde tati. ¹³ Bay men iwii don, e nder ko men takkotoo kon, men hewti Regiyuuna. Bimbi nden jande hendu ndun immori ka jaamo baawo amen, e nder balde didi tawi men hewtii Pusolii. ¹⁴ Men tawi don musibbe goo, ben torii men wondugol e mabbe don balde jeedidi, ko nii men yaari Roomu. ¹⁵ Musibbe wonbe e nden saare, humpitinoobe fii amen ben, ari haa e ndee nokkuure fottirde wonde Apiyuusu e haa e ngoo hodo wi'eteengo Cuudi Tati Hoobe, fii fottugol e amen. Bay Puulusa yi'ii be, o jarni Alla, o beydi wakkilaare. ¹⁶ Bay men hewtii Roomu, Puulusa newnanaa wonugol feere wondude e suufaajo goo ko ayna mo.

Fii no Puulusa Waajori Roomu

¹⁷ Balde tati bawto don, kanko Puulusa o nodditi mokobaabe Yahuudiyankeebe ben. Bay wonii be moobondirii, onsay o hewtini be ndee yewtere doo, o wi'i: «Musibbe, e baawo wadugol an jamaa on hay huunde maa dartagol aadaaji maamiraabe men ben, mi wattaama e juude Roomiyankooobe ben, mi sokaa gila Yerusalaam. ¹⁸ Bay ben gaynii landaade lan, be faalaa lan accitude, bay be yi'aali e an huunde ko foddi e mayde. ¹⁹ Kono Yahuudiyankeebe ben dartii. Mi tawi min kadi bee mi hewta

lando mawdo Roomu on e hoore mi miijaaki toonude jamaa an on. ²⁰ Ko fii d'un mi faaliranoo on yiirude, mi yewta on, ko fii ko sabu tanyinaare *Isra'iilayankeebe ben mi jolkiraa ngal jolokowal.»

²¹ Ben kadi jaabii mo, wi'i: «Men hendaaki bataake woo iwruude ka diiwal Yahuuda fii maa, awa kadi hay gooto e musibbe ben araali hewtini men god'dun maa wowlu-maa ko boni. ²² Kono meden faalaa andirde ma ko miijidaa. Ko fii meden andi ndee fedde ko liddondirteende ka woni woo.»

²³ Onsay be bugitii e jalaande goo. Bay wonii nden jalaande nde be haldi hewtii, duuduube ari ka makko buri aranun. E nder ko o sifotoo kon, tawi himo seeditaade fii *laamu Alla ngun, awa kadi himo rewruude e Sariya Muusaa on e defte annabaabe ben fii holnugol be fii Iisaa, d'un wadi gila bimbi haa kiikiide. ²⁴ Wobbe felliti sabu ko o wowli kon, wobbe ronki hoolaade. ²⁵ Bay wonii be fokkitii e baawo nanondiral mabbe, Puulusa beyditi d'ii kongud'i d'oo, o wi'i: «Ruuhu Seniido on yewtiri baabiraabe mon ben haqiiqa, rewruude e annabi Isaaya, o wi'i:

²⁶ <Yahu e oo jamaa, wi'aa:

On nanay, kono on faamataa,
on ndaaray kadi, kono on yi'ataa.

²⁷ Ko fii dee berde oo jamaa wonii yoorude,

be uddii noppi mabbe d'in,
awa kadi be ombii gite den,

sakko be yiira gite mabbe den,
maa be nanira noppi mabbe d'in,
maa be faamira berde mabbe den
haa be tuuba, mi sellina be.>^d

²⁸⁻²⁹ Kanko Puulusa o beyditi, o wi'i: «Andee, oo kisiyee Alla addanaama be wonaa Yahuudiyanke ben, awa-le kambe be hedoto mo.» ^e

³⁰ Bawto d'un, Puulusa daakii ka o woni d'on e nder duubi didi timmud'i, e hoore himo tolna kala araynoodo ka makko. ³¹ O waajoo fii laamu Alla ngun, o jannira kadi fii Iisaa Almasiihu Joomi on pellital timmungal e baawo hadeede woo kadi.

^d **28:27** 28.27. Isa. 6.9-10   ^e **28:28-29** 28.29 Bindi goo no beyditi d'un ka lannoode aaya on: Bay o wi'ii be d'un, kambe Yahuudiyankebe ben be yiltitii e hoore hibe yeddondira ko tiid'i hakkunde mabbe.

BATAKURU PUULUSA HAA E BE ROOMU BEN

¹ Immorde e an min Puulusa, nduu kurkaadu Iisaa Almasiihu on, noddaado wonugol *sahaabaajo, wadaado feere fii yottingol Kibaaru Moyyo Alla on. ² Hari Allaahu on fodiriino oo Kibaaru immorde e annabaabe ben e nder bindi seniifdi dfin. ³ Tawi ko on Kibaaru sifii ko fii Bidfo makko on: ka banje bandu ko e bolondaa Daawuuda o jibinaa, ⁴ ka banje *Ruuhu Seniifo on, immintineede makko e hakkunde maybe ben banginirii bawgal ko o *Bidfo Alla, dfin ko Iisaa Almasiihu Joomi men on. ⁵ Ko kanko men hebiri moyyere e sahaabankaaku fii ardagol yimbe e nder leyyi dfin fow e innde makko fii gomdingol mo e doftagol mo. ⁶ Onon kadi hidfon tawdaa e mabbe, onon bee be Alla noddi yo wonu be Iisaa Almasiihu on. ⁷ Onon wonbe Roomu ben fow, noddaabe wonugol be Alla yidi e jeyaabe Alla: yo buttu e moyyere wonan on immorde e Alla, on Baabaajo men, e Iisaa Almasiihu Joomi on.

Fii Yela Puulusa on Yahugol Roomu

⁸ Mido jarnude taho on Alla an, immorde e Iisaa Almasiihu on, fii mon on fow, ko fii gomdinal mon ngal ko lollungal e aduna on fow. ⁹ Alla, on mo mi rewirta ruuhu an on e nder yottingol Kibaaru Moyyo Bidfo makko on, ko seedee an wonde mido maandinde fii mon pande woo ka toraaje an. ¹⁰ Awa kadi mido toraade Alla soono woo, si tawii ko faale makko hebugol feere no mi yaara ka mon jooni. ¹¹ Ko fii mido faalaa yi'ude on fota fii hewtingol on dokkal goo iwrungal e Ruuhu Alla on fii no tabitiron, ¹² maadun fii no wakkilindiriren ka mon, mo kala e men wakkilora gomdinal oya ngal.

¹³ Mi faalaaka yo on ronku andude, yo musibbe an, wonde soono woo mi ebbay yahugol yi'a on, fii no mi sopitira battane moyye hakkunde mon, onon kadi, wano beya be wonaa Yahuudiyanke heddiibe non. Kono haa jooni mi hebaali feere. ¹⁴ Ko fii no farlii mi andingol *Gereekiyankeebe ben e leyyi di finaa dfin, e faamu be ben e njoofoobe ben. ¹⁵ Ko dfin wadi si mido faalaa yottingol e mon Kibaaru Moyyo on, onon wonbe Roomu ben kadi.

¹⁶ Ko fii mi hersiraa Kibaaru Moyyo on, dfin ko bawgal Alla fii kisiyee wonannde kala gomdindo, ko adii kon taho ko *Yahuudiyankeebe ben, hikki don be wonaa Yahuudiyanke ben. ¹⁷ Ko dfin wadi, peewal Alla ngal no banginireede Kibaaru Moyyo on, gila ka gomdinal fudfdi haa ka ngal hatti, wano windori non: «Feewudo on wuuriray gomdinal ngal.»^a

Fii Tikkere Alla nden e hoore Yeddube mo ben

¹⁸ Tikkere Alla nden no bangi iwrude ka kammu e hoore kala junuubu e kala bone ko yimbe suudiraybe goonga on kuude mun bonde wadata. ¹⁹ Ko fii ko waawaa andeede e Alla kon no feepani be kambe, bay Alla feppinanii be dfin. ²⁰ Bay, ko yi'otaako kon e Alla, dfin ko bawgal makko poomayankewal ngal e allankaaku makko ngun, kuude makko den no bangini dfin fota gila ka fudfoode aduna. Be alaa lamitorgal. ²¹ Ko fii nde be andunoo Alla, be ronki mo mawninirde wa Alla, awa kadi be jarnaali mo, kono be majjiri haalaaji mehi, berde mabbe de alaa faamu den kadi yollii ka nder nibe. ²² E nder ko be mantorta ko be faamu be kon, be laatii

a 1:17 1.17 Hab. 2.4

njoofoobe. ²³ Be lontiniri mangu Alla, mo maayataa on, mbaadiiji lontiidi neddanke maayaydo e colli e kulle yaarooje koyde nay e kulle daasotoode.

²⁴ Ko d'un wadi si Alla accidi be e himmeeji berde mabbe e angal laabal, fii no be hayfinira balli mabbe din kambe tigi. ²⁵ Dun ko ben lontinirbe goonga Alla on fenaande, yanganiibe rewɪ ko tagaa kon, doo e be yanganaade rewa Tagudo on, on mo mantoore wonani haa poomaa. Aamiina!

²⁶ Ko d'un si Alla accidi be e himmeeji mabbe hersiniidi din. Ko fii rewbe mabbe ben lontinirii dewle mun den e kuude harmude. ²⁷ Worbe ben kadi wano non, be seli yiidugol e rewbe ben, hibe hubbani faaleeji hakkunde mabbe kambe worbe ben, hibe yiida hakkunde mabbe e mbalndi, hibe hettude njoddi handundi e majjere mabbe nden. ²⁸ Bay be sikkii moyyaa ka be anda Alla, Alla accidi be e ngun faamu boyliingu, fii wadugol piiji di haanaa. ²⁹ Ko be heewube nooneeji di feewaa e bonkiiji e miile e bone e nawliigu e warugol e yeddondiral e kippugu e hunyeendi e baddi. ³⁰ Ko be no'ooobe, apube Alla, yennoobe. Ko be mawnintiniibe e mantiibe e sincoobe ko boni e murtanbe mawbe mun, ³¹ be aldaa e faamu, be sellaa kongol, be aldaa e giggol, be aldaa e yurmeende. ³² Fii kala hibe andi yamiroore Alla feewunde nden ko wi'i kon wonde ben wadaybe din piiji ko foddube e mayde, hibe wadude d'un, hibe jabani kadi ben wonbe wadude d'un.

2

Fii Naawoore Alla Feewunde nden

¹ An kadi non, oo feloowo, a maraa lamitorgal woo. Ko fii nde hida fela beya, haray hida fawude hoore maa jaawoore an tigi. Ko fii an, wondo felude on, hida wadirde wa mabbe. ² Hiden andi, ben warroobe non, Alla jaawiray be goonga on. ³ An oo feloowo ben wadiroobe non, hara hida wadira non tigi, a sikku a daday jaawoore Alla nden? ⁴ Kaa a yawiti ngaluuji moyyere makko nden e mupal makko ngal e yondinaare makko nden, e baawo andugol wonde moyyere Alla nden no poodude ma e tuubuubuyee?

⁵ Kono sabu sattere maa fii nden e bernde maa yoorunde nden, hida mooɓa tikkere fii jalaande tikkere nden, d'un ko fii pande feenugol jaawoore Alla feewunde nden, ⁶ on Jonnitoyooowo mo kala njoddi kuude mun den. ⁷ Ngurndan poomayankejan* dan wonanay nappiibe e wadugol ko moyyi, dabba darja on e teddungal e ngurndan dan lannataa dan, ⁸ kono wondube e haasidi ben, salii doftaade goonga on fii doftagol angal peewal ngal: tikkere e monee no maranaa be. ⁹ Satteende e annde wonanii kala wadoowo ko boni, ko adii kon ko Yahuudiyankebe ben, hikki don be wonaa Yahuudiyanke ben. ¹⁰ Kono darja e teddungal e buttu wonanii kala on wadoowo ko moyyi, ko adii kon ko Yahuudiyankebe ben, hikki don be wonaa Yahuudiyanke ben. ¹¹ Ko fii gidaaale alaa ka Alla.

¹² Kala ben wadube junuubu e baawo andugol Sariya on, mulay e baawo Sariya on. E kala non kadi wadudo junuubu e hoore andugol Sariya on, jaawirte Sariya on. ¹³ Ko d'un wadi, hinaa hedotoobe Sariya on woni feewube yeeso Alla, kono ko doftotoobe Sariya on jogortee feewube. ¹⁴ Si tawii non be wonaa Yahuudiyanke ben, ben be maraa Sariya, wadii ko Sariya on wi'i kon tigi, d'un ko ben be maraa Sariya, haray hibe mari sariya fii mabbe kambe tigi. ¹⁵ Dun haray be banginii wonde kuugal Sariya on no windii ka berde mabbe, fondo mabbe ngon no seeditaade d'un, miijooji

maɓɓe ɗin kadi no felude ɓe e saa'i goo, e saa'i goo no dandude ɓe. ¹⁶ Ko ɗun fow feenoyta jande Alla jaawoyta miijooji ɓerɗe yimbe suudiidi ɗin, o jaawiroya ɗi Iisaa Almasiihu on, wano Kibaaru Moyyo mo mi yottini on holliri non.

Fii Yahuudiyanke ɓen e Sariya on

¹⁷ An oo wi'itiido Yahuudiyanke, hoolordo Sariya on, wondo mantorde Alla, ¹⁸ anduɗo faale makko on, waawuɗo sendindirde ko ɓuri moyyude kon, ɓay ko a jangirɗo Sariya on, ¹⁹ an oo hooliido wonay ardotoodo bumbe, hoolii kadi wonanay ɓen wonɓe ka niwre ndaygu, ²⁰ andinoowo ɓen ɓe alaa faamu, karamokoojo fayɓe, ɓay hiɗa mari gandal timmungal e goonga selluɗo ka nder Sariya: ²¹ awa an, oo wondo jannude ɓeya, e hara a alaa jannitaade an tigi? An, oo waajotoodo wota wujje, hinaa hiɗa wujjude? ²² An, oo wondo wi'ude wota jeene, hinaa hiɗa jeenude? An, oo aɗuɗo sanamu, hinaa hiɗa wujjude ɗi, huutoraa? ²³ An, oo darjinordo Sariya on, hinaa hiɗa hayfinirde Alla bonnugol Sariya on? ²⁴ Ko fii no windii: «Sabu mon innde Alla nden no hoyneede e hakkunde ɓe wonaa Yahuudiyanke ɓen.»^b

²⁵ No fellitaa wonde *sunninegol no hitti, si tawii a huutorii Sariya on, kono si a bonnii Sariya on, haray ko sunninaɗaa kon wonii meere. ²⁶ Si tawii non mo sunninaaka on ɗoftike yamirooje Sariya on, hara angal sunninegol makko ngol jabirtaake wa sunninaado? ²⁷ Awa, on neɗɗo mo sunninaaka e ɓandu, timminɗo Sariya on, jaawete an oo mo ɗoftaaki Sariya on, fii kala hiɗa wondi e bindi ɗin e sunninannde nden. ²⁸ Yahuudiyankeyaagal wonaa ka kene, sunninannde kadi hinaa feepunde e ɓandu nden. ²⁹ Kono Yahuudiyankejo, ko wondo ɗun ka nder. Sunninannde haqiiqaare nden ko nde ka ɓernde, yaadunde e Ruuhu Allaahu on, hara hinaa yaadunde e bindi nden. Mantoore sifa on Yahuudiyankejo wonaa e yimbe ɓen iwrate, kono ko e Alla.

3

Fii Angal Peewal Yimbe ɓen

¹ Ko ɓural hongal Yahuudiyanke mari? E ko hondun woni nafa *sunninegol? ² No mari nafa e ɗi fow. Ko adii kon, daaluyeeji Alla ɗin ko Yahuudiyanke ɓen halfinaa. ³ E ko hondun si wobbe e maɓɓe wonaali sella-findeɓe? E hara ngal angal sella-findeyaagal maɓɓe ɗuytay godɗun e sella-findeyaagal Alla ngal? ⁴ Pellet hinaa non! Hay si yimbe ɓen fow ko fenoobe, Alla kan ko goongaajo, wano windori non wonde: «Peewal maa ngal no feepira konguɗi maa ɗin, nde jaawadaa woo wonaa fooluɗo.»^c

⁵ Si tawii non angal peewal men ngal feppinii wonde Alla ko feewuɗo, haray ko hondun wi'eten? Kere si Alla tippinii tikkere makko nden, haray hinaa o feewuɗo? (Dun ko haala neɗɗanke non!) ⁶ Pellet hinaa non! Si hinaa ɗun, ko honno Alla jaawirta aduna on? ⁷ E si tawii fenaande an nden no ɓurtude ɓanginde goonga Alla on fii darja makko on, haray ko fii hondun min tigi mi jaawirtee wa junuubankejo haa jooni? ⁸ Awa ko hondun haɗi wi'en, wano aybinoobe goo wi'irta wonde hiɗen wi'a: «Waden ko boni, fii ko moyyi yo yaltu.»? Donkineede ɓen yimbe ko ko feewi!

Fii no Fow Woniri e nder Junuubi

b 2:24 2.24 Isa. 52.5 e Haz. 36.22 c 3:4 3.4 Zab. 51.6

⁹ Awa, enen Yahuudiyankeebe, ko hondun burden beya? Hay fus! Ko fii en bānginii wonde kala Yahuudiyankeejo e mo wonaa Yahuudiyanke no e nder junuubu, ¹⁰ wano windori non:

«Feewudo alaa, hay e gooto non!

¹¹ Hay gooto alaa faamu,
hay gooto alaa dabbude Alla.

¹² Fow ko huccube Alla,
awa kadi be fow ko be boyliibe,
hay gooto alaa wondo wadude ko moyyi,
hinaa non hay e gooto!

¹³ Konondi maɓbe dīn ko genaale udditiide,
hibe huutora dende maɓbe den fii janfagol,
tuutaade toni maɓbe dīn ko tooke mboddi.

¹⁴ Kundule maɓbe den no heewi kuddi e hahhannde,

¹⁵ koyde maɓbe den no hawjani hibbugol yiiyan,

¹⁶ yeebaare e tampere no ka date maɓbe.

¹⁷ Be andaali d'atal buttu ngal,

¹⁸ awa kadi kulol Alla alaa e gite maɓbe.»^d

¹⁹ Hiden andi wonde ko Sariya on wi'i kon fow ko wonbe e ley Sariya on wi'aa, fii no kala hunduko ombiree, e no Alla jaawira yimbe aduna on fow. ²⁰ Ko fii hay gooto jogortaake feewudo yeeso Alla fii ko o doftii Sariya on kon, ko fii ko immorde e Sariya on junuubu andori.

Fii Peewal Immorde e Gomdinal

²¹ Kono jooni, Alla feɓpinii ko honno goddo waawetee jogoreede feewudo yeeso Alla e baawo Sariya on, wano Sariya on e annabaabe ben seeditori non. ²² Alla jogoray yimbe ben feewube sabu ko be gomdini Iisaa Almasiihu on kon, dūn ko gomdīnbe ben fow. Ko fii sendondiral alaa: ²³ fow wadii junuubu, be waawataa hewtude mangu Alla ngun. ²⁴ Awa ko tippude e dokkal moyyuki makko kin be jogoraa feewube rewruude e cottudi wondi e Iisaa Almasiihu on ndin, ²⁵ on mo Alla todfii wonugol sadaka fii, rewruude e yiiyan makko d'an, no gomdīnbe mo ben hebira yaafuyee junuubaaji. Alla wadi dūn fii bāngingol peewal mun ngal, ko fii o donkinaali bee wadunoobe junuubi feyyunoodi dīn fewndo mujal makko ngal. ²⁶ O faalaama bānginde peewal makko ngal e oo saa'i fewndiido, dūn fow ko fii no andiree ko o Feewudo, o jogitora on gomdindo Iisaa wa feewudo.

²⁷ Ko dalil hondun non mantortee? Dalil woo alaa! Maa ko sabu hondun? Hara ko kuude den? Oo'o, kono ko gomdinal ngal. ²⁸ Ko fii hiden wi'a wonde ko sabu gomdinal ngal neddo jogoraa feewudo, e baawo doftagol Sariya on. ²⁹ Kaa hara Alla ko Alla Yahuudiyankeebe ben tun? E hinaa o Alla be wonaa Yahuudiyanke ben kadi? Hiiyii, ko o Alla be wonaa Yahuudiyanke ben kadi! ³⁰ Bay ko Alla gooto woni jogordo sunninaabe ben feewube sabu gomdinal maɓbe ngal, o jogora be sunninaaka ben kadi feewube sabu gomdinal mun ngal. ³¹ E hara dūn no firi wonde en bonnitirii Sariya on gomdinal ngal? Pellet wonaa non! Ka liddle dūn, hiden tambitaade Sariya on!

4

Misal Yettaangal e Ibraahiima

^d **3:18** 3.10-18 Zab. 5.9, 10.7, 14.1-3, 36.2, 53.2-4, 140.3, e Isa. 59.7-8

¹ Awa ko hondfun wi'eten fii Ibraahiima, oo maamiraawo amen iwrude ka yiiyan? Ko hondfun o hebi? ² Si tawno ko sabu kuude den Ibraahiima jogoranoo feewudo, harayno himo mari feere mantagol. Kono hinaa non woniri yeeso Alla! ³ Ko hondfun bindi din wi'i e fun? «Ibraahiima gomdini Alla, ngal gomdinal makko jogoranaa mo peewal.»^d ⁴ E hin-le, on mo golli, njoddi makko ndin jogitoranaaka mo wa dokkal, kono ko ko haani. ⁵ On mo gollaali non, kono gomdini Alla on Jogoroowo be feewaa ben feewube, haray gomdinal makko ngal no jogoranaa mo peewal. ⁶ Daawuuda kadi no haali fii maloore neddo mo Allaahu on jogitori feewudo e baawo kuugal:

⁷ «Maloore wonanii ben be bonkijji mun din yaafaa,
be tawata junuubaaji mun din montaama.

⁸ Maloore wonanii on neddo,
mo Joomiraado on jogoraali junuubu mun.»^e

⁹ E hara nden maloore ko fii sunninaabe ben tun, kaa ko fii be sunninaaka ben kadi? Ko fii hid'en wi'a: «Ibraahiima gomdini Alla, ngal gomdinal makko jogoranaa mo peewal.» ¹⁰ Ko honno o wa'unoo kanko Ibraahiima fewndo ngal jabanaa mo? Hari o teddinaama, kaa o teddinaaka? Hari o teddinaaka taho, ko mo o teddinaaka wonnoo ¹¹ fewndo o hendii maande *sunninegol ngol, wa battatere peewal ngal o hebiri gomdinal ngal, fewndo ko o teddinanooka. Ko non o woniri ben kala gomdindo, hay be sunninanooka ben, fii no be jogoree feewube. ¹² O laatii kadi ben sunninaabe ben, hinaa non sunninaabe ben tun, kono kadi ko o ben ben jokkuba laawi gomdinal ngal kanko ben men Ibraahiima o hebunoo ngal wa fewndo ko o teddinanooka taho.

¹³ Ko fun wadi, hinaa tippude e Sariya on Ibraahiima e jurriya mun on fodiraa ronugol aduna on, kono ko tippude e peewal iwrungal e gomdinal ngal. ¹⁴ Si tawno ko tippude e Sariya on ronirten, harayno gomdinal ngal ko fus, awa kadi harayno fodaari ndin firtaama. ¹⁵ Ko fii Sariya on ko tikkere rimata. Ka Sariya on non alaa fon, haray bonnugol Sariya on alaa.

¹⁶ Awa, ko fun wadi ko gomdinal ngal fodaari ndin ronirtee, fii no laatora dokkal moyyere, fii no jurriya on fow hendora fodaari ndin, wonaa non jogiibe Sariya on tun, kono ko hay jogiibe gomdinal Ibraahiima maama men ngal en fow, ¹⁷ wano windori non: «Mi wadii ma maamaajo leyyi duudufi.»^f Ko o maama men en fow yeeso Alla, on mo o gomdini, on Yedoowo maybe ben ngurndan, on Woodinoowo ko woodanooka. ¹⁸ O tanyinii ka tama'u alaa, o gomdini. Ko nii o woniri maamaajo leyyi duudufi, wano daaliranoo non: «Ko nii jurriya maa on duudiroyta!»^g ¹⁹ E baawo lo'angol gomdinal ngal, o tawi bandu makko ndun fayda ko mayndu, ko fii hari moggo o teeminii, awa kadi hari dimdimol Saarata ngol ko mayngol. ²⁰ Awa o hutitoraali fodaari Alla ndin sabu angal gomdinal, kono o wonti tiida-gomdinaljo, o mawnini Alla. ²¹ O felliti wonde Alla no mari bawgal hunnugol ko o fodi kon. ²² Ko fun wadi si gomdinal makko ngal jogoranaa mo peewal. ²³ Hinaa fii makko kanko tun fun windiraa, ²⁴ kono ko fii men, enen kadi, enen bee jogorteebe feewube, gomdinbe on Immintindo Joomi men on Iisaa e hakkunde maybe ben, ²⁵ ittaado sadaka fii bonnereaji men din, e immintinaado fii yo en jogoree wa feewube.

5

Fii Humondiral e Alla

¹ Nde tawnoo en jogoraama feewube sabu gomɗinal men ngal, hiden mari buttu e Alla rewruɗe e Iisaa Almasiihu Joomi men on. ² Ko sabu makko hebirden, iwrude e gomɗinal ngal, naatirgal e oo sulfu, mo wonden e mun, tabituden. Hiden mantorde on tama'u mo marden fii mangural Alla ngal. ³ Ko beyditii e ɗun, hiden mantorde hay e nder tampereeeji ɗin, e hoore andugol wonde tampereeeji ɗin rimay ɗaɗɗagol, ⁴ ɗaɗɗagol ngol kadi ardo haa e jikku timmuɗo, jikku timmuɗo on kadi adda tama'u. ⁵ E hin-le tama'u on hersinoytaa, ko fii Alla juuriri giggol makko ngol ka berɗe men *Ruuhu Seniido mo yedaɗen on.

⁶ Ko fii fewndo tawnoo en maraa doole, e saa'i toɗɗaado on *Almasiihu on mayno fii be rewataa Alla ben. ⁷ Ko karahan godɗo jabirta maayande aaden feewuɗo, kono no gasa ka godɗo wakkiloo maayangol nedɗo moyyo. ⁸ Kono e nder ɗun, Alla ɓanginii giggol mun ngol fii men: wa fewndo wonnoden junuubankeebe, Iisaa Almasiihu on mayno fii men.

⁹ Jooni, bay en jogoraama feewube sabu yiiyan makko ɗan, haray ko honno ronkirten dandireede tikkere nden sabu makko? ¹⁰ Si tawii fewndo wonnoden aybe makko kanko Alla, o moyyintinirii hakkunde men e makko sabu mayde Bidɗo makko on, haray ko haa honto non dandirteɗen ngurndan makko ɗan, enen moyyintinidaabe e makko kanko Alla ben! ¹¹ Ko beyditii e ɗun, hiden mantorde Alla sabu Iisaa Almasiihu Joomi men on, on wondo sabu moyyintingol hakkunde men e Alla.

Fii Ebbindirgol Aadama e Iisaa Almasiihu on

¹² Ko ɗun wadi, ko wano non, sabu aaden gooto, junuubu naatiri e aduna on, e sabu on junuubu kadi mayde nden ari, ko wano non kadi mayde nden rewiri e hoore yimbe ben fow, ko fii fow wadii junuubu. ¹³ Ko fii, haa fewndo addegol Sariya on, hari junuubu on no e nder aduna on, kono junuubu ndaaretaake si sariya alaa. ¹⁴ Kono mayde nden laamii gila e *Aadama haa e Muusaa, hay e hoore be wadaano junuubu ben wa bonnere Aadama nden, on mo tawata ko mbaadi Aroyoowo on. ¹⁵ Kono bonnere Aadama nden e dokkal Alla ngal wonaa gootun. Si tawii buy maayii sabu bonnere aaden gooto, ɗun ko Aadama, haray ko haa honto non moyyere Alla nden, e dokkal iwrungal e moyyere on aaden gooto, ɗun ko Iisaa Almasiihu on, layirta haa heewa e hoore ɗuudube! ¹⁶ Ko wano non, battane junuubu aaden gooto e dokkal Alla ngal wonaa gootun. Ko fii ɗaawoore nden ɓawto junuubu gooto ko addi ko donkineede, e hin-le dokkal ngal ɓawto bonnereeeji ɗuudufi ko addi ko jogoreede wa feewube. ¹⁷ Si tawii, sabu bonnere aaden gooto, ɗun ko Aadama, mayde nden laamorii immorde e makko kanko tun, haray ko haa honto heube moyyere heewunde e dokkal peewal ben laamotoo ka ngurndan, sabu oo gooto, ɗun ko Iisaa Almasiihu on! ¹⁸ Ko ɗun wadi, si tawii donkinande bonnere aaden gooto hewtii yimbe ben fow, ko wano non kadi, ko sabu kuugal feewungal gootal, peewal yedaɗngal ngurndan ngal hewtiri yimbe ben fow. ¹⁹ Nde tawnoo ɗuudube laatike junuubankeebe sabu angal ɗoftaare aaden gooto, ɗun ko Aadama, ko wano non kadi ɗuudube laatortoo feewube sabu ɗoftaare aaden gooto, ɗun ko Iisaa Almasiihu on. ²⁰ E hin-le ko Sariya on arani, ko fii yo bonnereeeji ɗin beydo. Kono ka junuubu on beydii ɗon, ko ɗon sulfu on beydii beydaadee. ²¹ Ko wano junuubu on ɓanginiri bawgal mun mayde non, ko wano non kadi sulfu Alla on ɓanginiri bawgal mun ngal peewal nawrayngal e *ngurndan poomayankejan ɗan immorde e Iisaa Almasiihu Joomi men on.

6

Fii Maayugol e telen-ma Junuubu, Wuurana Alla e Almasiihu on

¹ Awa ko hondun wi'eten? En duumoto e wadugol junuubu on fii yo sulfu on beydo? ² Pellet hinaa non! Enen, bee maybe e telen-ma junuubu, ko honno non wuurirten e nder junuubu kadi? ³ E on andaa wonde, enen bee *lootaabe maande kisiyee e nder humondiral e Iisaa Almasiihu on fow, ko e mayde makko nden tawdaden? ⁴ Awa, en surridaama e makko ka nder mayde rewruude e looteede maande kisiyee nden, fii, wano *Almasiihu on imminiraa non e hakkunde maybe ben rewruude e mangu Baabaajo on, enen kadi, yo en wuuru ngurndan kesan. ⁵ Ko dun wadi, si en yubbondirii e makko ka mayde makko, pellet en woniray kadi wano non ka immintineede makko. ⁶ Ko fii hiden andi ngurndan men kidfan dan fempidaama e makko, fii no ndun bandu junuubankeeru muliree, fii wota en laato hande kadi maccube junuubu. ⁷ Ko fii kala maydo fuutike bawgal junuubu. ⁸ Si tawii en maayidii e Almasiihu on, haray hiden gomdini wonde en wuuriday e makko. ⁹ Ko fii hiden andi wonde Almasiihu on immitike e hakkunde maybe ben, o maayataa hande kadi, mayde nden maraa doole hande kadi e hoore makko. ¹⁰ Nden mayde nde o maayi, ko e telen-ma junuubu o maayi, nde wootere ko yoni haa poomaa. Jooni non himo wuuri, ko Alla o wuurani. ¹¹ Onon kadi wano non, jogoree hoore mon wa maybe e telen-ma junuubu, e wa wuuranbe Alla e nder humondiral e Iisaa Almasiihu on.

¹² Awa, wota junuubu laamo balli mon maayaydi din, e wota on dofto himmeeji majji din. ¹³ Wota on weebitan tere mon den junuubu, wa aala fii angal peewal, kono watee hoore mon onon tigi e Alla, wa wuurube iwbe e mayde, sakkanodon Alla tere mon den wa aalaaji fii peewal ngal. ¹⁴ Dun, junuubu foolataa on, ko fii hinaa e ley Sariya on wonden, kono ko e ley sulfu on.

Fii Maccube Peewal ngal

¹⁵ Jooni non, ko honno? E hara en jokkay wadugol junuubu, bay hinaa e ley Sariya on wonden, kono ko e ley sulfu Alla on? Pellet waawataa wonde! ¹⁶ E on andaa, si on wadii hoore mon maccudo goddo fii doftagol mo, haray on wonii maccudo on mo doftidon? Ko si on wonu maccube junuubu nawroowo e mayde, maa si on wonu maccube doftaare nawraynde e peewal. ¹⁷ Kono ko yettude Alla, sawto on wonude maccube junuubu on, on doftorii bernde noone jannde nde hewtinadon nden. ¹⁸ Bay on jattinaama junuubu on, on wontii maccube peewal ngal. ¹⁹ (Ko wano ned'danke'en nii mi woni yewtirde, sabu lo'ere balli mon din.) Wano wadirnodon tere mon den wa kurkantoođe angal laabal e angal peewal, fii sakkitorgol ka angal peewal, jooni kadi wadiiree wano non tere mon den wa kurkantoođe peewal ngal fii sakkitorgol laabal ngal.

²⁰ Ko fii, fewndo wonnodon maccube junuubu, hari on alaa kurkanaade peewal ngal. ²¹ Ko hondun hebunodon e den kuude de wadunodon, den de tawata hidon hersiri jooni? Ko fii sakkitoode majje on ko mayde. ²² Jooni non, onon jattinaabe junuubu ben, ko on maccube Alla, ko mardon tono ko laabal, sakkitoode nden kadi ko *ngurndan poomayankejan. ²³ Ko fii, njoddi junuubu ko mayde, kono dokkal Alla ngal ko ngurndan poomayankejan e nder humondiral e Iisaa Almasiihu Joomi men on.

7

Misal Yettaangal e Dewgal

¹ E on andaa yo musibbe wonde Sariya on ardoto godfo fannin himo wuuri? (Midfo yewtude on wano mi yewtirta yimbe andube Sariya on.) ² Ko sariya on humindiri debbo yettaado e moodi mun, yeru on no wuuri. Kono si moodi makko maayii, haray on debbo seedii e on sariya humindirnoodo mo e moodi makko. ³ Si tawii non e nder ngurndan moodi makko, o wonii beyngu gorko goo, haray o wontii jeenoowo. Kono si tawii moodibbo on maayii, haray o sendaama e sariya on. Dun, si godfo goo yettii mo, haray hinaa o jeenoowo.

⁴ Onon kadi ko wano non, yo musibbe an, on maayii e telen-ma Sariya on wondude e bandu Iisaa Almasiihu on, fii no jeyiredon e godfo goo, on immintinaado e hakkunde maybe ben, fii no wadiren kuude welayde Alla. ⁵ Ko fii, fewndo jokkunoden mbeleede bandu men ndun, hari faaleeji bonfi yaadufi e junuubu immorde e Sariya on no ardotonoo tere men den, fawa en kadi kuude nawrayde e mayde. ⁶ Kono jooni, en seedii e Sariya on, ko fii en maayii e telen-ma kon ko wadunoo en maccube. Ko dun wadi, jooni hiden kurkorande Alla noone keso tippude e Ruuhu makko on, hara hinaa e oya noone kidfo mo Sariya.

Hakkunde Sariya on e Junuubu

⁷ Awa ko hondun wi'eten jooni: Sariya on ko junuubu? Pellet hinaa dun! Kono ko sabu Sariya on mi andiri junuubu. Ko fii mi andataano ko woni himme si Sariya on wi'aano «wota mo himma!» ⁸ Onsay junuubu on baarori yamiroore nden, o wadi e an kala noone himme. Ko fii, si Sariya on araano, hanno junuubu on ko mayfo. ⁹ E telen-ma an min, si Sariya on alaano, hanno mido wuuri. Kono bay yamiroore nden arii, junuubu on wuuri, min mi maayi. ¹⁰ Onsay yamiroore nawraynde e ngurndan nden nawrimmi ka mayde. ¹¹ Ko fii junuubu on daynimmi baarori yamiroore nden, warimmi. ¹² Dun non, Sariya on ko *seniifo, yamiroore nden kadi ko seniinde, feewunde moyyere. ¹³ Awa hara ko moyyi kon wonanii lan mayde? Pellet oo'o! Kono ko junuubu on, fii yo o feeru junuubu, o wadirii e an mayde rewruude e ko moyyi kon, fii yo junuubu on feerir no laabiri poy junuubu sabu yamiroore nden.

¹⁴ E hoore dun, hiden andi wonde Sariya on ko e Alla iwri, kono min, ko mi nedfanke maccinaniifo junuubu. ¹⁵ Ko fii mi faamaa ko mi woni wadude kon. Ko mi yidi kon kadi mi alaa wadude dun, kono ko ko mi api kon mi woni wadude. ¹⁶ Si tawii mido wadude ko mi faalaaka kon, haray mido jabi wonde Sariya on ko moyyo. ¹⁷ Jooni non, hinaa min han kadi woni wadude dun, kono ko junuubu wondo e an on. ¹⁸ Ko fii mido andi wonde ko moyyi kon alaa e an, e maanaa ka bandu an. Ko fi min tigi mido wondi e faale wadugol ko moyyi, kono mi alaa wadude dun. ¹⁹ Mi alaa wadude moyyere nde mi faalaa nden, kono mido wadude bone mo mi faalaaka on. ²⁰ Si tawii mido wadude ko mi faalaaka, haray hinaa min tigi hande kadi woni wadude dun, kono ko junuubu wondo e an on.

²¹ Awa e hino sariya mo mi tawi on: tuma mi faalaa wadude ko moyyi woo, haray bone on no e an. ²² Ko fii Sariya Alla on no welammi ka bernde, ²³ kono mido yi'ude ka tere an sariya goo, wondo dartaade sariya faamu an ngun, wondo lan e wattude maccudo sariya junuubu, wondo e tere an den. ²⁴ Min e tampere an! Hara ko hombo jattintammi e nduu bandu maayooru? ²⁵ Ko yettude Alla, immorde e Iisaa Almasiihu Joomi men on!

Ko d'un wadi, si ka bernde an ko mi maccudo Sariya Alla on, fii kala ka bandu an ko mi maccudo sariya junuubu on.

8

Fii Wuuringol Ruuhu Allaahu on

¹ Jooni donkinande woo alanaa ben humondirbe e Iisaa Almasiihu on. ² Ko fii sariya Ruuhu ngurndan wondo e Iisaa Almasiihu on jattinii lan sariya junuubu e mayde on. ³ Ko fii Alla timminii ko Sariya on ronki kon, bay lo'ere nedfanke nden mehindinii mo. Alla muncii bawgal junuubu on ka bandu e nder addirgol Bid'oo makko on bandu nanditayndu e junuubankeeru nedfanke ndun. ⁴ Alla wadiri d'un fii no peewal Sariya on timmira e men, enen wonbe jokkude Ruuhu Allaahu on, hara hinaa e mbeleede bandu.

⁵ Ko d'un wadi, wuurirbe mbeleede bandu ben ko fii mayru miijotoo, kono wuurirbe Ruuhu Allaahu on no miijoo fii faale Ruuhu Allaahu on. ⁶ Jokkugol mbeleede bandu ko mayde, jokkugol non faaleeji Ruuhu Allaahu on ko ngurndan e buttu. ⁷ Ko fii mbeleede bandu no api Alla, bay bandu ndun yankinantaako Sariya Alla on, ko bay non ndu waawataa! ⁸ Ko fii wonbe e ley mbeleede bandu ndun waawataa welude Alla.

⁹ Onon non, on alaa e ley mbeleede bandu han kadi, kono ko e ley faale Ruuhu on, bay Ruuhu Allaahu on no e mon. Ko fii on mo Ruuhu *Almasiihu on alaa e mun, haray hinaa mo makko. ¹⁰ Si tawii Almasiihu on no e mon, haray bandu ndun maayii sabu junuubu on, kono haray ruuhu on no wuuri sabu peewal ngal. ¹¹ E si tawii Ruuhu makko kanko Immintindo Iisaa e hakkunde maybe ben no e mon, haray on Immintindo Iisaa Almasiihu on e hakkunde maybe ben yeday balli mon mayooji d'in ngurndan immorde e Ruuhu makko Wondo e mon on.

¹² Dun haray, yo musibbe, no woodi ko fawii en, hara hinaa wuurirgol mbeleede bandu. ¹³ Si tawii ko mbeleede bandu wuurirfon, on maayay. Kono si tawii ko Ruuhu Allaahu on warirfon mbeleede bandu den, on wuuray. ¹⁴ Ko fii kala be Ruuhu Alla on ardii, ko bibbe Alla. ¹⁵ Awa Ruuhu mo hebudon on hinaa ruuhu maccangaaku fii wonugol fahin e nder kulol, kono ko Ruuhu Wadudo on bibbe Alla. Immorde e makko kanko Ruuhu on en ewnoto Alla «Abba!», d'un ko «Baaba!» ¹⁶ Ruuhu Allaahu on tigi no seeditanaade ruuhu men on wonde ko en bibbe Alla. ¹⁷ Ko d'un wadi, si tawii ko en bibbe makko, haray kadi ko en ronoobe mo kanko Alla, ronidoobe e Almasiihu on, si tawii e nder haqiiqa hiden tampidude e makko fii no tawireden e mangural makko ngal.

Fii Mangu Aroyoowu ngun

¹⁸ Mid'o felliti tampereji oo saa'i fewndiido foddaa ebbindireede e mangu aroyoowu feppinanoyteengu en ngun. ¹⁹ Awa kadi tageefo ngon no habbori no tiidiri fii feppineede bibbe Alla ben. ²⁰ Ko fii tageefo ngon ko e ley bitteende wadaa, hinaa tippude e yidi maggo, kono ko tippude e yidi Wadudo ngo e ley bitteende on, e hoore tanyinagol wonde ²¹ ngon tageefo tigi jattinte maccangaaku mayde e polugol, ngo heba gebal ka ndimu bibbe Alla darjinngu ngun. ²² Ko fii hiden andi tageefo ngon fow no woymaade tampere haa hande wa muuseendi nata. ²³ Ko beyditii e d'un, enen kadi, bee adiiibe hendaade Ruuhu Allaahu on, hiden woymaade ka berde men e nder ko habbiden haa Alla wada en bibbe makko, o sotta balli men d'in. ²⁴ Ko fii ko e nder ndee tanyinaare dandafen. E hin-le si en yi'ii ko tanyiniden kon, haray d'un wonaa tama'u hande kadi. E hara ko hombo

tanyinortoo ko yi'i kon? ²⁵ Kono si hiden tanyinii ko en yi'aali, haray hiden habbori d'un n'apnaare.

²⁶ Ko wano non kadi Ruuhu Allaahu on wallitorta en tuma lo'uden. Ko fii en andaa ko haanuden toraade Alla e nder torndeeji men d'in, kono on Ruuhu tigi faaboto en e fee woytaangooji di waawotaako sifaade. ²⁷ Ko fii Lipoowo berde on no andi ko hondun woni miijo Ruuhu mun on, bay ko e yidi Alla, on Ruuhu fattoranta gomdinbe ben.

Fii Burbe Foolude ben

²⁸ Hiden andi wonde piiji d'in fow no yaadude fii moyyere ben yidube Alla, noddiraabe sabu ebboore makko nden. ²⁹ Ko fii, ko ben be o andunoo, ko ben o muuyani nandugol e mbaadi Bidfo makko on, fii no on Bidfo wonira Afo e hakkunde musibbe duudube. ³⁰ Ben be o muuyannoo, o noddi be. Ben be o noddi, o jogori be kadi feewube. Ben be o jogori feewube non, o darjini be kadi.

³¹ Ko hondun non wi'eten e d'un? Si tawii Alla no wonani en, haray ko hombo dartotoo en? ³² On mo salanaaki en Bidfo mun Bajjo on, kono o itti mo sadaka fii men en fow, ko honno o ronkirta en okkirde piiji d'in fow wondude e Bidfo on, sabu moyyere makko nden! ³³ Ko hombo toonata subaabe Alla ben? Hay gooto, bay ko Alla woni Jogoroowo wa feewudo.

³⁴ Ko hombo donkinta be? Hay gooto, bay ko Iisaa Almasiihu on woni maayunoodo on, e hoore d'un o immintinaama, himo ka sengo paamo Alla, himo tefande en. ³⁵ Ko hombo sendindirta en e giggol Almasiihu on? Hara ko tampereji d'in, kaa ko annde nden, kaa ko jokkereeji d'in, kaa ko heege ngen, kaa ko kolngal ngal,^h kaa ko masiibo ngon, kaa ko kaafa kan?

³⁶ Wano windori non:

«Nallal ngal fow meden weebitanii mayde fii maa, men jogoree wa baali hirseteedi!» i

³⁷ Kono e nder d'un fow, ko en foolube, hiden buri foolube kadi, sabu Yidudo en on. ³⁸ Ko fii mido felliti, hinaa mayde nden, hinaa ngurndan dan, hinaa malaa'ikaabe ben, hinaa mbawdijji d'in, hinaa ko fewndii kon, hinaa ko aroyta kon, hinaa doole den, ³⁹ hinaa tagoore nden ka dow, hinaa tagoore nden ka ley, hinaa tagu goo kadi woo waawata en sendude e giggol Alla wongol e Iisaa Almasiihu Joomi men on!

9

Fii no Alla Subori Jamaa Mun on

¹ Mido wowlude goonga e nder humondiral an e *Almasiihu on, mi fenataa, fondo an ngon no seeditorande lan *Ruuhu Seniido on: ² mido wondi e sokola tiidudo e muuseendi duumiindi ka bernde. ³ Ko fii mi yeloyto wonugol min tigi malkisaado, sendee e Almasiihu on fii musibbe an ben, d'un ko musidal an ngal ka yiiyan, ⁴ ben be tawata ko *Isra'iilayankeebe. Ko kambe Alla jogori wa bibbe. Ko ben mangu ngun e *ahadiiji d'in e Sariya on e dewal ngal e fodaariiji d'in, ⁵ e maamankaaku Isra'iila'en ngun wonani. Awa kadi Almasiihu on ko yiiyan mabbe, on Wondo Alla e dow kala huunde, mo mantoore wonani haa poomaa. Aamiina!

⁶ Hinaa fii daaluyee Alla on ko meerejo. Ko fii hinaa jurriya Isra'iila ndin fow woni Isra'iilayanko. ⁷ Wonaa jurriya Ibraahiima on fow woni bibbe makko, kono no windii: «Ko e *Issaaqa jurriya maa on nodditirtee.»

h 8:35 8.35 Maa: «kolndan dan». i 8:36 8.36 Zab. 44.23

j ⁸ E maanaa, hinaa fiḅḅe ben ka yiiyan woni fayḅe Alla, kono ko fiḅḅe fodaari ndin todḅaa wonugol jurriya. ⁹ Awa e hino kongol fodaari ndin: «E oo saa'i tigi mi aray, Saarata heba biḅḅo.»^k

¹⁰ Ko beyditii e ḅun, Rifqatu siwti ḅiḅo, ḅe tawata ko oo maamiraawo men wi'eteedo Issaaqa woni ben maḅḅe. ¹¹⁻¹² Hay fewndo tawnoo fayḅe ben hebaaka taho, sakko ḅe wadfa ko boni maa ko moyyi, Alla daalanno Rifqatu wonde: «Ko mawḅo on kurkanoytoo tosooko on»,^m fii no ebboore Alla nden fii subagol tabitira, ḅun non wonaa e kuude maḅḅe ḅen tippi, kono ko e kanko Alla, Noddoowo on, ¹³ wano no windori non: «Mi yidii Yaaquuba, mi anii Iisu.»ⁿ

¹⁴ Ko hondun wi'eten jooni? Hara angal peewal no e Alla? Pellet oo'o!
¹⁵ Ko fii himo daalani Muusaa wonde: «Mi yurmete on mo mi faalaa yurminde, mi moyyoo e on mo mi faalaa moyyaade e mun.» ^p ¹⁶ Ko ḅun wadi, ḅun hinaa immorde e faale nedḅanke, maa e wakkilaare makko, kono ko immorde e Alla, on Yurmeteedo. ¹⁷ Ko fii bindi ḅin no wi'i Fir'awna: «Mi ḅantii ma tun fii ḅangingol bawgal an ngal e hoore maa, e fii no innde an nden lolliniree e hoore leydi ndin fow.» ^ገ

¹⁸ Awa ḅun no holli wonde himo yurmina on mo o faalaa, o sattina bernde on mo o faalaa.

¹⁹ Mido andi a wi'ay lan: «Bay ko nii, ko hondun Alla feliranta yimḅe ben? Ko fii ko hombo waawi dartaade faale makko on?» ²⁰ An non taho, ko hombo wonu-maa ka yeddondiraa e Alla? E hara loonde wi'ay moyyindo nde on: «Ko hondun moyyinirandaa mi nii?» ²¹ E hara daaloyankeejo waawataa mahirgol loopal no o faaliraa woo, o moyyina ngal loopal gootal loode: wonde nden fii haaju hittudo, ndeya fii haajuhoy tosokoy?

²² E si tawii, e nder ko Alla faalaa hollude tikkere mun nden e ḅangingol bawgal makko ngal kon, o muppanike ḅen loode handunooḅe e tikkere makko nden e nder mupal tiḅfungal, ḅun ko ḅen ebḅananooḅe fii hayrannde nden? ²³ E si tawii non o faalaama andinde ḅen loode ḅe o yurmaa ngalu darja makko on, ḅen ḅe o ebḅannoo fii darja makko on, ²⁴ e maanaa ḅun ko enen ḅe o noddi ben, hinaa non tun e hakkunde Yahuudiyankeḅe ben, kono kadi e ḅe wonaa Yahuudiyanke ben? ²⁵ Wano o daaliri non ka deftere oo wi'eteedo Husaa'a:
«On mo wonaano jamaa an, mi nodday mo jamaa an,
on mo wonaano kadi gidḅo an, mi nodday mo gidḅo an»,

²⁶ e: «Ka ḅe wi'anoo ḅon tigi: <hinaa on jamaa an!>

ko ḅon ḅe noddoytee fiḅḅe Alla Wuurudo on.» ^p

²⁷ Isaaya* kadi no wi'i fii Isra'iilayankeeḅe ben:

«Nde adadu Isra'iilayankeeḅe ben ḅuudfiroyi wa njaareendi ndin ka baharu,

ko heddiibe seedaabe tun dandatee,

²⁸ ko fii Joomiraado on laatinay kongol jaawoore mun nden ka hoore leydi no yaawiri haa timma!» ^q

²⁹ Wano Isaaya wiirunoo non:

«Si tawno Joomiraado Jom Bawḅe on accanaano en jurriya,

hanno en wa'iino wa ḅee ca'e ḅiḅi, ḅun ko *Saduuma e Amuura!» ^r

Fii Angal Gomḅinal Isra'iilayankeeḅe ben

j **9:7** 9.7 Fud. 21.12   k **9:9** 9.9 Fud. 18.10   m **9:11-12** 9.12 Fud. 25.23   n **9:13** 9.13 Mal. 1.2-3   p **9:15** 9.15 Egg. 33.19   ገ **9:17** 9.17 Egg. 9.16   p **9:26** 9.26 Hus. 2.1 e 2.25   q **9:28** 9.28 Isa. 10.22-23   r **9:29** 9.29 Isa. 1.9

³⁰ Ko hondun non wi'eten jooni? Be wonaa Yahuudiyanke, be dabbataano peewal ngal ben, be hebii peewal, ngal peewal iwrungal e gomdinal ngal. ³¹ E hin-le Isra'ilayankeebe, dabbaynoobe peewal iwrungal e Sariya on ben, be laatinaano wadugol ko Sariya on yamiri kon fow. ³² Fii hondun? Ko fii Isra'ilayankeebe ben hinaa gomdinal dabbiraynoo peewal ngal, kono ko wa si tawii ko kuude den peewal heborta. Be bubii e hayre fegginaynde nden, ³³ wano windori non: «Mido tippinde ka hoore Fello *Siyuuna hayre fegginaynde, e fetere libaynde. Kala gomdindo e makko hersinoytaake.» ^s

10

¹ Musibbe an, faale bernde an nden, e ko mi woni toraade Alla fii *Isra'ilayankeebe ben, ko yo be dande. ² Kono mido seeditanaade be dundoo: hibe himmani fii Alla, kono hinaa tippude e gandal. ³ Bay be andaali peewal iwrungal e Alla ngal, e bay be dabbii no be tabintinira peewal mabbe ngal kambe tigi, be ronki yankinanaade peewal Alla ngal. ⁴ Ko fii, ko *Almasiihu on woni timmoode Sariya on fii no kala gomdindo hebira peewal.

⁵ Ko dun wadi, Muusaa no windi fii peewal iwrungal e Sariya on ngal, o wi'i: «Kala doftiido dee yamirooje, o wuuriray de.»^t ⁶ Kono e hino ko peewal iwrungal e gomdinal ngal wi'i kon: «Wota a miijo ka bernde maa: <ko hombo yawata ka kammu?> » (dun haray ko tippingol Almasiihu on), ⁷ «maa: <ko hombo tippotoo ka *gaygii ngii alaa kattudi ngin?> » (dun haray ko suutugol Almasiihu on e hakkunde maybe ben). ⁸ Awa ko hondun bindi din wi'i? Ko: «Daaluyee on no takko maa, dun ko ka nder hunduko maa e ka bernde maa.»^u On-le ko daaluyee gomdinal ngal, on mo men woni yottinde ⁹ wonde: si a qirritorii hunduko maa kon ko Iisaa woni Joomi on, e si a gomdini ka bernde maa wonde Allaahu on immintinii mo e hakkunde maybe ben, a dandete. ¹⁰ Ko fii ko bernde nden gomdindirtee, ontigi jogoree wa feewudo, ko hunduko kon qirritortee, ontigi dandee. ¹¹ Wano bindi din wi'iri non: «Kala gomdindo e makko hersinoytaake.»^w ¹² Awa, alaa ko sendindiri Yahuudiyanke e be wonaa Yahuudiyanke, be fow ko Joomiraado gooto be mari, on Al'ando kala jantiido mo. ¹³ Ko fii: «Onsay kala jantotoodo innde Joomiraado on dandoyte.»^y

¹⁴ Ko honno non be jantoroyta innde on mo be gomdinaali? E ko honno be gomdindirta on mo be nanaali fii mun no wowlee? E ko honno be nanirta fii makko no wowlee e baawo waajotoodo? ¹⁵ E ko honno be waajorta si be imminaaka? Ko fii no windii: «Emba teppe yottinoobe Kibaaru Moyyo on no labaa!»^y

¹⁶ Kono hinaa fow doftii Kibaaru Moyyo on. Bay Isaaya wi'uno: «Joomiraado, ko hombo gomdini waaju amen ngun?»^z ¹⁷ Ko dun wadi, gomdinal ko e nanugol iwata, ko nanetee kon kadi ko e kongol Almasiihu on iwi. ¹⁸ Kono mi wi'i: hara be nanaali? Oo'o: «Hito kammuuli din yahii e leydi ndin fow, e kongudi majji din yottoyike haa ka kattudi leydi.» ^a

¹⁹ Kono mi wi'i: e hara Isra'ilayankeebe ben faamaali dun? Ko Muusaa adii wi'ude wonde Allaahu on daalii: «Mi nawliniray on be wonaa jamaa tigi,

^s 9:33 9.33 Isa. 8.14 e 28.16 ^t 10:5 10.5 Lew. 18.5 ^u 10:8 10.6-8 Yaj. 30.12-14 ^w 10:11 10.11 Isa. 28.16 ^y 10:13 10.13 Yul. 3.5 ^y 10:15 10.15 Isa. 52.7 ^z 10:16 10.16 Isa. 53.1 ^a 10:18 10.18 Zab. 19.5

mi moninira on jamaa mo alaa faamu.»^b

²⁰ Awa Isaaya hebuno cuucal haa o wi'i wonde Allaahu on daalii:

«Be alaa lan dabbude ben hebii lan,
mi feenani be alaano landaade fii an ben.»^c

²¹ Kono e telen-ma Isra'iilayankeebe ben, o daali:

«Nallal ngal fow mido fontande juude an den jamaa murtudo yeddi.»^d

11

Seedee fii Allaahu on Bugitaaki Jamaa Isra'iila on

¹ Awa mido landoo: e hara Alla bugitike jamaa mun on? Pellet oo'o! Ko fii min kadi ko mi *Isra'iilayankeejo, jurriya Ibraahiima, ko mi jeyaado e oo bolondaa *Buniyamiinu. ² Alla bugitaaki jamaa makko mo o andunoo ko adii fow. E on andaa ko bindi din wi'i kon ka cortewol ka liliya wullitii e Alla don e hoore Isra'iilayankeebe ben? ³ O wi'i: «Joomiraado, be warii annabaabe maa ben, be waylitii layyorde maa den! Jooni ko min tun lutti, awa kadi hiibe dabbaa no be ittirammi e oo aduna!»^d ⁴ Ko hondun woni jaabannde Alla nden? O daali: «Mido maritori yimbe guluuje njeedifo, be sujjanaali sanamuuru wi'eteendu *Baalun dun.»^e ⁵ Ko wano non kadi e oo saa'i fewndiifo, no woodi heddiibe be Alla subori sulfu mun on. ⁶ Si tawii non ko sulfu on o subori be, haray hinaa rewruude e kuude den hande kadi. Si hinaa dun, haray sulfu on wonaa sulfu. ⁷ Awa ko hondun? Ko Isra'iilayankeebe ben dabbaynoo kon be hebaali, kono subaabe ben hendike dun. Beya, berde mun den sattinaa, ⁸ wano windori non:

«Alla yedii be hakkillaaji daaniidi,
e gite de yi'ataa,
e noppi di nanataa,

haa weetaango hande ngoo.»^f

⁹ Daawuuda kadi wi'i:

«Yo ndadfulu ka be naamata don
wonan be pircol e ngantan,
e peggal e njoddi kuude!

¹⁰ Yo gite mabbe den nibbitu haa tawa be yi'ataa,
e yo be laato saa'i kala turiibe!»^g

Misal Yettaangal e Caldi Tokkaadi

¹¹ Awa mido landoo: Bay be feggike, be yanuno, ngal be immotaako? Pellet oo'o! Kono ko sabu bonnere mabbe nden kisiyee on yediraa be wonaa Yahuudiyanke ben fii memmingol nawliigu Isra'iilayankeebe ben. ¹² E hin-le, si tawii bonnere mabbe nden ko ngalu oo aduna, e si tawii fadanne mabbe nden ko ngalu be wonaa Yahuudiyanke ben, haray ko ittiri ngalu hongu beydotoo ka tawdegol mabbe e kisiyee on. ¹³ Awa mi andinii on, onon be wonaa Yahuudiyanke ben, min oo *sahaabaajo fii be wonaa Yahuudiyanke ben, min mido teddini fii golle an den, ¹⁴ fii, si tawii no gasa, memmingol nawliigu e hakkunde lepol an ngol, e dandugol wobbe ben. ¹⁵ Si tawii wadeede mabbe sera addii moyyintingol hakkunde aduna on e Alla, ko hondun artireede mabbe nden wonoyta si hinaa immintineede ka mayde? ¹⁶ E hin-le, si tawii bireediije arane den ko Alla wonani, haray farin piyaado on men. Si tawii kadi dadol ngol ko Alla wonani, haray caldi din men.

^b 10:19 10.19 Yaj. 32.21   ^c 10:20 10.20 Isa. 65.1   ^d 10:21 10.21 Isa. 65.2   ^e 11:3 11.3
1Lam. 19.10   ^f 11:4 11.4 1Lam 19.18   ^g 11:8 11.8 Yaj. 29.3 e Isa. 29.10   ^g 11:10 11.10 Zab.
69.23-24

¹⁷ Si tawii non godfi e caldi din saltaama, e an non, ki *zaytuunihi buruurehi, a tokkaama batte majji, haa tawii a tawdaama e dadol ngol e endan zaytuuni dan, ¹⁸ wota a mantor caldi din. Si tawii a mantoray, andu tun wonde hinaa an jogii dadol ngol, kono ko dadol ngol jogi-maa.

¹⁹ Haray ko wi'ataa: «Caldi saltaama fii min yo mi tokke.» ²⁰ Andaa fota wonde ko di tayiraa ko angal gomdinal majji on. An, a sinorii don sabu gomdinal maa ngal. Awa wota a mawnintino, kono hulu. ²¹ Ko fii, si Allaahu on accaali caldi ko ngal wondunoo kon, an kadi o accataa ma.

²² Awa anditu fii moyyere Alla nden e yagginannde makko nden, yagginannde makko nden e hoore yanube ben, e moyyere Alla nden e hoore maa, si a duumike e nder nden moyyere. Si hinaa dun, an kadi, a soppete. ²³ Kambe kadi wano non. Si be duumaaki e angal gomdinal ngal, be tokkete, ko fii Alla no mari bawgal tokkugol be kadi. ²⁴ Si tawii an a soppaama e zaytuunihi buruurehi, a tokkaama e zaytuunihi tutaaki, woopondirki e mbaadi maa ndin, ittii e sikke si kambe be tokkete e mbaadi maŋbe ndin, e zaytuunihi maŋbe kin tigi.

Fii no Jamaa Isra'iilayanko on fow Dandirtee

²⁵ Ko fii, yo musibbe an, mi yidfaa yo on ronku andude oo gundoo doo fii wota on sikku hidon mari faamu feyyitungu: sattere bernde no e hoore wobbe e jamaa Isra'iilayankeebe ben haa yeru ko timmi e be wonaa Yahuudiyanke ben naata. ²⁶ Ontuma non Isra'iilayanko fow wonay dandaabe, wano windori non:

«Jattinoowo on iwray *Siyuuna,

o pottina e bolondaa Yaaquuba on kala ko yaadaa e faale Alla on.

²⁷ Ko dun wonoyta *ahadi an ndin hakkunde an e maŋbe

nde mi booroyi junuubaaji maŋbe din.»^h

²⁸ E telen-ma Kibaaru Moyyo on, ko be aybe sabu mon, kono e telen-ma subeede nden, ko be yiŋbe Allaahu on sabu baabiraabe maŋbe ben. ²⁹ Ko fii, dokke Alla den e noddaandu makko ndun hinaa ko jabitotoo. ³⁰ Hari on doftanooki Alla, kono jooni on hebirii yurmeende sabu angal doftaare Yahuudiyankeebe ben. ³¹ Ko wano non jooni, kambe kadi be wontiri be doftotaako Alla fii no be hebiroya yurmeende nden kambe kadi, sabu yurmeende nde wadanaŋon nden. ³² Ko fii Alla dumbii yimbe ben fow e nder geddi fii no o yurmiree fow.

Mantoore fii Alla

³³ Ko haa honto ngalu Alla ngun

e faamu makko ngun e gandal makko ngal luggi!

Hay gooto waawataa sifaade jaawooje makko den,

hay gooto waawataa andude ebbooje makko den!

³⁴ Ko fii ko hombo andi miijo Joomiraado on, maa ko hombo woni waajotoodo mo on,

³⁵ ko hombo adii mo okkorde, si o yobita mo?

³⁶ Ko fii fow ko immorde e makko,

tippude e makko, e fii makko.

Ko kanko mangu wonani haa poomaa. Aamiina!

12

Fii Sadaka Wuurufo

^h 11:27 11.26-27 Isa. 59.20-21, 27.9 e Yer. 31.33-34

¹ Awa mi wakkilini on, yo musifbe an, sabu yurmeende Alla nden, okkitirgol balli mon din wa sadaka wurdo laabudo, weloowo mo, ko dun wonanoyta on dewal haanungal. ² Wota on jembu aduna fewndiido on, kono wonee waylaabe, be hakkillaaji mun heydintinaa, fii no andiron ko hondun woni faale Alla on: dun ko ko moyyi kon e ko welata mo kon e ko timmi kon.

³ Tippude e moyyere nde o yedimmi nden, mi wi'ay kala e mon wota o miijo himo hitti haa feyyiti, kono yo o miijito fii hoore makko wano haaniri non, mo kala embere gomdinal ngal Alla yedi dun ngal. ⁴ Wano tawiri non hiden mari tere buy e nder bandu wooturu, awa kadi tere den fow hinaa golle goote mari, ⁵ dun non, fii kala hiden duudi, en fow ko en bandu wooturu e nder humondiral e *Almasiihu on, en fow ko en tere jogondirde. ⁶ Kono hiden mari dokke seedude, wano Alla yediri mo kala e men moyyere non. Si tawii ko dokkal haalugol ko Alla longini dun, yo taw ko ko yaadi e gomdinal. ⁷ Si ko dokkal fii wallugol, yo o wallu, si ko dokkal jannugol, yo o jannu. ⁸ Mo no mari kadi dokkal wakkilingol, yo o wakkilin. On mardo kadi dokkal okkugol, yo o okkir no yaajiri. On mardo dokkal ardagol kadi, yo o ardor no keldiri. On mardo dokkal yurmeende kadi, yo o wafir dun weltaare.

Fii Giggol Sellungol ngol

⁹ Yo giggol ngol wonu sellungol. Anon ko boni kon, humodon no tiidiri e ko moyyi kon. ¹⁰ Yidindiron giggol sidfankaaku, mo kala e mon jogitora oya wa burdo dun teddude. ¹¹ Wakkilodon hara on aamaali, kurkoranon Joomiraado on berde mon den fow. ¹² Weltee e hoore tanyinagol, nappodon tampereji din, duumodon e toraare Alla. ¹³ Faaboron gomdinbe ben ko be handi kon, newanodon wernugol.

¹⁴ Du'anodon cukkotoobe on ben, du'ee, wota on hudu. ¹⁵ Weltodee e ben wonbe weltaade, wullidon e wonbe wullude ben. ¹⁶ Miijondiranee miijo wooto, wota on mawnintino, kono jabon jippinde hoore mon. Wota on wadu hoore mon faamuBe. ¹⁷ Wota on yobitir gooto bone bone. Wadee ko yimbe ben fow ndaarata tawa no moyyi. ¹⁸ Si tawii no gasa, yeru hidon waawi, wondee e yimbe ben fow e nder buttu. ¹⁹ Wota on yottano hoore mon onon tigi, yo yidaabe an, kono accee tikkere Alla nden yottoo, ko fii no windii: «Joomiraado on wi'i: Ko min yottannde wonani, ko min woni YoBoowo.»ⁱ ²⁰ Ko fii no windii kadi: «Si gano maa no weelaa, okkor mo, o naama, si himo dondaa, okkor mo, o yara.

Ko fii warrugol non,

haray no wa'i wa si ko yulbe yiite moobudaa ka hoore makko.»j

²¹ Wota bone foolu on, kono fooliree bone on moyyere.

13

Fii Yankinanagol Laamu ngun

¹ Yo kala neddo yankinano laamuuji din, ko fii alaa laamu ngu tawata hinaa e Alla iwri, ko fii laamuuji wooduci din, ko Alla joddini di. ² Ko dun wadi, kala on dartiido laamu ngun, haray dartike yamiroore Alla nden, ben dartiibe non, haray fawii hoore mun jaawoore. ³ Laamiibe ben hulbinaaki si tawii ko ko moyyi wonaa wadeede, kono ko si tawii ko ko boni. Si a faalaaka hulude laamu ngun, wadu ko moyyi, dun a hebay kuluujaa

i **12:19** 12.19 Yaj. 32.35 j **12:20** 12.20 Tin. 25.21-22

maggu on. ⁴ Ko fii ko kangu woni kurkaadu Alla fii nafa maa kan. Kono si hidfa wadude ko boni, haray wonu e nder kulol, bay hinaa meere ngu jogori kaafa, ko fii ko kangu woni kurkaadu Alla fii yottingol tikkere makko nden e hoore on wadfoowo ko boni. ⁵ Awa jaka yankinanagol laamu ngun no hitti, hinaa fii nden tikkere tun non, kono kadi ko sabu bernde ontigi nden. ⁶ Ko sabu dun kadi hidfon yoba sagalle, ko fii laamiibe ben ko liggantooŋe Alla, duumiibe e wadugol den golle no moyyiri. ⁷ Jonnitee mo kala ko handi kon, jonniton sagalle den on mo haanufon jonnude, hulon on mo haanufon hulude, teddinon on mo haanufon teddinde.

Fii Yidfindirgol

⁸ Wota jamaande woo wonu hakkunde mon e goddo si wonaa yidfindirgol, ko fii kala yidudo wondiibe mun ben, haray timminii Sariya on. ⁹ Ko fii yamirooje den, dun ko «wota mo jeena», «wota mo itta hoore», «wota mo wujja», «wota mo seeditoo fenaande», «wota mo himmana ko goddo jeyi», e deya yamirooje fowk no noggaa e nder ngol daalol doo: «Yo a yidir pokondo maa on wano yidirdaa hoore maa non.»^m ¹⁰ Giggol wadataa pokondo mun ko boni, awa jaka ko giggol woni timmoode Sariya on.

¹¹ Bay hidfon andi ko e saa'i hombo wonden, awa immee, hinaa saa'i daanagol nii! Ko fii jooni kisiyee on burtii en battaade edii fewndo arden e gomdinde. ¹² Jemma on muutike, badike weetude, awa bortoden kuude niwre nden, bornoden aalaaji ndaygu ngun. ¹³ Wuuriren no feewiri, wa tumbere jalorma, e baawo *fasaadu e mandilugol e jinaa e jiibaare e yeddondiral e nawliigu. ¹⁴ Kono bornodon Iisaa Almasiihu Joomi men on, hara on dabbaali mbeleede bandu fii weltingol himmeeji.

14

Fii Hakkunde Tiidube e be Tiidaa Gomdinal ben

¹ Jabee on mo tiidaa gomdinal e baawo feloore. ² Goddo on no sikka no waawi jaamude ko woni woo, oya mo tiidaa gomdinal kadi ko bibbe naakoo tun jaamata. ³ On jaamoowo ko woni woo, wota piddin few mo jaamataa ko woni woo on. On mo jaamataa kadi, wota felu jaamoowo on, ko fii Alla no jabi mo kala. ⁴ Ko hombo wonu-maa an, oo feloowo kurkaadu goddo goo? Si tawii himo darii maa si himo yani, dun ko jeydo mo on wonani. Kono o daroto, ko fii Joomiraado on no mari bawgal tambitagol mo.

⁵ Wobbe no wi'i wonde jalaade den no burdi, wobbe ben no jogitii de fow hide fota. Awa yo mo kala hoolor ko miijii kon. ⁶ On mo burdindini jalaade den, haray ko fii teddingol Joomiraado on o wadiri dun. On mo no jaama kadi, haray ko fii teddingol Joomiraado on o woni jaamande, ko fii himo jarnude Alla. On mo alaa jaamude, haray ko fii teddingol Joomiraado on hadi o jaama, ko fii kanko kadi himo jarnude Alla. ⁷ Ko dun wadi, hay gooto e men alaa wuurende hoore mun tigi, e hay gooto alaa maayande hoore mun tigi. ⁸ Ko fii si en wuuru, haray ko Joomiraado on wuuranden, si en maayu, haray ko Joomiraado on maayanden. Woni en wuuru maa en maayu, ko Joomiraado on jeyi en. ⁹ Ko dun wadi si *Almasiihu on maayi, o immitii, fii wonugol Jom maybe ben e wurbe ben. ¹⁰ Kono an, ko hondun felantaa musidoo maa on? Maa an, ko hondun piddinantaa musidoo maa on? Ko fii en fow en daroyto yeeso jaawoore Alla nden. ¹¹ Ko fii no windii wonde, Joomiraado on no daali:

«Fodde ko goonga mido wuuri,
kala howru jiccoto yeeso an,
kala denngal mantay Alla.»ⁿ

¹² Ko dñun wadì, mo kala e men qirritoto yeeso Alla fii hoore mun tigi.

¹³ Awa, wota en jaawindir hande kadi, dñun-le wuren ardinee hakkil, fii wota on wadu yeeso musiddo mon on hayre fegginaynde maa wonon sabu yanal. ¹⁴ Mido andi, mido felliti e nder humondiral an ngal e Iisaa Joomi on, huunde alaa ko tuunani hoore mun, kono si goddo no miiiji wonde goddun laabaa, haray dñun laabanaa mo. ¹⁵ Si tawii musiddo maa aanii sabu ko jaamataa kon, haray a woniraa giggol hande kadi. Wota ko jaamataa kon wonu sabu hayrannde on mo Almasiihu on maayi fii mun. ¹⁶ Wota ko moyyani on kon wowlire wa ko boni. ¹⁷ Ko fii *laamu Alla ngun hinaa jaamete maa njaram, kono ko peewal e buttu e weltaare ko *Ruuhu Seniido on yedata kon. ¹⁸ On mo kurkorani nii Almasiihu on, haray no wela Alla, no mari kadi teddungal yimbe ben.

¹⁹ Awa dabben ko beydata buttu e ko tiidinta hakkundeeji men e nder gomdinal ngal. ²⁰ Wota a bonnir golle Alla den jaamete. Ka haqiiqa, jaameteji dñin fow no laabi, kono moyyanaa neddo ka o jaama goddun ko wonata sabu feggingol goddo. ²¹ No moyyani goddo hara o jaamaali teewu, o yaraali njaram mandilinaydan, maa wadugol kala ko feggingol musiddo mun. ²² Ngala gomdinal ngal mardaa, maru ngal fii maa yeeso Alla. Maloore wonanii on mo fawaali hoore mun jaawoore e nder anniyeji mun. ²³ Kono on jaamudo ko sikkiti, haray fawtike jaawoore, ko fii dñun hinaa e gomdinal ngal iwri. Ko fii kala ko iwraa e gomdinal ngal, haray ko junuubu.

15

¹ Enen tiidube e gomdinal ben, hiden haani tambitaade lo'ereji ben be tiidfaa ka gomdinal, e wota en dabbu ko welata en kon. ² Yo mo kala e men weltinir jokondo mun on ko moyyi fii tiidingol mo ka gomdinal. ³ Ko fii *Almasiihu on dabbano ko welata mo kon, kono wano bindi dñin holliri non: «Hoyreeji wonbe ma hoynude ben yanii e hoore an.»^p ⁴ E hin-le ko adanoo windeede kon fow wonanii en jannde, fii no hebiren tama'u on sabu njappaare nden e wakkilaare iwrunde e bindi dñin.

⁵ Yo Alla, Jom njappaare nden e Jom wakkilaare nden, yedu on wonugol miijo wooto, e nder jokkugol misal Iisaa Almasiihu on, ⁶ fii no mawniniron Alla, on Ben Iisaa Almasiihu Joomi men on, e nder nanondiral e kongol gootol.

⁷ Jabbondiree no moyyiri, wano Almasiihu on jabbori on non, fii mangu Alla ngun. ⁸ Ko mi woni wi'ude, ko Almasiihu on wonii kurkaadu Yahuudiyankeebe ben fii baringol goonga Alla on, e nder haqinqingol fodaariiji wadanaadi baabiraabe ben, ⁹ fii no be wonaa Yahuudiyanke ben mawninira Alla fii yurmeende makko nden, wano windori ka Zabuura non: «Mi mantete e hakkunde leyyi dñin, mi beyta fii teddingol innde maa nden.»^ñ

¹⁰ No windii ton kadi:

«Ko onon, yo leyyi, weltodee e jamaa makko on!»^p

¹¹ No windii ton kadi fahin:

«Onon leyyi dñin fow, jarnee Joomiraado on, awa kadi yo jamaaji dñin fow mantu mo!»^q

ⁿ 14:11 14.11 Isa. 45.23   ^p 15:3 15.3 Zab. 69.9   ^ñ 15:9 15.9 2Sam. 22.50 e Zab. 18.50
^p 15:10 15.10 Yaj. 32.43   ^q 15:11 15.11 Zab. 117. 1

12 Isaaya kadi no wi'i:
«Geeyol Yassaa'u ngol feenoyay,
ko ngol immoytoo fii ardagol leyyi dɪn,
leyyi dɪn tanyinora ngol.»^r

13 Yo Alla, Jom tama'u on, hebbin on weltaare e buttu fow e nder gomɗinal ngal, fii no heewiron tanyinaare immorde e bawgal *Ruuhu Seniido on.

Fii Golle Puulusa den

14 E telen-ma mon, yo musibbe an, min tigi mido felliti hidon heewi moyyere e faamu timmungu, e hidon waawi waajondirde. 15 Ko dɪn wadi, e nooneji goo mi windiranii on cuucal, fii andintingol on tobbe goo de jangunodon, sabu moyyere nde Alla wadanimmi nden 16 wonangol Iisaa Almasiihu on kurkaadu fii be wonaa Yahuudiyanke ben, e nder ko Alla toɗɗii mi kon fii Kibaaru Moyyo makko on, fii no be wonaa Yahuudiyanke ben wonirana mo sadaka weloowo mo, labbiniraado* Ruuhu Seniido on.

17 Sabu humondiral an e Iisaa Almasiihu on, mido waawi mantorde golle de mi woni gollande Alla den. 18 Ko fii mi suusataa wowlude si wonaa ko Almasiihu on wadiri e an kon fii addugol be wonaa Yahuudiyanke ben doftorgol Alla kongol e kuugal, 19 tippude e doole maandeeji e kaawakeeji moyyi e bawgal Ruuhu Alla on. Ko wano non, gila *Yerusalaam mi taarori non haa hewti Iliriiya, mi yottini Kibaaru Moyyo Almasiihu on fow. 20 Awa anniyee an on ko fejningol Kibaaru Moyyo on nokku ka tawata Almasiihu on andaaka, fii wota mi darnu e hoore didol godɗo. 21 Kono wano windori non:

«Ben be fejpinananooka yi'oyay,
e ben be nanaano kadi faamoyay.»^s

22 Ko dɪn wonnoo mi hadude soono woo yahugol ka mon.

Ebbooje Puulusa den fii Yahugol Roomu

23 Kono jooni mi gaynii golle an den e dɪi nokkeeli. Gila duubi buy mido faalanoo yahude ka mon. 24 Nde mido yaha Espaani, mido tanyinii yiidugol e mon e nder ko mi rewata dɪn kon, mi weltora wondugol e mon seeda. Onsay, wallon mi no yahugol e ndin leydi neworanammi. 25 Fewndo doo mido yahude Yerusalaam fii kurkanagol yimbe Alla ben. 26 Ko fii be Masedonii ben e be Akaaya ben no faalaa moobindirde godɗun e nder jawle maɓbe den fii miskinbe wonbe e hakkunde yimbe Alla ben Yerusalaam. 27 Awa, hibe weltori wadugol dɪn, bay hibe haani be wadande. Ko fii, si be wonaa Yahuudiyanke ben hefirii barkiiji Alla dɪn sabu Yahuudiyankebe ben, kambe be wonaa Yahuudiyanke ben kadi hibe haani be wallirde keyeeji aduna. 28 Si mi gaynii jonnude ko moobindiraa kon haanuɓe hendaade ben, mi rewoyay ka mon, nde mido yaha Espaani. 29 Mido andi, nde mido yaha ka mon, mi yaaday e barki timmuki Almasiihu on.

30 Mi wakkilinii on sabu Iisaa Almasiihu Joomi men on yo musibbe an, e sabu giggol Ruuhu Alla on, dartodugol e an e nder fewtingol Alla toraaje fii an, 31 fii no mi hettora e juude yedduɓe wonbe ka diiwal *Yahuuda ben, e fii no gomɗinbe ben jabira dokke, de mi nabata Yerusalaam den, no moyyiri. 32 Dun, mi hewtiday ka mon e weltaare, si tawii ko dɪn woni faale Alla on, hara en fow en heyɗintinoday. 33 Yo Alla Jom buttu on wonda e mon on fow. Aamiina!

16

Fii Salminand'e den ka Rawnoode

¹ Mi halfinii on oo bandiraawo men wi'eteedo Fibii, wallitotoodo ka *moftal wongal Kenkere, ² fii no jabboron mo e innde Joomiraado on, e noone no haanirani gomdinbe ben. Wattitodon e juude makko fii kala huunde nde haaju makko yanoyi e mon, ko fii o wallitike d'uudufe, min kadi men o wallitike lan.

³ Hiwranee lan Piriskiila e Akiila, ben wondibbe an e golle e nder humondiral e Iisaa Almasiihu on, ⁴ ben weebitube ngurndan mun fii hiwugol ngurndan an dan. Hinaa min tun non weltanii be, kono ko mofta be wonaa Yahuudiyanke ben fow kadi. ⁵ Salminanee lan kadi moftal wongal ka suudu mabbe ngal. Salminanon mi kadi oo gido an wi'eteedo Apayniiti, on adiido gomdinde *Almasiihu on e hakkunde be *Aazii ben. ⁶ Salminanon mi Mariyama, on gollannoodo on fota. ⁷ Salminanon mi kadi Andoroniiki e Yuniyaasi, dun ko bee musibbe an e wondibbe an ka kaso, dun ko ben be *sahaabaabe ben hoolii fota, adibe lan jeyeede e Almasiihu on. ⁸ Salminanon mi kadi Ampiliyaasi, on gido an e nder humondiral e Joomiraado on. ⁹ Salminanon mi kadi Urbaanu, dun ko oo wondidfo men e golle e nder humondiral e Almasiihu on, e oo gido an wi'eteedo Astakiisi. ¹⁰ Salminanon mi kadi Apeliisi, on mo gomdinal mun e Almasiihu on seeditaa fii mun. Salminanon mi bee jeyaabe e nduu suudu oo wi'eteedo Aristobuulu. ¹¹ Salminanon mi oo musidfo an wi'eteedo Herodiyuuna.

Salminanon mi kadi bee jeyaabe e nduu suudu oo wi'eteedo Narkiiisu, humondirbe e Joomiraado on. ¹² Salminanon mi kadi Tarifayna e Tarifuusa, dun ko bee rewbe gollanoobe Joomiraado on. Salminanon mi kadi Persiisa, gido an on, on kadi gollanii Joomiraado on fota. ¹³ Salminanon mi kadi Rufuusa, oo subaado Joomiraado on. Salminanon mi kadi yumma makko, on mo tawata kadi ko yumma an. ¹⁴ Salminanon mi kadi Asinkiriiti e Filiguuna e Hermiisi e Patrobaasi e Hermasa e musibbe wondufe e mabbe ben fow. ¹⁵ Salminanon mi kadi Filolooge e Yuliyaa e Niriyuusa, wondude e bandiraawo makko on, e Olimpaasi e wondibbe mabbe gomdinbe ben fow. ¹⁶ Salmondiree, hirbondiron hirbondiral laabungal. Mofta* Almasiihu on den fow salminii on.

¹⁷ Mi wakkilini on, yo musibbe an, e reenagol ko wonata sabu sendondire e pegge ko luutondiri e jannde nde hendidon nden. Wodfitee ben wonaybe sabu dun. ¹⁸ Ko fii sifa ben yimbe kurkantaako Almasiihu on, on Joomi men, kono ko deedi mabbe din tun be kurkantoo. Be faljinira berde ben be bonnaa, kongudfi mabbe weldi e wacooje. ¹⁹ Onon non, doftaare mon nden ko nde yimbe ben fow andi. Awa mido weltori fii mon on, e mido yidi yo on wonu faamube e telen-ma ko moyyi kon, e daybe e telen-ma ko boni kon. ²⁰ Alla Jom buttu on muncay Ibuliisa ka ley koyde mon ko neebaa. Yo moyyere Iisaa Joomi men on wonu e mon. ²¹ Timotee, oo wondidfo an e golle, salminii on, wondude e Lukiyuusi e Yaasuunu e Sosipaate, bee musibbe an. ²² E innde Joomiraado on, min oo wi'eteedo Tertiyuusi, mi salminii on, dun ko min oo windudo nduu batakuru. ²³ Gayuusi wernudo lan on, werni moftal ngal fow kadi, salminii on.

Arastuusa kadi, dun ko halfinaado jawdi saare nden, salminii on, wondude e oo musidfo wi'eteedo Kawartuusu.

²⁴ Yo moyyere Iisaa Almasiihu Joomi men on wonu e mon on fow. Aamiina!

Jaaroore Rawnorde nden

²⁵ Mangu wonanii Alla, on Waawufo tabintinde on, immorde e Kibaaru Moyyo an on e waajuuji fii Iisaa Almasiihu on, ko yaadi e feppinannde gundoo suudinoodo on gila ka fudfoode saa'iji din, ²⁶ kono o feppiniraama jooni defte annabaabe ben, wano Alla poomayankeejo on yamiri non, o feppinanaama leyyi din fow fii yo be gomdin mo, be doftoo mo.

²⁷ Mangu wonanii on Alla Bajjo, Jom Faamu, immorde e Iisaa Almasiihu on haa poomaa. Aamiina!

BATAKURU PUULUSA ARANURU HAA E BE KORENTI BEN

¹ Immorde e an min Puulusa, mo Alla noddiri kodduruyee mun on fii wonugol *sahaabaajo Iisaa Almasiihu on, e oo musid'fo wi'eteedo Sosteene, ² haa e ngal *moftal Alla wongal Korenti, subiraabe humondiral e Iisaa Almasiihu on, noddaabe wonugol yimbe Alla, wondude e kala jantotoobe innde Iisaa Almasiihu Joomi men on nokku kala ka be woniri, d'fun ko on Joomi mabbe e Joomi men.

³ Yo moyyere e buttu wonan on, immorde e Alla Baaba men, e Iisaa Almasiihu Joomi on.

Fii no Puulusa Jarniri Alla fii be Korenti ben

⁴ Midu duumii e jarnugol Alla fii mon, fii moyyere nde Alla yedi on nden sabu Iisaa Almasiihu on, ⁵ d'fun ko e nder humondiral e makko aldirfon kala huunde e kala kongol e kala gandal. ⁶ Ko fii seeditoore *Almasiihu on tabintinaama few e mon. ⁷ Ko d'fun wadi jooni, dokkal woo nakkanaa on e nder ndee habbannde nde wondon e mun fii feepoygol Iisaa Almasiihu Joomi men on. ⁸ O tiidinay on kadi haa ka rawnoode, fii wota on laatoyo felniibe pande ardu Iisaa Almasiihu Joomi men on. ⁹ Alla ko Sella-Findeejo, d'fun ko on Noddud'fo on fii yuɓbondirgol e Bid'fo makko on, Iisaa Almasiihu Joomi men on.

Fii Sendondiral Mofte Korenti den

¹⁰ Mi wakkilini on, yo musibbe, e innde Iisaa Almasiihu Joomi men on, on fow jogee kongol gootol fii wota sendondiral wonu hakkunde mon, e maanaa fedde-fedde, kono wonee e nder nanondiral tiidungal e nder miijo wooto e hakkille goote. ¹¹ Ko fii, yo musibbe an, bee yimbe oo debbo wi'eteedo Kuluyee humpitii lan fii mon wonde, yeddondire no hakkunde mon. ¹² Mi nanii wonde mo kala e mon no wi'a «min, ko mo mi Puulusa», oya kadi wi'a «ko mo mi Apoloosi», god'fo on kadi wi'a «ko mo mi Petruusu», oya on wi'a «ko mo mi Almasiihu on!»

¹³ E hara Almasiihu on senditino? Kaa Puulusa fempano fii mon? Kaa ko e innde Puulusa *lootiradon maande kisiyee? ¹⁴ Awa mi weltanike Alla ko tawi kon mi lootaali hay gooto e mon maande kisiyee, si hinaa Kirispuusa e Gayuusi. ¹⁵ Ko d'fun wadi, hay gooto waawataa wi'ude ko e innde an lootiradon maande kisiyee. ¹⁶ Mi lootii kadi beynguure Astefaana nden, ko heddii kon, mi andaa si mi lootii god'fo goo. ¹⁷ Ko fii Almasiihu on nulaali lan fii lootugol maande kisiyee, kono ko fii feppingol Kibaaru Moyyo on. Dun non, hinaa immorde e kongudi faamu neddanke, fii wota *leggal altindiraangal Almasiihu on meerine.

Fii Faamu Aduna on e Faamu Allaahu on

¹⁸ Ko fii kibaaru leggal altindiraangal ngal no wa'ani wonbe mulude ben wa feetere. Kono enen, wonaabe dandeede ben, ko o bawgal Alla. ¹⁹ Ko fii no windii:

«Mi mulay faamu faamuɓe ben,
mi mehindina hakkillaaji jooma-hakkil en.»^a

²⁰ Awa ko honto woni faamuɓo on, maa fensitoowo on, maa liddondirteedo e nguɗu jamaanu on woni? E hara Alla waylaali faamu aduna on, watti

a **1:19** 1.19 Isa. 29.14

feetere? ²¹ Ko fii, bay aduna on e faamu mun ngun andaali Alla e nder faamu Alla ngun, tawi no wela Alla ka o dandira gomdinbe ben waaju men wa'ungu wa feetere ngun. ²² Tawi *Yahuudiyankeebe ben no landoo fii maandeeji hawniidi, *Gereekiyankeebe ben kapun no dabba faamu ngun, ²³ kono enen hiden waajaade fii Almasiihu fempaado on. Dun no wonani Yahuudiyankeebe ben peggal, wa'ani be wonaa Yahuudiyanke ben wa feetere, ²⁴ kono noddaabe ben, woni ko Yahuudiyanke, woni ko Gereekiyanke, Almasiihu on ko bawgal Alla e faamu makko kanko Alla. ²⁵ Ko wa'i wa feetere iwrunde ka Alla nden no buri faamu yimbe ben. Awa kadi, ko wa'i wa lo'ere iwrunde ka Alla nden no buri doole yimbe ben.

²⁶ Miijitee, yo musibbe, no wonirnodon fewndo noddadon. E yeeso neddanke, tawi buy e hakkunde mon wonaa faamube, maa marbe doole, maa rimbe. ²⁷ Kono Alla subike piiji wa'udi wa feetudi e nder oo aduna fii hersingol faamube ben, Alla subii kadi piiji wa'udi wa lo'udi e nder oo aduna fii hersingol dolnudi din. ²⁸ Alla subii kadi piiji kaanudi din e oo aduna, din apaadi, din di wonaano huunde, fii mehindingol woodaadi din, ²⁹ fii wota hay gooto mawnintino yeeso Alla. ³⁰ E hin-le, ko kanko humindiri on e Iisaa Almasiihu on, on mo tawata ko e immorde e Alla wadiraafii men faamu e peewal e *senaare e cottudi, ³¹ fii, wano windori non:

«On mo no mantoo,
yo mantor Joomiraado on.»^b

2

¹ Min non, yo musibbe an, fewndo mi yahunoo ka mon fii fejjinangol on goonga Alla wirninoodo on, hinaa burnonduro kongudi maa faamu mi yaari. ² Ko fii mi taw moyyaa ka mi ndaara godfun goo hakkunde mon, si hinaa Iisaa Almasiihu, fempaado on. ³ Min tigi mido wonirnoo takko mon e noone no lo'iri e kulol e diwnol tiidungol. ⁴ Kongol an ngol e waaju an ngun aldaano e kongudi weldi e faamu neddanke, kono ko wondunoodi e maandeeji bangindi bawgal Ruuhu Alla on, ⁵ fii wota gomdinal mon ngal iwru e faamuuji yimbe ben, kono e bawgal Alla ngal.

Fii Faamu Haqiiqawu ngun

⁶ Kono fow e mun, ko faamu men waajotoo mokobaabe ben, hara ko faamu ngu tawata hinaa ngu oo aduna, hinaa ngu laamuuji oo aduna kadi muloyteedi. ⁷ Ko faamu Alla wonden waajaade, dun ko ngun wirninoongu e nder gundoo, ngu Alla ebbannoo fii darja men on ado aduna on tageede. ⁸ Laamu woo e dui laamuuji oo aduna andaano dun. Ko fii si be anduno, be fempataano on Jom mangural. ⁹ Kono ko wano windori non:

«Ko Alla ebbani yidube mo ben kon,
ko dun woni yiitere yi'aali, nowru nanaali,
e ko bernde neddanke miijaaki.»^c

¹⁰ Ko e men Alla banginiri dun Ruuhu mun on.

Ko fii Ruuhu on hollay ko woni woo, hay piiji Alla luggudi din. ¹¹ Ko hombo e hakkunde yimbe ben andi ko woni e neddo, si hinaa ruuhu wondo e makko on. Ko wano non kadi, gooto waawataa andude ko woni e Alla, si wonaa Ruuhu Allaahu on. ¹² E hin-le enen, hinaa ruuhu oo aduna hendifen, kono ko Ruuhu iwrufo e Alla, fii no andiren ko Alla yefiri en sulfu makko on kon. ¹³ En alaa wowlirde dun yewtereeji di

faamu nedʒanke jannata, kono ko ɗi Ruuhu Allaahu on jannata ɗin, e nder sifanagol yimbe ɓe on Ruuhu woni e mun ben haqiiqaaji iwruɗi e on Ruuhu. ¹⁴ Kono nedʒo mo aldaa e Ruuhu Allaahu on jabataa piiji Ruuhu Alla ɗin, ko fii ko ɗi feetere e makko, o waawataa ɗi andude, ko fii ko Ruuhu Allaahu on ɗi taskortee. ¹⁵ Kono nedʒo mo Ruuhu Allaahu on woni e mun on taskoto ko woni woo, kono kanko hay gooto hewtaa taskagol mo.

¹⁶ E hoore ɗun:

«Ko hombo andi miijo Joomiraado on fii jannugol mo?»^d
E hin-le enen ko miijo *Almasiihu on jogiden.

3

Fii no Kurkaadi Alla ɗin Haani Wonirde

¹ Kono min non, yo musifɓe, mi waawaali on yewtirde wa yimbe ɓe Ruuhu Allaahu on woni e mun, kono ko wa jokkuba mbeleede bandu, e booboobe e telen-ma gomɗinal *Almasiihu on. ² Ko biraadan mi jonnunoo on, hinaa jaametee tedduɗo, ko fii on waawataano mo townude. Hay fewndo doo non on waawataa mo townude. ³ Ko fii haa jooni ko on jokkuba mbeleede bandu. Bay nawliigu e yeddondiral no hakkunde mon, taw si hinaa on jokkuba mbeleede bandu? Kaa hinaa no nedʒanke fow wonirta non wonirɗon? ⁴ Si godɗo e mon wi'ii: «min ko mo mi Puulusa», oya on wi'a: «ko mo mi Apoloosi», taw si hara on gerdaali wa yimbe aduna?

⁵ Awa ko hondun woni Apoloosi? E ko hondun woni Puulusa? Ko kurkaaduube ɓe gomɗinirɗon sabu mun. Mo kala e maɓɓe kurkorani Joomiraado on golle ɗe o halfini mo ɗen. ⁶ Min mi tutu, Apoloosi yarni, kono ko Allaahu on mawnini. ⁷ Ko ɗun wadi hinaa tutuɗo on woni godɗun, hinaa kadi yarnuɗo on, kono ko Alla mawninɗo on. ⁸ Tutuɗo on e yarnuɗo on no fota, mo kala e maɓɓe hendoto njoddi mun ndin tigi tippude e golle ɗe ontigi wadi ɗen. ⁹ Ko fii, ko men gollidoobe fii Alla, onon ko on ngesa Alla, ko on darnoodi makko kadi. ¹⁰ Wano Alla yedirimmi moyyere non, mi golliri wa faamuɗo fii darnugol, mi wadii ndelo ngon. Godɗo kadi darnii e hoore mun, kono yo mo kala reeno e noone no darnirta e hoore mun non. ¹¹ Fii ndelo ngon kan, hay gooto waawataa moyyinde ndelo goo si wonaa wongo ɗon ngon, e maanaa ɗun ko Iisaa Almasiihu on. ¹² E hin-le, si godɗo aru e darnirde e hoore ngon ndelo ɗon maadi kanje maa kaalisi maa kaaye hittude maa leɗɗe maa huɗo kalin maa foron foppe, ¹³ haray kuugal mo kala feepay. Nalaande nden ɓanginay ɗun, ko fii yiite ngen feppinoyay ngal, nge ndarndoo kadi noone kuugal mo kala. ¹⁴ Si tawii kuugal ngal godɗo darni e hoore ndelo ngon tabitii, ontigi hebay njoddi. ¹⁵ Si tawii kuugal godɗo sumii, haray o fadii, kono kanko tigi o dadiray wa fuutiido yiite.

¹⁶ E on andaa ko onon woni suudu Alla ndun, awa kadi Ruuhu Allaahu on no hodi e mon? ¹⁷ Kala bonnuɗo suudu Alla ndun, Alla bonnay fii makko, ko fii suudu Alla ndun ko hormordu. Awa ko onon woni ndun. ¹⁸ Wota gooto ɗaynito. Si godɗo e mon miijike wonde ko o faamuɗo e oo aduna fewndiido, haray yo o laato <feetuɗo> fii yo o wonu faamuɗo. ¹⁹ Ko fii faamu oo aduna ko <feetere> yeeso Alla. Ko fii no windii:

«O nangiray faamube ben yoyreeji maɓɓe ɗin.»^d

²⁰ No windii kadi:

«Joomiraado on no andi miijooji faamube ben, himo andi kadi ko ɗi meere.»^e

21 Awa wota hay gooto mantor yimbe ben. Ko fii fow ko onon jeyi: 22 woni ko Puulusa, woni ko Apoloosi, woni ko Petruusu, woni aduna on, woni ngurndan d̄an, woni mayde nden, woni piiji fewndiidi d̄in, woni piiji aroyooji d̄in, fow ko onon wonani. 23 Awa kadi, ko on be Almasiihu on, Almasiihu on kadi ko mo Alla.

4

1 Ko d̄un wadi, yo men jogore wa kurkaadi *Almasiihu on e halfinaabe goongaaji Alla wirniidi d̄in. 2 Awa halfinaabe ben non no toraa wonugol sella-findeebe. 3 Min non jaawoore nde jaawotommi nden e nde yimbe ben jaawatammi nden hittaa e an, min tigi toode mi jaawitotaako. 4 Ko fii fondo an ngon ko laabungo, fii kala hinaa d̄un hollata ko mi feewudo, jaawoowo lan on ko Joomiraado on. 5 Ko d̄un wadi, wota on jaawu huunde doo e saa'i on, maa doo e ardu Joomi on, on Weebitoowo ka ndaygu ko suudii kon ka nibe, feppina ebbooje berde den. Ko fii mantoore mo kala aroyay immorde e Alla.

Fii Mawnintinaare be Korenti ben

6 Musiɓbe, mi huutorii d̄ii nooneeji doo fii wad̄angol on misal e hoore an min e Apoloosi. Ko nii andirton e amen wota mo yawtu ko windii kon, e wota gooto e mon mantor bambindirangol. 7 Ko fii ko hombo burnumaa? E ko hondun jogidfaa ko a okkaaka? E si a okkaama, ko fii hondun mantantodfaa, wa si tawii hinaa a okkaado?

8 Dun-le wuren on haarii, awa kadi on alɗii, on fudɗfike laamaade e ɓaawo amen! Pellet mi faaleteno hara nun ko on lambe fii menen kadi no men laamodira e mon! 9 Ko fii no wa'animmii wa si tawii Alla wattirii men, menen *sahaabaabe ben ɓaawo, wa jaawaabe happanaa wareede e yeeso dental ngal fow, ko fii men wonanii aduna on fow e malaa'ikaabe ben e yimbe ben jalnori. 10 Ko men jogoraabe wa feetube sabu Almasiihu on, kono onon ko on faamuɓe sabu Almasiihu on! Ko men jogoraabe wa lo'ube, kono onon ko on dolnube. Ko on teddinaabe, kono menen ko men hayfinaabe! 11 Haa jooni meden tampiri heege e d̄onka e kolngal^f e piggal e yiilagol. 12 Meden golliri juude amen d̄en tigi haa meden ronki. Tuma men hoynaa woo, men du'anoo. Tuma men cukkaa woo, men wakkiloo. 13 Tuma men jo'aa woo, men jaabora no newori. Men woni tuundi oo aduna, men hawkaa e d̄i fow, haa weetaango hande ngoo.

14 Hinaa fii hersingol on mi windiri d̄un, kono mido hajorde on wa fayɓe an be mi yidi. 15 Ko d̄un wadi, hay si on heɓoyii guluuje sappo ardotoobe on fii no jokkiron laawol Almasiihu on, haray on alaa baabaabe buy. Ko fii, e telen-ma humondiral mon e Iisaa Almasiihu on, ko min wonti baaba mon e nder ko mi feppinani on Kibaaru Moyyo on kon. 16 Awa mi wakkilinii on yo on wonu pemboobe lan. 17 Ko d̄un wadi si mi imminanii on Timotee, on mo tawata ko paykun an mo mi yidi, e sella-findeejo e telen-ma Joomiraado on. O andintinay on laawi an d̄in fow e telen-ma Almasiihu on, wano mi janniri d̄i non hen fow e nder *mofte d̄en fow kadi.

18 Wobbe e mon mawnintinike wa si tawii mi yilitotaako ka mon. 19 Kono mi yahay ka mon ko neebaa, si Joomiraado on jabii. Hinaa kongud̄i mawnintiniibe ben tun mi andoyta, kono ko bawgal maɓbe ngal kadi. 20 Ko fii *laamu Alla ngun wonaa haalaaji, kono ko bawgal. 21 Ko hondun faaladon? Ko yo mi yaadu ka mon e sawru, kaa ko giggol e newaare?

^f 4:11 4.11 Maa: «kolndan».

5

Fii Hiwugol Moftal ngal

¹ Awa saa'i woo jiiibaare goo no naneede hakkunde mon, hara ko jiiibaare nde yi'etaake hay ka be gomdinaa ben, hay godfo e mon no murtini beyngu ben mun! ² Onon e ndee mawnintinaare mon! Hidon haanunoo yoomude! Suuton on wadudo ngal kuugal e hakkunde mon. ³ Min oo mo wondaa e mon ka bandu, kono wondudo e mon ka bernde, mi jaawirii wadudo sifa ngal kuugal on toode wa si mido wondi e mon. ⁴ Awa fewndo mottondirdon e innde Iisaa Joomi on, tawi mido wondi e mon ka bernde, wondude e bawgal Iisaa Joomi men on, ⁵ yo on nedfo accide e Ibuliisa fii no jikku makko junuubankejo on halkiree, e fii no ruuhu makko on dandiree pande ardu Joomi men on.

⁶ Nden mawnintinaare mon moyyaa. E hara on andaa lewen seeda nii no yurina farin jiiibaado fow? ⁷ Seedee e lewen kidfo on, fii no laatoron farin jiiibaado keso, bay ko on be aldaa e lewen. Ko fii *Almasiihu on, ngin baalii men layya fii *Juldeere Yawtaneede nden, hirsama. ⁸ Awa wota en wafir juldeere nden lewen kidfo, maa lewen bonki e bone, kono wafiren nde bireedi laabal e goonga, de aldaa e lewen.

⁹ Mi windanii on ka nder batakuru an wonde, wota on humondir e jeenoobe ben. ¹⁰ Kono hinaa fii mido faalaa wi'ude bee tun selon bee yimbe oo aduna, jeenoobe, maa reeredube, maa jattoobe, maa rewoobe sanamuuji. Si hinaa dun, haray bee yalton e oo aduna. ¹¹ Ko mi windani on kon jooni, ko wota on humondir e godfo wi'udo ko musidfo mon e gomdinal, hara ko jeenoowo, maa ndeereero, maa rewoowo sanamu, maa hoynoowo, maa mandiloowo, maa jattoowo, e hay wota on naamidu toode e sifa on nedfo.

¹² Ko fii hondun mi jaawanta be gomdinaa ben? Hinaa onon woni jaawoobe gomdinbe ben? ¹³ Be gomdinaa ben kan, Alla jaaway be. Awa yaltinee bonfo on hakkunde mon.g

6

Fii Yaafondiral Gomdinbe ben

¹ Si godfo e mon lurririi e godfo, e hara o suusay wullitaade e be feewaa ben, o acca yimbe Alla ben? ² E on andaa yimbe Alla ben jaawoyay oo aduna? Si tawii ko onon haani jaawude aduna on, hara on waawataa jaawugol haajuuji di hittaa din? ³ E on andaa en jaawoyay malaa'ikaabe ben? E ko hondun non hadata jaawen haajuuji oo aduna? ⁴ Awa si tawii hidon mari lurral hakkunde mon fii haajuuji aduna din, hara ko yimbe be *moftal ngal hayfini ben wadoton jaawoobe? ⁵ Ko fii hersingol on mi wowliri dun. Taw si hay gooto faamudo, waawudo jaawude hakkunde musibbe mun alaa hakkunde mon? ⁶ E hin-le godfo no wullitaade e hoore musidfo mun yeeso be gomdinaa ben!

⁷ Onon non, ko ko wadi haa jaawindirdon kon holli wonde on foolaama few. Sitta nde wadadon bone, maa hippadon. ⁸ Kono ko onon woni wadude angal peewal ngal, jatta beya, e hin-le ko musibbe mon.

⁹ Wota on daynito! E on andaa boyliibe ben maraa gebal ka *laamu Alla? Hinaa jiiibiibe ben, hinaa kadi rewoobe sanamu ben e jeenoobe ben e worbe waditiibe rewbe ben e worbe jinoobe worbe ben ¹⁰ e wuybe ben e himmuibe ben e mandiloobe ben e hoynoobe ben e jattoobe ben, woni ko mari gebal ka laamu Alla. ¹¹ Awa ko dun wobbe e mon wonnoo. Kono

Ruuhu Alla men on lootii on, *labbinii on, o jogorii on feewube e innde Iisaa Almasiihu Joomi on.

Fii Wodfitagol Jinaa

¹² Midō newnanaa fow, kono hinaa fow nafata. Midō newnanaa fow, kono mi accataa ko woni woo waawammi. ¹³ Neemaaji dīn ko fii reedu, reedu ndun kadi fii neemaaji dīn, Alla kadi mulay dī fow. Awa kadi bandu ndun hinaa fii jinaa, kono ko ndu fii Joomiraado on, Joomiraado on kadi fii bandu ndun. ¹⁴ Awa kadi Alla, on Immintindo Joomi on, immintiniray en bawgal makko ngal. ¹⁵ E hara on andaa wonde ko balli mon dīn woni tere *Almasiihu on? E hara mi yettay tere Almasiihu on, mi yubbindira e cagaajo? Pellet oo'o! ¹⁶ E on andaa kadi, mo yubbindiri hoore mun e cagaajo, haray kanko e makko ko be bandu wooturu? Bay no windii: «Kambe dido be wonay gooto.»^h ¹⁷ Kono, on humondirdo e Joomiraado on, haray kanko e makko ko be ruuhu gooto.

¹⁸ Wodfitee jinaa on! E junuubu goo mo neddo wadata, hara on junuubu hinaa tabitoowo ka bandu. Kono on jokkudo jinaa, haray ko bandu makko ndun tigi o woni wafande junuubu. ¹⁹ E hari on andaa dundoo? Ko bandu mon ndun woni suudu *Ruuhu Seniido wondo e mon on, on mo Alla okki on. Hinaa onon jeyi hoore mon, ²⁰ ko fii on sooditaama coggu sattungu. Awa teddiniree Alla balli mon dīn.

7

Fii Desal e Sunningol

¹ Jooni feyyen e ko windandon mi kon. No moyyani gorko hara o meemaali debbo. ² Kono non fii reenagol e jinaa, yo mo kala hebu beyngu, debbo kala heba moodi. ³ Gorko on jonnita beyngu mun ko handi kon, debbo on kadi wano non e telen-ma moodi mun. ⁴ Ko fii debbo on jeyaa bandu mun ndun, kono ko moodibbo on, gorko on kadi wano non, o jeyaa bandu makko ndun, kono ko beyngu makko jeyi ndu. ⁵ Wota on salondir, si hinaa e saa'i nanondiral mon, fii no hebiron saa'i no tororon Alla. Bawto dūn yitidon, fii wota Ibuliisa foolir on angal waawugol hoore mun. ⁶ Kono mi wowliraali dūn wa si ko yamiroore, kono ko ko newnaa. ⁷ Midō yelii yo neddo fow wa'u wa an min, kono mo kala no mari dokkal feerewal, ngal Alla yedi dūn, mo kala e noone goo.

⁸ Be resaa ben non e keynguube ben, mi wi'ay no moyyani be no be wa'ira wa an min. ⁹ Kono si be waawataa hoore maabe, ko yo be resu, ko fii ko resugol furi bittorgol faale feyyitudo. ¹⁰ E telen-ma yettindirbe ben non, e hino ko mi wi'ata kon, (hinaa non min yamiri, kono ko Joomiraado on), wota debbo sertu e moodi mun. ¹¹ Si kanko debbo on non o aru e serteede, yo o joodo hara o yettaaka, maa o moyyintinida e moodi makko. Awa kadi wota gorko jonnitu beyngu mun.

¹² Fii beya, (dundoo ko min wowli, hinaa Joomiraado on), si musidoo goo no mari debbo mo gomdinaa, hara on debbo no yidi wondugol e makko, wota o seedu e makko. ¹³ Si tawii kadi debbo no mari moodibbo mo gomdinaa, hara on gorko no yidi wondude e on debbo, wota o seedu e moodi makko. ¹⁴ Ko fii moodibbo mo gomdinaa ko jeyaado Alla sabu debbo makko gomdindo on, debbo mo gomdinaa on kadi ko jeyaado Alla sabu moodibbo makko gomdindo on. Si hinaa dūn, bibbe mon ben wonay wodondirbe e Alla, e hara-le wurin ko be badondirbe e Alla. ¹⁵ Si tawii mo gomdinaa on no catii e seedugol, yo gomdindo on newnan mo dūn.

^h 6:16 6.16 Fud. 2.24

Ko fii hay huunde wadfaaki musidfo gomdindo e fun, Alla ko noddiri en ko wuurugol e nder buttu. ¹⁶ E hoore fun, ko honno debbo andirta si o danday moodi makko? Maa si gorko danday beyngu mun?

¹⁷ Ko woni tun, yo mo kala jokkir no Joomiraado on wafirani fun non, e noone noddaandu ndu o hebiri Alla ndun. Ko nii mi yamiriri e nder *mofte den fow. ¹⁸ On mo noddeede mun tawi sunninaama, yo o wonir no o sunniraa non. On mo noddeede mun tawi sunninaaka, wota o eto sunnineede. ¹⁹ Sunninelgol* ngol wonaa huunde, angal sunninelgol kadi wonaa huunde, kono ko doftagol yamirooje Alla den woni godfun. ²⁰ Yo mo kala wonir no wonirnoo non fewndo o noddaa. ²¹ Si tawii fewndo noddadaa ko a jiyaado, wota a aanu, kono si tawii hida waawi rinfude, haray eto. ²² Ko fii jiyaado mo Joomiraado on noddi, haray o wonii mo Joomiraado on rindini. Ko wano non kadi, dimo mo Joomiraado on noddi, haray o wonii jiyaado *Almasiihu on. ²³ Awa on sottiraama coggu sattungu, wota on wontu maccube yimbe ben. ²⁴ Yo mo kala, yo musibbe, woniran Alla noone no wonirnoo non wa fewndo ko o noddaa.

²⁵ E telen-ma be yettaali yettaaka ben, wonaa yamiroore Joomiraado on mi hendii. Kono ko fewjoore an nden mi woni on jonnude, wa nedfo sellafindeejo sabu yurmeende Joomiraado on. ²⁶ E hino ko mi miiiji no moyyi kon, sabu satteendeeji fewndiidi fin: no moyyani nedfo ka o wonira no o woniri non. ²⁷ Si hida tiggunoo, wota a dabbu seedigal. Si a tiggaa, wota a dabbu tiggugol. ²⁸ Kono, si a resii, haray a wadaali junuubu. Si jiwo kadi resaama, haray o wadaali junuubu. Kono non yimbe resindirbe ben fottay e tampereji, mi faalaa on dandude di.

²⁹ E hino ko mi wi'ata kon, yo musibbe an: saa'i on ko rabbidufo. Jooni, on mo no mari suddiido, yo wa'u wa mo alaa. ³⁰ Ben wonbe wullude, yo wa'u wa si be alaano wullude. Ben wonbe kadi weltaade, yo wa'u kadi wa si be alaano weltaade. Soodoobe ben kadi, yo wa'u wa si be maraano, ³¹ e ben wonbe huutorde oo aduna, ka haqiiqa, yo wa'u wa si tawii be alaano huutorde. Ko fii mbaadi oo aduna feyyay.

³² E hin-le mi faalaaka yo on wundu e annde. On mo tiggaali, ko fii haajuuji Joomiraado on hittini, no o weltinira Joomiraado on. ³³ On resufo non, ko fii haajuuji aduna hittini, no o weltinira beyngu makko. ³⁴ Haray himo senditii. Wano non, debbo mo resaaka maa jiwo, ko fii Joomiraado on hittini, fii no o laatora laabufo ka bandu e ka ruuhu. Debbo resaado on non ko fii haajuuji oo aduna hittini, no o weltinira moodi makko. ³⁵ Ko nafa mon mi wowliri fun, hinaa fii faadinangol on, kono ko fii addugol on e ko haani kon e ko laabi kon, e no humoron e Joomiraado on, hara on dillaali.

³⁶ On mo no tanyinii ko lo'ufu e fee jiwo mo o yami, feyyufo duubi kellefuyee, o tawi yettindirgol e makko no moyyi, yo o wadu ko o faalaa kon, haray o wadaali junuubu si be resindirii. ³⁷ Kono on anniyiido ka bernde mun haa tabiti wonde o tiggataa on jiwo, hara ko e yidi makko kanko tigi, e hoore himo wawti faaleeji makko, haray o wadii ko moyyi. ³⁸ Awa ko nii woniri: on tiggudu jiwo mo o yami on, haray o wadii ko moyyi, on mo tiggaali jiwo mo o yamaynoo on kadi, burtu moyyinde.

³⁹ Debbo no humondiri e moodi mun fannin moodi makko no wuuri. Kono si gorko on maayii, haray no newanii mo reseede ka o faalaa woo, ko woni tun, ko yo taw ko no yaadiri e faale Joomiraado on. ⁴⁰ E miijo an, ka o burata hettaade, ko si o wonirii wano o woniri non, bay min kadi mido tanyinii Ruuhu Allaahu on no e an.

8

Fii Naamugol Tebbeeli Sakkanaadi Sanamuuji

¹ E telen-ma tebbeeli sakkanaadi sanamuuji, hiden andi wonde en fow hiden mari gandal, e hin-le gandal adday mawnintinaare, kono giggol tiidfinay. ² On mo no sikki no andi godɗun, haray fahin o andaali ko honno haanaa andireede. ³ Kono si godɗo yidii Alla, haray Alla no andi mo. ⁴ Fii telen-ma huutorgol tebbeeli sakkanaadi sanamuuji ɗin, hiden andi wonde sanamu wonaa godɗun tigi e oo aduna, ko Alla gooto tun woodi. ⁵ Pellet no woodi piiji reweteedi duudufi ka kammu e ka leydi, jogoraadi wa si tawii ko allaabe maa joomiraabe. ⁶ Kono enen ko Alla gooto marden, on Baabaajo, on mo kala huunde iwri e mun, e on mo wonanden, e Joomi gooto, ɗun ko Iisaa Almasihu on, on mo piiji ɗin fow woniri, e on mo wonirden.

⁷ Kono fow alaa ngal gandal. Ko ɗun wadi, ben wowntube sanamuuji, haa jooni si no paamude ngun teewu anditay fii ko sakkaa kon. Nde tawnoo bernde maɓbe nden no lo'i, ɗun tuuninay be. ⁸ Hinaa neema ɓannata en e Alla. Si en paamaali, ɗun ɗuytataa en huunde, si en paamii kadi, ɗun beydataa en huunde.

⁹ Ko woni tun, reenee fii wota ko newnanadon wadugol kon wonan lo'ube ben peggal. ¹⁰ Ko fii si godɗo aru e yi'ude ma, an oo jooma gandal, hidfa nafoo e nder juulirde ka sanamuuji rewete, taw si nden bernde makko lo'unde poodataa mo paamugol tebbeeli sakkanaadi sanamuuji? ¹¹ Dun haray on lo'udɗo mulirii sabu <gandal> maa ngal, ɗun ko on musidɗo mo *Almasihu on maayi fii mun! ¹² Si on wadirii non junuubu e telen-ma musibbe ben, e nder barmingol bernde maɓbe lo'unde nden, haray on wadii junuubu e telen-ma Almasihu on. ¹³ Ko ɗun wadi, si tawii paamete woney sabu peggal musidɗo an, haray mi paamataa teewu hande kadi, fii wota mi libu musidɗo an on.

9

Fii ko Haanani Sahaabaajo

¹ E hara hinaa mi dimo? Kaa hinaa mi *sahaabaajo? Kaa mi yi'aali Iisaa Joomi men on? Kaa hinaa on kuugal an e telen-ma Joomi on? ² Hay si tawii hinaa mi sahaabaajo fii wobbe ben, onon bete ko mi sahaabaajo fii mon. Ko fii ko on maande sahaabankaaku an ngun e telen-ma Joomi on.

³ E hino ɗoo ko mi jaaborta paawoobe lan ben kon: ⁴ E hara haananaa men ka men paama men yara? ⁵ Kaa haananaa men ka men yaada e debbo amen mo men kafidi diina, wano beya sahaabaabe woni warrude non, e musibbe Joomi men on, e Petruusu? ⁶ Kaa ko min tun e Barnabaasi haani gollude fii no men wuurira? ⁷ Ko sufaajo hombo fawtotoo hoore mun e nder suufayaagal mun? Ko hombo tutata leggal *wiiju, hara paamataa ɓibbe maggal on? Ko ngaynaako hombo aynata wuro, ronka yarude biraadɗan ɗin daabeeji?

⁸ Ko mi wowlata kon wonaa ko iwri e miijooji nedɗanke, ko fii Sariya on kadi ko ɗun wi'i. ⁹ Ko fii no windii ka Sariya Muusaa: «Wota mo buuma hunduko ngaari ndin nde hindi yaabana ɗun maaro.»ⁱ E hara Alla no aanidi e ga'i ɗin? ¹⁰ Kaa ko fii men o wowlirani nii? Hiiyii, ko sabu men enen ɗun windiraa. Mo no remude yo remir tama'u, e on mo no yaabude yo yaabir tama'u hebugol gebal. ¹¹ Si tawii men aawii ko iwri e

ⁱ 9:9 9.9 Yaj. 25.4

Alla hakkunde mon, taw si haanaa ka men sojita e mon piiji aduna? ¹² Si tawii d'un no haanani wobbe goo e hoore mon, haray menen ittii e sikke.

Kono men huutoraali kon ko haanani men. Kono meden ronditii fow, fii wota men fallu Kibaaru Moyyo *Almasiihu on. ¹³ E on andaa wonde ben wadoobe golle *juulirde mawnde nden ko e d'un jaamata, e wonde golloobe ka *layyorde ben kadi no mari gebal ka layyorde? ¹⁴ Ko wano non kadi Joomi on no yamiri wonde feppinoobe Kibaaru Moyyo on ko e makko wuurata.

¹⁵ Min non mi huutoraali hay huunde e d'in haanandi lan, awa mi windiraali d'un kadi fii yo mi newnane. Ko fii mayde nden no buranimmi edii godfo ittude lan e ndee huunde nde mi mawninorta. ¹⁶ Ko fii hewtaa ka mi mantora yottingol Kibaaru Moyyo on, bay d'un ko ko waddii mi. Si mi feppinaali Kibaaru Moyyo on, bone wonanay lan. ¹⁷ Si tawii ko e hoore anniyee mi woni wadirde, haray mido mari njoddi. Si tawii non mi fawa wadugol d'un, haray mi waday woni golle de mi halfinaa. ¹⁸ Awa ko hondun non jooni woni njoddi an ndin? Ko waajagol fii Kibaaru Moyyo on e baawo yantugol njoddi e tortagol ko haanani waajotoodo kon.

¹⁹ Ko fii, fii kala mido rindi e hoore wondo woo, mi waditii maccudo fow fii no adadu burdo mawnude on hebora. ²⁰ E telen-ma Yahuudiyankeebe ben, mi wa'a wa Yahuudiyankeejo, fii no mi hebira Yahuudiyankeebe ben. E telen-ma wonbe e ley Sariya on kadi, mi wa'a wa wondo e ley Sariya on, fii no mi hebira wonbe e ley Sariya on ben, fii kala min tigi hinaa mi wondo e ley Sariya on. ²¹ E telen-ma be alaa e ley Sariya on ben kadi, mi wa'a wa mo alaa e ley Sariya on, fii no mi hebira be alaa e ley Sariya on ben, e hin-le min tigi wonaa wonde mi alaa e ley Sariya Alla on, kono mido e ley Sariya Almasiihu on. ²² Mi lo'ida e lo'ube ben fii no mi hebira lo'ube ben. Mi wonii fow e telen-ma yimbe ben fow, fii no gasirta woo mi wona sabu dandugol wobbe. ²³ Mi wadiri fow sabu Kibaaru Moyyo on, fii no mi hebiroya gebal.

²⁴ E on andaa? Wonbe foolotirde e dogudu ben fow no dogude, kono ko gooto foolata heba njoddi. Awa dogiree wano non, fii no hebiron njoddi. ²⁵ Kala foolotirteedo waday kala noone eltal bandu, fii no o hebira *meetelol ngol luttataa, kono enen ko meetelol luttoowol. ²⁶ Min non mido dogude, kono hinaa dogudu meereeru. Mido uttaade, kono hinaa fii uttagol hendu ndun. ²⁷ Liddu d'un on non, mido yangude bandu an ndun, mido waawi ndu, fii nde mi gaynoyi waajaade beya, min tigi wota mi pottine.

10

Mise Yettaade e Taariika Isra'ilayankeebe ben

¹ Musibbe an, mi faalaaka yo on yejjitu wonde baabiraabe men ben fow wonno e ley duulere, be fow be tayitiri ka baharu. ² Be fow be lootaa maande gomdinal ka duulere e ka baharu e nder humondiral e Muusaa. ³ Be fow be naami naamete gooto iwrufo e Alla. ⁴ Be fow be yari njaram gootan iwrufan e Alla, ko fii ko e fetere iwrunde e Alla jokkunoonde be nden be yaraynoo. Ko Almasiihu on wonnoo nden fetere. ⁵ Kono burbe ben e mabbe weltinaano Alla, ko d'un wadi si be maayi ka wulaa.

⁶ Awa d'un fow ko wadiri ko fii hollugol en mise, fii wota en hebu faaleeji bondi wano be hebirnoo non. ⁷ Wota on wonu rewoobe sanamu, wano wobbe wonirnoo e hakkunde mabbe, wano windori non: «Jamaa on joodii fii paamugol e fii yarugol, bawto d'un be immii fii fijirgol jiiibaare.» ⁸ Awa

wota en jokku jinaa, wano wobbe e mabbe wadirnoo non, haa guluuje noogay e tato maayi pande wootere. ⁹ Wota en ndarndo *Almasihu on, wano wobbe e mabbe ndarndornoo non, ben be bolle mulunoo. ¹⁰ Wota on nermu, wano beya nermirnoo non, ben be malaa'ikaajo muloowo on warunoo.

¹¹ Dun, ko hebiri be ko fii yo wonan en misal, windiraa kadi fii hajagol en, enen bee tawaabe ka lannoode aduna. ¹² Ko d'un wadi, on mo no sikki no darii, yo o reeno wota o yanu. ¹³ Ndarndanne woo hebaali on nde godfo goo hebaali. Alla ko Sella-Findeejo, o newnataa ndarndedon toonin doole mon den, kono e nder ndarndanne nden o adday feere no sortoron e mun, e no waawiron nde dartorde.

¹⁴ Ko d'un wadi, yo yibbe an, dogee rewugol sanamu. ¹⁵ Ko wa yimbe faamube mi woni on yewtirde, onon tigi jaawee ko mi wi'i kon. ¹⁶ Jardukun du'aa kun wonden du'orde kun ko yubbondirkun e yiiyan Almasihu on. Bireedi mo wonden tayitude on, ko yubbondirfo e bandu Almasihu on. ¹⁷ Bay ko bireediwal gootal woodi, enen e duudude men ko en bandu wooturu. Ko fii en fow hiden hawti bireediwal gootal.

¹⁸ Ndaaree bee *Isra'ilayankeebe wonbe jaamude daabeeji sakkaadi din. Hinaa yubbondirbe e *layyorde nden? ¹⁹ Awa ko hondun mi woni wi'ude? Wonde tebbeeli sakkaadi fii sanamuuji din ko godfun? Kaa sanamuuru ko godfun? Oo'o! ²⁰ Kono kon ko rewoobe sanamuuji ben woni sakkaade, ko jinnaaji din be woni sakkanaade, hinaa Alla. E hin-le mi faalaaka yo on humondir e jinnaaji din. ²¹ On waawataa yarirde jardukun Joomi on, yariron kadi jardukun jinnaaji din. On waawataa hebude ka paamete Joomi on, hebon kadi ka paamete jinnaaji din. ²² En faalaa memminde nawliigu Joomiraado on? Kaa en buru mo dolnude?

Fii Hettaare Wonande Gomdindo on

²³ Fow no newnaa, kono hinaa fow wondi e nafa. Fow no newnaa, kono hinaa fow tiidinta. ²⁴ Wota gooto dabbu nafa mun on, kono yo dabbu fii heddiibe ben.

²⁵ Naamee kala teewu ko yeeyete ka luumo, hara on sikkitaaki ka bernde mon. ²⁶ Ko fii: «Leydi ndin e kala ko ndi wondi ko Joomiraado on wonani.»^k

²⁷ Si tawii mo gomdinaa saatinii on, e hin-le hidon faalaa yahude, naamee kala ko weebitanoyadon, hara on sikkitaaki ka bernde mon.

²⁸ Kono si godfo wi'ii on: «Dundoo ko ko ittaa sadaka», haray wota on paamu sabu on andindo on e sabu bernde nden. ²⁹ Hinaa fii bernde mon nden mi woni yewtude doo, kono ko fii bernde oya nden. Awa ko fii hondun ndimankaaku an ngun jaawirtee bernde oya nden? ³⁰ Si mi jarnii Alla e nder ko mi paamata kon, haray ko hondun mi felirtee fii on paamete mo mi jarni Alla fii mun?

³¹ Woni on paamay, woni on yaray, woni kala ko wadoton, wadiree piiji din fow fii mangu Alla ngun. ³² Wota on wonan hay gooto peggal, woni *Gereekiyankkeebe ben, woni Yahuudiyankkeebe ben, woni *moftal Alla ngal. ³³ Wano mi woniri weloowo wondo woo e di fow non, mi alaa dabude nafa an on, kono ko nafa burbe duudude ben fii no be dandiree.

11

¹ Awa pembee lan, wano min kadi mi woni pembirde *Almasihu on non.

Fii no Godfo Haani Wonirde e nder Rewugol Alla

^k 10:26 10.26 Zab. 24.1

² Mi mantii on fii ko on yejjitaali fii an kon e dī fow, e ko maanditidon janndeeji dīn kon, wano mi hewtiniri on dī non. ³ Ko dūn wadī si mido faalaa yo on andu wonde Almasiihu on ko hooreejo kala nedfanke, gorko kadi ko hooreejo e fee beyngu mun, Alla kadi ko hooreejo e fee Almasiihu on. ⁴ Kala gorko hippiido kufune, nde no toroo Alla, maa no haala ko Alla longini dūn, haray o yawike hoore makko^m. ⁵ Ko wano non kadi, kala debbo wondo toraade Alla maa haalude ko Alla longini dūn, hara o taaraa, haray o yawike hoore makkoⁿ. Haray no wa'i wa si tawii kanko debbo on himo fembii. ⁶ Ko fii, si debbo taaraa, haray yo o tayu sukundu makko ndun. Ko fii, si no hersinanii debbo ka sukundu makko ndun tayee, maa o femboo, haray yo o tiggo. ⁷ Kono duhiido haanaa ka hippoo, ko fii ko o mbaadi e darja Alla, debbo non ko darja gorko. ⁸ Ko dūn wadī, gorko hinaa e debbo suutaa, kono ko debbo suutaa e gorko. ⁹ Awa kadi gorko hinaa sabu debbo tagiraa, kono debbo ko sabu gorko tagiraa. ¹⁰ Ko dūn wadī, sabu malaa'ikaabe ben, debbo no haani hebude ka hoore mun maande laamu ngu o woni e ley mun ngun. ¹¹ Kono e telen-ma humondiral men e Joomiraado on, debbo gasataa e baawo gorko, gorko kadi gasataa e baawo debbo. ¹² Ko fii, ko wano debbo suutiraa e gorko non, ko wano non kadi tawi ko debbo dapata gorko, dūn fow non ko immorde e Alla.

¹³ Naawee dūn onon tigi. E hara no hawri ka debbo toroo Alla, hara o taaraa? ¹⁴ E hara aduna on tigi faaminaali on wonde no hersinanii gorko ka o accita saayannde? ¹⁵ Kono hebugol sukundu ko darja debbo, ko fii sukundu ndu o yedaa ndun ko ko o buumora. ¹⁶ Si tawii goddo no faalaa warrude noone goo, enen en alaa on naamu, *mofte Alla dēn kadi alaa on naamu.

Fii Nafakkaari Joomi on

(Mat. 26.26-29; Mrk. 14.22-25; Luk. 22.15-20)

¹⁷ E nder wadugol non dee yamirooje yeeso dōo, alaa ko mi mantira on e nder ko mottondirton kon, hara hinaa fii ko buri moyyude, kono ko fii ko buri bonude. ¹⁸ Ko adii kon non, mi nanii nde mottondirdon woo sendondiral wadƴay hakkunde mon. E banje goo, dūn no henanimmi. ¹⁹ Bee yeddondire wona hakkunde mon, fii no holniibe ben feepira e hakkunde mon. ²⁰ Jaka nde mottondirdon woo, hinaa fii paamugol *nafakkaari Joomi on. ²¹ Bay nde hidon paama, mo kala kutoto nafakka mun on, paama, hara goddo goo no weelaa, oya kapun no mandili. ²² E hara on alaa cuudi ka paamon e ka yaron? Kaa on hayfinay woni moftal Alla ngal, hersinon be alaa huunde ben? Ko hondun mi wi'ata on? Mi mantay on? Mi mantataa on e dūn!

²³ Ko fii, ko ko mi hebiri Joomi on kon mi hewtini on. E nder jemma mo Iisaa Joomi on janfaa e mun on, o yettuno bireedi, ²⁴ o jarni Alla, o tayiti, o wi'i: «Dundoo ko bandu an, wonandu on ndun nii, wadee dundoo maande ko anditiron fii an.» ²⁵ Ko wano non kadi, bay be gaynii paamude, o yetti jardukun wadorkun njaram, o wi'i: «Kun jardukun ko maande fii *ahadi heyri tippundi e yiiyan an dan, wadee dundoo maande ko anditiron fii an, saa'i nde yaroton e mun woo.» ²⁶ Ko fii nde paamoton oo bireedi woo, yaron e kun jardukun, on wowlay fii mayde Joomi on haa pande o artoyi.

²⁷ Ko dūn wadī, kala on paamudo on bireedi, yari e kun jardukun Joomi on, hara ko no haaniraa, o wonay felniido e telen-ma bandu e yiiyan Joomi on. ²⁸ Awa, yo mo kala miijitano hoore mun si o paama on bireedi,

^m 11:4 11.4 Maa: «o yawike hooreejo makko on». ⁿ 11:5 11.5 Maa: «o yawike hooreejo makko on».

maa o yarira kun jardukun. ²⁹ Ko fii kala on jaamudo yari e baawo anditugol bandu Joomi on, haray ontigi jaamii yarii jaawoore jaawaynde d'un kapun tigi. ³⁰ Ko d'un wadi si no e hakkunde mon nawnube buy e kitasoloobe buy, e on mayraama wobbe. ³¹ Si enen tigi en jaawitike, en jaawoytaake. ³² Kono Joomiraado on no jaawude en donkina, fii wota en jaawidoye e aduna on. ³³ Ko d'un wadi, yo musibbe an, nde mottondirdon fii nafakkaari ndin woo, habbondiree. ³⁴ On mo tawi no weelaa, yo jaamu ka mun, fii wota on mottondir fawon jaawoore e hoore mon.

Mi jaaboyto d'eya lande, nde mi hewtoyi.

12

Fii Dokke Ruuhu Seniido on

¹ E telen-ma dokke iwrude e Ruuhu Alla den, yo musibbe an, mi faalaaka yo on ronku andude d'un. ² Hidon andi fewndo ko on gomdinaa, hidon selnaa, nawraa e sanamuuji mbobooji. ³ Ko d'un wadi si mi wi'ay on: kala mo Ruuhu Allaahu on ardii e nder ko o wowlata kon, wi'ataa: «Iisaa ko hudaado.» Hay gooto kadi waawataa wi'ude: «Iisaa ko Joomi», si hinaa *Ruuhu Seniido on ardii mo.

⁴ Dokke den no serti, kono Ruuhu Allaahu on ko gooto. ⁵ Balle den kadi no serti, kono Joomiraado on ko gooto. ⁶ Golleeji din kadi no serti, kono ko Alla gooto on woni wadude di fow e yimbe ben fow.

⁷ E hin-le, mo kala ko Ruuhu Allaahu on fejjini e mun kon ko dokkal fii nafa fow. ⁸ Ko d'un wadi, Ruuhu on yeday goddo on kongol faamu, on Ruuhu gooto yeda oya on kongol gandal, ⁹ on Ruuhu gooto yeda goddo goo gomdinal, on Ruuhu tigi yeda goddo goo jawndugol, ¹⁰ goddo goo dokkal fii wadugol kaawakeeji moyyi, goddo goo haalugol ko Alla longini d'un, goddo goo gandal fii sendindirgol noone ruuhuuji, goddo goo noone *haalaaji janani, goddo goo nantingol din haalaaji. ¹¹ Ko on Ruuhu gooto bajjo wadata d'ii piiji fow, senditana mo kala e ko mun, wano o yidiri non.

¹² Ko d'un wadi, wano tawiri non bandu ndun ko wooturu, hindu mari tere buy. Tere bandu ndun non kadi e duudude, ko bandu wooturu de mari. Ko wano non wonirani *Almasiihu on. ¹³ Ko fii ko Ruuhu gooto *lootiraden fii wonugol bandu wooturu. En fow yarnaden Ruuhu Alla gooto on, woni non Yahuudiyankeebe ben, woni *Gereekiyankeebe ben, woni jiyaaabe ben, woni rimbe ben.

¹⁴ Ko fii bandu ndun wonaali teral gootal, kono tere buy. ¹⁵ Si koyngal ngal wi'ii wonde: «Bay hinaa mi jungo, mi tawdaaka e bandu ndun», d'un ittataa ko ngal teral e bandu ndun. ¹⁶ Si nowru ndun kadi wi'ii wonde: «Bay hinaa mi yiitere, mi tawdaaka e bandu ndun», d'un ittataa ko ndu teral e bandu ndun. ¹⁷ Si tawno bandu ndun fow wonno yiitere, ko honno ndu naniraynoo? Maa si bandu ndun fow wadano nowru, ko honno ndu faamiraynoo barngol? ¹⁸ Kono Alla wadi teral kala e bandu ndun no o faaliraa non. ¹⁹ Si fow wonno teral gootal, ko honto bandu ndun wonaynoo? ²⁰ Jooni non, tere buy no woodi, kono bandu ndun ko wooturu.

²¹ Yiitere nden waawataa wi'ude jungo ngon: «Mi hatonjinaa e maa.» Hoore nden kadi waawataa wi'ude koyde den: «Mi hatonjinaa e mon.» ²² Dun-le toode, tere bandu wa'ude wa si no buri lo'ude den, ko den woni hittude, ²³ e de tanyiniden no buri hayfude den e bandu ndun, hiden hundiri de teddungal burngal tiidude. E hin-le tere men burde hersinaade den, ko den burden surruude, ²⁴ de hersinaaki den kan hatonjinaa e d'un. Alla wadiri bandu ndun e noone mo bureten teddinirde jakkiraade den,

²⁵ fii wota liddondiral wafu e nder bandu ndun, kono yo de nafindir. ²⁶ Si teral tampii, deya tere fow tampiday e maggal. Si teral gootal teddinaama, deya tere fow weltoday e maggal.

²⁷ Ko on bandu Almasiihu on, mo kala e mon ko teral e mayru. ²⁸ Awa, ko Alla adii wafude e nder *moftal ngal, ko *sahaabaabe, dimmun dun ko haaloobe ko Alla longini dun, tammun dun ko jannoobe, bawto dun dokkal fii kaawakeeji moyyi, e dokke fii jawndugol, e wallugol, e ardagol, e wowlugol e noone haalaaji janani. ²⁹ Hara fow ko sahaabaabe? Kaa hara fow ko haaloobe ko Alla longini dun? Kaa hara fow ko jannoobe? Kaa hara fow wafay kaawakeeji moyyi? ³⁰ Kaa hara fow yeda dokke jawndugol? Kaa ko fow yedaa wowlugol e haalaaji janani? Kaa hara fow ko nantinoobe din haalaaji? ³¹ Kono himmanee dokke burde moyyude den. Awa mi hollay on kadi laawol burngol moyyude ngol.

13

Fii Giggol

¹ Hay si mi wowlii e haalaaji yimbe ben e di malaa'ikaabe ben, si tawii mi alaa giggol, haray ko mi talenhun sila senyoohun, maa foolifen wondo e iidude. ² Hay si mi yedaama dokkal haalugol ko Alla longinimmi kon e faamu fii gundooji din fow e gande den fow, e hay si mi hebii gomdinal haa ka tawata mi dillinay pelle den, si tawii mi alaa giggol, haray hinaa mi fus. ³ Hay si mi okkitirii keyeeji an din fow fii pammingol miskinbe ben, e hay si mi okkitirii bandu an ndun fii yo ndu sunne, si mi alaa giggol, dun nafataa lan huunde.

⁴ Giggol ko mujal, giggol ko moyyuki, giggol nawlataa, giggol mantotaako, hinaa heewungol mawnintinaare. ⁵ Ngol waasaa needi, ngol dabataa nafa maggal, ngol yaawataa seyinde, ngol marataa bone. ⁶ Ngol weltortaa angal peewal, kono ko goonga ngol weltorta. ⁷ Giggol hejpay ko woni woo, hingol hoolii ko woni woo, hingol tanyinii e ko woni woo, hingol wakkilii ko woni woo.

⁸ Giggol ngol lannataa haa poomaa. Haalugol ko Alla longini dun feyyay, *haalaaji janani kadi feyyay, gandal kadi feyyay. ⁹ Ko fii gandal men ngal hinaa timmungal, ko haaleten kon e nder ko Alla longini en kon kadi hinaa ko timmi. ¹⁰ Ko fii, nde ko laatii kon aroyi woo, ko timmaa kon feyyay. ¹¹ Wa fewndo ko mi wonnoo paykun, mi wowlirayno wa paykun, mi miiyorayno wa paykun, mi jaawirayno kadi wa paykun. Bay mi wonii mokobaa, mi feyyani paykunyaagal. ¹² Hande hiden tintora ndaarorgal e noone no nibbitiri, kono en yi'oyay kene e kene. Ko mi andi kon hande timmaa, kono mi andiroyay wano Alla andirimmi non. ¹³ Jooni non ko dii piiji doo tati luttata: ko gomdinal e tama'u e giggol. Kono ko furi mawnude kon, ko giggol.

14

Fii Dokke e Longineede noone Haalaaji

¹ Awa dabbee giggol ngol, himmanon dokke iwrufe e Ruuhu Alla den, tentinii haalugol ko Alla longini dun. ² Dun, on wowludo e *haala janana, haray hinaa yimbe ben o wowlani, ko Alla. Ko fii hay gooto alaa mo faamude, awa kadi ko ruuhu o woni wowlirde din gundooji. ³ Kono haaloowo ko Alla longini dun kon ko yimbe ben o woni yewtude, o tiidina be, o wakkilina be, o yarlina be. ⁴ On wowloowo e haala janana non ko hoore mun tun o woni tiidinde, kono wondo haalude ko Alla longini dun

kon kapun ko *moftal ngal o woni tiifinde. ⁵ Midfo yidi on fow yo on wowlu e haala janana, kono ko mi buri faaleede kon ko yo on wonu haaloobe ko Alla longini dun. Ko fii on haaloowo ko Alla longini dun no buri wowloowo e haalaaji janani on mawnude, si hinaa hara on nedfo nantin dun fii no moftal ngal tiifiniree.

⁶ Jooni non, yo musibbe an, si mi arii ka mon e yewtugol on e haalaaji janani, haray ko hondun mi nafi on, si wonaa hara ko kongol gandal maa jannde maa haalugol ko Alla longini dun maa feppinande mi woni wowlude? ⁷ Si tawii aalaaji di wuuraa no wafude hito, wano serdu maa hoddu, si hito majji on laabaali, haray ko honno andirton galli majji on? ⁸ E si tawii hito *liital ngal laabaali, ko hombo ebbindantoo hare nden? ⁹ Onon kadi wano non, si tawii on alaa yewtude haala faamotooka e nder ko wowloton e haalaaji janani kon, ko honno be andirta ko wondon wi'ude kon? Ko fii haray ko hendu ndun wondon wowlunde. ¹⁰ Noone haalaaji buy no woodi e oo aduna, kono alaa e majji ngol alaa firo. ¹¹ Si tawii non mi faamataa haala ka godfo woni yewtude lan kan, mi wonanay mo janano, kanko kadi o wonanammi janano. ¹² Onon kadi non, bay hidon himmande dokke iwrufe e Ruuhu Alla den, yo taw ko fii tiifingol moftal ngal wondon himmirande den dokke haa feyyita.

¹³ Ko dun wadi, on wondo yewtude e *haala janana longinaaka, yo toro fii no waawira nantinirde. ¹⁴ Ko fii si midfo toraade Alla e haala janana longinaaka, haray ruuhu an on no toraade, kono haray mi alaa faamude. ¹⁵ Awa ko hondun mi wadata? Haray yo mi toror ruuhu, kono yo mi toror kadi faamu, mi beytira ruuhu, kono mi beytira kadi faamu. ¹⁶ Si hinaa dun, si a mantirii Alla ruuhu on, ko honno joodiido tun e hakkunde hedotoobe ben jabirta «aamiina» e nder ko wondaa jarnude kon, bay o andaa ko hondun wondaa wi'ude? ¹⁷ Ko goonga, hida jarnirde no moyyiri, kono a tiifinaali oya.

¹⁸ Mi jarnii Alla ko tawi kon midfo wowlude e haalaaji janani buri on on fow. ¹⁹ Kono ka nder moftal, ko haalirgol hakkille an den kongudfi jowi jannaydi beya buranimmi haalugol kongudfi guluuji sappo e haala janana. ²⁰ Musibbe an, wota on miiyor wa paykoy. E telen-ma ka bone, wonee paykoy tosokoy, kono miiyeron wa mokobaabe. ²¹ Ko fii no windii ka Sariya, Joomiraado on no daali:

«Ko yimbe be haalaaji janani

e be kundule janane

mi wowliranoyta oo jamaa.

Hay dun be hedfoytaako lan.»^p

²² Awa, haalaaji janani din ko maande fii be gomdinaa ben, hinaa fii gomdinbe ben. Kono haalugol ko longinaa kon ko maande fii gomdinbe ben, hinaa fii be gomdinaa ben.

²³ Si tawii moftal ngal fow mottondirii, mo kala no wowlude e haalaaji janani, hedotoobe nii tun arii, maa be gomdinaa, e hara be wi'ataa ko on feetube? ²⁴ Kono si tawii fow no haalude ko Alla longini dun, mo gomdinaa maa hedotoodo nii tun aru e taweede, dun fow faaminay mo fii junuubaaji makko, jaawa mo kadi, ²⁵ gundooji bernde makko nden kadi feppinte, onsay o sujjay ka leydi, o rewa Alla, o qirritoo wonde ko goonga Alla no hakkunde mon.

Fii no Moftal ngal Haani Wonirde

²⁶ Musibbe an, ko honno non warreten jooni? Nde mottondirdon woo, mo kala e mon no mari beytol, maa jannde, maa ko feppinanaa, maa haala janana, maa noone nantingol. Yo fow wadire fii tiidingol. ²⁷ Si no wowleede e haala janana, wota buru dido maa tato, e yo be lontondir, tawa kadi no woodi nantinoowo. ²⁸ Si nantinoowo alaa, haray yo wowloowo on deyyu ka mottondiral, o yewtitoo ka bernde makko, o yewta Alla kadi.

²⁹ Fii haaloobe ko Alla longini d'un ben kapun, yo dido maa tato yewtu, beya taskoo ko yewtaa kon. ³⁰ Si goddo goo feppinanaama goddun, yo oya on fanku. ³¹ Ko fii on fow hidon waawi lontondirde haalon ko Alla longini on kon, fii no fow jangira wakkiloo. ³² Ruuhuuji haaloobe ko Alla longini d'un ben no yankinani ben haaloobe ko Alla longini d'un. ³³ Ko fii Alla hinaa Alla jii boldu, kono ko mo o buttu.

³⁴ Ko yo rewbe ben deyyu ka hakkunde mbatu, wano woniri non e nder mofte gomdinbe ben fow, bay newnanaaka be ka be wowla, kono ko yo be wonu yankiniibe wano Sariya on kadi wi'iri non. ³⁵ Si tawii kambe rewbe ben hiibe faalaa andude e tobbe goo, yo be lando moodibbe mabbe ben tigi ka cuudi. Ko fii no hersinani debbo yewtugol ka hakkunde mbatu.

³⁶ Kaa ko e mon daaluyee Alla on iwri? Kaa ko haa e mon onon tun o ari? ³⁷ On mo sikki ko haaloowo ko Alla longini d'un, maa yedaa do dokkal iwrungal e Ruuhu Alla on, yo o jabu wonde ko mi windani on kon ko yamiroore Joomiraado on. ³⁸ On mo itti yiila e d'un, wattantaake yiila e makko.

³⁹ Ko d'un wadi, yo musibbe an, himmanee haalugol ko Alla longini on kon, e wota on hadu wowlee e haalaaji janani. ⁴⁰ Kono yo fow warru no haaniri non, hara ko no yaadiri.

15

Fii Ummutal Almasiihu on

¹ Mi andinii on, yo musibbe, fii oo Kibaaru Moyyo mo mi feppinani on, mo jabudon, on mo catidon e mun, tabitudon, ² d'un ko on mo dandiradon kadi, si tawii hidon jogori mo no mi feppinirani on mo non, si tawii non hinaa non, haray on gomdinii mo meere.

³ Ko adii kon, ko ko mi hendii kon mi feppinani on: Almasiihu on ko fii junuubaaji men din maayiri, wano windori non ka defte annabaabe ben, ⁴ o surraa, o immintinaa ka jalaande tammere, wano windori non ka defte annabaabe ben. ⁵ Oo wi'eteedo Petruusu yi'ii mo. E hoore d'un kadi sappoo e didoobe ben yi'ii mo. ⁶ Bawto d'un, furi musibbe teemedde njowo yiidi mo nde wootere, be tawata burbe ben e hakkunde mabbe no wuuri fewndo doo, wobbe ben maayiino. ⁷ Bawto d'un kadi Yaaquuba yi'i mo. E hoore d'un, *sahaabaabe ben fow yi'i mo.

⁸ Bawto bendon fow, o hollitii e an min kadi oo wa'udo wa jibinaado hewtaali. ⁹ Ko fii hari min mi hewtaa sahaabaabe ben, mi handaa kadi e noddeede sahaabaajo, ko fii mido cukkotonoo *moftal Alla ngal. ¹⁰ Ko sabu moyyere Alla nden wadi si mi woni ko mi woni kon. Awa kadi moyyere makko nden e telen-ma an wonaali meere. Ka liddle d'un, mi gollii furi be be fow. Kono fow e mun hinaa min, kono ko moyyere Alla wonde e an nden. ¹¹ Ko d'un wadi, woni ko min, woni ko kambe, ko dundoo men waajii, ko d'un kadi gomdindon.

Fii Ummutal Maybe ben

¹² E hin-le, si men waajike wonde Almasiihu on immitike e hakkunde maybe ben, haray ko honno wobbe e mon wi'irta wonde ummutal maybe

alaa? ¹³ Si tawno ummutal maybe alaa, harayno Almasiihu on tigi immitaaki. ¹⁴ Awa si tawii Almasiihu on immitaaki, haray waaju amen ngun ko meere, gomɗinal mon ngal kadi ko meere. ¹⁵ Haray kadi ko men seeditotoobe fenaande e fee Alla, ko fii men seeditanike Alla wonde o immintinii Almasiihu on, hara-le o immintinaali mo si tawno maybe ben immitotaako. ¹⁶ Ko fii si tawno maybe ben immitotaako, harayno Almasiihu on kadi immitaaki. ¹⁷ E si tawii Almasiihu on immitaaki, haray gomɗinal mon ngal ko meere, haray haa jooni hidon e nder junuubaaji mon ɗin. ¹⁸ Harayno maydube e gomɗinal Almasiihu on ben ko hayrube. ¹⁹ Si tawii ko e nder oo aduna tun tanyinorden Almasiihu on, haray e hakkunde yimbe ben fow ko enen furi yurmude.

²⁰ Kono jooni non pellet Almasiihu on immintinaama e hakkunde maybe ben, ko kanko woni arano e ɗun e nder maybe ben. ²¹ Bay mayde nden ko sabu nedɗo gooto ardi, ummutal maybe ben kadi ko sabu nedɗo gooto ardi. ²² Wano fow maayiri sabu *Aadama non, ko wano non kadi fow wuuritirta sabu Almasiihu on. ²³ Kono mo kala e saffewol mun. Ko Almasiihu on woni arano on, si hikka ɗon jeyaabe Almasiihu on ben, nande ardu makko ndun. ²⁴ Ontuma, darngal daroo, ka o jonnitata ɗon laamu ngun Alla Baabaajo on, ɓawto bonnugol kala laamu e kala bawgal e kala doole. ²⁵ Ko fii bee Almasiihu on laamoo haa tuma o watti aybe makko ben fow ka ley koyɗe makko. ²⁶ Gajo sakkiteede muleede on, ko mayde nden. ²⁷ Ko ɗun wadi si Alla wadi fow ka ley koyɗe makko. Kono si wi'aama fow yankinanaama mo, ka haqiiqa, haray on Yankinando mo kala huunde tawaaka. ²⁸ E nde piiji ɗin fow yankinanoyaa mo, onsay Bidɗo on tigi yankinanto on Yankinando mo kala huunde, fii no Alla wonira fow e ɗi fow.

²⁹ Awa ko hondun wonbe lootanaade maybe ben maande kisiyee wadata? Si tawii maybe ben immitotaako few, haray ko fii hondun be lootantoo maande kisiyee fii maɓbe? ³⁰ Enen non fii hondun saa'i kala hidon e masiibo? ³¹ Nande woo mido weebitanii mayde nden. Mido seedintini ɗun, yo musibbe an, wano mi mantori on non e nder humondiral e Iisaa Almasiihu Joomi men on. ³² Si tawii ko e faale nedɗanke mi habiri kulle ɗen ka saare Efeesi, haray ko nafa hondun mi heboyta? Si tawii maybe ben immitoytaako: «Haray naamen, yaren, ɓay jango en maayay.»¹ ³³ Awa wota on ɗaynito, ko fii wondiɓbe bonbe bonnay jikkuuji moyyi.

³⁴ Awa artee e ko feewi kon, wota on wadu junuubu. Ko fii wobbe ben maraa gandal fii andugol Alla, ko fii hersingol on mi wowliri ɗun.

Fii Balli Waylaadi ɗin ka Ummutal

³⁵ Kono godɗo no gasa wi'ude: «Ko honno maybe ben immitoyta e ko bandu hondu be ardoyta?» ³⁶ Ko an yo njoofojo, ko sankataa kon fudataa si maayaali. ³⁷ Ko sankataa kon hinaa bandu aroyooru ndun, kono ko abbere nii tun, no gasa ngawri maa awdi goo. ³⁸ E hoore ɗun, Alla yeda nden abbere bandu no o faaliraa, awdi kala o yeda ɗun bandu ko hawrani ɗun. ³⁹ Bandu fow wonaa gootun: wonndu ko ndu nedɗanke, wonndu goo ko ndu kulle, wonndu goo kadi ko ndu colli, wonndu goo kadi ko ndu liyyi. ⁴⁰ No woodi kadi tagooje kammuyankeeje e tagooje adunayankeeje, kono ɗari tagooje kammuyankeeje ɗen no serti e ɗari tagooje adunayankeeje ɗen. ⁴¹ Naange ngen no mari ɗari mun feere, lewru ndun no mari ɗari mun feere, koode ɗen kadi no mari noone ɗariiji mun sertuɗi.

¹ 15:32 15.32 Isa. 22.13

⁴² Awa ko nii kadi wonirani ummutal maybe ben: si bandu polayndu sankama, ko ndu polataa immitoytoo. ⁴³ Si bandu jiddundu sankama, ndu immitodoyto e darja. Si bandu lo'undu sankama, ndu immitodoyto e doole. ⁴⁴ Si bandu adunayankeeru sankama, ndu immitoyto ruuhyankeeru.

Si bandu adunayankeeru no woodi, haray bandu ruuhyankeeru no woodi. ⁴⁵ Ko d'un wadi si no windii: «Aaden arano on, d'un ko Aadama, hebi ngurndan, o wuuri.»P Kono Aadama sakkitoro on ko ruuhyankeejo yedoowo ngurndan. ⁴⁶ Hinaa arano on woni ruuhyankeejo on, kono ko banduyankeejo, ko ko hikkii d'on kon woni ruuhyankejun d'un. ⁴⁷ Neddo arano on ko e leydi ndin suutaa, ko mo ka leydi, neddo dimmo on kapun ko ka kammu iwri. ⁴⁸ Ben be ka leydi no wa'i wa mo ka leydi on, ben be ka kammu kadi no wa'i wa on mo ka kammu. ⁴⁹ Ko wano nanditirden e mo ka leydi on non, ko wano non kadi nanditroyten e oo mo ka kammu.

⁵⁰ E hino ko mi woni wi'ude kon yo musibbe an. Ka bandu ndun e yiiyan d'an waawaali hebude gebal ka *laamu Alla d'on, ko d'on kadi woni ko polata hebataa gebal e ko polataa kon. ⁵¹ Awa e hino, mido wowlande on gundoo: en fow en maayataa, kono en fow en waylete, ⁵² e nder saa'ihun nii, yeru mayaango yiitere, ka wuttaandu *liital sakkitoral. Ko fii ngal wuttete, maybe ben immitoo ko bontataa, onsay enen non en waylete. ⁵³ Onsay bee nduu bandu polayndu lontiniree ndu polataa, awa kadi bandu maayayndu ndun lontiniree ndu maayataa. ⁵⁴ Nde ndun bandu polayndu lontiniraa ndu polataa, e nde bandu maayayndu ndun lontiniraa ndu maayataa, onsay daalol windiingol ngol laatoto, wonde:

«Mayde nden modama e nder polgal.»Q

⁵⁵ «Ee mayde, ko honto polgal maa ngal woni?

Ee mayde, ko honto ndagawal maa ngal woni?»R

⁵⁶ Kono ndagawal mayde ko junuubu, awa kadi doole junuubu ko Sariya.

⁵⁷ Yo mantoore wonan Alla, on Yedudo en polgal immorde e Iisaa Almasihu Joomi men on.

⁵⁸ Awa yo musibbe an yidaabe, wonee tabitube be dillintaako, burtee beydaade e golle Joomiraado on, e hoore andugol wonde, golle mon den e telen-ma Joomiraado on hinaa meere.

16

Fii ko Faaboraa kon Gomdinbe ben Yerusalaam

¹ E telen-ma mottindirgol fii wallitagol yimbe Alla ben, wadiree onon kadi wano mi yamiriri *mofte wonde Galaasi den non. ² Yo mo kala e mon hebu ko anniyii, wallini feere beru maral makko ngal ka pallal aranal e nder yontere nden, d'un ko alattiire nden, fii wota on habbo haa tuma mi ari fii mottindirgol d'un. ³ Dun, nde mi aroyi, mi wattiday e be subidon ben dokke mon den, wondude e bataake, be naba *Yerusalaam. ⁴ Si tawoyii non bee mi yaha min tigi, mi yaadoyay e mabbe.

Fii Ebbooje Puulusa den

⁵ Mi yahoyay ka mon nde mi tayitoyi Masedonii, ko fii mi rewoyay Masedonii. ⁶ No gasa mi pallidoyay e mon, maa toode mi ruumida e mon, fii no ardoron mi ka mi yahata ton. ⁷ E ngol laawol doo mi faalaaka rewude ka mon e hoore hawjere, kono mido tanyinii wondugol e mon seeda, si Joomiraado on newnii. ⁸ Kono fow e mun, mi wonay Efeesi haa ka Juldeere

*Pentakosta. ⁹ Ko fii dambugal njanal udditanike golle an nden, awa kadi aybe ben no duudi.

¹⁰ Awa si Timotee hewtii, wadiree noone no o hulirtaa hakkunde mon, ko fii himo gollira wa an min e nder golle Joomiraado on. ¹¹ Awa wota gooto aybin mo. Neltee mo e jam fii no o hewtira ka an. Ko fii mido habbodi mo e musibbe ben.

¹² Telen-ma oo musidfo an Apoloosi, mi wakkilinii mo fota fii yaadugol e musibbe ben ka mon, hinaa non dun woni faale makko on fewndo doo. Kono o yahoyay nde o hebi fajuhun.

¹³ Wattanee yiila tabiton e nder gomdfinal ngal, wakkilodfon, tiidfon. ¹⁴ Ko wadoton woo wadiree giggol.

¹⁵ Mi yamirii on kadi yamiroore goo, yo musibbe an. Hidfon andi ko beynguure Astefaana nden adii gomdfinde e nder Akaaya, be woni kadi e kurkanagol yimbe Alla ben. ¹⁶ Awa onon kadi yankinane ben yimbe e kala gollidooobe e maabe. ¹⁷ Awa mido weltori arugol Astefaana ngol, e Fortunaatusa e Akayuuka, bay be wadani lan ko on waawataano wadande lan. ¹⁸ Ko fii be wallintinii wonkii an kin wano be wallintiniri wonkiji mon din non. Awa manee sifa ben yimbe.

Fii Salminaango ngon ka Waynondiral

¹⁹ Moftal ngal *Aazii salminii on. Akiila kadi e Piriskiila, wondude e moftal wongal ka suudu maabe ngal, salminii on fota e innde Joomiraado on. ²⁰ Musibbe ben fow salminii on. Salmondiree, hirbondiron hirbondiral laabungal.

²¹ Min Puulusa, mi salminirii on jungo an ngon tigi. ²² On mo yidaa Joomi on, yo o laato hudaado. Yo Joomi on aru! ²³ Yo moyyere Iisaa Joomi on wonu e mon. ²⁴ Mido yidi on on fow sabu Iisaa Almasiihu on. Aamiina!

BATAKURU PUULUSA DIMMURU HAA E BE KORENTI BEN

¹ Immorde e an min Puulusa, mo Alla hoddiri wonugol *sahaabaajo Iisaa Almasiihu on, wondude e oo musid'fo wi'eteedo Timotee, haa e ngal *moftal Alla wongal Korenti, e gomdinbe wonbe Akaaya ben fow. ² Yo moyyere e buttu wonan on immorde e Alla Baaba men, e Iisaa Almasiihu Joomi on.

Fii no Puulusa Jarniri Allaahu, Wakkilinoowo on

³ Mantoore wonanii Alla, Ben Iisaa Almasiihu Joomi men on, on Baabaajo yurmeteedo e on Alla Jom wakkilaare fow, ⁴ on wakkilinoowo en e nder kala tampereaji men, fii no enen kadi waawiren wakkilindirde ben wonbe e nder kala noone tampereaji wakkilaare nde hebirden Alla nden enen tigi. ⁵ Ko fii, ko wano tampereaji *Almasiihu on layirta e hoore men non, ko wano non wakkilaare men nden layirta immorde e Almasiihu on. ⁶ Si tawii men tampii, ko fii wakkilaare mon nden e fii kisiyee mon on. Si tawii men wakkilinaama, ko fii no wakkilinedon, no wawniredon nappaade tampereaji gooti e di men woni nabude din. ⁷ Tama'u amen on e telen-ma mon ko selludo, ko fii meden andi, wano tawdiradon non e tampereaji amen din, ko wano non tawdiradon e wakkilaare amen nden.

⁸ Men faalaaka yo on ronku andude, yo musibbe amen, tampereaji hebudi men din *Aazii di men sonjiraa, haa ka tawata alaa hattoode toonin doole amen den, haa men tayii hay wuurugol. ⁹ Kono menen e hoore amen tigi, meden felliti men fawaama mayde, fii wota men fawu hoolaare amen nden e hoore amen menen tigi, kono e Alla on Immintinoowo maybe ben. ¹⁰ Ko on jattini men, jattinoyta men kadi e sifa nden mayde. Hiiyii, meden tanyinii, o jattinooyay men ¹¹ e nder ko faaborton men torndeeji kon. Ko non Alla jaabinirta torndeeji di duudube torantoo men din. Ko dun wadi si yimbe duudube jarnay Alla fii amen.

Fii no Puulusa Banginiri ko Hadi o Yiltitoo Korenti

¹² Ko men woni mantorde kon, ko ko bernde amen nden banginani men kon, wonde men wuuririi e oo aduna, tentinii telen-ma mon, nundal e haqiiqa ko iwri ka Alla, hara hinaa ko iwri e faamu neddanke, kono ko e sulfu Alla on. ¹³ Ko fii ko men woni on windande kon fow, ko ko waawoton jangude faamon. E mido tanyinii on faamay dun fota, ¹⁴ wano fuddfordon faamude non wonde ko men be mantorton. Onon kadi ko on be men mantorta pande ardu Iisaa Joomi men on.

¹⁵ E nder nden hoolaare, hari mido faalanoo yahude ka mon, fii no hebiron faabo Alla goo kadi. ¹⁶ Si mi iwriino ka mon, mi feyya Masedonii. Nde mido iwta Masedonii, mi artira ka mon kadi fii no walliron mi no mi hewtira ka diiwal Yahuuda. ¹⁷ E nder anniyagol an dun, taw si hara mi miijitaaki? Kaa hara on sikku den ebbooje an ko ebbooje neddanke, haa ka tawata no e an «hiiyii» e «oo'o»? ¹⁸ No Alla woniri sella-findeejo non, ko non tawiri kongol ngol men hewtini on ngol wonaa ngol «hiiyii» e «oo'o». ¹⁹ Ko fii *Bid'fo Alla on, dun ko Iisaa Almasiihu on, mo min e Silaasi e Timotee men waajii on fii mun on, hinaa mo «hiiyii» e «oo'o», kono ko «hiiyii» woni e makko. ²⁰ Fodooje Alla den fow ko «hiiyii» e makko, awa kadi ko kanko wi'irten Alla «aamiina» fii mangu makko ngun. ²¹ Ko Alla woni fellintinanoowo en fow wonde hiden humondiri e Almasiihu on.

Ko kanko kadi subii en, ²² o maandiniri en maande makko nden, d'un ko tolmugol Ruuhu makko on ka berde men.

²³ Alla ko seedee an: ko fii wota mi aanin on hadi mi yiltitoo Korenti. ²⁴ Hinaa fii meden laamii on e hoore gomdinal mon ngal, kono ko men gollidoobe e mon fii weltaare mon nden, bay hidon tabiti e nder gomdinal ngal.

2

¹ Min tigi mi aadii wota mi yiltitodu ka mon e sokola. ² Ko fii min, si mi sokolinii on, haray ko hombo waawi lan weltinde, si hinaa onon hebirbe lan sokola ben? ³ Mi windiranii on nii fii wota mi hebir haanuɓe weltinde lan ben sokola nde mi aroyi. Mido joganii on fow ndee hoolaare wonde, weltaare an nden ko nde mon on fow. ⁴ Ko e nder annde tiidunde e mettu bernde e gondi tiidufi mi windani on, hinaa non fii sokolingol on, kono ko fii no andiron giggol tiidungol ngol mi joganii on ngol.

Fii Yaafagol Bonnudo

⁵ Si tawii godɗo e mon wonii sabu annde, haray hinaa min o aanini, kono ko on fow, maa wobbe e mon, (fii wota mi wowlu haa feyyita). ⁶ Felooɗe nde burbe ben e hakkunde mon fawi mo nden, yonay on nedɗo. ⁷ Haray jooni hidon haani mo yaafaade wakkilina, fii wota o sonjor sokola feyyitudo. ⁸ Awa mi torike on hollugol mo giggol. ⁹ Ko fii, ko mi windirannoo on, ko fii ndarndagol on annda si hidon doftii ko woni woo. ¹⁰ Ko fii kala mo yaafanidon, mi yaafanto mo min kadi. Telen-ma an min, si no woodi ko mi yaafoo, ko fii mon mi yaafari, e yeeso *Almasiihu on, ¹¹ fii wota en accu Ibuliisa foola en, ko fii wonaa wa si en andaa ebɓooje makko den.

Fii Annde Puulusa nden Turuwaasi

¹² Fewndo ko mi hewti Turuwaasi fii feɗningol Kibaaru Moyyo Almasiihu on, mi tawi Joomiraado on no udditanimmi dambugal. ¹³ Kono tawi bernde an nden waalanooki, bay mi tawaali don oo musidɗo an wi'eteedo Tiituusa. Onsay mi waynitii be, mi fokkitani Masedonii.

¹⁴ Yo mantoore wonan Alla, on Wondo en okkude polgal soono woo e nder humondiral men e Almasiihu on, on Wondo en huutorde fii feɗningol nokku kala urngol andugol Almasiihu on. ¹⁵ Awa e hakkunde wonaabe dandeede ben, e hakkunde wonbe mulude ben, hiden wa'ani Alla wa angiri uurundi ndi Almasiihu on weebitani mo: ¹⁶ hiden wonani wobbe ben bargol mayde nawrayngol e mayde, hiden wonani beya ben urngol ngurndan nawrayngol e ngurndan. Ko nedɗo hombo gaynata sifa den golle? ¹⁷ Ko fii men wa'aa wa wobbe, baanorbe daaluyee Alla on, kono ko e nder haqiiqa men yewtirta e innde Alla, e yeeso Alla e nder humondiral amen e Almasiihu on.

3

Fii Yangantooɓe Ahadi Heyri ndin

¹ E hara men fudditoto fahin kuljude hoore amen? Kaa men hatonjinay e bataake kuljude fii amen wano wobbe goo? Kaa ko onon haani wadangel men d'un? ² Ko onon tigi woni batakuru amen, windiindu ka berde amen, ndu yimbe ben fow jangi, faami. ³ No laafi, ko on batakuru *Almasiihu on, ndu menen tigi men yottini, ndu tawata hinaa ndaha windiraa, kono ko windiraandu Ruuhu Alla Wuurudo on, ndu tawata hinaa e hoore alluuje kaaye windaa, kono ko ka berde mon.

⁴ Ko d̄un woni hoolaare nde men jogii immorde e Almasiihu on yeeso Alla. ⁵ Hinaa wonde meden mari feere wadugol god̄fun menen tigi, wa ko iwrata e mbawdi amen menen tigi. Kono mbawdi amen ndin ko e Alla iwri. ⁶ O wawnii men kadi wonugol yangantooŋe *ahadi heyri ndin, hara hinaa tippude e bindol sariya on, kono ko tippude e Ruuhu Allaahu on. Ko fii bindol ngol waray, kono Ruuhu on wurnay.

Fii Mangu Ahadi Heyri ndin

⁷ Sariya Muusaa windiranooŋo kalfe e hoore alluujje kaaye on arduno e ngun mangu haa ka tawata *Isra'iilayankeeŋe ben waawataa ndaarude yeeso Muusaa ngon sabu on annoora feyyoowo wonnooŋo ka yeeso makko. Si tawii golle on Sariya nawroowo e mayde ardi e sifa ngun mangu, ⁸ haray ko haa honto non golle Ruuhu Allaahu on ŋuri mawnude! ⁹ Si tawii ko nawrata en e ŋaawoore kon mawninaama, haray itti e sikke ko haa honto ko wadata en feewuŋe yeeso Alla kon ŋuri mawnude! ¹⁰ Hiden waawi hay wi'ude wonde ngun mangu feyyungu fuutoraama mangu mun ngun fow, si ngu ebbindiraama e ŋurngu mawnude ngu hande ngun. ¹¹ Si tawii ko feyyata kon hebii mangu, haray ko haa honto ko luttata kon mawnata!

¹² Awa oo tama'u d̄oo no okki en hoolaare tiidunde. ¹³ En wad̄irtaa wano Muusaa non, on wad̄aynooŋo tiggaare ka yeeso mun, fii wota Isra'iilayankeeŋe ben yi'u rawnoode annoora makko feyyoowo on. ¹⁴ Kono, e nder miiŋooŋi maŋŋe d̄in, berde maŋŋe d̄en yoorii. Ko fii, haa weetaango hande ngoo, si *ahadi hinndi ndin janga, taway haa hande nden tiggaare no woodaa. Nde ittaaka, ko fii ko e Almasiihu on tun nde muti. ¹⁵ Haa weetaango hande ngoo, si Sariya Muusaa on janga, taway tiggaare no wirni berde maŋŋe d̄en. ¹⁶ Kono si fewta e Joomiraado on, taway tiggaare nden ittaama ka berde maŋŋe. ¹⁷ E hin-le Joomiraado on ko Ruuhu, awa kadi ko ka Ruuhu Joomiraado on woni d̄on, ko d̄on ndimu ngun woni. ¹⁸ Enen, ŋe geece mun buumaaki ben fow, jalbirŋe mangu Joomiraado on wa ndaarorgal, hiden e nder wattedgol mbaadi makko, mangu e hoore mangu, immorde e Joomiraado on, d̄un ko on Ruuhu.

4

Fii Ngalu Mariingu e nder Looŋe Leydi

¹ Ko d̄un wadi, ŋay Alla yedii men d̄en golle e nder yurmeende makko nden, maayu bernde hebataa men. ² Men sali kala ko suudfii hersinii, men wuurirtaa kadi yoyre, men boylataa kadi daaluyee Alla on, kono ko e nder ko men feŋpinta goonga on kon, d̄un holnay kala bernde ned̄danke fii amen yeeso Alla. ³ Si tawii haa jooni Kibaaru Moyyo mo men waajotoo on no nibbitii, haray ko wonŋe mulude ben o nibbitani, ⁴ d̄un ko ben ŋe gomd̄inaa, ŋe tawata alla nguu jamaanu wuminii miiŋooŋi mun, fii wota ŋe yi'u jalbeendi Kibaaru Moyyo ŋangindo mangu *Almasiihu on, on wondo mbaadi Alla. ⁵ Hinaa fii amen tigi men woni waajaade, kono ko fii Iisaa Almasiihu Joomi on men woni waajaade, menen non ko men kurkaadi mon sabu Iisaa. ⁶ Ko fii ko on Alla daaludo: «Yo ndaygu ngun jalbu ka nder niwre»,^a ko kanko kadi jalbini berde amen d̄en, fii ndaygingol e amen andal mangu Alla wongu e yeeso Almasiihu on ngon.

⁷ Enen jogiŋe ngun ngalu, hiden wa'i wa looŋe leydi, fii no andiree wonde ngal bawgal mawngal ko e Alla iwi, hinaa e amen. ⁸ Men bittiraama nooneeŋi d̄in fow, kono men muncaaki. Men jibii, kono men tayaaki. ⁹ Men

^a 4:6 4.6 Fud. 1.3

cukkaa, kono men hawkaaka. Men libaa, kono men hayraali. ¹⁰ Meden wondi e mayde Iisaa nden saa'i kala ka balli amen, fii no ngurndan Iisaa dan feepira ka balli amen. ¹¹ Ko fii enen wurbe ben soono woo, hiden weebitanaa mayde nden sabu Iisaa, fii no ngurndan Iisaa dan kadi feepira e balli men maayooji din. ¹² Ko non men weebitorani mayde nden fii no hebiron ngurndan.

¹³ Wano windori non: «Mi gomdini, ko dun wadi si mi wowli.»^b Menen kadi bay ko noone gomdinal gootal men mari, meden gomdini, ko dun wadi si meden wowlude, ¹⁴ e nder andugol wonde, on Immintindo Iisaa Joomi on, o immintiniday en kadi e Iisaa, o weebitida men e mon yeeso makko. ¹⁵ Ko fii, dun fow ko woni ardude ko fii mon, fii yo sulfu on burtu hewtude yimbe duudube, fii no yettooje den ka mangu Alla laatora duudube. ¹⁶ Ko dun wadi si maayu bernde hebataa men. Hay si bandu amen ndun polii, kono haray nder amen on no heydfitude jande woo jande. ¹⁷ Ko fii oo saa'i satteende e fandude mun, o rimanay en darja tedduo poomayankeejo burdo oo saa'i satteende. ¹⁸ Ko fii menen, wonaa ko yi'otoo kon men wadi hakkilaaji amen din e mun, kono ko ko yi'otaako kon men wadi harkillaaji amen e mun. Ko fii ko yi'otoo kon, ko ko feyyata, ko yi'otaako kon, ko ko luttata haa poomaa.

5

Fii Wonunde Kammuyankeere nden

¹ Hiden andi wonde, si tawii dii togooji di hodufen e mun ka leydi d'oo, (e maanaa balli men din), aru e bonneede, haray hiden mari suudu ndu Alla ebhani en, dun ko wonunde poomayankeere, nde tawata hinaa juude neddanke moyyiniraa. ² Awa kadi e nder din togooji, hiden woymaade fii faale bornagol wonunde kammuyankeere nden, ³ tawa ko en borniibe, hara tawetaake ko en darorbe nii. ⁴ Ko dun wadi, enen wonbe e nder din togooji, hiden woymaade, hiden sonjii, bay en faalaaka laataade bortiiibe, kono hara ko borniibe, fii no ngurndan dan modira mayde nden. ⁵ Awa on Hebulindo en fii nden ebboore ko Alla, on Tolmudo Ruuhu mun on e men.

⁶ Awa hiden heewi soono woo wakkilaare. Hiden andi kadi fodde hiden wondi e nduu bandu, haray hiden wodfondiri e Joomiraado on. ⁷ Ko fii, ko gomdinal ngal woni en ardaade, hinaa giide den. ⁸ Hiden heewi wakkilaare, ko burden faaleede ko seedugol e nduu bandu hoda moggo Joomiraado on. ⁹ Ko dun wadi, wondufen e nduu bandu maa seedufen e mayru, himme men den ko welegol Joomiraado on. ¹⁰ Ko fii en fow en darnete ka yeeso jaawirde *Almasiihu on, fii no o jonnitira mo kala njoddi kuude mun de o wadunoo ka aduna, woni ko ko moyyi, woni ko ko boni.

Fii Moyyintingol hakkunde Yimbe ben e Alla

¹¹ Awa, bay men andii ko woni hulugol Joomiraado on, meden dabude no men fellintinira yimbe ben. Alla no andi ko men hombe, awa mido tanyinii onon kadi ka nder berde mon hidon andi men. ¹² Men alaa kuljude hoore amen kadi, kono ko dalil men woni on jonnude fii no mantoron men, fii no waawiron jaaborde ben wonbe mantorde ko woni e kene kon edii be mantorde ko woni e bernde kon. ¹³ Si tawii ko men wiliibe, haray andee wonde ko fii Alla men wilanii. Si tawii kadi non meden selli, haray andee wonde ko fii mon men sellani. ¹⁴ Ko fii giggol Almasiihu on no laamii men, menen bee fellitube dundoo: aaden gooto maayanii fow, awa

^b 4:13 4.13 Zab. 116.10

fow maayii. ¹⁵ O maayanii fow, fii wota wurbe ben wuuran hoore mun hande kadi, kono yo wuuran Maydo immintinaa fii mabbe on.

¹⁶ Dun haray gila jooni men jogoraa hay gooto e noone no yimbe oo aduna jogorta godfo non. Hay si tawiino hari men jogoriino Almasiihu on wano non, jooni men jogoraa mo non hande kadi. ¹⁷ Si tawii godfo no humondiri e Almasiihu on, haray ko o tagudi heyri, haray piiji kidfi din feyyirii mo, haray piiji din fow wontii kesi. ¹⁸ Dun fow ko immorde e Alla woni, on Moyyintindo hakkunde men e makko rewruude e Almasiihu on. O yedi men menen kadi golle moyyintingol hakkunde yimbe ben e makko kanko Alla. ¹⁹ Ko fii Alla moyyintinii hakkunde makko e aduna on rewruude e Almasiihu on, e baawo joganagol yimbe ben bonnereji mabbe din, o halfinii men menen kadi kongol moyyintingol hakkunde yimbe ben e makko. ²⁰ Awa ko men be Almasiihu on immini^C wa si tawii Alla no rewruude e amen fii waajagol. Awa men jeejii on e innde Almasiihu on: wonee welditube e Alla. ²¹ On mo junuubu alaa e mun, dun ko Iisaa Almasiihu on, Alla wadfi mo junuubu fii men, fii, sabu humondiral men e Almasiihu on, no woniren feewube Alla.

6

¹ Bay ko men gollidoobe, men wakkilinii on wota on jabir sulfu Alla on meere. ² Ko fii himo daali:

«Mi jaabinanii ma ka saa'i sulfu,

ka palaande kisiyee mi faabike ma.»^d

Awa mi andinii on ko fewndo d'oo woni saa'i sulfu on, awa kadi ko palaande kisiyee nden nii.

Fii Tampereji Puulusa din

³ Awa men wonataa sabu peggal woo e hoore hay gooto, fii wota golle amen den wonu huunde felniinde. ⁴ E kala huunde men banginay ko men kurkantoobe Alla, e nder nappande buy, e nder tampereji din e nakkireede, e nder anndeeji, ⁵ e nder pigge e kaseede e murtaneede, e gollleeji sattufi e angal doyngol e heege. ⁶ Meden feppinira dun laabal e gandal e mujal e moyyuki e *Ruuhi Seniido on e giggol ngol alaa faasiqankaaku, ⁷ wondude e daaluyee goongaajo on e bawde Alla den, peewal ngal wona aala amen habirfo e hiwitorfo. ⁸ E hoore meden teddinee e meden hoynee, meden wowlee ko boni e meden wowlee ko moyyi. Meden jogoree wa fenooobe, hara-le ko men wowloobe goonga. ⁹ Men jogoree wa be andaaka fii kala meden andaa, wa wonbe maayude e hin-le meden wuuri, maa wa wonaabe letteede fii kala men waraaka, ¹⁰ wa sokolnaabe e hin-le saa'i kala meden weltii, wa billiibe hara-le meden aldinde duudube, wa be alaa huunde e hin-le meden mari fow.

¹¹ Ko onon yo be Korenti, men haalanii on ko woni e amen kon, meden yappani on berde amen den. ¹² Men faadinanaali on berde amen den, kono ko onon tigi faadinani men berde mon den. ¹³ Awa mido yewtira on wa faybe an: onon kadi wadiranee men wano men wadirani on non, udditanon men berde mon den!

Fii Wodditagol ko Boni

¹⁴ Wota on humondiri e be gomdinaa ben. Ko fii ko humondiral hongal woni hakkunde peewal ngal e angal peewal ngal? Maa ko kawtital hongal woni hakkunde ndaygu e niwre? ¹⁵ E ko nanondiral hongal woni hakkunde

^C 5:20 5.20 «Ko men be Almasiihu on immini» no firi «ambassadeurs» e haala Gereeki. ^d 6:2 6.2 Isa. 49.8

*Almasiihu on e Ibuliisa?^d E ko gebal hongal gomdɛnɛ ben e be gomdɛnaa ben hawti? ¹⁶ E ko *ahadi hondi wondi suudu Alla ndun e sanamuuji dɛn? Ko fii, ko enen woni suudu Alla Wuurudo on, wano Alla daaliri non:

«Mi hoday, mi jinda hakkunde mabbe,
mi wona Alla mabbe, be wona jamaa an.»^e

¹⁷ Ko dɛn wadi si Joomiraado on daali:
«Iwee e hakkunde mabbe, seedon,
wota on meemu ko laaba,
min mi jabboyto on.

¹⁸ «Mi wonanay on Baaba,
onon wonanon mi bibbe worbe e bibbe rewbe.
Ko Joomiraado Jom Bawgal on daali dɛn.»^f

7

¹ Bay non hiden mari wano dɛi fodaariiji, yo yibbe, labbinoden e kala ko tuuninta bandu ndun e ruuhu on, e hoore timmingol laabal ngal e nder kulol Alla.

Fii Tuubuubuyee be Korenti ben e Weltaare Puulusa nden

² Wernee men ka berde mon, ko fii men fawpaaki hay e gooto, men bonnaali kadi hay gooto, awa kadi men huutoraali hay gooto. ³ Hinaa fii felugol on mi wi'iri dɛn, ko fii hari mi wi'uno wonde hidon ka berde amen, woni ngurndan, woni mayde. ⁴ Midɔ mari hoolaare tiidunde e telen-ma mon, midɔ mari ko mi mantora fii mon fota, midɔ wakkilinaa fota, midɔ heewi weltaare e nder dɛi satteendeeji amen fow.

⁵ Ko fii gila men hewti Masedonii, men hebaali feere no men fowtora hay seeda, men tampiniraama noone fow, gere ka kene, kulol ka nder. ⁶ Kono Alla, Wakkilinoowo miskinbe ben, o wakkilinirii men ardu Tiituusa ndun. ⁷ Wonaa non ardu makko ndun tun o wakkiliniri men, kono kadi, ko wakkilaare nde wakkilindon mo nden. O sifanike men faale mon tiidudo on e gondi mon dɛn e cataare mon nden fii an. Dun wadi haa weltaare an nden burti tiidude.

⁸ Hay si tawii mi sokolinirii on batakuru an ndun, mi ninsaa dɛn jooni, hay si tawii midɔ ninsunoo. Ko fii midɔ sutii wonde ndun batakuru ko sokolini on ko haa seeda. ⁹ Fewndo dɔo midɔ weltii, hinaa non fii ko sokoldon kon, kono ko fii ko sokola mon on addi on e tuubuubuyee kon, ko fii on sokoliniraama no Alla yidiri, bay on hebiraali men bone woo. ¹⁰ Ko dɛn wadi, sokola mo Alla yidi on adday tuubuubuyee nawroowo e kisiyee mo en ninsataa, e hin-le sokola oo aduna ko addata ko mayde. ¹¹ Awa on yi'ii ko oo sokola mo Alla yidi wadi e mon kon: dɛn ko wakkilaare, e faale danditagol toope, e ko tikkudon kon, e ko naldudon fii bone wadaado on, e faale mon moyyo fii yi'itugol lan, e cataare mon nden, e hebulaare mon nden fii donkingol bonnudo on. On holliri noone fow wonde on tawaaka e nduu muraadu. ¹² Awa si mi windanii on, hinaa sabu fawpiido on, maa fawpaado e mun on, kono ko fii no jogitorɛn men non feepirana on onon tigi yeeso Alla. ¹³ Ko dɛn wadi si men wakkilinaa. Kono e hoore nden wakkilaare amen, men burti weltaare nde Tiituusa weltinaa nden, on mo on fow weltindon bernde mun. ¹⁴ Si tawii mi mantorii fii mon yeeso makko seeda, haray mi hersiraa dɛn, kono ko wano ko men yewtata on saa'i woo kon woniri goonga non, ko non ko men mantori moggo Tiituusa kon woniri kadi goonga. ¹⁵ Awa kadi giggol ngol o joganii

^d **6:15** 6.15 Ndee innde Ibuliisa dɔo e haala Gereeki ko «Beliyar». ^e **6:16** 6.16 Lew. 26.11-12 e Haz. 37.27 ^f **6:18** 6.17-18 Isa. 52.11, Haz. 20.34-41, 2Sam. 7.8-14

on ngol ko tiidungol, tuma kala o anditi ko doftidon mo kon on fow e noone no tolnirdon mo non kulol e teddungal. ¹⁶ Mido weltori waawugol hoolorgol on e kala huunde.

8

Fii no Puulusa Wakkiliniri Mofte den fii Okkugol

¹ Men andinay on, yo musibbe, fii ndee moyyere Alla yedaande *mofte makko den Masedonii, ² e maanaa, noone satteendeeji di be ndarndaa woo, weltaare maβbe heewunde nden e billaare maβbe tiidunde nden no okkude be feere okkirgol no yaajiri. ³ Yeru mbawdi maβbe ndin, mido seeditii, be wadii hay toonin mbawdi maβbe ndin e hoore anniye moyyo. ⁴ Be landike men, e nder tentingol no tiidiri, yo be tawde e faabagol yimbe Alla ben. ⁵ Dun feyyiti ko men tanyininoo kon. Kambe tigi be weebitanii Joomi on taho, si be weebitanii men no yaadiri e faale Alla on. ⁶ Ko dun wadi si men wakkilini Tiituusa yahugol ka mon fii wallugol on laatinde ndee moyyere, wano o fuddornoo non. ⁷ Wano tawiri non hidon moyyi e di fow, ka gomdinal, ka kongol, ka gandal, ka cataare timmunde, e ka giggol mon e telen-ma amen, moyyiniree non kadi ndee moyyere.

⁸ Mi wowliraali dun fii wadugol yamiroore, kono mi wowlan on fii hollugol bapaare beya nden, mi anda si giggol mon ngol ko haqiiqawol. ⁹ Ko fii hidon andi moyyere Iisaa Almasihu Joomi men on, fii kala ko aldunoodo, o waditii baaso fii mon, fii yo baasal makko ngal aldin on. ¹⁰ E hino ko mi miijii no hawrani on kon: Bay ko onon adinoo anniyaade dokkal gila rowani, ko onon adii wadugol dun kadi. ¹¹ Awa jooni, jokkee dun haa timma, nabon haa joofoya, beru wakkilaare mon nden, wondude e anniye mo aadidon on. ¹² Si en okkirii anniye moyyo, haray dun ko ko jabetee tippude e ko marden kon, hara hinaa e ko en maraa kon.

¹³ Hinaa non fii bittingol on, weltina beya, kono ko fii yo fotondiral wadu. ¹⁴ Fewndo doo ko ko burtani on kon wondon faaborde baasal beya ngal, fii no kambe kadi be faabora baasal mon ngal ko burtani be kon. Si wonirii non, fow fotay, ¹⁵ wano windori non: «Marnoodo buy on wontanii dun ko hawri, on marnoodo kadi seeda, huunde njakkiraa dun.»g

Fii Tiituusa e be o Immindinaa ben

¹⁶ Yettoore wonanii Alla fii ko o wadi e bernde Tiituusa kon sifa cataare nde mi joganii on nden. ¹⁷ Fii kala non o jabii ebboore an nden fii yo o yahu ka mon, kono hari o aadike, wondude e tinnaare tiidunde, wonde o yahay kanko tigi ka mon. ¹⁸ Men immindinii mo e oo musidfo mo mofte den fow manti fii golle de o wadani Kibaaru Moyyo on den. ¹⁹ E hoore dun, ko mofte den todfii mo fii ko wona yaadidfo amen, e nder ndee moyyere nde tawata meden fawtii fii mangu Joomiraado on tigi, e fii seedintingol anniyeji amen moyyi din. ²⁰ Meden faalaa reenaade fii wota men fele fii ngal dokkal mawngal ngal men halfinaa. ²¹ Ko fii ko ko moyyi kon men woni dabbe, hinaa non yeeso Joomiraado on tun, kono kadi e yeeso yimbe ben.

²² Men immindinii be e oo musidfo amen, on mo men ndarndori noone woo cataare makko nden e laabiji buy, on wondo fanginirde ko tiidfi e ngal doo, hoolaare mawnde nde o joganii on nden. ²³ Tiituusa non, ko o wondidfo an e gollidoowo e an fii mon, musibbe be o wondi ben non, ko

be moſte den immini, ko be darja *Almasiihu on.^h ²⁴ Awa hollee moſte den fow dalil giggol mon ngol e ko men woni mantorde fii mon kon yeeso maſbe.

9

¹ Nafa alaa mido windana on fii ballal fokkintinanaangal yimbe Alla ben. ² Awa mido andi anniyee mon moyyo on fii wallugol, ko fii dun mi woni mantorde on e yeeso be Masedonii ben, mi wi'a wonde, gila rowani bee ka diiwal Akaaya no hebunii wallugol. Awa kadi cataare mon nden wakkilinii yimbe buy okkugol. ³ Mi imminii bee musibbe fii wota mantoore nde men mani on nden wonu meere, e yo on wonu hebuliibe fii wallugol wano mi wi'iri non. ⁴ Si tawii men tawoyii on hebulaaki nde min e be Masedonii ben men yaadoyi ka mon, haray hoolaare nde men hoolii on nden wontanay men hersa, haray onon hersa mon kan wowlotaako. ⁵ Awa mi taw no hawri ka mi wakkilina musibbe ben ka be adoyoo mi ka mon, be wona e fii ballal ngal foduſon ngal, fii no ngal hebilora ngal wona okkiraangal anniyee moyyo, hara hinaa wa si tawii ko kuugal karahaangal.

Fii Fodaari Waſanaandi Aaden Dokko

⁶ Andee wonde : mo sankii seeda ko seeda o wa'ata, mo sankii buy ko buy o wa'ata. ⁷ Yo mo kala okkir wano o anniyori non ka bernde makko, e baawo ninsugol maa karhegol, ko fii Alla no yidi on okkiroowo weltaare. ⁸ Awa Alla no mari bawgal hebbingol e mon kala noone moyyere, fii no hebiron saa'i kala ko hatonjindon e mun kon fow, e no wadiron kadi kala kuugal moyyal haa feyyita, ⁹ wano windori non wonde:

«O saakitii dokke,

o yedii miskinbe ben,

peewal makko ngal ko luttoowal haa poomaa.»ⁱ

¹⁰ On Jonnoowo remoowo on awdi, jonnay mo kadi jaametee ko on jaama, o yedoyay on onon kadi, o sowindirana on awdi ndin, o beyda battane peewal mon ngal. ¹¹ Ko non aldinroytedon e kala noone fii no waawiron okkirde no yaajiri. Immorde e ngal ballal ngal men hendorta on men hewtina be, dun adday yettooje Alla. ¹² Ko fii ngal ballal ngal waduſon faaboto yimbe Alla ben, kono kadi beyday yettooje Alla duuduſe. ¹³ Bay dee golle mon taskaama, tawaama ko haqiiqaaje, Alla mawninte sabu yankinaare mon nden e telen-ma qirritagol Kibaaru Moyyo *Almasiihu on, e sabu ballal mon yaajungal ngal wallirdon be ngal, kambe e yimbe ben fow. ¹⁴ Dun, be toranto on wondude e giggol, sabu moyyere feyyitunde nde Alla waſani on nden. ¹⁵ Yo yettoore wonan Alla fii dokkal makko ngal sifotaako ngal!

10

Fii no Puulusa Jaabori Aybinoobe Golle makko den

¹ Min Puulusa, mi tororii on newaare e moyyuki *Almasiihu on, min oo newiido e yeeso mon, e heewudo cuucal fii mon ka wodditii on. ² Awa mi jeejii on, wota on karhan yo mi bangin cuucal nde mi hewtoyi ka mon, ko fii mido anniyii seedintinirde hoolaare an nden cuucal e fee ben sikkube wonde meden wuuriri wa yimbe aduna. ³ Hay si tawii wonii ko men yimbe aduna, men habirtaa wano be aduna ben gerdata non, ⁴ ko fii aalaaji di men habirta din hinaa di oo aduna, kono ko wondudi e bawgal iwrungal e

^h 8:23 8.23 Maa: «ko be golloobe fii darja Almasiihu on.» ⁱ 9:9 9.9 Zab. 112.9

Alla fii libugol kala ko dartotoo mo. Men libay miijooji fenaandeeji dɛn ⁵ e kala mawnintinaare hawtotoonde dartoo gandal fii Alla ngal, e men dɛhay kala miijo haa ngo doftoo Almasiihu on. ⁶ Si doftaare mon nden timmii, meden hebulanii kadi donkingol kala ko doftaaki.

⁷ Awa ndaaree no piiji dɛn woniri non. Si goddo fellitanii hoore mun tigi wonde himo humondiri e Almasiihu on, yo o fellitan hoore makko dɛndoo: si himo humondiri e Almasiihu on, menen kadi men. ⁸ E hay si mi mantorii ko burti seeda mbawdi ndi Joomiraado on yedi men ndin fii tabintingol on, hara hinaa fii libugol on, haray mi hersoytaa. ⁹ Mi faalaaka wa'ude wa hulbiniroowo on bataake an dɛn. ¹⁰ Ko fii hibe wi'a: «Dee bataake no tiidi no naadi, kono si tawii kanko himo doo, haray himo daati, haalaaji makko dɛn no mehidɛ.» ¹¹ Kala non jogiido ngoo miijo, yo andu fota wonde: kala ko men windani on e baawo mon, ko dɛn men wadata e tawnde mon.

¹² Men fotondirtaa maa men ebbindirtaa hoore amen e wonbe hollitaade ben, kono e nder etitagol maɓbe ngol e ebbitagol maɓbe ngol kambe tigi, dɛn hollii ko be njakkiraabe faamu. ¹³ Menen non, men yidaa mawnintinorde ko feyyiti etirde, kono men feyyataa keerol ngol Alla yedi men ngol, ko dɛn kadi hewtini men haa ka mon. ¹⁴ Men feyyitataa keerol amen ngol, wa si tawii hari men araali haa e mon, ko fii ko goonga, ko haa e mon men ardi e Kibaaru Moyyo Almasiihu on. ¹⁵ Awa men feyyitirtaa keerol mantorgol golleeji wobbe goo, kono meden mari tama'u wonde si gomdinal mon ngal beydike, men waaway kadi laatinde golle burde mawnude e hakkunde mon, ¹⁶ e nder waajagol e ca'e wonde toonin mon dɛn, doo yo men mantor ko wadaa kon ka nokkeeli beya. ¹⁷ «On mo no mantoo, yo mantor Joomiraado on.» ¹⁸ Ko fii wonaa kuljudo hoore mun on jabaa, kono ko mo Joomiraado on kulji on.

11

Fii no Puulusa Banginiri fii Waditiibe Sahaabaabe ben

¹ Jooni non, mido tanyinii on waawayno muppanaade lan, mi yewta on haalaaji komoyaagal seeda. Mido felliti on muppanto lan! ² Ko fii mido nawlani on nawliigu iwrungu ka Alla, bay mi tananike on gorko gooto, fii weebitugol on ka *Almasiihu on, wa jiwo laabudo mo andaali gorko. ³ Kono mido huli fota wota on accu miijooji mon dɛn selnee e humondiral mon laabungal e haqiiqawal ngal e telen-ma Almasiihu on, wano *Hawaa acciri mboddi ndin dɛayniri mo yoyre mun non. ⁴ Ko fii si goddo aru on feppinande fii Iisaajo goo, seedudo e mo men feppinani on on, maa si on hendike ruuhu goo seedudo e mo hendinodon on, maa *Linjiilak goo seedudo e mo jabunodon on, haray on tewtike mo fota. ⁵ E hin-le mido felliti, ben «sahaabaabe townitiibe» buraa lan hay huunde. ⁶ Fii kala mido hesidani waajagol, kono mi hesidanaa gandal ngal, men hollirii on dɛn noone fow e dɛ fow.

⁷ Kaa hara mi wadii junuubu fewndo mi dɛuytitii fii bantugol on, wa fewndo ko mi feppinani on Kibaaru Moyyo on e baawo yantugol on hay huunde? ⁸ Mi ittini *mofte goo fii hebirgol be njoddi fii wallitagol on. ⁹ E hin-le fewndo mi njakkiraa ka mon, mi wonaano dongal hay gooto, ko fii musibbe iwruube Masedonii ben faaboranno ko mi njakkiraa kon fow. Mi reenino wonugol dongal mon, e mi burtay-le reenaade e dɛn. ¹⁰ Fodde goonga Almasiihu on no e an, mido wi'i: hay gooto fannataa lan mantorgol

ɗun e nder diiwal Akaaya ngal fow. ¹¹ Fii hondun non? Hara ko fii mi yidaa on? Alla no andi mido yidi on.

¹² Ko mi woni wadude kon, mi jokkay wadugol ɗun kadi, fii hadugol ben faalaabe mantorde fotugol e amen. ¹³ Ben ko waditiibe sahaabaabe, golloobe ɗaynoobe, wadinkiniibe sahaabaabe Almasiihu on. ¹⁴ Kono ɗun ɗaldinaa, ko fii Ibuliisa tigi ko wadinkinotoodo malaa'ikaajo ndaygu. ¹⁵ Haray juhaa kadi ka golloobe makko ben wadinkinoo golloobe peewal. Kono rawnoode mabbe nden wa'ay wa kuude mabbe den.

Fii Golleeji e Tampereji Puulusa ɗin

¹⁶ Awa mido fillitaade kadi: wota gooto ndaariran wa komoojo. Si hinaa ɗun, jogoree lan wa komoojo, fii min kadi no mi mantora seeda. ¹⁷ Ko mi woni wowlude koo e nder hoolaare hebugol ko mi mantora, hinaa ko iwri e Joomiraado on, kono ko wa komoojo. ¹⁸ Bay duudube no mantorde piiji aduna, min kadi mi mantoray ɗun. ¹⁹ Awa, onon marbe faamu ben, on mupnanto no newori komooobe ben! ²⁰ Hidon mupnaade kadi ko kurketedon kon e ko huutortedon kon e ko jattetedon kon e ko jogortedon mawnintinaare kon e hay banteede. ²¹ Meden hersi wi'ugol wonde meden lo'i e telen-ma ɗii piiji!

Kala ko godɗo suusi mantorde, haray min kadi mido suusi, (ko wa komoojo mi woni wowlirde). ²² Si ko be *Aabiryankeebe? Awa min kadi men. Si ko be *Isra'iilayankeebe? Awa min kadi men. Si ko be jurriya Ibraahiima? Awa min kadi men. ²³ Kaa ko be kurkaadi Almasiihu on? Awa mido yewtirde komoyaagal, min kadi ko mi furi ɗun! Telen-ma ka golleeji mido furi be, ka kaseede mido furi be, ka piyeede, ɗon kadi mido furi be, soono woo mido weebitanii mayde. ²⁴ Laabi jowi mido hebirde Yahuudiyankeebe ben paatawol cappande nay ɗakkudun ngol gooto! ²⁵ Laabi tati mido luuboreede bedi, mi fidaa kaaye nde wootere, laabi tati mi tawaa e nder laade wonde lancaade, mi wonii kadi ka ndiyan jallal gootal e jemma gooto, mido awya. ²⁶ Soonoo e nder jinduruuji an ɗin haray mido weebitanii masiibooji ɗin ka maaje, e masiibooji hippotoobe ben, e masiibooji yimbe lepol an ngol, e masiibooji be wonaa Yahuudiyanke ben, e masiibooji ɗin ka ca'e, e masiibooji ɗin ka wulaaji, e masiibooji ɗin ka baharu, e masiibooji wi'itiibe ben ko men musibbe, ²⁷ e ka golle e ka satteende, e jemmaaji ɗi ɗaanaaka, e heege e ɗonka e ɗakkireede paamete, e jaangol e kolngal!^m ²⁸ E hoore mi wowlaali fii ko heddi e dongal ngal mi rondii jande woo fii aanangol moftede den fow. ²⁹ Si godɗo lo'ii, hewtay lan. Si godɗo yanii e junuubu, ko min muusata.

³⁰ Si tawii bee mi mantoo, haray ko fii lo'ere an nden mi mantotoo. ³¹ Alla, on wonɗo Ben Iisaa Joomi on, on mo mantoore wonani haa poomaa, no andi wonde mi fenataa. ³² Oo lando Damaasi wi'eteedo Aretaasa ittayno ko ayna saare Damaasiyankooobe ben fii nangugol lan. ³³ Kono mi tumbaa e debeere, mi tippiniraa e yolnde, jokkinaa maadi ndin, ko nii mi fuutori be.

12

Fii Fejpinaneede Puulusa

¹ Bee mi mantoo, fi kala ɗun nafataa. Kono fow e mun yo mi yewtu fii wirnitande e fejpinande iwruɗe ka Joomiraado on. ² Wonii nii duubi sappoo e nay mido andi godɗo gomɗindo *Almasiihu on, nabanooɗo ka

^m 11:27 11.27 Maa: «kolndan.»

kammu tatafu,ⁿ (mi andaa non si ko kanko tigi maa si ko ruuhu makko on, kono Alla kapun no andi). ³⁻⁴ Ko mi andi tun, on nabaama ka aljanna, o nanii kongudi di sifotaako, di newnanaaka nedfo fillagol, (mi andaa non si tawii ko kanko tigi maa si tawii ko ruuhu makko on, kono Alla kapun no andi). ⁵ Ko sifa on nedfo mi mantorta, kono mi mantortaa hoore an tigi, si hinaa fii lo'ereji an din. ⁶ Si tawii mido faalaa mantaade, mi wonataa komoojo, ko fii mi wowloyay goonga, kono mi mantotaako, fii wota godfo tuuman toonin ko o woni yi'irde lan kon, maa ko o woni lan nanirde kon. ⁷ Sabu dee feppinande mawde de mi feppinanaa, mi hebuno ko tampinirimmi wa bullal ka bandu an fii wota mi manto, dun ko mo Ibuliisa imminnoo fii tampingol lan. ⁸ Laabijji tati mido jeejude Joomiraado on yo o woddintinan dun, ⁹ o jaabii lan: «Moyyere an nden yonii ma, ko fii bawgal an ngal ko e nder lo'ere nden bangata.» Awa mi beyday mantaade fii lo'ereji an din, fii no bawgal Almasiihu on wonira e hoore an. ¹⁰ Ko dun wadi si mido weltii fii lo'ereji din e hoyreeji din e sattendeeji din e cukkande den e anndeeji din fii Almasiihu on. Ko fii, nde mi laatii lo'udfo, ko onsay mi woni dolnudo.

Fii Annde nde Puulusa Joganii be Korenti ben nden

¹¹ Mi wa'uno wa komoojo, kono ko onon karhunoo mi, bay ko onon haanuno kuljude lan! Ko fii hay huunde mi seedaa e ben «sahaabaabe townitiibe», fii kala hinaa mi huunde. ¹² Maandeeji holludfi fii sahaabaabe ben wadiraama yeeso mon nappannde tiidunde, dun ko maandeeji e kuude e kaawakeeji moyyi. ¹³ Ko hondun deya *mofte hebi ko on hebaali, si wonaa mi wonanaali on dongal? Awa yaafanee lan on ella don!

¹⁴ Awa e hino, mido faalaa yahude ka mon tammun, e hoore mi wonoytaa dongal mon, ko fii mi alaa dabude ko mon kon, kono ko onon tigi, bay hinaa paykoy koy haani marande mawbe mun ben, kono ko mawbe ben haani marande faybe mun ben. ¹⁵ Min mi wonay anniyiido fii fawtagol, e mi fawtoto hoore an fii wonkijji mon din. Si mi burtii on yidude, e hara giggol mon ngol e telen-ma an duytoto? ¹⁶ Awa, mi wonanaali on dongal. E hara mi laatike nedfo yoydo? Kaa mi hendorii on janfa? ¹⁷ Kaa mi rewii e godfo e be mi imminani on ben fii huutorgol on? ¹⁸ Awa, mi wakkilinii Tiituusa fii yahugol ka mon, mi immindinii mo e musidfo goo. Enee, taw si hara Tiituusa huutorii on onon fi hebugol godfun? E taw si hara kadi men jokkaali anniyee gooto e ebbooje goote?

¹⁹ No gasa hidon sikka gila neebii wonde men danditoto woni e telen-ma mon. Awa, ko yeeso Alla e innde Almasiihu on men woni yewtirde. Dun fow non, yo yibbe, ko fii tiidngol on. ²⁰ Ko fii mido huli, nde mi hewtoyi, no gasa mi tawroya on hara hinaa no mi faaliraa non, e min kadi no gasa hara hinaa no faaliradon non. Mido huli wota taw no gasa hara ko yeddondiral e nawliigu e monee e haasidi e poore e baddi e mawnintinaare e jii boldu woni hakkunde mon. ²¹ Mido huli, nde mi hewtoyi ka mon, wota Alla an on hersinoyan kadi e yeeso mon, mi wona e yoomugol fii wadunoobe junuubu duudube, be ronki tuubude ngal angal laabal e jinaa e jii baare nde be wadi nden.

13

Fii Hajande Puulusa Sakkitore den

ⁿ 12:2 12.2 Ko Puulusa tigi woni on godfo mo o woni wowlude fii mun.

¹ Midɔ yahude ka mon tammun. Kala kongol jaawiroyte kongudɔ seedebe dɔdɔ maa tato. ² Wa fewndo ko mi wonnoo ka mon dɔmmun, hari mi wowliino dɔn. Awa hande kadi, ka tawata mi alaa ton, mi wowlanii dɔn kadi wadunooɓe junuubu ɓen ado mi yahude: si mi yiltoyike ka mon mi woopoytaa hay gooto, ³ ko fii hidon dabbude seede wonde ko *Almasiihu on woni longinde lan ko mi woni wowlude kon, on mo lo'aa e telen-ma mon, kono mardo bawgal e hakkunde mon. ⁴ Ko fii fewndo Almasiihu on fempanoo, hari ko o lo'udo, kono jooni himo wuuriri bawgal Alla ngal. Menen kadi e nder humondiral amen e makko, ko men lo'ube, kono menen e makko men wuuriray bawgal Alla ngal fii mon. ⁵ Awa taskee hoore mon onon tigi fii andugol si hidon wuuriri gomɔinal, ndarnditodon onon tigi. E on andaa Iisaa Almasiihu on no e mon? Si hinaa taw on woopu ndarnditagol mon ngol. ⁶ Kono midɔ tanyinii on taway wonde en woopaali ndarnditagol men ngol. ⁷ Ko e nder dɔn men torotoo Alla fii wota on wadu huunde ko boni. Hinaa non fii hollugol wonde men felnaaki, kono ko fii yo on wadu ko moyyi, hay si tawii menen meden wa'i wa woopube. ⁸ Ko fii men waawanaa goonga on hay huunde. Kono ko wonangol goonga on men waawi. ⁹ Menen men weltoto nde men lo'i, e hin-le onon hidon dolni, e ko men yelotoo e nder torndeeji amen dɔn, ko fii no laatoron timmube. ¹⁰ Ko dɔn wadɔ si midɔ windande on dɔn si mi alaa ton, fii nde mi aroyi, wota mi sattiniran on huutorgol mbawdi fii laamagol on ndi Joomiraado on yedimmi ndin fii tiidngol on, hara hinaa fii libugol on.

Fii Rawnoode Batakuru ndun e Salminaango mun

¹¹ Fii rawnagol, yo musibbe, wonee e nder weltaare, eɓbanee wonugol timmube, wakkilindiron, hebon miijo wooto, wondiron ɓuttu. Dun, Alla Jom giggol e ɓuttu on wonday e mon.

¹² Salmondiree, hirbondiron hirbondiral laaɓungal. Awa kadi gomɔinɓe ɓen fow salminii on. ¹³ Yo moyyere Iisaa Almasiihu Joomi on, e giggol Alla, wonu e mon on fow, wondude e humondiral e *Ruuhu Seniido on.

BATAKURU PUULUSA HAA E 'BE GALAASI BEN

¹ Immorde e an min Puulusa, oo *sahaabaajo, mo tawata hinaa yimbe ben todɔɔi ɔun, hinaa kadi e hay gooto ɔun rewi si hinaa e Iisaa Almasiihu on e Alla Baabaajo on, on Immintindo mo e hakkunde maybe ben, ² wondude e musibbe be mi wondi ben fow, haa e mon onon ngal *moftal Iisaa wongal Galaasi.

³ Yo moyyere e buttu wonan on immorde e Alla Baaba men, e Iisaa Almasiihu Joomi on, ⁴ on ittudo hoore mun sadaka fii junuubaaji men ɔin fii dandugol en e nguu jamaanu bonngu fewndiingu hande, wano Alla Baaba men hoddiri non, ⁵ on mo mangural wonani haa poomaa. Aamiina!

Fii Kibaaru Moyyo Bajjo on

⁶ Mido ɔaldi fii koo ko yaawudon yiltaade e ɓaawo oo Noddirdo on moyyere Iisaa Almasiihu on, haa ka yahanon kibaaru goo. ⁷ Hara-le kibaaru goo alaa, kono yimbe goo no woodi wonbe on jiiibude, faalaabe ɓoylude *Linjiila^a Almasiihu on. ⁸ Kono hay si ko menen maa malaa'ikaajo iwruɔo ka kammu feɓɓinani on kibaaru goo sertudo e oya kibaaru mo men feɓɓinannoo on, yo o malkise. ⁹ Hari men yeetinoke on ɔun ado hande, mido fillitaade kadi: si goɔɔo feɓɓinani on kibaaru sertudo e oo mo hendinodon, yo o malkise.

¹⁰ E jooni non, hara ko teddungal yimbe ben mi woni ɔabbude, kaa ko iwrungal ka Alla ngal? Kaa hara mido ɔabbude no yimbe ben yidirammi? Si mi faalano haa jooni yo yimbe ben yidan, mi laatotanooko kurkaadu Almasiihu on.

Fii no Puulusa Feɓɓiniranaa Kibaaru Moyyo on

¹¹ Mi andinii on, yo musibbe an, oo Kibaaru mo mi feɓɓinani on hinaa iwruɔo e nedɔanke. ¹² Ko fii min mi hebiraali mo nedɔanke, awa kadi wonaa nedɔo jannimmi mo, kono ko Iisaa Almasiihu on tigi feɓɓinanimmi mo.

¹³ On naniino fii dee kuude an e saa'iiji goo wa fewndo ko mi woni ka diina *Yahuudiyanke, ɔun ko fewndo ko mi cukkii moftal Alla ngal haa feyyiti, mido lanca. ¹⁴ E nder kan diina Yahuudiyanke, hari mido ɓuri goreebe an buy e hakkunde lepol an ngol, ko fii hari mido ɓuri be himme tiidufudo fii aadaaji baabiraabe amen ben. ¹⁵ Kono, nde Allaahu on, on Subinooɔo lan gila ka teege yumma an, ɔun ko on Noddirdo lan moyyere mun nden, ¹⁶ o tawno no moyyi ka o feɓɓinanammi Bidɔo makko on fii no mi weebitirana mo be wonaa Yahuudiyanke ben, laatii mi landaaki hay gooto. ¹⁷ Kono e hoore ɔun mi yaaraali kisan *Yerusalaam fii yiidoogol e adiiɓe lan todfeede ben, kono mi yaari ka leydi Aarabu. Bawto ɔun mi yiltitii Damaasi.

¹⁸ Ko duubi tati bawto ɔun si mi yahi Yerusalaam fii yiidoogol e Petruusu. Mi woni ka makko ɔon e nder balde sappoo e jowi. ¹⁹ Kono hari ɔun fow, mi yiidaali e sahaabaajo goo, si hinaa Yaaquuba, ɔun ko miɓɓiraawo Joomi on. ²⁰ E nder koo ko mi woni on windande ɔun, e hino Alla no reeni, mi fena. ²¹ Bawto ɔun mi yahi e nder dee leyde Sirii e Silisii. ²² Kono hari mofte Almasiihu wonɔe e diiwal Yahuuda ɔen yi'aali lan. ²³ Be naniino

^a 1:7 1.7 ɔun ko Kibaaru Moyyo on.

tun no wi'ee wonde: Oo cukkinoodo be oya tuma, no waajaade e ngal gomdinal ngal o faalanoo lancude. ²⁴ Jooni hibe mantude Alla fii an.

2

Fii Pottal Sahaabaabe ben Yerusalaam

¹ Duubi sappoo e nay bawto d'un, mi yiltitii Yerusalaam, mi yiltodi e Barnabaasi e Tiituusa. ² Ko sabu feppinaneede mi yiltitori ton. Mi holli be daaluyee Kibaaru Moyyo mo mi feppinani be wonaa Yahuudiyanke ben on. Mi feppinani d'un burbe teddude ben e nder gundoo, fii wota taw ko mi gollunoo kon e ko mi woni gollude kon ko meere. ³ Kono fii kala oo mo mi wondunoo ko mo lenol goo, d'un ko Tiituusa, oo *Gereekiyankejo, be wi'aano bee o *sunninee. ⁴ Kono waditii be musibbe men no suudinoo lombii hakkunde amen fii tefugol anda fii hettaare wonannde en e Iisaa Almasiihu on e faale maccindingol en. ⁵ Kono men jabanaano be d'un hay nde wootere, men yankinanaaki be kadi, fii no goonga wondo e nder Kibaaru Moyyo on tabitira e mon.

⁶ Kono laatii, bee wa'ube wa si ko burbe teddude, ko be wonnoo woo ko seeda hitti e an, bay Allaahu on hinaa dambe ndaarata, ben beydaano huunde e ko mi woni waajaade kon. ⁷ Kono be ndaari be tawi ko mi halfiniraa daaluyee Kibaaru Moyyo on ko fii be sunninaaka ben, d'un ko be wonaa Yahuudiyanke ben, wano Petruusu halfiniraa non Kibaaru Moyyo on fii sunninaabe ben, d'un ko Yahuudiyanke be ben. ⁸ Ko fii ko on Alla huutoroo Petruusu, wadi mo *sahaabaajo fii Yahuudiyanke be ben, ko kanko kadi huutorimmi, wadimmi sahaabaajo fii be wonaa Yahuudiyanke ben. ⁹ Nde tawnoo Yaaquuba e Petruusu e Yuuhanna, jogoraabe wa tugaale dental ngal, fellitii fii moyyere nde mi yedaa nden, be tamindiri juude amen naame den, min e Barnabaasi, fii nabidal amen, fii yo menen men yaaru ka be wonaa Yahuudiyanke ben, kambe be yaara ka Yahuudiyanke be ben. ¹⁰ Be yamiri men kadi anditugol miskinbe ben, d'un ko ko mi hebulanii wadugol.

Fii Yeddondiral hakkunde Puulusa e Petruusu

¹¹ Kono nde Petruusu arnoo Antiyoosi-Sirii mi feli mo e kene, sabu tawde ko o felniido. ¹² Ko fii, ado yimbe be Yaaquuba immini goo arude, hari o naamiday e be wonaa Yahuudiyanke ben, kono bay ben arii, o takkitii, o wonti feere, sabu kulol ben Yahuudiyanke be gomdinbe, catii e sunninelgol ben, ¹³ haa d'un woni sabu beya Yahuudiyanke be nembii mo kanko Petruusu e ngal faasiqiyaagal, haa d'un poodori hay Barnabaasi, o tawti be e d'un.

¹⁴ Kono nde mi ndaarunoo, mi tawi be alaa jaarude no feewiri e no yaadiri e goonga Kibaaru Moyyo on. Onsay mi holli Petruusu e tawnde fow dundoo, mi wi'i mo: «Si tawii an Yahuudiyankejo on, a wa'ii wa mo wonaa Yahuudiyanke, a iwtii noone Yahuudiyanke, haray ko honno waawirtaa doolirde be wonaa Yahuudiyanke'en jokkugol aadaaji Yahuudiyanke'en?»

¹⁵ Menen non, ko men jibinannde Yahuudiyanke, wonaa men be diya leyyi junuubankeji, ¹⁶ kono men faamii wonde goddo jogortaake feewudo sabu doftagol Sariya on, kono ko sabu gomdingol Iisaa Almasiihu on. Ko d'un wadi si menen kadi men gomdini Iisaa Almasiihu on, fii yo men jogore feewube sabu gomdinal ngal gomdinden Iisaa Almasiihu on ngal, hara hinaa sabu doftagol Sariya on. Ko fii hay gooto jogortaake feewudo sabu doftagol Sariya on.

¹⁷ Si tawii, e nder ko dabbeten jogoreede feewube kon sabu humondiral e *Almasiihu on, haray bangii wonde enen kadi ko en junuubankeebe, taw si dɗun no firi wonde Almasiihu on no wonani junuubu? Oo'o! ¹⁸ Si mi wonii e mahitugol ko mi libunoo kon, haray min tigi mi hollii ko mi bonɗo. ¹⁹ E telen-ma Sariya on, ko mi mayɗo ka banɗe Sariya fii no mi wuurirana Allaahu on. ²⁰ Jooni mi fempidaama e Almasiihu on. Hinaa min tigi wuuri jooni, kono ko Almasiihu on wuuri e an. Dan ngurndan dan mi wuuri jooni ka bandu, mido wuuriri gomɗingol *Bidɗo Alla on, on Yidudo lan, itti hoore mun sadaka fii an. ²¹ Min mi bugitotaako moyyere Alla nden, ko fii si tawiino peewal ko Sariya heɓorta, harayno Almasiihu on ko meere maayani.

3

Fii Sariya e Gomɗinal

¹ Ko onon yo be Galaasi njofooɓe, ko hombo mbildori on nii, onon bee ɓanginanaabe ko laabi poy fempegol Iisaa Almasiihu on? ² Jooni ko dundoo tun mi faalaa andude e mon: hara ko sabu waɗugol ko Sariya on yamiri kon hebirdon Ruuhu Allaahu on, kaa ko gomɗingol ko heɗidon kon? ³ E jaa ko nii njofidirdon? E on fudɗor Ruuhu Allaahu on, gaynitoron jooni wakkilaare bandu? ⁴ E hara kon ko tampunodon fow wonay meere? Mido tanyinii wonataa meere! ⁵ E hara oo Wondo waɗude ɗii kaawakeeji moyyi e hakkunde mon, dɗun ko on Yedudo on Ruuhu mun on, ko woni ɗi waɗirde ko fii hidon waɗude ko Sariya on yamiri on kon, kaa ko fii hidon heɗorde gomɗinal?

⁶ Ko fii no windii wonde: «Ibraahiima gomɗini Alla, ngal gomɗinal makko jogoranaa mo peewal.»^b ⁷ Awa faamee wonde, gomɗinbe ben ko ɓiɓbe Ibraahiima. ⁸ Awa kadi bindi ɗin no wi'i wonde Alla jogitoroyay be wonaa Yahuudiyanke ben feewube sabu gomɗinal ngal, dɗun ko ka Allaahu on adii feɗɗinde Kibaaru Moyyo on e Ibraahiima ɗon, o daali: «Leyyi ɗin fow barkinte sabu maa.»^c ⁹ Ko dɗun waɗi ben gomɗinbe barkindinte e Ibraahiima, on gomɗinnooɗo.

¹⁰ Kala ben hoolorɓe Sariya on, haray ko e nder kuddi ɓe woni, ko fii no windii: «Kuddi no e hoore kala on mo tabitaali e huutorɗol ko windii kon fow ka nder deɗtere Sariya.»^d ¹¹ E hoore dɗun, no laabi poy wonde hay gooto jogortaake feewuɗo sabu Sariya on yeeso Alla, ko fii no windii: «Feewuɗo on wuuriray gomɗinal ngal.»^e ¹² Awa Sariya on hottaaki gomɗinal. Ko fii no windii wonde: «Kala doftiido ɗee yamirooje, o wuuriray ɗe.»^e ¹³ Ko e nder ko kuddi ndin wontani *Almasiihu on fii men kon, o sotti en e ley kuddi Sariya on, ko fii no windii: «Kuddi wonanii kala on wengaado e leggal»,^f ¹⁴ dɗun ko fii no barki Ibraahiima hewtira leyyi ɗin fow sabu Iisaa Almasiihu on, e hara kadi en hendorto fodaari Ruuhu Allaahu on gomɗinal ngal.

Fii Sariya on e Fodaari ndin

¹⁵ Musiɓɓe, mido yettude misal e hoore men. Si godɗo aru e wasiyaade, kala ko o wasiyii, hay gooto waawataa firtude dɗun maa beydita godɗun e hoore dɗun. ¹⁶ Kono fodaariiji ɗin ko e hoore Ibraahiima e jurriya mun on woni. Kanko Alla o wi'aali «jurriyaaji ɗin», wa si tawii ko ɗi buy, kono ko

^b 3:6 3.6 Fud. 15.6   ^c 3:8 3.8 Fud. 12.3, 18.18, 22.18   ^d 3:10 3.10 Yap. 27.26   ^e 3:11 3.11 Hab. 2.4   ^e 3:12 3.12 Lew. 18.5   ^f 3:13 3.13 Yap. 21.23

gooto o wi'i «jurriya maa on»,g d'un-le ko Almasiihu on. ¹⁷ E hino ko mi woni wi'ude kon: Sariya ardo duubi teemedde nay e cappande tati gaanin *ahadi ndi Allaahu on wadunoo ndin waawataa firtude maa mehindina ndin fodaari. ¹⁸ Ko fii si tawno ndondi ndin ko ka Sariya iwri, haray ndi fawaaki e fodaari. Kono ko sabu fodaari ndin Allaahu on yediri Ibraahiima ndin ndondi.

¹⁹ Jooni ko sabu hondun addi Sariya on? Ko sabu geddi addi Sariya on, haa nde on jurriya fodaado ari. Ko malaa'ikaabe ben feppini Sariya on, kono be rewii e hakkundeejo. ²⁰ Hakkundeejo non wonaa sengo wooto wonirta, Alla-le ko gooto. ²¹ Dun haray Sariya on ko liddiido fodaariiji Alla d'in? Kono hinaa non! Si tawii sariya on ko gasoowo wurnude addanoo, harayno peewal ngal ko e makko iwaynoo. ²² Ko d'un wadi si bindi d'in wi'i fow no sokaa e ley junuubi, fii no fodaari ndin yediree gomd'inbe ben sabu ko be gomdini Iisaa Almasiihu on kon.

Fii Gomdinal ngal e Ronugol Fodaariiji d'in

²³ Ado gomdinal ngal arude, hari hiden sokii e ley joge Sariya on, haa ngal gomdinal araynoongal feena. ²⁴ Hari Sariya on ko ngaynaako men fii ko ardoo en e Almasiihu on, fii no jogorenden feewube sabu gomdinal ngal. ²⁵ Bay ngal gomdinal arii, en alaa e ley kongol on ngaynaako han kadi.

²⁶ Ko fii on fow ko on biibe Alla sabu gomdinal ngal gomdindon Iisaa Almasiihu on ngal. ²⁷ Onon *lootaabe maande kisiyee e nder humondiral e Almasiihu on ben fow, on bornike Almasiihu on. ²⁸ Yahuudiyankeejo maa *Gereekiyankeejo, maa maccudo maa dimo, maa debbo maa gorko, alaa hande kadi. Ko fii on fow ko on gooto e nder humondiral mon e Iisaa Almasiihu on. ²⁹ Awa-le si tawii hidon humondiri e Almasiihu on, haray ko on jurriya Ibraahiima, ronoobe fodaari ndin.

4

¹ Ko mi woni wi'ude: fannin ronoowo on ko paykun, haray alaa fus ko o serti e maccudo. Fii kala ko kanko jeyi fow, ² haray hikun e ley kongol ne'ooobe kun ben e fewjanoobe kun ben, haa e saa'i mo ben makkun happi on timma. ³ Enen kadi wano non, wa fewndo ko wonden faybe, hari ko en maccube d'ii mbawdiiiji adunayankeeji. ⁴ Kono bay saa'i on hewtii, Allaahu on adduno Biddo makko on, on mo debbo jibini, jibinaado e ley Sariya on, ⁵ fii sottugol ben wonbe e ley Sariya on fii no jogorenden wa biibe. ⁶ Bay ko en biibe, Alla addii ka berde men Ruuhu Biddo makko on, d'un ko on Ruuhu wondo ewnaade «Abba» e maana Baaba. ⁷ Dun haray hinaa a maccudo hande kadi, kono ko a biddo. Si tawii-le ko a biddo, haray ko a ronoowo immorde e Alla.

Fii Annde Puulusa nden fii be Galaasi ben

⁸ Wa fewndo ko on andaa Alla, hari ko on maccube sanamuuji di tawata wonaa godfun tigi e oo aduna. ⁹ Jooni non on andii Alla, e tentinii non jooni ko on be Alla andi, ko honno non yiltitorfon e d'ii mbawdiiiji mehi lo'ufi? E hara on faalaa de maccindinanaade kadi? ¹⁰ Hidon hittina fii jalaade den e lebbi d'in e saa'iji d'in e duubi d'in. ¹¹ Midfo huli fii mon, wota taw koo ko mi yanganii on ko meere.

¹² Musiibe an, wa'ee wa an min, ko fii min midfo wa'i wa mon, yandi mi jeejii on! Ko fii on bonaaki e an. ¹³ Hidon maanditii ka aranun ko sabu nawnaare an mi hebiri feere feppinangol on Kibaaru Moyyo on. ¹⁴ Hidon waawunoo non ronkude teddingol lan maa bugitoo lan sabu pawu an

ngun, kono on wadfaali d'un! Ka liddle d'un, on tolnirno lan wa malaa'ikaajo Alla maa wa Iisaa Almasiihu on tigi. ¹⁵ Ko honto weltaare mon nden woni jooni? Ko fii mido seeditanaade on d'undoo: si no gasaynoo, on borayno gite mon d'en, wattanon mi. ¹⁶ Haray e nder ko mi yeetotoo on goonga kon, mi wonii gapo mon?

¹⁷ Awa himme mo be joganii on on hinaa moyyo, ko be faalaabe sortude on e amen, fii no tawtiron be. ¹⁸ No moyyi ka goddo heba himme moyyo saa'i woo, hara hinaa si mido hakkunde mon tun. ¹⁹ Faybe an, mido joganii on kadi muuseendi n'ata haa wa'on wa *Almasiihu on. ²⁰ Mido faalaa wondude e mon jooni, mi yewtira on noone goo, ko fii mido aanani on.

Fii Maccangaaku e Ndimankaaku

²¹ Andinee lan, onon bee faalaabe wonude e ley Sariya on, si on faamaali ko Sariya on wi'i kon. ²² Ko fii no windii, Ibraahiima no mari bibbe d'ido: goddo on ko mo kordo jibinani mo on, oya on ko mo dimo on jibinani mo on. ²³ Mo kordo on, ko jibiniraado faale bandu, kono mo debbo dimo on, ko jibiniraado fodaari ndin. ²⁴ Dun ko misal nii: rewbe ben d'ido, ko ahadiiji d'in d'idi, *ahadi goo ko ndi Fello *Sinaayi ndin, bibbe mayri ben ko maccube, d'un ko Haajirata. ²⁵ Ko ngon Fello Sinaayi wongo ka leydi Aarabu woni Haajirata, hingo wa'i wa saare Yerusalaam handeere nden, bay hinde e nder maccangaaku, kayre e bibbe mayre on. ²⁶ Kono saare Yerusalaam dow-dowre nden ko dimo on, ko on woni yumma men Saarata. ²⁷ Ko fii no windii:

«Welto yo an mo jibintaa,
an mo jiidotaako!

Sowtu weltaare, ewnofaa,
d'un ko an mo andaali muuseendi n'ata!

Ko fii ko bibbe on wuldaado

burata duudude edii on debbo wondudo e moodi on.»^h

²⁸ Ko fii, yo musibbe, onon kadi ko on bibbe fodaari ndin, wano *Issaaga non. ²⁹ Awa kadi, ko wano ko feyyunoo kon, on hebiranoodo faale bandu, bittinayno on hebiraafo Ruuhu, ko d'un fewndii kadi jooni. ³⁰ Ko hondun bindi d'in wi'i? Ko: «Rado kordo on e bid'ido mun on, ko fii bid'ido kordo on ronidataa e mo debbo dimo on jibini on.»ⁱ ³¹ Ko wano non yo musibbe, hinaa en bibbe kordo on, kono ko en be debbo dimo on.

5

Fii Ndimankaaku Men Sabu Almasiihu on

¹ Ko fii no woniren rindinaabe wadi si *Almasiihu on rindini en. Awa wonee tabitube, wota on yiltitu hoore mon kadi e ley boggol maccangaaku.

² Ko d'un wadi, min Puulusa, mi wi'ay on wonde si on etike fii yo on sunnine, haray Almasiihu on nafataa on huunde. ³ Awa mi fellintinanay kala neddo kadi wonde si etike haa sunninaama, haray himo haani jokkude Sariya on fow. ⁴ Onon bee wonbe d'abbude no jogitoree feewube ka Sariya, on seedii e Almasiihu on, awa kadi on wod'ondirii e moyyere Alla nden. ⁵ Kono enen, tama'u men on ko jogoreede feewube yeeso Alla sabu gomdinal men ngal. Ko tippude e Ruuhu on sabbiden on tama'u. ⁶ Ko fii, ko hitti e wonbe e Iisaa Almasiihu on ben kon hinaa *sunninegol maa angal sunninegol, kono ko gomdinal feppiniroowal hoore mun giggol.

⁷ Ko fii hari hidon dogude moyya. Ko hombo non darni on haa hadi on doftagol goonga on? ⁸ Awa nden fewjoore d'on hinaa e Noddudo on on iwri.

⁹ Ko fii lewen seeda tun yurinay farin jiiibaado. ¹⁰ Min non mido joganii on ndee hoolaare doo e fee Joomiraado on wonde, on miijotaako godfun goo. Kono on wondo jiiibude on, dun non ko wondo woo, o rondoyto paawoore nden. ¹¹ E min non yo musibbe, si mido waajaade fii nafa sunningol, haray ko fii hondun kadi mi cukkantee? Si tawno haa jooni waaju an ngun no humii e sunningol, haray fempeede Iisaa Almasiihu on ka hoore *leggal altindiraangal accii wonangol yimbe ben peggal. ¹² Yo ben wonbe sonjude on bujito haa daata!

Fii Wuuringol Ruuhu Allaahu on maa Mbeleede Bandu

¹³ Musibbe, jooni on noddaama ka ndimankaaku. Wota on baaror ngun ndimankaaku mon fii wadugol mbeleede bandu, kono kurkondirane e nder giggol. ¹⁴ Ko fii Sariya on fow no timmi e nder aaya gooto, e hino mo: «Yo a yidir pokondo maa on wano yidirdaa hoore maa non.» ¹⁵ Kono si on natindirii, on seekindirii wa kulle den, awa reenee wota on mulindir.

¹⁶ Ko dun si mi wi'ay on: wuuriree Ruuhu Allaahu on, dun on jukkataa himmeeji bandu. ¹⁷ Ko fii himmeeji bandu no liddondiri e Ruuhu Allaahu on, on *Ruuhu Seniido kadi no liddondiri e himmeeji bandu, ko di lurrudi kanji didi, fii wota on wadu ko faaladon woo. ¹⁸ Kono si Ruuhu Seniido on ardike on, haray hinaa e ley Sariya on wondon. ¹⁹ Ko fii mbeleede bandu den no waalii e kene, den-le ko jinaa e angal laabal e jiiibaare ²⁰ e rewugol sanamu e mbileyaagal e ngayngu e yeddondiral e nawliigu e monee e haasidi e sendondiral e fedde-fedde ²¹ e ngananeendi e mandilugol e *fasaadu e ko nandi e mun. Mido hadude on, wano mi hadirnoo on non wonde, ben wuurirbe nii heboytaa gebal ka *laamu Alla.

²² Kono ko Ruuhu Allaahu on funtinta kon, ko giggol e weltaare e buttu e mupal e yurmeende e moyyuki e sella-findeyaagal ²³ e newaare e waawugol hoore mun. Sariya hadaali sifa din piiji. ²⁴ Wonbe e Iisaa Almasiihu on ben fempii bandu mun ndun wondude e himmeeji mun e faaleeji mun. ²⁵ Si tawii ko Ruuhu Seniido on wuurirden, haray yaaden kadi e Ruuhu on. ²⁶ Wota en wonu mawnintiniibe, maa bagondiren, maa nawlindiren.

6

Fii Tambondirgol, Huuwa ko Moyyi

¹ Musibbe, si godfo e mon aru e wadugol bonnere, haray onon, be Ruuhu on ardii ben, wurtiree mo hakkil newiiki. Onon tigi reenodon, fii wota onon kadi on jarribe. ² Rondondirane anndeeji mon din. Ko non timminirton Sariya *Almasiihu on. ³ On mo no sikki ko o godfun, hara-le hinaa o huunde, haray o daynitike kanko tigi. ⁴ Mo kala yo tasko kuude mun den tigi, o yi'anay hoore makko hara hinaa e beya, dun o anday no o mantora, ⁵ ko fii mo kala no haani rondaade dongal mun ngal.

⁶ Yo on wonaado janneede daaluyee on sendodu kala piiji moyyi e wondo mo jannude on.

⁷ Wota on daynito, ko fii Alla yawitetaake, ko fii kala ko godfo sanki ko dun o wa'ata. ⁸ Mo sankii mbeleede bandu wa'ay e mayru halakuyee, kono on sankudo faale Ruuhu on, o wa'ay e makko *ngurndan poomayankejan. ⁹ Wota en haabu wadugol ko moyyi, ko fii en wa'oyay e saa'i haanudo si maayu bernde hebaali en. ¹⁰ Ko dun wadi, fewndo ka weebani en

dɔn, wadanan yimbe ɓen fow ko moyyi, tentinii musibbe men ɓen ka gomɗinal.

Rawnoode Batakuru Puulusa ndun

¹¹ On yi'ii ittiri bindi njani ɗi mi windirani on jungo an ngon ɗin.
¹² Kala ɓen faalaabe wadude ko welata yimbe ɓen kon, ɓe karhay on fii *sunninegol, hara ko fii tun wota ɓe tampine sabu *leggal altindiraangal Almasiihu on. ¹³ Ko fii hay kambe sunninaabe ɓen tigi ɓe jokkataa Sariya on, kono ko ɓe faalirtee yo on sunnine, ko fii no ɓe mantora e hoore mon. ¹⁴ Min non hinaa non! Ko fii mi mantortaa huunde si hinaa leggal altindiraangal Iisaa Almasiihu Joomi men on. Sabu maggal aduna on maayii telen-ma an, min kadi mi maayii telen-ma aduna on. ¹⁵ Awa hinaa sunninegol maa angal sunninegol hitti, kono ko ko Alla heyɗintini en kon hitti. ¹⁶ Yo ɓuttu e yurmeende wonan kala jokkuɗo ndee yamiroore, hay e *Isra'iila mo Alla. ¹⁷ Ka heddi ɗoo, wota hay gooto tampinan, ko fii ɓattaate Iisaa ɗen no ka ɓandu an. ¹⁸ Yo moyyere Iisaa Almasiihu Joomi men on wonu e ɓerɗe mon, yo musibbe. Aamiina!

BATAKURU PUULUSA HAA E 'BE EFEESI BEN

¹ Immorde e an min Puulusa, mo Alla hoddiri wonugol *sahaabaajo Iisaa Almasiihu on, haa e bee yimbe Alla, sella-findeebe e nder humondiral maɓbe e Iisaa Almasiihu on, wonbe Efeesi. ² Yo moyyere e buttu wonan on immorde e Alla Baaba men, e Iisaa Almasiihu Joomi on.

Fii Barkiiji Immorde e Iisaa Almasiihu on

³ Mantoore wonanii Alla, Ben Iisaa Almasiihu Joomi men on, on Hebbindo en kala barki iwruki e Alla ka kammuuli sabu Almasiihu on. ⁴ Ko sabu makko Allaahu on subori en ko adii fudfoode aduna on, fii no woniren laabube, be aldaa e ella yeeso makko. E nder giggol makko ngol ⁵ o muuyanno en wonugol be makko sabu Iisaa Almasiihu on, wano o faaliraa non e nder ebboore makko moyyere nden, ⁶ fii no mantiren mangu sulfu makko mo o yediri en yidafado makko on. ⁷ Ko e nder humondiral e makko sottiraden yiyan makko dan, ko dan hebirden yaafuyee junuubaaji no yaadiri e ngalu sulfu makko, ⁸ mo Alla wadiri e hoore men faamu yaajungu e hakkil timmuki, haa yoni. ⁹ O andinii en gundoo kodduruyee makko on, no yaadiri e faale makko moyyo, mo o ebbirnoo Iisaa Almasiihu on on, ¹⁰ fii huuwugol mo, nde saa'i on timmoyi, mottindira kala ko woni ka kammuuli e ka hoore leydi, wada di ley yeesoojo gooto, d'un ko *Almasiihu on.

¹¹ Enen humondirbe e Almasiihu on ben, en subaama fii wonugol be makko e nder muuyiraneede ebboore on Timminiroowo kala huunde no yaadiri e anniyee faale makko on, ¹² fii no menen bee attiibe tanyinorde Almasiihu on men mantira mangu makko ngun. ¹³ Onon kadi hidon e makko, bay on nanii daaluyee goongaajo on, d'un ko kibaaru hisindo on on. Onon kadi on gomdini, awa kadi Alla wadii *Ruuhu Seniido on maande e mon, d'un ko on mo fadanodon. ¹⁴ Ko on Ruuhu woni seeke ndondi men ndin, haa pande cottudi ben be Alla subii tabiti, fii mantugol mangu makko ngun.

Fii no Puulusa Du'orani be Efeesi ben

¹⁵ Ko d'un wadi si min kadi, bay mi nanii fii ko gomdindon Iisaa Joomi on kon, e giggol ngol yidufon yimbe Alla ben fow ngol, ¹⁶ mi alaa fowtaade e jarnugol Alla fii mon, mi maandinii kadi fii mon e nder torndeeji an din, ¹⁷ fii no Jom Mangural ngal, d'un ko Alla Iisaa Almasiihu Joomi men on, okkira on ruuhu wondudo e faamu e feppinaneede, fii no andiron mo, ¹⁸ e yo o hentin giide berde mon den, fii no andiron on tama'u mo o noddi on fii mun, e no andiron ngalu darja ndondi makko ndin e hakkunde yimbe Alla ben, ¹⁹ e no andiron mangu bawgal makko feyyitungu wongu gollude e men ngun, enen bee gomdinbe. Ko ngal bawgal o huutori doole makko den ²⁰ fewndo o immintini Iisaa Almasiihu on e hakkunde maybe ben, o jodfiniri mo ka sengo makko jaamo ka kammuuli. ²¹ O wadi mo e dow kala laamu, e kala ko jogii mbawdi, e kala ko jogii doole, e kala ko ardotoo, e hoore kala innde waaweteende janteede, hinaa non e oo aduna fewndiido hande on tun, kono hay e aduna aroyoowo on. ²² O wadi fow e ley koyde makko, o todfii mo kadi Hooreejo Toowudo fii *moftal ngal. ²³ Ko ngal moftal woni bandu makko ndun, ngal hebbiniraama on Hebbinoowo fow e noone fow.

2

Fii Wurnitideede e Almasiihu on

¹ Onon non hari on maayii sabu bonnereeeji mon dɪn e junuubaaji mon dɪn, ² di wuurunodon e mun, fewndo jikkunodon laawol oo aduna, wondude e bawgal oo lando jinnaaji dɪn. Ko ruuhu on lando woni gollude e ben yeddube jooni. ³ En fow kadi hiden tawdanoo e mabbe, hari hiden jikkunoo himmeeji bandu, hiden jikkunoo faaleeji bandu men ndun e miijooji men dɪn, hari ko en mbaadi faybe handunooɓe e tikkere wa beya.

⁴ Kono Alla ko Heewudo yurmeende. Ko sabu giggol makko mawngol, ngol o yidi en ngol, ⁵ o wurnintinidii en e *Almasiihu on, enen be tawata maayiino sabu bonnereeeji men dɪn: ko sulfu makko on dandiradon. ⁶ O immintinidii en e Iisaa Almasiihu on, o jodɗindinii en e makko ka kammuuli, ⁷ fii no o feɗɗinira ka jamaanuuji aroyaydi ngalu sulfu makko feyyitungu ngun e nder moyyuki makko ki yediraɗen Iisaa Almasiihu on. ⁸ Ko sulfu on dandiradon sabu gomɗinal ngal, dɗun non hinaa e mon iwri, kono ko dokkal Alla. ⁹ Hinaa sabu kuude dɗen few fii wota gooto mawnintino. ¹⁰ Ko fii ko en tagudi makko. Ko e humondiral men e Iisaa Almasiihu on tagaɗen fii no wadiren kuude moyye, dɗe kanko Alla o eɓɓunoo gila law.

Fii no Wodɗitiibe ben e Badiibe ben Wadira Gooto

¹¹ Awa, onon bee be wonaa Yahuudiyanke e lenol, be *Yahuudiyankeɓe wi'ube no sunninaa jogitori wa be sunninaaka, hara kambe non, ko be sunninaa ka bandu kon, ko ko wadira juude nedɗanke, anditee wonde: ¹² hari on alaa Almasiihu, on jeyaaka e leydi Isra'iila ndin, hari ko on jananbe e telen-ma *ahadiiji fodaari ndin, be aldaa e tama'u, be alaa Alla e oo aduna. ¹³ Kono jooni non, sabu Iisaa Almasiihu on, onon wodɗitinoobe ben on wontii badiibe rewruude e yiyan Almasiihu on.

¹⁴ Ko fii ko kanko woni buttu men on, on wadudo dɗidoobe ben gooto, on libirdo maadi ngayngu heedunoondi be ndin okkitirgol bandu makko ndun. ¹⁵ O mehindinii Sariya on e yamirooje mun dɗen e farillaaji mun dɪn fii yo o sincir ben dɗido aaden gooto keso humondirdo e makko. Ko nii o woni tabintinirde buttu, ¹⁶ o moyyintina hakkunde mabbe e Alla, kambe dɗido be wona bandu wooturu rewruude e *leggal altindiraangal ngal o wariri ngayngu ngal. ¹⁷ O ari, o waajii on onon wodɗitinoobe ben buttu, o waajii battiibe kadi ben buttu, ¹⁸ ko fii rewruude e makko en fow hiden mari naatirgal takko Baabaajo on e nder Ruuhu gooto.

¹⁹ Ko dɗun wadi, hinaa on jananbe hande kadi, maa tunjaraankeɓe, kono ko on jeydube e yimbe Alla ben, tawdaabe e suudu Alla ndun, ²⁰ darnaabe e hoore didol sahaabaabe ben e annabaabe ben, tawi ko Iisaa Almasiihu on tigi woni hayre nden ka soɓɓundu. ²¹ Ko e makko kala mahoodi yubbindiraandi no moyyiri bantorta, wona nokkuure hormorde fii Joomiraado on. ²² Onon kadi, hidon mahideede e makko fii no woniron wonunde nde kanko Alla o hodiri Ruuhu makko on.

3

Fii no Puulusa Feɗɗiniri Gundoo Alla on

¹ Sabu dɗun, min Puulusa, oo kasoojo Iisaa Almasiihu on fii mon, onon be wonaa Yahuudiyanke ben, ² mido tanyinii, on nanii fii dɗee golle moyyere Alla, dɗe mi halfinaa fii mon. ³ Ko feɗɗinaneede mi andiri gundoo on, wano mi windiri non e nder kongudi seedaaji. ⁴ E nder jangugol dɗi, on waaway faamude hakkil ki mi hebi e telen-ma gundoo *Almasiihu on. ⁵ On gundoo

fejɲinananooka bii nedɲanke'en e ɲiya jamaanuuji, wano Ruuhu Alla on fejɲinirani non jooni sahaabaabe makko laabube ben e annabaabe ben ⁶ wonde: be wonaa Yahuudiyanke ben no kafidi e Yahuudiyankeebe ben ndondi wootiri, be bandu mun woni wooturu, tawdaabe e fodaari wootiri ndin e nder humondiral e Iisaa Almasiihu on sabu Kibaaru Moyyo on.

⁷ Ko on Kibaaru Moyyo mi wontani kurkaadu sabu dokkal sulfu Alla mo mi yediraawo bawgal doole makko ɲen. ⁸ Ko min, oo burɲo hayfude e hakkunde yimbe Alla ben fow yedaa ndee moyyere: ɲun ko yottingol e be wonaa Yahuudiyanke ben Kibaaru Moyyo fii ngalu Almasiihu ngu alaa kattudi ngun, ⁹ e fejɲingol fensita no Alla, on Taguɲo kala huunde, laatiniirta ebboore gundoore mun suudinoonde gila law nden. ¹⁰ Dun, gila jooni, yo laamuuji ɲin e bawɲe ɲen ka kammuuli andu cende faamu Alla mawngu ngun, tippude e *moftal Alla ngal, ¹¹ hara ko no yaadiri e ebboore makko poomayankeere nde o laatiniirta Iisaa Almasiihu Joomi men on, ¹² on mo hebirɲen hettaare fii no badoren Alla e nder hoolaare sabu gomɲinal men ngal. ¹³ Awa kadi mido torii on wota maayu bernde hebu on sabu ko mi woni tampude fii mon kon, ko ɲun woni darja mon.

Fii Andugol Giggol Alla ngol

¹⁴ Ko ɲun wadi si mi jiccii yeeso Baabaajo on, ¹⁵ on mo beynguureeji wonɲi ka kammu e ka leydi ɲin fow inniraa, ¹⁶ fii yo o yedu on, immorde e mangural makko tiidungal ngal, no tiidiniɲon ka berɲe mon bawgal Ruuhu makko on. ¹⁷ Yo Almasiihu on hodir ka berɲe mon gomɲinal mon ngal, yo on tute kadi piibiniɲon e nder giggol, ¹⁸ fii no onon e yimbe Alla ben fow waawiron faamirde ko hondun woni yanji giggol Almasiihu on e junndi maggol on e luggeendi maggol on e tooweendi maggol on, ¹⁹ e no andiron ngol giggol Almasiihu feyyitungol kala faamu, fii no heewiron ko woni e Alla kon fow. ²⁰ Ko kanko Alla, mo bawgal mun woni gollude e men on, waawi wadude buri ko toriden mo kon maa ko miiɲiden kon haa feyyita, ²¹ ko kanko mangural wonani ka moftal immorde e Iisaa Almasiihu on haa e jamaanuuji ɲin fow haa poomaa. Aamiina!

4

Fii Wonugol Gooto ka Moftal Iisaa

¹ Awa, mi wakkilini on, min oo kasoojo sabu humondiral an e Joomi on, wuurugol ngurndan yaadudan e noddaandu ndu noddadon ndun, ² e nder yankinaare e no newori e yondinaare fow. Muppondiranee e nder giggol. ³ Etee no tabintiniiron pottal, ngal Ruuhu on yedata, e nder buttu yubbindirɲo on on. ⁴ On fow on hebii Ruuhu gooto, on laatike bandu wooturu, wano tawiri non kadi hidon mari tama'u gooto mo noddadon fewndo noddadon on. ⁵ Ko Joomi gooto kadi woodi, e gomɲinal gootal, e *lootannde maande kisiyee wootere, ⁶ e Alla gooto woodi, ɲun ko on Baabaajo fow, on Wondo dow fow e hakkunde fow e ɲi fow.

⁷ Kono mo kala e men yedaama moyyere nden, embere dokkal ngal *Almasiihu on yedi en ngal. ⁸ Ko ɲun wadi si no wi'aa:

«O yawii ka asama,
o nabori maccube,
o wadani yimbe ben dokke.»^a

⁹ (E hin-le ko hondun «o yawii» firi si wonaa wonde o tippike haa ka nokkeeli burɲi luggude ka leydi? ¹⁰ On non Tippido, ko on yawi e

a 4:8 4.8 Zab. 68.19

dow kammuuli dɪn fow, fii hebbingol kala huunde.) ¹¹ Ko kanko yedi wobbe wonugol sahaabaabe, wobbe ben wonugol annabaabe, wobbe ben feppinoobe Kibaaru Moyyo on, wobbe ben aynoobe e jannoobe, ¹² fii hebulingol yimbe Alla ben fii golleeji kurkagol ngol e fii tiidingol bandu Almasiihu on^b ¹³ haa en fow yuɓbondiren e nder gomɗinal ngal e andugol *Bidɗo Alla on, mawnen, wonen mokobaabe, haa hewten mawnannde tooweendi ko woni e Almasiihu on kon fow.

¹⁴ Dun, hande kadi en wontataa faybe yiilindirteebe, ruynirteebe kala noone janndeeji dɪ yimbe ebbiri yoyre e kuude mabbe daynooje. ¹⁵ Kono, wowlugol goonga e nder giggol, en mawnay e kala huunde e telen-ma on wondo hoore, dɪn ko Almasiihu on. ¹⁶ Ko sabu makko tere *moftal wongal bandu makko ndun fottiri tiidi, humondiri moyya ka jokke, dɛ ndu woni e mun. Ko dɪn wadi, nde teral kala wadiri no haanirani dɪn non, bandu ndun fow mawnay, hettoo e nder giggol.

Fii Ngurndan Kidɗan ɗan e Ngurndan Kesan ɗan

¹⁷ Awa e hino ko mi wi'ata on, mi andina on e innde Joomiraado on: On haanaa wuurirde han kadi wa be gomɗinaa ben, ben jokkuɓe miijooji mun mehi. ¹⁸ Miijooji mabbe dɪn ko nibbituɗi, ko be janambe e ngurndan Alla ɗan, sabu majjere mabbe nden e yoorere mabbe bernde nden. ¹⁹ Be alaa leebol liimanaaku few, be jukkii jiibaare, fii wadugol kala ko laabaa ko yuɓbondiri e himme.

²⁰ Kono onon, hinaa non andirdon Almasiihu on. ²¹ Bay pellet on nanii fii makko no wowlee, on jannaama fii makko ko yaadi e goonga wondo e makko on, ²² haray hidon haani bortaade jikku mon feyyuɗo on e tagudi mon hindi ndin, dɪn ko on tuuniniroowo on himmeeji faljinooji, ²³ accon ruuhuuji mon dɪn e hakkilaaji mon dɪn heyɗintinee, ²⁴ bornodon tagudi mon heyri ndi Alla tagiri mbaadi mun e nder peewal e laabal ko rimata goonga.

²⁵ Ko dɪn wadi ko yo on seedu e fenaande, mo kala e mon yo wowlan dimmo mun on goonga, ko fii ko en tere dɛ bandu wooturu. ²⁶ Si on aru seytinde, wota on wadu junuubu, haray wota naange ngen mutu hidon tikki. ²⁷ Wota on jonnu Ibuliisa yolnde. ²⁸ Wujjaynoodo woo wota wujju han kadi, kono yo o gollir juude makko dɛn e nder nundal, o wada godɗun ko nafi, o okkora hatonjindo. ²⁹ Wota on accu kongol barminoowol woo yalta ka hunduko mon, kono wowlee konguɗi moyyinayɗi tun, addayɗi nafa, wallayɗi beya mawnugol ka nder gomɗinal, dɪn dɪ wadafay ko moyyi e hedotoobe on ben. ³⁰ Wota on aanin Ruuhu Alla *Seniido on, on mo maandiniraɗon fii ndee palaande cottudi wonkii. ³¹ Yo kala metteeɗe e tikkere e monee e sonko e hoyre e kala bonki iwu hakkunde mon. ³² Moyyondiree, yurmondiron, yaafondiron, wano Alla yaafari on non sabu Almasiihu on.

5

Fii Hakkunde Niwre e Ndaygu

¹ Awa wonee nemboobe Alla wa faybe yidaabe, ² wuuron e nder giggol wano *Almasiihu on yidiri en non. O wattitii kanko tigi e sookeeje Alla fii wonangol en sadaka sakkaado wa angiri uurundi.

³ Wota jinaa e kala noone angal laabal maa himme maandine toode e hakkunde mon, bay dɪi piiji haananaa yimbe Alla ben. ⁴ Wota haalaaji

^b 4:12 4.12 «Bandu Almasiihu on» ko noone wi'ugol «moftal Almasiihu on».

bondī maa dī aldaa e faamu wowle, hay non si ko awmagol, dūn hinaa ko haani, kono yo Alla yette. ⁵ Ko fii, andee fota, kala jinoowo maa mo laabaa maa himmudo, e maanaa rewoowo sanamu, alaa gebal ka *laamateeri Alla e Almasiihu on.

⁶ Awa wota hay gooto dāynir on haalaaji mehi, bay ko fii dūn tikkere Alla nden ardata e hoore murtube ben. ⁷ Awa wota on kafidu e maɓɓe gebal woo. ⁸ Hari ko on nibe, kono jooni ko on ndaygu sabu humondiral mon e Joomiraado on. Awa wuuree wa fayɓe ndaygu ngun, ⁹ ko fii ndaygu ngun no funtina kala noone moyyere e peewal e goonga. ¹⁰ Awa hakkilanee e ko welata Joomiraado on kon. ¹¹ Wota on humondir e kuude meereje woo de nibe, kono feɓɓinee fii majje. ¹² Ko fii ko ben yimbe wadata kon e gundoo no hersinii toode hay wowlugol. ¹³ Kono kala ko feɓɓi ka ndaygu, yaltitay, ¹⁴ ko fii ndaygu ngun hentinay fow. Ko dūn wadi si no wi'aa:

«Finu, yo an dāaniido,

immo e hakkunde mayɓe ben,

Almasiihu on ndaygay e hoore maa.»

¹⁵ Awa wattanee yiila e ngurndan mon dān, hara on wuuriraali wa komooɓe ben, kono ko wa jooma-faamu'en. ¹⁶ Awa wota on accu fajuhun woo feyyira on, ko fii palaade dēn ko bonde. ¹⁷ Ko dūn wadi, wota on wonu faada-hakkilɓe, kono faamee ko hondun woni faale Joomiraado on. ¹⁸ Wota on yaru haa mandilon, dūn ko boylaare, kono hebbinoree Ruuhu Allaahu on. ¹⁹ Yewtiree beyti Zabuura e jaarooje e beyti hormordi. Beytanon, jaaranon Joomiraado on ka berde mon, ²⁰ saa'i kala yetton Alla, on Baabaajo, e kala huunde e innde Iisaa Almasiihu Joomi men on.

Fii Duhiiɓe e Sonnaabe mun

²¹ Doftondiree e dow teddingol Almasiihu on.

²² Onon kadi, yo sonnaabe, mo kala yo yankinano moodi mun wano yankinorani non Joomiraado on. ²³ Ko fii ko gorko woni hoore^c debbo, wano Almasiihu on woniri non hoore^d *moftal ngal, ngal-le ko bandu makko, ko kanko woni dandoowo ngal. ²⁴ Wano moftal ngal yankinorani non Almasiihu on, yo mo kala e sonnaabe ben kadi yankinoran non moodi mun e dī fow.

²⁵ Onon kadi, yo duhiiɓe, mo kala e mon yo yidu sonnaajo mun on wano Almasiihu on yidiri moftal ngal non, haa o okkitiri hoore makko fii maggal. ²⁶ O wadiri dūn fii no ngal wonira ngal Alla e hoore *labbinirgol ngal lootirgol ndiyan e daaluyee on, ²⁷ fii feɓɓinoygol ngal moftal darjungal e makko, hara ngal aldaa e waadere woo e puɗagol e huunde ko nandi e dūn, kono hara ko laabungal, ngal aldaa e ella. ²⁸ Wano non kadi, duhiiɓe ben haani yidirdede sonnaabe mun ben wa balli maɓɓe dīn tigi. Kala on yiduro sonnaajo mun on, haray no yiditii kapun tigi. ²⁹ Ko fii hay gooto aɗataa bandu mun ndun, kono o pamminay ndu, o dankoo wano Almasiihu on wadirani *moftal ngal non. ³⁰ Ko fii ko en tere bandu makko.

³¹ «Ko dūn wadi si gorko selay ben mun e yumma mun, humoo e ɓeyngu mun, onsay kamɓe dido ɓe wona gooto.»^d

³² On gundoo no mawni, kono ko hakkunde Almasiihu on e moftal mun ngal mi woni eɓɓindirde dūn. ³³ Ko heddi kon, yo mo kala e mon yidir sonnaajo mun on wa hoore mun, awa kadi yo sonnaajo on teddin moodi mun.

6

Fii Faybe e Mawbe mun

¹ Onon kadi faybe, doftée mawbe mon ben sabu Joomiraado on, ko fii d'un ko ko feewi. ² Ko fii «Teddin yumma maa e ben maa»,^e ko yamiroore aranere nden non wondude e fodaari, ³ fii no ontigi malira, o heba duubi buy ka hoore leydi.

⁴ Onon kadi non, yo baabiraabe, wota on mettin berde faybe mon ben, kono ne'iree be waajagol be, eltira laawol Joomiraado on.

Fii Jiyaado e Jeydo d'un

⁵ Onon kadi, yo jiyaabe, doftée jeybe on jeyal adunayankewal ben e nder kulol e teddungal, e hoore bernde laabunde, wano doftordon *Almasiihu on non. ⁶ Dun non, hara hinaa e gite mabbe tun, maa wano welirta yimbe ben non, kono wa kurkaadi Almasiihu on, wadiroobe faale Alla on berde mun den fow. ⁷ Golliranon be anniyee moyyo wa si tawii ko Joomiraado on wondon gollande, hara hinaa yimbe ben, ⁸ e hoore andugol, kala jiyaado maa dimo, Joomiraado on yoboyay mo embere moyyi di o wadi din.

⁹ Onon non kadi, yo rimbe, wadiiree wano non e telen-ma jiyaabe mon ben, reenodon e kambugol, e nder andugol wonde Jeydo be on e Jeydo on on no ka kammu, awa kadi yeeso makko gidfaale alaa.

Fii Bornagol Aalaaji Iwrudi ka Alla

¹⁰ Ka rawnoode, awa dolnooree Joomiraado on e bawgal makko tiidungal ngal. ¹¹ Bornodon aalaaji Alla din fow, fii no waawiron catorde dartoo pehe Ibuliisa den. ¹² Tippiro men ngon wonaa hakkunde men e bandu e yiiyan woni, kono ko hakkunde men e laamuuji din e mbawdiiji din e laamuuji oo aduna wondo e nder nibe e mbawdiiji ruuhuuyankeeji bondi din ka kammuuli. ¹³ Ko d'un wadi si mi wi'ay on: yettee aalaaji Alla din fow, fii no waawiron dartorde tuma jalaande bone nden aroyi woo, e fii no waawiron darorde tabita sawto wadugol fow.

¹⁴ Awa daree catodon. Yo goonga on wonu dattol keeci mon din, peewal ngal wona dolokke mon hiwitorde on. ¹⁵ Yo padé mon den wonu hebulaare iwrunde e Kibaaru Moyyo yedoowo buttu on. ¹⁶ E nder kala huunde, jogoree gomdinal ngal wa hiwitorgo, ngo waawoton d'anninirde ndagaaje yiite Ibuliisa den fow. ¹⁷ Hippodon kadi kunnawal kisiyee ngal, jogodon kaafa Ruuhu on, kan-le ko daaluyee Alla on. ¹⁸ Saa'i kala torodon wano Ruuhu Allaahu on woni ardorde on non e kala noone torndeeji, landodon ballal Alla, findinon hakkillaaaji mon din fii d'un, duumodon e d'un fota, toranodon yimbe Alla ben fow.

¹⁹ Toranodon mi min kadi, fii, nde mi udditi hunduko an kon woo, yo mi yede kongudi fii yottingol gundoo Kibaaru Moyyo on e nder cuucal. ²⁰ Ko fii on Kibaaru Moyyo mi wonani nulaado e nder jolokooje. Toranodon mi kadi no mi yewtira pellital, wano haaniranimmi non.

Fii Salminaango ngon ka Rawnorde

²¹ Tikiiki, oo musidde men yidaado, kurkaadu holniindu e nder golle Joomiraado on, o humpitoyay on no mi fewndori e ko mi woni wadude kon. ²² Ko wadi si mi immini mo haa e mon, ko fii no andiron no men fewndori, e fii yo o buttin berde mon den.

²³ Yo ɓuttu e giggol yede musibbe ɓen, wondude e gomɗinal, immorde e Alla Baabaajo on e Iisaa Almasiihu Joomi on. ²⁴ Yo moyyere wonan kala yidirdo Iisaa Almasiihu Joomi men on, giggol ngol bontataa.

BATAKURU PUULUSA HAA E 'BE FILIPII BEN

¹ Immorde e an min Puulusa e Timotee, menen d̄ii kurkaadi Iisaa Almasiihu on, haa e yimbe Alla humondirbe e Iisaa Almasiihu on fow ka saare Filipii, e ardotoobe *moftal ngal e wallitotoobe ngal ben.

² Yo moyyere e buttu wonan on immorde e Alla Baaba men, e Iisaa Almasiihu Joomi on.

Fii no Puulusa Du'orani be Filipii ben

³ Mido jarnude Alla an on saa'i kala nde mi anditi fii mon. ⁴ Saa'i kala nde mi torantoo on on fow, ko e nder weltaare mi tororta, ⁵ sabu ko kafidudon e amen fii Kibaaru Moyyo Iisaa Almasiihu on kon, gila pande mi hewti ka mon haa hande. ⁶ Mido felliti, Alla, on Fud̄diido kuugal moyyal e mon, jokkay timmingol d̄un haa pande ardu Iisaa Almasiihu on.

⁷ No haani ka mi miijorana on nii, ko fii mido wadi on ka bernde an. Ko fii on fow ko on kafidube e an sulfu Alla on, woni e nder ko mi sokaa kon, woni ko mi darantoo Kibaaru Moyyo on kon, mi haqingina mo. ⁸ Ko fii Alla no seeditanoo mi wonde mido yidi on on fow wano Iisaa Almasiihu on yidiri on non.

⁹ Ko mi torantoo on, ko yo giggol mon ngol burtu beydaade, e nder gandal e faamangol ko woni woo. ¹⁰ Dun, on waaway taskaade, anda ko furi moyyude kon, fii no laatoron be bernde laabunde e be felnaaki pande ardu *Almasiihu on, ¹¹ heewube kuude feewude iwruude e Iisaa Almasiihu on fii mangu e mantoore Alla.

Fii no Sokeede Puulusa nden Bantiri fii Kibaaru Moyyo on

¹² Mi faalaa yo on andu, yo musibbe an, ko hebunoo mi kon wallii fii no Kibaaru Moyyo on bantora. ¹³ Ko d̄un wadi, gila e bee suufaabe lando on, haa nabani hen fow, bangii wonde ko fii Almasiihu on mi sokiraa. ¹⁴ E nder ko mi sokaa kon, burbe ben e musibbe ben burtii hoolaade Joomiraado on, be beydi suusude fii feppingol daaluyee Alla on e baawo kulol.

¹⁵ Ko goonga, wobbe ben no waajorde fii Almasiihu on nawliigu e monee, kono wobbe ben ko e hoore anniyee moyyo woni wadirde d̄un. ¹⁶ Ben non no wadirde d̄un giggol, e hoore andugol wonde mi wadaama haqinginoowo Kibaaru Moyyo on. ¹⁷ E hin-le, ben wonbe banginirde fii Almasiihu on haasidi, anniyeeji mabbe d̄in hinaa laabudi, hibe miijii beyditude satteende e hoore ko mi sokaa kon.

¹⁸ No wa'i woo ko seeda hitti. Woni ko e anniyeeji moyyi maa si ko e anniyeeji bondi, min mi weltike, mi weltoto kadi, bay fii Almasiihu on waajaama. ¹⁹ Ko fii mido andi, d̄un wontanay lan kisiyee sabu torndeeji mon Alla d̄in e ballal Ruuhu Iisaa Almasiihu on. ²⁰ Faale an tiidudo on e tama'u an on ko ko tawi kon mi hersirtaa hay huunde, kono gila doo haa poomaa, mi geray no Iisaa Almasiihu on mawniniree e an min e nder hoolaare tiidunde, woni non ko e nder ngurndan an d̄an, woni ko e nder mayde an nden. ²¹ Ko fii min, ko Almasiihu on woni ngurndan an d̄an, mayde nden ko tono e an. ²² Kono si mido wuuri e oo aduna, d̄un mi waaway gollude golle nafooje. Ko hondun mi haani subaade? Mi andaa! ²³ Ko fii mido poodeede e cende d̄en didii non. Mido mari faale yahugol tawtoya Almasiihu on, ko d̄un furi moyyude. ²⁴ Kono ko si mido wuuri furi wondande on e nafa. ²⁵ Ko fii mido andi, mido felliti

mi luttay, mi wona moggo mon on fow, fii bantal mon ngal, e fii weltaare mon nden ka nder gomdinal. ²⁶ Dun, haray mantoore mon nden e fee Iisaa Almasiihu on beydoto sabu an nde mi yiltitoyii ka mon. ²⁷ Ko woni tun, woniree e noone no haanirani Kibaaru Moyyo Almasiihu on. Woni mi aru yi'ugol on, woni mi araali, yo mi nanu tun no wowlee fii mon wonde hidon tabiti e miijo wooto, tippiranon gomdinal Kibaaru Moyyo on e nder anniyee gooto, ²⁸ hara on jabaali hulbinireede huunde immorde e aybe ben. Dun wonanay be maande halkagol maɓbe ngol, kono onon dɗun wonana on maande kisiyee mon on, dɗun ko immorde e Alla. ²⁹ Ko onon yedaa moyyere sabu Almasiihu on, hinaa non gomdingol mo tun, kono ko tampangol mo kadi. ³⁰ Jooni on wakkilike tippiro ngo mi woni e mun ngon, ngon tippiro ngo yi'unodon mido tippiree, e ngon ngo wondon nanude mido tippiree haa jooni.

2

Fii Nemingol Iisaa e nder Yankinaare makko nden

¹ Nde tawnoo on hebii wakkilineede sabu Iisaa Almasiihu on, e dankeede e nder giggol, e mbeldigal, e yurmeende, e jokkere endan e nder Ruuhu Allaahu on, ² timminiree weltaare an nden hebugol miijo wooto, e nder giggol gootol e fondo wooto e anniyee gooto. ³ Wota on warru huunde haasidi maa manti mehi, kono e nder yankinaare jogoron heddiibe ben wa burbe on. ⁴ Doo e yo mo kala e mon wattan yiila e fii ko nafata dɗun kon, wattanee yiila e ko nafata beya kon kadi. ⁵ Wadon e mon miijo wonnoongo e Iisaa Almasiihu on ngon:

⁶ Dun ko on mo mbaadi mun woni ndi Alla,
kono o habbitaaki fotugol e Alla,

⁷ kono o tippini hoore makko,
o yetti mbaadi maccuɗo
e hoore nandintinagol e nedɗanke.
Bawto tawdegol e noone nedɗanke,

⁸ o jippini hoore makko,
o doftii haa e mayde,
hay maayugol e *leggal altindiraangal.

⁹ Ko dɗun wadɗi si Alla towni mo
ka buri toowude ton,
o yedɗi mo innde burnde mawnude inde den fow,

¹⁰ fii kala ko tagaa
ko woni ka kammuuli e ka hoore leydi e ka nder leydi
yo jicco e innde Iisaa,

¹¹ e yo kala denngal qirrito
wonde Iisaa Almasiihu on ko Joomiraado
ka mangu Alla Baabaajo on.

Fii Wa'ugol wa Koode

¹² Jooni non, yo yibbe an, nde tawnoo hidon duumi e doftaare, golliree kisiyee mon on e nder kulol e teddungal, hara hinaa e yeeso an tun, kono yo burtu e baawo an. ¹³ Ko fii ko Alla woni wadude e mon faale on e huuwingol on ko yaadi e eɓboore makko moyyere nden.

¹⁴ Wadiree fow e baawo dukugol e yeddondiro, ¹⁵ fii no laatoron laabufe be felnaaki, e no woniron faybe Alla be felnaaki e hakkunde nguu jamaanu bonngu boyliingu, ngu jalbirdon e hakkunde mun wa koode e oo aduna, ¹⁶ jogiibe daaluyee ngurndan dɗan. Dun, on wonanoyay lan be mi mantorta

pande ardu *Almasiihu on, d'un haray wonanii lan seedee ko mi jindi kon e ko mi tampi kon wonaali meere.

¹⁷ Hay si tawii mi wonay sadaka hibbanteedo Joomiraado on fii timmingol sadaka mon on e kurkagol mon ngol immorde e gomdinal mon ngal, haray mido weltii, mido weltodi kadi e mon on fow. ¹⁸ Onon kadi weltoree wano non, weltodon e an!

Fii Timotee e Epafruuditu

¹⁹ Mido tanyinori Iisaa Joomi on nelugol Timotee haa e mon ko neebaa, fii no mi wakkilora min tigi sabu d'in kibaaruuji d'i mi hebirta on. ²⁰ Ko fii hay gooto aaniranaa on wa an si hinaa kanko Timotee. ²¹ Ko fii fow ko nafa mun on woni d'abbude, hinaa nafa wondo e Iisaa Almasiihu on. ²² Kono hidon andi ko honno Timotee banginiri fii mun, e no men gollidiri fii Kibaaru Moyyo on, wa paykun wonkun moggo ben mun. ²³ Awa, mido tanyinii nelugol mo haa e mon, nde mi humpitii ko laabi fii ko heboytammi kon woo. ²⁴ Awa kadi mido hoolori Joomiraado on, wonde min tigi mi yahay ko neebaa.

²⁵ Mido tanyinii no moyyi ka mi nelta e mon oo musid'fo an, wondid'fo an e golle e tippiro, wi'eteedo Epafruuditu, mo nelunodon e an, jonnordon piiji d'i mi handi. ²⁶ Himo wul'daa on fota, on fow, awa kadi himo aani fota fii ko humpitidon fii nawnaare makko nden kon. ²⁷ Ko goonga, o nawnuno haa moggo mayde, kono Alla yurmaa mo, hinaa kanko tun non o yurmaa, kono min men, fii wota mi hebu sokola e hoore sokola. ²⁸ Awa mi neltanii on mo e hoore hawjere tiidunde fii yo on weltor yi'ugol mo, e no min kadi sokola an on d'uytora. ²⁹ Jab'bee mo e innde Joomiraado on, wondude e weltaare timmunde, teddinon kadi sifa ben yimbe. ³⁰ Ko fii, ko sabu golle Almasiihu on o eppirnoo mayde, fewndo o weebitunoo ngurndan makko d'an, fii gollangol lan golle de onon tigi on waawaano.

3

Fii Peewal Haqiiqawal ngal

¹ Ka rawnoode, yo musibbe an, weltoree Joomiraado on. Ko fii tampintaa lan ka mi fillitoo windangol on, ko fii d'un ko ko dandata on. ² Awa reenee e dawaadi d'in, reenodon e golloobe bonbe ben, reenodon e barajeliibe ben.^a ³ Ko fii, sunninaabe tigi-tigiibe ben ko enen, enen bee rewiroobe Alla Ruuhu makko on, enen bee mantorbe Iisaa Almasiihu on, enen bee be hooloraa bandu mun. ⁴ E hin-le min kadi, mido waawunoo fawude hoolaare an nden e bandu an ndun.

Si tawii god'fo no sikka no waawi fawude hoolaare mun nden e bandu mun, min kadi mido waawi ko buri d'un. ⁵ Ko fii mi sunninano ka jalaande jeetatabere. Ko mi jibinannde *Isra'iila ka bolondaa *Buniyamiinu, yiiyan *Aabiryanke tigi. Fii telen-ma ka teddingol Sariya Muusaa on, mido tawdanoo e *Fariisiyaabe ben. ⁶ Hakkee ko mi himmunoo, mi cukkotono gomd'inbe Iisaa ben, e ley yamiroore Sariya on, tawi mi felnaaki.

⁷ Kono ko wonannoo mi tono kon, mi jogori d'un wa meere sabu *Almasiihu on. ⁸ Awa kadi mi jogorii fow wa meere e nder ebbindirgol d'un e gandal mawngal fii Iisaa Almasiihu on, on Joomi an. Ko sabu makko mi tertori piiji d'in fow, mi jogori d'i fow wa tuude, fii no mi hebira Almasiihu on, ⁹ e no mi humondirira e makko. Hinaa sabu kuude an den maa sabu doftagol Sariya Muusaa on wadi si ko mi feewufo, kono ko

^a 3:2 3.2 Ben «barajeliibe» ko jannoo'be wondema ko sunningol kisiyee heborta.

sabu gomdingol Almasiihu on wadi si ko mi feewuɗo, ɗun ko ngal peewal iwrungal ka Alla, sabu gomɗinal. ¹⁰ Faandaare an nden ko andugol mo kanko Almasiihu on, anda bawgal immintineede makko nden, mi hawtida e makko tampereje makko ɗin, mi wa'a wa makko ka mayde makko, ¹¹ e dow tama'u immintineede e hakkunde maybe ben.

Fii Wakkilanagol Timmoode nden

¹² Hinaa fii mi hebii ko mi faandanii kon, maa mi hewtii ka timmoode, kono mido jokki jaarugol yeeso fii no mi hendoroya kon ko Iisaa Almasiihu noddirimmi fii mun. ¹³ Min tigi non, yo musibbe an, mi tanyinaaki wonde mi hendike ɗun taho. Kono mido wadi huunde wootere: yejjitugol fii ko feyyi kon, poodanoo ko woni yeeso kon. ¹⁴ Mido dogande timmoode nden, fii no mi hebira njoddi ndi Alla noddiri en fii mun ka kammu ndin rewruɗe e Iisaa Almasiihu on.

¹⁵ Enen mokobaabe e gomɗinal ben fow, heben sifa ngoo miijo. Si tawii non e tobbe goo hidon mari miijooji luutondirdi e ɗundoo, haray Alla ɓanginanay on fii nden tobbere ɗon. ¹⁶ Ko woni tun, ɓay en ardii haa ɗoo, yaaden yaadu wooturu.

¹⁷ Wonee nemboobe lan, yo musibbe. Yetton misal e ben wuurirbe wano men wuuriri non. ¹⁸ No woodi ɗuudube wonirbe ngayngu *leggal altindiraangal Almasiihu on ngal. Mi wowlanii on ɗun soono woo. Jooni kadi, mido wowlude ɗun e hoore mido wulla. ¹⁹ Sakkitoode maɓbe nden ko halkagol, ko deedi maɓbe ɗin woni alla maɓbe on, hibe wadi darja maɓbe on ka hersinta be, awa kadi ko fii piiji oo aduna tun be miijotoo. ²⁰ Enen, ko en jeyaabe ka aljanna ka Dandoowo mo habbordɗen hawjere on iwata ton, ɗun ko Iisaa Almasiihu Joomi on, ²¹ on wayliroyoowo balli men lo'udi ɗin bawgal makko waawayngal yankingol kala huunde e ley makko ngal, o nandintina ɗi e bandu makko darjundu ndun.

4

¹ Ko ɗun wadi, yo musibbe an yidaabe, be mi wulɗaa fota, onon be tawata ko weltaare an e *meetelol an, tabitiree nii, jiiɓon e Joomiraado on, yo yibbe an.

Fii Yamirooje e Wakkilandɗe

² Mi torike Afuudiyata e Sinitiiki, mi jeeji, yo be wadu sabu Joomiraado on be nantondira. ³ An men, yo mo mi gollidata, sella-findeejo, mi torike ma wallitagol bee rewbe wallube lan tippirde fii yottingol Kibaaru Moyyo on, wondude e Akilimandu e beya be mi gollidata fow, be tawata inde mun no windii ka deftere ngurndan.

⁴ Weltee saa'i woo e nder humondiral mon e Joomiraado on, mido fillitaade kadi, weltee! ⁵ Yo yimbe ben fow andu newaare mon nden, ko fii Joomiraado on ko Badiido. ⁶ Wota on aanu huunde, kono e kala huunde weebitirane e Alla faaleje mon ɗin toragol mo, landoo mo ballal, weltanoo mo. ⁷ Dun, buttu ngu Alla yefata, feyyitungu kala faamu ngun, hiway berde mon ɗen e miijooji mon ɗin e nder humondiral mon e Iisaa Almasiihu on.

⁸ Ko heddi kon, yo musibbe an, kala ko tawata ko goonga, kala ko wondi e teddungal, kala ko feewi, kala ko laabi, kala ko labaa, kala ko handi e kuljeede, kala ko ɓuri moyyude, e kala ko handi e mantoore, yo ɗun wonan miijo mon ngon keyee. ⁹ Awa, ko andirdon mi kon, e ko hebirdon mi kon, e ko nanudon mido wolla kon, e ko yi'udon mido wada kon, wadee ɗun. Dun, Alla Jom buttu on wonday e mon.

Fii no Puulusa Weltorani be Filipii ben

¹⁰ Midfo weltanii Joomiraado on fota, sabu ko wurnitufon nafa mon fii an kon. Hari hidon wondi e on nafa, kono hari feere nden no njakkiri on. ¹¹ Wonaa fii midfo njakkiraa wadi si mi wowli dun, ko fii mi ekkitike yondinorgol no mi fewndori non. ¹² Midfo waawi wuurude e nder billaare, wano tawiri non kadi midfo waawi wuurude e nder maral. E di fow e hen fow mi ekkitike gundoo weltagol, woni e nder haarannde maa e heege, woni e nder maral maa e njakkireede. ¹³ Mi waawii fow sabu on Tiidindo lan. ¹⁴ Kono on wadii ko moyyi tawdegol mon e tampereiji an din.

¹⁵ Onon be Filipii ben tigi hidon andi, ka fudfoode waajagol an fii Kibaaru Moyyo on ka mon, bay mi iwii Masedonii, hay *moftal gootal wallindiraali e an ka banje jonnugol e hendagol si wonaa ngal mon ngal. ¹⁶ Ko fii, fewndo mi wonnoo ka saare Tesalonii, on neldanno buri nde wootere ko mi handi e mun. ¹⁷ Hinaa fii ko dokkal mi wonnoo dabbude, kono ko mi woni dabbude ko yo tonu golle mon den beydo. ¹⁸ Mi hendike ko neldufon mi kon e juude Epafruuditu. Jooni mi hebii ko mi handi e mun kon haa feyyitii. Dokkal mon ngal no wa'i wa angiri ndi urngol moyyol, wa sadaka mo Alla jabi, hara ko waalaniido mo. ¹⁹ Immorde e ngalu e darja Alla an on sabu Iisaa Almasiihu on, o okay on kala ko handufon. ²⁰ Yo mangural wonan Alla, Baaba men, haa poomaa. Aamiina!

Salminaango fii Waynitagol

²¹ Salminanee lan kala aaden Alla humondirdo e Iisaa Almasiihu on. Musibbe be mi wondi ben salminii on. ²² Yimbe Alla ben fow salminii on, tentinii bee jeyaabe e nduu suudu oo lando mawdo Roomu on. ²³ Yo moyyere Iisaa Almasiihu Joomi on wonu e berde mon.

BATAKURU PUULUSA HAA E BE KOLOOSI BEN

¹ Immorde e an min Puulusa, mo Alla hoddiri wonugol *sahaabaajo Iisaa Almasiihu on, wondude e oo musid'fo men wi'eteed'fo Timotee, ² haa e mon onon, bee musibbe amen humondirbe e *Almasiihu on, gomdinbe wonbe Koloosi, sella-findeebe. Yo moyyere e buttu wonan on immorde e Alla Baaba men.

Fii no Puulusa Jarniri Alla

³ Meden duumi e jarnugol Alla, on Ben Iisaa Almasiihu Joomi men on, e nder ko men torantoo on kon. ⁴ Ko fii men nanii fii ko gomdindon Iisaa Almasiihu on kon no wowlee, e giggol ngol yidufon yimbe Alla ben fow ngol, ⁵ sabu tama'u mo maranadon on ka kammu, on mo daaluyee goongaajo on andinnoo on fii mun, d'fun ko Kibaaru Moyyo ⁶ hewtud'fo ka mon on. Ko wano o woni wafirde batte, o laya e aduna on fow non, ko wano non o woni wafirde batte e hakkunde mon gila jande nanudon andudon moyyere Alla nden e nder goonga on, ⁷ bawto Epafaraasi, oo gid'fo amen e gollidoowo e amen, hewtinde on d'ii janndeeji. Himo wonani on golloowo sella-findeejo e telen-ma Almasiihu on, ⁸ awa kadi o b'anginani men fii giggol ngol Ruuhu Allaahu on wadi e mon ngol. ⁹ Ko d'fun wadi, menen kadi, gila jande men humpitii d'fun, meden duumii e toranagol on Alla, e toragol yo on hebbine gandal fii faale makko on, wondude e kala faamu e hakkil iwrudun e Ruuhu Allaahu on, ¹⁰ fii no wuuriron noone no hawrirani Joomiraad'fo on, e no welira mo e kala noone, ngurnd'an mon d'an rima kala noone kuude moyye, beydod'fon e andugol Alla, ¹¹ bawgal mangu makko ngun tiidina on e kala huunde, fii no woniron n'ap'niibe e mu'niibe, ¹² e hoore hidon jarnira Baabaajo on weltaare, on Wawnud'fo on hebugol gebal ka ndondi ndi o marani gomdinbe ben ka laamateeri ndaygu, ¹³ on Jattindo en mbawdi nibe d'en,^a o addii en ka laamateeri Bid'fo makko yid'ad'fo on, ¹⁴ on mo hebirden cottudi wonkii e yaafuyee junuubaaji.

Fii Bural Iisaa ngal

¹⁵ Ko on Bid'fo woni mbaadi Alla mo yi'otaako on, ko kanko woni afo e hoore kala ko tagaa. ¹⁶ Ko fii ko e makko kala huunde tagiraa ka kammu e ka hoore leydi, ko yi'otoo e ko yi'otaako, d'fun ko julle laamu e laamuuji e hooreyaagal e bawde, fow ko e makko tagiraa, e fii makko kadi tagiraa. ¹⁷ Ko kanko adii kala huunde, e kala huunde ko e makko woniri. ¹⁸ Ko kanko woni hoore bandu ndun, d'fun ko *moftal ngal. Ko kanko woni Fud'foode nden, e adaad'fo immintineede e hakkunde maybe ben, fii no o wonira Arano e d'i fow. ¹⁹ Ko fii welii Alla ka ko woni e Alla kon fow wona e Almasiihu on, ²⁰ e moyyintinirgol fow e makko kanko tigi, ko woni ka hoore leydi kon e ko woni ka kammu kon, e nder wadugol buttu rewruude e yiiyan makko hibbaad'an d'an ka hoore *leggal makko altindiraangal.

²¹ Onon kadi, bee wod'fitinoobe Alla e aybe makko sabu miijooji mon d'in e kuude mon bonde d'en, ²² jooni non ko mayde bandu makko ndun o moyyintiniri hakkunde mon e makko, fii no laatoron yeeso makko kanko Alla laabube, be aldaa e ella e be felnaaki, ²³ kono non, ko si tawii hidon duumii e gomdinal ngal, hidon tabintinaa, niibinaa e maggal, hara on

^a **1:13** 1.13 «Mbawdi nibe d'en» d'fun ko doole bone on.

wodfitaaki tama'u mo hebirfon Kibaaru Moyyo mo nanudon on. On Kibaaru feppinanaado kala tagaado ka ley kammu, ko on min Puulusa mi wonti kurkaadu mun.

Fii no Puulusa Yangorani Moftal ngal

²⁴ Jooni mido weltii e nder tampereji an din fii mon. Ko fii, e an min, mi timminirii bandu an ndun ko njakkunoo e tampereji Almasiihu on, fii bandu makko ndun, ndun-le ko moftal ngal. ²⁵ Ko ngal moftal mi wonani kurkaadu, wano Alla nelirimmi non fii feppinangol on daaluyee makko on e ko woni e mun kon fow, ²⁶ dun ko on gundoo neebunoodo suudaade e nder jamaanuui din fow, kono jooni o feppinanaama laabube makko ben, ²⁷ ben be Alla faalaa andinde ko hondun woni ngalu mangu on gundoo e hakkunde leyyi din fow. Ko woni on gundoo: Almasiihu on no e mon, ko dun woni tama'u mangu ngun. ²⁸ Ko on men woni feppinde fii mun e nder hajagol, janna kala neddo e dow faamu timmungu, fii no kala neddo laatora mokobaa e nder humondiral e Almasiihu on. ²⁹ Ko dun mi woni gollande, e nder tippirgol e doole makko wonde gollude e an no tiidiri den.

2

¹ Awa, mi faalaa yo on andu ko tippiro hongo mi rondii fii mon, onon e bee be Laa'udiisa e be yi'aali lan haa hande ben. ² Dun ko fii no berde maabe den wakkilora, e no be tamondirira e nder giggol, be heba kala ko woni e pellital heewungal iwrungal e faamu, fii andugol gundoo Alla on, dun ko *Almasiihu on tigi, ³ on mo ngaluuji faamu ngun e gandal ngal fow suudii e mun. ⁴ Ko mi wi'iri dun, ko fii wota hay gooto faljinir on yewtereeji weldi. ⁵ Ko fii, si tawii mi tawdaaka e mon e bandu, kono haray mido wondi e mon ka bernde, mido weltori yi'ugol nanondiral yaadungal wongal hakkunde mon ngal, e tiidendi gomdinal mon ngal e telen-ma Almasiihu on.

Fii Hebirgol Almasiihu on Ngurndan Heewudan

⁶ Nde tawnoo on jabii Iisaa Almasiihu on wona Joomi mon, awa duume e humagol e makko. ⁷ Iree dadi mon din e didoodi mon ndin e makko, tabiton e nder gomdinal ngal wano janniradon non, wonon heewube jarnugol.

⁸ Reenee, wota hay gooto e mon hiile, nangiree faamu neddanke e dayni meereji immorde e aadaaji neddanke e mbawdiji adunayankeeji, di tawata wonaa e Almasiihu on iwri. ⁹ Ko fii allankaaku Alla ngun fow no e neddankaaku Almasiihu on, ¹⁰ awa kadi on wonii timmube e kala huunde e nder yuubondiral mon e makko, dun ko on Wondo yeesoojo kala laamu e kala bawgal. ¹¹ Ko e nder humondiral mon e makko kadi sunniradon *sunninande nde wadiraaka juude neddanke, kono hara ko sunninannde nde Almasiihu on wadi nden, dun ko boorugol bandu junuubankeeru ndun. ¹² On surridaama e makko, e nder *looteede maande kisiyee, on immintinidaama e makko sabu ko gomdindon bawgal Alla ngal kon, on Immintindo mo e hakkunde maybe ben. ¹³ Onon, be tawata maayiino sabu bonnereji mon e sabu angal sunnengol mon, kanko Alla o wurnitidii on e Almasiihu on. O yaafanike en bonnereji men din fow. ¹⁴ O montii derol namaale windanoongol e hoore men ngol, ngol ngol tawata yamirooje mun no njannani en, o ittiri ngol fempugol ngol ka *leggal altindiraangal. ¹⁵ O boorii laamuui din e bawde den, o weebitii de e kene e yeeso fow e nder foolirgol de leggal altindiraangal ngal.

¹⁶ Awa ko dɔn wadɪ, wota gooto jaawu on fii ko jaamoton kon e ko yaroton kon, maa fii juldeere, maa lewru heyru, maa jalaade fowteteede e mun dɛn. ¹⁷ Dun fow ko dɔwɔdi piiji aroyaydi dɪn, kono haqiiqa on ko dɪ Almasiihu on dɪn. ¹⁸ Wota on jabu ben yimbe yidube yankinorde tampingol bandu ndun e rewugol malaa'ika hippoo on mbuunaari mon ndin. Sifa ben yimbe ko hoolorbe koydi mun. Hibe hebbinora mawnintinaare nde alaa nafa, immorde e miijooji nedɛfanke, ¹⁹ edii be humaade e Hooreejo on, on mo bandu ndun fow jogondiriri sabu mun, fottiri jokke dɛn e dɔdɔ dɪn, mawni no Alla yidiri non.

Fii Wuurugol e nder Humondiral e Almasiihu on

²⁰ Nde tawnoo on maayidiino e Almasiihu on, on sertii e dɪi mbawdiiji adunayankeeji, ko hondun jabanton be fawa on dɪi aadaaji, wa si tawii hidon wuurani aduna, ²¹ dɔn ko «wota a meemu dɔndoo!», «wota a mettu dɔnda!», «wota a foppo dɔntoo!» ²² Dii aadaaji fow si huutoraama ko dɪ bontaydi, bay ko dɪ yamirooje e janndeeji nedɛfanke. ²³ Pellet, ko goonga, dɪn aadaaji no nandi e faamu, bay hidɪ catii e dewal anniyaangal immorde e nedɛfanke, e yankinaare e yangugol bandu, kono dɪ alanaa nedɛfanke no o wawtora hoore makko.

3

Fii Booragol Kuude Bonde dɛn, Bornoo Kuude Moyye dɛn

¹ Bay non on wurnitidaama e *Almasiihu on, haray dɔbbee piiji wondi ka dow dɪn, ka Almasiihu on joodori ka sengo jaamo Alla ton. ² Miijee fii ko woni ka dow kon, hara hinaa fii ko woni ka hoore leydi kon. ³ Ko fii on maayii, ngurndan mon dɛn no suudii e Almasiihu on ka Alla. ⁴ Awa, nde Almasiihu on, dɔn ko ngurndan mon dɛn, feepiti, haray on feepiday e makko ka mangural.

⁵ Awa waree piiji adunayankeeji wondi e mon dɪn, dɔn ko wano: jinaa e angal laabal e himmeeji e faaleji bondi e miile, (ko fii miile ko rewugol sanamu). ⁶ Ko dɔn addata tikkere Alla nden e hoore murtube ben. ⁷ Ko nii wuurirnodon oya tuma, wa fewndo junuubu ardinoo ngurndan mon dɛn. ⁸ Kono jooni non, onon kadi bugitee dɔn fow: dɔn ko tikkere nden e monee on e hunyeendi ndin e hoyre nden e haalaaji bondi yaltaynoodi e kundule mon dɪn. ⁹ Wota on fenindiran, onon bee bortiiɓe tagu hinngu ngun e kuude mun, ¹⁰ bornii tagu hesu heydintinaangu e noone mbaadi on Tagudo ngu, fii no waawiron mo andude haa timma. ¹¹ Don alaa *Gereekiyankoo maa *Yahuudiyankoo, maa sunninaado maa mo sunninaaka, maa lepol ngol finaa maa lepol kaana-jikkuwol, maa maccudo maa dimo, kono ko Almasiihu on woni fow, woni e fow.

¹² Bay ko on subaabe Alla, laabuɓe, e yidaabe makko, bornee yurmeende tiidunde e moyyuki e yankinaare e newaare e yondinaare. ¹³ Munpondirane, yaafondiron si tawii goddo no mari ko wullitoo e hoore oya. Wano Almasiihu on yaaforani on non, onon kadi wadiree wano non. ¹⁴ Kono, e hoore dɔndoo fow, bornee giggol, sabu ko ngol yubbindirta haa timma. ¹⁵ Yo buttu Almasiihu ngu noddiraɔn fii wonugol bandu wooturu ngun ardo berde mon dɛn. Wonee anditanoobe. ¹⁶ Yo kongol Almasiihu on hebbin berde mon dɛn. Jannindiree, hajondiron e dow faamu fow e nder ko beytiranton Alla beyti Zabuura e jaarooje e beyti hormordi, yettiron Alla beytirangol mo berde mon dɛn fow. ¹⁷ Kala ko wadoton, e kongol maa e kuugal, wadee fow e innde Iisaa Joomi on, e jarnirgol mo Alla Baabaajo on.

Fii no Beynguure Almasiyyaabe Haani Wonirde

¹⁸ Rewbe, mo kala e mon, yo yankinano moodi mun, wano hawrirani Joomiraado on non. ¹⁹ Onon kadi worbe, mo kala e mon yo yidfu beyngu mun, hara on hunyanaali be.

²⁰ Onon kadi faybe, doftree mawbe mon ben e di fow, ko fii d'un no wela Joomiraado on. ²¹ Onon kadi baabiraabe, wota on mettin berde faybe mon ben, fii wota berde mabbe maayu.

²² Onon kadi yo jiyaabe, doftree jeybe on jeyal adunayankewal ben e di fow, hara hinaa non e gite mabbe tun, wa si tawii on dabbay woni no yimbe ben yidira on, kono hara ko bernde laabunde e nder kulol Joomiraado on. ²³ Kala ko wadoton, wadiree d'un ittiri wonkii mon kin fow, wa si tawii ko Joomiraado on wondon wafande, hara hinaa yimbe ben, ²⁴ e hoore andugol mon on hebiray Joomiraado on ndondi wa ngeenaari. Ko Almasiihu Joomi on wondon kurkanaade. ²⁵ Ko fii kala on wadudo ko boni, o hettay njoddi bonnere makko nden, awa kadi gidaale alaa ton.

4

¹ Onon kadi yo jeybe, jogoree jiyaabe mon ben no feewiri e no nundiri, e hoore andugol wonde onon kadi hidon mari Jeydo on ka kammu.

Fii Waajuuji Puulusa Goo

² Duume e toragol Alla, hakkilanon e d'un e dow yettugol mo. ³ Toranodon men kadi, fii yo Alla udditan kongudi amen din dambugal fii no men waawira feppinirde goonga luggudo *Almasiihu on, on goonga mo mi jolkaa fii mun, ⁴ e no mi yewtira fii on goonga no laabiri, wano haaniranimmi non. ⁵ E telen-ma be gomdinaa ben, wondiree faamu, hara on accaali fajuhun woo feyyira on. ⁶ Yo taw soono woo kongudi mon din ko weldi, hara hidfi weliri wa landan, fii no andiron ko honno jaaborton mo kala.

Fii Rawnoode nden e Salminaango ngon

⁷ Tikiiki, oo musidfo an yidaado, golloowo holniido mo mi kurkodata fii golle Joomiraado on, o andinoyay on fow fii no mi fewndori. ⁸ Ko wadi si mi immi mo haa e mon, ko fii no andiron no men fewndori, e fii yo o wakkilin berde mon den. ⁹ Mi immindinani on mo e oo musidfo yidaado sella-findeejo wi'eteedo Onesiima, on ko mo mon. Be andinoyay on ko woni feyyude gaa kon fow.

¹⁰ Oo wondidfo an e joge wi'eteedo Aristarke salminii on, wondude e Markuusa, oo dendiraawo Barnabaasi, on mo tindinanadon fii mun. Si o hewtoyii ka mon, wernee mo moyya. ¹¹ Iisaa jammaado Yustuusa kadi salminii on. E nder lepol *Yahuuda ngol, ko bee doo tun woni gollidude e an fii *laamateeri Alla ndin, be woni wakkilinbe lan. ¹² Oo kurkaadu Iisaa Almasiihu on wi'eteedo Epafaraasi salminii on, on ko mo mon. Himo duumii e tippiro fii mon e nder torndeeji makko din, fii no tabitiron wa mokobaabe, heewube hoolaare e telen-ma faale Alla on fow. ¹³ Midfo seeditanii mo d'un, wonde o yanganike on fota, e fii bee be Laa'udiisa e fii bee be Hiirapoliisa.

¹⁴ Awa kadi, oo jawndoowo yidaado wi'eteedo Luuka, wondude e Demaasi, salminii on. ¹⁵ Salminanee lan musifbe wonbe Laa'udiisa ben, kapun e oo debbo wi'eteedo Nimfaasi, e *moftal wongal ka suudu makko ngal. ¹⁶ Si nduu batakuru jangaama ka mon, etee kadi no ndu jangiree ka moftal wongal Laa'udiisa. Jangon kadi iwranyendu on ndun Laa'udiisa.

¹⁷ Wi'on kadi oo wi'eteedo Arkiipe yo o eto no o timminira dee golle de o hebiri Joomiraado on.

¹⁸ Min Puulusa, mi salminirii on jungo an ngon tigi. Awa anditee fii jolokooje an den. Yo moyyere wonan on.

BATAKURU PUULUSA ARANURU HAA E BE TESALONII BEN

¹ Immorde e an min Puulusa, wondude e Silaasi e Timotee, haa e ngal *moftal wongal Tesalonii, humondirbe e Alla Baabaajo on e Iisaa Almasiihu Joomi on. Yo moyyere e buttu wonan on.

Fii Anditangol be Tesalonii ben Gomɗinal mabbe ngal

² Meden duumii e jarnugol Alla fii mon on fow, e meden anditude fii mon on fow e nder torndeeji amen ɗin. ³ Meden anditude soono woo yeeso Alla, on Ben men, kuude gomɗinal mon ngal e golle giggol mon ngol e tama'u mo catorɗon e Iisaa Almasiihu Joomi men on. ⁴ Meden andi, yo musibbe be Alla yidi, ko on subaabe, ⁵ ko fii Kibaaru Moyyo mo men woni feɗɗinde on, men addiranaali on mo kongol tun, kono ko wondude e bawgal e *Ruuhu Seniido on e hoolaare mawnde. E hidon andi-le no men wondirnoo e mon fii nafa mon. ⁶ Onon kadi on pembii men, on pembii Joomi on. Hay e nder tampereji mon ɗuudufɗi ɗin, on jabirii daaluyee on weltaare iwrunde e Ruuhu Seniido on. ⁷ Ko ɗun wadi, on wonii be gomɗinbe ben Masedonii e Akaaya fow pembinta. ⁸ Ko fii daaluyee Joomiraado on lollirii immorde ka mon, hinaa non e hoore Masedonii e Akaaya tun, kono gomɗinal mon ngal e Alla andike nokkeeli ɗin fow, haa ka tawata hewtaa ka men wowla fii mun. ⁹ No sifeede fii jabbo ngo men jabbaa ka mon ngon, e ko honno tuubirandon Alla, yiltidon e baawo sanamuuji fii rewugol Alla Wuurudo Goongaajo on, ¹⁰ e fii habbagol ka kammuuli on Bidɗo makko, mo o immintini e hakkunde maybe ben, ɗun ko Iisaa, on Jattindo en tikkere aroyaynde nden.

2

Fii Golle Puulusa ɗen e hakkunde be Tesalonii ben

¹ Hidon andi onon tigi, yo musibbe, ardu amen ndun ka mon wonaali meerenteeru. ² Kono bawto men tampude, men tampinee e ndee saare wi'eteende Filipii, wano andirɗon non, men yetti hoolaare e Alla men on fii feɗɗinangol on Kibaaru Moyyo Alla on e nder tippiro mawngo. ³ E hoore ɗun, waajuuji amen ɗin hinaa e palji iwri, maa e anniyeeki bondi, maa e yoyre, ⁴ kono bay Alla tawii meden foddi e halfineede Kibaaru Moyyo on, ko ɗun wadi si men yewtirtaa no welirta yimbe ben, kono ko no welirta Alla, on ndarndotooɗo berde amen ɗen. ⁵ E hoore ɗun, hidon andi men ɗayniraali on mantirgol konguɗi, miile kadi ardaaki men, Alla ko seedee e ɗun. ⁶ E men ɗabbaali kadi yo yimbe ben teddin men, woni onon, woni heddiibe ben. ⁷ Hay si men waawayno hollude on mbawdi sabu ko men *sahaabaabe *Almasiihu on, men wadaali ɗun. Kono fewndo men wondi e mon, men holli on newaare, wano neene dankorta bibbe mun. ⁸ E nder giggol ngol men joganii on ngol, meden yidunoo yedugol on Kibaaru Moyyo Alla on, kono kadi ngurndan amen ɗan tigi, hakkee ko men yidi on. ⁹ Onon on anditii, yo musibbe, golle amen ɗen e yangi amen kin fewndo men feɗɗinannoo on Kibaaru Moyyo Alla on, men gollirno jemma e palorma, fii wota men wonan hay gooto e mon dongal.

¹⁰ Ko on seedee, Alla kadi ko seedee, men wonirno e noone laabudo e no feewiri e no felnora telen-ma mon, onon gomɗinbe ben. ¹¹ Hidon andi kadi men woniranno kala e mon wano baaba woniranta faybe mun.

¹² Men waajino on, men wakkilini on, men jeeji on yo on wuurir noone no welirta Alla, on Noddudo on ka *laamateeri mun e ka mangu mun.

¹³ E hino ko men duumori e jarnugol Alla kon: e nder jabugol mon daaluyee mo men feppinannoo on on, on jabiraano mo wa iwrudo e ned'danke, kono on jabirno mo wa daaluyee Alla, no o woniri haqiiqa non, ko on daaluyee woni gollude e mon onon gomdinbe ben. ¹⁴ On fanginno d'un, yo musibbe, e nder jembugol mon *moftte Alla wonde ka diiwal Yahuuda den, de tawata ko Iisaa Almasiihu on jeyi, ko fii onon kadi on tampuno e juude jokondoobe mon ben sifa tampereeeji di *Yahuudiyankebe ben tampinnoo den moftte din. ¹⁵ Ko ben wari Iisaa Joomi on, wari annabaabe ben, cukkii men, d'un ko ben be welataa Alla, wonbe aybe yimbe ben fow. ¹⁶ Hibe fanni men yewtugol be wonaa Yahuudiyanke ben fii wota ben dande, ko nii be jokkiri hebbingol junuubaaji maabe din. Kono tikkere Alla nden sakkitori nangugol be.

Fii no Puulusa Nuliri Timotee

¹⁷ Menen, telen-ma amen yo musibbe, e nder ko men seedunoo e mon kon e nder saa'ihun e bandu, kono hinaa e bernde, hakkee ko men marnoo faale tiidudo fii yi'itugol on, men etino fii d'un fota. ¹⁸ Ko d'un wadi si men faalano yahude ka mon, tentinii min Puulusa, mi etino d'un furi nde wootere. Kono Ibuliisa hannu men. ¹⁹ E hara hinaa onon woni tama'u amen on e weltaare amen nden e *meetelol darja amen on yeeso Iisaa Joomi men on jande ardu makko ndun? ²⁰ Hiiyii, ko onon woni darja amen on e weltaare amen nden!

3

¹ Ko d'un wadi si men wawtaano hande kadi habbagol ko furi nii, men tawi no burani men ka men wona menen tun ka saare Atiina, ² men imminana on oo musiddo amen inneteedo Timotee, on wondiddo amen e nder golle Alla den e hoore feppingol Kibaaru Moyyo *Almasiihu on. Men fawi mo tiidingol on e wakkilingol on ka gomdinal mon, ³ fii wota hay gooto dilline e nder tampereeeji fewndiidi din. Ko fii onon tigi hidon andi ko d'un muuyanaden. ⁴ Fewndo ko men wonnoo takko mon, men wowlanayno on wonde en hebay satteendeeji, ko d'un woni ko hewti, hidon andi. ⁵ Ko d'un wadi, bay mi waawataano habbaade hande kadi, mi imminii Timotee fii humpitagol gomdinal mon ngal, mido hulunoo wota taw no gasa hara jarribotoodo on faljinii on, tawa golle amen den wonii meere.

⁶ Awa Timotee ko e hewtitude woni ka amen iwrude ka mon, o addoranii men kibaaru moyyo fii gomdinal mon ngal e giggol mon ngol. O innii men, tigi-tigi on, hidon joganii men maande moyyere, awa kadi hidon himmani yi'ugol men, wano men himmirani yi'ugol on non. ⁷ E hoore d'un, e nder satteende amen nden fow e tampere amen nden, yo musibbe, men wakkilinaama sabu gomdinal mon ngal. ⁸ Jooni non hiden wuuri, ko fii hidon tabiti few e Joomiraado on. ⁹ E hara ko honno men waawata jarnirde Alla fii mon, fii ndee weltaare nde weltindon men yeeso makko fow? ¹⁰ Ko d'un wadi, jemma e jalorma meden toraade mo e nder tentingol fii yo o newnan men yi'itugol on, timmintina ko rakki e gomdinal mon ngal kon.

¹¹ Yo Alla Ben men on tigi, e Iisaa Joomi men on, udditan men laawol haa ka mon. ¹² Awa kadi yo Joomiraado on hebbin giggol hakkundeeji mon haa feyyita, e telen-ma yimbe ben fow, hara kadi ko sifa giggol ngol men joganii on ngol. ¹³ Yo o tabintinir nii berde mon den fii no woniron laafube e be felnaaki yeeso Alla Baabaajo men on, ka palaande nde Iisaa Joomi men on aroyta e mun wondude e laafube mun ben fow.

4

Fii Wuurirgol no Welirta Alla

¹ Ka rawnoode, yo musibbe, on andirii men ko honno gasirton wonirde fii no weliron Alla, e hin-le ko non wonirdon. Jooni men torike on, men jeejii, sabu humondiral men e Iisaa Joomi on, beydee jaarude yeeso soono woo e den banje. ² Ko fii hidon andi janndeeji di men janni on din immorde e Iisaa Joomi on. ³ Ko Alla faalaa ko yo on laato laabube, e fii yo on woddito jinaa, ⁴ e yo mo kala e mon waawu jogitaade bandu mun ndun e nder laabal e teddungal, ⁵ e baawo accugol faaleeji wonkii foola dun, wano be gomdinaa andaa Alla ben gerdata non. ⁶ E telen-ma dun, wota hay gooto bonnu musidfo mun maa huutora mo yoyre, ko fii Joomiraado on yobay sifa din noone ellaaji fow. Hari men wowlaniino on dun, men hajike on e dun. ⁷ Ko fii Alla noddiraali en wuurirgol angal laabal, kono ko wuurirgol laabal. ⁸ Ko dun wadi, on bugitiifo ngal gandal, haray hinaa nedfo o bugitii, kono ko Alla, on Yedufu on *Ruuhu mun Seniifo on.

⁹ E telen-ma giggol sidfankaaku musibbe gomdinbe ben, on hatonjinaa e windaneede fii dun, ko fii Alla tigi wawnii on yidindirgol. ¹⁰ Ko dun kadi wondon wadude e fee musibbe men ben fow e nder Masedonii no didori, kono men wakkilinii on, yo musibbe, beydugol kadi. ¹¹ Himmanon wuurirgol buttu, jokkon haajuuji mon din tigi, golliron juude mon den, wano men yamiriri on non. ¹² Dun ko fii no woniron feewube e telen-ma be gomdinaa ben, hara on wonataa dongal hay gooto.

Fii Artugol Iisaa

¹³ Men faalaaka, yo musibbe, yo on ronku andude fii maybe ben, fii wota on hebu sokola, wano beya be alaa tama'u ben. ¹⁴ Ko dun wadi, bay hiden gomdini Iisaa maayii, awa kadi o immintinaama, hiden gomdini kadi Alla artiray maayube no gomdini Iisaa ben wondude e makko. ¹⁵ Awa e hino ko men wi'ata on, dun non ko e kongol Joomi on iwri: enen wurbe ben, luttitube haa pande ardu Joomi on, en adotaako maybe ben artireede. ¹⁶ Ko fii, Joomi on tigi iwrap ka kammu, tippoda e yamiroore ewnaande e hawa malaa'ikaajo mawfo e hito *liital Alla ngal. Onsay ko maayube no gomdini *Almasihu on ben adetee immintineede. ¹⁷ Bawto dun, enen wurbe luttitaybe ben, en yettidete e mabbe ka nder duule, fii fottoygol e Joomi on ka weeyo. Onsay en wonday e Joomi on haa poomaa. ¹⁸ Awa wakkilindiree rewruude e dii kongudi.

5

¹ Fii palaade den e saa'iiji din, on hatonjinaa e windaneede fii dun, yo musibbe. ² Ko fii onon tigi hidon andi few palaande Joomi on arday wa nde ngujjo no ara jemma. ³ Nde yimbe wi'i: «Buttu ngun tabitii, tawa kadi masiibo alaa!», ko onsay halakuyee on arata heja, yana e mabbe wa nde nata fidi debbo reeduujo, hara be dadataa-le few.

⁴ Kono onon, yo musibbe, on alaa e nder niwre nden haa ka nden palaande juhira on wa ngujjo. ⁵ On fow ko on bibbe ndaygu ngun e bibbe palorma on. Hinaa en be jemma on maa niwre nden. ⁶ Awa, wota en daanor wa beya, kono wattanen yiila, wonen hakkilanbe. ⁷ Daanotoobe ben daanoto jemma, mandiloobe ben ko jemma mandilirta. ⁸ Kono enen yimbe palorma ben, wonen hakkilanbe, bornoden hiwitorgo gomdinal ngal e giggol ngol, hippoden kunnawal tama'u kisiyee on. ⁹ Ko fii Alla muuyanaali en tikkere makko nden, kono ko fii no hebiren kisiyee rewruude

e Iisaa Almasiihu Joomi men on, ¹⁰ on mayɔo fii men, fii, woni hiden daanii, woni en daanaaki, no wuuridiren e makko. ¹¹ Awa, wakkilindiree, tiidfindiron, wano wondon warrude non fewndo doo.

Fii Yamirooje Sakkitore den e Salminaango ngon

¹² Men torike on, yo musibbe, anditanee wonbe gollude hakkunde mon ben, ben be Joomiraado on subii ko ardoo on, hajoo on. ¹³ Joganodon be teddungal tiidungal e giggol, sabu kuude mabbe den. Yo buttu wonu hakkunde mon. ¹⁴ Men yamirii on, yo musibbe, hajee puybe ben, wakkilinin aamitube ben, wallitodon lo'ube ben, wonon muɲɲiibe e fee wondo woo. ¹⁵ Wattanon yiila fii wota hay gooto yobir bone bone, kono wadee soono woo ko moyyi, woni non ko e hakkunde mon, woni e telenma wondo woo.

¹⁶ Wonee saa'i kala weltiibe, ¹⁷ duumodon e toragol, ¹⁸ jarnee Alla e fee kala ko woni, ko fii ko dɔn woni faale Alla on fii mon, onon bee humondirbe e Iisaa Almasiihu on.

¹⁹ Wota on faadinan Ruuhu Allaahu on. ²⁰ Wota on hayfin kongudi di Alla longini gomɔinbe ben, ²¹ kono taskee kala huunde, jogitodon ko moyyi kon. ²² Reenodon e bone, noone woo no o wa'i.

²³ Yo Alla Jom Buttu on waɔu on yimbe makko ko timmi, e yo o reenu on e banɲeeji dɔn fow, dɔn ko ruuhu mon on e wonkii mon kin e bandu mon ndun, fii wota on wonu felniibe pande ardu Iisaa Almasiihu Joomi men on. ²⁴ Ko fii on Noddudo on ko Sella-Findeejo, awa kadi ko on woni Timminoyoowo dɔn fow.

²⁵ Musibbe, awa toranee men menen kadi. ²⁶ Salminiree musibbe ben fow hirbondiral laabungal. ²⁷ Mi torike on e innde Joomi on: yo musibbe ben fow jangu nduu batakuru.

²⁸ Yo moyyere Iisaa Almasiihu Joomi men on wonu e mon.

BATAKURU PUULUSA DIMMURU HAA E BE TESALONII BEN

¹ Immorde e an min Puulusa, wondude e Silaasi e Timotee, haa e ngal *moftal wongal Tesalonii humondirngal e Alla Baaba men, e Iisaa Almasiihu Joomi on: ² yo moyyere e buttu wonan on immorde e Alla Baaba men, e Iisaa Almasiihu Joomi on.

Fii no Alla Naawiroyta Yimbe ben

³ Meden haani, yo musibbe, duumaade e jarnugol Alla fii mon, d'un-le ko ko feewi, ko fii gomdinal mon ngal no beydaade, awa kadi giggol ngol yidindirdon ngol ko e beydaade tun woni. ⁴ E hoore d'un, meden mantorde on e nder moftte Alla den, sabu nappaare mon nden e gomdinal mon ngal e nder cukkande de cukkadon den fow e satteendeeji di wakkilidon din.

⁵ Awa, ko d'undoo woni seedee naawoore Alla feewunde nden, fii no woniron rindanbe *laamu Alla ngu wondon tampande ngun. ⁶ Ko fii no feewi yeeso Alla ka o yottorana on bee wonbe on tampinde tampere, ⁷ e ka o yeda on buttu, onon tampinaabe ben, wondude e amen, nde Iisaa Joomi on feepoyi ka kammu, wondude e malaa'ikaabe dolnube ben ⁸ e hakkunde joyngol yiite, fii yaggingol be andaa Alla ben e be doftanooki Kibaaru Moyyo Iisaa Joomi men on. ⁹ Be lettiree halakuyee poomayankeejo, be wodditoo Joomi on e mangu bawgal makko ngal ¹⁰ nde o aroyi e nden palaande, fii yo o darjine immorde e laabube makko ben, o mugina gomdinbe ben fow. Onon kadi, on gomdini ko men seeditanii on kon. ¹¹ Ko d'un wadi, meden duumaade e toranagol on, fii no Alla men on wadira on rindanbe ngurndan dan o noddiri on dan, e no o laatinira e mon kala ebbooje moyye e kuude gomdinal mon ngal tippude e bawgal makko ngal, ¹² fii no innde Iisaa Joomi men on mawniniree e mon, e no onon kadi mawniniredon e makko, sabu sulfu Alla men on e Iisaa Almasiihu Joomi on.

2

Fii Aaden Bondo on

¹ Fii ardu Iisaa Almasiihu Joomi on, e mottondiral men ngal e makko, men torike on, yo musibbe, ² wota on jaba berde mon yaawee jibeede, maa aaniniredon wi'ugol palaande Joomi on hewtii. Hay si goddo wi'ii on ko Alla longini men maa ko nelal maa ko batakuru ko iwri e amen, wota on hulu. ³ Wota hay gooto faljinir on noone woo, ko fii nden palaande arataa ado murtaldu ndun wadude, e feepugol aaden bondo on, on muuyanaado hayrugol, ⁴ d'un ko on dartotoodo immoo daroo e hoore kala ko neddanke inni ko alla e hoore kala ko rewetee, o yaha haa o joodoyoo ka juulirde Alla mawnde, o wi'itoo kanko tigi Alla.

⁵ On anditaali mido wowlanaynoo on d'un, wa fewndo ko mi wondi e mon? ⁶ Jooni non hidon andi tigi ko tongi mo, fii yo o feepu e saa'i makko on, ⁷ ko fii fewndo doo, doole bonde suudiide den no gollude, ko woni tun fewndo doo goddo no hadi de taho haa o dira. ⁸ Ko onsay non aaden bondo on feenata. Iisaa Joomi on muliray mo wuttugol, o muncira mo jalbeendi ardu makko ndun kanko Iisaa. ⁹ On aaden bondo ardoyay e kuude Ibuliisa, o wada noone kaawakeeji e maandeeji e kuude fenaandeeje, ¹⁰ o huutoray kala noone bone fii faayingol wonbe mulude ben, bay be jabaali yidude

goonga on fii no ɓe dandiree. ¹¹ Ko ɗun waɗi si Alla kadi accidi ɓe e doole ɗaynooje fii no ɓe gomɗinira fenaande nden, ¹² fii no yidube angal peewal ngal, gomɗinaali goonga on ɓen jaawiree.

Fii Tabital ɓe Tesalonii ɓen

¹³ Telen-ma amen menen, yo musibbe ɓe Joomiraado on yidi, meɗen haani duumaade e jarnugol Alla fii mon, ko fii Allaahu on subino on gila ka fudfoode fii kisiyee on^a, e hoore *laɓbinirgol on Ruuhu Allaahu on e gomɗingol goonga on. ¹⁴ Ko ɗun o noddiri on Kibaaru Moyyo mo men feɗninani on on, fii no heɓiron gebal ka mangu Iisaa Almasiihu Joomi on. ¹⁵ Ko ɗun waɗi, yo musibbe, wonee tabitube, jogitodon janndeeji ɗi men janni on ɗin, woni non ko e konguɗi, woni e bataake. ¹⁶ Yo Iisaa Almasiihu Joomi men on tigi, e Alla Baaba men, on Yidufu en, yedi en wakkilaare poomayankeere e tama'u moyyo immorde e sulfu makko on, ¹⁷ wakkilin ɓerde mon ɗen, tabintina on e kala kuugal e kala kongol moyyol.

3

Puulusa Landii ɓe Tesalonii ɓen Torndeeji

¹ Ka rawnoode, yo musibbe, toranee men fii no daaluyee Joomiraado on lollira e no mawniniree, wano o lolliri e mawniri ka mon non, ² fii no men dandiree ɓoyliibe ɓen e bonɓe ɓen, ko fii hinaa fow mari gomɗinal. ³ Kono Joomiraado on ko Sella-Findeejo, o tabintinay on, o hisina on bonɗo on. ⁴ Joomiraado on no okki men hoolaare e telen-ma mon wonde hidon waɗude, on waɗoyay kadi ko men yamiri on kon. ⁵ Yo Joomiraado on ardo ɓerde mon ɗen e fee giggol iwrungol e Alla e ɗaɗaare iwrunde e *Almasiihu on.

Hajannde fii Puyndan

⁶ Men yamirii on e innde Iisaa Almasiihu Joomi men on, yo musibbe, yo on woɗɗito kala musidɗo wuuruɗo e nder puyndan, ko yaadaa e jannde nde hendordon men nden. ⁷ Ko fii hidon andi onon tigi ko honno nembirton men, ko fii men wuuriraali puyndan hakkunde mon. ⁸ Men jabaali godɗo fawtoo men jaametee nii tun, kono ko e nder golle sattude e yangi men golliri jemma e jalorma, fii wota men wonan hay gooto e mon dongal. ⁹ Wonaa fii hari ɗun no haanani men men waɗiri ɗun, kono men faalano on accirde menen tigi noone mo jembon. ¹⁰ E hoore ɗun, fewndo ko men wonnoo ka mon, men waɗanno on ndee yamiroore ɗoo: kala on saliidɗo gollude, wota jaamu kadi!

¹¹ E hin-le men nanii wobbe e hakkunde mon no jokki puyndan, hiɓe jokki ko wonaa haaju maɓbe edii ɓe gollude. ¹² Men torike ɓen yimbe, men jeejirii ɓe Iisaa Almasiihu Joomi on, yo ɓe gollu e nder buttu, ɓe jaama ko ɓe to'ani hoore maɓbe kon. ¹³ Onon non, yo musibbe, wota ɓerde mon maayan waɗugol ko moyyi.

¹⁴ On mo ɗoftaaki ko men wi'i kon e nduu ɓatakuru, haray maandinee fii makko. Wota on huuwondir e makko huuwondiral woo, fii yo o hersu. ¹⁵ Wota on jogor mo non wa gapo, kono hajoree mo wa musidɗo mon.

Fii Waynitannde nden

¹⁶ Yo Joomiraado, Jom Buttu on, yedu on buttu kanko tigi saa'i kala e noone kala. Yo Joomiraado on wonda e mon on fow.

^a 2:13 2.13 Maa: ko fii Allaahu on suborno on wa dikkuruube fii kisiyee on.

¹⁷ Min Puulusa, mi salminirii on jungo an ngon tigi. Ko maande an nden woni e nder bataake an den fow, e hino bindi an din. ¹⁸ Yo moyyere Iisaa Almasihu Joomi men on wonu e mon on fow.

BATAKURU PUULUSA ARANURU HAA E TIMOTEE

¹ Immorde e an min Puulusa, mo Alla, on Dandudfo en, e Iisaa Almasiihu, on wondo tama'u men, yamiri wonugol *sahaabaajo Iisaa Almasiihu on.

² Mi salminii ma yo Timotee, an oo bidfo an e nder gomdinal.

Yo Alla Baabaajo on e Iisaa Almasiihu Joomi men on yede moyyere e yurmeende e buttu.

Fii Reenagol e Jandeeji Fenaandeeji

³ Wano mi wakkilindirno-maa non wonugol Efeesi fon, fewndo ko mi fokkiti Masedonii, fii yo a yamir wobbe goo wota be jannu jandeeji goo, ⁴ e wota be cato e tindi mehi e lasilankaaku ngu lannataa, ko memminta yeddondire, hara hinaa wadugol golle Alla fon e nder gomdinal. ⁵ Ko woni faandaare ndee yamiroore, ko yidirgol bernde laabunde e fondo moyyo e gomdinal ngal aldaa e faasiqankaaku. ⁶ Wobbe ben sortii e den pehe, ukkii e haalaaji mehi, ⁷ hara hibe faalaa wonude jannoobe fii Sariya on, e hin-le be faamanaa hay ko be woni wi'ude kon, e ko be woni tentinde fii mun kon.

⁸ Hiden andi tigi wonde Sariya on no moyyi, kono ko e hoore jogitorgol mo no haaniri. ⁹ Awa kadi anden Sariya on wadiraaka fii feewube ben, kono ko fii bonbe ben e dartiibe ben e heeferbe ben e junuubankeebe ben e be rewataa Alla ben e hayfinoobe fii Alla ben e waroobe ben mun e yumma mun ben e ittoobe ko'e ben ¹⁰ e jeenoobe ben e worbe jinoobe worbe e yeeyoobe yimbe e fenoobe e woondoobe fenaande ben e kala wadoobe kuude woopondirde e jannde haqiiqaare nden. ¹¹ Ndee jannde no yaadi e Kibaaru Moyyo mo o halfinimmi on, on bangindo mangural Alla moyyo on.

Fii Moyyere nde Alla Yedi Puulusa nden

¹² Mi jarnii on yedfindo lan, fon ko Iisaa Almasiihu Joomi men on, jogitorfo lan wa holniifo, todfii mi e dee golle makko, ¹³ min oo hoynaynoodo, cukkotonoodo, yennaynoodo. Kono mi yurminaa, ko fii ko mi wonnoo warrude fon, ko angal gandal e angal gomdinal. ¹⁴ Joomiraado on yedii lan moyyere no yaajiri, wondude e gomdinal e giggol ko woni e Iisaa Almasiihu on kon. ¹⁵ Ngol kongol foon ko haqiiqawol, hingol handi e jabeede few, ngol-le e hino ngol: Iisaa Almasiihu on ko ardi ka aduna ko dandugol junuubanke'en. Min non ko mi burfo bonde e ben. ¹⁶ Kono mi yurminaa, fii no Iisaa Almasiihu on banginira e an, min oo burfo bonde, yondinaare makko nden fow, fii no mi wonira misal e gomdinoyooobe e makko ben, be heba *ngurndan poomayankejan. ¹⁷ Teddungal e mangu wonanii Lando poomayankeejo, mo maayataa, mo yi'otaako, Alla bajjo, haa poomaa. Aamiina!

¹⁸ Ndee yamiroore nde mi yamir-maa, yo Timotee bidfo an, wano *hiitoraa fii maa non, ko yo a tippir tippiro moyyo ngon ¹⁹ e nder gomdinal wondude e bernde laabunde. Nden bernde laabunde non wobbe ben tertike nde, haa ka tawata gomdinal mabbe ngal yoolike. ²⁰ No tawaa e ben Himenee e Aleksander, ben be mi accidi e Ibuliisa fii jannugol be wota be hoynu Alla.

2

Fii Dewal e Toraare Alla

¹ Ko adii kon taho, mido torii yo en landano yimbe ben fow ballal Alla, wadanan be torndeeji e du'aaji e yettooje Alla, ² wadanan d'un kadi lambe e kala yeesooɓe, fii no wuuriren ngurndan newiidan e buttudan wano Alla faaliraa non e hoore teddungal. ³ Ko d'un woni ko moyyi, ko welata Alla, Dandudo en on, ⁴ on Yidudo yo yimbe ben fow dande, be ara e andugol goonga on. ⁵ Ko fii ko Alla gooto woodi, no woodi kadi moyyintinoowo gooto hakkunde makko e yimbe ben, d'un ko oo neddo wi'eteedo Iisaa Almasiihu, ⁶ on sakkiido hoore mun fii sottugol fow, d'un ko seedee wadaado e saa'i tod'adao on. ⁷ Ko fii feɗɗingol on seedee wadi si mi wadiraawajotoodo e yottinoowo, (mi wowlay goonga, mi fenataa), fii ko janna be wonaa Yahuudiyanke ben ko woni gomɗinal goongawal ngal kon.

⁸ Mido yidi kadi yo worbe ben toro Alla ka woni woo, e hoore townugol juude laabude e baawo tikkere e yeddondiral.

⁹ Rewbe ben kadi wano non, be bornora no haaniri, hara hinaa no maniree e no hawnori, hara be ukkaaki e mordi hawniidi e cudorgol kanje e kofe hittude, maa conci satta-cogguuji, ¹⁰ kono ko wadugol kuude moyye, hara ko yaadude e kuude rewbe qirritiibe rewugol Alla.

¹¹ Awa kadi yo debbo jangu e nder deeyere e yankinaare timmunde. ¹² Mi yamiraali non debbo jannugol, maa laamagol gorko, kono ko yo o deeyu. ¹³ Ko fii ko *Aadama adaa tageede, si *Hawaa hikki don. ¹⁴ Awa kadi wonaa Aadama daynanoo, kono ko debbo on daynanoo, o bonni yamiroore Alla nden. ¹⁵ Kono fow e mun, debbo dandirte jiidi mun ndin si o duumike e nder gomɗinal ngal e giggol e laabal no haaniri.

3

Fii no Ardotoobe e Wallitotoobe Moftal ngal Haani Wonirde

¹ No wi'aa: on mo no yelii wonugol yeesoojo ka *moftal Alla, haray ontigi ko huunde moyyere woni ko faalaa. Ngol kongol ko haqiiqawol.

² Kono fow e mun yo taw ardotoodo on ko neddo mo felnaaki, hara ko yondinordo debbo gooto, waawudo hoore mun, hara wonaa ubbitoowo, hara ko o teddintoodo, wernoowo hoɓbe, waawudo jannude, ³ hara hinaa yaroowo mandila, hinaa paadudo, kono hara ko o newiido, hara hinaa yeddondirteedo, hara ko mo haajaaka e ngaluuji aduna, ⁴ hara ko ardotoodo moyya beynguure mun nden tigi, e ne'udo faybe mun ben, hara hibe yankinani mo e nder teddungal timmungal. ⁵ Ko fii si goddo waawataa ardaade beynguure mun nden tigi, haray ko honno ontigi waawata dankorde moftal Alla ngal? ⁶ Yo taw wonaa gomɗindo kesun, fii wota o heewu townitaare, haa o yana e paawoore nde Ibuliisa paawaa nden. ⁷ Bee o hebira be gomɗinaa ben kadi seeditoore moyyere, fii wota o hefu feloore, o yana e pircol Ibuliisa.

⁸ Wallitotoobe moftal ngal ben kadi wano non, hibe haani wonude teddube, wodɗitiibe faasiqiyaagal e njaram feyyitudan e dabɓirgol miile.

⁹ Hibe haani humaade e goonga luggudo gomɗinal ngal e nder bernde laabunde. ¹⁰ Kambe kadi non hibe haanaa ndarndeede taho, onsay non si tawii hay huunde alaa ko be feliree, be wada non den golle.

¹¹ Rewbe ben kadi wano non, yo be wonu teddube, hara be wonaali no'ooɓe, be wona waawube hoore maɓbe e sella-findeeɓe e kala huunde.

¹² Wallitotoodo on no haani tawde ko yondinordo debbo gooto, e ne'irdo fiɓɓe mun ben e beynguure mun nden no moyyiri. ¹³ Ko fii kala wallitotoodo, golluɗo ɗen golle no moyyiri, heboyay teddungal tiidungal e hoolaare mawnde ka gomɗingol makko Iisaa Almasiihu on.

¹⁴ Mi windanii ma ɗundoo e hoore tanyinagol mi yahay ka maa ko neebaa. ¹⁵ Kono si mi aru e tongaade, ɗun a anday ko honno haanudaa wuurirde ka suudu Alla, ndun-le ko moftal Alla Wuurudo on, doosal e balal goonga on. ¹⁶ Awa kadi no fellitaa wonde gundoo ngal dewal no mawni: «Dun ko on feepirɗo bandu, holliraado Ruuhu Alla ko o feewuɗo, feepando malaa'ikaabe ben, on jantaado fii mun e hakkunde leyyi ɗin, o gomɗinaa e nder aduna on, o yentinaa ka kammu e nder mangural.»

4

Fii Yamirooje ɗe Timotee Yamiraa ɗen

¹ Kono Ruuhu Allaahu on no holli no laabiri wonde, ka saa'iiji sakkitori wobbe ben tertoyto gomɗinal ngal fii jokkugol ruuhuuji ɗaynayɗi e janndeeji jinna, ² be ɗayniree faasiqankaaku e waajuuji fenaandeeji, tawa bernde maɓɓe nden no jukkiniraa wa ko sunniraa njande wojiiniraade yiite. ³ Ben yimbe wi'oyay wota dese wadu, be harmina jaameteeki ɗi Alla wadi fii yo gomɗinbe ben e andube goonga on ben jaamu e nder jarnugol mo ɗin. ⁴ Hara-le ko Alla tagi kon fow no moyyi, huunde wonaa ko bugitete. Ko jarnugol tun Alla nde hiden huutora. ⁵ Ko fii ko Alla tagi kon fow no *labbiniraa daaluyee on e toraare.

⁶ Si a weebitanii ɗun musibbe ben, a wonanay Iisaa Almasiihu on kurkaadu moyyuru, eltiraado daaluyeeji gomɗinal ngal wondude e janndeeji moyyi ɗi jokkudaa ɗin tigi. ⁷ Kono an, bugito taali nedɗanke mehi ɗi yummiraabe yewtata. Eltiraa hoore maa wuurirgol wano Alla faaliraa non. ⁸ Ko fii eltugol bandu ndun ko seeda nafi, kono wuurirgol wano Alla faaliraa non kan no wondi e nafa e nooneji ɗin fow, no wondi kadi e fodaari ngurndan fewndiidan ɗan e aroyayɗan ɗan. ⁹ Ngol ko kongol haqiiqawol, handungol e jabeede few wano ngol woniri non. ¹⁰ Ko wonden gollirde tippira, ko fii en wadii tama'u men on e Alla Wuurudo on, on Dandoowo yimbe ben fow, tentinii gomɗinbe ben.

¹¹ E hino ko haanudaa yamirde, janna kon. ¹² Wota hay gooto yawo ma fii ko a suka, kono wonan gomɗinbe ben misal e kongol e jikku e giggol e gomɗinal e laabal. ¹³ Doo e mi arude, cato e jangangol yimbe ben daaluyee on, waajodaa be, jannaa be. ¹⁴ Wota a weddito e dokkal maa ngal, ngal yediranodaa *hiitaango ngal, fewndo ko ardotoobe *moftal ngal *fawi juude e hoore maa. ¹⁵ Huutor, wonaa e ɗun tun, fii no golle maa ɗen ɓangirana fow. ¹⁶ Wattaa yiila e hoore maa e ko jannataa kon e nder cataare. Ko fii si a wadirii non, a danday hoore maa, dandaa hedotoobe ma ben.

5

Fii no Gomɗinbe ben Haani Wondirde

¹ Awa kadi wota a felir nayeejo no sattiri, kono waajor mo wa si ko o ben maa, sukaabe worbe ben kadi wa mijjiraabe maa, ² rewbe nayeebe

ben kadi wa neeniraabe maa, jiwbe ben kadi wa bandiraabe maa e nder laabal timmungal.

³ Teddinaa kadi keynguube ben, hara ko keynguube be alaa ballo ben. ⁴ Si keynguujoo no mari bibbe maa taaniraabe, yo ben ekkito taho wuurirgol wano Alla faaliraa non e telen-ma d'ankagol beynguure mabbe nden tigi, ko nii be yobitirta mawbe mabbe ben, ko fii d'un no wela Alla. ⁵ Keynguujoo tigi-tigii mo alaa ballo on no wadi tama'u mun on e Alla, duumii e toragol mo jemma e jalorma. ⁶ Kono keynguujoo jokuudo mbeleede ko maydo, fii kala himo wuuri. ⁷ Ko d'undoo haanudaa waajaade fii wota ben keynguube wonu felniibe. ⁸ On mo dankaaki sibbe mun ben, tentinii beynguure mun nden, haray o bugitike gomdinal ngal, awa kadi haray hay mo gomdinaa no furi mo.

⁹ Fii yo keynguujoo windodu e keynguube haanaabe walliteede ben, yo taw ko fandi woo himo mari duubi cappande jeegoo, hara kadi ko yondinornoodo gorko gooto, ¹⁰ hara kadi ko andiraado kuude moyye, wano ne'ugol faybe, wernugol kadi hobbe, sembugol koyde yimbe Alla ben, wallitagol tampube ben, wadugol kala kuugal moyyal.

¹¹ Kono wota a jabu winditude keynguube heccidube ben, ko fii nde himmeeji mabbe din wod'dintini be *Almasiihu on woo, be faalete yetteede, ¹² be adda naawoore Alla e hoore mabbe, sabu ko be firti *ahadi mabbe araniri ndin kon. ¹³ E hoore d'un, be wona puybe, be wowntinoo naata e nduu, yalta e nduu, be beyda e d'un nooreeji, be wona humpaabe, be wona e wowlugol piiji di haanaaka wowleede. ¹⁴ Ko d'un wadi si mi wi'i yo keynguube heccidube ben yette, be heba bibbe, be ardo beynguure mabbe nden, fii wota en jonnu liddotoobe en ben jolkun woo no be aybinira en. ¹⁵ Ko fii wuren wobbe e mabbe murtii, jokkii Ibuliisa.

¹⁶ Si debbo gomdindo no mari keynguube ka mun, yo o wallito be, hara hinaa *moftal ngal fawtii be, fii no moftal ngal waawira wallitorde keynguube be alaa ballo ben.

¹⁷ Ardotoobe moftal ngal moyya no handi e teddungal sowondirngal, tentinii ben wakkiliibe yangi waajagol e jannugol. ¹⁸ Ko fii bindi din no wi'i: «Wota mo buuma hunduko ngaari ndin nde hindi yaabana d'un maaro», awa kadi: «Golloowo no handi e njoddi mun.» ¹⁹ Wota a jabu toone e hoore ardotoodo woo, si hinaa a hebu seeditiibe dido maa tato. ²⁰ Duumiibe e wadugol junuubu ben, wurtu be e yeeso fow, fii no heddiibe ben kadi hulira.

²¹ E yeeso Alla e Iisaa Almasiihu on e malaa'ikaabe subaabe ben, mi yamirii ma jokkugol dee yamirooje e baawo burdindingol maa gid'aale.

²² Wota a hawju *fawugol juude e hoore hay gooto to'doo mo fii golle Alla den. Wota a tawde e junuubaaji wobbe. Reeno, wonaa laabudo.

²³ Accu yarugol ndiyan tun, huutoraa kadi njaram *wiiju seeda, sabu nawnahoy reedu maa jokkondirkoy koy.

²⁴ Junuubaaji yimbe goo no feepi ado be naaweede, wobbe ben non di feepirii woo yeeso. ²⁵ Ko wano non kadi kuude moyye den no feepi, hay de feepnaa den kadi waawataa suudaade.

6

¹ Yo jiyaabe ben fow jogor jeybe d'un ben wa handube e teddungal timmungal, fii wota innde Alla nden e jannde nden hoyne. ² Ben jiyaabe, be tawata jeybe d'un ben ko gomdinbe, be haanaa ka be ronka be teddinde, bay ben ko musibe mabbe. Kono hiibe haani burtude kurkanaade be, ko

fii ben wonbe nafitorde golle mabbe den, ko yibbe mabbe gomdinbe. Ko dun haanudaa jannude waajoo.

Fii Jandeeji Bondi din e Giggol Kaalisi

³ Si godfo no jannirde noone goo, hara o alaa jokkude kongudi selludi Iisaa Almasiihu Joomi men on, e jandeeji yaadudi e laawol Alla ngol, ⁴ haray on ko townitiido, mo andaa huunde, wondudo e nawnaare yeddondiral e poodotiro haala. Ko dun wonata neene nawliigu e poodotiro e hoyre e sikkitaareji bondi, ⁵ e yeddondire de lannataa hakkunde yimbe be hakkille bonde, be andaa goonga, jogorbe dewal ngal wa bundu kebal.

⁶ Ko goonga, dewal ngal ko tono moolanaado, si tawii en yondinorii ko jogiden kon. ⁷ Ko fii en addoraano hay huunde e oo aduna, awa kadi en nattortaa hay huunde. ⁸ Si tawii non hiden mari neema e concii, yo dun yonu en. ⁹ Kono ben faalaabe aldude yanay e nder jarrabuyee, e nder pircol, e faaleeji duududi njofooji, bonnaydi, ko yollata yimbe ben e nder yeebaare e halkaare. ¹⁰ Ko fii giggol kaalisi ko dadol kala bone. E nder ko wobbe ben himmani dun kon, be wodditii gomdinal ngal, be waditii kambe tigi tampereji.

Fii Yamirooje de Timotee Yamiraa den

¹¹ An non, oo aaden Alla, dogu din piiji, dabbitaa peewal ngal e wuurigol no Alla faaliraa non e gomdinal ngal e giggol ngol e wakkilaare nden e newaare nden. ¹² Tippiraa tippiro moyyo fii gomdinal ngal, catodaa e *ngurndan poomayankejan dan, dan noddiradaa fii mun dan, dan qirritordaa qirritannde moyyere fii mun yeeso seedeebe duudube. ¹³ Mi yamirii ma e yeeso Alla, on Yedoowo ngurndan kala huunde, e yeeso Iisaa Almasiihu on, on seeditordo qirritannde mun moyyere nden yeeso Pilaatu Pontii lando on, ¹⁴ dofto yamiroore nden e hoore laabal e no felnora, haa nde Iisaa Almasiihu Joomi men on feeni. ¹⁵ Feepugol makko laatoo e saa'i mo Alla happi on, dun ko on Yeesoojo bajjo moyyo, Lando lambe, Koohoojo koohoobe ben, ¹⁶ on mo tawata ko kapun tun woni maayataa, Hofudo e jalbeendi ndi badotaako, mo godfo woo yi'aali, waawataa yi'ude kadi, on mo teddungal e bawgal wonani haa poomaa. Aamiina!

¹⁷ Yamir aldube ben e oo aduna fewndiido, wota be wonu mawnintiniibe, wota be faw tama'u mabbe on e ngaluuji di luttataa din, kono yo be wadu tama'u mabbe e Alla, on Yedoowo en fow haa feyyita fii no weltoroyoden. ¹⁸ Yo be wadu ko moyyi, be aldura kuude moyye, be wona okkoobe e kafidotoobe. ¹⁹ Wadugol mabbe dun, ko wa sincugol didol moyyol fii ko aroyta kon, e fii no be tamira ngurndan haqiiqajan dan.

²⁰ Ko an yo Timotee, jogito koo ko halfinadaa, e nder reenagol e haalaaji mehi, di yaadaa e faale Alla on, e yeddondire fii gandal fenaandewal, ²¹ e nder ko wobbe ben humii e ngal gandal kon, be seli gomdinal ngal.

Yo moyyere Joomiraado on wonu e mon!

BATAKURU PUULUSA DIMMURU HAA E TIMOTEE

¹ Immorde e an min Puulusa, mo Alla hoddiri wonugol *sahaabaajo Iisaa Almasiihu on, e telen-ma fodaari ngurndan wondan e Iisaa Almasiihu on dan.

² Mi salminii maa yo Timotee, an oo boobo an mo mi yidi fota. Yo Alla Baabaajo on e Iisaa Almasiihu Joomi men on yede moyyere e yurmeende e buttu.

Fii no Puulusa Wakkiliniri Timotee

³ Mi yettii Alla, on mo mi woni rewude, wano baabiraabe an ben non, e dow bernde laabunde, e hoore mi alaa yejjitude fii maa e nder torndeeji an din jemma e jalorma. ⁴ Ko fii mido andita fii gonfi maa din, awa mido faalaa yi'itude ma fota fii no mi heewira weltaare. ⁵ Mido andita kadi gomdinal wongal e maa ngal, ngal aldaa e faasiqankaaku, wonnoongal e pati maa Lowiisi e yumma maa Eniisi, wano mi fellitiri non hingal e maa. ⁶ Ko dun wadi si mi wakkilini ma hubbitugol ngal dokkal Alla, ngal hendornodaa *fawugol juude an den e hoore maa. ⁷ Ko fii ruuhu mo Alla yedi en on wonaa wadoowo en hulube, kono ko ruuhu okkoowo en doole e giggol e waawugol hoore mun.

⁸ Awa wota a hersir seeditanagol Joomi men on, e min sokiraado sabu makko on, kono tampidu e an fii Kibaaru Moyyo on e dow bawgal Alla, ⁹ on Dandudo en, noddi en fii no nabiren ngurndan men dan no laabiri, hara hinaa sabu kuude men den, kono ko sabu haajaande makko nden tigi e moyyere nde yediraden sabu Iisaa Almasiihu on nden, ado saa'iiji poomayankeeji din. ¹⁰ Nden moyyere banginiraama jooni feepugol Iisaa Almasiihu, Dandudo en on, on muncudo doole mayde nden. Ko Kibaaru Moyyo on o feppinirani en ngurndan dan lannataa dan. ¹¹ Ko fii oo Kibaaru Moyyo mi wadira waajotoodo e sahaabaajo e jannoowo. ¹² Ko sabu dun mi hebiri dii satteendeeji. Kono mi hersaa, ko fii mido andi ko hombo mi gomdini, awa mido felliti himo mari bawgal hiwugol ko mi halfinaa kon haa e palaande jaawoore nden.

¹³ Awa jogito sifa dii kongudi selludi di hendordaa mi, e nder gomdinal ngal e giggol wongol ngol e Iisaa Almasiihu on. ¹⁴ Jogitodaa kaliifu moyyo mo hendordaa *Ruuhu Seniido on, dun ko Wondo e men on.

¹⁵ Hidfa andi wonbe leydi *Aazii ben fow tertike lan. Figeeli e Hermogaana no tawaa e ben. ¹⁶ Yo Joomiraado on tippin yurmeende mun nden e hoore beynguure Onesifooro nden, ko fii himo muppinaynoo lan soono woo, awa kadi o hersiraano ko mi sokaa kon. ¹⁷ E hoore dun, bay o arii Roomu, o catino e dabbitugol lan haa o yi'immi. ¹⁸ Yo Joomiraado on yedoy mo yurmeende mun nden pande jaawoore nden. Hidfa andi buri wondo woo haa honto o wallimmi ko mi woni Efeesi.

2

¹ An kadi non, yo boobo an, tiidnor e moyyere wonde e Iisaa Almasiihu on nden. ² Ko nanirdaa mi kon e tawnde seedebe duudube, halfin dun yimbe holniibe, waawaybe kapun kadi jannude wobbe goo. ³ Tampidu e an wa suufaajo moyyo Iisaa Almasiihu on. ⁴ Ko fii si suufaajo golloowo golle mun no faalaa weltinde hooreejo mun on, o hilnotaako haajuuji goo. ⁵ Ko fii foolotirteedo e dogudu wadantaake *meetelol si o wadiraali no

haaniri non. ⁶ Ko remoowo wakkiliido on haani adaade hendaade gebal mun ngal ka baagol. ⁷ Hakkilan koo ko mi woni wi'ude, ko fii Joomiraado on yedete faamu e di fow.

⁸ Anditii fii Iisaa Almasiihu, on immitiido e hakkunde maybe ben, iwrufo e bolondaa Daawuuda on, wano Kibaaru Moyyo mo mi woni yottinde on wi'iri non, ⁹ on mo mi tampani haa mi habbiraa wa wadoowo bone. Kono daaluyee Alla on habbaaka. ¹⁰ Ko fun wadi si mido wakkilii fow sabu subaabe ben, fii kambe kadi no be hebira kisiyee wondo e Iisaa Almasiihu on, wondude e darja poomayankeejo on. ¹¹ Ngol kongol ko haqiiqawol wonde:

Si en maayidii e makko,
en wuuritidoyay kadi e makko.

¹² Si en nappike,
en laamodoyay kadi e makko.

Si en yeddii kadi fii makko,
kanko kadi o yeddoyay fii men.

¹³ Si tawii en sellaa-finde,
kanko ko o sella-findeejo,
ko fii o waawataa yedditaade.

Fii Golle Moyye

¹⁴ E hino ko haanudaa andintinde kon: jeejaa yimbe ben yeeso Alla wonde, yo be accu poodotiro haala ka aldaa e nafa. Si hinaa fun, fun nawray hedotoobe ben e majjere. ¹⁵ Eto no weebitoraa yeeso Alla wa nedfo haanaado jabeede, fun ko golloowo mo hersaa, e tindinoowo daaluyee goongaajo on no feewiri. ¹⁶ Reenodaa e haalaaji mehi di yaadaa e faale Alla on, ko fii jokkufe di ben burtay tun wodfitaade Alla. ¹⁷ Ko fii kongudi mabbe din no layira wa nawnaare «masara.» Himenee e Fileeti no tawaa e ben, ¹⁸ ben selube goonga on, no bonnira gomdinal wobbe ben wi'ugol wonde ummutal ngal wadiino. ¹⁹ E hin-le hayre didol tiidunde nde Alla wadi nden no niibi haa jooni, hinde notiraa dii kongudi doo: «Joomiraado on no andi be makko ben!», awa kadi: «Kala jantiido innde Joomiraado on yo yilto e angal peewal.»^a

²⁰ E nder suudu hittundu hinaa miranji tafiraadi kanje maa kaalisi tun woni ton, kono kunnaaje e payande leydi kadi no ton. Miranji arani din ko mariraadi fii haaju hittudo, kono diya ko huutorteedi fii ko woni woo. ²¹ On labbindo hoore mun e dii piiji bondi, o wonay miran hittudo, huutorteedo, laabudo, mo jom mun huutorta, hebulaniido kala kuugal moyyal.

²² Awa dogu himmeeji cukankaaku din, dabbaa peewal ngal e gomdinal ngal e giggol ngol e buttu on, wondude e jantoraybe Joomiraado on bernde laabunde. ²³ Bugitodaa yeddondire njoofoje de aldaa e nafa den, de andudaa adday hawreeji den. ²⁴ Ko fii haanaa ka kurkantoodo Joomiraado on habidee. Himo haani wonde newaniido fow, muppiido, o waawa jannude. ²⁵ Himo haani kadi wurtirde liddotoobe mo ben no newori, e nder tanyinagol wonde Alla okay be feere no be tuubira, be anda goonga on, ²⁶ be ruttoo e faamu mabbe moyyo on, e no be sortora e pircol ibuliisa nangudo be fii wadugol faale mun on.

^a 2:19 2.19 Ada. 16.5

3

Fii Sakkitoode Aduna on

¹ Awa andu wonde ka sakkitoode aduna, sattoyay fota. ² Ko fii yimbe ben laatoyto burtintiniibe, yidube kaalisi, mantiibe, hownitiibe, hoynooobe, dartotoobe mawbe mun, dullube, hayfinoobe fii laawol feewungol ngol, ³ be yurmetaake, be rippotaako, aybinoobe, be waawataa hoore mun, hunyube, aybe moyyere, ⁴ janfotoobe, huuwiroobe angal faamu, heewube townitaare, yidube faale mun on buri Alla. ⁵ Hara hibe bangini e kene dewal ngal, kono hara hibe yeddi ko ngal wondi e bawgal kon. Awa pottito ben yimbe don.

⁶ No woodi e mabbe naatoobe ka cuudi, pooda rewbe lo'ube fawiibe junuubi, be kala noone himmeeji ardii. ⁷ Ben rewbe no janga jande woo, kono hara be waawataa andude goonga on few. ⁸ Ko wano Janeesi e Jambereesi dartornoo Muusaa non, ko wano non ben yimbe kadi dartorta goonga on. Ben ko yimbe be hakkille mun bonnaa, be gomdinal mun wonaa haqiiqawal. ⁹ Kono be yaarataa yeeso, ko fi feetere mabbe nden banganay fow, wano no bee yimbe dido wowlaabe fii mun non.

Fii no Timotee Wakkiliniraa e ko Jannaa kon

¹⁰ Kono an, a catike fota e janndeeji an din e jikkuuji an din e anniyeeji an din e gomdinal an ngal e mupal an ngal e giggol an ngol e nappaare an nden. ¹¹ Hida andi kadi ko mi jokkaa kon e tampereji an di mi hebi e dee ca'e Antiyoosi-Pisidii, Ikoniim e Listaara din, e cukkande de mi hebi den e no Joomiraado on yaltinirimmi e dun fow. ¹² Dun-le wuren, kala faalaabe wuurude e hoore dewal e nder humondiral e Iisaa Almasihu on ben fow cukkete. ¹³ Kono yimbe bonbe ben e yoyube ben soono woo burtay tun yaarude e nder bone on, be dayna hoore mabbe, be daynora heddiibe ben kadi. ¹⁴ Kono an, cato e ko jangudaa kon, dun ko ko hendordaa hoolaare, hida andi ko hombo hebirdaa dun. ¹⁵ Gila e paykunyaagal maa hida andi bindi seniidi din. Hidi waawu-maa okkude faamu fii kisiyee on sabu gomdingol Iisaa Almasihu on. ¹⁶ Kala daalol windiingol ko foofaango Alla, hingol wondi e nafa fii jannugol e hollugol ellaaji e wurtugol e ne'ugol e nder peewal, ¹⁷ fii no aaden Alla on eltiree, hebulanoo wadugol kala kuugal moyyal.

4

¹ Ko dun wadi, e yeeso Alla e Iisaa Almasihu on, on jaawaydo wurbe ben e maybe ben, e sabu ardu makko ndun e *laamu makko ngun, mi yamirii ma, mi tentinii: ² waajo fii daaluyee on, catodaa e dun, nde hebudaa fajuhun weebukun woo, maa a hebaa, hollaa be ellaaji mabbe din, felaa be, wakkilinaa be e hoore jannugol e nder mupal timmungal. ³ Ko fii saa'i no aroya nde tawata yimbe ben jabataa hande kadi jannde sellunde nden, kono tippude e faaleji mabbe din, be bannay takko mabbe karamokoobe duudube ko yewta be ko be faalaa nanude kon. ⁴ Be udda noppi mabbe din e goonga on, be fewta tindi mehi din. ⁵ Kono an non, wonu hakkilando e di fow, wakkilodaa tampereji din, wadaa kuude waajotoodo fii Kibaaru Moyyo on, timminiraa golle maa den no feewiri.

⁶ Ko fii min, mido itti wonkii an kin wa sadaka hibbaado fii Alla, ko fii saa'i fokkitugol an ngol hewtii. ⁷ Mi tippirii tippiro moyyo ngon, mi timminii dogudu an ndun, mi woni sella-findeejo e telen-ma gomdinal ngal. ⁸ Jooni non mido maranaa *meetelol peewal ngol. Joomi on, on Naawoowo

Feewudo, jonnoyay lan ngol ka jalaande sakkitorde, dɔn non hinaa min tun, kono ko kala himmando feepitugol makko ngol kadi.

Fii no Puulusa Waajori Timotee

⁹ Awa eto araa, tawaa mi ko buri yaawude. ¹⁰ Ko fii Demaasi tertike lan, sabu yidugol mo oo aduna fewndiido. O yahii Tesalonii. Kiriskiisu kadi yahii Galaasi, Tiituusa kadi yahii Dalamaasi. ¹¹ Ko min tun e Luuka wondi. Ardu e Markuusa, ko fii himo hitti e an fota fii golle den. ¹² Mi imminii Tikiiki Efeesi. ¹³ Nde hida ara, addoraa burmusu mo mi acciri Karpusi on ka wi'etee dɔn Turuwaasi, e defte den, tentinii guri windeteedi e mun dɔn. ¹⁴ Oo siyaakeejo wi'eteedo Aleksander wadii lan boneeji buy, kono Joomiraado on jonitay mo ittiri kuude makko den. ¹⁵ An kadi reeno e makko, ko fii o dartike kongudi men dɔn no tiidiri.

¹⁶ Ko mi adii dandude hoore an ka paawirdu, hay gooto wallitanooki lan, kono fow tertino lan. Wota dɔn jogitane be. ¹⁷ Ko Joomiraado on wallitinoo lan, tiidininmi, fii no mi timminira yottingol Kibaaru Moyyo on, e fii no leyyi dɔn fow nanira dɔn. Awa kadi mi jattinaa hunduko ngayuuri ndin. ¹⁸ Ko Joomiraado on yaltintammi e kala kuugal bongal, o dandammi fii no o naadirammi ka nder laamateeri makko kammuyankeeri. Yo mangural wonan mo haa poomaa. Aamiina!

Fii Salminaango ngon

¹⁹ Mi salminii Piriskiila e Akiila, e beynguure Onesifoora nden. ²⁰ Awa Arastuusa kapun no Korenti. Mi accu kadi Torofiimi no nawni ka saare Miletii. ²¹ Eto araa ado ndungude. Ebuluusu e Pudeniisi e Linuusa e Kaludiiyata, wondude e musibbe ben fow salminii ma.

²² Yo Joomiraado on wonda e maa, awa kadi yo moyyere makko nden wonu e mon.

BATAKURU PUULUSA HAA E TIITUUSA

¹ Immorde e an min Puulusa, nduu kurkaadu Alla e *sahaabaajo mo Iisaa Almasiihu on tod'dii fii tiidingol gomdinal ben be Alla subii, adda be e goonga nawraydo e wuurirgol no Alla faaliraa non, ² fii yo be hebu tama'u *ngurndan poomayankejan dan, d'un ko dan ngurndan dan fodanoden ko adii saa'iiji d'in fud'daade, immorde e Alla, on mo faayataa. ³ E saa'i tod'daado on, o banginiri daaluyee makko on waajuuji di mi halfinaa waajagol d'in, wano kanko Alla Dandoowo en on o yamiriri non.

⁴ Mi salminii ma yo Tiituusa, an oo bid'do an tigi e nder gomdinal ngal hawtud'en ngal. Yo Alla Baabaajo on e Iisaa Almasiihu hisinoowo en on yede yurmeende e buttu.

Fii Golle Tiituusa den ka Suriire Kereeti

⁵ Ko mi accir-maa Kereeti ton, ko fii yo a gaynito fewnitagol ko heddi feewaali kon, jod'dinaa kadi e saare kala ardotoobe *moftal ngal, wano mi hollir-maa non. ⁶ Mo kala e mabbe non no haani wonude aaden mo felnaaki, hara ko yondinordo debbo gooto, hara kadi bibbe mabbe ben ko gomd'inbe, e maanaa hara be waawetaake toopireede angal peewal maa angal doftaare. ⁷ Awa no haani ka tawata ardotoodo dental ngal felnaaki, ko fii himo halfinaa ardagol beynguure Alla nden, ko d'un wadi si hara hinaa mawnintiniido, hinaa seytinoowo, hinaa yaroowo, hinaa jaadudo, hinaa dabbiroowo miile, ⁸ kono yo taw ko o wernoowo hobbe, yidudo ko moyyi, nawrudo ngurndan mun dan faamu, feewudo, laabudo, waawudo hoore mun, ⁹ hara kadi ko o catiido e daaluyee haqiiqaajo on, hara ko no yaadiri e ko o jannaa kon, d'un o waaway wakkilindirde heddiibe ben jannde sellunde nden, e hollugol liddotoobe nden jannde ben ellaaji mabbe d'in.

¹⁰ Ko fii buy ko murtube, yewtoobe yewtereeri mehi, daynoobe, tentinii ben wonbe e hakkunde *Yahuudiyankeebe gomd'inbe, catii e *sunninegol ben. ¹¹ Awa yo kundule mabbe den ombe, ko fii hiibe jiiba beynguureeri goo fow jannirgol be ko haanaaka janneede fii hebirgol angal nundal. ¹² Goddo e mabbe, mo be wi'i ko annabaajo, no wi'i wonde, be Kereeti ben ko fenooobe, ko be kulle hunyude, reeredube, puybe. ¹³ Nden seeditoore-le ko goonga. Ko d'un wadi bee feliraa be no sattiri fii no be hebira gomdinal laabungal, ¹⁴ e no be accira humagol e tindi Yahuudiyankeebe ben, e yamirooje iwruude e yimbe be tawata ko selube goonga on. ¹⁵ Laabube ben kan, ko woni woo no laabani d'un, kono yimbe tuunube be gomdinaa ben, hay huunde laabanaa d'un, ko fii hакkillaaaji mabbe d'in e berde mabbe den no tuuninaa. ¹⁶ Hiibe wi'i ko be andube Alla, kono kuude mabbe den no yeddi d'un, ko fii ko be harmube, murtube, be waawataa laatinde kala kuugal moyyal.

2

Fii no Tiituusa Haani Waajorde Moftal ngal

¹ An non yewtu ko yaadi e jannde sellunde nden kon, ² wi'aa mawbe ben, yo be wonu waawube hoore mabbe, teddintoobe, hara wonaa ubbitoobe, kono hara ko tabitube e gomdinal ngal e nder giggol e nappaare.

³ Yo woniran non kadi yummiraabe ben, hara jikku mabbe on ko moyyo, hara be wonaali no'oobe, maa yaroobe, be wona e jannugol ko moyyi, ⁴ hara be waajoto sukaabe rewbe ben yidugol moodibbe mabbe ben e

biɓɓe maɓɓe ɓen. ⁵ Hara ko e nder faamu ɓe nawri ngurndan maɓɓe ɗan no laabiri, e no ɓe wonira jom-suuduube moyyube, e no ɓe yankinorana moodiɓɓe maɓɓe ɓen, ɗun haray daaluyee Alla on hoynetaake.

⁶ Yamiraa kadi sukaabe worɓe ɓen nawrugol ngurndan maɓɓe ɗan e nder faamu. ⁷ E kala huunde hiɗa haani wonande ɓe misal e wadugol kuude moyye. E nder ko jannataa kon, janniraa nundal e teddungal, ⁸ e yo konguɗi maa ɗin wonu selluɗi, ɗi aybintaako, fii no liddotoobe en ɓen hersira, tawa ɓe waawataa hebude bone woo mo ɓe wowla en.

⁹ Yamiraa kadi jiyaaɓe ɓen yankinanagol jeyɓe ɓe ɓen e kala huunde, ɓe ɗabɓa no ɓe weltinira ɓe, ɓe reenoo e yeddondirgol e maɓɓe. ¹⁰ ɓe reenoo kadi e nguyka, ɓe ɓangina sella-findeyaagal timmungal, ɗun ɓe teddinay gandal fii Alla Dandudo en on.

¹¹ Ko fii moyyere Alla nden, ɗun ko ɓundu kisiyee fii yimɓe ɓen fow, feepii. ¹² Nden moyyere no ne'a en, hinde yilta en e kala ko Alla ani, hinde accintina en himmeeji aduna, ɗun en waaway nawrude ngurndan men ɗan fewndo ɗoo e nder faamu e peewal e wano Alla faaliraa non, ¹³ e nder ko tijjiden tama'u sollitudo on kon, ɗun ko feepugol mangural Alla men on e Dandoowo en on, ɗun ko Iisaa Almasiihu. ¹⁴ O okkitirii hoore makko kanko tigi fii men, fii sottugol en e kala ko boni, fii labɓinangol hoore makko jamaa subaado, himmando wadugol kuude moyye.

¹⁵ Ko ɗun haanudaa yewtude, wakkilinaa, felaa wa newnanaado yamirgol. Wota hay gooto yawito ma e ɗun!

3

Yamiroore fii Wadugol ko Moyyi

¹ Andintin ɓe hiɓe haani yankinanaade laamuuji ɗin e laamiibe ɓen, ɓe ɗoftoo ɓe, ɓe hebilanoo kala kuugal moyyal. ² Wota ɓe hoynu hay gooto, maa ɓe wona yeddondirteeɓe, kono ɓe wona moyyube, newiibe e telen-ma yimɓe ɓen fow. ³ Ko fii hari enen kadi ko en faaɗa-hakkilɓe, ɓe ɗoftotaako, ɗaynaabe, maccube kala himmeeji e mbeleede nedɗanke, wuurube e nder hunyeendi e nawliigu, aɗaabe, e aɗindirɓe.

⁴ Kono nde Alla, Dandudo en on, feppini moyyuki makko kin e giggol makko ngol o yidi yimɓe ɓen ngol, ⁵ o dandi en, hinaa non ɓay en wadii kuude feewude, kono ko e iwruɗe e yurmeende makko nden. O dandiri en lootirgol en tagiteede, heyɗintiniree *Ruuhu Seniido on. ⁶ Ko Iisaa Almasiihu, Dandudo en on, Alla tippiniri on Ruuhu e hoore men haa heewi, ⁷ fii no jogoreɗen feewube sabu moyyuki makko kin, e fii no waawiren ronirde *ngurndan poomayankejan ɗan tanyiniden ɗan. ⁸ Koo ko mi wi'i ɗoo ko haqiiqa. Miɗo faalaa yo a cato e ɗii piiji, fii no gomɗinɓe Alla ɓen fewtinira ɓerɗe mun ɗen e wadugol kuude moyye ɗen. Ko ɗun woni ko moyyi kon e ko nafata yimɓe ɓen kon.

⁹ Kono ko yo a reeno e yeddotire njoofoje ɗen e fii lasilankaaku e poodondiro e yeddondiro fii Sariya on, ko fii ɗun ko meere, aldaa e nafa. ¹⁰ Kala wadwoowo sendondiral, si a hajike mo nde wootere haa laabi ɗiɗi, o jabaali, pottin mo takko maa. ¹¹ Hiɗa waawi fellitude sifa on nedɗo ko ɓoyliido, junuubankejo, on jaawanii hoore mun.

Fii Yamiroore Puulusa Sakkitorde nden

¹² Tuma mi imminoyi oo wi'eteedo Artemaasi maa Tikiiki haa e maa, haray eto araa tawaa mi Nikopooli, ko fii ko ɗon mi aadii wadugol ndungu ngun. ¹³ Wattanaa yiila kadi fii wallitagol oo bambanoowo ka sariya wi'eteedo Zenaasi e Apoloosi, fii wota hay huunde ɗakkir ɓe e nder yaadu

maɓɓe ndun. ¹⁴ Bee kadi ɓe men ɓen ekkitoo haa waawa wadugol kuude moyye, fii wattangol yiila e kala sokola hittudo, ɗun haray ngurndan maɓɓe ɗan wonataa meerejan. ¹⁵ Be mi wondi ɓen fow hiwrike ma. Mi salminii yidube en e nder gomɗinal ɓen.

Yo moyyere Alla nden wonu e hoore mon on fow.

BATAKURU PUULUSA HAA E FILIMUUNU

¹ Immorde e an min Puulusa, oo kasoojo sabu Iisaa Almasiihu on, wondude e Timotee oo musidfo men, haa e oo gidfo amen, wondidfo amen e golle, dfun ko an Filimuunu, ² wondude e Apifiyyata oo bandiraawo amen e Arkiipe oo wondidfo amen e tippiro e haa e *moftal wongal ngal ka suudu maa an Filimuunu.

³ Yo moyyere e buttu wonan on, immorde e Alla Baaba men, e Iisaa Almasiihu Joomi on.

Fii no Puulusa Weltorani Alla fii Filimuunu

⁴ Midfo duumii e jarnugol Alla an on e nder ko mi maandini fii maa e nder torndeeji an din, ⁵ ko fii midfo nanude no wowlee fii ko gomdfindaa Iisaa Joomi on kon, e giggol ngol yidufdaa yimbe Alla ben fow ngol kadi. ⁶ Mi torike yo gomdfinal maa ngal hawtud'en ngal wadu batte, andaa moyyere wonannde en e nder humondiral e *Almasiihu on. ⁷ E hoore dfun mi hebii weltaare e wakkilaare buy sabu giggol maa ngol, ko fii ko sabu maa yo musidfo, berde yimbe Alla ben buttiniraa.

Fii no Puulusa Fattorani Onesiima ka Filimuunu

⁸ Ko dfun wadi, fii kala midfo mari hoolaare mawnde sabu Almasiihu on fii windangol ma ko haanudaa wadude kon, ⁹ midfo yidfu-maa tororde giggol, wano min Puulusa mi woniri nii nayeejo e kasoojo kadi sabu Iisaa Almasiihu on. ¹⁰ Mi jeejii ma fii Onesiima, on wontudfo bidfo an ka gomdfinal fewndo mi jolkaa. ¹¹ Hari o wonanii ma meere, kono jooni o nafete wano o nafirimmi non.^a

¹² Awa mi neltii mo e maa, on mo tawata ko bernde an min tigi. ¹³ Mi faalano yo o wonu takko an, fii yo o wallan lonto-maa e nder ko mi jolkaa fii Kibaaru Moyyo on kon. ¹⁴ Kono hay fus mi faalaaka wadude e baawo fewjoore maa nden, fii wota kuude maa moyye den wonu karhaade, kono de wona anniyaade. ¹⁵ No gasa a seeduno e Onesiima haa seeda, fii yo a hettitu mo haa poomaa. ¹⁶ Hara hinaa wa maccudfo hande kadi, kono no buriri maccudfo, wa musidfo yidfaado, tentinii telen-ma an min, ittii e sikke telen-ma maa, bay ko o maccudfo, awa kadi ko o musidfo gomdfindo Joomi on.

¹⁷ Si tawii hida jogori lan wa gollideteedo, haray jabir mo wa an min. ¹⁸ Si himo bonnu-maa, maa si himo jogani-maa goddfun, fawu dfun e hoore an. ¹⁹ Ko jungo an ngon tigi, min Puulusa mi windiri nduu batakuru, mi yobitoyte dfun, fii kala mi faalaaka wi'ude an tigi hida joganii mi goddfun, dfun ko ngurndan maa dfan. ²⁰ Awa yo musidfo, wadanan dfun sabu Joomiraado on, buttinnaa bernde an nden e telen-ma Almasiihu on.

²¹ Ko e nder hoolorgol doftaare maa nden mi windiri, e hoore andugol a waday bure ko mi wi'i kon. ²² E hoore dfun, ebbanan werde, midfo tanyinii yahugol ka mon sabu torndeeji mon din.

²³ Epafaraasi oo mo mi sokidaa ka kaso sabu Iisaa Almasiihu on, salminii ma, ²⁴ wondude e Markuusa e Aristarke e Demaasi e Luuka, dfun ko ben wondifbe an e golle.

²⁵ Yo moyyere Iisaa Almasiihu Joomi men on wonu e berde mon.

a 1:11 1.11 «Onesiima» ko firi ko «nafa».

BATAKURU NABANAANDU YAHUUDIYANKEE'BE BEN

Fii no Iisaa Almasiihu on Burdi Malaa'ikaabe ben

¹ Nde wonnoo Alla yewtiriino maamiraabe men ben annabaabe ben laawi buy e nooneji buy, ² Alla yewtirii en ka palaade sakkitore d'oo Bid'fo on. O wadi mo ronoowo e kala huunde, awa ko on o tagiri aduna on. ³ Ko on Bid'fo woni jalbeendi annoora Alla on, ko kanko woni mbaadi Alla ndin tigi. Ko on Bid'fo woni tambitiido kala huunde rewruude e daaluyee makko dolnudo on. Nde o laatinnoo labbingol yimbe ben junuubaaji mabbe din, o joodoyii ka sengo jaamo Alla Maw'fo on ka kammuuli, ⁴ o woni burdo malaa'ikaabe ben, wano innde nde o roni nden burdiri de mabbe den non.

⁵ Ko fii ko hombo e malaa'ikaabe ben Alla daalani:
«Ko an woni Bid'fo an on, hande a wonii mo an»,^a
maa o daalani kadi:

«Mi wonanay mo Baaba,
o wonanammi Bid'fo.»^b

⁶ Bay o addii Afo on ka nder aduna, o daali kadi:
«Yo malaa'ikaabe Alla ben fow sujjan mo.»

⁷ Fii malaa'ikaabe ben o daali:
«O wad'ay malaa'ikaabe makko ben hendu
e kurkaadi makko din dende yiite.»^c

⁸ Kono fii Bid'fo on o daali:
«Jullere maa laamu nden, yaa an Alla, luttay haa poomaa,
labbooru maa laamu ndun ko labbooru peewal.

⁹ A yidii peewal ngal, a ajii angal peewal ngal.
Ko d'un wadi si Alla Joomiraado maa on

to'd'or maa nebban weltaare furi wondiɓbe maa ben.»^d

¹⁰ E hoore d'un o daali kadi:
«Yaa an Joomiraado, ko an wallini ndelo leydi ndin ka fud'foode,
awa kadi kammuuli din ko juude maa den tagiraa.

¹¹ Di lannay, kono an a luttay,
di fow di nawyiray wa dolokke,

¹² jobbiraa di wa waanaare,
e hoore d'un di waylirte wa dolokke.

Kono an a wa'ay no wa'ud'aa,
awa kadi, duubi maa din lannataa.»^d

¹³ E ko hombo e malaa'ikaabe ben o daalani:
«Jood'or ka sengo an jaamo,
haa mi wada aybe maa ben ka ley teppe maa.»^e

¹⁴ Hara bee malaa'ikaabe fow, hinaa be ruuhuuji kurkotoodi, nulaadi fii gollangol ronoobe kisiyee ben?

2

Fii Kisiyee Maw'fo on

¹ Ko d'un wadi, hid'en haani cataade fota e ko nanu'd'en kon, fii wota en selu. ² Ko fii, si kongu'di di malaa'ikaabe ben hewtini maamiraabe men ben din haqinqinaama, awa kadi kala bonnere e noone geddi yobiraama

a **1:5** 1.5a Zab. 2.7   b **1:5** 1.5b 2Sam 7.14   c **1:7** 1.7 Zab. 104.4   d **1:9** 1.9 Zab. 45.7-8
d **1:12** 1.12 Zab. 102.26-28   e **1:13** 1.13 Zab. 110.1

ko handi kon, ³ haray ko honno dadiroyten si en wedditike e sifa oo kisiyee mawdo? Ko Joomi men on tigi adii feppinde mo, onsay non nanunoobe mo ben haqinqinani en. ⁴ Allaahu on seeditodi e mabbe, o banginiri dun kuude e maandeeji e noone kaawakeeji moyyi e sendirgol dokke *Ruuhu Seniido on wano o yidiri non.

Fii Ardotoodo Yimbe ben ka Kisiyee

⁵ Hinaa malaa'ikaabe ben Alla yankinani oo aduna aroyoowo mo wowleten fii mun on. ⁶ Kono goddo no seeditii nokku goo, wi'i: «Ko hondun woni neddo fii no anditiraa fii makko, yaa an Alla, e ko woni fii neddanke fii yo a danko mo?

⁷ A wafii mo e ley malaa'ikaabe ben e nder seeda nii, a taaranii mo *meetelol mangu e teddungal, a wafii mo e hoore kuude juude maa den,

⁸ a wafii piiji din fow e ley koyde makko.»^f

E nder yankinangol mo piiji din fow, alaa ko Alla acci yo ronku yankinanaade mo, kono haa jooni en yi'aali ka piiji din fow yankinani mo.

⁹ Kono non e hino ko tawden kon: bawto o wadeede e ley malaa'ikaabe ben fii saa'ihun nii, kanko Iisaa o wadanaama meetelol mangu e teddungal sabu mayde nde o tampiri nden, fii, tippude e moyyere Alla nden, yo o maayan yimbe ben fow.

¹⁰ E dow ardagol faybe buy ka mangu, tawi no hawrani on Tagudo piiji fow, e mo piiji din fow wonani on, laatirgol Iisaa timmudo e nder tampereji, on Sincudo kisiyee mabbe on. ¹¹ Ko fii, ko *labbindo on e *labbinaabe ben fow woni iwdi wootiri. Ko dun wadi kanko Iisaa o hersiraa noddirgol be musibbe, ¹² wano o wi'iri Alla non wonde:

«Mi jantanto musibbe an ben innde maa nden, mi mantoyte ka hakkunde tumbondiral.»^g

¹³ O wi'i kadi:

«Mi waday hoolaare an nden e makko.»

Awa kadi:

«E hino lan, min e faybe be Alla okkimmi ben.»^h

¹⁴ Awa nde tawnoo faybe ben no mari yiiyan e bandu, kanko Iisaa kadi ko wano non o tawdiraa e mabbe, fii, rewruude e mayde makko nden, yo o muncu on joginoodo bawgal mayde nden, dun ko Ibuliisa, ¹⁵ e fii yo o jattin kala wonnoobe e nder maccangaaku e nder ngurndan mun sabu kulol mayde. ¹⁶ Bay, pellet wonaa malaa'ikaabe ben o ari faabagol, kono ko jurriya Ibraahiima on o ari faabagol. ¹⁷ Ko dun wadi si himo haanunoo nandude e musibbe makko ben few, fii no o wonira *yottinoowo mawdo sadaka ka Alla, yurmeteedo, holniido e nder golle Alla den, fii no jamaa on hebira yaafuyee junuubaaji. ¹⁸ Bay kanko tigi o tampii fewndo o ndarndaa, himo waawi faabaade wonaabe e ndarndeede ben.

3

Fii no Iisaa Almasiihu on Burdiri Muusaa

¹ Ko dun wadi, yo musibbe an laabuibe, be mi hawti noddaandu Alla ndun, fejee miijo mon ngon e hoore mo Alla todofii neli on, on *Yottinoowo mawdo sadaka ka Alla, on mo qirritiden ka gomdinal men, dun ko Iisaa. ² O wonno sella-findeejo e telen-ma on Toddiido mo, wano Muusaa wonirnoo non e nder suudu Alla ndun fow. ³ E hoore dun, tawaama ko o

f 2:8 2.6-8 Zab. 8.5-7 g 2:12 2.12 Zab. 22.23 h 2:13 2.13 Isa. 8.17-18

Rindandɔ mangu buri ngu Muusaa ngun, ko fii darnudɔ suudu on no mari teddungal buri suudu ndun tigi. ⁴ Ko fii kala suudu ko godɔ darni dɔn, kono ko kanko Alla darni kala huunde. ⁵ Muusaa kapun wonno kurkaadu sella-findeejo e nder suudu Alla ndun fow, fii seeditagol ko Alla daaloyta kon. ⁶ Kono *Almasiihu on kan ko Bidɔ sella-findeejo e hoore suudu Alla ndun. Ko enen woni suudu makko ndun, si en catike fota e wakkilaare e hoolaare nde jogiden fii ko tanyiniden kon.

Fii Fowtaare Maranaande Jamaa Alla on nden

⁷ Ko dɔn wadi, wano *Ruuhi Seniido on wi'iri non:

«Si on nanii kongol makko ngol hande,

⁸ wota on sattin berde mon den,

wa fewndo maamiraabe mon ben murtannoo mi,

be ndarndii mi ka wulaa,

⁹ ka be ligitunoo mi don, be ndarndii mi,

be yi'uno kuude an den e nder duubi cappande nay.

¹⁰ Ko dɔn wadi si mi tikkani ngun jamaanu, mi wi'i:

«Berde mabbe den ko selude saa'i kala,

be andaali laawi an din.»

¹¹ Mi woonduno e nder tikkere an nden wonde:

«Be naatataa ka fowtaare an few!»ⁱ

¹² Awa, reenee, yo musibbe, fii wota hay gooto e mon hebu bernde bonnde e bernde nde gomɔinal tabitaa e mun, haa ka yiltodon e baawo Alla Wuurudo on. ¹³ Kono wakkilindiree hakkunde mon jande woo, yeru no wi'eede hande, fii wota hay gooto e mon sattinir bernde mun daynireede junuubu. ¹⁴ Ko fii en wonii kafidube e Almasiihu on, si tawii en jogitike fota pellital men aranal ngal haa ka sakkitorun, ¹⁵ wano bindi din wi'iri non wonde:

«Hande si on nanii hito makko ngon,

wota on sattin berde mon den

wa fewndo murtaldu ndun.»^j

¹⁶ Ko hombe woni ben murtannoobe Alla, bawto be nanude kongol makko ngol? Hinaa bee be Muusaa ardinoo, yaltini *Misira? ¹⁷ E ko hombe woni ben be Alla tikkannoo e nder dii duubi cappande nay? Hinaa bee wafunoobe junuubu, maayi ka wulaa? ¹⁸ E ko hombe o woondannoo naatataa ka fowtaare makko, si hinaa yeddube ben? ¹⁹ Awa en yi'ii be waawaali naatude ka fowtaare makko, sabu angal gomɔinal.

4

¹ Ko dɔn wadi, yeru fodaari fii naatugol ka fowtaare makko no lutti, haray hulen wota godɔ e mon aru e tawdeede e ronkooɓe naatude ben. ² Ko fii Kibaaru Moyyo on feɗɗinanaama en, wano beya non, kono kongol ngol be hedii ngol nafaali be huunde, ko fii ko be nanunoo kon, be jabiraano gomɔinal. ³ Kono enen gomɔinbe ben, en naatay e nden fowtaare nde o innunoo wonde:

«Mi woondii e nder tikkere an nden,

be naatataa ka fowtaare an few!»^k

E hin-le, Alla gayniino golle mun den gila ka fudfoode aduna on. ⁴ Ko fii himo daali nokku goo ka bindi fii palaande jeediɗabere nden wonde:

«Ka palaande jeediɗabere Alla fowtino e golleeji makko din fow.»^m

⁵ Himo daali kadi fahin dɔo:

«Be naatataa ka fowtaare an few!»ⁿ

i 3:11 3.7-11 Zab. 95.7-11 j 3:15 3.15 Zab. 95.7-8 k 4:3 4.3 Zab. 95.11 m 4:4 4.4 Fud. 2.2
n 4:5 4.5 Zab. 95.11

6 Nde tawnoo no heddanii wobbe goo fii naatoygol ton, e hin-le kadi attinoobe hendaade Kibaaru Moyyo on kapun naataano sabu angal gomdinal mabbe ngal, 7 e yeeso dfun buy Allaahu on daaluno kadi iwruude e Daawuuda, o todfii palaande, o inni nden «hande», wano siforanoo non dow doo:

«Hande si on nanii hito makko ngon, wota on sattin berde mon den.»^p

8 Si tawiino Yaasuwa^l yediino be nden fowtaare, Alla wowlataano bawto dfun fii palaande goo. 9 Awa jaka no lutti *palaande fowteteende e mun fii jamaa Alla on. 10 Ko fii kala naatudo ka fowtaare Alla, o fowtoto kadi e golle makko den, wano Alla fowtornoo de mun den non.

11 Awa etoden naatugol ka fowtaare makko dfon, fii wota hay gooto falju, jokka be doftaaki ben.

12 Ko fii, daaluyee Alla on ko wuurudo duncoowo, himo weli buri kaafa ka mbelde didi, ko naataydo haa hakkunde ruuhu e wonkii, e hakkunde jokke e mbuso, o paawa mbeleede e miijooji bernde. 13 Alaa ko tagaa ko o yi'ataa, fow no wallinaa, wadaa e kene yeeso on mo hunoytoden.

Fii no Iisaa Woniri Yottinoowo Mawdo Sadaka

14 Bay hiden mari hooreejo mawdo *yottinoobe sadaka ka Alla, tayitudo kammuuli din, dfun ko Iisaa *Bidfo Alla on, catoden e qirritande gomdinal men ngal. 15 Ko fii en maraa yottinoowo mawdo mo waawataa faamude lo'ere men nden, kono o ndarndoranooma wano men non e di fow, e hoore o wadaali junuubu. 16 Awa badoren hoolaare ka jullere laamu, ka sulfu on heboytoo ton, fii no hebiren yurmeende e moyyere ko wonana en ballal fewndo haanani en.

5

1 Awa, kala *yottinoowo mawdo sadaka ka Alla, subaado e hakkunde yimbe ben, ko jodfiniraa ko fii yimbe ben, fii ko wada golleeji Alla din, fii no be weebitira dokke e sadakaaji fii junuubaaji din. 2 Himo waawi yurmeede be faamaa ben e selube ben, ko fii kanko tigi lo'ereji no hundi mo. 3 Awa ko sabu nden lo'ere wadi si himo haani ittande hoore makko sadaka, o ittana jamaa on kadi sadakaaji fii junuubaaji mabbe din. 4 Kono hay gooto waawataa hebande hoore mun ngal teddungal wonugol yottinoowo mawdo sadaka. Ko Alla yedata dfun, wano o todfori *Haaruuna non.

5 Ko wano non kadi, hinaa *Almasiihu on tigi yedi hoore mun ngal teddungal wonugol yottinoowo mawdo sadaka ka Alla, kono ko Wi'udo mo on wonde:

«Ko an woni Bidfo an on, hande a wonii mo an.»^p

6 Wano non himo wi'i kadi nokku goo:

«Ko a yottinoowo sadaka ka Alla haa poomaa wano *Maaliki-Siddiiqu non.»^q

7 E hoore dfun, e nder ngurndan makko dfan ka hoore leydi, kanko Iisaa o weebitanno on Gasoowo mo dandude mayde nden gondi e torndeeji e nder ewnagol ko tiidi. Alla jaabinani mo sabu ko o yankinaninoo mo kon.

8 Fii kala ko o *Bidfo Alla, o andi ko woni doftaare e nder ko o tampi kon fow. 9 Bay wonii o wadaama Timmufo, o wonani doftiibe mo ben fow bundu kisiyee poomayankeejo. 10 Onsay Alla todfii mo yottinoowo mawdo sadaka ka Alla wano Maaliki-Siddiiqu non.

^p 4:7 4.7 Zab. 95.7 ^l 4:8 4.8 Ko «Yaasuwa» on wondunoo e Muusaa fewndo o yawata ka fello. Ko Yaasuwa on ardinoo jamaa Isra'ila on, naadi be leydi fodaandi ndin. ^p 5:5 5.5 Zab. 2.7 ^q 5:6 5.6 Zab. 110.4

Fii Reenagol e Selugol Gomdinal

¹¹ Hiden mari piiji buy ko wowlen e fii dfun, hara ko piiji buy mettudfi sifaade, ko fii on wonii mettube faaminde. ¹² E hin-le, e oo saa'i doo hidon haanunoo wonude jannoobe, kono hidon handi kadi e janneede yi'al daaluyeeji Alla dfin. Fewndo doo ko bira handudon e mun, hinaa naamete. ¹³ On jokkudo yarugol bira, haray alaa faamu woo e fii daaluyee faaminaydo ngurndan feewudan dan, ko fii haray haa jooni ootigi ko boobo. ¹⁴ Mokobaabe ben kapun, ko naamete teddudo be naamata, ko fii tippude e kuude mabbe den hakkille mabbe den no eltanii sendindirgol ko boni e ko moyyi.

6

¹ Ko dfun wadi, sutanoden jannde yoyunde nden, feyyen jannde baggere fii *Almasiihu on nden, hara en fudditaaki jannugol fii tuubugol kuude nawrayde e mayde den, e fii gomdingol Alla, ² e *lootagol maande kisiyee, e *fawugol juude, e immitagol maybe ben, e jaawoore poomayankeere nden. ³ Ko dfun wadeten si Allaahu on newnii.

⁴ Fii ndayginananooobe, mettii dokkal kammuyankewal ngal, tawdaa e hendiibe *Ruuhu Seniido on, ⁵ mettii moyyuki daaluyee Alla on wondude e doole aduna aroyoowo on ben kan, ⁶ si be aru e selude gomdinal ngal, be waawetaake yilteede ka tuubuubuyee han kadi, ko fii haray kambe tigi be fempitike *Bidfo Alla on, e hoore dfun be aybinii mo e kene. ⁷ Nde leydi yari ndiyan saayoojan soono woo, ndi fudini pudfi wondudi e nafa fii mo ndi remanaa on, haray hindi wondi e barki Alla. ⁸ Kono si tawii ko bulle e kebbe ndi funnata, haray hinaa ndi huunde, ko ndi badondirndi e kuddi, sakkitora sunneede.

⁹ Hay si men yewtirii nii, yo yibbe amen, haray meden hoolii hidon e laawol moyyol e telen-ma kisiyee on. ¹⁰ Ko fii Alla hinaa mo feewaa, sakko o yejjita kuude mon den, e giggol ngol holludon fii innde makko nden, e golle de wadudon den e de wadanton den kadi yimbe Alla ben. ¹¹ Kono meden faalaa yo mo kala e mon hollir nii wakkilaare wootere nden e telen-ma pellital timmungal fii ko tanyiniden kon haa ka sakkitorun. ¹² Ko dfun wadi, wota on wonu aamube, kono pembee ben hebirnoobe ndondi fodaandi ndin gomdinal e mupal.

Fii Fodaari Alla ndi Firtotaako ndin

¹³ Ko dfun wadi, nde Alla wadannoo Ibraahiima fodaari ndin, o tawno o waawataa woondirde ko furi mo kanko Alla mawnude, o woondiri hoore makko kanko tigi, ¹⁴ o wi'i:

«Pellet, mi waday barki e maa fota,
mi yappay jurriya maa on yappudee.»¹

¹⁵ Ko e nder dfun, bay wonii Ibraahiima habbika e nder mupnaare, o hebi non ko o fodanoo kon. ¹⁶ E hin-le, yimbe ben no woondira ko furi be mawnude, nden woondoore wonana be seedee fii rawnoode kala yeddondiral. ¹⁷ Ko wano non, hakkee ko Alla faalanoo hollude ronooobe fodaari makko ndin ben noone no anniyee makko on firtortaa, o wadirno dfun woondoore ¹⁸ fii, sabu dee kuude didi de waylotaako, de tawata gasataa ka Alla fena, no enen fattiibe ben hebiren wakkilaare tiidunde fii tamagol e tama'u mo Alla weebitani en on. ¹⁹ On tama'u no wa'ani en wa saanirgal tiidungal holnii fii ngurndan men dan, rewoowo ka *wirngallo fii naatugol ka nder *nokkuure hormorde mawnde nden, ²⁰ dfun

ko ka Almasiihu on naati don fii men wa fertaniido en laawol, o woni *yottinoowo mawdo sadaka ka Alla haa poomaa, wano *Maaliki-Siddiiqu non.

7

Fii no Maaliki-Siddiiqu Woniri Yottinoowo Sadaka

¹ Ko *Maaliki-Siddiiqu on wonnoo lando Salaam, e *yottinoowo sadaka ka Alla Jom Bural on. O yahi, o fottoyi e Ibraahiima fewndo ko on iwtata fooloygol lambe ben, kanko Maaliki-Siddiiqu o du'anii mo. ² Ibraahiima jonni mo sappabun e di fow. Ko adii kon taho, innde Maaliki-Siddiiqu nden no firi <lando peewal>. E hoore dun kadi ko o lando Salaam, e maanaa lando buttu. ³ Kono o alaa neene, o alaa baaba, o alaa iwdi, o alaa fuddoode, o alaa kattudi ngurndan. O wa'i wa *Biddo Alla, o woni yottinoowo sadaka ka Alla haa poomaa.

⁴ Ndaaree ko haa honto o mawni, on mo Ibraahiima mawdo on tigi jonni sappabun mun e nder ko o heboyi kon! ⁵ Sariya on toddei e bibbe *Lewi ben wonugol yottinoobe sadaka ka Alla e yantooobe sappabun e hoore ko jamaa *Isra'iila on hebi kon fow, dun ko e ben ben-gootoobe mabbe, fii kala ben ko be jurriya Ibraahiima. ⁶ Kono Maaliki-Siddiiqu, mo tawdaaka e jurriya Lewi on, o hendike sappabun Ibraahiima on, e hoore dun, o du'anii on hendiido fodaariiji din. ⁷ E hin-le yeddotaako ko mawdo on du'antoo tosooko on. ⁸ E hin-le, e telen-ma yottinoobe sadaka ben ka bolondaa Lewi, ko maayaybe woni hendaade sappabun dun, kono e telen-ma Maaliki-Siddiiqu kan, ko wuurudo woni ko hendii, wano seeditoraa non. ⁹ Ka rabbindinde, Lewi, oo wondo hendaade sappabun dun, o yobiino ko makko kon rewruude e Ibraahiima. ¹⁰ Ko fii hari himo ka keeci ben makko wa fewndo ko Maaliki-Siddiiqu yahi fottugol e Ibraahiima.

Fii no Almasiihu on Woniri wa Maaliki-Siddiiqu

¹¹ Ko rewruude e yottinoobe sadaka ka gorol Lewi ben jamaa Isra'iila on hendornoo Sariya on. E hin-le, si tawno golle ben yottinoobe sadaka ko timmunooce, harayno ko fii hondun haanannoo wadugol yottinoowo goo wano Maaliki-Siddiiqu non, hara hinaa wano *Haaruuna non? ¹² Ko fii si aada wonugol yottinoobe sadaka ben waylike, haray no haani kadi ka Sariya on waylee. ¹³ Ko fii on mo dii piiji wowli fii mun on, ko jeyaado e bolondaa goo mo hay gooto todfaaka e mun fii golle *layyorde nden. ¹⁴ E hoore dun, wano andirden non tigi, Joomi men on ko feenudo e bolondaa *Yahuuda on. E telen-ma wonugol yottinoobe sadaka, Muusaa wowlaali few fii on bolondaa.

¹⁵ Dundoo kadi no buri banguinde si yottinoowo sadaka goo feepirii wa Maaliki-Siddiiqu, ¹⁶ wontudo yottinoowo sadaka, hara hinaa tippude e Sariya yubbondirdo e gorol lannoowol, kono ko tippude e doole ngurndan dan lannataa dan. ¹⁷ Bay no seeditaa wonde:

«Ko a yottinoowo sadaka ka Alla haa poomaa, wano Maaliki-Siddiiqu non.»^s

¹⁸ Awa, ko yamiraa baawo doo kon ittaama, sabu lo'ere mun nden e mehidugol mun ngol, ¹⁹ ko fii Sariya on waawaali timminde huunde. Kono en addanaama tama'u burdo moyyude mo badoren Alla.

²⁰ Dun non wadaaka e baawo woondoore. Beya non kapun wontii yottinoobe sadaka ka Alla e baawo woondoore, ²¹ kono kanko Iisaa o wontirno dun woondoore, bay Alla daalanno mo dundoo:

«Mi woondii, mi firtataa,
ko a yottinoowo sadaka ka Alla haa poomaa.»^t

²² Ko d'un wad'i si Iisaa wonii holnudo *ahadi burndi hittude ndin. ²³ E hoore d'un, hari ben yottinoobe sadaka no woodunoo buy, ko fii hari mayde nden no hadi be duumagol e golle mabbe den. ²⁴ Kono Iisaa kapun, bay tawii himo wuuri haa poomaa, golle makko yottingol sadaka den lannataa. ²⁵ Ko d'un wad'i kadi, himo waawi dandude few ben wonbe badorde Alla sabu makko kanko Iisaa, bay himo wuuri haa poomaa fii fattanagol be.

²⁶ Ko wano on yottinoowo mawdo sadaka tigi haanannoo en, hara ko *seniido, mo bonnaali, mo aldaa e junuubu, seedudo e junuubanke'en, e burdo kammuuli d'in banteede, ²⁷ mo hatonjinaa e ittugol sadakaaji wano yottinoobe mawbe ben ittirta pande woo sadakaaji fii junuubaaji mabbe d'in, kambe tigi taho, e di jamaa on d'in kadi. Iisaa wad'i d'un nde wootere ko yoni fii saa'iiji d'in fow, e nder ko o itti hoore makko sadaka kon. ²⁸ Sariya on kapun, be todfotoo ben fii wonugol yottinoobe sadaka mawbe ko yimbe lo'ube, kono daalol woondoore nden bawto Sariya on todfike Bid'fo on, on wondo Timminaado haa poomaa.

8

Fii Ahadi Heyri ndin e Nokkuure Hormorde Mawnde nden

¹ Awa e hino nafa tobbere nde wonden yewtude fii mun nden: hid'en mari wano oo *yottinoowo mawdo sadaka ka Alla, joodiido ka sengo jaamo jullere laamu Alla Mawdo on ka kammuuli. ² Ko o golloowo ka nder nokkuure hormorde, d'un ko ka *rewirdu goongaaru, hara hinaa ndu yimbe ben darni, kono ko Joomiraado on.

³ Kala yottinoowo mawdo ko todforaara ko fii weebitangol Alla dokke e sadakaaji, bee yottinoowo men mawdo on kadi heba god'dun ko o weebita.

⁴ Si tawno himo ka hoore leydi, o wonataano yottinoowo sadaka, bay no woodi weebitoobe dokke, hara ko no yaadiri e Sariya on. ⁵ Ben no wadude dewal ngal tawata ko mbaadi e dowdi goongaaji kammuyankeeji d'in, wano Muusaa banginiranaa non fewndo ko o darnata rewirdu ndun, Alla daalani mo: «Ndaaru, a wadiray fow noone no hollirad'aa non ka hoore fello.»^u

⁶ Kono jooni, *Almasiihu on hebii golle burde mawnude de beya den, no o woniri non holnudo *ahadi burndi moyyude ndin, sincaandi e fodaariiji burdi keldude d'in.

⁷ Si tawno ahadi araniri ndin wonno ndi felnaaki, hewtataano ka wonndi dabbee. ⁸ E hin-le ko e hoore feloore Alla daalani jamaa mun on:

«Kanko Joomiraado on o daali:

<Nalaande no aroya nde mi yettodyta
e yimbe *Isra'iila ben
e yimbe *Yahuuda ben ahadi heyri.

⁹ Ndin ahadi wa'oytaa wa
ndi mi ahodunoo e baabiraabe mabbe ben ndin,
wa fewndo mi tambitornoo be juude an den
fii yaltingol be Misira,
ko fii be hunnaali ahadi an ndin.>

«Joomiraado on daali:

<Min kadi jooni mi huccii be.

¹⁰ E hino non ahadi
ndi mi ahodoyta e yimbe Isra'iila ben
bawto dee palaad'e doo.>

^t 7:21 7.21 Zab. 110.4   ^u 8:5 8.5 Egg. 25.40

«Joomiraado on daali:
 <Mi wadoyay sariyaaji an dfin ka miijo mabbe,
 mi winda di ka berde mabbe,
 min mi wona Alla mabbe,
 kambe kadi be wona jamaa an.
¹¹ Hara be hatonjinaa e jannindirgol
 maa fillitanagol wondidfo mun maa musidfo mun,
 wi'a: Bee andaa Joomiraado on!
 Ko fii fow andoyay lan,
 gila e burfo fandude on
 haa e burfo mawnude on.
¹² Ko fii mi yaafoyto ellaaji mabbe dfin,
 mi hakkilanoytaa e junuubaaji mabbe dfin.> »^W
¹³ Ka o inni ndin ahadi heyri fon, ko fon o watti araniri ndin hinndi. E
 hin-le hinndi ndin nawyii, no e moggo mulugol.

9

Fii Dewal Adunayankewal ngal e Kammuyankewal ngal

¹ Ahadi* araniri ndin kadi no marnoo aadaaji mun yaadudi e dewal,
 wondude e nokkuure mun hormorde ka aduna doo. ² E hoore fon,
 *rewirdu wafanooma. Nokkuure aranere nden e ndun rewirdu no
 wi'etenoo hormorde, ka jodfinirde pitilli nden wonoo fon, e taabal ngal
 e birediije weebitanaade Joomiraado on fon. ³ E hoore fon, baawo
 *wirngallo dimmo ngon, tawi no fon nokkuure wi'etenoode *hormorde
 mawnde nden. ⁴ Tawi hinde wondunoo e sunnirde urngallooji tafiraande
 kanje, e *kankiranwal seeditoore hoobiraangal kanje haa hunditi. Tawi
 no e nder maggal loonde kanje wadofnde <*manna>, wondude e tuggordu
 *Haaruuna ndun, ndu tawata hari finii, e alluje maande ahadi fon.
⁵ Tawi no ka hoore kankiranwal nandollaaji *serubiina Mangural ngal,
 omborde maggal on, fon ko ka junuubaaji dfin yaafetee fon, no duwiraay
 gabitanji majji dfin. Kono hinaa fewndo doo haanuden wowlugol fensita
 fii kun kala e koy piihoy.
⁶ Nde tawnoo fon fow ko non jodfiniranoo, *yottinoobe sadaka ka Alla
 ben naatayno soono woo ka nokkuure aranere e nder rewirdu ndun, fii
 wadugol golle diina mabbe kan. ⁷ Kono ka *nokkuure hormorde mawnde,
 ko yottinoowo mawfo on tun naataynoo ton nde wootere e nder hitaande
 nden, e hoore addorgol yiiyan ko sakkoo fii hoore mun e fii ellaaji di jamaa
 on wadiri angal andude. ⁸ Ruuhu* Seniifo on no holliri en telen doo wonde
 fatal nokkuure hormorde mawnde nden udditaaki, fannamaa rewirdu
 aranuru ndun no lutti. ⁹ Hiden mari doo misal fejjingal goongaaji
 fewndiidi hande dfin. Dun fow no bangini wonde dokke e sadakaaji, ko
 weebitirantenoo nii Alla, waawataa labbinde bernde on rewiroowo non.
¹⁰ Ko dundoo woni yamirooje neddanke tun yubbondirde e jaameteaji e
 njaramji e noone salligiji, yamiraade haa pande Alla heydfintini piiji dfin
 fow.
¹¹ Kono *Almasiihu on ardii wa yottinoowo mawfo sadaka fii
 moyyereaji fewndiidi dfin. O tayiti rewirdu burndu mawnude ndun e
 burndu timmude ndun, ndu tawata hinaa darniraandu juude yimbe, e
 maanaa ndun hinaa ndu oo aduna. ¹² O naatii ka nokkuure hormorde
 mawnde nde wootere ko yoni haa poomaa, rewruude e yiiyan makko dan

tigi, hara hinaa rewruude e yiiyan ciikuliiji e jalbi. Ko nii o yediri en cottudi poomayankeeri. ¹³ Si tawii yiiyan ciikuliiji e ga'i na'i e ndoondi wiige, ko wiccitee junjee e hoore yimbe be laabaa, no labbina be ka bandu, ¹⁴ kono Almasiihu on kapun ko hoore mun tigi ittani Alla sadaka e baawo ella, e hoore ardoreede Ruuhu Poomayankeejo on, ko haa honto non yiiyan makko dan labbinta berde men, itta en e kuude nawrayde en e mayde, fii no rewiren Alla Wuurudo on!

¹⁵ Ko dun wadi si ko kanko woni holnudo ahadi heyri ndin, fii yo noddaabe ben hendo ndondi poomayankeeri ndi Alla fodi be ndin. Ko fii mayde makko nden wonii sadaka fii sottugol be e din bonnereji wadaadi ka fewndo ahadi hinndi. ¹⁶ Ko fii, ka wasiyannde nden woni don, haray no haani ka mayde wasiyido on andee. ¹⁷ Wasiyannde nden non laatike woo bawto mayde nden, ko fii nde alaa nafa fewndo wasiyido on wuuri. ¹⁸ Ko dun wadi, ahadi araniri ndin tigi, ndi udditaaka e baawo hibbugol yiiyan. ¹⁹ Bay Muusaa gaynii weebitande jamaa on fow kala yamiroore, wano de woniri non ka Sariya, o yetti yiiyan ga'i na'i e ciikuliiji e ndiyan e gaara bode, o wicciri deftere nden e jamaa on baapal no wi'ee *hisoo pu, ²⁰ e hoore himo wi'a: «Dundoo ko yiiyan ahadi ndi Alla yamiri fii mon ndin nii.» ²¹ Ko wano non kadi, o wicciri rewirdu ndun e aalaaji gollirteedi fii diina din yiiyan. ²² E telen-ma Sariya on, fayda fow ko yiiyan labbiniraa, ko fii yaafuyee alaa e baawo hibbugol yiiyan.

²³ Din aalaaji lontiidi goongaaji kammuyankeeji, no haanunoo labbinireede oo noone doo, kono no haaniri non ka haqiiqaaji kammuyankeeji din labbiniree sadakaaji burdi moyyude. ²⁴ Ko fii Almasiihu on naataali e nder nokkuure hormorde wadiraande juude neddanke, nembinaande goongaare nden, kono ko ka kammu tigi fii no o weebitorana en jooni yeeso Alla. ²⁵ O naatiraali fii ittugol hoore makko sadaka soono woo, wano yottinoobe mawbe ben naatirta hitaande woo ka nokkuure hormorde mawnde wondude e yiiyan dan tawata wonaa yiiyan makko. ²⁶ Ko fii, si hinaano dun, Almasiihu on tampayno soono woo gila ka fudfoode aduna on. Kono jooni, ka lannoode jamaanuujii, o feenii nde wootere ko yoni fii saa'iji din fow fii bonnitugol junuubaaji e nder ko o itti hoore makko sadaka kon. ²⁷ Nde tawnoo no maranaa yimbe ben maayugol nde wootere pet, bawto dun jaawoore nden wada, ²⁸ ko wano non Almasiihu on ittiri hoore mun sadaka nde wootere pet fii ronditagol junuubaaji yimbe duufube. Awa, o artoyay kadi, hara hinaa fii ronditagol junuubaaji, kono ko fii dandugol ben habbornoo be mo kisiyee.

10

Fii Sadaka mo Almasiihu on Itti on

¹ E hoore dun, wonaa Sariya on tigi woni haqiiqaaji aroyaynoodi din, kono ko mbaadi mun tun. O waawataa few laatinde ben badaraybe non Alla timmu be, rewruude e on sadaka gooto jokkondirdo hitaande woo hitaande. ² Si o waawayno, harayno neebii ko ben wadaynoobe din sadakaaji acci, harayno be labbinaama nde wootere ko yoni haa poomaa, harayno kadi bernde mabbe felataa be e telen-ma junuubu woo. ³ Kono, din sadakaaji andintinay en hitaande kala fii junuubaaji din. ⁴ Ko fii waawataa ka yiiyan ga'i na'i e ciikuliiji monta junuubaaji.

⁵ Ko dun wadi, e nder naatugol e nder aduna on, *Almasiihu on no wi'i: «Wonaa sadakaaji maa dokke faaladfaa,

kono a wadfanii lan bandu.

⁶ A weltoraali sadaka sunneteedo, maa ko sakkaa fii junuubu.

⁷ Awa mi wi'i: «E hino lan, mi arii fii wadugol faale maa on, yaa an Alla, wano fii an windori non e nder ndee deftere taggiinde.» »^Z

⁸ Himo wi'i taho: «A yidaali e a weltoraali sadakaaji e dokke e sadakaaji sunneteedi e sadakaaji fii junuubaaji, wadfanoodi no yaadiri e Sariya on.»

⁹ E hoore d'un o wi'i kadi: «E hino lan, mi arii fii wadugol faale maa on.» O ittii aranun d'un fii sincugol dimmun d'un. ¹⁰ Awa, ko sabu faale Alla on *labbinaden fii wonugol yimbe makko, rewruude e oo sadaka mo Iisaa Almasiihu on ittiri bandu mun ndun tigi nde wootere ko yoni haa poomaa.

¹¹ Kala *yottinoowo sadaka ka Alla no ka gollata d'on jande woo fii wadugol golle mun diina den, e ittugol sadakaaji gooti jande woo, di tawata waawataa ittude junuubaaji few. ¹² Almasiihu on non kapun, o wadii sadaka gooto bajjo fii junuubaaji din, yonudo haa poomaa, awa kadi himo joodii ka sengo jaamo Alla, ¹³ himo sabbii d'on haa Alla wada aybe makko ben ka ley koyde makko. ¹⁴ Ko dokkal bajjal o timminiri haa poomaa wonaabe *labbineede fii wonugol yimbe Alla ben. ¹⁵ Ko d'un *Ruuhu Seniido on seeditanii en kadi. Ko fii himo wi'i taho:

¹⁶ «Joomiraado on daali:

«E hino *ahadi ndi mi yettodyta e mabbe ndin:

Bawto dee jalaade doo,

mi wadoyay sariyaaji an din ka berde mabbe,

mi windoya di ka hakkille mabbe.» »

¹⁷ O beyditi e d'un:

«Mi anditoytaa hande kadi fii junuubaaji mabbe din

e angal peewal mabbe ngal.»^a

¹⁸ Ko fii ka junuubaaji din yaafaa d'on, haray alaa ko sakkee fii junuubu.

Fii Gomfinal Yimbe ben

¹⁹ Ko d'un wadi, yo musibbe an, bay hiden mari hoolaare fii naatugol ka *nokkuure hormorde mawnde sabu oo sadaka yiiyan Iisaa ²⁰ dan o udditirani en laawol kesol wurngol, rewrunngol ka *wirngallo, ngon-le ko bandu makko ndun, ²¹ e bay kadi hiden mari yottinoowo mawdo wondo ka suudu Alla, ²² badoren Alla bernde nundunde e gomfinal heewungal pellital, e bernde labbinaande kala miijoji bonfi, e bandu lootiraandu ndiyan laabudan. ²³ Wonen catiibe tabiti e tama'u mo qirritiden on, ko fii Wadando en din fodaariiji on ko Sella-findeejo. ²⁴ Miijondiranen ko honno waaweten wakkilindirde ka giggol e ka kuude moyye. ²⁵ Wota en tertto mottondiral men ngal, wano wobbe woowiri non. Kono wakkilindiren fodde hiden yi'ude jalaande nden no badaade.

²⁶ Ko fii si en duumike wadugol junuubu e nder tewaare bawto en hendaade gandal goonga on, haray sadaka alaa hande kadi fii junuubaaji, ²⁷ kono ko habbannde jaawoore hulbiniinde e nguleendi yiite hebuliinge sunnugol murtube ben. ²⁸ Si goddo bonniino Sariya Muusaa on, o wareteno, o yaafetaake, e hoore seeditoore dido maa tato. ²⁹ E miijo mon onon, si goddo hayfinii *Biddo Alla on, si o jogitorii yiiyan ahadi dan wa dan aldaa e fira, dan dan o *labbiniraa, e si o hoynii Ruuhu Allaahu on, on Jom Sulfu, e hara on miijaaki himo handi e lette burde muusude kadi? ³⁰ Ko fii hiden andi on Wi'udo: «Ko min yottagol woodani, ko min

yoboyta», e hoore d'un: «Joomiraado on jaaway jamaa mun on.»^b ³¹ No hulbinii yanugol e juude Alla Wuurudo on!

³² Anditee liddle d'un ka saa'iiji arani, bawto Alla ndayginande on, on nappino satteende tiidunde e nder tippiro muusungo. ³³ Ko fii e saa'i goo on hoynano, cukkadon e kene, e saa'i goo jonnindirfon juude e ben wadiranoobe wano non. ³⁴ E hoore d'un, yurmadon sokaabe ben, jabudon kadi e nder weltaare yo on jatte keyeeji mon din, sabu andugol mon hidon mari keyee burdo moyyude, luttoowo. ³⁵ Awa wota on accitu hoolaare mon addaynde mbarjaari mawndi nden. ³⁶ Ko fii hidon haani nappaade, fii, nde timminoydon faale Alla on, yo on hendoyo ko o fodi on kon.

³⁷ Ko fii e nder saa'ihun nii:
«Haanudo arude on aray, neebataa.

³⁸ Feewudo an on non wuuriray gomdinal.
Kono si o yiltitike,
wonkii an kin weltanoytaako mo.»^c

³⁹ Enen-le hinaa en yiltoroobe baawo fii hayrugol, kono ko en gomdinbe fii dandegol.

11

Fii Seeditorbe Gomdinal ka Ahadi Hinndi

¹ E hin-le, gomdinal ngal ko pellital fii piiji di tanyiniden, e hoolaare fii piiji di en yi'aali taho. ² Alla kulji mawbe baawo doo ben sabu gomdinal mabbe ngal.

³ Ko gomdinal ngal wonden andirde aduna on ko daaluyee Alla on tagiraa. Ko d'un wadi ko yi'eten kon iwraa e ko yi'otoo.

⁴ Ko gomdinal ngal Haabiila yediri Alla sadaka burdo moyyude mo Qaayiina on. O kuljiraa feewudo sabu ngal gomdinal. Alla tigi kulji den dokke makko. Fii kala kanko Haabiila o maayii, kono ngal gomdinal no fanginde fii makko.

⁵ Ko gomdinal ngal kadi Hanuuka yentiniraa fii wota o andu mayde nden. En yi'ataa mo hande kadi sabu Allaahu on yentinno mo. Ko fii, ado o yentineede, hari o hebiino kuluujaa wonde himo weltini Alla. ⁶ Awa, e baawo gomdinal, gasataa ka ontigi weltina Alla, ko fii on badotoodo mo no haani gomdinde wonde kanko Alla himo woodaa, gomdina kadi ko kanko woni yoboowo dabboobe mo ben.

⁷ Ko gomdinal ngal fahin Nuuhu moyyinirnoo laana fii dandugol beynguure mun nden. Ko nii o teddiniri ko Alla *hiitaninoo mo fii ko aroyta yi'aaka taho kon. Bay o warrii non kanko Nuuhu, tawi o hollii wonde yimbe aduna on ko felniibe. Alla jogori Nuuhu feewudo sabu gomdinal makko ngal.

⁸ Ko gomdinal ngal kadi Ibraahiima doftori noddaandu ndu Alla noddi mo ndun fii yahugol e leydi ndi o ronoyta ndin. O yahi e hoore o andaa ka o woni yahude. ⁹ Ko gomdinal o hodiri e ndin leydi fodaandi wa leydi jananiiri, o hodi e nder cuudi bagi. Issaaqa* e Yaaquuba kadi hodiri non, be ronidi e makko fodaari wootiri ndin. ¹⁰ Ko fii hari, kanko Ibraahiima himo habbii hodo ngo tawata didol cuudi mun no tiidi, ngo tawata ko Alla ebfi, darni. ¹¹ Ko sabu gomdinal ngal kadi, fii kala Saarata kapun ko mo jiidotaako, o hebiri feere jurriyagol e nder nayeewu makko, bay himo hoolii wonde Alla ko hunnoowo ko o fodi kon. ¹² Ko d'un wadi si neddo gooto, mo tawata mayde mun nden hebiino d'un, hebi jurriya burdo koode

b **10:30** 10.30 Yaq. 32.35-36   c **10:38** 10.38 Hab. 2.3-4

dɛn ka kammu dʉuudʉde e njaareendi ndin ka sera baharu, ko tawata en waawataa limude.

¹³ Ko e nder gomɗinal ngal ɓe fow ɓe maayi e ɓaawo hendagol piiji fodaadi dɛn, kono ɓe haynino dɛ ka woddi, ɓe weltori, e nder qirritagol ko ɓe tunarankeefɛ e jananɓe ka leydi. ¹⁴ Yewtirayɓe nii ben hollii no laabiri wonde hiɓe dʉaɓɓande hoore maɓɓe leydi heyri. ¹⁵ Si tawno non ɓe wuldano ka ɓe iwi ton, ɓe hebayno feere no ɓe yiltora. ¹⁶ Kono ka haqiiqa hiɓe himmannoo nokkuure ɓurnde moyyude, dʉn ko ka kammu. Ko dʉn wadi Alla hersiraa noddeede Alla maɓɓe, ko fii o moyyinanii ɓe hodo.

¹⁷ Ko gomɗinal ngal kadi Ibraahiima weebitiri Issaaqa fii layyagol fewndo ko Allaahu on ndarndii mo. Hari himo e fii sakkagol Issaaqa, bidɗo makko bajo on, kanko hendinooɗo fodaariiji dɛn, ¹⁸ dʉn ko on mo Allaahu on daalannoo wonde: «Ko e Issaaqa jurriya maa on nodditirtee.» ¹⁹ Himo joginoo wonde Alla ko Waawuɗo hay immintingol mayɗo e hakkunde mayɓe ben, ko dʉn wadi si o hettitiri bidɗo makko on wa immitiido e mayde.

²⁰ Ko gomɗinal ngal kadi Issaaqa du'orani Yaaquuba e *Iisu fii ko aroyta kon.

²¹ Ko gomɗinal ngal fahin, fewndo Yaaquuba maayata, o du'orani mo kala e ɓiɓɓe Yuusufu ben, o ugginii e hoore tuggordu makko ndun, o sujani Alla.

²² Ko gomɗinal ngal fahin, ɓay ɓadike ka Yuusufu maaya, o maandiniri fii eggudu *Banii-Isra'iila'en ndun *Misira, o wadi kadi yamirooje fii yi'e makko dɛn.

²³ Ko gomɗinal ngal kadi, ɓay Muusaa jibinaama, mawɓe makko ben suudiri mo lebbi tati, ɓay ɓe tawii boobo on no labaa fota, awa kadi ɓe hulaano yamiroore lando on.

²⁴ Ko gomɗinal ngal kadi, ɓay Muusaa mawnii, o salori wi'eede ko o geɗal jiwo Fir'awna on. ²⁵ O tawi ko tampindineede e jamaa Alla on ɓurani mo, edii weltorgol junuubu e nder saa'ihun. ²⁶ Tawi himo miijii wonde ko aybinireede wa *Almasiihu on ɓuri jogaade ngalu tiidungu edii ngu Misira ngun, ko fii himo ndaaraynoo ka muutii telen ka njoddi. ²⁷ Ko gomɗinal ngal o yaltiri Misira e ɓaawo dɛnyagol tikkere lando on, ɓay himo catornoo wa sutiido on mo yi'otaako. ²⁸ Ko gomɗinal ngal kadi o wadiri *Juldeere Yawtaneede nden, e wujugol yiiyan fii wota muloowo dikkuruube on meemu ko dikkoranaa Isra'iilayankeefɛ ben kon.

²⁹ Ko gomɗinal ngal fahin ɓe tayitiri *Baharu Bodeejo on wa leydi yorndi, kono nde Misirayankoobe ben eɓɓunoo wadiɗol non, ɓe yoolino.

³⁰ Ko gomɗinal ngal kadi tata on Yeerikoo yaniri, ɓay ɓe gaynii taaraade mo e nder balɗe jeedi. ³¹ Ko gomɗinal ngal kadi wadi si *Raabi, oo debbo cagaajo, maydaano e heefɛ ɓe ben, sabu ko o wernirnoo tefoobe ben kon buttu.

³² Ko hondun mi wi'ata kadi? Saa'i on yonantaa lan si tawii mi wowlay mi fensita fii oo wi'eteedo *Gadawna e *Baaraka e Samsuuna e Yiftaaha e Daawuuda e Samu'iila e annabaabe ben. ³³ Ko gomɗinal ngal ɓe fooliri laamateeriiji, ɓe tabintini peewal, ɓe hebi fodaariiji, ɓe ombi sekko ngayuuje. ³⁴ Be dʉannini giiteeli bonnooji, ɓe dadi mbelndi kaafa, ɓe heewi doole fii kala hiɓe lo'unoo, ɓe hollitii ka nder hareeji, ɓe radii koneeli jananɓe ben. ³⁵ Rewɓe yi'i mayɓe mun no immitoo. Wobɓe goo kadi lettaa, ɓe salii sotteede fii no ɓe hefira ummutal ɓurngal moyyude. ³⁶ Wobɓe ben hebi aybineede e focceede, e hoore jolkeede sokee. ³⁷ Wobɓe ben wariraa

kaaye, wobbē ben tampinaa tayaa dīdī, maa wariraa kaafa. Wobbē nawri ngurndan mun dān jaarugol hen fow, hara no bornii guri baali maa be'i, billorbe dī fow, cukkee tampinee. ³⁸ Hari aduna on handaa e ben, be tawata wonundeeji mun ko ka wulaaji e ka pelle e ka pammeeje e ka gayde.

³⁹ Ben kuljiranoobe sabu gomdinal mun ngal fow non, hendaaki ko be fodanoo kon. ⁴⁰ Ko fii Alla no ebbani en goddun ko furi moyyude, fii wota be laato timmube e baawo men.

12

Fii no Alla Wurtirta en wa Bibbe mun

¹ Bay wano ngal dental mawngal seedeefe no hundi en, bugitoden kala dongal e junuubu ko falli en no weebiri, dogiren wakkilaare dogudu ndu ebbanaden ndun. ² Punnoden Iisaa, on wondo dayyere gomdinal ngal, on timminoowo ngal. Bay himo sutinoo weltaare maraniinde mo nden, o jabuno *leggal altindiraangal ngal, o yawitii hersa, o joodii ka sengo naamo jullere laamu Alla. ³ Miijitee fii on nappiido ndee liddannde nde junuubanke'en liddii mo, fii wota ronkere hebu on haa berde mon maaya.

⁴ E hin-le e nder gertagol mon junuubu ngol, on dartaaki haa yiiyan mon dān hibbi. ⁵ Awa kadi on yejjitii kongol ngol Allaahu on wakkiliri on ngol wa bibbe makko:

«Biddo an, wota a jogitor wurtannde Joomiraado on no hayfiri, awa kadi wota bernde maa maayu nde o wurtu-maa.

⁶ Ko fii ko mo Joomiraado on yidi, o wurtata, o yaggina kala mo o jabi yo wonu biddo makko.»^d

⁷ Wakkilee tampereje mon dān, ko dān woni on wurtude. Ko wa bibbe Alla woni on jogitorde. Ko hombo woni biddo mo ben mun wurtataa? ⁸ Kono si on woorike wurtannde nde fow hebata nden, haray ko on fattuube, hinaa on bibbe. ⁹ Bay en hebii baabaabe ka aduna doo wurtaynoobe en, be teddinoden, ko haa honto non haanuden yankinanaade Ben ruuhuuji men dān fii no wuuriren! ¹⁰ Ko fii baabiraabe men ben no wurtaynoo en e nder saa'ihun nii, bay be tawno ko ko moyyi, kono Alla ko woni en wurtirde ko fii nafa men on tigi, fii no tawreden e laabal makko ngal. ¹¹ No fellitaa fewndo wurteede nandaa e huunde weltinnde, kono ko satteende. Kono bawto dūn, battane ngurndan feewudan wondan e nder buttu no maranii ben wurtaabe.

¹² Ko dūn wadi si mi wi'ay on, bantee juude mon lo'ude den, sattinon koppi mon lo'udi dān, ¹³ yo koyde mon den jokku laawi feewudi dān, fii wota layooje den worgito, kono de sella.

Fii no Hittiniren e Noddaandu Heyru ndun

¹⁴ Etee no wondiron e fow e nder buttu, wuuron e nder laabal, ko fii baawo maggal hay gooto yi'ataa Joomiraado on. ¹⁵ Reenee fii wota hay gooto nakkire moyyere Alla nden, wota dadol haadungol woo kadi funtu, wona sabu jiboldu haa raaba buy e mon. ¹⁶ Reenee fii wota hay gooto e mon jeenu, maa wona keefeero wa *Isu, on yeeyitunoodo afoyaagal mun ngal fii nafakka gooto. ¹⁷ Hidon andi, bawto dūn, wa fewndo ko o faalaa hebude du'aa ben makko on, o bugitano, ko fii o hebaano feere waylugol miijo ben makko ngon, fii kala hari himo dabbirde dūn gondi.

¹⁸ Ko fii onon, on badaaki fello ngo waaweten meemude, e yiite hubbunge e dowdi duule e nibe e nduluuru, ¹⁹ maa hito *liital, maa hawa ka *Isra'ilayankeefe ben nanunoo kan haa be wi'i wota be beyditane hay

^d 12:6 12.6 Tin. 3.11-12

kongol, ²⁰ ko fii be townataano sifa ndee yamiroore tiidunde doo: «Hay si mummunte meemiino ngon fello, warirteno kaaye.»^d ²¹ Hakkee ko d'un hulbininoo, Muusaa wi'i: «Mi diwnii hakkee ko mi huli!»^e

²² Kono onon, on badike Fello *Siyuuna ngon e saare Alla Wuurudo on, d'un ko *Yerusalaam kammuyankeejo on, e guluuje malaa'ika mottondiri e nder weltaare. ²³ On badike dental dikkuruube Alla ben, ben be tawata no windii ka kammuuli. On badike Alla, on Naawoowo yimbe ben fow, e ruuhuuji feewube timminaabe ben. ²⁴ On badike Iisaa, on holnudo *ahadi heyri ndin, e yiiyan makko hibbaadan, dan seeditoore mun buri moyyude dan Haabiila dan.

²⁵ Awa reenee wota on salo hedaade on Wondo on yewtude. Ben Isra'ilayankeefbe, salinoobe hedaade on Wonnoodo be yamirde ka hoore leydi, be dadaano lette den. E ko honno non woniranta en si en huccii on Wondo en yewtude ka kammuuli dow? ²⁶ On mo hito mun dimbi leydi ndin, wadii jooni ndii fodaari doo: «Awa mi dimbitoyay nde wootere kadi, hinaa non leydi ndin tun, kono hay kammu ngun.»^f ²⁷ Ngol daalol «nde wootere kadi» no laabi poy holli wonde kala ko tagaa dimboto, dilla, fii no goongaaji di gasataa dimbaade din luttira. ²⁸ Bay laamu ngu hendotoden ngun hinaa dimbotoongu, weltanoden Alla, kurkanoden mo noone no welirta mo e nder teddungal e kulol. ²⁹ Ko fii Alla men on ko yiite sunnoowe.

13

Fii Salmiinaango e Wakkilingol

¹ Yo giggol sidfankaaku ngol duumo. ² Wota on yejjitu wernugol. Ko fii e nder warrugol non wobbe wernii malaa'ikaabe, hara be andaa. ³ Anditee fii kasoobe ben, wa si tawii hidon sokidaa e mabbe, e wonaabe e tampineede ben, wa si tawii ko onon wonaa tampineede.

⁴ Yo mo kala teddin dewgal ngal, awa kadi yo yettindirbe ben yonindiran, ko fii telen-ma don, Alla naaway fijoobe ben e jinoobe ben.

⁵ Wota on ardinir ngurndan mon dan giggol kaalisi, yondinoree ko jogidon kon fewndo doo. Ko fii Alla tigi no wi'i: «Mi accitataa ma e mi tertotaako ma few.»^g

⁶ Mo kala e men no waawi wi'ude e nder pellital:
«Ko Joomiraado on woni faabo an ngon, mi hulataa.

Ko hondun neddo waawanimmi?»^h

⁷ Anditee fii ardotoobe on ben, ben feppinannoobe on daaluyee Alla on, miijitodon fii battane no be wuuriri non, nembon gomdinal mabbe ngal.

⁸ Awa Iisaa Almasiihu on ko gooto, o waylotaako hanki e hande e haa poomaa.

⁹ Wota on jabu kala noone janndeeji janani selna on. Ko fii no moyyi ka bernde nden tiidiniiree moyyere Alla nden, hara hinaa sariyaaji fii naameteji di nafaali huunde ben jokkuba di. ¹⁰ Ko fii hidon mari *lawayorde nde tawata haananaa golloobe ka *rewirdu adunayankeeru naamugol ko sakkaa don kon. ¹¹ Ko fii *yottinoobe mawbe sadaka ben sakkorayno yiiyan ka nokkuure hormorde, kono tebbeeli din sunneteno ka baawo hodo. ¹² Ko d'un wadi si Iisaa kadi tampuno ka baawo hodo fii *labbinirgol jamaa on yiiyan makko dan tigi. ¹³ Awa enen kadi, yalten ka baawo hodo fii yahugol e makko, e hoore rondagol hersa ka o

^d 12:20 12.20 Egg. 19.12-13   ^e 12:21 12.21 Yaj. 9.19   ^f 12:26 12.26 Haj. 2.6   ^g 13:5 13.5 Yaj. 31.6   ^h 13:6 13.6 Zab. 118.6-7

rondinoo kan. ¹⁴ Ko fii en maraa d̄oo hod̄o tabitungo, kono hid̄en d̄abbude aroyayngo ngon. ¹⁵ E innde makko kanko Iisaa, duumoden e wad̄angol Alla sadaka mantoore, e maanaa sadaka yaltoowo e toni jantotoof̄i innde makko nden. ¹⁶ Awa wota on weddito e wad̄ugol moyyere e wallindirgol, ko d̄ii woni sadakaaji d̄i Alla jabata weltora.

¹⁷ Doftee ardotoobe on ben, yankinanodon be. Ko fii hiɓe ayni fota wonkiiji mon d̄in, wa huntoytoobe ka Alla. Awa etee be wada d̄un e hoore weltaare, hara hinaa no mettirta be. Si hinaa d̄un, nafoytaa on.

¹⁸ Awa toranee men: meden felliti wonde meden mari bernde laabunde e nder faalegol nawrude ngurndan amen d̄an no feewiri e kala huunde.

¹⁹ Mi torike on fow tentinii toragol fii yo Allaahu on newnanan yiltitagol ka mon no yaawiri.

²⁰ Yo Alla Jom Buttu on, on Artird̄o e hakkunde maybe ben Iisaa Joomi men, Ngaynaako Mawd̄o baali d̄in, rewruude e yiiyan *ahadi poomayankeeri ndin, ²¹ yo o wawnu on e kala ko moyyi fii wad̄ugol faale makko on, o wada e men ko welata mo, tippude e Iisaa Almasiihu on, on mo mangural wonani haa poomaa. Aamiina!

²² Mi torike on, yo musiɓbe an, jabugol ngol kongol wakkilinayngol, ko fii mi windanii on, mi rab̄bind̄inii.

²³ Awa andee wonde, Timotee, oo musid̄o men, yaltinaama ka kaso. Si o hewtitii law, mi yaaday e makko, men yiida e mon. ²⁴ Hiwranee lan ardotoobe on ben fow e yimbe Alla ben fow. Bee be Italii salminii on.

²⁵ Yo moyyere Joomiraad̄o on wonu e hoore mon on fow.

BATAKURU YAAQUUBA NDUN

¹ Salminaango an min Yaaquuba, oo jiyaado Alla e Iisaa Almasiihu Joomi on, haa e dii *bolondaaji sappoo e didi saakitiidi e nder aduna on.

Fii Wakkilagol Tampereji

² Ko onon yo musibbe, si on rewrii e kala noone ndarndande, haray jogitoree dun weltaare fow, ³ ko fii hidon andi, ndarndagol gomdinal mon ngal adday nappaare. ⁴ Kono bee nappaare nden wada golle timmufe, fii no woniron mokobaabe timmufe, e hara on nakkiraaka huunde. ⁵ Si goddo e mon nakkira faamu, yo o toro dun Alla, on okay mo dun. Ko fii kanko Alla ko Yedoowo fow no yaajiri e baawo feloore. ⁶ Kono yo o toror mo gomdinal ngal aldaa e sikkitaare. Ko fii on sikkitiido no wa'i wa morloode ndiyan dan ka baharu, de hendu ndun dupata yeya. ⁷ Wota sifa on neddo sikku hendoto goddun e juude Joomiraado on, ⁸ on ko neddo sikkitiido, mo tabitaa e laawi mun din fow.

⁹ Yo musiddo miskiino on weltor ko Alla towni mo kon, ¹⁰ aldufo on kadi weltora ko Alla tippini mo kon, bay fii makko on feyyiray wa piindi ngesa. ¹¹ Si naange ngen fudii, nge toowidii e nguleendi magge muusundi ndin, hinge yornude kudi din, piindi majji on saama, nari majji on bonta, ko non aldufe ben saamirta e nder golle mabbe den.

¹² Maloore wonanii on neddo nappiido ndarndande den, ko fii si o dartike ndarndande den, o hendoto *meetelol ngurndan, ngol Joomiraado on fodi yidufe mo ben.

¹³ Wota hay gooto wi'u e nder ko jarribetee kon: «Ko Alla jarribii mi.» Ko fii Alla jarribotaake ko boni, kanko kadi o jarribotaako hay gooto. ¹⁴ Nde jarribaden woo, ko himmeeji bondi di wondufen din woni en poodude murtina. ¹⁵ Bawto dun, himme bondo on fuda haa rima junuubu, si junuubu on kadi heewii, o rima mayde.

¹⁶ Wota on daynito, yo musibbe an yidaabe, ¹⁷ kala dokkal moyyal e kala dokkal timmungal ko ka dow iwrani en, e immorde e Baabaajo ndayguuji din, on mo waylotaako, mo dowdi mun dillataa, ¹⁸ on Woodintinirdo en Daaluyee makko goongaajo on no o yidiri non, fii no laatoren dikkuruube e tagu makko ngun.

Fii Huutorgol Daaluyee Alla on

¹⁹ Andee dun, yo musibbe an yidaabe, yo neddo kala yaawu hedfaade, nenna si yewta, nenna si tikka. ²⁰ Ko fii tikkannde nedfanke nden laatintaa peewal ngal Alla yidi ngal. ²¹ Awa sertee e kala ko tuuninta e kala bonki layuki, jabiron newaare daaluyee aawaado e mon on, dun ko on waawudo dandude wonkiiji mon din.

²² Wonee huutoroobe daaluyee on, hara hinaa on hedotoobe mo tun, si hinaa dun, haray onon tigi on daynitoto woni. ²³ Ko fii si goddo hedike daaluyee on, o huutoraali mo, haray himo wa'i wa neddo wondo tintaade, yi'a yeeso mun ngon. ²⁴ Si o gaynii ndaaritaade, o yahii, o yejjita kisan ko honno o wa'i. ²⁵ Kono on wadudo giide mun den ka nder sariya timmudo, dun ko on sariya rindinoowo, o tabiti, hara hinaa fii hedagol yejjita, kono hara ko huutorgol, ondon wonay malaado e nder kala ko o wadata.

²⁶ On mo sikki ko dewo, e baawo waawugol denngal mun ngal, haray on daynii hoore mun, ngal dewal ko meerewal. ²⁷ Dewal laabungal, ngal

aldaa e koju ngal yeeso Alla Baabaajo on, ko dankagol aliyatiimaabe ben e dankagol keynguube ben e nder satteendeeji mabbe dɪn, e rentagol e tuundiiji aduna dɪn.

2

Hajagol fii Burdindingol

¹ Musibbe an, bay ko on gomdɪnbe Iisaa Almasiihu Joomi men mo darja wonani on, reenee e burdindingol yimbe. ² Si wattiido hurundaare kanje, bornii concii dimi aru e naatude ka *moftal mon, baaso kadi borniido concii yakkiidi ara e naatude, ³ si on hittinii fii borniido concii dimi on, on wi'ii mo: «Onon toolii mon ka ndadɪfudi doo!», wi'on baaso on: «An daro daa!», maa: «Joodo ka ley koyde an doo!», ⁴ e hara on wadaali sendondiral hakkunde mon onon tigi? E on jaawiraali miijooji bondi?

⁵ Heditee, yo musibbe an yidaabe! E hara hinaa miskinbe ben ka aduna doo Alla subii fii no be wonira aldube e nder gomdɪnal ngal, e heboobe gebal e laamu ngu o fodi yidube mo ben ngun? ⁶ Kono onon, on hersinii baaso on. E hara wonaa aldube ben woni on tampinde, naba on ka jaawirdi? ⁷ E hinaa ben woni hoynoobe innde teddunde nde inniradon nden?

⁸ Kono si on doftike sariya mawdo on, wano bindi dɪn wi'iri non wonde: «Yo a yidir jokondo maa on wano yidirdaa hoore maa non»,^a haray on wadii ko moyyi. ⁹ Kono si on burdindinii yimbe ben, haray on wadii junuubu, Sariya on no jogori on wa bonnudo Sariya. ¹⁰ Ko dɪn wadi, on mo yeddi yamiroore wootere e nder Sariya on, hay si o doftike deya heddiide fow, haray o wonii bonnudo Sariya on fow. ¹¹ Ko fii on Wi'udɪ: «wota mo jeena», no wi'i kadi: «wota mo itta hoore.» E hin-le si on wadaali jinaa, kono on ittii hoore, haray on wonii bonnudo Sariya on.

¹² Awa yewtiree huuwiron wa yimbe jaawiroyteebe Sariya rindinoowo on. ¹³ Ko fii jaawoore nden aldanaa mo yurmetaake e yurmeende, kono yurmeende nden foolay jaawoore nden.

Fii Hakkunde Gomdɪnal e Kuugal

¹⁴ Musibbe an, ko nafa hondun woodani neddo wi'ugol himo mari gomdɪnal, si o alaa banganirde dɪn kuude? Taw si sifa ngal gomdɪnal no waawi dandude mo? ¹⁵ Si musidɪ men gorke maa bandiraawo men no holi, no njakkiri jaametee kadi pande woo, ¹⁶ goddo e mon ara e wi'ude ben: «Yahee e jam, bornodɪn, jaamon haa haaron», e baawo jonnugol be ko balli mabbe dɪn handi e mun kon, haray ko hondun dɪn nafata? ¹⁷ Gomdɪnal ngal kadi ko wano non: si ngal aldaa e kuude, ko ngal mayngal kangal tigi.

¹⁸ Kono si goddo wi'ii: «An hida mari gomdɪnal e min mido mari kuude», haray min mi wi'ay mo: «Hollan gomdɪnal maa ngal e baawo kuude, min non mi hollirte gomdɪnal an ngal kuude an dɪn.» ¹⁹ Hida gomdɪni ko Alla gooto woodi? No moyyi! Jinnaaji dɪn kadi no gomdɪniri non, haa hidɪ diwna.

²⁰ Ko an yo njoofojo! Hida faalaa faamude wonde gomdɪnal ngal aldaa e kuude ko meerewal?

²¹ Enee, wonaa ko Ibraahiima, on maamiraawo men, wadunoo kon fewndo o weebiti *Issaaqa bidɪ makko on fii layyagol ka *layyorde kon wadi si o jogitoraa feewudo? ²² A yi'ii, gomdɪnal ngal yaadii e kuude makko dɪn, awa kadi ko kuude makko dɪn timmini gomdɪnal makko ngal. ²³ Ko

a 2:8 2.8 Lew. 19.18

non ko bindi dɪn wi'i kon laatori: «Ibraahiima gomɔɔni Alla, ngal gomɔɔninal makko jogoranaa mo peewal», haa o noddaa gidɔ Alla. ²⁴ On yi'ii, ko sabu kuude den nedɔo on jogoraa feewudo, hinaa sabu gomɔɔninal ngal tun.

²⁵ Enee, oo cagaajo wi'eteedo *Raabi, kanko kadi, taw si hinaa sabu kuude den o jogoranoo feewudo fewndo ko o wernunoo nulanooɓe fii tefugol ben, o holli be laawol goo ngol be rewa? ²⁶ Wano tawiri non bandu ndu aldaa e ruuhu ko mayndu, ko wano non kadi gomɔɔninal ngal aldaa e kuude ko mayngal.

3

Fii Hubindagol Denngal

¹ Musiɓɓe an, wota buy e mon himman jannugol, ko fii hidon andi enen jannoobe ben en jaawete jaawoore burnde sattude. ² Ko fii en fow en waday ellaaji dɪ tawata ko nooneji dɔuudufi. On mo wad'aali ella e nder kongufi, haray on nedɔo ko timmudo, waawudo hubindaade bandu mun ndun fow.

³ Si en wad'ii lagambe den ka kundule pucci dɪn fii yo dɪ dofto en, haray en huutoray kadi balli majji on fow. ⁴ Ndaaree kadi, dee laade e njandufude mun, ko hendu dolnundu nabata de, hide ardoree aalahun burkun fandufude ka naboowo on faaliraa don. ⁵ Wano non, denngal kadi ko terun fandukun, kono hingal waawi mantorde piiji mawɔi. On yi'ii wano giitun tosokun waawi sunnirde buruure mawnde? ⁶ Denngal ngal kadi ko yiite, hingal heewi boneeji, hingal tawdaa e tere bandu men ndun, ngal tuuninay bandu ndun fow, ko ka yiite jahannama ngal hubbinaa, ngal sunnay ngurndan men dan fow.

⁷ Kala noone kulle, wano colli dɪn e ko daasotoo kon e kulle den ka nder ndiyan, no hubindoo, den-le nedɔanke no hubindii de. ⁸ Kono denngal, hay gooto waawataa ngal hubindaade. Ko bone mo waawotaako hubindaade, hingal heewi tooke warooje. ⁹ Ko kangal mantirten Ben men Joomiraado on, ko kangal kadi hudirten yimbe tagaabe e mbaadi Alla ben. ¹⁰ Ko e kon hunduko wooto du'aa e kuddi yaltata. Kono yo musibbe, wota dɪn wonir non. ¹¹ Taw si ndiyan weldan e ndiyan haadufan no tubba e bundu wooturu, hara ko e ngayka woota? ¹² Enee musibbe an, hara yibbehi no waawi rimude kaccu, maa piyahi rima yibbe? Ko wano non kadi, bundu ndiyan landan waawataa tubbinde ndiyan weldan.

Fii Faamu Iwrungu ka Dow ngun

¹³ Ko hombo e hakkunde mon mari faamu e hakkil? Yo o ɓanginir dɪn jikku makko moyyo on wondude e kuude newiide iwruɔe e faamu. ¹⁴ Kono si tawii hidon mari ka berde mon nawliigu tiidungu e haasidi, haray wota on mawnintino, e wota on yeddu goonga on. ¹⁵ Sifa ngun faamu hinaa ka kammu iwri few, ko ngu aduna e ngu nedɔanke e ngu Ibuliisa. ¹⁶ Ko fii, kala ka nawliigu e haasidi woni, ko don kadi jiiɓoldu e kala noone kuude bonde woni. ¹⁷ Kono faamu iwrungu ka Alla ngun, ko adii taho, ko ngu laabungu, awa kadi ko ngu buttu, ko ngu newiingu, ko ngu deeyinayngu, heewungu yurmeende e kuude moyye, ngu aldaa e ɓurnondiral e faasiqankaaku. ¹⁸ Ko tabintinoobe buttu ben aawata e nder buttu kon, rimay peewal.

4

Fii Doftagol Alla, Yankinanoo Mo

¹ Ko honto dee poodotire e dee yeddondire hakkunde mon iwri? E hara hinaa faaleeji bondi woni wafude hare ka berde mon? ² Hidon himmani, kono on alaa hebude. Ko on waroobe, ko on miilaabe e baawo waawugol hebude hay huunde. Hidon wondi e yeddondire e poodotiro. E hin-le on hendotaako, bay on alaa toraade, ³ maa hidon toraade, on alaa hebude, bay hidon tororde anniyee bondo fii no huutoriron dun fii faaleeji mon.

⁴ Ko onon, yo jamaa jinoobe! E on andaa yidugol aduna on ko aɗugol Alla? Awa si godfo no faalaa yidude aduna on, haray o waditike gaɗo Alla. ⁵ On sikku bindi din ko wi'i kon ko meere, wonde: «Alla no nawlani ruuhu mo o wadi e men on.»^b ⁶ Kono ko o furi en yedude e ko mawni kon ko sulfu. Awa e hino ko bindi din wi'i kon: «Alla liddoto mawnintiniibe ben, o yeda jippinbe hoore mun ben sulfu.»^c

⁷ Awa yankinane Alla, dardodon Ibuliisa, dun o dogay, o wofdoo on.

⁸ Badee Alla, dun o badoto on. Labbinee juude mon den, yo onon junuubankeebe. Labbinon berde mon den, yo onon sikkitiibe. ⁹ Woytee, yomon, wullon. Yo jaleede mon den wontu yoomugol, weltaare mon nden wonta bidagol. ¹⁰ Jippinee hoore mon yeeso Joomiraado on, dun o bantoyay on.

¹¹ Wota on pakkin bee doo maa bee daa, yo musibbe an. Mo pakkinii musidfo mun, maa paawii musidfo mun, haray ko Sariya on o pakkini, o paawi. Si a paawii-le Sariya on, haray hinaa a huutorfo mo, kono ko a paawoowo mo. ¹² Ko fii ko Gooto pet woni Wadoowo Sariya paawa, dun ko on Waawufo dandude e mulude. An non, ko a hombo, si hida paawa nokondo maa?

Fii Mawnintinaare e Townitaare

¹³ Ko onon, yo wi'ube jooni: «Hande maa jango men yahay e ndee saare doo, men wona ton hitaande, men wadoya ton godfun, men heba tono.» ¹⁴ Onon on andaa toode no ngurndan mon dan wonirta jango. Ko on norngal feɗungal fii saa'ihun nii, bawto dun muta. ¹⁵ Ko haanufon wi'ude: «Men wuuray, men wada dundoo maa dundaa, si Joomiraado on jabii.» ¹⁶ Kono jooni, hidon mawnintinaade e nder townitaare mon. Sifa nden mawnintinaare fow ko bonnde. ¹⁷ Si godfo no andi moyyere nde o haani wafude, o wadaali dun, haray o wadii junuubu.

5

Fii Hajagol Aldube ben

¹ Jooni non, yo onon aldube, wullee sowru tiidundu, sabu tampereji aroyaydi e hoore mon din! ² Ngalu mon ngun bonii, concii mon din mooyii, ³ kanje mon den e kaalisi mon on kornii. Kori mun on immoyto seeditoo e hoore mon, paamira balli mon din wa yiite. On moobii ngaluuji e nder dee palaade sakkitore. ⁴ Njoddi ndi on yobaali wa'ube gese mon den ndin no woytaade e hoore mon. E woyaadi sopitube ben arii haa e noppi Joomiraado Jom Bawde on. ⁵ On wuuririi ka aduna doo e nder mbeleede e ko foti. On fayinii hoore mon e ndee palaande nde hirsetefon e mun. ⁶ On paawii, on warii feewube be dartaaki on.

Fii Yondinaare

⁷ Awa mupnee, yo musibbe an, haa nde Joomi on ari. Ndaaree no remoowo habbori copal tiidungal, ngal o habbori mupal haa ndiyan setto

b 4:5 4.5 Maa: «Ruuhu wondo ka bernde men on ko nawlufo fota.» c 4:6 4.6 Tin. 3.34

e ndiyan dabbunde toɓɓa. ⁸ Onon kadi mupɓee, tabintinon berde mon den, ko fii ardu Joomi on ko badiidun. ⁹ Wota on ɓermindir, yo musibbe an, fii wota on jaawe, bay Naawoowo on no darii ka yeeso dambugal.

¹⁰ Musibbe an, yettee misal tampere e mupal ben annabaabe yewtube e innde Joomiraado on. ¹¹ Ndaaree, hiden wi'a maloore wonanii ben ɓaɓɓiibe. On nanii fii ɓaɓɓaare Ayyuuba nden no wowlee, awa kadi on yi'ii ko Joomiraado on wafani mo kon ka sakkitorun. Ko fii Joomiraado on ko heewudo giggol e yurmeende.

¹² Ko adii kon taho, yo musibbe an, wota on woondir kammu ngun maa leydi ndin, maa kala ko woni e woondoore. Ko yo «hiiyii» mon on wonu «hiiyii», «oo'o» mon on wona «oo'o», fii wota on wonu e nder jaawoore nden.

Fii Tororgol Gomɗinal

¹³ E hara godɗo e mon no e nder tampere? Yo ontigi toro Alla. Kaa hara godɗo e mon no e nder weltaare? Yo ootigi beytu. ¹⁴ E hara kadi godɗo e mon no nawni? Yo ontigi noddu ardotoobe *moftal ngal, bentigi toranoo mo e hoore juurugol nebban e hoore makko e innde Joomiraado on. ¹⁵ Toraare wafiraande gomɗinal no sellina nawnudo. E hoore ɗun, Joomiraado on imminay mo. Si tawii ontigi no wadi junuubi, ɗi yaafante mo. ¹⁶ Awa, qirritee junuubaaji mon ɗin hakkunde mon, torondiranon kadi, fii no selliniredon. Torndeeji ɗi aaden feewudo torii ɗin ko dolnudi duncayɗi.

¹⁷ Ko fii Iliiya kadi hari ko nedɗo wa'unoodo wa men nii, nde o duuminoo e toraare fii wota ndiyan aru, ɗan ronki arude ka hoore leydi e nder duubi tati e lebbi jeegoo. ¹⁸ Bawto ɗun kadi o torii, kammu ngun sammuni ndiyan, onsay leydi ndin funtini ko rimata biibe.

¹⁹ Ko onon yo musibbe an, si godɗo e hakkunde mon selii goonga on, godɗo artirii mo, ²⁰ haray andee, on ittudo on junuubankeejo ka o selunoo ton, artiri mo ka laawol, haray o montii junuubaaji ɗuudufi, o dandii wonkii mayde.

BATAKURU PETRUUSU ARANURU NDUN

¹ Immorde e an min Petruusu, *sahaabaajo Iisaa Almasiihu on, haa e bee subaabe Alla, tunjarkankeebe e oo aduna, e nder dee leyde Pontii e Galaasi e Kapadoosi e *Aazii e Bitinii. ² Ko onon yo subiranoobe ebboore Alla, on Ben men, e dow *laβbinireede Ruuhu makko on, fii doftagol Iisaa Almasiihu on, wiccee yiiyan^a makko dan: yo moyyere e buttu sowindirane on.

Fii Tama'u Sellufo on

³ Mantoore wonanii Alla, Ben Iisaa Almasiihu Joomi men on. Ko yurmeende makko mawnde nden o yefiri en jibintineede sabu immintineede Iisaa Almasiihu on e hakkunde maybe ben fii no hebiren tama'u sellufo, ⁴ e fii no hebiren ndondi ndi bontataa, ndi tuunataa, ndi mbaadi mun waylotaako, maraniindi on ka kammu, ⁵ d'un ko onon bee be Alla hiwiri bawgal mun sabu gomɗinal ngal fii kisiyee hebuliido feɗɗineede on ka saa'iiji sakkitori.

⁶ Ko d'un wonani on ndee weltaare tiidunde, hay si tawii fewndo doo maa satteendeeji seeda wona ko aanini on, ⁷ fii no gomɗinal mon ngal ndarndoree. Gomɗinal mon ngal-le no furi kanje hittude, bay kanje ko ko mulata, den-le ko yiite ndarndoraa. Ko nii gomɗinal mon ngal wonirta maniniingal, darjingal, e teddungal pande Iisaa Almasiihu on feɗɗitoyi. ⁸ On yidii mo kanko Iisaa e hoore on yi'aali mo, on hoolike mo kadi e baawo yi'ugol mo. E hoore d'un, hidon hebbinori weltaare tiidunde, nde wonkii woo waawataa sifaade fii mun, ⁹ bay hidon hendaade faandaare gomɗinal mon ngal, d'un ko kisiyee wonkiiiji mon d'in.

¹⁰ Oo kisiyee ko huunde nde annabaabe ben d'abbitonoo tefi fii mun, d'un ko bee *hiitinoobe fii oo sulfu sutiido on. ¹¹ Hiibe d'abbaynoo andugol ko e saa'i hombo maa ko honno ko Ruuhu *Almasiihu on andini be kon wadiroyta, fewndo on Ruuhu wondo e maβbe hiitantonoo be fii tampereji heboyaynoodi Almasiihu on d'in e darjaaji hikkotoodi e mun d'in. ¹² Be bangananaa kadi wonde, wonaa fii maβbe kambe tigi be wonnoo kurkanaade, kono ko fii mon, fewndo be wowli fii d'ii piiji d'i bee waajiibe on fii Kibaaru Moyyo on yottiniri e mon fewndo doo *Ruuhu Seniido iwrufo ka kammu on, d'in piiji d'i tawata hay malaa'ikaabe ben tigi no faalaa andude fii mun.

Noddaandu fii Wonugol Laabube

¹³ Ko d'un si mi wi'ay on, hebulinee hakillaaji mon d'in, waawon hoore mon, wadon tama'u mon on fow e oo sulfu mo yedoytedon pande Iisaa Almasiihu on feɗɗitoyi. ¹⁴ Wa'ee wa paykoy doftiikoy, hara on accaali hande kadi diya himmeeji ardo on, d'un ko d'in d'i wondunodon e nder angal andugol mon. ¹⁵ Kono bay Noddufo on on ko Laabudo, onon kadi wonee laabube e nder jikku mon on, ¹⁶ ko fii e hino ko Allaahu on daali kon ka deftere: «Wonee laabube, ko fii ko mi Laabudo.»^b

¹⁷ Bay on noddirii oo Fonnudo fow «Baaba», d'un ko on Naawiroowo mo bee embere kuude mun den, haray yo on hulu mo fannin hidon kodii aduna on. ¹⁸ Hidon andi wonaa huunde bonaynde wano kaalisi maa kanje sottiradon e nder dan ngurndan meerejan dan ronunodon baabiraabe mon ben, ¹⁹ kono ko yiiyan Almasiihu hittudan dan, on wa'itaydo wa

^a **1:2** 1.2 «Wiccegol yiiyan Almasiihu on» no firi «laβbiniregol yiiyan makko dan.» ^b **1:16** 1.16 Lew. 19.2

baalun kun alaa ella, alaa waadere, ²⁰ on adaado toddeede ado fudfoode aduna on, kono o feppinaa ka saa'iiji sakkitori fii mon. ²¹ Ko sabu on gomdinirdon Alla, on Immintindo mo e hakkunde maybe ben, yedi mo kadi mangural, fii no gomdinal mon ngal e tama'u mon on fawora e Alla. ²² Bay on labbinirii hoore mon doftagol goonga on, haa on hebii giggol sidfankaaku sellungol, jooni yidindiree giggol tiidungol ka berde mon, ²³ d'un ko onon bee jibinaabe kesun, be tawata hinaa awdi muloori kono ko luttoori, immorde e daaluyee Alla wuurudo tabiti on. ²⁴ E hin-le:

«Kala neddo no wa'i wa hudo,

darja makko on fow kadi

no wa'i wa piindi kon hudo.

Hudo kon no yooriri, piindi ndin no saamude,

²⁵ kono daaluyee Joomiraado on

ko luttaydo haa poomaa.»^c

On daaluyee ko Kibaaru Moyyo mo feppinanadon on.

2

¹ Awa tertee kala bonki e kala kippugu e faasiqiyaagal e nawliigu e kala noore, ² yidiron daaluyee on wano boobo kecco yidiri biraadan kencan laabufan, fii no mawniron e nder kisiyee on sabu makko, ³ bay on metlike, on andii Joomi on no moyyi.

Fii Hayre nden ka Sobundu e Jamaa Subaado on

⁴ Badee mo kanko ndee hayre wuurunde, nde yimbe ben bugitino, d'un ko on mo Alla subii, hittudo yeeso makko. ⁵ Bay onon kadi hidon wa'i wa kaaye wuurude mahindiraade, woni suudu ndu Ruuhu Alla on hodi e mun, fii wonugol *yottinoobe sadaka laabube fii no wadiranon Alla sadakaaji ruuhuyankeeji, hara ko no hawrirani mo, rewruude e Iisaa Almasihu on. ⁶ E hin-le no windii wondema:

«Mido tippinde ka hoore Fello *Siyuuna

hayre wonaynde ka sobundu,

d'un-le ko nden subaande hittunde.

Kala gomdindo e makko hersinoytaake.»^d

⁷ Nden hayre no hittani on, onon bee gomdinbe. Kono fii be gomdinaa ben:

«Hayre nde mahoobe ben hawkunoo nden

wontii hittunde ka sobundu,»^d

⁸ hayre fegginaynde,

e fetere libaynde.»^e

Be feggike e mayre sabu yeddugol mabbe daaluyee on, tawde ko d'un be muuyananoo.

⁹ Kono onon, ko on lepol subaangol, yottinoobe sadaka fii *laamu Alla ngun, awa kadi ko on jamaa laabudo, yimbe jeyaabe ka Alla fii ko feppina kuude moyye mawde on Noddudo on fii yo on yaltu ka niwre, aron ka ndaygu makko hawniingu. ¹⁰ Dun ko onon bee be tawata hari hinaa jamaa Alla, kono jooni ko on jamaa makko, d'un ko onon bee be hebaano yurmeende makko nden, kono jooni on hebii yurmeende makko nden.

¹¹ Ko onon, yo yibbe, hobbe jananbe, mi wakkilini on e reenagol dii himmeeji nedfanke, di tawata ko habooji wonkii. ¹² Wuuriree no moyyiri e hakkunde be gomdinaa ben fii nde hibe toopira on wa wadoobe ko boni, yo be yi'u kuude mon moyye den, d'un be mawninoyay Alla nde o aroyi.

^c 1:25 1.25 Isa. 40.6-8   ^d 2:6 2.6 Isa. 28.16   ^d 2:7 2.7 Zab. 118.22   ^e 2:8 2.8 Isa. 8.14

Fii Yankinanagol Lambe ben

¹³ Sabu Joomiraado on, yankinane e kala laamu nedɗanke, woni lando mawdo, mardo mbawdi, ¹⁴ woni ben be o lammini fii donkingol ben wadoobe ko boni, manta ben wadoobe ko moyyi. ¹⁵ Awa, ko Alla faalaa e nder ko wadoton ko moyyi kon, ko yo ɗun ɗahu fankina majjube be alaa hakkil ben. ¹⁶ Wuuriree wa rindinaabe, e baawo wadugol ngun ndimu wirngallo buumayngo bonki, kono wa kurkantoobe Alla. ¹⁷ Teddinee fow, yidon musibbe gomɗinbe ben, hulon Alla, teddinon lando on.

¹⁸ Jiyaabe, yankinane jeybe on ben e nder teddungal timmungal, hara hinaa non moyyube ben tun e newiibe ben, kono e mettube fii ben kadi, ¹⁹ ko fii, si e nder miiitagol fii Alla, ontigi ɗajjike tampere nde ontigi foddaa, ɗun ko huunde moyyere. ²⁰ Ko hongal e teddungal mardon, si on mupjike tampere sabu wadugol junuubu? Kono si on mupjike tampere sabu wadugol ko moyyi, ɗun ko huunde moyyere yeeso Alla. ²¹ Awa, ko fii ɗun noddiraɗon, ko fii *Almasiihu on kadi tampii fii mon, o accanii on misal, fii no jokkiron batteeji makko ɗin, ²² ɗun ko on «mo wadaali junuubu, mo toni mun jantaaki fenaande»,^f ²³ ɗun ko on hoynaado mo yottaaki, tampinaado mo kambaali, kono watti fow e juude on Naawoowo no feewiri non. ²⁴ O ronditanike en junuubaaji men ɗin ka bandu makko, ɗun ko ka *leggal altindiraangal, fii no maayiren e telen-ma junuubaaji ɗin, wuuren ngurndan feewuɗan, ko fii, ko sabu barmeeji makko ɗin selliniraɗon. ²⁵ Bay hari hidon wa'i wa baali saakitaadi, kono jooni on artiraama ka Ngaynaako, Hiwoowo wonkiiji mon ɗin.

3

Fii no Yettindirbe Haani Wondirde

¹ Onon kadi yo rewbe wano non, mo kala e mon yo yankinano moodi mun. Dun si wobbbe e maɓbe ɗoftaaki daaluyee on, be gomɗiniray sabu kuude rewbe maɓbe ben e baawo kongol, ² e nder yi'ugol maɓbe jikku mon laabudo wondudo e teddungal on. ³ Wota on fotin ko woni e kene kon, wano mooragol e cudorgol kanje e concii dimi. ⁴ Kono yo ɗari mon kin wonu ko marii ka bernde, hara ko ɗari halal ki bonataa, ki jikku newiido deeyudo. Ko ɗun buri hittude yeeso Alla. ⁵ Ko nii rewbe baawo ɗoo laabube, tanyinornoobe Alla ben, parornoo, be yankinani moodibbe maɓbe ben, ⁶ wano Saarata non, on ɗoftinooɗo Ibraahiima, wi'aynooɗo mo koohoojo makko. Onon kadi on laatoto jiwbe Saarata si on wadii ko moyyi, e baawo on jabude jibireede kulol woo. ⁷ Onon moodibbe ben kadi wano non, mo kala e mon yo wondir e sonnaajo mun on e hoore andugol wonde rewbe ben ko be nedɗanke burbe lo'ude. Teddiniron be wa ronidoobe e mon ngurndan ɗan Alla yedi on ɗan, fii wota hay huunde haɗu torndeeji mon ɗin.

Fii Tampangol ko Moyyi

⁸ Ka rawnoode, on fow hebee miijo wooto e giggol gootol, heewon giggol siɗɗankaaku e yurmeende e angal mawnintinaare. ⁹ Wota bone woo yottore bone, maa yennee yottoo, kono ka liddu ɗun, onon ko yo on du'ano, ko fii ko ɗun noddiraɗon fii no roniron barki kin. ¹⁰ Ko fii:

«Si tawii godɗo no faalaa wuurude ngurndan weldan,

e yi'ugol palaade hettaare,

haray yo ontigi reenu ɗenngal mun ngal

^f 2:22 2.22 Isa. 53.9

e wowlugol ko boni,
 o reena toni makko dɪn e janfagol.
¹¹ Yo ontigi wodɔdito ko boni, o wadɔ ko moyyi,
 o dabbita buttu on, o jokka dɪn,
¹² ko fii giide Joomiraado on no e hoore feewube ben,
 awa kadi noppi makko dɪn no udditanii toraaje maɓɓe dɛn,
 kono yeeso Joomiraado on
 no huccana ben wadoobe bone.»g
¹³ Ko hombo tampinta on, si on himmanii wadugol ko moyyi? ¹⁴ Dun-le
 wuren hay si on tampii fii peewal ngal, on maloyte. Awa wota on hulu
 yimbe ben, wota on laato maapiibe. ¹⁵ Hormoree *Almasiihu on ka berde
 mon wa Joomi on. Wonee pande woo hebuliibe fii jaabagol landotoobe
 on dalil tama'u mon on ben. ¹⁶ Wadiron dɪn newaare e teddungal e nder
 bernde mon laabunde nden, fii yo wonbe on wowlude ko boni e hoore
 jikku mon moyyo on e telen-ma Almasiihu on, heboy ko hersinta be e
 fee kongudi maɓɓe dɪn. ¹⁷ Awa kadi, ko furi ko tampugol sabu wadugol
 ko moyyi, si tawii dɪn ko faale Alla, edii tampugol sabu wadugol ko
 boni. ¹⁸ E hin-le Almasiihu on kadi maayii fii junuubaaji dɪn nde wootere
 ko yoni haa poomaa, on Feewudo fii be feewaa ben, fii addugol on e
 Alla. O waraama ka bandu, o wurnitiraama Ruuhu Allaahu on. ¹⁹ Ko
 on Ruuhu o yaari, o waajoyii ruuhuui wonbe ka kaso ben, ²⁰ dɪn ko bee
 murtunoobe wa fewndo tawata mupal Alla ngal no beydii ka palaade de
 Nuuhu moyyinaynoo laana kan e mun. Ko yimbe seedaabe nii, e maanaa
 be njeetato, be dandiraa rewugol ka ndiyan. ²¹ Dun ko misal *lootagol
 maande kisiyee wonadon dandireede fewndo doo. Dun wonaa lootugol
 tuundi bandu ndun, kono ko aadanorgol Alla bernde laabunde. Dun
 hisiniri on immintineede Iisaa Almasiihu on, ²² on Yentudo ka kammu,
 wonirɔdo ka sengo jaamo Alla, on mo malaa'ikaabe ben e bawde dɛn e
 doole dɛn yankinanaa.

4

Fii Wuurugol no Alla Yidiri non

¹ Bay *Almasiihu on tampii ka bandu mun, onon kadi dolnoree e ngon
 miijo wooto, (ko fii on tampudo e bandu seedii e faale wadugol junuubu),
² fii no wuuriron wano Alla faaliraa non, hara hinaa e himmeeji nedɔanke,
 yeru saa'i heddaniido on wuuridugol e bandu on. ³ Awa e saa'i feyyunoodo
 on, on booyii wadude ko be gomɔinaa ben yidi wadude kon, fewndo
 jokkondirdon e maɓɓe e nder jiiɓaare e himmeeji bondi e mandilugol
 e *fasaadu e mottondirgol ka mandiletee e dewal sanamuui harmungal.
⁴ Kono jooni be tawi no ɲaldini be ko on alaa jokkondirde e maɓɓe hande
 kadi e telen-ma nden boylaare tiidunde kon. Ko dɪn wadi si hibe hoynude
 on. ⁵ Awa be huntoyto yeeso on Hebulaniido jaawugol wurbe e maybe.
⁶ Ko dɪn wadi si hay maybe ben feppinanaa Kibaaru Moyyo on, fii nde be
 jaawiroyaa wa nedɔanke ka bandu, yo be wuuroy ka ruuhu wano Alla
 wuuriri non.
⁷ Lannoode piiji dɪn fow hewtii. Awa wonee hakkilanbe waawon hoore
 mon fii no waawiron tororde. ⁸ Ko adii kon, yidindiree giggol tabitungol,
 ko fii giggol ngol no monta adadu junuubaaji ujune ujune. ⁹ Tolnindiree
 e baawo dukindirgol. ¹⁰ Awa yo mo kala e mon kurkoran heddiibe ben
 dokkal ngal o hebi ngal, dɪn on wonay halfinaabe moyyere Alla yaajunde

nden. ¹¹ Yo taw non, mo yewtay e hakkunde mon, ko daaluyeeji Alla dɛn o woni yewtirde. Mo kurkoto kadi e hakkunde mon yo taw ko mbawdi ndi Allaahu on okki mo ndin woni ko o kurkori. Dun fow ko fii yo mantoore wonan Alla, e innde Iisaa Almasiihu on, on mo mangural e bawgal wonani haa pooma. Aamiina!

Fii no Almasiiaaajo Haani Wakkilorde Tampereji dɛn

¹² Ko onon, yo yibbe, wota on ɲaldɛr nguli hebuki on kin fii ndarndegol, wa si tawii ko huunde heyre hebi on. ¹³ Kono weltoree tawdeede e tampereji Almasiihu on dɛn, fii no hebiroyon kadi weltaare jande feepugol mangu makko ngun. ¹⁴ Si on hoynaama fii innde Almasiihu on, haray ko on malaabe, ko fii Ruuhu darjindo on, dɛn ko on Ruuhu Alla, no e hoore mon. ¹⁵ Si godɔ e mon tampinaama, wonaa yo taw ko fii himo itti hoore, maa himo wujji, maa himo wadɛ ko boni, maa himo ukkii e ko wonaa haaju makko. ¹⁶ Kono si tawii o tampinaama sabu ko mo Almasiihu on, haray wota ontigi hersir dɛn, kono yo o mawnin Alla sabu nden innde.

¹⁷ Jooni non, saa'i fudɔfoode ɲaawoore nden hewtii, nde fudɔfora yimbe Alla ben. Si tawii ko enen nde fudɔfɔri, haray ko honno sakkitoode ben be doftanooki Kibaaru Moyyo Alla on wa'oyta? ¹⁸ Si tawii non feewudo on dandiraama karahan, haray ko honno woniranta mo rewataa Alla on e junuubankejo on? ¹⁹ Dun haray, yo wonbe tampude no yaadiri e kodduruyee Alla on duumo e wadugol ko moyyi, be watta wonkiji mabbe dɛn e juude Tagudo on, dɛn ko on Sella-Findeejo.

5

Fii no Petruusu Waajori Ardotoobe ben e Sukaabe ben

¹ Awa jooni mido yewtude ardotoobe *moftal wonbe hakkunde mon ben. Min kadi ko mi ardotooɔ, e seedeejo tampereji *Almasiihu on, e heboowo gebal e darja feɲɲinoyteedo on. Mi wakkilini on ² aynugol wuro ngo Alla halfini on ngon, hara hinaa e hoore karheede, kono hara ko no Alla yidiri non e hoore bernde laabunde, hara on wadiraali dɛn miile, kono hara ko e anniyee moyyo. ³ Wota on hollu mbawdi e hoore be halfinadon ben, kono wonanon wuro ngon misal. ⁴ Dun, nde Hoorejo Ngaynaakoobe ben feepoyi, on hendoyto *meetelol darja, ngol ɲari mun bontataa haa poomaa.

⁵ Onon kadi sukaabe wano non, yankinane ardotoobe moftal ngal, mo kala e mon jippina hoore mun yeeso oya, ko fii:

«Alla liddoto mawnintiniibe ben,

kono o yeda jippinbe hoore mun ben sulfu.»^h

⁶ Awa, jippinee hoore mon e ley jungo Alla dolnungo ngon fii yo o bantoy on e saa'i mo o toɔɔdii on. ⁷ Fawee anndeeji mon dɛn fow e hoore makko, ko fii o kipay fii mon.

⁸ Wonon hakkilanbe e reeniibe, ko fii liddotooɔ on on, dɛn ko Ibuliisa, no wadude yaha ara, riggora wa ngayuuri, hara no dabba ko seekita.

⁹ Dartoree mo kanko Ibuliisa no tiidiri e nder gomɔinal ngal, e hoore yo on andu ko tampereji gooti fawadon onon e musibbe mon wonbe e nder aduna on fow. ¹⁰ Kono si on tampii e nder saa'ihun nii, Alla Jom sulfu on, on Nodduɔ on ka darja makko poomayankeejo on e nder humondiral e Iisaa Almasiihu on, o heydintinoyay on kanko tigi, o tabintina on, o tiidinoya on, o wada on be dillintaako. ¹¹ Ko kanko bawgal wonani haa poomaa. Aamiina!

^h 5:5 5.5 Tin. 3.34

Fii Waynitannde Petruusu nden

¹² Ko e dow ballal Silaasi, oo musidfo sella-findeejo, mi windirani on nduu batakuru rabbidfundu, fii wakkilingol on e fii seedintingol wonde ko dundoo woni moyyere Alla haqiiqaare nden, awa humee e mayre.

¹³ Subaabe wonbe *Baabiilaiⁱ ben e Markuusa bidfo an on salminii on.

¹⁴ Awa hiwrondiree lunnondiral giggol sidfankaaku.

Yo buttu wonan on, onon humondirbe e Almasiihu on ben fow.

ⁱ **5:13** 5.13 No sikkaa wonde oo «Baabiila» mo o wowli fii mun dfo, ko Roomu. Fep. 17.18

BATAKURU PETRUUSU DIMMURU NDUN

¹ Immorde e an min Sim'uunu Petruusu, *sahaabaajo e kurkaadu Iisaa Almasiihu on, haa e bee hendiife gomɗinal fotayngal hittude e ngal amen ngal, immorde e peewal Alla men e Dandoowo on, ɗun ko Iisaa Almasiihu on.

² Yo moyyere e buttu sowindirane on e hoore andugol Alla e Iisaa Joomi men on.

Fii Tabintingol Noddaandu men ndun

³ Ko bawgal makko ngal, Alla yediri en kala ko handufen fii ngurndan e wuurigol wano o faaliraa non, e nder andingol en on Noddirdo en mangural mun ngal e moyyuki mun kin. ⁴ Ko nii o yediri en fodaariiji burɗi hittude e burɗi mawnude ɗin, fii, tippude e ɗin fodaariiji, no tawdiredon e jikku makko on, kanko Alla, ɗun ko onon fuutinoobe boylaare aduna iwrunde e himmeeji bondi.

⁵ Ko sabu ɗun wadi, geree beyditon e gomɗinal mon ngal jikku moyyo, e hoore jikku moyyo on kadi beyditon ɗon gandal, ⁶ e hoore gandal ngal kadi beyditon waawugol hoore mun, e hoore waawugol hoore mun ngol kadi beyditon ɗanɗanagol, e hoore ɗanɗanagol ngol kadi beyditon wuurigol wano Alla faaliraa non, ⁷ e hoore wuurigol wano Alla faaliraa non beyditon giggol sidɗankaaku, e hoore giggol sidɗankaaku ngol beyditon giggol. ⁸ Si ɗii jikkuuji doo sowondirii e mon, ɗi haday on wonude meerenteebe be alaa battane moyye fii andugol Iisaa Almasiihu Joomi men on. ⁹ Kono mo aldaa e ɗin, haray ko bundo, mo felsataa, yejjitudo ko junuubaaji mun ɗin labbinanoo kon.

¹⁰ Ko ɗun wadi, yo musibbe, burtee wakkilaade fii haqinqingol noddaandu ndu noddadon ndun e ko subadon kon. Si on warrii non, on yanataa e nder bone few. ¹¹ Ko nii newnirantedon no yaajiri naatugol ka laamateeri poomayankeeri Joomi men on, on Dandoowo, ɗun ko Iisaa Almasiihu on.

Fii Jannde Yaadunde e Goonga on

¹² Ko ɗun wadi si soono woo mi andintinay on fii ɗii piiji, hay si tawii hidon andi ɗi e hidon tabiti e goonga mo hendidon on. ¹³ Mido sikki no haananimmi ka mi jokka andintingol on, fannin mido e nduu togooru, ɗun ko bandu an ndun, ¹⁴ ko fii mido andi mi sertay jooni e nduu bandu maayooru, wano Iisaa Almasiihu Joomi men on, banginiranimmi non. ¹⁵ Ko ɗun wadi si mi etoto fota, fii hay si mi iwoyii, no anditiroyon ɗii piiji.

¹⁶ Awa, hinaa men baarorbe taariikaaji sinciraadi yoyre, fewndo ko men banginani on ardu Iisaa Almasiihu Joomi men on e bawgal makko ngal. Kono men yi'irii gite amen ɗen tigi mangu makko ngun. ¹⁷ Ko fii o hendike e juude Alla Baabaajo on teddungal e darja fewndo ko o nanunoo hawa iwrude ka darja heewudo bural on, ko Allaahu on daalani mo: «Oo doo ko Bidɗo an yidaado, mo mi welta on.» ¹⁸ Menen kadi, men nanii ngol kongol iwrungol ka kammu, fewndo men wondi e makko ka hoore fello hormorteengo.

¹⁹ Awa meden buri fellitude fii konguɗi ɗi annabaabe ben longinaa ɗin, ɗin ɗi tawata si on wattanii yiila, haray on wadii ko moyyi, bay ɗin konguɗi no wa'i wa lampu hubbuɗo e nokkuure nibbitunde, haa nde fajiri on feeri, jaawiire nden toowi ndaygini berde mon ɗen. ²⁰ Ko

adii kon, andee wonde firo kongudfi di annabaabe ben windi dɪn, dɪn ko daaluyeeji di be longinaa dɪn, hinaa e nedɔanke iwri. ²¹ Ko fii kala kongol longinaangol hinaa e miijo nedɔanke iwi, kono ko *Ruuhu Seniido on yimbe ben haaliri ko Alla longini be kon.

2

Fii Jannoobe Penaale Ben (Yud. 1.4-13)

¹ Woodiino e hakkunde jamaa on waditiiɓe annabaabe. Jannoobe fenaande woniroyay non e hakkunde mon onon kadi, hara hiɓe bisa janndeeji fenaandeeji e nder ko be jannata kon, nawraydi e halkaare. Be yedda on Sooditudo be, dɪn ko Joomi on. Ko nii be poodirta e maɓɓe halakuyee yaawudo. ² Buy jokkoyay jiiɓaare maɓɓe nden, laawol goonga on hoynoyee sabu maɓɓe. ³ Immorde e miile maɓɓe dɛn, be hiilroya on kongudfi sincaadi. Kono gila neebii ko be happanaa kon no badaade tun, awa hayrannde maɓɓe nden ɲoɲaa.

⁴ Ko fii Alla dandaali malaa'ikaabe wadunoobe junuubu ben, kono o nangi be, o bugii ka yiite jahannama ka be jolkaa dɛn e nder niwre, be jogoraa dɛn fii ɲaaweede. ⁵ O dandaali kadi beya yimbe aranɓe, kono ko njeetato o acci e maɓɓe, godɔo on ko Nuuhu, on waajotonoodo fii peewal ngal, fewndo ko Allaahu on acciti waamere nden e hoore jamaa be rewataa mo ben.

⁶ O happani kadi dee ca'e Saduuma e *Amuura mulugol de, watta de ndoondi, fii wadangol be rewataa mo ben kanko Alla misal. ⁷ Kono o dandi Luutu feewudo on, on mo bernde mun wondunoo e sokola tiidudo sabu jikku jiiɓiido bee bonɓe, ⁸ ko fii on ko feewudo hodunoodo hakkunde maɓɓe, mo wonkii mun tampintenoɔ ɲande woo ɲande sabu angal peewal ngal o yi'aynoo ngal e ngal o nanaynoo ngal.

⁹ Awa dundoo fow no holli ko Joomiraado on andi ko honno o dandirta yimbe gomɔinɓe ben ndarndeede, o donkina be feewaa ben haa ɲande ɲaawoore nden, ¹⁰ tentinii ben jokkɓe himmeeji tuunudi balli mun, hoyna laamu Joomiraado on, dɪn ko bee suusube reedu, mawnintiniibe, be hulataa aybinde ruuhuuji dɪn ka kammu. ¹¹ E hin-le malaa'ikaabe, ɓurɓe be doole e mbawdi ben, ɲaawiraali ben yimbe hoyre yeeso Joomiraado on. ¹² Kono ben jannoobe fenaandeeɓe ko wa'ube wa kulle buruure de alaa miiɲoo-miccoo, tagiraade fii nangeede mulee, ko fii hiɓe hoynde ko be andaa. Be muliray wa kulle buruure nii, ¹³ ko bone wonata njoddi boneeji maɓɓe dɪn. Be tawi faale maɓɓe on ko jɲangol mbeleede aduna tumbere ɲalorma. Ko be wa'ube wa ella e waadere, ɓay hiɓe weltora dɛaynugol on, hay nde hiɓe ɲaamida e mon. ¹⁴ Gite maɓɓe dɛn no heewi jinaa, awa kadi be haabataa wadugol junuubu. Hiɓe pooda wonkiiɲi di tabitaa dɪn, nawra di e ko boni. Berde ben jannoobe fenaandeeɓe no eltiraa miile, ben ko be fayɓe hudaabe, ¹⁵ ɓay be accitii laawol feewungol ngol, be majjirii sabu jokkugol laawol Bal'ama ngol, on biɔɔo Be'uura, yidunoodo njoddi heborndi bonki.^a ¹⁶ Kono o feliraa sabu geddi makko dɪn tigi, dɪn geddi woni sabu haa mbabun kun, dɪn ko mummuntehun kun, wowliri wa nedɔo, dɪn hadi on annabaajo wadugol kuugal feetere.

¹⁷ Ben ko be bulli di alaa ndiyan, ko be duule de hendu radotoo, ben no maranaa niwre ɓurnde tekkude nden. ¹⁸ Immorde e yewtereji maɓɓe manti e mehi, hiɓe huutora himmeeji jiiɓaare bandu fii poodugol ben

a 2:15 2.15 Ada. 22

fuutorbe karahan e juude wuurube e majjere ben. ¹⁹ Hibe foda be ndimu, e hin-le kambe tigi ko be maccube ko nawrata e halkaare, ko fii mo kala ko maccudo ko fooli d'un kon. ²⁰ Ko fii si tawii, bawto fuutagol tuundiiji oo aduna sabu andugol mabbe Joomi on e on Dandoowo, d'un ko Iisaa Almasiihu on, si be nangike kadi e pircol d'in tuundiiji haa di foolii be, haray sakkitorde mabbe nden buray aranere nden bonude. ²¹ No burani be ka tawata be andaano laawol peewal ngol, edii, andugol ngol, sela yamiroore hormorteende nde be andinaa nden. ²² Dun haray be tentinii ko ngol tindol goongawol wi'i kon wonde: «Saa'i kala bareeru ndun yiltitanto ko ndu tuutunoo kon», awa kadi: «Saa'i kala kosewii arngii e looteede ngin ruttitoto e rukagol ka loope.»

3

Fii Artugol Almasiihu on

¹ Awa e hino batakuru d'immuru ndu mi windani on ndun, yo yibbe. E nder majji di d'idi non, mi windiranii on di fii anditingol on, walla on hebon miijooji laabudi, ² fii no anditiron kongudi di annabaabe laabube ben *hiitinoo d'in, e yamiroore Joomi on e Dandoowo en on, nden nde sahaabaabe ben hewtini on.

³ Ko adii kon, andee wonde ka palaade sakkitorde, yawitiibe aroyay heewube jalnori, wuuriroyaybe himmeeji mabbe d'in, ⁴ hara hibe wi'oya: «Ko honto ardu makko fodanoonda ndun woni? Ko fii gila baabiraabe ben maayi, fow no wa'i wano wa'unoo non gila aduna on fud'dii.» ⁵ Kono be tewi be yejjiti wonde, ko daaluyee Alla on wadi si kammuuli d'in e leydi ndin woodiranoo, leydi ndin suutaa e ndiyan, ndi moyyiniraa ndiyan. ⁶ Ko ndiyan kadi aduna feyyunoodo on muliraa ndiyan waamere. ⁷ Kono ko on daaluyee Alla kadi wadi si kammuuli fewndiidi d'in e aduna fewndiido on maranaa yiite ngen pande be rewataa Alla ben jaawetee halkee.

⁸ Kono no woodi tobbere nde on haanaa yejjitude, yo yibbe: jallal gootal ka Joomiraado on ko wa duubi wuluure, awa kadi duubi wuluure ko wa jallal gootal. ⁹ Awa Joomiraado on alaa nennude hunnugol fodaari makko ndin, wano wobbe miijori non. Kono ka liddle d'un, o muppani on tun, ko fii o yidaa hay gooto hayra. Kono ko o yidi, ko yo fow aru e tuubuubuyee.

¹⁰ Awa, palaande Joomi on arday wa ngujjo. Nden pande non kammuuli d'in muliray hito uuyungo, piiji oo aduna sunnee mula, leydi ndin kadi e kuude ko ndi wondi kon feppinee. ¹¹ Bay d'un fow non no e laawol mulirgol nii, haray pellet hidon haani wuurirde laabal e no Alla faaliraa non. ¹² Awa e nder ko habbidon ardu palaande Alla nden kon, etee fii no d'un yaawira, d'un ko ka kammuuli d'in mulirta yiite d'on, e ka piiji oo aduna taayirta nguleendi yiite d'on. ¹³ Kono enen hidon habbi fodaari Alla ndin, d'un ko kammu hesu e leydi heyri ka peewal ngal hodoyta d'on.

¹⁴ Ko d'un wadi, yo yibbe, e nder nden habbannde, etee fii, nde o aroyi, no o tawira on e nder buttu, hara on aldaa e waadere, on aldaa e ella. ¹⁵ Jogoree mupal Joomiraado men on wa kisiyee, wano Puulusa, oo musiddo men yidaado, windirani on non kapun kadi, tippude e faamu ngu o yedaa ngun. ¹⁶ Ko d'un o woni wadude e bataake den fow, ka o wowli fii d'in piiji d'on, e ka windande mettude faamude den woni d'on, de tawata yimbe be faamaa ben e be tabitaa ben boylli noone on, wano be wadiri non e ko heddi e bindi d'in kon, fii hayrannde mabbe kambe tigi.

¹⁷ Onon non, yo yibbe, bay on hajaama, reenee fii wota on selu jokkon dayni be doftaaki yamirooje Alla den, haa ka yoolon tabital mon ngal.

¹⁸ Awa beydee jaarude yeeso e nder moyyere nden e andugol Joomi men on, on Dandoowo, dfun ko Iisaa Almasiihu on, on mo mangural wonani jooni e haa poomaa. Aamiina!

BATAKURU YUUHANNA ARANURU NDUN

Fii Daaluyee Ngurndan dan

¹ Ko wonnoo kon gila ka fudfoode, ko dun men nani, men yi'iri gite amen den, men punnii, men meemiri juude amen den, dun ko daaluyee ngurndan dan. ² Awa, ngurndan dan feenii, men yi'ii dan, meden seeditanaade dan. Meden feppinande on *ngurndan poomayankejan dan, dan wondunoodan e Baabaajo on, dan feppinanaama men. ³ Meden hollitude on onon kadi ko men yi'i kon e ko men nani kon fii no laatoron humondirbe e amen e nder humondiral men e Baabaajo on e Bidfo makko on, dun ko Iisaa Almasiihu on. ⁴ Meden windude dundoo fii no weltaare men nden timmira.

Fii Wonugol ka Ndaygu

⁵ E hino kibaaru mo men naniri mo on, meden banganande on mo: Alla ko ndaygu, niwre woo alaa e makko. ⁶ Si en innii hiden humondiri e makko, kono hiden yahude e nder niwre nden, haray en fenii, en wuuriraali goonga on. ⁷ Kono si tawii hiden yahude e nder ndaygu ngun, wano o woniri non kanko tigi ka nder ndaygu, haray hiden humondiri, dun haray yiiyan Iisaa Bidfo makko on no *labbinde en e kala junuubu.

⁸ Si en innii en aldaa e junuubu, haray en daynitike enen tigi, dun haray goonga on alaa e men. ⁹ Si en qirritike non junuubaaji men din, Alla ko Sella-Findeejo, Feewudo, o yaafanto en junuubaaji men din, o labbina en e kala bonnere. ¹⁰ Si en innii en wadaali junuubu, haray en wadii mo fenoowo, dun haray daaluyee makko on alaa e men.

2

¹ Faybe an, mido windande on dundoo fii wota on wadu junuubu. Kono si godfo aru e wadude junuubu, haray hiden mari Fattantoofo en moggo Baabaajo on, dun ko Iisaa Almasiihu, Feewudo on. ² Ko fii kanko tigi ko o sadaka fii no hebiren yaafuyee junuubaaji men din,^a hinaa non fii di men din tun, kono ko fii di be aduna on fow.

³ Si en doftike yamirooje makko den, haray hiden felliti wonde hiden andi mo. ⁴ Kala on wi'udo no andi mo, hara o doftaaki yamirooje makko den, haray ko o fenoowo, goonga on alaa e makko. ⁵ Kono kala doftiido daaluyee makko on, haray giggol Alla ngol no timmi e makko, ko non andirten hiden humondiri e makko. ⁶ Kala on wi'udo no humondiri e makko, haray no haani wuurirde wano *Almasiihu on wuurirnoo non.

⁷ Yibbe, hinaa yamiroore heyre mi woni windande on, ko yamiroore hinnde, nde hebunodon gila ka fudfoode. Ndee yamiroore hinnde, ko ngol kongol ngol nanudon. ⁸ Kono fow e mun, ko yamiroore heyre mi woni windande on. Haqiiqa mayre on no bangi e makko, no bangi e mon, ko fii niwre nden no feyyude, awa kadi ndaygu haqiiqawu ngun ndaygii toode.

⁹ On wi'udo no ka ndaygu e hoore apugol musidfo mun, haray haa jooni himo ka niwre. ¹⁰ On mo yidi musidfo mun, haray himo ka ndaygu, peggal woo alanaa mo. ¹¹ Kono on apudfo musidfo mun ko ka niwre woni, ko e nder niwre o woni yahude, o andaa ka o woni jaarude, ko fii niwre nden wuminii gite makko den.

^a 2:2 2.2 Wobbe kadi no faamira: «sadaka dahoowo tikkere Alla nden.»

¹² Mido windande on, yo faybe, bay junuubaaji mon dɪn yaaforaama sabu innde makko nden.

¹³ Mido windande on, yo baabiraabe, bay on andii on Woodanoodo gila ka fudfoode.

Mido windande on, yo sukaaabe, bay on foolii bondo on.

¹⁴ Mi windanii on kadi, yo faybe, bay on andii Baabaajo on.

Mi windanii on kadi, yo baabiraabe, bay on andii Woodanoodo on gila ka fudfoode.

Mi windanii on kadi, yo sukaaabe, bay hidon tiidi, daaluyee Alla on no e mon, awa kadi on foolii bondo on.

Fii Apugol oo Aduna Boyliido

¹⁵ Wota on yidu aduna on e ko woni e aduna on kon. On mo yidi aduna on, haray giggol Baabaajo on alaa e makko. ¹⁶ Ko fii kala ko woni e oo aduna, dɪn ko mbeleede bandu e himmangol ko yi'i e mantorgol keyeeji aduna, hinaa e Baabaajo on iwri, kono ko e oo aduna. ¹⁷ Awa oo aduna e himmeeji mun ko ko woni feyyude, kono on wadwoowo faale Alla on luttay haa poomaa.

Fii Reenagol e Dartotoobe Almasiihu on ben

¹⁸ Awa, yo faybe, ko saa'i sakkitoro on nii. Wano nanirdon non, liddotoodo Almasiihu on aray, e hay fewndo doo toode liddotoobe Almasiihu on duudube arii. Ko nii andirten wonde ko saa'i sakkitoro on nii. ¹⁹ Ben non ko e men iwi, kono hinaa be men, ko fii si be wonno be men, be luttidayno e men. Kono dɪn banginii wonde be fow wonaa be men.

²⁰ Onon kan, *Seniido on yedii on Ruuhu mun on, ko dɪn wadi si on fow hidon mari andal. ²¹ Mi windiranaali on wa si tawii on andaa goonga on, kono ko bay hidon andi, e hidon andi kadi wonde fenaande woo iwataa e goonga. ²² Ko hombo non woni on fenoowo, si hinaa on yeddudo wonde Iisaa ko Almasiihu? On ko liddotoodo Almasiihu on, yeddudo Baabaajo on e Bidfo on. ²³ Awa kala yeddudo Bidfo on hebaali Baabaajo on, kala qirritiido Bidfo on, haray hebii Baabaajo on.

²⁴ Onon non, ko nanudon kon gila ka fudfoode no haani wonude ka berde mon. Si tawii ko nanudon kon gila ka fudfoode wonii ka berde mon, haray onon kadi on humondirii e Bidfo on e Baabaajo on. ²⁵ Awa e hino fodaari ndi o wadani en ndin: ko *ngurndan poomayankejan dan.

²⁶ Mi windiranii on dɪn e telen-ma wonbe daynude on ben. ²⁷ Ko fii onon, Ruuhu mo hebirdon Almasiihu on no e mon, ko dɪn wadi on hatonjinaa e janneede, kono, wano Ruuhu makko on woni jannirde on piiji dɪn fow non, (ko mo goonga, mo aldaa e fenaande), humondiree e Almasiihu on wano Ruuhu makko on janniri on non.

Fii Faybe Alla ben

²⁸ Jooni non, yo faybe, humondiree e makko, fii, nde o feepoyi, yo en hebu hoolaare, e nde o ari, wota en hersu yeeso makko. ²⁹ Si tawii hidon andi ko o Feewudo, haray andee kala wadudo ko feewi ko jibinannde makko.

3

¹ Ndaaree noone giggol ngol Baabaajo on yedi en ngol, haa noddaden faybe Alla. Awa kadi ko en dɪn. E hino ko wadi kon si aduna on andaa en, ko fii o andaali mo. ² Yibbe, jooni non ko en faybe Alla. Ko wonoyten kon feppinaaka taho. Kono hidon andi, nde o feepoyi, en nandoyay e makko,

ko fii en yi'oyay mo wano o woniri non. ³ Kala jogiidfo on tama'u e makko, haray no labbintinii wano kanko *Almasiihu on o laabiri non.

⁴ Kala non on wadufdo junuubu, haray ontigi bonnii Sariya on, ko fii junuubu ko bonnugol Sariya. ⁵ Kono hidon andi, kanko Almasiihu on ko o feepiri ko fii ittugol junuubaaji, e hin-le junuubu alaa e makko. ⁶ Kala on humondirdo e makko duumotaako e wadugol junuubu. Kala non wadoowo junuubu, haray yi'aali mo, andaali mo.

⁷ Ko onon, yo faybe, wota hay gooto daynu on, ko fii kala on wadufdo ko feewi, haray ko feewudo, wano kanko Almasiihu on o woniri feewudo non. ⁸ Kala non on wadoowo junuubu, haray ko mo Ibuliisa, ko fii gila ka fudfoode Ibuliisa no wadude junuubu. *Bidfo Alla on-le ko feepiri ko fii mulugol kuude Ibuliisa den. ⁹ Kala on jibinaado immorde e Alla duumotaako e wadugol junuubu, ko fii haray awdi Alla ndin no e makko, haray o waawataa wadude junuubu, bay ko e immorde e Alla woni ko o jibinaa. ¹⁰ Awa e hino ko bangini hakkunde faybe Alla ben e faybe Ibuliisa ben: kala on mo wadataa ko feewi, haray hinaa mo Alla, ko wano non kadi on mo yidaa musidfo mun.

Fii Yidindirgol

¹¹ E hino kibaaru mo nanudon on gila ka fudfoode: yidindiren. ¹² Wota en wa'u wa Qaayiina^b, on mo Ibuliisa, warunoodo miɲɲiraawo mun on. E ko fii hondun o warannoo mo? Ko tawde kuude makko den kanko Qaayiina ko bonde, de miɲɲiraawo makko on den kan ko feewude. ¹³ Musibbe an, si tawii aduna on no api on, haray wota on njaldu. ¹⁴ Ko fii hiden andi ko e mayde iwuden, aruden e ngurndan, bay hiden yidi musibbe men ben. On mo alaa giggol, haray ko ka mayde woni. ¹⁵ Kala on aɲudo musidfo mun, haray ko waroowo. Hidon andi-le kala waroowo, haray *ngurndan poomayankejan alaa e makko.

¹⁶ E hino no andirten ko woni giggol: Almasiihu on okkitirii ngurndan mun dan fii men, haray enen kadi hiden haani okkitirde ngurndan men dan fii musibbe men ben. ¹⁷ Si tawii godfo no mari ngaluuji aduna, o yi'ii musidfo makko sokoldo, o ombanii mo gite, haray ko honno giggol Alla ngol wonirta e makko? ¹⁸ Ko onon, yo faybe, wota en yidir kongol maa denngal tun, kono yidiren kuugal e goonga. ¹⁹ Ko nii andirten ko en be goonga, berde men den hebirta kadi hoolaare yeeso makko. ²⁰ Hay si berde men den no felude en, Alla no buri berde men den mawnude, e himo andi fow.

²¹ Awa, yo yibbe, si tawii berde men den felaali en, haray hiden mari hoolaare yeeso Alla. ²² Kala ko toriden mo, en hebiray mo, bay hiden doftii yamirooje makko den, hiden wadude ko welata mo. ²³ Awa e hino yamiroore makko nden: ko yo en gomdin innde Bidfo makko on, dun ko Iisaa Almasiihu on, yidindiren kadi wano o yamiri en non. ²⁴ Kala on doftiidfo yamirooje makko den, haray no humondiri e Alla, Alla kadi no humondiri e makko. Awa kadi e hino no andirten wonde himo humondiri e men: ko *Ruuhu Seniido mo o yedi en on andirden dun.

4

Fii Ndarndagol Ruuhuuji din

¹ Ko onon, yo yibbe, wota on hoolo kala nedfo wi'udfo Ruuhu Alla on no e makko, kono taskee be fii andugol si ruuhu wondo e maɲbe on ko e

b 3:12 3.12 «Qaayiina» no wi'ee kadi «Qaabiila». Fud. 4

Alla iwri, ko fii waditiibe annaba d'uuduube arii e oo aduna. ² E hino no andirton si konguɗi maɓbe dɪn ko e Ruuhu Alla on iwri: kala qirritiido wonde Iisaa Almasiihu on wontuno nedɗo, o ari ka aduna, haray ko mo Alla. ³ Kala non mo qirritaaki Iisaa, haray hinaa mo Ruuhu Alla on, haray on ko mo liddotoodo *Almasiihu on, on mo nanunodon no arude. On non jooni no e aduna on.

⁴ Ko onon, yo faybe, ko on be Alla, awa kadi on foolii waditiibe annaba ben, ko fii Wondo e mon on no buri mawnude wondo e aduna on. ⁵ Ben ko be oo aduna, ko dɪn wadi konguɗi maɓbe dɪn ko dɪ oo aduna, awa kadi aduna on no hedaade dɪ. ⁶ Enen-le, ko en be Alla. Kala on anduɗo Alla hedoto en, kono on mo tawata non wonaa mo Alla hedotaako en. Ko non andirten Ruuhu Goongaajo on e ruuhu fenaandeejo on.

Fii Giggol Alla ngol e Yidindirgol men ngol

⁷ Ko onon, yo yibbe, yidindiren, ko fii giggol ko ka Alla iwri, awa kala yidufɗo ko jibinaado immorde e Alla, haray himo andi Alla. ⁸ Kala mo aldaa e giggol, haray andaa Alla, ko fii Alla ko giggol. ⁹ E hino no giggol Alla ngol feepiri e men: Allaahu on addii Bidɗo makko bajjo on e nder oo aduna fii no wuuriren immorde e makko. ¹⁰ E hino ko woni ngol giggol kon: hinaa ko yidufen Alla kon, kono ko ko o yidi en kon, o addiri Bidɗo makko on sadaka fii no hebiren yaafuyee junuubaaji men dɪn. ¹¹ Bay Alla yidirii en nii, yo yibbe, haray enen kadi hiden haani yidindirde. ¹² Hay gooto yi'aali Alla haa hande, kono si en yidindirii, haray Alla no humondiri e men, giggol makko wonungol e men ngol timma.

¹³ E hino no andirten hiden humondiri e makko, kanko kadi himo humondiri e men: ko sabu Ruuhu makko mo o yedi en on. ¹⁴ Menen non men yi'ii, meden seeditaade wonde Baabaajo on nului Bidɗo on fii dandugol aduna on. ¹⁵ Kala on qirritiido wonde Iisaa ko *Bidɗo Alla, haray Alla no humondiri e makko, kanko kadi himo humondiri e Alla. ¹⁶ Awa, enen en andii, en gomɗinii giggol ngol Alla yidi en ngol.

Alla ko giggol. Kala on wondufɗo e giggol, haray himo humondiri e Alla, Alla kadi no humondiri e makko. ¹⁷ Ko nii giggol ngol timmiri e men, fii no hebiren hoolaare pande paawoore nden. Wano o woniri non kanko, enen kadi ko non wonirden e oo aduna. ¹⁸ Kulol alaa e nder giggol, kono giggol timmungol radoto kulol, bay kulol no jijii donkineede. Awa kadi, kala on hulufɗo, haray giggol ngol timmaa e makko. ¹⁹ Enen non hiden yidi, bay ko kanko adii en yidufɗe. ²⁰ On mo wi'i no yidi Alla, e hoore himo api musidɗo makko, haray ko fenoowo. Ko fii on mo yidaali musidɗo mun mo o renti on, haray o waawataa yidufɗe Alla mo o rentaa on. ²¹ Awa, ko ndee yamiroore dɗoo hebirden mo: mo no yidi Alla, yo yidu kadi musidɗo mun on.

5

Fii Gomɗingol Bidɗo Alla on

¹ Kala on gomɗindo wonde ko Iisaa woni *Almasiihu on, haray ko jibinaado immorde e Alla, e kala yidufɗo Baabaajo on yidaf Bidɗo on kadi. ² E hino no andirten hiden yidi faybe Alla ben: ko si en yidii Alla, en dɗoftike yamirooje makko dɪn. ³ Ko woni yidufɗol Alla: ko dɗoftagal yamirooje makko dɪn. Yamirooje makko dɪn-le hinaa sattude, ⁴ ko fii on jibinaado ka Alla foolay oo aduna. Awa e hino polgal foolungal aduna on: ko gomɗinal men ngal. ⁵ Ko hombo woni on foolufɗo aduna on, si hinaa on gomɗindo wonde Iisaa ko *Bidɗo Alla?

⁶ Ko kanko Iisaa Almasiihu on ardi e ndiyan e yiiyan, hinaa non ndiyan tun o ardi, kono ko ndiyan e yiiyan. Awa ko Ruuhu Allaahu on woni seeditaade, bay on Ruuhu ko o goonga. ⁷ Ko fii ko piiji tati woni seeditaade: ⁸ ko Ruuhu Allaahu on e ndiyan dan e yiiyan dan, din non tati hidi fotti. ⁹ Hiden jabude seeditooje yimbe ben, kono ko seeditoore Alla nden buri mawnude, dun ko seeditoore nde Alla seeditii fii Bidfo makko on nden. ¹⁰ Kala on gomdindo Bidfo Alla on, haray nden seeditoore no e makko. Kono on mo gomdinaa Alla non, haray o wadfi mo fenoowo, ko fii haray o gomdinaa seeditoore nde Alla seeditii fii Bidfo mun on nden. ¹¹ Awa e hino nden seeditoore: Alla okkii en *ngurndan poomayankejan, dan ngurndan non no e Bidfo makko on. ¹² Kala humondirdo e Bidfo on no mari ngurndan dan. Kala mo humondiraa e Bidfo Alla on haray alaa dan ngurndan.

Fii Kongufi Rawnordfi din

¹³ Mi windanii on dun fii no andiron wonde hidon mari ngurndan poomayankejan, onon bee gomdinbe e innde Bidfo Alla on. ¹⁴ Awa e hino hoolaare nde battorten Alla nden: si en torike mo godfun ko yaadi e faale makko on, o hedoto en. ¹⁵ Bay non hiden andi himo hedfi kala ko toriden mo, haray hiden andi en hefi ko toriden mo kon. ¹⁶ On mo yi'i musidfo mun no wada junuubu mo nawrataa e mayde, yo o torano mo, Alla yeday mo ngurndan, dun non ko ben wadfoobe junuubu mo nawrataa e mayde. Kono no woodi junuubu nawroowo e mayde, hinaa fii on junuubu mi wi'i yo tore. ¹⁷ Kala ko aldaa e peewal ko junuubu, kono no woodi non junuubaaji di nawrataa e mayde.

¹⁸ Hiden andi kala on jibinaado immorde e Alla, o duumotaako e wadugol junuubu, kono Bidfo Alla on reenay mo, danda mo, hara Bondo on meemataa mo. ¹⁹ Hiden andi ko en be Alla, awa kadi aduna on fow no e ley doole Bondo on. ²⁰ Hiden andi kadi Bidfo Alla on arii, o okkii en faamu fii andugol Goongaajo on. Hiden humondiri-le e Goongaajo on, bay hiden humondiri e Bidfo makko on, dun ko Iisaa Almasiihu. Ko on woni Alla Goongaajo on e ngurndan poomayankejan dan.

²¹ Ko onon, yo faybe, reenee e sanamuuji din!

BATAKURU YUUHANNA DIMMURU NDUN

¹ Salminaango an min oo ardotoofo, haa e oo suddiido subaafdo teddufo e faybe mun,^a mo mi yidi e nder goonga, mo tawata non hinaa min tun yidi dfun, kono ko kala andufo goonga on, ² sabu goonga wondo e men on, dfun ko on goonga wonoowo e men haa poomaa.

³ Moyyere e yurmeende e buttu wonay e men immorde e Alla Baabaajo on e Iisaa Almasiihu on, dfun ko Bidfo Baabaajo on, e nder goonga e giggol.

⁴ Mi weltike fota ko mi tawi kon wofbe e faybe maa ben no jokki laawol goonga on, wano Baabaajo on yamiriri en non. ⁵ Jooni non, an oo suddiido teddufo, koo ko mi wonu-maa windande hinaa yamiroore heyre, kono ko ndee nde hebunoden gila ka fudfoode mi tori-maa, dfun ko yo en yidindir. ⁶ Awa e hino ko woni giggol kon: ko jokkugol yamirooje makko den. E hino yamiroore nde andufoon gila ka fudfoode nden: ko yo on wuuru e nder giggol.

⁷ Ko fii daynoobe duufube naatii e nder aduna on, be jabaali wonde Iisaa Almasiihu on wontuno nedfo o ari ka aduna. Ko bee woni daynoobe e liddotoobe Almasiihu on ben. ⁸ Awa, reenee onon tigi, fii wota battane golle men den bonu, kono fii yo on hebu njoddi heewundi. ⁹ Kala feyyitudo jannde *Almasiihu on, ronki humaade e mayre, haray on wonaa humondirfo e Alla. Kala non tabitudo e nden jannde, haray no humondiri e Baaba on e Bidfo on. ¹⁰ On mo ari e mon, addoraali nden jannde, wota on wernu mo ka suudu mon, awa kadi wota on hiwro mo. ¹¹ Ko fii kala on hiwriifo mo, haray tawdaama e kuude makko bonde den.

¹² Midfo mari buy ko mi windana on, kono mi yidaali windirde dfun ndaha e kaydi. Kono non midfo tanyinii yahugol ka mon, mi yewtira on hunduko, fii no weltaare men nden timmira.

¹³ Faybe jaaja maa subaafdo on salminii ma.

---

a 1:1 1.1 No sikkaa wonde «oo suddiido subaafdo teddufo» no firi moftal gomdinbe wonbe nokku goo. «Faybe ben» no firi yimbe moftal ngal.

BATAKURU YUUHANNA TAMMURU NDUN

¹ Salminaango an min oo ardotoodo, haa e maa an oo yidaado an Gayuusi, mo mi yidi e nder goonga.

² Gido an, e nooneji din fow mido yelani-maa moyyere e cellal bandu, wano wonkii maa kin selliri non. ³ Mi weltike fota, fewndo musibbe goo ari, be seeditii fii ko humidaa e goonga on kon e ko wuurirdaa goonga on kon. ⁴ Mi alaa weltaare mawnde furi nanugol no wi'ee wonde faybe an ben no jokki goonga on.

⁵ Gido an, hida wadirde no feewiri e nder ko wonfaa wafande musibbe ben kon, hay be a andaa ben. ⁶ Be seeditike fii giggol maa ngol yeeso *moftal ngal. Haray a wadii ko moyyi si a faaborii be ko haani e nder yaadu mabbe ndun, hara ko noone no welirta Alla, ⁷ bay ko fii innde *Almasiihu on be yahi, e baawo hendagol hay huunde e juude be gomdinaa ben. ⁸ Hiden haani jabbaade sifa ben yimbe, fii no gollidiren e mabbe fii goonga on.

⁹ Mi windanii moftal ngal kongudi seeda, kono oo wi'eteedo Diyoteriifa, yidudo wonude arano e hakkunde mabbe on, jabanaa men. ¹⁰ Ko dun wadi, nde mi aroyi, mi humpitoyay on fii kuude makko den, kongudi bondi di o woni no'ude men din. Nde tawnoo dun yonanaali mo, o salii wernude musibbe ben, o fannani faalaabe wafude dun ben kadi, o radii be ka moftal.

¹¹ Awa yo gido an, wota a pambu ko boni, kono pambu ko moyyi. Kala on wafudo ko moyyi, haray ko mo Alla, kala non on wafudo ko boni, haray andaali Alla. ¹² Yimbe ben fow no joganii Dimitiriyuusa kongol moyyol, hay goonga on tigi, menen kadi meden seeditanaade mo dun. Hida andi-le seeditoore amen nden ko goonga.

¹³ Mido mari buy ko mi windane, kono mi faalaaka wadirde dun ndaha e karambol. ¹⁴ Mido tanyinii yi'itugol ma ko wodfaa, onsay en yewtiray hunduko.

¹⁵ Yo buttu wonane. Yibbe ben salminii ma, min kadi mi salminirii yibbe ben gooto gooto.

BATAKURU YUUDU NDUN

¹ Immorde e an min Yuudu, nduu kurkaadu Iisaa Almasiihu on, d'un ko oo miɲɲiraawo Yaaquuba, haa e bee noddaabe, be Alla Baabaajo on yidi, maraabe Iisaa Almasiihu on. ² Yo yurmeende e buttu e giggol sowindirane on.

Fii Jannoobe Penaale ben (2Pe. 2.1-17)

³ Yiɓɓe, e nder ko mi marnoo faale tiidufo fii windangol on fii kisiyee mo hawtudon on, mi taw bee mi winda taho fii wakkilingol on no tippiranon gomɗinal hewtinaangal yimbe Alla ben nde wootere haa poomaa. ⁴ Ko fii wobbe be paawoore mun windananoo gila neebii no bisii e hakkunde mon, d'un ko be rewataa Alla ben. Hibe waylude moyyere Alla men on jiibaare, be yeddi Iisaa Almasiihu on, on Hooreejo men e Joomi men bajjo.

⁵ Mid'o faalaa andintinde on ko anduɗon moyya, bay Joomiraado on dandii jamaa *Isra'iila on e nder leydi *Misira ndin, bawto d'un o muluno kadi be gomɗinaa wonnoobe hakkunde maɓbe ben. ⁶ Awa kadi malaa'ikaabe hawkunooobe nokkuure mun nden be ronki jogaade bawgal ngal be halfinaa ngal, o jolkii be jolokooje de be seedataa, o marii be ka nder nibe haa jande palaande mawnde paawoore nden. ⁷ Ko wano non kadi, bee yimbe dee ca'e Saduuma e *Amuura wondude e ca'e de de kawtiri den, wad'irnoo jinaa, hibe dabɓaynoo yiidugol e mbalndi no haaniraa, ben wadaa misal fii wonoyaybe e ley lette yiite poomayankeewe ngen.

⁸ Ko wano non kadi, ben yimbe ko miijotoobe miijooji mehi, be tuunina bandu ndun, be hoyna laamateeri Joomiraado on e ruuhuuji d'in ka kammu. ⁹ E hin-le, fewndo Miikaa'iilu oo malaa'ikaajo mawɗo yeddondiri e Ibuliisa, be poodfondiri fii furee Muusaa on, kanko Miikaa'iilu o suusaano mo paawirde hoyre, o wi'uno tun: «Yo Joomiraado on donkine!» ¹⁰ Kono ben yimbe no hoyna ko be andaa, ko be andani hoore maɓbe kon kadi no wa'i wa mummunte di alaa miijoo-miccoo, d'un-le ko halkayɗun be.

¹¹ Bone wonanii be, ko fii be jokkii laawol Qaayiina ngola, be ukkori e ella fii hebugol njoddi wano Bal'ama non^b, awa kadi be muliri sabu murtaldu maɓbe wano Qooraha non^c. ¹² Ko be baade baleeje ka mottondire mon fii hiraande jokkere endan. Hibe wada mbeleede e baawo hersa, hibe hittini fii hoore maɓbe tun. Ko be duule de aldaa e ndiyan, de hendu sorotoo naba. Ko be ledde dabbunde de aldaa e bibbe, mayde laabi didi, bora. ¹³ Ko wano morloode ndiyan jaadude bugitortoo ngufo ka sera baharu, tuunina mo non, ko wano non kambe kadi be tuuninirta wobbe goo kuude maɓbe hersiniide. Hibe wa'i wa koode yiilotoode, be niwre nibe maranaa haa poomaa. ¹⁴ Ko fii maɓbe kadi, Hanuuka, on njeedifaɓo gila e *Aadama, hiitinoo*, o wi'i: «Awa, Joomiraado on arii wondude e laabube makko guluuje guluuje, ¹⁵ fii wadugol paawoore e hoore fow, e fii hollugol be rewataa Alla ben fow kuude maɓbe bonde den, e kala kongudi sattudi di junuubankeebe, be rewataa Alla ben, wowli e hoore makko!» ¹⁶ Ben ko yimbe njormotoobe, woytotoobe, jokkuube himmeeji mun, be tawata kundule mun no wowla haalaaji manti, mantoobe yimbe fii nafa mun.

Fii Waajagol Gomɗinbe ben

a 1:11 1.11a Fud. 4   b 1:11 1.11b Ada. simooje 22-24   c 1:11 1.11c Ada. 16

¹⁷ Kono onon, yo yibbe, anditee fii waajuuji dɔi bee *sahaabaabe Iisaa Almasiihu Joomi men on hiitinoo, ¹⁸ hibe wi'aynoo on: «Ka saa'iiji sakkitori woodoyay yawitiibe, jokkoyaybe himmeeji mun bondi dɔi yaadaa e faale Alla on.»^d ¹⁹ Awa e hino ben, ko bee waddoobe, jokkuba miijooji aduna, be Ruuhu Alla on alaa e mun.

²⁰ Kono onon non yo yibbe, tiidinee ngurndan mon dan e hoore gomɔinal mon hormorteengal ngal, tororon Alla bawgal *Ruuhu Seniido on, ²¹ catodon e giggol Alla ngol, habbodon yurmeende Iisaa Almasiihu Joomi men on, fii yedugol on *ngurndan poomayankejan.

²² Yurminee sikkitiibe ben, ²³ faaboron beya kadi jatingol be yiite, yurminiron beya yurmeende wondude e kulol, e nder aɗugol tuundi haa aɗa tuundi concɔi tuuniniraadi kuude bandu.

Du'aa fii Rawnagol

²⁴ Awa, on Alla waawudo on dandude kala yanal, feɗɗina on yeeso mangu mun ngun e nder weltaare mon, tawa on felnaaki, ²⁵ ko kanko Alla bajo on, on Dandirɗo en Iisaa Almasiihu Joomi men on, darja e mangu mawngu e doole e bawgal wonani, ado saa'iiji dɔin fow, e jooni, e haa poomaa. Aamiina!

FENJNINANDE

¹ Fenjninande Iisaa Almasiihu on. Ndee fejninannde ko Allaahu on halfini nde Iisaa Almasiihu on, fii yo o hollu jiyaabe makko ben kon ko saatii arude ko booyaa. Kanko kadi o banginiri d'un nulugol malaa'ikaajo makko goo e oo jiyaado makko Yuuhanna, ² seeditiido ko o yi'i kon fow, d'un ko daaluyee Alla on, wondude e seeditoore Iisaa Almasiihu on. ³ Maloore wonanii on jangufo e ben hediiibe dii kongudi ndee fejninannde, maanditii koo ko windii, ko fii saa'i on badike.

Salminaango Yuuhanna haa e Mofte den Aazii

⁴ Immorde e min Yuuhanna haa e mon onon dee *mofte Iisaa jeedidi wonde e ngal diiwal *Aazii:

Yo buttu e moyyere wonan on immorde e on Woodaado, on Woodanoodo e on Aroyoowo, wondude e dii ruuhuuji jeedidi wondi ka yeeso jullere laamu makko, ⁵ wondude kadi e Iisaa Almasiihu on, on Seedejo Sella-Findejo, e Adaado immintineede e hakkunde maybe ben^a, d'un ko oo Lando lambe aduna.

Yo on Yidufo en, fuutiniri en yiyan mun dan bawgal junuubaaji men, ⁶ wadi en laamateeri e *yottinoobe sadaka ka Alla^b, on Baabaajo makko, ko on mangu e laamu wonani haa poomaa. Aamiina!

⁷ E hino ka o arata, himo arda e duule^c, kala neddo yi'ay mo, hay tufunoobe mo ben.^d Awa kadi bolondaaji aduna on fow fesay sabu makko. Ko non woniri. Aamiina.

⁸ Allaahu Joomiraado on daali: «Ko min woni Halfeere aranere nden e sakkitorde nden, d'un ko Woodaado on e Woodanoodo on e Aroyoowo on, on Jom Bawgal.»

Fii no Yuuhanna Fejniniranaa fii Almasiihu on

⁹ Ko min Yuuhanna oo musido mon, tawdaado e mon e tampere e laamateeri e njanpaare e nder humondiral e Iisaa, hari mido e ndee suriire wi'eteende Patmuusa, sabu yottingol an daaluyee Alla on e seeditagol an fii Iisaa. ¹⁰ Nalaande Joomiraado on,^d tawi *Ruuhu Seniido on no tippii e an, mi nani hawa tiiduka baawo an wa hito *liital, ¹¹ no wi'a: «Ko yi'udaa woo windu e deftere, nabanaa d'un mofte jeedidi wonde den e dee ca'e Efeesi e Simirna e Pergaama e Saayatiira e Sardiisa e Filadelfii e Laa'udiisa.»

¹² Onsay mi yeyyitii fii ndaarugol on wondo lan wowlande, mi yi'i jodfinirde pitilli tafiraade kanje jeedidi. ¹³ Tawi wa'udo wa *Bii-Aaden no hakkunde den jodfinirde pitilli, borniido kaftaane juutudo, habbitii dattol kanje ka bernde, ¹⁴ tawi hoore makko nden no rawniri wa leebi baalii maa wa cuddi, gite makko den no wa'ita wa joyngol yiite, ¹⁵ koyde den no wa'i wa sila-dane wondo e nder beembal yiite, hito makko ngon no wa'iti wa hito jurnde ndiyan. ¹⁶ Tawi koode jeedidi no ka jungo makko paamo, kaafa welka ka mbelde didi no yalta ka hunduko makko. Awa kadi yeeso makko ngon no wa'ita wa nde naange jalbi tuma nge hatti e wulude.

¹⁷ Bay mi yi'ii mo, mi yaniri ka ley koyde makko wa maydo. Onsay o fawi jungo makko paamo ngon e hoore an, o wi'i: «Wota a hulu. Ko min woni Arano on e Sakkitoro on, ¹⁸ awa kadi ko min woni Wuurudo on. Hari

a **1:5** 1.5 Zab. 89.28   b **1:6** 1.6 Egg. 19.6   c **1:7** 1.7a Dan. 7.13   d **1:7** 1.7b Zak. 12.10

^d **1:10** 1.10 «Nalaande Joomiraado on» ko alattiire nden.

mi maayii, e hino mido wuuri haa poomaa, awa kadi mido jogii saabiije mayde e jahannama den.»

¹⁹ O wi'immi kadi: «Awa jooni windu ko yi'udaa kon e ko fewndii kon e ko faandii arude kon. ²⁰ Awa koode jeedidi de yi'udaa den ka jungo an naamo, e jodfinirde pitilli tafiraade kanje jeedidi den, e hino ko dun firi kon: koode den jeedidi ko malaa'ikaabe mofte den jeedidi, awa jodfinirde pitilli den jeedidi, ko mofte den jeedidi.»

2

Batakuru Windanaandu Moftal wongal Efeesi ngal

¹ «Windan malaa'ikaajo moftal wongal Efeesi ngal, wi'aa:

«E hino ko on tambido koode den jeedidi ka jungo mun naamo, on jindoowo e hakkunde jodfinirde pitilli tafiraade kanje den jeedidi wi'i moftal ngal kon:

² «Mido andi kuude maa den e yangi maa kin e nappaare maa nden. Mido andi kadi a jabataa muppanaade bonbe ben, awa kadi a ndarndike waditiibe sahaabaabe ben, hara hinaa be dun, tawdaa ko be fenoobe.

³ Hida nappii, tampi sabu innde an nden, kono a haabaali.

⁴ «Kono mido felu-maa huunde wootere: ko ko seludaa giggol ngol yidunodaa mi aranun ngol kon. ⁵ Anditu ka iwudaa don yanudaa! Tuubaa, ruttodaa e golleeji maa arani din. Si hinaa dun, mi artoyay e maa, mi sottinane jodfinirde pitilli maa nden ka nde woni don, si hinaa hara a tuubu, ruttidaa. ⁶ Kono e hino ko mi weltani-maa fii mun kon: ko ko apudaa dee kuude bee jokkuba laawol Nikola, de mi api min kadi.

⁷ «Mo no mari nowru, yo jento ko Ruuhu Allaahu on woni wowlande mofte den kon. On fooludo, mi newnanay mo paamugol bibbe ngal legal ngurndan wongal ka aljanna Allaahu on.» »

Batakuru Windanaandu Moftal wongal Simirna ngal

⁸ «Windan kadi malaa'ikaajo moftal wongal Simirna ngal, wi'aa:

«E hino ko on Wondo Arano e Sakkitoro, on maynoodo wuuriti, wi'i moftal ngal kon:

⁹ «Mido andi tampere nde tampudaa nden e miskinankaaku maa ngun, hara-le ko a galo. Awa kadi mido andi hoyre nde bee wi'itiibe *Yahuudiyankabee, hara hinaa be dun, wonu-maa hoynude nden, hara ben ko be moftal Ibuliisa. ¹⁰ Wota a hulu ko faandidaa tampude kon. Awa Ibuliisa no faandii bugaade wobbe e mon ka kaso fii no ndarndore don. On hebay ton tampere e nder balde sappo. Kono gomdin haa maayaa, dun mi yedete *meetelol ngurndan ngol.

¹¹ «Mo no mari nowru, yo jento ko Ruuhu Allaahu on woni wowlande mofte den kon. Kala fooludo, mayde dimmere nden hewtoyttaa mo few.» »

Batakuru Windanaandu Moftal wongal Pergaama ngal

¹² «Windan kadi malaa'ikaajo moftal wongal Pergaama ngal, wi'aa:

«E hino ko Jogiido kaafa welka ka mbelde didi kan wi'i moftal ngal kon:

¹³ «Mido andi ka hodudaa don, ko don jullere Ibuliisa nden woni. Hida jogitii innde an nden, awa kadi a hayfinaali ko gomdindaa mi kon, hay pande oo seeditantoodo lan sella-findeejo, wi'eteedo Antipaasu, waraa ka mon, dun ko e ndee wonunde Ibuliisa.

¹⁴ «Kono no woodi ton ko mettimmi e maa. Hida mari ton yimbe jogitiibe jannde Bal'ama nden, on jannunoodo oo wi'eteedo Balaka fegginirogol *Banii-Isra'iila'en nammingol be tebbeeli sakkanaadi sanamuuji, jokkina

be jinaa. ¹⁵ Wano non an kadi, hidfa mari jogitiibe jannde jokkuɓe laawol Nikola ben. ¹⁶ Awa tuubu, si hinaa ɗun, mido ara e maa ko neɓaa, mi habira be kaafa hunduko an kon.

¹⁷ <Mo no mari nowru, yo jento ko Ruuhu Allaahu on woni wowlande mofte ɗen kon. Fooluɗo on, mi neeminay mo <*manna>^e suuɗiido, mi yedfa mo kadi hayre raneere, hara no windii e nden hayre innde heyre nde hay gooto andaa si wonaa on hendiido nde.> »

Batakuru Windanaandu Moftal wongal Saayatiira ngal

¹⁸ «Windan kadi malaa'ikaajo moftal wongal Saayatiira ngal, wi'aa:
<E hino ko *Bidɗo Alla on, on mo gite mun wa'i wa joyngol yiite, koyɗe mun wa'i wa sila-dane wi'i moftal ngal kon:

¹⁹ <Mido andi kuude maa ɗen e giggol maa ngol e gomɗinal maa ngal e golle maa ɗen e ɗaɗɗaare maa nden. Awa kadi mido andi kuude maa sakkitore ɗen no furi arane ɗen ɗuudude.

²⁰ <Kono feloore nde mi jogani-maa nden, ko ko accuɗaa oo debbo wi'eteedo Yeezabeela, wi'itiido ko annabaajo, janni faljini kurkaadi an ɗin kon fii yo be jokku jinaa, be ɗaama tebbeeli sakkanaadi sanamuuji. ²¹ Mi okkii mo saa'i fii no o tuubira, kono o faalaaka tuubude on jinaa makko. ²² E hino mido wallinirde mo tampere tiidunde, kanko e be o jinidaynoo ben, si hinaa taw hara be tuubu ɗen kuude mabbe. ²³ E hoore ɗun, mi waray iwtirbe ɓaawo makko ben, ɗun mofte ɗen fow anday ko min woni lipooowo miijooji e lipooowo berɗe, awa kadi mi yobay mo kala e mon njoddi kuude mun.

²⁴ <Kono onon bee be Saayatiira heddiibe, be jokkaali nden jannde fenandeere, onon be andaali ko wobbe wi'ata ko gundooji lugguɗi Ibuliisa kon, mi alaa fawude on dongal goo, ²⁵ si wonaa yo on tamu ko jogiɗon kon satta haa nde mi aroyi.

²⁶⁻²⁸ <Kala fooluɗo, pentini kuude an ɗen haa ka rawnoode, mi okay mo bawgal wano min kadi mi hendornoo non e juude Ben an, o laamoo e hoore leyyi ɗin, o aynira ɗi labbooru njandi, hara ndun munciray ɗi wa payande leydi, mi jonna mo kadi jaawiire subaka nden.f

²⁹ <Mo no mari nowru, yo jento ko Ruuhu Allaahu on woni wowlande mofte ɗen kon.> »

3

Batakuru Windanaandu Moftal wongal Sardiisa ngal

¹ «Windan kadi malaa'ikaajo moftal wongal Sardiisa ngal, wi'aa:
<E hino ko Jogiido ruuhuuji Alla ɗin jeefiɗi e koode ɗen jeefiɗi wi'i moftal ngal kon:

<Mido andi kuude maa ɗen, mido andi kadi no wi'aa ko a wuuruɗo, kono ko a mayɗo. ² Finu, tiidinaa ko heddi kon, ɗun ko ko faandii maayude kon, sabu mi yiiraali kuude maa ɗen wa timmuɗe yeeso Alla an on. ³ Anditu no nanirɗaa Kibaaru Moyyo on non, e no hendordaa mo non. Doftodaa mo, tuubaa! Si a finaali, mi arday wa ngujo, awa kadi a andataa ko e saa'i hombo mi arata, mi juhe.

⁴ <Kono hidfa mari yimbe seedaabe Sardiisa ɗon, be tuuninaali conci mun ɗin. Be yaaday e an, hara hibe bornii daneeki, ko fii hibe handi e ɗun. ⁵ Ko wano non kadi, fooluɗo on ko conci daneeki bornoytoo, awa kadi mi montoytaa innde makko nden ka deftere ngurndan. E hoore ɗun,

mi qirritoyto innde makko nden yeeso Ben an e yeeso malaa'ikaaɓe mun ben.

⁶ <Mo no mari nowru, yo jento ko Ruuhu Allaahu on woni wowlande moŋte ɗen kon.> »

Batakuru Windanandu Moftal wongal Filadelfii ngal

⁷ «Windan kadi malaa'ikaaɓo moftal wongal Filadelfii ngal, wi'aa:

<E hino ko *Seniido on daalani moftal ngal kon, ɗun ko on Goongaajo, jogiido saabi Daawuuda on, on mo tawata ko o udditi kon, hay gooto waawataa sokude, e ko o soki kon, hay gooto waawataa udditide:

⁸ <Midɔ andi kuude maa ɗen. Awa e hino, mi wadɗii baafal udditiingal yeeso maa, ngal hay gooto waawataa ombude. A ɗoftike daalol an ngol, a yeddaali innde an nden, wonaa fii kala a ɗuudaa fiira. ⁹ Awa mi addante bee yimbe moftal Ibuliisa, wi'itiibe Yahuudiyankeebe, hara be fenay, hinaa be ɗun. Mi adday be haa ka ley koyde maa, be jiccoo, be anda wonde midɔ yidu-maa. ¹⁰ Bay a huutorii ɗappaare nde mi yamir-maa nden, min kadi mi dandoyte ndee tampere faandiinde arude e hoore aduna on fow fii ndarndagol hodube ka aduna ben. ¹¹ Midɔ ara ko neebaa. Tamu fota ko jogidaa kon fii wota hay gooto yettu *meetelol maa ngol.

¹² <Kala fooludo, mi wadɗay mo doosal ka suudu Alla an on, hara o yaltataa ɗon hande kadi. Mi winday innde Alla an on e hoore makko, e innde saare Alla an on, ɗun ko saare *Yerusalaam heyre iwroore e Alla, tippoo iwrude ka kammu, mi winda kadi innde an heyre nden e hoore makko.

¹³ <Mo no mari nowru, yo jento ko Ruuhu Allaahu on woni wowlande moŋte ɗen kon.> »

Batakuru Windanaandu Moftal wongal Laa'udiisa ngal

¹⁴ «Windan kadi malaa'ikaaɓo moftal wongal Laa'udiisa ngal, wi'aa:

<E hino ko wi'eteedo Aamiina on, on seedejo sella-findejo goongaajo, ɗun-le ko on wonɗo bundu tageefo Alla ngon, wi'i moftal ngal kon:

¹⁵ <Midɔ andi kuude maa ɗen, a wulaa, a buubaa. Sago an ko yo a wonu wuludo maa buubudo. ¹⁶ Ko ɗun wadi, bay hinaa a hay huunde e ɗun, a wulaa, a buubaa, mi tuutirte hunduko an kon. ¹⁷ Hida wi'itii galo, alɗudo, mo ɗakkiraaka hay huunde, hara-le a andaa ko a tampudo, yurmuɗo, baaso, bundo, holdo. ¹⁸ Min mi waajike ma soodugol kanje labbiniraade yiite e juude an fii no laatoraa galo, soodaa kadi conci daneeji ko bornodaa e juude an fii wota hersa kolngal maa ngalɗ feepu, e lekki ko wujaa ka gite maa fii no yi'iraa.

¹⁹ <Kala ben be mi yidi, mi felay be, mi wurta. Awa jooni wakkilo, tuubaa. ²⁰ Awa e hino lan, midɔ darii ka takko baafal, midɔ hodɗaade. Kala on nanudo hawa an kan, udditi baafal mun, mi naatay ka ontigi, mi paamida e makko, ontigi kadi paamida e an.

²¹ <Kala fooludo, mi yedɗay mo joododugol e an ka jullere an laamu, wano min kadi mi fooliri non, mi joododi e Ben an ka jullere makko laamu.

²² <Mo no mari nowru, yo jento ko Ruuhu Allaahu on woni wowlande moŋte ɗen kon.> »

4

Fii Jullere Laamu Allaahu on

¹ Bawto ɗun mi yi'i dambugal no udditii ka kammu. Hawa ka mi adinoo nanude kan, ɗun ko hawa wa'itayka wa hawa *liital, ka wi'immi: «Yawu

doo, mi holle ko saatii aroyde kon onsay.» ² Tun Ruuhu Allaahu on tippii e an. Onsay mi yi'i jullere laamu ka kammu, tawi goddo no joodii e nden jullere. ³ On Joodiido don no jalbiri wa hayre hittunde wi'eteende yasbe e hayre goo kadi no wi'ee sardiire. Tawi yaroowol ndiyan jalbirngol wa hayre hittunde goo wi'eteende zumuruudu no hundunoo nden jullere. ⁴ Tawi kadi julle laamu noogay e nay no hundunoo nden jullere laamu, awa kadi mawbe noogay e nayo, borniibe daneeki, taarube *meetelli kanje, no joodinoo e majje. ⁵ Tawi mayande no yalta e nden jullere laamu, wondufe e digge e parnitte. Tawi kadi lampuujii jeedidii hubbudii no yeeso nden jullere laamu, din-le ko ruuhuuji Alla din jeedidii. ⁶ Tawi ko wa'i wa baharu laabirido wa biini, jalbiri wa jaaman, no yeeso nden jullere laamu.

Tawi tagooje nay wuurufe, mari gite yeeso e baawo, no taarii, hunditi nden jullere laamu. ⁷ Tagoore aranere nden no wa'i wa ngayuuri, dimmere nden no wa'i wa kalaldi nagge, yeeso tammere nden no wa'i wa yeeso aaden, nayabere nden no wa'i wa simbirre wiiraynde. ⁸ Nde kala e den tagooje nay wuurufe no mari gabitanji jeegoo marudii gite nder e baawo. Jemma e nalorma de alaa tayindirde wi'ugol:

«Seniido*, Seniido, Seniido,
ko Alla Joomiraado Jom Bawgal on,
dun ko on Woodaado
e on Woodanoodo
e on Aroyoowo.»^h

⁹ Nde dee tagooje nay wuurufe mawnini, teddini, jarni on Joodiido e nden jullere laamu woo, dun ko on Wuurudo haa poomaa, ¹⁰ onsay ben mawbe noogay e nayo kadi jicoo yeeso on Joodiido e nden jullere laamu, be sujjana on Wuurudo haa poomaa, be liba kadi meetelli mabbe din yeeso nden jullere laamu, hara hibe wi'a:

¹¹ «Yaa an Joomiraado Alla amen,
hidfa handi e darja e teddungal e mbawdi,
ko fii ko an tagi kala huunde.

Awa kadi ko e faale maa dun fow tagiraa, woodaa.»

5

Fii Deftere Taggaande nden e Baalun kun

¹ Bawto dun mi yi'i kadi on Joodiido ka jullere laamu no jogii ka jungo mun naamo deftere windaande nder e baawo, taggaa, notiraa tobbe kaape jeedidii. ² Tun mi yi'i malaa'ikaajo tiidufu no ewnoo ko tiidi, wi'a: «Ko hombo handi e hobbitugol dee notande ndee deftere taggaande, uddita nde?» ³ Tawi waawudo nde udditide ndaara alaa ka kammu, alaa ka hoore leydi maa ka nder leydi. ⁴ Onsay mi wulli fota, bay tawii hay gooto handaa e udditugol nden deftere taggaande, hinaa fere ndaara nde. ⁵ Onsay goddo e ben mawbe wonnoobe don wi'immi: «Wota a wullu. Awa e hino Ngayuuri bolondaa *Yahuuda ndin, dun ko Geeyol Daawuuda ngol, foolii haa waawii hobbitude notande den jeedidii, uddita deftere taggaande nden.

⁶ Ontuma mi yi'i *Baalun wa'itaykun wa waraakun, no darii hakkunde nden jullere laamu e tagooje nay wuurufe den e mawbe ben. Tawi hikun mari galaadi jeedidii e gite jeedidii, tawi ko din woni ruuhuuji jeedidii di Allaahu on immi e leydi ndin fow. ⁷ Kun Baalun ari, hendii nden deftere wonde ka jungo naamo on Joodiido ka jullere laamu. ⁸ Bay Baalun kun

^h 4:8 4.8 Isa. 6.2-3, Haz. 1.18 e 10.12

hendike deftere nden, den tagooje nay wuurufe e mawbe ben noogay e nayo ari jiccii yeeso kun Baalun. Tawi mo kala e ben no jogii hoddu, e pelette kanje heewufe urngallooji, di tawata ko torndeeji gomdinbe ben.

⁹ Hibe beytoraynoo beytol kesol, wi'a:

«Hida handi e hendagol ndee deftere,
hobbita notande mayre den,
ko fii a waranooma.

Awa kadi ko yiiyan maa dan sottirandaa Alla
yimbe jeyaabe e kala bolondaa
e kala haala e kala jamaa e kala lepol.

¹⁰ A wadfi be laamateeri e *yottinoobe sadaka

fii kurkanagol Alla men on,
awa ben laamoto ka aduna.»

¹¹ Bawto dun mi nani hawa malaa'ikaabe duudube, mi yi'i kadi hibe hunditi jullere laamu nden e tagooje wuurufe den e mawbe ben, tawi duudeendi maabe ndin ko dente de guluuje guluuje. ¹² Tawi ben no ewnoo ko tiidi, wi'a:

«Kun Baalun waraakun
no handi e hebugol bawgal
e ngalu e faamu e doole
e teddungal e darja e mantoore.»

¹³ Onsay mi nani kala ko tagaa, ko woni ka kammu e ka hoore leydi e ka nder leydi e ka baharu, e tagu ngun fow, no wi'a:

«Mantoore e teddungal e mangu e bawgal
yo wonan on Joodiido ka jullere laamu,
e Baalun kun, haa poomaa!»

¹⁴ Tawi tagooje nay wuurufe den no wi'a: «Aamiina!» Onsay tawi mawbe ben kadi no jiccotonoo, sujja.

6

Fii Hobbitugol Notande den

¹ Onsay mi yi'i Baalun kun no hobbita wonnde e den notande jeedi. Mi nani wonnde e den tagooje nay wuurufe no wowlira wa hawa farjitere, wi'a: «Aru!» ² Mi ndaari, mi tawi e hino puccu ranewu. Tawi waddinoodo ngu on no jogii laapal, o jonnaa *meetelol, o yaari wa foolowo e fii foolugol.

³ Bay kun hobbirii notannde dimmere nden, mi nani tagoore dimmere wuurunde nden no wi'a: «Aru!» ⁴ Don kadi puccu goo yalti, tawi hingu wojiiri wa yiite. Waddinoodo ngu on hendii bawgal ittugol buttu ngun ka hoore leydi fii no yimbe ben warindirira. O jonnaa kaafa njana.

⁵ Bay Baalun kun hobbirii notannde tammere nden, mi nani tagoore tammere wuurunde nden no wi'a: «Aru!» Mi ndaari, mi tawi e hino puccu balewu. Tawi waddinoodo ngu on no jogii balansi ¹ ka jungo mun. ⁶ Mi nani ko wa'itata wa hawa iwruka e hakkunde den tagooje nay wuurufe, no wi'a: «Sariyaare wootere ngawri ko *dinaruuru wooturu, awa kadi sariyaare tati muutiri ko dinaruuru wooturu, kono nebban dan e njaram dan wota a bonnu!»

⁷ Bay kun hobbirii notannde nayabere nden, mi nani hawa tagoore nayabere wuurunde nden no wi'a: «Aru!» ⁸ Mi ndaari, mi tawi e hino puccu fultiingu. Waddinoodo ngu on no wi'ee Mayde, tawi jahannama

¹ 6:5 6.5 «Balansi» no wi'ee kadi «sikeeli» maa «peesirdun».

no jokki mo. Be jonnaa bawgal e hoore peccun nayabun kun ka leydi fii mulirgol yimbe ben kaafa e heege e nabbeeli e kulle buruure den ka leydi.

⁹ Bay kun hobbitii notannde jowabere nden, mi yi'i ka ley *layyorde wonkiiji waranoobe ben sabu humagol mabbe e daaluyee Alla on e seeditoore nde be wadi nden. ¹⁰ Tawi hidfi ewnotonoo ko tiidi, wi'a: «Yaa an Joomiraado *Seniido, Goongaajo, e hara ko haa honde tuma nennotodaa jaawugol hodube ka aduna ben, yottanoo yiiyan amen dan?» ¹¹ Mo kala e mabbe jonnaa dolokke daneejo, be wi'aa yo be fowto kadi e nder saa'ihun, haa tuma adadu gollidoobe e mabbe ben e musibbe mabbe wariroyteebe wa mabbe ben timmi.

¹² Onsay mi yi'i Baalun kun no hobbita notannde jeegabere nden. Dimbannde leydi tiidunde wadi, naange ngen bawliri wa bagi sacciraado leebi baleeji, lewru ndun fow kadi wa'i wa yiiyan. ¹³ Tawi koode den ka kammu no saamude ka leydi, wa kuraaje wonde saamude nde hendu tiidundu dimbi kurahi. ¹⁴ Tawi kammu ngun no dira taggora wa gatal, awa kadi pelle den e suriije den fow dirti ka wonnoo don. ¹⁵ Lambe aduna ben e teddube ben e hooreebe suufaabe ben e aldube ben e dolnube ben e jiyaabe ben fow e rimbe ben no suudoyii ka pammeeje e ka lombi pete pelle, ¹⁶ e hoore hibe wi'a pelle den e pete den: «Yanee e hoore amen, suudon men gite oo Joodiido ka jullere laamu e tikkere Baalun kun! ¹⁷ Ko fii palaande mawnde tikkere mabbe nden arii, e ko hombo waawata nde dartaade?»

7

Adadu Maandinaabe ben

¹ Bawto dun mi yi'i malaa'ikaabe nayo no darii e cobbuli leydi ndin nay, hibe jogitii keneeli cende aduna on nay fii wota hendu wifu e hoore leydi ndin e ka hoore baharu e hoore leggal woo kadi. ² Onsay mi yi'i kadi malaa'ikaajo goo no iwra ka funnaange, himo wondi e maande Alla Wuurudo on. O ewnii ko tiidi ben malaa'ikaabe nayo, yedanoobe wadugol bone ka leydi e ka baharu, o wi'i: ³ «Wota on meemu leydi ndin e baharu on e ledde den, haa men wada maande ka tiide kurkaadi Alla men on.» ⁴ Awa kadi mi nani adadu maandinaabe ben. Ko be guluuje teemedere e cappande nayo e nayo e nder bolondaaji *Banii-Isra'ila'en ben fow:

⁵ Ka bolondaa Yahuuda, ko be guluuje sappoo e dido maandinaa, ka bolondaa Ruubaynu, ko be guluuje sappoo e dido, ka bolondaa Gaada, ko be guluuje sappoo e dido, ⁶ ka bolondaa Asiira, ko be guluuje sappoo e dido, ka bolondaa Naftali, ko be guluuje sappoo e dido, ka bolondaa Manasse, ko be guluuje sappoo e dido, ⁷ ka bolondaa Sim'uunu, ko be guluuje sappoo e dido, ka bolondaa Lewi, ko be guluuje sappoo e dido, ka bolondaa Yassaakara, ko be guluuje sappoo e dido, ⁸ ka bolondaa Zabuluunu, ko be guluuje sappoo e dido, ka bolondaa Yuusufu, ko be guluuje sappoo e dido, ka bolondaa Buniyamiinu kadi, maandinaabe ben ko be guluuje sappoo e dido.

Fii Jamaa Moolanaado on

⁹ Bawto dun mi ndaari, mi tawi e hino jamaa moolanaado, mo hay gooto waawataa limude, mo leyyi din fow, mo bolondaaji din fow, mo jamaaji din fow e mo haalaaji din fow, no darii yeeso jullere laamu nden e yeeso

Baalun kun. Hibe bornii concii daneeji, hibe jogii baape tugi ka juude maɓbe, ¹⁰ hibe ewnoo ko tiidi, wi'a:

«Kisiyee on ko e Alla men on iwri,
on Joodiido ka jullere laamu,
e *Baalun kun!»

¹¹ Tawi kadi malaa'ikaabe ben fow no darii hunditi jullere laamu nden e mawbe ben e tagooje nay wuurude den, hibe jiccotonoo yeeso jullere laamu nden, be sujjana Alla ¹² e hoore hibe wi'a:

«Aamiina!

Mantoore e mangu e faamu e jaarooore
e teddungal e bawgal e doole,

ko Alla men on wonani haa poomaa. Aamiina!»

¹³ Onsay goddo e mawbe ben yetti haala kan, wi'immi: «Ko hombe woni bee borniibe concii daneeji, e ko honto be iwi?»

¹⁴ Mi jaabii mo, mi wi'i: «Koohoojo an, an hida andi.»

Onsay o wi'immi: «Ko ben woni iwbe e satteende mawnde nden, be wuppilii concii maɓbe din, be rawnini di ka yiiyan Baalun kun. ¹⁵ Ko dun wadi si:

Hibe ka yeeso jullere laamu Alla,

hibe rewa mo jemma e jalorma ka suudu makko.

Joodiido on ka jullere laamu duwirayj be suudu mun ndun.

¹⁶ Be weeletaake hande kadi,
be dondetaake hande kadi,
naange ngen hewtataa be hande kadi,
nguleendi woo kadi hewtataa be.

¹⁷ Ko fii Baalun wonkun kun ka tumbo jullere laamu ornay be,
ardoo be ka bulli ndiyan ngurndan dan,
awa kadi Alla fittay kala gondi wondi ka gite maɓbe.»

8

Fii Hobbitugol Notannde Jeedidabere nden

¹ Bay Baalun kun hobbitii notannde jeedidabere nden, deeyannde wadi ka kammu wa feccere saa'i. ² Mi yi'i malaa'ikaabe njeedido, dariibe yeeso Alla ben, no jonnee *liite jeedidi. ³ Malaa'ikaajo goo ari, woni ka *layyorde, tawi himo jogii tindohun sunnirkun urngallooji tafiraakun kanje. O jonnaa urngallooji buy fii sakkodugol di e torndeeji gomdinbe ben fow ka layyorde tafiraande kanje wonde yeeso jullere laamu nden. ⁴ Curki urngallooji din wondude e torndeeji gomdinbe ben yenti e juude malaa'ikaajo on yeeso Alla. ⁵ Malaa'ikaajo on yetti tindohun sunnirkun urngallooji kun, hebbini kun yiite layyorde nden, o bugii ka hoore leydi. Parnitte wadi, e digge e mayande e dimbannde leydi.

Fii Wuttande Liite Arane den Jeegoo

⁶ Malaa'ikaabe njeedido, joginoobe liite den jeedidi, hebulanii wuttugol de. ⁷ Arano on wutti liital mun ngal. Marmalle e yiite jillunge yiiyan wadi, bugaa ka leydi. Peccun tammun leydi ndin e peccun tammun ledde den sumi, hudo hecco kon fow sumi.

⁸ Malaa'ikaajo dimmo on kadi wutti liital mun ngal. Ko nanditata e fello moolanaango hubbungo bugaa ka baharu. Feccere tammere baharu on wonti yiiyan, ⁹ feccere tammere ko tagaa ko wuuri ka nder baharu kon muli, feccere tammere e laade den lancii.

¹⁰ Malaa'ikaajo tammo on kadi wutti liital mun ngal. Hoodere moolanaande hubbirnde wa jowlol iwi ka kammu, yani e feccere tammere maaje den e bulli ndiyan din. ¹¹ Tawi innde nden hoodere ko Afsantiina.^k Feccere tammere di'e den waylii, wonti ko haadi. Yimbe buy maayiri sabu dan ndiyan haadufan.

¹² Malaa'ikaajo nayabo on kadi wutti liital mun ngal. Feccere tammere naange ngen piyaa, wondude e feccere tammere lewru ndun e feccere tammere koode den, fii no feccere tammere din ndayguuji nibbitira, e no feccere tammere jalbeendi pallal ngal mutira, jemma on kadi wano non.

¹³ Mi ndaari, tawi simbirre no wiira ka weeyo dow. Mi nani hinde wi'a e hawa tiidfuka: «Bone, bone, bone wonanii hodube ka aduna ben sabu hito deya liite de malaa'ikaabe ben tato faandii wuttude!»

9

¹ Malaa'ikaajo njowabo on kadi wutti *liital mun ngal. Mi yi'i hoodere no iwi ka kammu, yani ka leydi. Nde jonnaa saabiwal *gaygii ngin alaa kattudi ngin. ² Nde udditi gaygii ngin alaa kattudi ngin, yalti ka nder gaygii ton curki, wa curki beembal yiite moolanaangal. Naange ngen e yaasi on nibbitiri sabu curki ngin gaygii. ³ Immorde e kin curki, kanuuji yalti ka leydi, di jonnaa bawgal sifa bawgal jahe den ka leydi. ⁴ Di wi'aa, wota di meemu kudol woo ka leydi e kala ko heccidi e kala leggal, kono ko yimbe be alaa maande Alla nden ka tiide mun tun di meemata. ⁵ Kono di yamiraa wota di waru be, kono yo di tampin be e nder lebbi jowi, tawi tampere ko di wadaynoo kon ko wa tampere yaare si fidii godfo. ⁶ E nder den balde don, yimbe ben dababay mayde nden, kono be yi'ataa nde few. Be suboto mayde, kono mayde nden doga be woddfitoo.

⁷ Din kanuuji no nandita e pucci eltaadi fii hare. Tawi no ka ko'e majji ko nanditata e *meetelli kanje, geece majji on no nandita e geece nedfanke. ⁸ Hidi mariri sukundu wa debbo, jiiye majji on kadi no nandita e jiiye ngayuuje. ⁹ Tawi hiwitorde berde majji on no wa'i wa bedi njandi, e hitooji gabitanji majji on kadi no nandita e hito *giri-giriije de pucci duudufi poodata, no dogana hare. ¹⁰ Tawi bukki majji on no mari ndompe wa de jahe den, tawi bawgal ko di tampiniraynoo yimbe ben kon e nder lebbi jowi ko ka bukki majji woni. ¹¹ Tawi ko wonani di lando ko malaa'ikaajo gaygii ngin alaa kattudi ngin, mo tawata innde mun e haala Yahuudiyanke ko «Abaduuna», m innde makko nden kadi e haala Gereekiyanke ko «Apoliyon».n

¹² Bone arano on feyyii, awa boneeji didi no arude bawto dun.

¹³ Malaa'ikaajo jeegabo on kadi wutti liital mun ngal, mi nani hawa no iwa e cobbi nay *layyorde tafiraande kanje wonde nden yeeso Alla, ¹⁴ no wi'a malaa'ikaajo njeegabo joginoofo liital ngal: «Firtu malaa'ikaabe nayo habbaabe ka maayo njano Furaatiwol ben!» ¹⁵ Ben malaa'ikaabe nayo, hebulaninoobe fii on saa'i e nden palaande e ndun lewru e nden hitaande, firtaa, fii warugol feccere tammere e yimbe ben. ¹⁶ Mi nani adadu waddinoobe pucci fii hare ben ko be guluuje noogayo laabi guluuje sappo. ¹⁷ E hino no mi yi'iri non pucci din e waddinoobe di ben e nder fenjinannde nden: tawi waddinoobe di ben no jogii hiwitorde berde wojjirayde wa yiite, mbulorde wa baka e wa'itayde wa nete. Tawi ko'e pucci din no nandita e ko'e ngayuuje, yiite e curki e mbollan yiite no yalta

k 8:11 8.11 «Afsantiina» no firi «ko haadi». m 9:11 9.11 «Abaduuna» no firi «mulugol». n 9:11 9.11 «Apoliyon» no firi «muloowo».

ka kundule majji. ¹⁸ Peccun tammun e yimbe ben wariraa dñi albala'uuji dñoo tati, dñun ko koo ko yaltata ka kundule majji, dñun ko yiite ngen e curki kin e mbollan yiite dñan. ¹⁹ Ko fii bawgal pucci dñin ko ka kundule majji e ka bukki majji woni. Bukki majji on no nandita e bolle, hidì mari ko'e ko dñi wadira bone.

²⁰ Yimbe heddinoobe be wariraaka dñin albala'uuji ronki tuubude kuude dñe be wadiri juude maŋbe dñen. Be accaano sujjangol jinnaaji dñin e sanamuuji tafiraadi kanje e kaalisi e sila e kaaye e ledde, dñi waawataa yi'ude maa wowlude maa yahude. ²¹ Be ronki tuubude kadi fii ko be itti ko'e kon, e mbilankaaku maŋbe ngon e jeeno maŋbe ngon e guyaale maŋbe dñen.

10

Fii Malaa'ikaajo on e Deftun Taggaakun kun

¹ Mi yi'i malaa'ikaajo goo dolnudo no iwra ka kammu, no bornii duulere, no hippii yaroowol ndiyan ngol. Yeeso makko ngon no wa'ita wa naange ngen, koyde makko den kadi no wa'ita wa tugaale yiite. ² Himo jogii deftun udditaakun ka jungo makko. O tippi koyngal makko jaamal ngal ka baharu, nanal ngal ka leydi. ³ O ewnii ko tiidi wano ngayuuri riggorta. E nder ko o ewnii kon, parnitte dñen jeedidi wadi hito. ⁴ Bay parnitte dñen jeedidi wadi hito, tawi mido hebulanii windugol, kono mi nani hawa ka kammu, no wi'a: «Wadu gundoo ko parnitte dñen jeedidi wi'i kon, hara a windaali.»

⁵ Awa kadi on malaa'ikaajo, mo mi yi'unoo no tippi ka ndiyan e ka leydi, towni jungo mun jaamo ngon, fewtini ka kammu. ⁶ O woondiri on Wuurudo haa poomaa, on Tagudo kammu e ko woni ton, tagi leydi e ko woni e mun, tagi baharu e ko woni e mun kon, wonde uuda alaa hande kadi. ⁷ Kono e nder balde dñe malaa'ikaajo njeedidabo on faandii wuttugol *liital ngal, gundoo Alla on laatoto wano o fenjinirannoo non kurkaadi makko dñin, dñun ko annabaabe ben.

⁸ Onsay hawa, ka mi nanunoo kan iwruude ka kammu, wi'irimmi nii kadi: «Yahu, yettaa kun deftun udditaakun e jungo oo malaa'ikaajo tippudo ka baharu e ka leydi.» ⁹ Mi yahi ka malaa'ikaajo on, mi wi'i yo o jonnaan deftun kun. O wi'immi: «Yettu kun, jaamaa. Kun hebbinay reedu maa ndun ko haadi, kono kun weliray wa njuuri ka hunduko maa.»

¹⁰ Mi yetti deftun kun e juude malaa'ikaajo on, mi paami. Kun weliri ka hunduko an wa njuuri, kono bay mi bennii kun, reedu an ndun heewi ko haadi. ¹¹ Mi wi'aa kadi: «Hida haani haalude kadi ko Alla longin maa ko yowitii e jamaaji buy e leyyi buy e haalaaji buy e lambe buy.»

11

Fii Seedebe ben Dido

¹ Mi jonnaa kadi kudol kalin nanditayngol e sawru, mi wi'aa: «Immo etaa suudu Alla ndun e *layyorde nden, limaa rewoobe ton ben. ² Kono dingiral suudu Alla ndun, accu dñun feere, wota a etu dñun, ko fii don yedaama be gomdinaa ben, be yaabay saare hormorde nden e nder lebbi cappande nay e didi. ³ Mi newnanay seedebe an borniibe concì heynordì ben dido, haalugol ko mi longini be e nder balde wuluure e teemedde didi e cappande jeego.»

⁴ Ko ben woni ledde *zaytuuni dñen didi e jodfinirde pitilli dñen didi wonde yeeso Joomiraado leydi ndin. ⁵ Si goddo no faalaa be wadude ko

boni, yiite yaltay ka kundule mabbe, jaama aybe mabbe ben. Ko nii kala faalaado be wafude ko boni warirte. ⁶ Hibe mari bawgal ombugol kammu ngun fii wota ndiyan aru e balde de be haalata ko Alla longini be kon. Hibe mari kadi bawgal waylugol di'e den yiiyan, e libugol ka hoore leydi kala noone jabbeeli saa'i mo be faalaa woo.

⁷ Nde be timminoyi seeditoore mabbe nden, kullii iwroyayngii ka *gaygii ngin alaa kattudi ngin haboyay be, ngii foola be, ngii wara. ⁸ Fureeji mabbe din luttay ka ballangal nden saare mawnde nde Joomi mabbe on fempanoo e mun. Nden saare no jammaa *Saduuma maa *Misira. ⁹ Yimbe jamaaji din fow e bolondaaji din fow e haalaaji din fow e leyyi din fow ndaaray fureeji mabbe din e nder balde tati e feccere, be saloo yo be surre. ¹⁰ Hodube ka aduna ben weltoyoo fii mayde mabbe nden, be wona e nder weltaare, be neldindira, ko fii ben annabaabe dido lettii yimbe ben ka leydi.

¹¹ Bay balde tati e feccere den feyyii, foofaango ngurndan iwrungo e Alla naati e din fureeji, be immii, be darii, onsay kulol moolanaangol hebi ben yi'unoo be fun. ¹² Be nani hawa tiiduka ka kammu, no wi'a be: «Yawee gaa!» Be yawi ka kammu e nder duulere, aybe mabbe ben yi'i be.

¹³ Ko e on saa'i don, dimbannde leydi tiidunde wafi, feccere sappabere e saare nden lancii. Yimbe guluuje njeedifo maayiri sabu nden dimbannde leydi, heddiibe ben huli, mawnini Alla Jom kammu on. ¹⁴ Bone dimmo on feyyii, e hino tammo on no arude.

Fii Wuttande Liital Jeedifabal ngal

¹⁵ Malaa'ikaajo njeedifabo on kadi wutti *liital mun ngal. Hawaaji tiidufi nanii ka kammu, no wi'a:

«Laamateeri aduna on wontii e juude Joomiraado on
e Todfaado makko on, fun ko *Almasiihu on,
o laamoto haa poomaa.»

¹⁶ Tawi mawbe noogay e nayo, joodinoobe ka julle mun laamu yeeso Alla ben, no jiccarii Alla sujani mo, ¹⁷ e hoore hibe wi'a:

«Men jarnii ma, yo Alla Joomiraado,
Jom Bawgal, Woodaado e Woodanoodo,
ko huutorfaa bawgal maa tiidungal ngal kon
e ko jodfindaa laamu maa ngun kon.»

¹⁸ Hari leyyi din seytinii,
kono tikkere maa nden arii,
wondude e saa'i naawugol maybe ben,
e yobugol kurkaadi maa din, fun ko annabaabe ben,
e laabu be ben e huloobe innde maa nden,
gila e fandube haa e njandube,
e mulugol muloobe leydi ndin ben.»

¹⁹ Onsay suudu Alla ndun ka kammu udditii, *kankiranwal seeditoore makko nden feeni ka suudu makko. Mayande wafi, e digge e parnitte e dimbannde leydi e marmalle tiidufe.

12

Fii Debbo Sowiido on e Ningiwii ngin

¹ Maande njannde feeni ka kammu: tawi ko debbo borniido naange ngen, lewru ndun no ka ley koyde makko, e *meetelol ngol koode sappoo e didi ka hoore makko. ² Tawi ko sowiido, himo sonkude fii muuseendi jibingol ngol.

³ Maande goo kadi feepi ka kammu: tawi e hino *ningiwii njanin bodewii, ngii ko'e jeedidi e galaadi sappo, tawi katanji jeedidi no e hoore den ko'e. ⁴ Tawi bukkol maggii on no fitta feccere tammere koode den ka kammu, bugoo ka leydi. Tawi ngin ningiwii no darii yeeso debbo wondo firtaade on fii modugol boobo on nde o firtori mo. ⁵ O firtii boobo gorko, ardortoodo leyyi din fow labbooru njandi. On boobo makko wippitaa, nawraa ka Alla, ka jullere makko laamu. ⁶ Onsay debbo on dogi, yaari ka wulaa, ka o joginoo nokkuure ka Alla ebbannoo mo, fii no o dankoree don e nder balde wuluure e teemedde didi e cappande jeegoo.

⁷ Hare wadi ka kammu, Miikaa'ilu e malaa'ikaabe mun ben piiridi e ngin ningiwii. Ningiwii ngin e malaa'ikaabe mun ben kadi piiridi e mabbe. ⁸ Kono ngii foolaali, tawi wonunde alanaa ngii ka kammu, kangii e malaa'ikaabe maggii ben. ⁹ Ngin ningiwii njanin, dfun ko ndiya mboddi araniri wi'eteendi Ibuliisa maa Seytaane, ngin faljingii yimbe aduna on fow, bugodaa e malaa'ikaabe mun ben ka leydi.

¹⁰ Onsay mi nani hawa tiiduka ka kammu, no wi'a:

«Jooni kisiyee iwrufo e Alla men on arii,
wondude e bawgal mun ngal e *laamu mun ngun,
e laamu Todfaado makko on, dfun ko *Almasihu on.

Ko fii toopoowo musibbe men ben,
on wonnoodo be toonude yeeso Alla jemma e palorma, bugaama.

¹¹ Be foolirii ngii yiyan Baalun kun,
e sabu kongol seeditoore mabbe nden.

Awa kadi be ronkaali hebulaade
hay yeebugol ngurndan mabbe dan
haa be maaya.

¹² Ko dfun wadi, weltee yo kammuuli
e onon hodube ka kammuuli!

Bone wonanii leydi ndin e baharu on,
ko fii Ibuliisa tippike e mon.

Himo heewi tikkere,
bay o andii ko saa'ihun nii heddanii mo.»

¹³ Bay ngin ningiwii tawii bugaama ka leydi, ngii jokki debbo hebunoodo boobo gorko on. ¹⁴ Onsay debbo on yedaa gabitanji simbirre mawnde nden, fii ko o wiirira ka wulaa, ka nokkuure makko, ka o danketee don e nder saa'i, e nder saa'iiji e feccere saa'i, ka wodditii mboddi ndin.

¹⁵ Immorde ka sekko mayri, mboddi ndin furi ndiyan wa maayo baawo debbo on, fii no o yoolora ka maayo. ¹⁶ Kono leydi ndin faabii debbo on, ndin leydi udditi hunduko mun kon, ndi yari maayo ngo ngin ningiwii furiri sekko mun kon. ¹⁷ Ngin ningiwii seytinani debbo on, ngii yahi habugol luttube e jurriya makko on ben, dfun ko ben doftiibe yamirooje Alla den, humii e seeditoore Iisaa nden. ¹⁸ Onsay ngii darii ka hoore njaareendi ka baharu.

13

Fii Kullii Saafingii ka Baharu ngin

¹ Bawto dfun, mi yi'i kullii no saafoo ka nder baharu marngii ko'e jeedidi e galaadi sappo, tawi katanji sappo no e hoore din galaadi. Inde hoynude Alla kadi no windii e hoore den ko'e. ² Ngin kullii ngii mi yi'i no nandita e buutoori, taape maggii on no nandita e taape kullii no wi'ee ursaⁿ, sekko

ⁿ 13:2 13.2 «Ursa» ko kullii njanii marngii leeɓi, juutungii pefaaali.

maggii on kadi no nandita e sekko ngayuuri. Ningiwii* ngin okki ngin kullii doole mun d'en e jullere mun laamu nden, wondude e bawgal mawngal.

³ Tawi wonnde e d'en ko'e maggii no wa'i wa wariraande soppande, kono on barme waroowo sellinaa. Aduna on fow nald'i, be rewi ngin kullii.

⁴ Yimbe ben fow sujani ningiwii ngin, bay ngii jonnii ngin kullii bawgal maggii on. Be sujani ngin kullii kadi e hoore hibe wi'a: «Ko hombo wa'i wa ngin kullii maa hara ko hombo waawi ngii habude?»

⁵ Tawi ngin kullii no yedaa sekko wowlayko haalaaji mawnintinaare, hoyna Alla, tawi hingii jonnaa bawgal e nder lebbi cappande nay e didi.

⁶ Hingii udditi sekko maggii on, hingii hoyna Alla, hoyna innde makko nden e wonirdu makko ndun, e ben hodube ka kammuuli. ⁷ Tawi ngin kullii no newnanaa habidugol e yimbe Alla ben, foola be. Tawi hingii okkaa bawgal e hoore bolondaaji d'in fow e jamaaji d'in fow e kala haala, e hoore leyyi d'in fow kadi. ⁸ Tawi hodube ka aduna ben fow sujanay ngii, d'un ko ben be innde mun windaaki gila ka fudfoode aduna ka deftere ngurndan wonannde Baalun hettanookun layya kun.

⁹ Mo no mari noppi nanirdi yo nanu!

¹⁰ On mo no hoddiranaa maccindinagol,
bee o maccindinoo.

On mo no hoddiranaa warireede kaafa,
bee o wariree kaafa.

Ko d'un wadi si yimbe Alla ben
no haani nappaade, gomdina.

Fii Kullii Sortiingii ka Leydi ngin

¹¹ Bawto d'un, mi yi'i kullii goo no sortoo ka nder leydi, marngii galaadi didi nanditaydi e galaadi ga'un baalun, hingii wowliraynoo wa ningiwii. ¹² Tawi ngin kullii no wada bawde kullii aranii ngin fow e tawnde maggii. Ngii wadi feere no leydi ndin e hodube e hoore mayri ben sujjirana ngiya kullii aranii sellinananoongii barme waroowo. ¹³ Ngii wadi maandeeji moolanaadi, haa hay ngii jippini ka leydi yiite iwngge ka kammu yeeso yimbe ben. ¹⁴ Tawi ngin kullii no faljiniraynoo hodube ka aduna ben maandeeji di ngii yedanoo wadugol d'in yeeso ngiya kullii aranii, e hoore hingii yamira ben yimbe wonbe ka aduna yo be wadu nandolla ngiya kullii soppiranoongii kaafa, kono ngii wuuri. ¹⁵ Ngin kullii yedaa bawgal wadangol ndun nandollaaru ngiya kullii foofaango ngurndan fii no ndun nandollaaru waawira wowlude, ndu wona sabu kala on mo jabaali sujjande ndu no wariree. ¹⁶ Ngii karhi kadi fow, gila e fandube haa e njandube, galo e baaso, dimo e maccudo wadanegol maande ka jungo mun naamo maa ka tiinde, ¹⁷ hara kadi hay gooto waawataa soodude maa yeeya si alaa nden maande, nden-le ko innde ngin kullii maa adadu innde maggii on. ¹⁸ Doo non, maa faamu: On mo no mari hakkil, yo limu adadu innde ngin kullii, ko fii ko adadu nefdanke non. On adadu ko teemedde jeegoo e cappande jeegoo e jeegoo.

14

Fii Baalun kun e Sottaabe ben

¹ Bawto d'un mi yi'i Baalun kun no darii ka Fello *Siyuuna, wondude e yimbe guluuje teemedere e cappande nayo e nayo, be innde makkun e innde Ben makkun on windii e tiide mun. ² Mi nani hawa ka kammu, wa hawa di'e d'uudude maa wa hawa riggannde tiidunde, tawi kan hawa ka mi nani no nandita e hito korli di hodoobe hodata. ³ Tawi ben hodoobe no

beyta beytol kesol yeeso jullere laamu nden e yeeso tagooje nay wuurufe den e yeeso mawbe ben. Tawi hay gooto waawataa ekkitaade ngol beytol si hinaa bee guluuje teemedere e cappande nayo e nayo, sottanoobe ka aduna. ⁴ Dun ko ben be tuuninoraali rewbe, be woni laabube, be andaali debbo. Be jokki *Baalun kun kala ka kun yaari. Be woni sottaabe e hakkunde yimbe ben, be weebitanaa Alla e Baalun kun wa ko adaa sojiteede. ⁵ Awa kadi karaaje mabbe jantaaki penaale, ben ko be aldaa e feloore.

Fii Ewol Naawoore Joomiraado on

⁶ Mi yi'i kadi malaa'ikaajo goo no wiira ka weeyo dow, no jogii Kibaaru Moyyo poomayankeejo on fii fenjinangol mo hodube ka leydi ben e kala lepol e kala bolondaa e kala haala e kala jamaa. ⁷ Tawi on malaa'ikaajo no wowla hawa tiiduka, wi'a: «Hulee Alla, mawninon mo, ko fii saa'i mo o naawata e mun on hewtii. Awa sujjanee on Tagudo kammu ngun e leydi ndin e baharu on e bulli ndiyan din!»

⁸ Malaa'ikaajo dimmo hikkiido e arano on kadi wi'i: «Nde yanii! Ndee saare *Baabiila mawnde mandilindirnde leyyi din fow himmeeji jinaa mun, yanii!»

⁹ Malaa'ikaajo tammo hikkiido e aranbe ben dido no wowla hawa tiiduka, wi'a: «Kala on sujjando kullii ngin e nandolla maggii on, hebi maande maggii on ka tiinde maa ka jungo mun, ¹⁰ yaray njaram tikkere Alla nden wancinaadan ka peddukun tikkere makko hara dan jillaaka, o lettiree kadi mbollan yiite yeeso malaa'ikaabe laabube ben e Baalun kun! ¹¹ Curki lette mabbe den yaway haa poomaa, e hoore fowtaare alanaa be jemma e jalorma, dun non ko kala on sujjando ngin kullii e nandolla maggii on, e kala on hebudo maande innde maggii on.»

¹² Ko dun wadi si yimbe Alla doftiibe yamirooje Alla den, duumii e gomdingol Iisaa ben, no haani nannaade. ¹³ Mi nani kadi hawa ka kammu, no wi'a: «Windu wonde: <Maybe gila jooni no humondiri e Joomi on ben ko malaabe.> »

Ruuhu Allaahu on wi'i: «Ko non woniri, be fowtoto golleeji mabbe din, bay kuude mabbe den no jokki be.»

Fii Baagol Aduna on

¹⁴ Bawto dun mi yi'i duulere daneere, tawi nanditaydo e bii-aaden no joodii e hoore nden duulere, tawi *meetelol kanje no ka hoore makko, tawi wortowal welngal no ka jungo makko. ¹⁵ Tun malaa'ikaajo goo yalti e suudu Alla ndun ka kammu, no ewnoo ko tiidi, wi'a on joodiido e nden duulere: «Yettu wortowal maa ngal, wa'aa, ko fii saa'i baagol ngol hewtii! Ko wa'etee kon ka hoore leydi bendii!» ¹⁶ Onsay on joodiido e nden duulere fewtini wortowal mun ngal ka leydi, hayli, ko woni ka leydi kon wa'ii.

¹⁷ Malaa'ikaajo goo kadi yalti e suudu Alla wonda ka kammu ndun, tawi on kadi no jogii wortowal welngal. ¹⁸ Tun malaa'ikaajo goo kadi jogiido bawde e hoore yiite ngen yalti ka *layyorde, o ewnii oya malaa'ikaajo jogiido wortowal welngal ko tiidi, o wi'i mo: «Yettu wortowal maa welngal ngal, tettaa dukke *wiipu wonde den ka leydi, ko fii bibbe majje on bendii!» ¹⁹ On malaa'ikaajo fewtini wortowal mun ngal ka leydi, hayli, o tetti wiipuuje wonde den ka leydi, o bugii ko o tetti kon ka nder wuugirgal njanal tikkere Allaahu on. ²⁰ Den wuugoyaa ka sera saare, yiiyan yalti e ngal wuugirgal haa tooweendi majjan hewti lagambe pucci din, junndi ilol majjan on hawri embere kilomeeterji teemedde tati.

15

Fii Albala'uuji Sakkitori dɪn Jeediɖi

¹ Onsay mi yi'i maande moolanaande ɲalɖinnde goo kadi ka kammu, nden-le ko malaa'ikaabe njeediɖo jogiibe albala'uuji dɪn jeediɖi. Ko dɪn albala'uuji woni sakkitori dɪn, ko fii ko kanji woni timmoode tikkere Alla nden. ² Mi yi'i kadi ko wa'i wa baharu jalbirdo wa jaaman, jilludo yiite. Tawi foolube ngiya kullii e nandolla mun e adadu innde mun nden no darii e hoore on baharu jalbirdo wa jaaman, hibe jogii korli Allaahu on. ³ Hibe beyta beytol Muusaa, on jiyaado Alla, e beytol *Baalun kun, hibe wi'a:

«Yaa an Alla, Joomiraado, Jom Bawgal,
kuude maa den ko mawde,
awa kadi ko hawniide,
laawi maa dɪn ko feewuɖi, goongindi,
yo Lando leyyi fow!

⁴ Yaa an Joomiraado,
hara ko hombo ronkay-maa hulude,
maa ronkata mawninde innde maa nden?
Bay ko an tun woni *Seniido!
Bay leyyi dɪn fow aray sujane!
Bay kuude maa feewude den feɲɲinaama!»

⁵ Bawto dɪn mi yi'i kadi nokkuure hormorde wonde ka nder wonirdu ndu seeditoore nden woni e mun ndun, no udditoo ka kammu. ⁶ Tawi malaa'ikaabe njeediɖo jogiibe albala'uuji dɪn jeediɖi no yalta e nden nokkuure. Tawi ben no bornii concii laabudii jalbudii, hibe daditii dattii kanje ka fewndo berde maɓbe. ⁷ Wonde e den tagooje nay wuurude jonni ben malaa'ikaabe njeediɖo pelette kanje jeediɖi heewude tikkere Allaahu on, dɪn ko on Wuurudo haa poomaa. ⁸ Onsay nden nokkuure hormorde heewi curki sabu mangu Allaahu on e bawgal makko ngal. Tawi hay gooto waawataa naatude e ndun suudu haa dɪn albala'uuji jeediɖi dɪ malaa'ikaabe ben njeediɖo jogii, timma.

16

Fii Pelette Tikkere Alla den Jeediɖi

¹ Mi nani kadi hawa tiiduka iwruude ka nokkuure hormorde, no wi'a malaa'ikaabe ben njeediɖo: «Yahee, hibboyon ka leydi den pelette jeediɖi tikkere Alla nden!»

² Arano on yahi, hibbi feleterere mun nden ka hoore leydi, tun temmeeje kaanude muusude hebi be nden maande ngin kullii wonnoo e mun, sujani nandolla maggii on.

³ Dimmo on kadi hibbi feleterere mun nden ka baharu, on baharu wonti yiiyan wa yiiyan maydo. Kala ko wuurunoo ka baharu maayi.

⁴ Tammo on kadi hibbi feleterere mun nden ka maaje e ka fulli ndiyan, di'e den wonti yiiyan. ⁵ Tun mi nani malaa'ikaajo di'e den no wi'a:

«Ko a Feewudo,
an oo Woodaado e Woodanoodo,
an oo *Seniido,
sabu ko ɲaawirdaa nii kon.

⁶ Ko fii be hibbiino yiiyan yimbe Alla ben wondude e yiiyan annabaabe ben,
awa jooni a yedii be yiiyan ko be yara, hibe foddi e dɪn!»

⁷ Mi nani kadi *layyorde nden no wi'a:
«Hiiyii, yaa an Alla Joomiraado, Jom Bawgal,

naawooje maa den ko goongaaje, ko feewude!»

⁸ Onsay nayabo on kadi hibbi feleterere mun nden ka naange, nge yedaa sunnirgol yimbe ben yiite. ⁹ Yimbe ben sunniraa nguleendi tiidundi, be woni e hoynugol innde Alla nden, on mardo bawgal e hoore din albala'uuji, be ronki tuubude fii no be mawninira mo, kanko Alla.

¹⁰ Njowabo on kadi hibbi feleterere mun nden ka hoore jullere laamu kullii ngin, laamateeri maggii on nibbiti. Yimbe ben nati dende hakkee muuseendi, ¹¹ be woni e hoynugol Alla kammu ngun sabu muuseendiji mabbe din e temmeeje mabbe den, kono be ronki tuubude kuude mabbe den.

¹² Njeegabo on kadi hibbi feleterere mun nden ka maayo njano Furaatiwol. Ndiyan dan beebi fii wadangol lambe iwraybe funnaange ben fatal. ¹³ Mi yi'i ruuhuuji tati tuunudi nanditaydi e toti-paccala no yalta ka sekko ngin *ningiwii e ka sekko kullii ngin e ka hunduko waditiido annabaajo on. ¹⁴ Tawi ko ruuhuuji jinnaaji wondi wafude maandeeji, yaara ka lambe leydi ndin fow, fii mottindirgol be fii hare palaande mawnde Alla Jom Bawgal on.

¹⁵ «Awa mido ardude wa ngujo! Maloore wonanii on hakkilando, mari conci mun din, fii wota o laato holdo, e wota hersa makko kan bangu!»

¹⁶ Din jinnaaji no mottindira ben lambe e ndee nokkuure wi'eteende Har-Magadaana e haala Yahuudiyanke. ¹⁷ Malaa'ikaajo njeedifo on hibbi feleterere mun nden ka hendu, hawa tiiduka yalti ka suudu Alla iwruude ka jullere laamu, no wi'a: «Timmii!» ¹⁸ Mayande e digge e parpitte wadi wondude e dimbannde leydi tiidunde, nde sifa mun e tiidude hari wadaali gila yimbe ben woni ka hoore leydi. ¹⁹ Saare njannde nden feccii pecce tati, ca'e leyyi din yani. Alla anditi fii saare *Baabiila mawnde nden, o yedi nde feleterere njaram tikkere makko tiidunde nden. ²⁰ Suriije den fow dogi, pelle den kadi ronkaa yiiteede. ²¹ Marmalle njane, de tawata nde bee e majje ko wa kilooji cappande nay, iwi ka kammu, yani e hoore yimbe ben. Be woni e hoynugol Alla sabu on albala'u iwruudo e den marmalle, ko fii hari on albala'u ko tiidudo haa feyyiti.

17

Fii Naawoore Debbo Cagaajo Mawdo on

¹ Bawto dun, goddo e ben malaa'ikaabe njeedifo joginoobe pelette den jeedifi ari, wi'immi: «Aru, mi hollete naawoore debbo cagaajo mawdo on, ka joodii don ka di'e duudude. ² Ko e makko, kanko on debbo cagaajo, lambe aduna ben jokkiri jinaa, e hodube ka aduna ben mandiliri jinaa makko on!»

³ Onsay Ruuhu Allaahu on tippii e an, malaa'ikaajo on nawrimmi ka wulaa. Mi yi'i debbo no joodii e hoore kullii bodewii heewungii inde hoynude Alla den, marngii ko'e jeedifi e galaadi sappo. ⁴ Tawi on debbo no bornii concii bodeeji e firsinaadi, himo cudori kanje e kaaye hittude e kode hittude. Tawi himo jogii feleterere kanje heewunde ko piddinaa e tuude jinaa makko on. ⁵ Tawi innde gundoore no windii ka tiinde makko, ko woni dun ko: «Saare *Baabiila mawnde nden, neene cagaabe ben e ko piddinaa kon ka hoore leydi.» ⁶ Mi yi'i on debbo no mandiliri yiiyan yimbe Alla ben, e yiiyan seedeefe Iisaa ben.¶

Bay mi yi'ii mo, mi naldi fota. ⁷ Malaa'ikaajo on wi'immi: «Ko hondun naldudaa? Mi andinte gundoo debbo on e kullii ngii ko'e jeedifi e galaadi

¶ 17:6 17.6 «Mandilirgol yiiyan yimbe Alla ben» no firi weltorgol ko be waraa kon.

sappo ngii o wadɗii ngin. ⁸ Kullii ngii yi'udaa ngin hari no woodanoo, kono jooni ngii woodaaka. Hingii faandii yawude ka *gaygii ngin alaa kattudi ngin, ngii yaha ka hayrannde. Awa kadi hodube ka aduna ben, be tawata innde mun windaaka ka deftere ngurndan gila ka fudɗoode aduna, be ɗaldoyay yi'ugol ngin kullii, ko fii hari hingii woodanoo, kono jooni ngii woodaaka, awa kadi ngii feenitay.

⁹ «Doo non, maa hakkil wonduki e faamu: Ko'e ɗen jeediɗi ko pelle jeediɗi de debbo on joodii e hoore mun ɗen. Ko de lambe ben njeediɗo kadi: ¹⁰ njowo yanii, godɗo on no woodaa, oya on araali taho. Nde o aroyi, himo haani wonude seeda. ¹¹ Kullii woodanoongii, ngii woodaaka jooni ngin, kangii tigi ko ngii lando njeetataɓo, ko ngii godɗo kadi e njeediɗoobe ben, hingii yahude ka hayrannde.

¹² «Galaadi sappo ɗi yi'udaa ɗin ko lambe sappo, be fudɗaaki taho laamaade, kono ko hendoraybe laamu wa lambe e nder saa'i gooto fii laamodugol e kullii ngin. ¹³ Kambe ko be ebboore wootere, be jonnay doole maɓbe e laamu maɓbe kullii ngin. ¹⁴ Be haɓay Baalun kun, Baalun kun foola be, ko fii ko kun Koohoojo koohooɓe, Lando lambe, ko wondube e makkun ben woni noddaabe e subaabe e sella-findeebe.»

¹⁵ O wi'immi kadi: «Di'e ɗe yi'udaa cagaajo on no joodii e mun ɗen, ko jamaaji ɗin e dente moolanaade ɗen e leyyi ɗin e haalaaji ɗin. ¹⁶ Galaadi sappo ɗi yi'udaa ɗin wondude e kullii ngin aɗoyay cagaajo on, ɗi yetta kala ko o jeyi, ɗi boora mo, ɗi jaama bandu makko ndun, ɗi sunnira mo yiite. ¹⁷ Ko fii Alla wadɗii ka berɗe majji huuwugol ebboore makko nden e nder miijo wooto fii yo ɗi okku laamu majji ngun kullii ngin haa tuma daaluyeeji Alla ɗin laatii. ¹⁸ Awa kadi debbo mo yi'udaa on ko saare mawnde marnde laamu e hoore lambe aduna ben.»

18

Fii Lancagol Saare Baabiila nden

¹ Bawto ɗun, mi yi'i malaa'ikaajo goo no iwra ka kammu, jogiɗo bawgal njanal, aduna on jalbiri annoora makko on. ² O ewnii ko tiidi, o wi'i: «Nde yanii! Saare *Baabiila mawnde nden yanii!

Nde wontii hoɗo jinnaaji,
suuɗorde kala ruuhu tuunudo,
e suuɗorde kala sondu harmundu e apaandu.

³ Ko fii leyyi ɗin fow mandilirii
himme jinaa mayre on,
lambe aduna ben kadi wattodi
e mayre e nder jinaa mayre on,
awa kadi njulaabe ben ka leydi alɗinorii
ngalu mayre feyyitungu ngun.»

⁴ Mi nani kadi hawa goo ka kammu, no wi'a:

«Yaltee e mayre, yo jamaa an,
fii wota on tawde e junuubaaji mayre ɗin,
e wota on hebu gebal albala'uuji mayre ɗin.

⁵ Ko fii junuubaaji mayre ɗin dewnondirii haa ka kammu,
awa kadi Alla anditii angal peewal mayre on.

⁶ Wadiranee nde wano nde wadiri non,
sowon kuude mayre ɗen nde ɗiɗi, jonniton nde.

Jardukun, kun nde yarniri kun,
jonnitiree nde kun laabi ɗiɗi!

⁷ Wano nde mawninornoo non,

e no nde yollornoo e mbeleede non,
 jonnitiree nde wano non tampere e yoomere!
 Ko fii hinde wi'i ka bernde mayre:
 <Min mido joodii e nder laamu,
 hinaa mi heynotoodo,
 awa kadi mi yoomataa few!>

⁸ Sabu d'un,
 albala'uuji mayre d'in yanay e hoore mayre jande wootere,
 d'un ko mayde e yoomere e heege,
 nde sunniree kadi yiite.

ko fii Alla Joomiraado, Naawudo nde on, ko Jom-doole!»

⁹ Lambe aduna ben fow, wattodunoobe e mayre e nder jinaa e mbeleede,
 wulloyay fesa fii mayre, nde be yi'i curki sumugol mayre on. ¹⁰ Hibe darii
 ka wodditii sabu kulol tampere mayre ngol, be wi'oya:

«Bone, bone wonanii saare Baabiila mawnde nden,
 d'un ko saare dolnunde nden!

E nder saa'ihun gootun pet jaawoore maa nden arii!»

¹¹ Njulaabe ben ka leydi yooma, be wulla fii mayre, ko fii hay gooto
 soodataa hande kadi ko be yeeyata kon, ¹² d'un ko kanje e kaalisi e kaaye
 hittude e kode hittude e bagi daatudo e bagi bode e bagi dewludo e bagi
 firsinaado, e kala noone ledde uurude e kala piiji moyyiniraadi jiiye
 mawba, e kala piiji hittudi moyyiniraadi ledde hittude e sila e njande
 e kaaye daneeje, ¹³ wondude e cebe ledde kanel uurude e urngallooji e
 angiriiji, e *buto ledde no wi'ee *mirri, e buto ledde no wi'ee libaana, e
 njaram *wiiju e nebbe e ngawri e condi ngawri e na'i e baali e pucci e
 *giri-giriije e maccube e wonkiiji yimbe.

¹⁴ No wi'a: «Piiji di wonkii maa kin himmani d'in wodditike ma yo saare
 Baabiila! Piiji hittudi d'in maa jalbudi d'in fow fuutike ma, awa kadi be
 hettataa di hande kadi!»

¹⁵ Njulaabe aldinorbe nde ben wonay ka wodditii sabu kulol tampere
 mayre ngol. Be yoomoya, be wulla, ¹⁶ be wi'oya:

«Bone, bone wonanii ndee saare mawnde,
 borniinde concii daatudi,
 bodeeji e firsinaadi,
 cudori kanje e kaaye hittude e kode hittude!

¹⁷ E nder saa'ihun gootun pet,
 ngun ngalu mayre e mawnude caabii!»

Hooreebe laade ben fow e golloobe ton ben fow e doginoobe ben e
 wuurirbe baharu ben fow darii ka wodditii. ¹⁸ Bay be yi'ii curki sumugol
 mayre on, be woni e ewnagol, wi'a: «Ko saare honde nanditaynoo e ndee
 saare mawnde!» ¹⁹ Tawi hibe bugotonoo mbullaari ka ko'e mabbe, yooma,
 wulla, hibe ewnoo wi'a:

«Bone, bone wonanii ndee saare mawnde,
 nde kala on mardo laana ka baharu aldinori ngalu mun!

E nder saa'ihun gootun pet nde caabii!»

²⁰ Awa welto e hoore mayre, yo kammu, onon men kadi yo gomdinbe e
 *sahaabaabe e annabaabe, ko fii Alla paawii nde fii ko nde wadi on kon!

²¹ Onsay malaa'ikaajo dolnudo yetti hayre nanditaynde e laggorde
 moolanaande, bugii ka baharu, e hoore himo wi'a:

«Ko nii saare Baabiila mawnde nden bugortee doole,
 hara nde yiitetaake hande kadi!

²² Nanetaake hande kadi hito hodoobe hoddu

e yimoobe e wuttoobe ceri e *liite!
 Hande kadi peepo yi'etaake e maa,
 kala non noone mecce,
 awa nanetaake hande kadi hito undugal e maa.
²³ Awa kadi ndaygu lampu jalbataa e maa hande kadi,
 hawa yettudo e yettaado nanetaake hande kadi.
 Ko fii hari ko njulaabe maa ben woni teddube ben ka leydi,
 awa kadi leyyi din fow faljirii sabu mbilankaaku maa ngun!
²⁴ Awa kadi ko e maa yiyan annabaabe ben
 e gomdinbe ben e kala waraado ka hoore leydi hibbaa.»

19

Fii Mantoore nden ka Kammu e Peera fii Baalun kun

¹ Bawto dun, mi nani hawa tiiduka immorde e jamaa duududo ka kammu, no wi'a:
 «Mantoore wonanii Alla!
 Kisiyee e mangu e bawgal ko Alla men on wonani!
² Naawooje makko den ko goongaaje feewude!
 O naawii cagaajo mawdo on,
 faljiniraynoodo yimbe aduna on jinaa mun on.
 Alla kadi yottanike yiyan kurkaadi mun dan o hibbi dan.»
³ Be wi'i kadi dimmun:
 «Mantoore wonanii Alla!
 Curki nden saare yaway haa poomaa!»
⁴ Tawi mawbe ben noogay e nayo e tagooje nay wuurude den no jiccinoo,
 no sujjana Alla Joodiido ka jullere laamu on e nder wi'ugol:
 «Aamiina, mantoore wonanii Alla!»
⁵ Hawa kadi yalti ka jullere laamu no wi'a:
 «Ko onon yo jiyaabe makko,
 huloobe mo,
 fandube e njandube,
 on fow mantee Alla men on!»
⁶ Mi nani kadi wa hawa jamaa duududo e wa hito di'e duudude e wa hito riggande tiidude, no wi'a:
 «Mantoore wonanii Alla!
 Ko fii Alla Joomiraado on,
 on Jom Bawgal,
 jodfinii *laamu mun ngun.
⁷ Weltoden, wonen e nder welo-welo, mawninen mo,
 ko fii peera Baalun kun hewtii,
 jombajjo makkun on hebulike,
⁸ o yedaama bornagol conci daatudi jalbudu laabudi.»
 (Ko kuude feewude yimbe Alla ben woni din conci.)
⁹ Malaa'ikaajo on wi'immi kadi yo mi windu wonde: «Maloore wonanii ben noddaabe ka nafakka peera *Baalun kun.» O wi'i kadi: «Dii ko daaluyeeji Alla goongaaji.»
¹⁰ Onsay mi jicci ka koyde makko fii sujjangol mo. Kono o wi'immi:
 «Accu, wota a wadu dun! Ko mi kurkodoowo e maa e musibbe maa ben, jogiibe seeditoore Iisaa nden. Sujjan Alla! Ko seeditoore Iisaa nden woni ruuhu longinoowo annabaabe ben.»

Fii Wadfiido Puccu Ranewu on

¹¹ Mi yi'i kadi kammu ngun no udditii, mi tawi e hino puccu ranewu, tawi wadfiido ngu on no wi'ee Sella-Findeejo e Goongaajo. Ko peewal o naawirta, o habira. ¹² Gite makko den no wa'i wa joyngol yiite, *meetelli buy no ka hoore makko. Innde no windii e makko nde hay gooto andaa si hinaa kanko. ¹³ Dolokke mo o bornii on no moddi yiiyan. Himo wi'ee Daaluyee Alla on. ¹⁴ Tawi koneeli wondi din ka kammu no wadfi pucci daneeji, no jokki mo, hibe bornii conci daatudi daneeji laabudi. ¹⁵ Tawi kaafa welka no yalta ka hunduko makko fii foolugol leyyi din, awa kadi o ayniroyay be labbooru njandi, o yaaba, o munca *wiipuuje den ka wuugirde tikkere moolanaande Alla Jom Bawgal nden. ¹⁶ Tawi innde no windii ka dolokke makko e ka busal makko, dun ko: «Lando Lambe e Koohojo Koohoobe.»

¹⁷ Mi yi'i kadi malaa'ikaajo no darii ka nder naange, no ewnoo colli wondi wiirude ka weeyo dow din fow ko tiidi, wi'a: «Aree, mottondiron fii nafakka mawdo Alla on! ¹⁸ Naamon balli lambe ben, e balli hooreebe suufaabe ben, e balli dolnube ben, e balli pucci e wadfdotonooobe di ben, e balli yimbe ben fow, rimbe e maccube, fandube e njandube!»

¹⁹ Onsay mi yi'i kullii ngin e lambe aduna ben e koneeli mun din no mottondiri fii habugol wadfiido puccu ranewu ngun e konu mun ngun. ²⁰ Kullii ngin nangidaa e wadfiido annabaajo on, dun ko on wadunoodo maandeeji yeeso maggii di o faynirnoo hebunooobe maande kullii ngin ben, sujani nandolla maggii on. Be didoo non be bugaa ka weendu yiite ko be wurbe, dun ko ka mbollan yiite. ²¹ Beya wariraa kaafa yaltaynooka ka hunduko wadfinoodo puccu ngun on, colli din fow naami balli mabbe din haa haari.

20

Fii Laamu ngu Duubi Wuluure ngun

¹ Onsay mi yi'i kadi malaa'ikaajo no iwra ka kammu, no jogii ka jungo mun saabiwal *gaygii ngin alaa kattudi ngin wondude e jolokowal moolanaangal. ² O nangi *ningiwii ngin, e maanaa ndiya mboddi araniri, dun ko Ibuliisa maa Seytaane, o jolki ndi fii duubi wuluure. ³ O bugii ngin ka nder *gaygii ngin alaa kattudi ngin, o soki, o ndoli kadi dow maggin, fii wota ngin faljin leyyi din hande kadi haa duubi wuluure din timma. Kono bawto dun, bee ngin jolkitoyee embere saa'i fahin.

⁴ Mi yi'i kadi julle laamu, tawi joodiibe e den ben no yedaa bawgal naawugol. Mi yi'i wonkiiji be ko'e mun tayiraa kaafa ben sabu seeditanagol Iisaa e daaluyee Alla on, ben be sujjanaano ngiya kullii e nandolla mun on, ronki hebude maande ka tiinde maa ka jungo. Be wurnitaa, be laamodi e *Almasihu on e nder duubi wuluure. ⁵ Dun ko ummutal aranal ngal non. Tawi beya maybe heddiibe wurnitetaake haa tuma duubi wuluure din timmi. ⁶ Maloore e *senaare wonanay ben tawoyteebe e ummutal aranal ngal, ko fii mayde dimmere nden heboytaa bawgal e hoore ben. Ben-le ko bee *yottinoyooobe sadaka ka Alla e ka Almasihu on. Be laamodoya e makko e nder duubi wuluure.

⁷ Nde duubi wuluure din timmoyi, Ibuliisa yaltinoyte ka kaso, ⁸ o yaltoya fii faljingol leyyi wondi e cobbuli aduna on nay, din ko Yaajuuja e Maajuuja en,p o mottindira be fii wadugol hare. Tawa duudoral mabbe ngal no fota e njaareendi ndin ka baharu. ⁹ Be hebbini hoore leydi ndin fow, be

P 20:8 20.8 Ko woni «Yaajuuja e Maajuuja» e haala Yahuudiyanke ko «Gog e Magog», e maanaa aybe jamaa Alla on.

hundi daakorde yimbe Alla ben e saare buraande yideede nden, kono yiite iwri ka kammu, muli be. ¹⁰ Onsay Ibuliisa, faljinnoodo ben yimbe on, bugaa e nder ndun weendu yiite e mbollan mun, ka ngiya kullii e waditiido annabaajo on buganoo don. Be lettee don jemma e jalorma haa poomaa.

Fii Naawoore Sakkitorde nden

¹¹ Mi yi'i kadi jullere laamu moolanaande daneere e joodiido e mayre on. Tun kammu ngun e leydi ndin dogi mo, din ronki hebude ka wona. ¹² Mi yi'i kadi maybe ben, tawi ben no darii yeeso nden jullere laamu, dun non ko gila e fandube haa e njandube. Onsay defte udditaa. Bawto dun, deftere goo kadi udditaa, tawi nden ko deftere ngurndan dan. Ben maybe naawiraa kuude mabbe windiide den e den defte. ¹³ Baharu on jonniti maybe wonnoobe e makko ben. Mayde nden e jahannama kadi jonniti maybe wonnoobe e mun ben, mo kala e ben naawiraa kuude mun den. ¹⁴ Onsay mayde nden e jahannama bugaa ka weendu yiite, ko ndun weendu yiite woni mayde dimmere nden. ¹⁵ Kala mo innde mun windanooki e nder deftere ngurndan nden, bugaa ka nder weendu yiite.

21

Fii Kammu Hesu ngun e Aduna Keso on

¹ Bawto dun, mi yi'i kammu hesu e aduna keso, bay hari nguya kammu hinngu e oya aduna kiddo feyyii, tawi kadi baharu alaa. ² Onsay mi yi'i saare hormorde nden, dun ko saare Yerusalaam heyre, no iwra ka kammu ka Alla, tawi nden no pariraa wano jombajjo parirtee fii moodi mun. ³ Mi nani kadi hawa tiiduka iwruke ka jullere laamu no wi'a: «Awa jooni wonunde Alla nden no e hakkunde yimbe ben. O hodiday e mabbe, be wona jamaa makko, kanko Alla tigi o wunday e mabbe, o wona Alla mabbe. ¶ ⁴ O fitta kala gongol ka gite mabbe, hara hande kadi mayde waditataa, yoometaake, fesetaake, muuseendi waditataa. Ko fii haray sifa din piiji arani fow feyyiino.»^r

⁵ Onsay on Joodiido e nden jullere laamu wi'i: «Midfo heydintinde piiji din fow!» O wi'immi kadi: «Windu, ko fii dii daaluyeeji ko holniidi e goongaaji!» ⁶ O wi'immi fahin: «Timmii! Ko min woni Halfeere aranere nden e sakkitorde nden, ko min woni Fudfoode nden e Rawnoode nden. On mo no dondaa, mi okkoray mo ko o yara ka bundu ndiyan ngurndan, hara ontigi yobataa. ⁷ Ko dun wonata ndondi fooludo on. Mi wonay Alla makko, kanko o wona bidfo an.^s ⁸ Kono wadaybe hula yiltitoo ben e be gomdinaa ben e tuunube ben e ittoobe ko'e ben e jinoobe ben e mbileebe ben e rewoobe sanamu ben, e fenooobe ben fow: gebal ben ngal ko ka weendu yiite hubbundu e mbollan mun woni! Ko ndun non woni mayde dimmere nden!»

Fii Saare Yerusalaam Heyre nden

⁹ Bawto dun, goddo e ben malaa'ikaabe njeediido, joginoobe pelette jeediidi heewude albala'uuji jeediidi sakkitori din, ari, wi'immi: «Aru mi holle jombajjo on, dun ko sonnaajo Baalun kun.» ¹⁰ Ruuhu Allaahu on tippii e an, malaa'ikaajo on nawrimmi e hoore fello njano toowungo, o hayninimmi saare Yerusalaam hormorde nden ka iwrata ka kammu ka Alla. ¹¹ Tawi nden saare no jalbiri annoora Alla on. Jalbeendi mayre ndin no nandita e jalbeendi hayre hittunde fota, wa hayre yasbe, jalbirnde

wa jaaman. ¹² Tawi tata mayre on no njandi, no toowi, hinde mari kadi dambude sappoo e didi. Malaa'ikaabe sappoo e dido no e den dambude, tawi inde *bolondaaji bibbe Isra'ila ben sappoo e didi no windii e majje. ¹³ E hino no dambude mayre den woniri: ko tati funnaange, tati ka nano, tati ka naamo e tati ka hirnaange. ¹⁴ Tata nden saare ko kaaye sappoo e didi didiraa, inde sappoo e didi no e hoore den kaaye. Den inde-le ko inde *sahaabaabe Baalun kun sappoo e dido.

¹⁵ Tawi on wonnoodo lan yewtude no joginoo sawru kanje fii ko o ebbira ittiri saare nden e dambude mayre den, wondude e tata mayre on. ¹⁶ Tawi mbaaloodi nden saare ko cobbuli nay fotaydi, tawi junndi mayre on e yanji mayre on no fota. O ebbiri saare nden ndun sawru ndu o joginoo, dun hawri embere sagara yaaduuji guluuji sappoo e didi. ¹⁷ Tawi junndi mayre on e yanji mayre on e tooweendi mayre on no fota. ¹⁷ On malaa'ikaajo ebbiri tekkeendi tata on embere sogone neddanke, dun hawri sogone teemedere e cappande nay e nay. ¹⁸ Tawi on tata ko hayre yasbe darniraa. Tawi saare nden kapun ko kanje laabirfo wa biini. ¹⁹ Tawi didoodiiji tata nden saare no fotiniraa kala noone kaaye hittude. Didoodi araniri ndin ko yasbe, dimmiri ndin ko saafira, tammiri ndin ko kalseduwan, nayabiri ndin ko zumuruudu, ²⁰ jowabiri ndin ko sardonii, jeegabiri ndin ko sardir, jeedifabiri ndin ko kirisooli, jeetatabiri ndin ko beril, jeenayabiri ndin ko topaazi, sappabiri ndin ko kirisopaas, sappoo e go'abiri ndin ko hiyasinta, sappoo e didabiri ndin ko ametiise. ²¹ Tawi dame den sappoo e didi fow ko moyyiniraade kode hittude, damal kala moyyiniraa hodere wootere. Tawi ballanal ngal ka saare ko ngal kanje laabirfo wa biini jalbufo.

²² Laatii mi yi'aali *rewirdu e mayre, kono tawi ko Alla Joomiraado Jom Bawgal on e *Baalun kun woni rewirdu mayre ndun. ²³ Tawi saare nden hatonjinaa e naange maa lewru ko jalbinana nde, ko fii annoora Alla on no hentini nde, awa kadi Baalun kun ko ndaygu mayre. ²⁴ Ko jalbeendi mayre on leyyi din yaarata, awa kadi lambe aduna ben addanay nde darjaaji mun din. ²⁵ Dame mayre den ombetaake e nder jallal ngal few, bay don kapun jemmataa. ²⁶ Awa kadi nde addanoyte darja e teddungal leyyi din. ²⁷ Hay fus e ko tuuni e hay gooto wadoowo ko pididi maa fenaande naatataa don. Ko naatata don woo ko be inde mun windii ben ka nder deftere ngurndan Baalun kun.

22

Fii Maayo Ndiyan Ngurndan dan

¹ Ontuma malaa'ikaajo on hollimmi kadi maayo ndiyan ngurndan dan ka iwraata ka jullere laamu Alla e *Baalun kun, laabudan jalbiri wa jaaman, ² no ila ka hakkunde ballanal saare nden. Leggal ngurndan dan no darii e cende didi maayo ngon, rimoowal bibbe laabi sappoo e didi, tetteetebe lewru bee, ngal leyyi din jawndorta haako mun. ³ Haray kuddi alaa hande kadi. Jullere laamu Alla nden e Baalun kun wonoyay e nden saare. Onsay jiyaabe makko ben kurkanto mo, ⁴ be yi'a yeeso makko ngon, innde makko nden wona ka tiide maabe. ⁵ Hara jemmataa han kadi, be hatonjintaa e ndaygu lampu maa jalbeendi naange, ko fii Alla Joomiraado on jalbinanay be. Awa be laamoyto kadi haa poomaa.

Fii Ardu Iisaa Sakkitordu ndun

^t **21:16** 21.16 Dun no hawra wa kilomeeterji 2200.

⁶ O wi'immi: «Dii daaluyeeji ko holniidi e goongaaji. Joomiraado on, on Alla Jom ruuhuuji annabaabe ben, imminii malaa'ikaajo mun on fii andingol jiyaabe makko ben fii kon ko saatii arude ko booyaa.»

⁷ Iisaa wi'i: «Midó ara ko booyaa! Haray maloore wonanii ben doftotoobe dñi kongudñi fejjinaadi wondñi e ndee deftere.»

⁸ Ko min Yuuhanna nani fii dñi piiji, mi yi'i dñi kadi. Nde mi nanunoo, mi yi'i dñi, mi jiccino e ley koyde on malaa'ikaajo holludo lan dñi fii sujjangol mo.

⁹ Kono o wi'immi: «Wota wadu dñun! Min kadi ko mi kurkodoowo e maa, kurkoda e musibbe maa annabaabe ben, e ben doftotoobe dñi kongudñi wondñi e ndee deftere. Sujjan Alla!» ¹⁰ O wi'immi kadi: «Wota ombu notaa ndee deftere nde dñi kongudñi fejjinaadi wondñi e mun, ko fii saa'i on ko badiido. ¹¹ Awa kadi be feewaa ben yo duumo e jokkugol angal peewal mun, be laabaa ben kadi duumoo e jokkugol angal laabal mun, feewube ben duumoo e peewal mun, laabube ben duumoo e laabal mun!»

¹² Iisaa wi'i: «Midó ara ko booyaa, mi arda e njoddi mo kala embere kuude mun. ¹³ Awa kadi ko min woni Halfeere aranere nden e sakkitorde nden, ko min woni Arano on e Sakkitoro on, ko min woni Fuddoode nden e Rawnoode nden.

¹⁴ «Maloore wonanii ben labbinbe concì mun fii hebugol gebal ka leggal ngurndan, e no be naatira ka saare, hara ko ka dambude be rewì. ¹⁵ Kono dawaadi dñin e mbileebe ben e jinoobe ben e ittoobe ko'e ben e rewoobe sanamu ben e kala on yidudo fenaande huutori yo wonu ka yaasi.

¹⁶ «Min Iisaa mi imminii malaa'ikaajo an on fii seeditanagol on dñi piiji ka moftè. Min ngol Dadol e Geeyol Daawuuda, awa kadi ko min woni Jaawiire Jalboore Subaka nden.»

¹⁷ Ruuhu Allaahu on e jombajjo on wi'ii: «Aree!»

Awa, on nanudo dñun kadi yo wi'u: «Aree!»

Awa mo no dondaa yo aru, on faalaado yo yettu ndiyan ngurndan dñan, hara yobaali. ^u

¹⁸ Awa mi fellintinani kála on nanudo dñi kongudñi fejjinaadi wondñi e ndee deftere, si beyditii goddun e majji, Alla beyditay e hoore makko dñi albala'uuji dñi fii mun windii e ndee deftere. ¹⁹ Awa kadi, si goddo aru ittude goddun e dñi kongudñi ndee deftere fejjinannde, Alla kadi ittay gebal makko wongal ngal ka leggal ngurndan e ka saare hormorde, de fii mun windii e ndee deftere.

²⁰ On Seediido dñun fow wi'i: «Ko goonga, midó ara ko booyaa.»

Aamiina!

Aree, yo Joomi amen Iisaa!

²¹ Yo moyere Iisaa Joomi on wonu e hoore fow.